Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞ–ΕΝΓΚΕΛΣ–ΛΕΝΙΝ
ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΕ
1953

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΤΟΜΟΣ
9

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1926 – ΙΟΥΛΗΣ 1927

Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞ—ΕΝΓΚΕΛΣ—ΛΕΝΙΝ
ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΚΕ
1953
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ,ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ
«ΚΙΝΗΣΗ για ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ του ΚΚΕ 1918-55» ΑΘΗΝΑ 2011

Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ

ΤΟΜΟΣ 9

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1926 – ΙΟΥΛΗΣ 1927

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ ΤΟΥ Ι. Β. ΣΤΑΛΙΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ 2ης ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΚΚΕ (ΟΧΤΩΒΡΗΣ 1951). Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

῾Ο ἔνατος τόμος τῶν ῾Απάντων τοῦ Ι. Β. Στάλιν περιέχει τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1926 ὥς τόν ᾿Ιούλη τοῦ 1927.

Στήν περίοδο αὐτή οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες τῆς ΕΣΣΔ κάτω ἀπ᾿ τήν καθοδήγηση τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος καί μέ βάση τίς ἀποφάσεις τοῦ 14ου Συνεδρίου καί τῆς 15ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ συνέχιζαν τόν ἀγώνα γιά τή σοσιαλιστική ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας.

Τό δυνάμωμα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας τῆς ΕΣΣΔ προκάλεσε μιάν ἀπότομη ὄξυνση τῆς πάλης τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν ἐνάντια στή Σοβιετική ῞Ενωση καί τῆς πάλης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν στοιχείων ἐνάντια στά σοσιαλιστικά στοιχεῖα στό ἐσωτερικό τῆς χώρας.

᾿Ενάντια στή Σοβιετική ἐξουσία «δημιουργιέται ἕνα εἶδος ἑνιαίου μετώπου ἀπό τόν Τσάμπερλαιν ὥς τόν Τρότσκι».

Στήν εἰσήγησή του στήν 7η Εὐρεία ῾Ολομέλεια τῆς ᾿Εκτελεστικῆς ᾿Επιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς «᾿Ακόμα μιά φορά γιά τή σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στό κόμμα μας», στόν τελικό του λόγο πάνω στήν

εἰσήγηση, στούς λόγους του στή 15η κομματική Συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου τῆς Μόσχας καί στή συνέλευση τῶν ἐργατῶν τῶν μηχανουργείων τῶν σιδηροδρόμων «Στάλιν», στό ἄρθρο του «Σημειώσεις πάνω σέ ἐπίκαιρα θέματα» καί σ' ἄλλες ἐργασίες του, ὁ I. Β. Στάλιν ὑπερασπίζει καί ἀναπτύσσει τή μαρξιστική-λενινιστική διδασκαλία γιά τό κόμμα σάν τή βασική διευθυντική καί καθοδηγητική δύναμη τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, ξεσκεπάζει τίς ἐχθρικές γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος «θεωρίες» τῶν ἡγετῶν τοῦ τροτσκιστο-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ καί τήν ὑπονομευτική τους δράση στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ.

Στά ἔργα αὐτά τοῦ I. Β. Στάλιν ἀναπτύσσονται τά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς πράξης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐκβιομηχάνισης καί τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ. Ὑπογραμμίζεται ἡ ἑνότητα καί τό ἀδιαίρετο τῶν ἐθνικῶν καί διεθνῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Καθορίζεται ἡ γραμμή τοῦ κόμματος στόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μέσα σέ συνθῆκες πού ἐντάθηκε ἡ ἀπειλή νέας ἔνοπλης ἐπίθεσης ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ καί χαράζονται τά καθήκοντα γιά τό δυνάμωμα τῆς ἀμυντικῆς ἱκανότητας τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης.

Στίς ἐργασίες «Γιά τά τρία βασικά συνθήματα τοῦ κόμματος στό ἀγροτικό ζήτημα», «Γιά τό ζήτημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης», «Γιά τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη» ἀναπτύσσεται ἡ λενινιστική διδασκαλία γιά τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς καί γιά τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτή τή συμμαχία, καί δείχνεται ἡ ταξική οὐσία τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης.

Σημαντικό χῶρο στόν ἔνατο τόμο πιάνουν τά ἔργα πού εἶναι ἀφιερωμένα στήν ἀνάλυση τῶν κινητήριων δυνάμεων καί τῶν προοπτικῶν ἀνάπτυξης τοῦ ἐπαναστατικο-δημοκρατικοῦ καί ἀντιιμπεριαλιστικοῦ κινήματος τοῦ κινέζικου λαοῦ στά 1925-1927. Στά ἔργα αὐτά ἀνήκουν τά «Ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης», «Συνομιλία μέ τούς φοιτητές τοῦ Πανεπιστημίου „Σούν Γιάτ-Σέν"», «Ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα καί τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς» κ. ἄ.

Στόν τόμο αὐτό δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά τά γράμματα τοῦ I. Β. Στάλιν στούς Ξενοφόντοφ, Ζάιτσεφ, Σίνκεβιτς, Τσουγκουνόφ, Τσφετκόφ καί Ἀλίποφ, καί Ποκρόφσκι.

Ινστιτοῦτο Μάρξ—Ἔνγκελς—Λένιν
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1926 – ΙΟΥΛΗΣ 1927

Η 7η ΕΥΡΕΙΑ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ[1]

22 τοῦ Νοέμβρη—16 τοῦ Δεκέμβρη 1926

«Πράβντα», ἀρ. φύλλων 285, 286, 291, 295 καί 296 τῆς 9, 10, 19, 21 καί 22 τοῦ Δεκέμβρη 1926.

ΑΚΟΜΑ ΜΙΑ ΦΟΡΑ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ
ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ ΜΑΣ

Εἰσήγηση στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη

I

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου, πρίν περάσω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος, νά κάνω μερικές προκαταρκτικές παρατηρήσεις.

1. Οἱ ἀντιθέσεις τῆς ἐσωκομματικῆς ἀνάπτυξης

Τό πρῶτο ζήτημα εἶναι τό ζήτημα τῆς πάλης μέσα στό κόμμα μας, τῆς πάλης πού δέν ἄρχισε χτές καί πού δέ σταματᾶ.

Ἄν πάρουμε τήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας ἀπό τό 1903, ἀπό τή στιγμή πού γεννήθηκε μέ τή μορφή τῆς ὁμάδας τῶν μπολσεβίκων καί παρακολουθήσουμε τά ἐπόμενα στάδιά της ὥς τίς μέρες μας, μποροῦμε νά ποῦμε χωρίς ὑπερβολή ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ κόμματός μας εἶναι ἱστορία πάλης τῶν ἀντιθέσεων μέσα σ' αὐτό τό κόμμα, ἱστορία ὑπερνίκησης αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων καί βαθμιαίου δυναμώματος τοῦ κόμματός μας πάνω στή βάση τῆς ὑπερνίκησης αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων. Μπορεῖ νά νομίσει κανείς ὅτι οἱ ρῶσοι εἶναι ὑπερβολικά καυγατζῆδες, τούς ἀρέσει νά συζητοῦν, νά δημιουργοῦν διαφωνίες, καί γι' αὐτό ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κόμματός τους γίνεται μέ τήν ὑπερ-

νίκηση τῶν ἐσωκομματικῶν ἀντιθέσεων. Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Τό ζήτημα ἐδῶ δέν εἶναι ὅτι τούς ἀρέσουν οἱ καυγάδες, τό ζήτημα ἐδῶ εἶναι ὅτι ὑπάρχουν διαφωνίες ἀρχῶν πού γεννιοῦνται στήν πορεία τῆς ἀνάπτυξης τοῦ κόμματος, στήν πορεία τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου. Τό ζήτημα ἐδῶ εἶναι ὅτι δέν μποροῦμε νά ὑπερνικοῦμε τίς ἀντιθέσεις παρά μόνο μέ τήν πάλη γιά τίς ἄλφα ἤ βήτα ἀρχές, γιά τούς ἄλφα ἤ βήτα σκοπούς τῆς πάλης, γιά τίς ἄλφα ἤ βήτα μέθοδες πάλης πού ὁδηγοῦν στό σκοπό. Μποροῦμε καί πρέπει νά κλείνουμε κάθε λογῆς συμφωνίες μέ τούς ἑτεροφρονοῦντες μέσα στό κόμμα σέ ζητήματα τῆς τρέχουσας πολιτικῆς, σέ ζητήματα καθαρά πραχτικοῦ χαρακτήρα. Ἄν ὅμως τά ζητήματα αὐτά συνδέονται μέ διαφωνίες ἀρχῶν, τότε καμιά συμφωνία, καμιά «μέση» γραμμή δέν μπορεῖ νά σώσει τήν ὑπόθεση. Στά ζητήματα πού ἔχουν χαρακτήρα ἀρχῶν δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει «μέση» γραμμή. Εἴτε αὐτές εἴτε ἐκεῖνες οἱ ἀρχές πρέπει ν' ἀποτελέσουν τή βάση τῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος. Ἡ «μέση» γραμμή στά ζητήματα ἀρχῶν εἶναι ἡ «γραμμή» πού θολώνει τά μυαλά, ἡ «γραμμή» πού συγκαλύπτει τίς διαφωνίες, ἡ «γραμμή» τοῦ ἰδεολογικοῦ ἐκφυλισμοῦ τοῦ κόμματος, ἡ «γραμμή» τοῦ ἰδεολογικοῦ θανάτου τοῦ κόμματος.

Πῶς ζοῦν καί ἀναπτύσσονται σήμερα τά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα τῆς Δύσης; Ἔχουν ἄραγε ἐσωκομματικές ἀντιθέσεις, διαφωνίες ἀρχῶν; Ἔχουν, βέβαια. Ξεσκεπάζουν ἄραγε τίς ἀντιθέσεις αὐτές καί προσπαθοῦν νά τίς ὑπερνικήσουν τίμια καί ἀνοιχτά μπροστά στά μάτια τῶν κομματικῶν μαζῶν; Ὄχι. Ὄχι, βέβαια! Ἡ μέθοδος τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά κρύβει, νά καταχωνιάζει αὐτές τίς ἀντιθέσεις καί διαφωνίες. Ἡ μέθοδος τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά μετατρέπει τίς συνδιασκέψεις

καί τά συνέδριά της σέ κούφια μασκαράτα μιᾶς ἐπιδειχτικῆς εὐδαιμονίας, κρύβοντας καί σκεπάζοντας προσεχτικά τίς ἐσωτερικές διαφωνίες. Αὐτό ὅμως δέ μπορεῖ νάχει ἄλλο ἀποτέλεσμα ἐκτός ἀπό τό θόλωμα τῶν μυαλῶν καί τήν ἰδεολογική ἐξαθλίωση τοῦ κόμματος. Ἐδῶ βρίσκεται μιά ἀπό τίς αἰτίες τῆς κατάπτωσης τῆς ἄλλοτε ἐπαναστατικῆς καί τώρα ρεφορμιστικῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Ἐμεῖς ὅμως, σύντροφοι, δέ μποροῦμε νά ζοῦμε καί νά ἀναπτυσσόμαστε μ' αὐτό τόν τρόπο. Ἡ πολιτική τῆς «μέσης» γραμμῆς ἀρχῶν δέν εἶναι δική μας πολιτική. Ἡ πολιτική τῆς «μέσης» γραμμῆς ἀρχῶν εἶναι πολιτική τῶν κομμάτων πού μαραίνονται κι ἐκφυλίζονται. Ἡ πολιτική αὐτή δέ μπορεῖ παρά νά ὁδηγήσει στή μετατροπή τοῦ κόμματος σέ κούφιο γραφειοκρατικό μηχανισμό πού περιστρέφεται στόν ἀέρα καί εἶναι ἀποσπασμένος ἀπό τίς ἐργατικές μάζες. Ὁ δρόμος αὐτός δέν εἶναι δικός μας δρόμος.

Ὅλο τό παρελθόν τοῦ κόμματός μας ἐπιβεβαιώνει τή θέση ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ κόμματός μας εἶναι ἱστορία ὑπερνίκησης τῶν ἐσωκομματικῶν ἀντιθέσεων καί ἀδιάκοπης στερέωσης τῶν γραμμῶν τοῦ κόμματός μας πάνω στή βάση αὐτῆς τῆς ὑπερνίκησης.

Ἄς πάρουμε τήν πρώτη περίοδο, τήν περίοδο τῆς «Ἴσκρας», ἤ τήν περίοδο τοῦ 2ου Συνεδρίου τοῦ κόμματός μας, ὅταν ἐκδηλώθηκαν γιά πρώτη φορά μέσα στό κόμμα μας οἱ διαφωνίες ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί τούς μενσεβίκους καί ὅταν ἡ ἡγεσία τοῦ κόμματός μας διασπάστηκε τελικά σέ δυό μερίδες: στή μπολσεβίκικη μερίδα (Λένιν) καί στή μενσεβίκικη μερίδα (Πλεχάνοφ, Ἄξελροντ, Μάρτοφ, Ζασούλιτς, Ποτριέσοφ). Ὁ Λένιν ἦταν τότε μόνος του. Ἄν ξέρατε πόσες κραυγές καί πόσους θρήνους εἴχαμε τότε γιά τούς «ἀναντικατάστατους» πού

ἐγκατέλειψαν τό Λένιν! Ὅμως ἡ πεῖρα τῆς πάλης καί ἡ ἱστορία τοῦ κόμματος ἔδειξαν ὅτι ἡ διαφωνία αὐτή στηριζόταν σέ ἀρχές, ὅτι ἡ διαφωνία αὐτή ἀποτέλεσε ἀπαραίτητο στάδιο γιά τή γέννηση καί τήν ἀνάπτυξη ἑνός πραγματικά ἐπαναστατικοῦ καί πραγματικά μαρξιστικοῦ κόμματος. Ἡ πεῖρα τῆς πάλης ἔδειξε τότε ὅτι, πρῶτο, τό ζήτημα δέν εἶναι νά ὑπάρχει ποσότητα, ἀλλά ποιότητα καί, δεύτερο, τό ζήτημα δέν εἶναι νά ὑπάρχει τυπική ἑνότητα, ἀλλά ἡ ἑνότητα νά στηρίζεται σέ ἀρχές. Ἡ ἱστορία ἔδειξε ὅτι ὁ Λένιν εἶχε δίκιο, ἐνῶ οἱ «ἀναντικατάστατοι» εἶχαν ἄδικο. Ἡ ἱστορία ἔδειξε ὅτι χωρίς τήν ὑπερνίκηση αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στό Λένιν καί τούς «ἀναντικατάστατους» δέ θά εἴχαμε ἕνα πραγματικά ἐπαναστατικό κόμμα.

Ἄς πάρουμε τήν ἑπόμενη περίοδο, τήν περίοδο τῶν παραμονῶν τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905, ὅταν οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι ἐξακολουθοῦσαν νά στέκονται ἀντιμέτωποι μέσα στά πλαίσια ἑνός κόμματος σάν δυό στρατόπεδα μέ ἐντελῶς διαφορετικές πλατφόρμες, ὅταν οἱ μπολσεβίκοι βρίσκονταν στό κατώφλι τῆς τυπικῆς διάσπασης τοῦ κόμματος καί ὅταν, γιά νά ὑπερασπίσουν τή γραμμή τῆς ἐπανάστασής μας, ἀναγκάστηκαν νά συγκαλέσουν δικό τους ἰδιαίτερο Συνέδριο (τό 3ο Συνέδριο). Γιατί ὑπερίσχυσε τότε ἡ μπολσεβίκικη μερίδα τοῦ κόμματος, γιατί κατάχτησε τίς συμπάθειες τῆς πλειοψηφίας τοῦ κόμματος; Γιατί δέ σκέπαζε τίς διαφωνίες ἀρχῶν καί πάλαιβε γιά νά ὑπερνικηθοῦν αὐτές οἱ διαφωνίες ἀπομονώνοντας τούς μενσεβίκους.

Θά μποροῦσα παραπέρα ν' ἀναφερθῶ στό τρίτο στάδιο ἀνάπτυξης τοῦ κόμματός μας, στήν περίοδο μετά τήν ἧττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905, τήν περίοδο τοῦ 1907, ὅταν μιά μερίδα μπολσεβίκων, οἱ λεγόμενοι «ὀτζοβιστές», μ' ἐπικεφαλῆς τό Μπογντάνοφ, ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τό μπολσεβικισμό. Ἦταν μιά κρίσιμη περίοδος στή ζωή τοῦ κόμματός μας. Ἦταν ἡ περίοδος πού μιά ὁλόκληρη σειρά μπολσεβίκοι τῆς παλιᾶς φρουρᾶς ἐγκατάλειψαν τό Λένιν καί τό κόμμα του. Οἱ μενσεβίκοι φωνάζανε γιά χαμό τῶν μπολσεβίκων. Ὅμως ὁ μπολσεβικισμός δέν χάθηκε καί ἡ πεῖρα τῆς πάλης ἔδειξε μέσα σέ ἐνάμιση κιόλας χρόνο ὅτι ὁ Λένιν καί τό κόμμα του εἶχαν δίκιο ὅταν πάλαιβαν γιά τήν ὑπερνίκηση τῶν ἀντιθέσεων μέσα στίς γραμμές τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Οἱ ἀντιθέσεις αὐτές ὑπερνικήθηκαν ὄχι μέ τήν κάλυψή τους, ἀλλά μέ τό ξεσκέπασμά τους καί μέ τήν πάλη γιά τό καλό καί τό συμφέρον τοῦ κόμματός μας.

Θά μποροῦσα παρακάτω ν' ἀναφερθῶ καί στήν τέταρτη περίοδο τῆς ἱστορίας τοῦ κόμματός μας, στήν περίοδο 1911-1912, ὅταν οἱ μπολσεβίκοι ἀνόρθωσαν τό κόμμα πού εἶχε συντριβεῖ ἀπό τήν τσαρική ἀντίδραση καί ἔδιωξαν τούς λικβινταριστές. Καί δῶ, ὅπως καί στίς προηγούμενες περίοδες, οἱ μπολσεβίκοι τραβοῦσαν γιά τήν ἀνόρθωση καί τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος ὄχι μέ τήν κάλυψη τῶν διαφωνιῶν σέ ζητήματα ἀρχῆς πού τούς χωρίζουν ἀπό τούς λικβινταριστές, ἀλλά μέ τό ξεσκέπασμα καί τήν ὑπερνίκησή τους.

Θά μποροῦσα ἔπειτα ν' ἀναφέρω τό πέμπτο στάδιο ἀνάπτυξης τοῦ κόμματός μας, τήν περίοδο πρίν ἀπό τήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση τοῦ 1917, ὅταν μιά μερίδα μπολσεβίκοι μέ ἐπικεφαλῆς γνωστούς ἡγέτες τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος ταλαντεύτηκε καί δέ θέλησε νά τραβήξει γιά τήν Ὀχτωβριανή ἐξέγερση θεωρώντας την τυχοδιωχτισμό. Εἶναι γνωστό ὅτι καί αὐτή ἡ ἀντίθεση ὑπερνικήθηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους ὄχι μέ τήν κάλυψη τῶν διαφωνιῶν, ἀλλά μέ τήν ἀνοιχτή πάλη ὑπέρ τῆς Ὀχτω-

βριανῆς Ἐπανάστασης. Ἡ πείρα τῆς πάλης ἔδειξε ὅτι χωρίς τήν ὑπερνίκηση αὐτῶν τῶν διαφωνιῶν θά μπορούσαμε νά φέρουμε τήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση σέ κρίσιμη κατάσταση.

Θά μποροῦσα τέλος ν' ἀναφέρω στίς παραπέρα περίοδες ἀνάπτυξης τῆς ἐσωκομματικῆς μας πάλης, τήν περίοδο τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ, τήν περίοδο τοῦ 1921 (τή συζήτηση γιά τά συνδικάτα) καί τίς ὑπόλοιπες περίοδες πού σᾶς εἶναι γνωστές καί πού σ' αὐτές δέ θά ἐπεκταθῶ ἐδῶ. Εἶναι γνωστό ὅτι σ' ὅλες αὐτές τίς περίοδες, ὅπως καί στό παρελθόν, τό κόμμα μας ἀναπτυσσόταν καί δυνάμωνε ὑπερνικώντας τίς ἐσωτερικές του ἀντιθέσεις.

Τί βγαίνει ἀπ' ὅλα αὐτά;

Βγαίνει ὅτι τό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἀναπτύχθηκε καί δυνάμωσε ὑπερνικώντας τίς ἐσωκομματικές ἀντιθέσεις.

Βγαίνει ὅτι ἡ ὑπερνίκηση τῶν ἐσωκομματικῶν διαφωνιῶν μέ πάλη εἶναι νόμος ἀνάπτυξης τοῦ κόμματός μας.

Μπορεῖ νά ποῦν ὅτι αὐτό εἶναι νόμος γιά τό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ὄχι ὅμως καί γιά τά ἄλλα προλεταριακά κόμματα. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Ὁ νόμος αὐτός εἶναι νόμος ἀνάπτυξης γιά ὅλα τά λίγο-πολύ μεγάλα κόμματα, ἄσχετα ἄν πρόκειται γιά τό προλεταριακό κόμμα τῆς ΕΣΣΔ ἤ γιά τά προλεταριακά κόμματα τῆς Δύσης. Ἄν σ' ἕνα μικρό κόμμα μιᾶς μικρῆς χώρας εἶναι δυνατό νά καλύψουμε ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς τίς διαφωνίες, σκεπάζοντάς τες μέ τό κύρος ἑνός ἤ πολλῶν προσώπων, σ' ἕνα μεγάλο κόμμα μιᾶς μεγάλης χώρας ἡ ἀνάπτυξη μέσω τῆς ὑπερνίκησης τῶν ἀντιθέσεων ἀποτελεῖ ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιά τήν ἀνάπτυξη καί τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος. Ἔτσι γινόταν στό παρελθόν. Ἔτσι γίνεται καί τώρα.

Θά ἤθελα ἐδῶ νά ἐπικαλεστῶ τήν αὐθεντία τοῦ

Ἔνγκελς πού μαζί μέ τό Μάρξ καθοδηγοῦσε κάμποσες δεκαετίες τά προλεταριακά κόμματα στή Δύση. Πρόκειται γιά τήν ἔνατη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα, ὅταν στή Γερμανία βασίλευε ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάντια στούς σοσιαλιστές[2], ὅταν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ἦταν πολιτικοί πρόσφυγες στό Λονδίνο καί τό παράνομο ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό, ὁ «Σοσιαλδημοκράτης»[3], κατεύθυνε στήν πράξη τή δουλιά τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Μπέρνσταϊν ἦταν τότε ἐπαναστάτης μαρξιστής (δέν εἶχε περάσει ἀκόμα στούς ρεφορμιστές), καί ὁ Ἔνγκελς εἶχε μαζί του μιά ζωηρή ἀλληλογραφία πάνω στά πιό φλέγοντα ζητήματα τῆς πολιτικῆς τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Νά τί ἔγραφε τότε στό Μπέρνσταϊν (1882):

«Καθώς φαίνεται, κ ά θ ε ἐργατικό κόμμα μιᾶς μεγάλης χώρας μπορεῖ ν' ἀναπτύσσεται μόνο μέ τήν ἐσωτερική πάλη, σέ πλήρη ἀντιστοιχία μέ τούς νόμους τῆς διαλεχτικῆς ἀνάπτυξης γενικά. Τό γερμανικό κόμμα ἔγινε αὐτό πού εἶναι στήν πάλη ἀνάμεσα στούς αϊζεναχικούς καί στούς λασσαλικούς, ὅπου καί ὁ καυγάς ἀκόμα ἔπαιξε σοβαρό ρόλο. Ἡ ἕνωση ἔγινε πραγματοποιήσιμη μόνο ὅταν ἡ σπείρα τῶν παλιανθρώπων πού τούς ἀνάθρεψε εἰδικά ὁ Λασσάλ γιά νά τούς ἔχει ὄργανά του εἶχε φάει πιά τό ψωμί της, μά καί τότε ἀκόμα οἱ δικοί μας βιάστηκαν πάρα πολύ νά κάνουν αὐτή τήν ἕνωση. Στή Γαλλία οἱ ἄνθρωποι πού, ἄν κι ἀπαρνήθηκαν τή μπακουνιστική θεωρία, ἐξακολουθοῦν ὡστόσο νά χρησιμοποιοῦν μπακουνιστικά μέσα πάλης καί θέλουν συνάμα νά προσφέρουν τόν ταξικό χαρακτήρα τοῦ κινήματος θυσία στό βωμό τῶν ἰδιαίτερων σκοπῶν τους, πρέπει ἐπίσης νά φᾶνε πρῶτα τό ψωμί τους, γιά νά γίνει ξανά πραγματοποιήσιμη ἡ ἕνωση. Θἄταν ἡ πιό καθαρή κουταμάρα νά κηρύχνουμε τήν ἕνωση μέσα σέ μιά τέτια κατάσταση. Τά κηρύγματα ἠθικῆς δέ βοηθοῦν ν' ἀντιμετωπιστοῦν οἱ παιδικές ἀρρώστιες πού στίς σημερινές συνθῆκες εἶναι ἀναπόφευχτες» (βλ. «Ἀρχεῖο Κ. Μ ά ρ ξ καί Φ. Ἔ ν γ κ ε λ ς», βιβλίο Ι, σελ. 324-325[4]).

Ἐπειδή, ὅπως λέει ὁ Ἔνγκελς σ' ἕνα ἄλλο σημεῖο (1885):

«Οἱ ἀντιθέσεις ποτέ δέ μποροῦν νά συγκαλυφθοῦν γιά πολύν καιρό καί λύνονται μέ τήν πάλη» (βλ. στό ἴδιο, σελ. 371).

Νά πῶς πρέπει, πρίν ἀπ' ὅλα, νά ἐξηγήσουμε τό γεγονός ὅτι μέσα στό κόμμα μας ὑπάρχουν ἀντιθέσεις καί ὅτι τό κόμμα μας ἀναπτύσσεται ὑπερνικώντας μέ πάλη αὐτές τίς ἀντιθέσεις.

2. Οἱ πηγές τῶν ἀντιθέσεων μέσα στό κόμμα

Ἀπό ποῦ ὅμως προέρχονται αὐτές οἱ ἀντιθέσεις καί διαφωνίες, ποῦ βρίσκεται ἡ πηγή τους;

Νομίζω ὅτι οἱ πηγές τῶν ἀντιθέσεων πού ὑπάρχουν στά προλεταριακά κόμματα κρύβονται μέσα σέ δυό περιστατικά.

Ποιά εἶναι αὐτά τά περιστατικά;

Πρῶτο, εἶναι ἡ πίεση τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας πάνω στό προλεταριάτο καί στό κόμμα του στίς συνθῆκες τῆς πάλης τῶν τάξεων—πίεση στήν ὁποία ὑποχωροῦν συχνά τά λιγότερο σταθερά στρώματα τοῦ προλεταριάτου καί κατά συνέπεια καί τά λιγότερο σταθερά στρώματα τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος. Δέν πρέπει νά ἔχουμε τή γνώμη ὅτι τό προλεταριάτο εἶναι εντελῶς ἀπομονωμένο ἀπό τήν κοινωνία, ὅτι στέκει ἔξω ἀπό τήν κοινωνία. Τό προλεταριάτο εἶναι ἕνα κομμάτι τῆς κοινωνίας καί τό συνδέουν πολυάριθμα νήματα μέ τά ποικιλόμορφα στρώματά της. Ὅμως τό κόμμα εἶναι ἕνα κομμάτι τοῦ προλεταριάτου. Γι' αὐτό καί τό κόμμα δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπό τούς δεσμούς καί τήν ἐπίδραση τῶν ποικιλόμορφων στρωμάτων τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Ἡ πίεση τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς ἰδεολογίας

της στό προλεταριάτο καί τό κόμμα του ἐκφράζεται μέ τό γεγονός ὅτι οἱ ἀστικές ἰδέες, τά ἀστικά ἤθη καί ἔθιμα καί οἱ ἀστικές διαθέσεις εἰσχωροῦν συχνά στό προλεταριάτο καί στό κόμμα του μέσω ὁρισμένων στρωμάτων τοῦ προλεταριάτου πού μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο συνδέονται μέ τήν ἀστική κοινωνία.

Δεύτερο, εἶναι ἡ ἀνομοιογένεια τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἡ ὕπαρξη διάφορων στρωμάτων μέσα στήν ἐργατική τάξη. Νομίζω ὅτι τό προλεταριάτο, σάν τάξη, θά μποροῦσε νά χωριστεῖ σέ τρία στρώματα.

Τό ἕνα στρῶμα εἶναι ἡ βασική μάζα τοῦ προλεταριάτου, ὁ πυρήνας του, τό μόνιμό του μέρος, εἶναι ἡ μάζα τῶν «καθαρόαιμων» προλετάριων πού ἔχει κόψει ἀπό καιρό πιά τούς δεσμούς της μέ τήν τάξη τῶν κεφαλαιοκρατῶν. Αὐτό τό στρῶμα τοῦ προλεταριάτου εἶναι τό πιό σίγουρο στήριγμα τοῦ μαρξισμοῦ.

Τό δεύτερο στρῶμα εἶναι ὅσοι ἦρθαν τελευταῖα ἀπό τίς μή προλεταριακές τάξεις, ἀπό τήν ἀγροτιά, ἀπό τίς γραμμές τῶν μικροαστῶν, ἀπό τή διανόηση. Εἶναι ἄνθρωποι πού προέρχονται ἀπό ἄλλες τάξεις, πού μόλις τελευταῖα μπῆκαν στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου καί πού ἔμπασαν στήν ἐργατική τάξη τίς ἕξεις καί τίς συνήθειές τους, τούς δισταγμούς καί τίς ταλαντεύσεις τους. Τό στρῶμα αὐτό ἀποτελεῖ τό πιό εὐνοϊκό ἔδαφος γιά τίς κάθε λογῆς ἀναρχικές, μισοαναρχικές καί «ὑπεραριστερές» παρατάξεις.

Τέλος, τό τρίτο στρῶμα εἶναι ἡ ἐργατική ἀριστοκρατία, ἡ κορυφή τῆς ἐργατικῆς τάξης, τό πιό ἐξασφαλισμένο τμῆμα τοῦ προλεταριάτου μέ τίς τάσεις του νά συμβιβάζεται μέ τήν ἀστική τάξη, μέ τίς διαθέσεις πού ἐπικρατοῦν σ' αὐτό νά προσαρμόζεται στούς ἰσχυρούς τοῦ κόσμου, μέ τίς διαθέσεις του «νά προκόψει». Τό στρῶμα

αὐτό ἀποτελεῖ τό πιό εὐνοϊκό ἔδαφος γιά τούς ἀνοιχτούς ρεφορμιστές καί ὀπορτουνιστές.

Παρά τήν ἐξωτερική τους διαφορά, τά δυό τελευταῖα αὐτά στρώματα τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀποτελοῦν ἕνα λίγο πολύ κοινό περιβάλλον πού τροφοδοτεῖ τόν ὀπορτουνισμό γενικά, τόν ἀνοιχτό ὀπορτουνισμό, ἐφόσον ὑπερισχύουν οἱ διαθέσεις τῆς ἐργατικῆς ἀριστοκρατίας, καί τόν ὀπορτουνισμό πού εἶναι σκεπασμένος μέ «ἀριστερές» φράσεις, ἐφόσον ὑπερισχύουν οἱ διαθέσεις τῶν μισομικροαστικῶν στρωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης πού δέν ξέκοψαν ἀκόμα ὁλότελα ἀπό τό μικροαστικό περιβάλλον. Δέν εἶναι καθόλου ἐκπληκτικό τό γεγονός ὅτι οἱ «ὑπεραριστερές» διαθέσεις συμπίπτουν συνήθως μέ τίς διαθέσεις τοῦ ἀνοιχτοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Ὁ Λένιν εἶπε πολλές φορές ὅτι ἡ «ὑπεραριστερή» ἀντιπολίτευση εἶναι ἡ ἀνάποδη ὄψη τῆς δεξιᾶς, τῆς μενσεβίκικης, τῆς ἀνοιχτά ὀπορτουνιστικῆς ἀντιπολίτευσης. Κι αὐτό εἶναι ἀπόλυτα σωστό. Ἄν ὁ «ὑπεραριστερός» εἶναι ὑπέρ τῆς ἐπανάστασης μόνο καί μόνο ἐπειδή περιμένει νά νικήσει ἡ ἐπανάσταση αὔριο κιόλας, εἶναι φανερό ὅτι θά πέσει στήν ἀπόγνωση καί θ' ἀπογοητευτεῖ ἀπό τήν ἐπανάσταση, ἄν σκαλώσει ἡ ἐπανάσταση, ἄν ἡ ἐπανάσταση δέ νικήσει αὔριο κιόλας.

Εἶναι φυσικό ὅτι σέ κάθε στροφή στήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς πάλης, σέ κάθε ὄξυνση τῆς πάλης καί ἔνταση τῶν δυσκολιῶν, ἡ διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στίς ἀντιλήψεις, τίς συνήθειες καί τίς διαθέσεις τῶν διαφόρων στρωμάτων τοῦ προλεταριάτου θά ἐκδηλώνεται ἀναπότρεπτα μέ τή μορφή ὁρισμένων διαφωνιῶν μέσα στό κόμμα καί ἡ πίεση τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς ἰδεολογίας της θά ὀξύνει ἀναπότρεπτα αὐτές τίς διαφωνίες δίνοντάς τες διέξοδο μέ τή μορφή τῆς πάλης μέσα στό προλεταριακό κόμμα.

Αὐτές εἶναι οἱ πηγές τῶν ἐσωκομματικῶν ἀντιθέσεων καί διαφωνιῶν.

Μποροῦμε ἄραγε νά ξεφύγουμε αὐτές τίς ἀντιθέσεις καί διαφωνίες; Ὄχι, δέ μποροῦμε. Τό νά νομίζουμε ὅτι μποροῦμε νά ξεφύγουμε αὐτές τίς ἀντιθέσεις, σημαίνει ὅτι ἐξαπατοῦμε τόν ἑαυτό μας. Ὁ Ἔνγκελς εἶχε δίκιο ὅταν ἔλεγε ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά σκεπάζουμε γιά πολύν καιρό τίς ἀντιθέσεις μέσα στό κόμμα, ὅτι οἱ ἀντιθέσεις αὐτές λύνονται μέ τήν πάλη.

Αὐτό δέ σημαίνει ὅτι τό κόμμα πρέπει νά μεταβληθεῖ σέ λέσχη συζητήσεων. Ἀντίθετα, τό προλεταριακό κόμμα εἶναι καί πρέπει νά παραμείνει μαχητική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου. Θέλω μόνο νά πῶ ὅτι δέν πρέπει ν' ἀποφεύγουμε τίς διαφωνίες μέσα στό κόμμα καί νά κλείνουμε τά μάτια μπροστά τους, ὅταν οἱ διαφωνίες αὐτές ἔχουν χαρακτήρα ἀρχῶν. Θέλω ἁπλῶς νά πῶ ὅτι μόνο μέ τήν πάλη γιά μιά μαρξιστική γραμμή ἀρχῶν θά μπορέσουμε νά προφυλάξουμε τό προλεταριακό κόμμα ἀπό τήν πίεση καί τήν ἐπίδραση τῆς ἀστικῆς τάξης. Θέλω μόνο νά πῶ ὅτι μονάχα μέ τήν ὑπερνίκηση τῶν ἐσωκομματικῶν ἀντιθέσεων θά μπορέσουμε νά πετύχουμε τήν ἐξυγίανση καί τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος.

II

ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ἐπιτρέψτε μου τώρα νά περάσω ἀπό τίς προκαταρκτικές παρατηρήσεις στό ζήτημα τῆς ἀντιπολίτευσης μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα θά ἤθελα νά τονίσω μερικές ἰδιομορφίες τῆς ἐσωκομματικῆς μας ἀντιπολίτευσης. Ἔχω ὑπό-

ψη μου τίς ἐξωτερικές της ἰδιομορφίες, τίς ἰδιομορφίες πού χτυποῦν στό μάτι, χωρίς νά θίγω γιά τήν ὥρα τήν οὐσία τῶν διαφωνιῶν. Νομίζω ὅτι τίς ἰδιομορφίες αὐτές θά μπορούσαμε νά τίς ἀναγάγουμε σέ τρεῖς βασικές ἰδιομορφίες. Πρῶτο, εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ εἶναι *ἑνωμένη* ἀντιπολίτευση καί ὄχι «ἁπλῶς» κάποια ἀντιπολίτευση. Δεύτερο, εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση προσπαθεῖ νά κρύψει τόν ὀπορτουνισμό της μέ «ἀριστερές» φράσεις, καμαρώνοντας μέ τά «ἐπαναστατικά» της συνθήματα. Τρίτο, εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση, λόγω τῆς ἀμορφίας της ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, παραπονιέται κάθε τόσο ὅτι δέν τήν κατάλαβαν, ὅτι οἱ ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσης ἀποτελοῦν οὐσιαστικά μιά φράξια «παρεξηγημένων». (*Γέλια*).

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τήν πρώτη ἰδιομορφία. Πῶς ἐξηγιέται τό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ἐκδηλώνεται σέ μᾶς σάν *ἑνωμένη* ἀντιπολίτευση, σάν συνασπισμός ὅλων τῶν ρευμάτων πού καταδικάστηκαν ἄλλοτε ἀπό τό κόμμα, καί μάλιστα δέν ἐκδηλώνεται ἔτσι «ἁπλά», ἀλλά μέ ἐπικεφαλῆς τόν τροτσκισμό;

Αὐτό ἐξηγιέται μέ τά παρακάτω περιστατικά.

Πρῶτο, μέ τό ὅτι ὅλα τά ρεύματα πού ἑνώθηκαν στό συνασπισμό—καί οἱ τροτσκιστές, καί ἡ «νέα ἀντιπολίτευση», καί τά ὑπολείμματα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ»[5], καί τά ὑπολείμματα τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης»[6]—ὅλα εἶναι λίγο-πολύ ὀπορτουνιστικά ρεύματα, πού εἴτε καταπολέμησαν τό λενινισμό ἀπ' τήν ἀρχή τῆς ἐμφάνισής τους, εἴτε ἄρχισαν νά τόν καταπολεμοῦν τώρα τελευταῖα. Δέ χρειάζεται κάν νά ποῦμε ὅτι τό *κοινό* αὐτό γνώρισμα δέ μποροῦσε παρά νά διευκολύνει τήν ἕνωσή τους σ' ἕνα συνασπισμό γιά τήν πάλη ἐνάντια στό κόμμα.

Δεύτερο, μέ τό ὅτι ἡ περίοδος πού περνοῦμε ἔχει χαρακτήρα καμπῆς, μέ τό περιστατικό ὅτι ἡ σημερινή περίοδος καμπῆς ἔβαλε ξανά μέ ὀξύτητα τά βασικά ζητήματα τῆς ἐπανάστασής μας, καί μιά πού ὅλα αὐτά τά ρεύματα βρίσκονταν καί ἐξακολουθοῦν νά βρίσκονται σέ διάσταση μέ τό κόμμα μας σέ τοῦτα ἤ σέ κεῖνα τά ζητήματα τῆς ἐπανάστασης, εἶναι φυσικό ὅτι ὁ συνοπτικός χαρακτήρας τῆς σημερινῆς περιόδου, πού κάνει τόν ἰσολογισμό ὅλων τῶν διαφωνιῶν μας, ἔπρεπε νά σπρώξει ὅλα αὐτά τά ρεύματα σέ ἕνα συνασπισμό, στό συνασπισμό ἐνάντια στή βασική γραμμή τοῦ κόμματός μας. Δέ χρειάζεται κάν νά ποῦμε ὅτι τό περιστατικό αὐτό δέ μποροῦσε νά μή διευκολύνει τήν ἕνωση τῶν διάφορων ἀντιπολιτευτικῶν ρευμάτων σ' ἕνα κοινό στρατόπεδο.

Τρίτο, μέ τό περιστατικό ὅτι ἀπό τή μιά μεριά ἡ τεράστια δύναμη καί συνοχή τοῦ κόμματός μας, καί ἀπό τήν ἄλλη ἡ ἀδυναμία καί ἡ ἀπόσπαση ἀπό τίς μάζες ὅλων χωρίς ἐξαίρεση τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ρευμάτων, δέ μποροῦσαν νά μή κάνουν ὁλοφάνερο ὅτι δέν παρουσιάζει ἐλπίδες ἐπιτυχίας ἡ μεμονωμένη πάλη αὐτῶν τῶν ρευμάτων ἐνάντια στό κόμμα, καί γι' αὐτό τά ὀπορτουνιστικά ρεύματα ἔπρεπε ἀναπότρεπτα νά πάρουν τό δρόμο τῆς *ἕνωσης* τῶν δυνάμεών τους, ἔτσι πού μέ τό σμίξιμο τῶν ξεχωριστῶν ὁμάδων ν' ἀντισταθμίσουν τήν ἀδυναμία τους καί νά αὐξήσουν ἔτσι, ἔστω καί ἐπιφανειακά, τίς πιθανότητες ἐπιτυχίας τῆς ἀντιπολίτευσης.

Πῶς ὅμως ἐξηγιέται τό γεγονός ὅτι ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ ἐμφανίζεται ἀκριβῶς ὁ τροτσκισμός;

Ἐξηγιέται, πρῶτο, μέ τό ὅτι ἀπ' ὅλα τά ἀντιπολιτευτικά ρεύματα πού ὑπάρχουν στό κόμμα μας ὁ τροτσκισμός εἶναι τό πιό ὁλοκληρωμένο ὀπορτουνιστικό ρεῦμα (τό 5ο

Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς εἶχε δίκιο ὅταν χαρακτήρισε τόν τροτσκισμό μικροαστική παρέκκλιση[7]).

Δεύτερο, μέ τό ὅτι κανένα ἀντιπολιτευτικό ρεῦμα μέσα στό κόμμα μας δέν ξέρει νά καμουφλάρει τόσο ἐπιδέξια καί ἔντεχνα τόν ὀπορτουνισμό του μέ «ἀριστερές» καί ἑεεεπαναστατικές φράσεις, ὅσο ὁ τροτσκισμός. (Γ έ λ ι α).

Δέν εἶναι ἡ πρώτη περίπτωση πού στήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας ὁ τροτσκισμός μπαίνει ἐπικεφαλῆς τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ρευμάτων ἐνάντια στό κόμμα μας. Θά ἤθελα ν' ἀναφερθῶ στό γνωστό προηγούμενο πού σημειώθηκε στήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας στά 1910-1914, ὅταν σχηματίστηκε ἕνας συνασπισμός τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ἀντικομματικῶν ρευμάτων μέ ἐπικεφαλῆς τόν Τρότσκι, ὁ λεγόμενος συνασπισμός τοῦ Αὐγούστου. Θά ἤθελα ν' ἀναφερθῶ σ' αὐτό τό προηγούμενο, γιατί ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος πρόπλασμα τοῦ σημερινοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ. Τότε ὁ Τρότσκι ἕνωσε ἐνάντια στό κόμμα τούς λικβινταριστές (Ποτριόσοφ, Μάρτοφ κ.ἄ.), τούς ὀτζοβιστές (τούς «βπεριοντικούς») καί τή δική του ὁμάδα. Καί τώρα προσπάθησε νά ἑνώσει σ' ἕνα ἀντιπολιτευτικό συνασπισμό τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση», τή «νέα ἀντιπολίτευση» καί τή δική του ὁμάδα.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Λένιν πάλαιψε τότε τρία ὁλόκληρα χρόνια ἐνάντια στό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Νά τί ἔγραφε τότε ὁ Λένιν γιά τό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου τίς παραμονές τοῦ σχηματισμοῦ του:

«Γι' αὐτό ἐ ξ ο ν ό μ α τ ο ς ὅ λ ο υ τ ο ῦ κ ό μ μ α τ ο ς, δηλώνουμε ὅτι ὁ Τρότσκι ἀκολουθεῖ ἀντικομματική πολιτική, ὅτι κ ο υ ρ ε λ ι ά ζ ε ι τήν κομματική ν ο μ ι μ ό τ η τ α, παίρνει τό δρόμο τοῦ τ υ χ ο δ ι ω χ τ ι σ μ ο ῦ καί τῆς δ ι ά σ π α σ η ς... Ὁ Τρότσκι ἀποσιωπᾶ αὐτή τήν ἀδιαφιλονίκητη ἀλήθεια, γιατί ἡ ἀλήθεια δέ

συμβιβάζεται μέ τούς π ρ α γ μ α τ ι κ ο ύ ς σκοπούς τῆς πολιτικῆς του. Καί οἱ πραγματικοί αὐτοί σκοποί ξεκαθαρίζονται ὅλο καί πιό πολύ καί γίνονται ἐξώφθαλμοι ἀκόμα καί γιά τά λιγότερο διορατικά μέλη τοῦ κόμματος. Οἱ πραγματικοί αὐτοί σκοποί εἶναι ὁ ἀ ν τ ι κ ο μ μ α τ ι κ ό ς σ υ ν α σ π ι σ μ ό ς τ ῶ ν Π ο τ ρ ι ό σ ο φ μ έ τ ο ύ ς β π ε ρ ι ο ν τ ι κ ο ύ ς, συνασπισμός πού ὑποστηρίζεται καί ὀργανώνεται ἀπό τόν Τρότσκι... Ὁ συνασπισμός αὐτός θά ἐνισχύσει φυσικά τά „κεφάλαια" τοῦ Τρότσκι καί τήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη πού συγκαλεῖ, γιατί καί οἱ κ. Ποτριόσοφ καί οἱ βπεριοντικοί παίρνουν ἐδῶ αὐτό πού τούς χρειάζεται: ἐλευθερία γιά τίς φράξιές τους, καθιέρωσή τους, κάλυψη τῆς δράσης τους, δικηγορίστικη ὑπεράσπισή τους ἀπέναντι στούς ἐργάτες.

Καί ἀκριβῶς ἀπό τήν ἄποψη τῶν „θεμελιακῶν ἀρχῶν" δέ μποροῦμε αὐτό τό συνασπισμό νά μήν τόν θεωροῦμε τ υ χ ο δ ι ω χ τ ι σ μ ό μέ τήν πιό ἀκριβῆ σημασία τῆς λέξης. Ὁ Τρότσκι δ έ ν τ ο λ μ ᾶ νά πεῖ ὅτι στόν Ποτριόσοφ καί στούς ὀτζοβιστές βλέπει ἀληθινούς μαρξιστές, πραγματικούς ὑπερασπιστές τῶν ἀρχῶν τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ. Αὐτή εἶναι καί ἡ οὐσία τῆς στάσης τοῦ τυχοδιώχτη, ὅτι δηλαδή εἶναι ἀναγκασμένος νά ξεγλιστρᾶ διαρκῶς... Ὁ συνασπισμός τοῦ Τρότσκι μέ τόν Ποτριόσοφ καί τούς βπεριοντικούς εἶναι τυχοδιωχτισμός ἀκριβῶς ἀπό τήν ἄποψη τῶν „θεμελιακῶν ἀρχῶν". Αὐτό δέν εἶναι λιγότερο σωστό κι ἀπ' τήν ἄποψη τῶν π ο λ ι τ ι κ ῶ ν κ ο μ μ α τ ι κ ῶ ν καθηκόντων... Ἡ πεῖρα ἑνός χρόνου ὕστερα ἀπ' τήν Ὁλομέλεια ἔδειξε στήν πράξη ὅτι ἴσα-ἴσα οἱ ὁμάδες τοῦ Ποτριόσοφ καί ἡ φράξια τῶν βπεριοντικῶν εἶναι ἐκεῖνες πού ἐ ν σ α ρ κ ώ ν ο υ ν αὐτή τήν ἀστική ἐπίδραση πάνω στό προλεταριάτο... Τέλος (τρίτο), ἡ πολιτική τοῦ Τρότσκι εἶναι τυχοδιωχτισμός καί ἀπό ὀ ρ γ α ν ω τ ι κ ή ἄ π ο ψ η γιατί, ὅπως τονίσαμε κιόλας, κουρελιάζει τήν κομματική νομιμότητα καί, ὀργανώνοντας συνδιάσκεψη ἐξονόματος μιᾶς ὁμάδας τοῦ ἐξωτερικοῦ (ἤ ἐξονόματος τοῦ συνασπισμοῦ δ υ ό ἀντικομματικῶν φράξιων, τῶν γκολοσοφικῶν καί τῶν βπεριοντικῶν) παίρνει κατευθείαν τό δρόμο τῆς διάσπασης» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 65, 67—70).

Ἔτσι ἐκφράστηκε ὁ Λένιν γιά τόν πρῶτο συνασπισμό τῶν ἀντικομματικῶν ρευμάτων πού εἶχε ἐπικεφαλῆς του τόν Τρότσκι.

Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε βασικά, μά μέ ἀκόμα μεγαλύτερη δριμύτητα γιά τό σημερινό συνασπισμό τῶν ἀντικομματικῶν ρευμάτων πού ἐπικεφαλῆς του ἔχει πάλι τόν Τρότσκι.

Νά ποιές εἶναι οἱ αἰτίες, γιατί ἡ ἀντιπολίτευσή μας ἐκδηλώνεται τώρα σάν ἑνωμένη ἀντιπολίτευση καί δέν ἐκδηλώνεται «ἁπλῶς», ἀλλά μέ ἐπικεφαλῆς τόν τροτσκισμό.

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα μέ τήν πρώτη ἰδιομορφία τῆς ἀντιπολίτευσης.

Ἄς περάσουμε στή δεύτερη ἰδιομορφία. Εἶπα κιόλας ὅτι ἡ δεύτερη ἰδιομορφία τῆς ἀντιπολίτευσης συνίσταται στήν ἔντονη προσπάθειά της νά συγκαλύπτει τά ὀπορτουνιστικά της ἔργα μέ «ἀριστερές», «ἐπαναστατικές» φράσεις. Δέν ἔχω τή γνώμη ὅτι μποροῦμε ἐδῶ νά ἐπεκταθοῦμε στά γεγονότα πού δείχνουν τή μόνιμη διάσταση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στά «ἐπαναστατικά» λόγια καί στά ὀπορτουνιστικά ἔργα, στή δράση τῆς ἀντιπολίτευσής μας. Φτάνει νά δοῦμε ἔστω καί μόνο τίς θέσεις γιά τήν ἀντιπολίτευση πού ἐγκρίθηκαν ἀπό τή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ[8], γιά νά καταλάβουμε τό μηχανισμό αὐτῆς τῆς συγκάλυψης. Θά ἤθελα μόνο ν' ἀναφέρω μερικά παραδείγματα ἀπό τήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας πού δείχνουν ὅτι ὅλα τά ἀντιπολιτευτικά ρεύματα στό κόμμα μας τῆς περιόδου ὕστερα ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας προσπαθοῦσαν νά συγκαλύπτουν τά μή ἐπαναστατικά τους ἔργα μέ «ἐπαναστατικές» φράσεις, κριτικάροντας πάντα «ἀπ' τά ἀριστερά» τό κόμμα καί τήν πολιτική του.

Ἄς πάρουμε λχ. τούς «ἀριστερούς» κομμουνιστές πού ἐκδηλώθηκαν ἐνάντια στό κόμμα στήν περίοδο τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ (1918). Εἶναι γνωστό ὅτι κριτικάρανε τό κόμμα «ἀπ' τά ἀριστερά», παίρνοντας θέση ἐνάντια στήν εἰρήνη τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ καί χαρακτηρίζοντας τήν πολιτική τοῦ κόμματος ὀπορτουνιστική, μή προλεταριακή, συμβιβαστική ἀπέναντι στούς ἰμπεριαλιστές. Στήν πράξη ὅμως ἀποδείχτηκε ὅτι οἱ «ἀριστεροί» κομμουνιστές, παίρνοντας θέση ἐνάντια στήν εἰρήνη τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ, ἐμπόδιζαν τό κόμμα νά κερδίσει τήν «ἀνάπαυλα» γιά τήν ὀργάνωση καί τή στερέωση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, βοηθοῦσαν τούς ἐσέρους καί τούς μενσεβίκους, πού τάσσονταν τότε ἐνάντια στήν εἰρήνη τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ καί διευκόλυναν τό ἔργο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ πού προσπαθοῦσε νά πνίξει τή Σοβιετική ἐξουσία στή γέννησή της.

Ἄς πάρουμε τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση» (1921). Εἶναι γνωστό ὅτι κι αὐτή κριτίκαρε τό κόμμα «ἀπ' τά ἀριστερά», «κεραυνοβολώντας» μέ κάθε τρόπο τήν πολιτική τῆς ΝΕΠ, «ξετινάζοντας» καί «κάνοντας σκόνη» τή θέση τοῦ Λένιν, ὅτι ἡ ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας πρέπει ν' ἀρχίσει ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας πού προσφέρει στή βιομηχανία τίς προϋποθέσεις σέ πρῶτες ὕλες καί τρόφιμα, «ξετινάζοντας» τή θέση αὐτή τοῦ Λένιν σάν θέση πού ξεχνᾶ τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου καί σάν ἀγροτική παρέκκλιση. Ὅμως στήν πράξη ἀποδείχτηκε ὅτι χωρίς τήν πολιτική τῆς ΝΕΠ, χωρίς τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας πού δημιουργεῖ γιά τή βιομηχανία τίς προϋποθέσεις σέ πρῶτες ὕλες καί τρόφιμα, δέ θά εἴχαμε καθόλου βιομηχανία καί τό προλεταριάτο θά βρισκόταν σέ κατάσταση διαλυμένης τάξης. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, εἶναι γνωστό πρός τά ποῦ ἄρχισε νά ἐξελίσσεται ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση», πρός τά δεξιά ἤ πρός τά ἀριστερά.

Ἄς πάρουμε, τέλος, τόν τροτσκισμό πού ἐδῶ καί κάμποσα χρόνια κριτικάρει «ἀπ' τά ἀριστερά» τό κόμμα

μας καί ἀποτελεῖ ταυτόχρονα, ὅπως σωστά ἐκφράστηκε τό 5ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, μικροαστική παρέκκλιση. Τί τό κοινό μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀνάμεσα στή μικροαστική παρέκκλιση καί στήν πραγματική ἐπαναστατικότητα; Μήπως δέν εἶναι φανερό ὅτι οἱ «ἐπαναστατικές» φράσεις χρησιμεύουν ἐδῶ μόνο γιά νά κρύβουν τή μικροαστική παρέκκλιση;

Ἀφήνω πιά τή «νέα ἀντιπολίτευση» πού οἱ «ἀριστερές» κραυγές της ἔχουν σκοπό ν' ἀποκρύψουν τό γεγονός ὅτι εἶναι αἰχμάλωτη τοῦ τροτσκισμοῦ.

Τί μᾶς λένε ὅλα αὐτά τά γεγονότα;

Μᾶς λένε ὅτι ἡ «ἀριστερή» μάσκα τοῦ ὀπορτουνισμοῦ εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό χαρακτηριστικά γνωρίσματα ὅλων τῶν ἀντιπολιτευτικῶν ρευμάτων στό κόμμα μας τῆς περιόδου ὕστερα ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας.

Πῶς ἐξηγιέται αὐτό τό φαινόμενο;

Ἐξηγιέται μέ τήν ἐπαναστατικότητα τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ, μέ τίς τεράστιες ἐπαναστατικές παραδόσεις πού εἶναι ριζωμένες στό προλεταριάτο μας. Ἐξηγιέται μέ τό ἀπροκάλυπτο μίσος τῶν ἐργατῶν τῆς ΕΣΣΔ ἐνάντια στά ἀντεπαναστατικά καί ὀπορτουνιστικά στοιχεῖα. Ἐξηγιέται μέ τό γεγονός ὅτι οἱ ἐργάτες μας δέν πρόκειται ἁπλούστατα ν' ἀκούσουν ἕναν ἀνοιχτό ὀπορτουνιστή, καί γι' αὐτό τό «ἐπαναστατικό» μασκάρεμα εἶναι τό δόλωμα πού πρέπει νά τραβήξει, ἔστω καί ἐπιφανειακά, τήν προσοχή τῶν ἐργατῶν καί νά τούς ἐμπνεύσει ἐμπιστοσύνη πρός τήν ἀντιπολίτευση. Οἱ ἐργάτες μας δέ μποροῦν λχ. νά καταλάβουν πῶς κι ἔτσι οἱ ἄγγλοι ἐργάτες δέ μάντεψαν ὥς τώρα ὅτι πρέπει νά πνίξουν τέτιους προδότες σάν τόν Τόμας, ὅτι πρέπει νά τούς ρίξουν στό πηγάδι. (Γέλια). Ὅποιος ξέρει τούς ἐργάτες μας θά καταλάβει εὔκολα ὅτι τέτιοι ἄνθρωποι καί τέτιοι ὀπορτουνιστές σάν τόν Τόμας

δέ θά μποροῦσαν ἁπλούστατα νά ζήσουν ἀνάμεσα στούς σοβιετικούς ἐργάτες. Κι ὅμως εἶναι γνωστό ὅτι οἱ ἄγγλοι ἐργάτες ὄχι μόνο δέν ἑτοιμάζονται νά πνίξουν τούς κυρίους Τόμας, μά καί τούς ξαναεκλέγουν στό Γενικό Συμβούλιο[9], καί μάλιστα τούς ξαναεκλέγουν ὄχι ἔτσι ἁπλά, ἀλλά μέ διαδηλώσεις. Εἶναι φανερό ὅτι γι' αὐτούς τούς ἐργάτες δέν εἶναι ἀνάγκη νά φορέσει ἐπαναστατική μάσκα ὁ ὀπορτουνισμός, γιατί ἔτσι ἤ ἀλλιῶς δέν ἔχουν ἀντίρηση νά δεχτοῦν τούς ὀπορτουνιστές στούς κόλπους τους.

Καί πῶς ἐξηγιέται αὐτό; Ἐξηγιέται μέ τό γεγονός ὅτι οἱ ἄγγλοι ἐργάτες δέν ἔχουν ἐπαναστατικές παραδόσεις. Οἱ ἐπαναστατικές αὐτές παραδόσεις γεννιοῦνται τώρα. Γεννιοῦνται καί ἀναπτύσσονται καί δέν ἔχουμε λόγους ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι οἱ ἄγγλοι ἐργάτες ἀτσαλώνονται στίς ἐπαναστατικές μάχες. Ὅσο ὅμως δέν θά ὑπάρχει αὐτό τό πράγμα, θά παραμένει ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς ἄγγλους καί τούς σοβιετικούς ἐργάτες. Ἔτσι ἐξηγιέται οὐσιαστικά καί τό γεγονός ὅτι γιά τούς ὀπορτουνιστές πού βρίσκονται στό κόμμα μας εἶναι ἐπικίνδυνο νά πλησιάζουν τούς ἐργάτες τῆς ΕΣΣΔ χωρίς νά φορέσουν κάποια «ἐπαναστατική» μάσκα.

Νά ποῦ κρύβονται οἱ αἰτίες γιά τήν «ἐπαναστατική» μάσκα τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ.

Τέλος, γιά τήν τρίτη ἰδιομορφία τῆς ἀντιπολίτευσης. Εἶπα κιόλας ὅτι ἡ ἰδιομορφία αὐτή συνίσταται στήν ἀμορφία ἀπό ἄποψη ἀρχῶν τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ, στήν ἔλλειψη ἀρχῶν, στήν ἀμοιβαδοειδῆ μορφή του καί στά συνεχῆ παράπονα τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολίτευσης, πού ἀπορέουν ἀπ' ὅλα αὐτά, ὅτι «δέν τούς κατάλαβαν», «τούς διαστρέβλωσαν», τούς ἀπόδοσαν πράγματα πού «δέν τά εἶπαν» κλπ. Πρόκειται γιά μιά ἀληθινή φράξια «παρεξηγημένων». Ἡ ἱστορία τῶν προλεταριακῶν κομμάτων

λέει ὅτι αὐτή ἡ ἰδιομορφία («δέν μᾶς κατάλαβαν!») εἶναι ἡ πιό συνηθισμένη καί ἡ πιό διαδομένη ἰδιομορφία τοῦ ὀπορτουνισμοῦ γενικά. Θά πρέπει νά ξέρετε, σύντροφοι, ὅτι τό ἴδιο ἀπαράλλαχτα «συνέβηκε» καί στίς γραμμές τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τούς γνωστούς ὀπορτουνιστές Μπέρνσταϊν, Φόλμαρ, Ἄουερ καί ἄλλους στά τέλη τοῦ 19ου καί στίς ἀρχές τοῦ 20ου αἰώνα, ὅταν ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία ἦταν ἐπαναστατική καί ὅταν οἱ φανατικοί αὐτοί ὀπορτουνιστές χρόνια συνέχεια παραπονιοῦνταν ὅτι «δέν τούς κατάλαβαν», ὅτι τούς «διαστρέβλωσαν». Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες τῆς Γερμανίας ὀνόμασαν τότε τή φράξια τοῦ Μπέρνσταϊν φράξια τῶν «παρεξηγημένων». Δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ τυχαῖο τό γεγονός ὅτι εἴμαστε ἔτσι ὑποχρεωμένοι νά καταχωρήσουμε τόν ἀντιπολιτευτικό συνασπισμό στήν κατηγορία τῆς φράξιας τῶν «παρεξηγημένων».

Αὐτές εἶναι οἱ κυριότερες ἰδιομορφίες τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ.

III

ΟΙ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΣΤΟ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Ἄς περάσουμε στήν οὐσία τῶν διαφωνιῶν.

Νομίζω ὅτι θά μπορούσαμε ν' ἀναγάγουμε τίς διαφωνίες μας σέ μερικά βασικά ζητήματα. Δέ θά θίξω τά ζητήματα αὐτά στίς λεπτομέρειές τους, γιατί ὁ καιρός εἶναι λίγος καί ἡ εἰσήγηση ἔτσι ἤ ἀλλιῶς τραβάει σέ μάκρος. Τόσο περισσότερο πού γιά τά ζητήματα τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἔχετε ὑλικά πού, εἶναι ἀλήθεια, παρουσιάζουν ὁρισμένα λάθη στή μετάφραση, ὅμως βασικά δίνουν ὡστόσο μιά σωστή εἰκόνα γιά τίς διαφωνίες στό κόμμα μας.

1. Τά ζητήματα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης

Πρῶτο ζήτημα. Τό πρῶτο ζήτημα εἶναι τό ζήτημα ἄν εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, τό ζήτημα ἄν εἶναι δυνατή ἡ νικηφόρα οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Δέν πρόκειται φυσικά γιά τό Μαυροβούνιο οὔτε καί γιά τή Βουλγαρία, ἀλλά γιά τή δική μας τή χώρα, τήν ΕΣΣΔ. Πρόκειται γιά μιά χώρα ὅπου ὑπῆρχε καί ἀναπτυσσόταν ὁ ἰμπεριαλισμός, ὅπου ὑπάρχει ἕνα ἐλάχιστο ὅριο μεγάλης βιομηχανίας, ὅπου ὑπάρχει ἕνα ἐλάχιστο ὅριο προλεταριάτου, ὅπου ὑπάρχει ἕνα κόμμα πού καθοδηγεῖ τό προλεταριάτο. Ἔτσι λοιπόν, εἶναι δυνατό νά νικήσει ὁ σοσιαλισμός στήν ΕΣΣΔ, εἶναι δυνατό νά οἰκοδομήσουμε σ' αὐτή τό σοσιαλισμό μέ βάση τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς χώρας μας, μέ βάση τίς δυνατότητες πού ὑπάρχουν στή διάθεση τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ;

Μά τί θά πεῖ νά οἰκοδομήσουμε τό σοσιαλισμό, ἄν αὐτή τή διατύπωση τή μεταφράσουμε στή συγκεκριμένη ταξική γλώσσα; Νά οἰκοδομήσουμε τό σοσιαλισμό στήν ΕΣΣΔ θά πεῖ νά καταβάλουμε στήν πορεία τῆς πάλης μέ τίς δικές μας δυνάμεις τή δική μας, τή σοβιετική ἀστική τάξη. Συνεπῶς, τό ζήτημα καταλήγει στό ἄν τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ ἔχει τήν ἱκανότητα νά καταβάλει τή δική του, τή σοβιετική ἀστική τάξη. Γι' αὐτό ὅταν λένε: εἶναι ἄραγε δυνατό νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό στήν ΕΣΣΔ, εἶναι σά νά λένε: εἶναι ἄραγε ἱκανό τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ νά καταβάλει μέ τίς δικές του δυνάμεις τήν ἀστική τάξη τῆς ΕΣΣΔ; Ἔτσι καί μόνο ἔτσι μπαίνει τό ἐρώτημα στή λύση τοῦ προβλήματος τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Τό κόμμα ἀπαντᾶ σ' αὐτό τό ἐρώτημα καταφατικά, γιατί ξεκινᾶ ἀπό τή θέση ὅτι τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ,

ἡ προλεταριακή διχτατορία στήν ΕΣΣΔ ἔχουν τή δυνατότητα νά καταβάλουν τήν ἀστική τάξη τῆς ΕΣΣΔ μέ τίς δικές τους δυνάμεις.

Ἄν αὐτό δέν ἦταν σωστό, ἄν τό κόμμα δέν εἶχε λόγους νά ὑποστηρίζει ὅτι τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ εἶναι ἱκανό νά οἰκοδομήσει τή σοσιαλιστική κοινωνία, παρά τή σχετική τεχνική καθυστέρηση τῆς χώρας μας, τότε τό κόμμα δέ θά εἶχε λόγους νά παραμένει ἄλλο στήν ἐξουσία, θά ἔπρεπε νά ἐγκαταλείψει ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς τήν ἐξουσία καί νά περάσει στή θέση ἀντιπολιτευόμενου κόμματος.

Γιατί, ἕνα ἀπ' τά δυό:

εἴτε μπορούμε νά οἰκοδομοῦμε τό σοσιαλισμό καί θά τόν οἰκοδομήσουμε τελικά, καταβάλλοντας τήν «ἐθνική» μας ἀστική τάξη—καί τότε τό κόμμα εἶναι ὑποχρεωμένο νά παραμείνει στήν ἐξουσία καί νά καθοδηγήσει τή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση στή χώρα στό ὄνομα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' ὅλο τόν κόσμο·

εἴτε δέν εἴμαστε σέ θέση νά καταβάλουμε τή δική μας ἀστική τάξη μέ τίς δικές μας δυνάμεις—καί τότε, παίρνοντας ὑπόψη τήν ἔλλειψη ἄμεσης ὑποστήριξης ἀπ' ἔξω, ἀπό τή νικηφόρα ἐπανάσταση σ' ἄλλες χῶρες, πρέπει ν' ἀποχωρήσουμε τίμια καί ἀνοιχτά ἀπό τήν ἐξουσία καί νά προσανατολιστοῦμε πρός τήν ὀργάνωση στό μέλλον μιᾶς νέας ἐπανάστασης στήν ΕΣΣΔ.

Μπορεῖ μήπως ἕνα κόμμα νά ξεγελᾶ τήν τάξη του καί στή δοσμένη περίπτωση τήν ἐργατική τάξη; Ὄχι, δέ μπορεῖ. Ἕνα τέτιο κόμμα θάπρεπε νά τό κρεμάσουν. Μά ἐπειδή ἀκριβῶς τό κόμμα μας δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ξεγελᾶ τήν ἐργατική τάξη, θάπρεπε νά πεῖ ἀνοιχτά ὅτι ἡ ἔλλειψη πεποίθησης στή δυνατότητα νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό στή χώρα μας ὁδηγεῖ στήν ἀποχώρηση ἀπό τήν ἐξουσία καί στό πέρασμα τοῦ κόμματός μας ἀπό τή θέση

τοῦ κόμματος πού κυβερνᾶ στή θέση ἑνός ἀντιπολιτευόμενου κόμματος.

Καταχτήσαμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί δημιουργήσαμε ἔτσι τήν π ο λ ι τ ι κ ή βάση γιά νά προχωρήσουμε πρός τό σοσιαλισμό. Μποροῦμε ἄραγε νά δημιουργήσουμε μέ τίς δικές μας δυνάμεις τήν ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ή βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ, τό νέο οἰκονομικό θεμέλιο πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ; Σέ τί συνίσταται ἡ οἰκονομική οὐσία καί ἡ οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ; Μήπως στό νά ἐγκαθιδρύσουμε στή γῆ τόν «ἐπουράνιο παράδεισο» καί τήν καθολική εὐημερία; Ὄχι, δέ συνίσταται σ' αὐτό. Μιά τέτια ἀντίληψη γιά τήν οἰκονομική οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι φιλισταϊκή, μικροαστική. Νά δημιουργήσουμε τήν οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ θά πεῖ νά σμίξουμε τήν ἀγροτική οἰκονομία μέ τή σοσιαλιστική βιομηχανία σέ μιά ἑνιαία οἰκονομία, νά ὑποτάξουμε τήν ἀγροτική οἰκονομία στήν καθοδήγηση τῆς σοσιαλιστικῆς βιομηχανίας, νά ρυθμίσουμε τίς σχέσεις ἀνάμεσα στήν πόλη καί τό χωριό μέ βάση τήν ἀνταλλαγή τῶν προϊόντων τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί τῆς βιομηχανίας, νά φράξουμε καί νά ἐξαφανίσουμε ὅλα τά κανάλια πού μέ τή βοήθειά τους γεννιοῦνται οἱ τάξεις καί πρίν ἀπ' ὅλα τό κεφάλαιο καί νά δημιουργήσουμε τελικά τέτιες συνθῆκες παραγωγῆς καί διανομῆς πού νά ὁδηγοῦν κατευθείαν καί ἄμεσα στήν ἐξαφάνιση τῶν τάξεων.

Νά τί ἔλεγε σχετικά μ' αὐτό ὁ σ. Λένιν στήν περίοδο πού ἄρχισε νά ἐφαρμόζεται ἡ ΝΕΠ καί πού μπροστά στό κόμμα ὀρθώθηκε σ' ὅλο του τό μέγεθος τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλιστικοῦ θεμέλιου τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας:

«Ἀντικατάσταση τῆς ἐπίταξης τροφίμων μέ τό φόρο καί σημασία της ἀπό ἄποψη ἀρχῶν: ἀπ' τόν „πολεμικό" κομμουνισμό στό ἀ λ η θ ι ν ό σοσιαλιστικό θεμέλιο. Οὔτε ἐπίταξη τροφίμων οὔτε φό-

ρος, ἀλλά ἀνταλλαγή τῶν προϊόντων τῆς μεγάλης („σοσιαλιστικοποιημένης") βιομηχανίας μέ τά προϊόντα τοῦ ἀγρότη—αὐτή εἶναι ἡ οἰκονομική ο ὐ σ ί α τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἡ βάση του» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 311—312).

Νά πῶς καταλαβαίνει ὁ Λένιν τό ζήτημα τῆς δημιουργίας τῆς ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ ς βάσης τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὅμως, γιά νά σμίξουμε τήν ἀγροτική οἰκονομία μέ τή σοσιαλιστικοποιημένη βιομηχανία, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔχουμε πρίν ἀπ' ὅλα ἕνα πλούσιο δίχτυ ἀπό ὄργανα διανομῆς τῶν προϊόντων, ἕνα πλούσιο δίχτυ ἀπό ὄργανα τῶν συνεταιρισμῶν, καί τῶν καταναλωτικῶν, καί τῶν ἀγροτικῶν, καί τῶν παραγωγικῶν. Ἀπ' αὐτήν ἀκριβῶς τή θέση ξεκινοῦσε ὁ Λένιν ὅταν ἔλεγε στή μπροσούρα του «Γιά τό συνεταιρισμό» ὅτι:

«Στίς δικές μας συνθῆκες συνήθως ὁ συνεταιρισμός συμπίπτει ἀπόλυτα μέ τό σοσιαλισμό» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 396).

Ἔτσι λοιπόν, μπορεῖ τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ νά οἰκοδομήσει μέ τίς δικές του δυνάμεις τήν οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς συνθῆκες τῆς κεφαλαιοκρατικῆς περικύκλωσης τῆς χώρας μας;

Τό κόμμα ἀπαντᾶ σ' αὐτό τό ἐρώτημα κ α τ α φ α τ ι κ ά (βλ. ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.)[10]). Ὁ Λένιν ἀπαντᾶ σ' αὐτό τό ἐρώτημα καταφατικά (βλ. ἔστω καί μόνο τή μπροσούρα του «Γιά τό συνεταιρισμό»). Ὅλη ἡ πείρα τῆς οἰκοδομητικῆς μας δουλιᾶς δίνει καταφατική ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό, γιατί καί στόν τομέα τῆς παραγωγῆς καί στόν τομέα τῆς κυκλοφορίας τό ποσοστό τοῦ σοσιαλιστικοῦ τομέα τῆς οἰκονομίας μας ἀναπτύσσεται χρόνο μέ τό χρόνο σέ βάρος τοῦ ποσοστοῦ τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου, καί ὁ ρόλος τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου σέ σχέση μέ τό ρόλο τῶν σοσιαλιστικῶν

στοιχείων τῆς οἰκονομίας μας πέφτει χρόνο μέ τό χρόνο.

Πῶς ὅμως ἀπαντᾶ σ' αὐτό τό ἐρώτημα ἡ ἀντιπολίτευση;

Ἡ ἀντιπολίτευση δίνει στό ἐρώτημα αὐτό ἀ ρ ν η τ ι κ ή ἀπάντηση.

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ σοσιαλισμός μπορεῖ νά νικήσει στή χώρα μας, ὅτι ἡ δυνατότητα οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομικῆς βάσης τοῦ σοσιαλισμοῦ μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἐξασφαλισμένη.

Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι μιά τέτια νίκη μποροῦμε νά τήν ὀνομάσουμε πλέρια νίκη, οριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ πού ἐξασφαλίζει τή χώρα πού χτίζει τό σοσιαλισμό ἀπό κάθε ἐξωτερικό κίνδυνο, ἀπ' τόν κίνδυνο ἰμπεριαλιστικῆς ἐπέμβασης καί ἀπό τήν παλινόρθωση πού συνδέεται μαζί της; Ὄχι, δέ σημαίνει αὐτό. Ἄν τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ εἶναι ζήτημα κατανίκησης τῆς δικῆς μας, τῆς «ἐ θ ν ι κ ῆ ς» ἀστικῆς τάξης, τό ζήτημα τῆς ὁριστικῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ζήτημα κατανίκησης τῆς π α γ κ ό σ μ ι α ς ἀστικῆς τάξης. Τό κόμμα λέει ὅτι τό προλεταριάτο μιᾶς χώρας δέν εἶναι σέ θέση νά καταβάλει μέ τίς δικές του δυνάμεις τήν παγκόσμια ἀστική τάξη. Τό κόμμα λέει ὅτι γιά τήν ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα εἶναι ἀπαραίτητη ἡ κατανίκηση ἤ τουλάχιστο ἡ οὐδετεροποίηση τῆς παγκόσμιας ἀστικῆς τάξης. Τό κόμμα λέει ὅτι ἕνα τέτιο καθῆκον μπορεῖ νά τό ἐκπληρώσει μόνο τό προλεταριάτο μερικῶν χωρῶν μαζί. Γι' αὐτό ἡ ὁριστική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' αὐτή ἤ σέ κείνη τή χώρα σημαίνει νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης τουλάχιστο σέ μερικές χῶρες.

Τό ζήτημα αὐτό δέν προκαλεῖ στό κόμμα μας ἰδιαίτερες διαφωνίες καί γι' αὐτό δέ θά ἐπεκταθῶ σ' αὐτό καί

θά παραπέμψω τούς ἐνδιαφερόμενους στά ὑλικά τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας πού μοιράστηκαν αὐτές τίς μέρες στά μέλη τῆς Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

2. Οἱ παράγοντες τῆς «ἀνάπαυλας»

Δεύτερο ζήτημα. Τό δεύτερο ζήτημα ἀφορᾶ τό πρόβλημα τῶν ὅρων τῆς σημερινῆς διεθνοῦς θέσης τῆς ΕΣΣΔ, τῶν ὅρων τῆς περιόδου τῆς «ἀνάπαυλας», πού στή διάρκειά της ἄρχισε καί ἐπεκτάθηκε στή χώρα μας ἡ δουλιά γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Μποροῦμε καί πρέπει νά χτίζουμε τό σοσιαλισμό στήν ΕΣΣΔ. Μά γιά νά χτίζουμε τό σοσιαλισμό, πρέπει πρίν ἀπ' ὅλα νά ὑπάρχουμε. Πρέπει νάχουμε μιά «ἀνάπαυλα» ἀπό τόν πόλεμο, πρέπει νά μήν ἔχουμε ἀπόπειρες ἐπέμβασης, πρέπει νάχουμε καταχτήσει ἕνα ἐλάχιστο ὅριο διεθνῶν ὅρων πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιά νά ὑπάρχουμε καί νά χτίζουμε τό σοσιαλισμό.

Μπαίνει τό ἐρώτημα: ποῦ στηρίζεται ἡ σημερινή διεθνής θέση τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ, τί καθορίζει τή σημερινή «εἰρηνική» περίοδο ἀνάπτυξης τῆς χώρας μας σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τίς σχέσεις της μέ τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες, ποῦ βασίζεται ἡ «ἀνάπαυλα» ἤ ἡ περίοδος «ἀνάπαυλας» πού καταχτήσαμε, πού δέ δίνει στόν κεφαλαιοκρατικό κόσμο τή δυνατότητα γιά ἄμεσες ἀπόπειρες σοβαρῆς ἐπέμβασης καί πού δημιουργεῖ τούς ἀπαραίτητους ἐξωτερικούς ὅρους γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, ὅταν ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι ὁ κίνδυνος ἐπέμβασης ὑπάρχει καί θά ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει καί ὅτι ὁ κίνδυνος αὐτός μπορεῖ νά ἐξαλειφθεῖ μόνο σάν ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σέ μιά σειρά χῶρες;

Ἡ σημερινή περίοδος «ἀνάπαυλας» βασίζεται τουλάχιστο σέ τέσσερα βασικά γεγονότα.

Πρῶτο, στίς ἀντιθέσεις μέσα στό στρατόπεδο τῶν ἰμπεριαλιστῶν, ἀντιθέσεις πού δέν ἐξασθενοῦν καί πού κάνουν δύσκολη μιά συνεννόηση ἐνάντια στή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ.

Δεύτερο, στίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στόν ἰμπεριαλισμό καί τίς ἀποικιακές χῶρες, στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος στίς ἀποικιακές καί ἐξαρτημένες χῶρες.

Τρίτο, στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες καί στήν αὐξανόμενη συμπάθεια τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν γιά τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ. Οἱ προλετάριοι τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν δέν εἶναι ἀκόμα σέ θέση νά ὑποστηρίξουν τούς προλετάριους τῆς ΕΣΣΔ μέ μιά ἄμεση ἐπανάσταση ἐνάντια στούς δικούς τους κεφαλαιοκράτες. Μά καί οἱ κεφαλαιοκράτες τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν δέν εἶναι πιά σέ θέση νά κινοῦν τούς «δικούς τους» ἐργάτες ἐνάντια στό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ, γιατί ἡ συμπάθεια τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν γιά τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ αὐξάνει μέρα μέ τή μέρα καί δέ μπορεῖ παρά ν' αὐξάνει. Καί σήμερα δέ μπορεῖς νά κάνεις πόλεμο χωρίς τούς ἐργάτες.

Τέταρτο, στή δύναμη καί τήν ἰσχή τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ, στίς ἐπιτυχίες τῆς σοσιαλιστικῆς του οἰκοδόμησης, στή δύναμη τῆς ὀργανωτικότητας τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ του.

Ὁ συνδυασμός αὐτῶν καί ἄλλων παρόμοιων ὅρων δημιουργεῖ τήν περίοδο τῆς «ἀνάπαυλας», πού ἀποτελεῖ τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς σημερινῆς διεθνοῦς θέσης τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ.

3. Ἡ ἑνότητα καί τό ἀδιαίρετο τῶν «ἐθνικῶν» καί διεθνῶν καθηκόντων τῆς ἐπανάστασης

Τρίτο ζήτημα. Τό τρίτο ζήτημα ἀφορᾶ τό πρόβλημα τῶν «ἐθνικῶν» καί διεθνῶν καθηκόντων τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σ' αὐτή ἤ σέ κείνη τή χώρα. Τό κόμμα ξεκινᾶ ἀπό τή θέση ὅτι τά «ἐθνικά» καί διεθνῆ καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ συγχωνεύονται στό μοναδικό κοινό καθῆκον τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν ἀπό τόν καπιταλισμό, ὅτι τά συμφέροντα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας συγχωνεύονται πέρα γιά πέρα μέ τά συμφέροντα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ὅλων τῶν χωρῶν στό μοναδικό κοινό συμφέρον τῆς νίκης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης σ' ὅλες τίς χῶρες.

Τί θά γινόταν, ἄν οἱ προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν δέ συμπαθοῦσαν καί δέν ὑποστήριζαν τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ; Θά εἴχαμε ἐπέμβαση καί συντριβή τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ.

Τί θά γινόταν, ἄν τό κεφάλαιο κατόρθωνε νά συντρίψει τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ; Θ' ἄρχιζε μιά ἐποχή τῆς πιό μαύρης ἀντίδρασης σ' ὅλες τίς κεφαλαιοκρατικές καί ἀποικιακές χῶρες, θ' ἄρχιζαν νά πνίγουν τήν ἐργατική τάξη καί τούς καταπιεζόμενους λαούς, θά ἐκμηδενίζονταν οἱ θέσεις τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ.

Τί θά γίνει, ἄν δυναμώνει καί μεγαλώνει ἡ συμπάθεια καί ἡ ὑποστήριξη τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν πρός τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ; Αὐτό θά διευκολύνει ριζικά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ.

Τί θά γίνει, ἄν αὐξάνουν οἱ ἐπιτυχίες τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στήν ΕΣΣΔ; Αὐτό θά καλυτερέψει ριζικά τίς ἐπαναστατικές θέσεις τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν στήν πάλη τους ἐνάντια στό κεφάλαιο, θά ὑποσκάψει τίς θέσεις τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου στήν πάλη του ἐνάντια στό προλεταριάτο καί θά μεγαλώσει στήν ἀνώτατη βαθμίδα τίς πιθανότητες ἐπιτυχίας τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου.

'Απ' ὅλα αὐτά ὅμως βγαίνει ὅτι τά συμφέροντα καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ συμπλέκονται καί συνδέονται ἀδιάρηχτα μέ τά συμφέροντα καί τά καθήκοντα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ὅλων τῶν χωρῶν, καί ἀντίστροφα, τά καθήκοντα τῶν ἐπαναστατῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν συνδέονται ἀδιάρηχτα μέ τά καθήκοντα καί τίς ἐπιτυχίες τῶν προλετάριων τῆς ΕΣΣΔ στό μέτωπο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης.

Γι' αὐτό, ὅταν ἀντιπαραθέτουμε τά «ἐθνικά» καθήκοντα τῶν προλετάριων αὐτῆς ἤ ἐκείνης τῆς χώρας στά διεθνῆ καθήκοντα, σημαίνει ὅτι κάνουμε τό πιό μεγάλο λάθος στήν πολιτική.

Γι' αὐτό, ὅταν παριστάνουμε τό ζῆλο καί τό πάθος πού δείχνουν οἱ προλετάριοι τῆς ΕΣΣΔ στήν πάλη τους στό μέτωπο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης σάν ἔνδειξη «ἐθνικῆς ἀπομόνωσης» καί «ἐθνικῆς στενότητας», ὅπως τό κάνουν καμιά φορά οἱ ἀντιπολιτευόμενοί μας, σημαίνει ὅτι τρελαθήκαμε ἤ ὅτι ξαναμωράναμε.

Γι' αὐτό ἡ διακήρυξη τῆς ἑνότητας καί τοῦ ἀδιαίρετου τῶν συμφερόντων καί τῶν καθηκόντων τῶν προλετάριων μιᾶς χώρας μέ τά συμφέροντα καί τά καθήκοντα τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν εἶναι ὁ πιό σίγουρος δρόμος γιά τή νίκη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σέ μιά μόνη χώρα δέν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλά μέσο

καί στήριγμα γιά τήν ἀνάπτυξη καί τή νίκη τῆς ἐπανάστασης σ' ὅλες τίς χῶρες.

Γι' αὐτό, ὅταν οἰκοδομοῦμε τό σοσιαλισμό στήν ΕΣΣΔ, σημαίνει ὅτι πραγματοποιοῦμε τό κοινό ἔργο τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν, σημαίνει ὅτι σφυρηλατοῦμε τή νίκη ἐνάντια στό κεφάλαιο ὄχι μόνο στήν ΕΣΣΔ μά καί σ' ὅλες τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες, γιατί ἡ ἐπανάσταση στήν ΕΣΣΔ εἶναι τμῆμα τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, εἶναι ἡ ἀρχή της καί ἡ βάση γιά τήν ἀνάπτυξή της.

4. Γιά τό ἱστορικό τοῦ ζητήματος τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ

Τέταρτο ζήτημα. Τό τέταρτο ζήτημα ἀφορᾶ τό ἱστορικό τοῦ ζητήματος πού συζητᾶμε. Ἡ ἀντιπολίτευση διαβεβαιώνει ὅτι τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα μπῆκε γιά πρώτη φορά στό κόμμα μας τό 1925. Ἐν πάση περιπτώσει στή 15η Συνδιάσκεψη ὁ Τρότσκι δήλωσε ἀνοιχτά: «Γιατί ἀπαιτοῦν τή θεωρητική παραδοχή τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα; Ἀπό ποῦ βγῆκε αὐτή ἡ προοπτική; Γιατί ὥς τό 1925 δέν πρόβαλε κανένας αὐτό τό ζήτημα;».

Ὥστε λοιπόν ὥς τό 1925 τό ζήτημα αὐτό δέν τέθηκε στό κόμμα μας. Ὥστε μόνο ὁ Στάλιν καί ὁ Μπουχάριν ἔβαλαν αὐτό τό ζήτημα στό κόμμα, καί τό ἔβαλαν τό 1925.

Εἶναι ἄραγε σωστό αὐτό; Ὄχι, δέν εἶναι σωστό.

Ὑποστηρίζω ὅτι τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας σέ μιά μόνη χώρα τό ἔβαλε γιά πρώτη φορά στό κόμμα ὁ Λένιν ἀπό τό 1915 ἀκόμα. Ὑποστηρίζω ὅτι ἐκεῖνος πού ἀντιτάχθηκε τότε στό Λένιν δέν ἦταν ἄλλος ἀπ' τόν Τρότσκι. Ὑποστηρίζω ὅτι ἀπό τότε, δηλαδή ἀπό τό 1915, τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας σέ μιά μόνη χώρα ἐξετάστηκε ἐπανειλημμένα στόν τύπο μας καί στό κόμμα μας.

Ἄς στραφοῦμε στά γεγονότα:

α) 1915. Στό ἄρθρο τοῦ Λένιν πού δημοσιεύτηκε στό κεντρικό ὄργανο τῶν μπολσεβίκων (στό «Σοσιαλδημοκράτη»[11]): «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης». Νά τί λέει ὁ Λένιν σ' αὐτό τό ἄρθρο:

«Ὡστόσο, ζήτημα εἶναι ἄν θά ἦταν σωστό τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τοῦ κόσμου σάν αὐτοτελές σύνθημα, πρῶτο, γιατί συγχωνεύεται μέ τό σοσιαλισμό καί, δεύτερο, γιατί θά μποροῦσε νά γεννήσει τή λαθεμένη ἑρμηνεία ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, τή λαθεμένη ἑρμηνεία γιά τή σχέση αὐτῆς τῆς χώρας μέ τίς ὑπόλοιπες.

Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀπό δῶ βγαίνει ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες ἤ καί σέ μιά μόνη, ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα. Τό νικηφόρο προλεταριάτο αὐτῆς τῆς χώρας, ἀφοῦ ἀπαλλοτριώσει τούς καπιταλιστές καί ὀργανώσει τή σοσιαλιστική παραγωγή στή χώρα του*, θά ὀρθωθεῖ ἐνάντια στόν ὑπόλοιπο καπιταλιστικό κόσμο, παίρνοντας μαζί του τίς καταπιεζόμενες τάξεις τῶν ἄλλων χωρῶν, ἀνάβοντας στίς χῶρες αὐτές ἐξεγέρσεις ἐνάντια στούς καπιταλιστές, δρώντας σέ περίπτωση ἀνάγκης ἀκόμα καί μέ στρατιωτική δύναμη ἐνάντια στίς ἐκμεταλλεύτριες τάξεις καί τά κράτη τους»... Γιατί «δέν εἶναι δυνατή ἡ ἐλεύθερη συνένωση τῶν ἐθνῶν στό σοσιαλισμό χωρίς λίγο-πολύ μακρόχρονη καί ἐπίμονη πάλη τῶν σοσιαλιστικῶν δημοκρατιῶν ἐνάντια στά καθυστερημένα κράτη» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 232—233).

Νά καί ἡ ἀντίρηση πού διατύπωσε ὁ Τρότσκι τόν ἴδιο χρόνο, τό 1915, στό «Νάσε Σλόβο»[12] πού τό καθοδηγοῦσε ὁ ἴδιος:

---

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

«„Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ". Ἀπ' αὐτό ὁ „Σοσιαλδημοκράτης" (τό κεντρικό ὄργανο τῶν μπολσεβίκων τό 1915, στό ὁποῖο δημοσιεύτηκε τό παραπάνω ἄρθρο τοῦ Λένιν. Ι. Στ.) ἔβγαλε τό συμπέρασμα ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα καί ὅτι συνεπῶς δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἐξαρτοῦμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου σέ κάθε ξεχωριστό κράτος ἀπό τή δημιουργία τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης... Ὅτι καμιά χώρα δέν πρέπει νά „περιμένει" τίς ἄλλες στόν ἀγώνα της, εἶναι μιά στοιχειώδικη ἰδέα πού εἶναι ὠφέλιμο καί ἀπαραίτητο νά τήν ἐπαναλαβαίνουμε, γιά νά μήν ὑποκατασταθεῖ ἡ ἰδέα τῆς παράλληλης διεθνοῦς δράσης μέ τήν ἰδέα τῆς ἀναμονῆς καί τῆς διεθνοῦς ἀπραξίας. Χωρίς νά περιμένουμε τούς ἄλλους, ἐμεῖς ἀρχίζουμε καί συνεχίζουμε τόν ἀγώνα πάνω σέ ἐθνική βάση, ἔχοντας τήν ἀπόλυτη πεποίθηση ὅτι ἡ πρωτοβουλία μας θά δόσει ὤθηση στόν ἀγώνα τῶν ἄλλων χωρῶν. Ἄν ὅμως αὐτό δέν πρόκειται νά γίνει, τότε εἶναι μάταιο νά πιστεύουμε*—τό δείχνουν καί ἡ πείρα τῆς ἱστορίας καί ἡ θεωρητική σκέψη—ὅτι λχ. μιά ἐπαναστατική Ρωσία θά μποροῦσε νά ἀντέξει μπροστά σέ μιά συντηρητική Εὐρώπη, ἤ ὅτι μιά σοσιαλιστική Γερμανία θά μποροῦσε νά παραμείνει ἀπομονωμένη μέσα στόν καπιταλιστικό κόσμο. Τό νά ἐξετάζουμε τίς προοπτικές τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης μέσα στά ἐθνικά πλαίσια, θά σήμαινε ὅτι γινόμαστε θύματα τῆς ἴδιας ἐκείνης ἐθνικῆς στενότητας πού ἀποτελεῖ τήν οὐσία τοῦ σοσιαλπατριωτισμοῦ»* (Τρότσκι, «Τό 1917», τόμ. 3ος, μέρος Ι, σελ. 89—90).

Βλέπετε ὅτι τό ζήτημα τῆς «ὀργάνωσης τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς» ὁ Λένιν τό ἔβαζε ἀπό τό 1915 κιόλας, στίς παραμονές τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, ὅταν τό ζήτημα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

ἐπανάστασης σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση βρισκόταν στήν ἡμερήσια διάταξη.

Βλέπετε ὅτι αὐτός πού ἀντιτάχθηκε τότε στό σ. Λένιν δέν ἦταν ἄλλος ἀπό τόν Τρότσκι, πού ὁλοφάνερα ἤξερε ὅτι στό ἄρθρο τοῦ Λένιν γίνεται λόγος γιά τή «νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ» καί γιά τή δυνατότητα «ὀργάνωσης τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς σέ μιά μόνη χώρα».

Βλέπετε ὅτι ὁ Τρότσκι διατύπωσε γιά πρώτη φορά τήν κατηγορία τῆς «ἐθνικῆς στενότητας» ἀπ' τό 1915 ἀκόμα, καί ἡ κατηγορία αὐτή δέ στρεφόταν ἐνάντια στό Στάλιν ἤ τό Μπουχάριν, ἀλλά ἐνάντια στό Λένιν.

Τώρα ὁ Ζηνόβιεφ βάζει μπρός κάθε τόσο τή γελοία κατηγορία τῆς «ἐθνικῆς στενότητας». Μά, καθώς φαίνεται, δέν καταλαβαίνει ὅτι ἐπαναλαβαίνει καί ἀποκαθιστᾶ ἔτσι τή θέση τοῦ Τρότσκι πού στρεφόταν ἐνάντια στό Λένιν καί τό κόμμα του.

β) 1919. Στό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ οἰκονομία καί ἡ πολιτική στήν ἐποχή τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου». Νά τί γράφει ὁ Λένιν σ' αὐτό τό ἄρθρο:

«Ὅσα ψέματα κι ἄν λένε, ὅσο κι ἄν συκοφαντοῦν οἱ ἀστοί ὅλων τῶν χωρῶν καί οἱ φανεροί καί κρυφοί συνεργοί τους (οἱ „σοσιαλιστές" τῆς 2ης Διεθνοῦς), παραμένει ἀναμφισβήτητο ὅτι: ἀπό τήν ἄποψη τοῦ βασικοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου ἐξασφαλίστηκε στή χώρα μας ἡ νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ ἐνάντια στόν καπιταλισμό. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ ἀστική τάξη ὅλου τοῦ κόσμου λυσσᾶ κι ἀφρίζει ἐνάντια στό μπολσεβικισμό καί ὀργανώνει ἐνάντια στούς μπολσεβίκους στρατιωτικές εἰσβολές, συνωμοσίες καί τά λοιπά, ἐπειδή καταλαβαίνει περίφημα ὅτι εἶναι ἀναπόφευχτη ἡ νίκη μας στό μετασχηματισμό τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, ἄν δέ μᾶς πνίξει μέ τή στρατιωτική βία. Μά δέν τά κατα-

φέρνει νά μᾶς πνίξει μ' αὐτό τόν τρόπο»* (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 24ος, σελ. 510).

Βλέπετε ὅτι στό ἄρθρο αὐτό τοῦ Λένιν γίνεται λόγος γιά τό «οἰκονομικό πρόβλημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου», γιά τό «μετασχηματισμό τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας» μέ κατεύθυνση τή «νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ». Καί τί θά πεῖ «οἰκονομικό πρόβλημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου» καί «μετασχηματισμός τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας» στίς συνθῆκες τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου; Δέ θά πεῖ ἄλλο ἀπό οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, στή χώρα μας.

γ) 1921. Στή μπροσούρα τοῦ Λένιν «Ὁ φόρος σέ εἶδος»[13]. Στή γνωστή θέση ὅτι μποροῦμε καί πρέπει νά χτίσουμε «τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας» (βλ. «Ὁ φόρος σέ εἶδος»).

δ) 1922. Στήν ὁμιλία τοῦ σ. Λένιν στό Σοβιέτ τῆς Μόσχας, ὅπου λέει ὅτι «μπάσαμε τό σοσιαλισμό στήν καθημερινή ζωή», ὅτι «ἡ Ρωσία τῆς ΝΕΠ θά γίνει σοσιαλιστική Ρωσία» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 366). Στίς ἀντιρήσεις τοῦ Τρότσκι στόν «Ἐπίλογο» πού ἔγραψε στό «Πρόγραμμα εἰρήνης» τό 1922, ὅπου, χωρίς νά τό δηλώνει ἀνοιχτά, κάνει πολεμική ἐνάντια στό Λένιν. Νά τί λέει ὁ Τρότσκι στόν «Ἐπίλογο» αὐτό:

«Ἡ διαβεβαίωση πού ἐπαναλαβαίνεται πολλές φορές στό „Πρόγραμμα εἰρήνης" ὅτι ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση δέν μπορεῖ νά τερματιστεῖ νικηφόρα μέσα στά ἐθνικά πλαίσια, θά φανεῖ ἴσως σέ μερικούς ἀναγνῶστες ὅτι ἔχει ἀναιρεθεῖ ἀπό τήν πεντάχρονη σχεδόν πείρα τῆς Σοβιετικῆς μας Δημοκρατίας. Ἕνα τέτιο συμπέρασμα ὅμως θά ἦταν ἀβάσιμο. Τό γεγονός ὅτι τό ἐργατικό κράτος σέ μιά μόνη χώρα, καί μάλιστα χώρα καθυστερημένη, μπόρεσε νά κρατηθεῖ ἐνάντια σ' ὅλο τόν κόσμο, δείχνει τήν κολοσσιαία δύναμη τοῦ προλεταριάτου πού σέ ἄλλες, πιό προχωρημένες, πιό πολιτισμένες χῶρες θά εἶναι σέ θέση νά κάνει ἀληθινά θαύματα. Ἄν ὅμως κρατηθήκαμε σάν κράτος ἀπό πολιτική καί στρατιωτική ἄποψη, δέν καταλήξαμε στή δημιουργία μιᾶς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας καί μάλιστα οὔτε πλησιάσαμε σ' αὐτήν. Ἡ πάλη γιά τήν ἐπαναστατική-κρατική αὐτοσυντήρηση προκάλεσε στήν περίοδο αὐτή μιά ἐξαιρετικά μεγάλη πτώση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἐνῶ ὁ σοσιαλισμός δέ μπορεῖ νά νοηθεῖ παρά μόνο μέ βάση τήν ἀνάπτυξη καί τήν ἄνθισή τους. Οἱ ἐμπορικές διαπραγματεύσεις μέ τά ἀστικά κράτη, οἱ ἐκχωρήσεις, ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γένουας κλπ. ἀποτελοῦν μιά ἐξαιρετικά ἀνάγλυφη μαρτυρία ὅτι δέ μπορεῖ νά ὑπάρξει απομονωμένη σοσιαλιστική οἰκοδόμηση μέσα στά ἐθνικά-κρατικά πλαίσια... Ἡ πραγματική ἄνοδος τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας στή Ρωσία δέ θά εἶναι δυνατή παρά μονάχα ὕστερα ἀπό τή νίκη τοῦ προλεταριάτου στίς σπουδαιότερες χῶρες τῆς Εὐρώπης»* (Τρότσκι, «Τό 1917», τόμ. 3ος, μέρος 1ο, σελ. 92—93).

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Σέ ποιόν ἀντιτάσσεται ἐδῶ ὁ Τρότσκι ὅταν λέει ὅτι «δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἀπομονωμένη σοσιαλιστική οἰκοδόμηση μέσα στά ἐθνικά-κρατικά πλαίσια»; Ὄχι βέβαια στό Στάλιν ἤ στό Μπουχάριν. Ὁ Τρότσκι ἀντιτάσσεται ἐδῶ στό σ. Λένιν, καί δέν ἀντιτάσσεται σ' αὐτόν σέ κανένα ἄλλο ζήτημα, ἀλλά στό βασικό ζήτημα—στό ζήτημα τῆς δυνατότητας «τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης μέσα στά ἐθνικά-κρατικά πλαίσια».

ε) 1923. Στή μπροσούρα τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό» πού ἀποτελεῖ τήν πολιτική του διαθήκη. Νά τί λέει ὁ Λένιν στή μπροσούρα αὐτή:

«Πραγματικά, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους πάνω σ' ὅλα τά μεγάλα μέσα παραγωγῆς, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους στά χέρια τοῦ προλε-

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

ταριάτου, ή συμμαχία αὐτοῦ τοῦ προλεταριάτου μέ τά πολλά ἑκατομμύρια τούς μικρούς καί τούς πολύ μικρούς ἀγρότες, ή ἐξασφάλιση τῆς καθοδήγησης τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τό προλεταριάτο αὐτό κλπ., μήπως ὅλα αὐτά δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιά νά χτίσουμε μέ τό συνεταιρισμό, καί μόνο μέ τό συνεταιρισμό, πού πρῶτα τόν μεταχειριζόμασταν σάν μικρομπακάλικο καί πού ἀπό ὁρισμένη πλευρά ἔχουμε δικαίωμα νά τόν μεταχειριζόμαστε σάν τέτιο καί σήμερα, στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ, μήπως ὅλα αὐτά δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιά νά χτίσουμε τήν πλέρια σοσιαλιστική κοινωνία; Αὐτό δέν εἶναι ἀκόμα οἰκοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, εἶναι ὅμως ὅ,τι χρειάζεται καί εἶναι ἀρκετό γι' αὐτή τήν οἰκοδόμηση»* (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 392).

Μοῦ φαίνεται πώς εἶναι δύσκολο νά ἐκφραστεῖ κανένας μέ περισσότερη σαφήνεια.

Σύμφωνα μέ τόν Τρότσκι βγαίνει ὅτι εἶναι ἀδύνατη «ή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση μέσα στά ἐθνικά-κρατικά πλαίσια». Ὁ Λένιν ὅμως ὑποστηρίζει ὅτι ἐμεῖς, δηλαδή τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ, τώρα, στήν περίοδο τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἔχουμε «ὅ,τι χρειάζεται καί εἶναι ἀρκετό» «γιά νά οἰκοδομήσουμε τήν πλέρια σοσιαλιστική κοινωνία». Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς ἀντιλήψεις εἶναι ἀπόλυτη.

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα.

Βλέπετε λοιπόν ὅτι τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα μπῆκε στό κόμμα μας ἀπό τό 1915 ἀκόμα, τόβαλε προσωπικά ὁ Λένιν, κι αὐτές πού διαφωνοῦσε μαζί του πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα δέν ἦταν ἄλλος ἀπό τόν Τρότσκι πού κατηγοροῦσε τό Λένιν γιά «ἐθνική στενότητα».

Βλέπετε ὅτι ἀπό τότε ὥς τό θάνατο τοῦ σ. Λένιν τό ζήτημα αὐτό δέ βγῆκε ἀπ' τήν ἡμερήσια διάταξη τῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματός μας.

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Βλέπετε ὅτι τό ζήτημα αὐτό τό ἀνακίνησε πολλές φορές μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή ὁ Τρότσκι σάν σκεπασμένη μά ἐντελῶς ξεκάθαρη πολεμική ἐνάντια στό σ. Λένιν. Καί κάθε φορά ὁ Τρότσκι χειριζόταν τό ζήτημα αὐτό ὄχι στό πνεῦμα τοῦ Λένιν καί τοῦ λενινισμοῦ, ἀλλά ἐνάντια στό Λένιν καί τό λενινισμό.

Βλέπετε ὅτι ὁ Τρότσκι λέει καθαρό ψέμα, ὅταν μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα δέν τόβαλε κανένας πρίν ἀπό τό 1925.

5. Ἡ ἰδιαίτερα σοβαρή σημασία πού ἔχει στή σημερινή στιγμή τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ

Πέμπτο ζήτημα. Τό πέμπτο ζήτημα ἀφορᾶ τό πρόβλημα τῆς ἐπικαιρότητας πού ἔχει τούτη τή στιγμή τό καθῆκον τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Γιατί τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπόχτησε ἰδιαίτερα ἐπίκαιρο χαραχτήρα ἀκριβῶς τώρα, τόν τελευταῖο ἀκριβῶς καιρό; Γιατί λχ. τό 1915, 1918, 1919, 1921, 1922 καί 1923 τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ συζητιόταν ἀπό εὐκαιρία σ' εὐκαιρία, σέ ὁρισμένα ἄρθρα, ἐνῶ τό 1924, 1925 καί 1926 τό ζήτημα αὐτό πῆρε μιά ἰδιαίτερα ξεχωριστή θέση στήν κομματική μας πραχτική; Πῶς ἐξηγιέται αὐτό;

Ἐξηγιέται, κατά τή γνώμη μου, μέ τρεῖς κύριες αἰτίες.

Πρῶτο, μέ τό γεγονός ὅτι τά τελευταῖα χρόνια ἐπιβραδύνθηκε ὁ ρυθμός τῆς ἐπανάστασης στίς ἄλλες χῶρες κι ἄρχισε ἡ λεγόμενη «μερική σταθεροποίηση τοῦ καπιταλισμοῦ». Ἀπό τό γεγονός αὐτό γεννιέται τό ἐρώτημα:

δέν ὁδηγεῖ ἄραγε ἡ μερική σταθεροποίηση τοῦ καπιταλισμοῦ στό ἀδυνάτισμα εἴτε ἀκόμα στήν ἐκμηδένιση τῶν δυνατοτήτων οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας; Ἀπό τό γεγονός αὐτό προέρχεται τό αὐξανόμενο ἐνδιαφέρον γιά τίς τύχες τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στή χώρα μας.

Δεύτερο, μέ τό γεγονός ὅτι ἐφαρμόσαμε τή ΝΕΠ, ἐπιτρέψαμε τό ἰδιωτικό κεφάλαιο καί κάναμε κάποια ὑποχώρηση γιά νά ἀνασυγκροτήσουμε τίς δυνάμεις καί νά περάσουμε μετά στήν ἐπίθεση. Ἀπό τό γεγονός αὐτό γεννιέται τό ἐρώτημα: δέν μπορεῖ ἄραγε ἡ ἐφαρμογή τῆς ΝΕΠ νά συντελέσει στό ἀδυνάτισμα τῶν δυνατοτήτων τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στή χώρα μας; Ἀπό τό γεγονός αὐτό δημιουργιέται μιά νέα πηγή αὔξησης τοῦ ἐνδιαφέροντος γιά τή δυνατότητα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στή χώρα μας.

Τρίτο, μέ τό γεγονός ὅτι κερδίσαμε τόν ἐμφύλιο πόλεμο, διώξαμε τούς εἰσβολεῖς καί κερδίσαμε μιά «ἀνάπαυλα» ἀπ' τόν πόλεμο, ἐξασφαλίσαμε τήν εἰρήνη καί μιά εἰρηνική περίοδο πού μᾶς παρέχει εὐνοϊκούς ὅρους γιά νά ἐξαλείψουμε τό οἰκονομικό ξεχαρβάλωμα, ν' ἀνορθώσουμε τίς παραγωγικές δυνάμεις τῆς χώρας καί ν' ἀσχοληθοῦμε μέ τήν οἰκοδόμηση τῆς νέας οἰκονομίας στή χώρα μας. Ἀπό τό γεγονός αὐτό προβάλλει τό ἐρώτημα: πρός ποιά κατεύθυνση πρέπει νά οἰκοδομοῦμε τήν οἰκονομία, πρός τήν πλευρά τοῦ σοσιαλισμοῦ ἤ πρός καμιά ἄλλη πλευρά; Ἀπό τό γεγονός αὐτό προβάλλει τό ἐρώτημα: ἄν οἰκοδομοῦμε πρός τήν πλευρά τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἔχουμε λόγους νά ὑπολογίζουμε ὅτι ἔχουμε τή δυνατότητα νά χτίζουμε τό σοσιαλισμό στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ καί τῆς μερικῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ; Ἀπό τό γεγονός αὐτό πηγάζει τό τεράστιο ἐνδιαφέρον ὅλου τοῦ κόμματος καί

ὅλης τῆς ἐργατικῆς τάξης γιά τίς τύχες τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στή χώρα μας. Ἀπό τό γεγονός αὐτό βγαίνουν οἱ ἐτήσιοι ὑπολογισμοί κάθε λογῆς στοιχείων πού κάνουν τά ὄργανα τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἀπό τήν ἄποψη τῆς αὔξησης τοῦ εἰδικοῦ βάρους τῶν σοσιαλιστικῶν μορφῶν τῆς οἰκονομίας στόν τομέα τῆς βιομηχανίας, στόν τομέα τοῦ ἐμπορίου καί στόν τομέα τῆς γεωργίας.

Νά ποιές εἶναι οἱ τρεῖς βασικές αἰτίες πού δείχνουν ὅτι τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ ἔγινε γιά τό κόμμα μας καί γιά τό προλεταριάτο μας, ὅπως καί γιά τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ, τό πιό ἐπίκαιρο ζήτημα.

Ἡ ἀντιπολίτευση νομίζει ὅτι τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ παρουσιάζει μόνο θεωρητικό ἐνδιαφέρον. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Εἶναι ἡ πιό μεγάλη πλάνη. Μιά τέτια ἑρμηνεία τοῦ ζητήματος μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ μόνο μέ τήν ὁλοκληρωτική ἀπόσπαση τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό τήν πρακτική κομματική μας δουλιά, ἀπό τήν οἰκονομική μας οἰκοδόμηση, ἀπό τή συνεταιριστική μας οἰκοδόμηση. Τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ τώρα πού ἐξαλείψαμε τό οἰκονομικό ξεχαρβάλωμα, πού ἀνορθώσαμε τή βιομηχανία καί μπήκαμε στή φάση τοῦ μετασχηματισμοῦ ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας πάνω σέ νέα τεχνική βάση—τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ ἔχει τώρα τεράστια πρακτική σημασία. Πρός τά ποῦ νά κατευθύνουμε τή δουλιά στήν οἰκονομική οἰκοδόμηση, πρός ποιά κατεύθυνση νά χτίζουμε, τί νά χτίζουμε, ποιές πρέπει νἆναι οἱ προοπτικές τῆς οἰκοδόμησής μας—ὅλα αὐτά εἶναι ζητήματα πού χωρίς τή λύση τους τά τίμια καί στοχαστικά οἰκονομικά στελέχη δέ μποροῦν νά κάνουν οὔτε βῆμα πρός τά μπρός, ἄν θέλουν ν' ἀντιμετωπίσουν τήν ὑπόθεση τῆς οἰκοδόμησης πραγμα-

τικά συνειδητά καί μέ περίσκεψη. Οἰκοδομοῦμε γιά νά λιπάνουμε τό ἔδαφος γιά μιά ἀστική δημοκρατία ἤ γιά νά οἰκοδομήσουμε τή σοσιαλιστική κοινωνία; Ἐδῶ βρίσκεται τώρα ὁ κόμπος τῆς οἰκοδομητικῆς μας δουλιᾶς. Ἔχουμε ἄραγε τή δυνατότητα νά οἰκοδομοῦμε τή σοσιαλιστική οἰκονομία σήμερα, στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ καί τῆς μερικῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ; Ἐδῶ βρίσκεται τώρα ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς κομματικῆς καί σοβιετικῆς μας δουλιᾶς.

Ὁ Λένιν ἀπάντησε σ' αὐτό τό ἐρώτημα καταφατικά (βλ. ἔστω καί μόνο τή μπροσούρα «Γιά τό συνεταιρισμό»). Τό κόμμα ἀπάντησε σ' αὐτό τό ἐρώτημα καταφατικά (βλ. τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.). Καί ἡ ἀντιπολίτευση; Εἶπα κιόλας ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ἀπαντᾶ σ' αὐτό τό ἐρώτημα ἀρνητικά. Εἶπα κιόλας στήν εἰσήγησή μου στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, καί εἶμαι τώρα ἀναγκασμένος νά τό ἐπαναλάβω ἐδῶ, ὅτι ὁ Τρότσκι, ὁ ἡγέτης τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ, δήλωσε ἐντελῶς πρόσφατα ἀκόμα, τό Σεπτέμβρη τοῦ 1926, στό γνωστό του μήνυμα πρός τούς ἀντιπολιτευόμενους, ὅτι θεωρεῖ τή «θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά χώρα» «θεωρητική δικαιολογία τῆς ἐθνικῆς στενότητας» (βλ. εἰσήγηση τοῦ Στάλιν στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ[14]).

Παραβάλετε αὐτή τήν περικοπή τοῦ Τρότσκι (1926) μέ τό ἄρθρο του πού ἔγραψε τό 1915, ὅπου, κάνοντας πολεμική ἐνάντια στό Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, ἔβαλε γιά πρώτη φορά τό ζήτημα τῆς «ἐθνικῆς στενότητας» τοῦ σ. Λένιν καί τῶν λενινιστῶν, καί θά καταλάβετε ὅτι ὁ Τρότσκι παράμεινε στήν παλιά του ἄποψη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς

ἄρνησης τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς τό κόμμα ὑποστηρίζει ὅτι ὁ τροτσκισμός εἶναι σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στό κόμμα μας.

6. Οἱ προοπτικές τῆς ἐπανάστασης

Ἕκτο ζήτημα. Τό ἕκτο ζήτημα ἀφορᾶ τό πρόβλημα τῶν προοπτικῶν τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Στό λόγο του στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ κόμματος ὁ Τρότσκι εἶπε: «Ὁ Λένιν εἶχε τή γνώμη ὅτι σέ καμιά περίπτωση δέν πρόκειται νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό μέσα σέ 20 χρόνια, μέ τήν καθυστέρηση τῆς ἀγροτικῆς μας χώρας δέ θά τόν χτίσουμε οὔτε σέ 30 χρόνια. Ἄς βάλουμε 30—50 χρόνια σάν ἐλάχιστο ὅριο».

Ἔχω ὑποχρέωση νά δηλώσω ἐδῶ, σύντροφοι, ὅτι ἡ προοπτική αὐτή πού ἐπινόησε ὁ Τρότσκι δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τήν προοπτική τοῦ σ. Λένιν γιά τήν ἐπανάσταση στήν ΕΣΣΔ. Ὕστερα ἀπό λίγα λεπτά ὁ Τρότσκι ἀρχίζει μόνος του νά καταπολεμᾶ στό λόγο του αὐτή τήν προοπτική. Μά αὐτό εἶναι πιά δική του δουλιά. Ἐγώ ὅμως πρέπει νά δηλώσω ὅτι οὔτε ὁ Λένιν οὔτε τό κόμμα μποροῦν νά εὐθύνονται γι' αὐτή τήν προοπτική πού ἐπινόησε ὁ Τρότσκι καί γιά τά συμπεράσματα πού ἀπορέουν ἀπ' αὐτήν. Τό γεγονός ὅτι ὁ Τρότσκι, ἀφοῦ ἐφεῦρε αὐτή τήν προοπτική, ἀρχίζει ἔπειτα στό λόγο του νά καταπολεμᾶ τό ἴδιο του δημιούργημα, τό γεγονός αὐτό δείχνει μόνο ὅτι ὁ Τρότσκι πελάγωσε οριστικά καί ἔβαλε τόν εαυτό του σέ γελοία θέση.

Ὁ Λένιν δέν ἔλεγε καθόλου ὅτι «δέν πρόκειται σέ καμιά περίπτωση νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό» μέσα σέ 30 ἤ 50 χρόνια. Νά τί ἔλεγε στήν πραγματικότητα ὁ Λένιν:

«10—20 χρόνια σωστές σχέσεις μέ τήν άγροτιά καί έξασφαλίσαμε τή νίκη σέ παγκόσμια κλίμακα (άκόμα κι άν άργοπορήσουν οί προλεταριακές έπαναστάσεις πού ώριμάζουν), διαφορετικά θάχουμε 20—40 χρόνια μαρτύρια λευκοφρουρίτικης τρομοκρατίας» (βλ. 3η έκδ., τόμ. 26ος, σελ. 313).

Μπορούμε μήπως άπό τή θέση αύτή τοῦ Λένιν νά βγάλουμε τό συμπέρασμα ὅτι «δέν πρόκειται σέ καμιά περίπτωση νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό σέ 20—30 ἤ 50 χρόνια»; Ὄχι, δέν μπορούμε. Τά μόνα συμπεράσματα πού μπορούμε νά βγάλουμε άπό τή θέση αύτή είναι τά παρακάτω:

α) άν έχουμε σωστές σχέσεις μέ τήν άγροτιά, έξασφαλίσαμε τή νίκη μας (δηλαδή τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ) μέσα σέ 10—20 χρόνια·

β) ή νίκη αύτή δέ θά είναι μόνο νίκη στήν ΕΣΣΔ, άλλά καί νίκη «σέ παγκόσμια κλίμακα»·

γ) άν δέν κερδίσουμε τή νίκη σ' αύτό τό διάστημα, αύτό θ' άποτελέσει ένδειξη ὅτι μᾶς σύντριψαν καί ὅτι τό καθεστώς τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου άντικαταστάθηκε άπό ένα καθεστώς λευκοφρουρίτικης τρομοκρατίας πού μπορεί νά διαρκέσει 20—40 χρόνια.

Μπορεί βέβαια κανένας νά συμφωνᾶ ἤ νά μή συμφωνᾶ μ' αύτή τή θέση τοῦ Λένιν καί μέ τά συμπεράσματα πού άπορέουν άπ' αύτή. Μά δέ μπορεί νά τή διαστρεβλώνει, ὅπως τό κάνει ό Τρότσκι.

Καί τί θά πεῖ νίκη σέ «παγκόσμια κλίμακα»; Μήπως θά πεῖ ὅτι μιά τέτια νίκη ίσοδυναμεί μέ τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα; Ὄχι, δέ θά πεῖ αύτό. Ὁ Λένιν στά έργα του κάνει αύστηρό διαχωρισμό άνάμεσα στή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα καί στή νίκη «σέ παγκόσμια κλίμακα». Μιλώντας γιά νίκη «σέ παγκόσμια κλίμακα» ό Λένιν θέλει νά πεῖ ὅτι οί έπιτυχίες τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, ή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς οίκοδόμησης στή χώρα μας έχει τόσο τεράστια διεθνῆ σημασία, πού αύτή (ή νίκη) δέ μπορεί νά περιοριστεί στή χώρα μας, μά θά πρέπει νά προκαλέσει ένα ίσχυρό κίνημα γιά τό σοσιαλισμό σ' ὅλες τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες. Κι άν δέ συμπέσει χρονικά μέ τή νίκη τῆς προλεταριακῆς έπανάστασης στίς άλλες χῶρες, θά έγκαινιάσει ὡστόσο ένα ίσχυρό κίνημα τῶν προλετάριων τῶν άλλων χωρῶν γιά τή νίκη τῆς παγκόσμιας έπανάστασης.

Αύτή είναι, σύμφωνα μέ τό Λένιν, ή προοπτική τῆς έπανάστασης, άν έχουμε ὑπόψη τήν προοπτική τῆς νίκης τῆς έπανάστασης—καί στό κόμμα μας πρόκειται ούσιαστικά γι' αύτό άκριβῶς τό πράγμα.

Τό νά συγχέουμε αύτή τήν προοπτική μέ τήν προοπτική τοῦ Τρότσκι γιά 30—50 χρόνια, θά πεῖ ὅτι συκοφαντοῦμε τό Λένιν.

7. Πῶς έχει τό ζήτημα στήν πραγματικότητα

Ἕβδομο ζήτημα. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι έτσι είναι, μᾶς λέει ή άντιπολίτευση, μά μέ ποιόν είναι τελοσπάντων καλύτερα νά έχουμε συμμαχία, μέ τό παγκόσμιο προλεταριάτο ἤ μέ τήν άγροτιά τῆς χώρας μας, σέ ποιόν νά δόσουμε τήν προτίμησή μας, στό παγκόσμιο προλεταριάτο ἤ στήν άγροτιά τῆς ΕΣΣΔ; Καί παρουσιάζουν τό ζήτημα έτσι, σά νά στέκεται τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ έχοντας μπροστά του δυό συμμάχους: τό παγκόσμιο προλεταριάτο, πού είναι έτοιμο ν' άνατρέψει άμέσως τήν άστική του τάξη, μά περιμένει τήν προτίμησή μας καί τή συγκατάθεσή μας γιά νά τό κάνει αύτό, καί τήν άγροτιά μας, πού είναι έτοιμη νά βοηθήσει τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ, μά δέν είναι ολότελα σίγουρη ὅτι τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ θά δεχτεί αύτή τή βοήθεια. Πρόκειται σύντροφοι, γιά παιδι-

κή τοποθέτηση τοῦ ζητήματος. Μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος δέν ἔχει τίποτα τό κοινό οὔτε μέ τήν πορεία τῆς ἐπανάστασης στή χώρα μας, οὔτε μέ τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων στό μέτωπο τῆς πάλης ἀνάμεσα στόν παγκόσμιο καπιταλισμό καί τό σοσιαλισμό. Νά μέ συγχωρέσετε γιά τήν ἔκφραση, ὅμως μόνο μαθήτριες τοῦ παρθεναγωγείου μποροῦν νά βάλουν ἔτσι τό ζήτημα. Δυστυχῶς τό ζήτημα δέν ἔχει ἔτσι, ὅπως μᾶς τό παριστάνουν ὁρισμένοι ἀντιπολιτευόμενοι καί δέν ὑπάρχουν λόγοι ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι ἐμεῖς θά δεχόμασταν εὐχαρίστως βοήθεια καί ἀπ' τή μιά καί ἀπ' τήν ἄλλη πλευρά, ἄν αὐτό ἐξαρτιόταν μόνο ἀπό μᾶς. Ὄχι, δέν ἔχει ἔτσι τό ζήτημα στήν πραγματική ζωή.

Νά πῶς ἔχει τό ζήτημα: μιά καί ἐπιβραδύνθηκε ὁ ρυθμός τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί δέν ἔχουμε ἀκόμα στή Δύση νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἐνῶ τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ βρίσκεται στήν ἐξουσία, τή στερεώνει χρόνο μέ τό χρόνο, συσπειρώνει γύρω του τίς βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, ἔχει κιόλας σοβαρές ἐπιτυχίες στό μέτωπο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης καί δυναμώνει μέ ἐπιτυχία τούς δεσμούς φιλίας πού τό συνδέουν μέ τούς προλετάριους καί τούς καταπιεζόμενους λαούς ὅλων τῶν χωρῶν, ἔχουμε ἄραγε λόγους ν' ἀρνούμαστε ὅτι τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ μπορεῖ νά καταβάλει τή δική του ἀστική τάξη καί παρά τήν κεφαλαιοκρατική περικύκλωση νά συνεχίσει τή νικηφόρα οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας;

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα σήμερα, ἄν βέβαια ξεκινᾶμε ὄχι ἀπό φαντασιοκοπίες, ὅπως κάνει ὁ ἀντιπολιτευτικός συνασπισμός, ἀλλά ἀπό τόν πραγματικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων στό μέτωπο τῆς πάλης ἀνάμεσα στό σοσιαλισμό καί τόν καπιταλισμό.

Τό κόμμα ἀπαντᾶ σ' αὐτό τό ἐρώτημα ὅτι τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ εἶναι σέ θέση μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες νά καταβάλει τή δική του, «ἐθνική», ἀστική τάξη καί νά οἰκοδομεῖ μέ ἐπιτυχία τή σοσιαλιστική οἰκονομία.

Ἀντίθετα ἡ ἀντιπολίτευση λέει ὅτι:

> «Χωρίς τήν ἄμεση κρατική* ὑποστήριξη ἀπό μέρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας δέ θά μπορέσει νά κρατηθεῖ στήν ἐξουσία καί νά μετατρέψει τήν προσωρινή της κυριαρχία σέ μακρόχρονη σοσιαλιστική δικτατορία» (βλ. Τρότσκι, «Ἡ ἐπανάστασή μας», σελ. 278).

Ποιό εἶναι ὅμως τό νόημα αὐτῆς τῆς περικοπῆς τοῦ Τρότσκι καί τί θά πεῖ «κρατική ὑποστήριξη ἀπό μέρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου»; Θά πεῖ ὅτι χωρίς τήν προκαταρκτική νίκη τοῦ προλεταριάτου τῆς Δύσης, χωρίς τήν προκαταρκτική κατάχτηση τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο τῆς Δύσης, τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ ὄχι μόνο δέ μπορεῖ νά καταβάλει τή δική του ἀστική τάξη καί νά οἰκοδομεῖ τό σοσιαλισμό, μά δέ μπορεῖ οὔτε κάν νά κρατηθεῖ στήν ἐξουσία.

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα καί νά ποῦ βρίσκεται ἡ ρίζα τῶν διαφωνιῶν μας.

Σέ τί διαφέρει ἡ στάση αὐτή τοῦ Τρότσκι ἀπ' τή στάση τοῦ μενσεβίκου Ὄττο Μπάουερ;

Σέ τίποτα δυστυχῶς.

8. Οἱ πιθανότητες νίκης

Ὄγδοο ζήτημα. Ἄς εἶναι, λέει ἡ ἀντιπολίτευση, μά ποιός ἔχει περισσότερες πιθανότητες νά νικήσει, τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ ἤ τό παγκόσμιο προλεταριάτο;

---

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

«Μήπως μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς—λέει ὁ Τρότσκι στό λόγο του στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ—ὅτι ὁ εὐρωπαϊκός καπιταλισμός θά σαπίζει 30—50 χρόνια συνέχεια καί τό προλεταριάτο θ' ἀποδειχτεῖ ἀνίκανο νά πραγματοποιήσει τήν ἐπανάσταση; Ρωτῶ: γιατί πρέπει νά δεχτῶ αὐτή τήν προϋπόθεση πού δέν μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ διαφορετικά ἀπό προϋπόθεση ἀβάσιμης μαύρης ἀπαισιοδοξίας σχετικά μέ τό εὐρωπαϊκό προλεταριάτο;... Δηλώνω ὅτι ἐγώ δέν ἔχω κανένα θεωρητικό ἤ πολιτικό λόγο νά πιστεύω ὅτι εἶναι πιό εὔκολο νά οἰκοδομήσουμε μαζί μέ τήν ἀγροτιά τό σοσιαλισμό παρά νά πάρει τό εὐρωπαϊκό προλεταριάτο τήν ἐξουσία» (βλ. τό λόγο τοῦ Τρότσκι στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ).

Πρῶτο, πρέπει ν' ἀπορίψουμε χωρίς ἐπιφυλάξεις τήν προοπτική στασιμότητας στήν Εὐρώπη «γιά 30—50 χρόνια συνέχεια». Κανένας δέν ὑποχρέωσε τόν Τρότσκι νά ξεκινήσει ἀπ' αὐτή τήν προοπτική γιά τήν προλεταριακή ἐπανάσταση στίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες τῆς Δύσης, προοπτική πού δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ τήν προοπτική τοῦ κόμματός μας. Ὁ Τρότσκι μόνος του μπλέχτηκε μ' αὐτή τήν ἐπινοημένη προοπτική καί πρέπει ὁ ἴδιος νά εὐθύνεται γιά τίς συνέπειες μιᾶς τέτιας ἐνέργειας. Νομίζω ὅτι τό χρονικό αὐτό διάστημα πρέπει νά ἐλαττωθεῖ τουλάχιστο στό μισό, ἄν πρόκειται γιά τήν πραγματική προοπτική τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στή Δύση.

Δεύτερο, ὁ Τρότσκι ἀποφαίνεται χωρίς ἐπιφυλάξεις ὅτι οἱ προλετάριοι τῆς Δύσης ἔχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες νά καταβάλουν τήν παγκόσμια ἀστική τάξη, πού βρίσκεται σήμερα στήν ἐξουσία, ἀπ' ὅ,τι τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ νά καταβάλει τή δική του, «ἐθνική», ἀστική τάξη, πού ἔχει συντριβεῖ κιόλας πολιτικά, ἔχει διωχτεῖ ἀπό τίς διευθυντικές θέσεις τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας καί πού ἀπό οἰκονομική ἄποψη εἶναι ἀναγκασμένη νά ὑποχωρεῖ κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῶν σοσιαλιστικῶν μορφῶν τῆς οἰκονομίας μας.

Ἔχω τή γνώμη ὅτι μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος δέν εἶναι σωστή. Ἔχω τή γνώμη ὅτι ὅταν ὁ Τρότσκι βάζει ἔτσι τό ζήτημα αὐτοξεσκεπάζεται. Μήπως δέ μᾶς ἔλεγαν τά ἴδια οἱ μενσεβίκοι τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917, ὅταν φώναζαν ἀπ' ὅλες τίς μεριές ὅτι οἱ προλετάριοι τῆς Δύσης ἔχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες ν' ἀνατρέψουν τήν ἀστική τάξη καί νά καταλάβουν τήν ἐξουσία ἀπό τούς προλετάριους τῆς Ρωσίας, ὅπου ἡ τεχνική εἶναι λίγο ἀναπτυγμένη καί ὅπου τό προλεταριάτο εἶναι ὀλιγάριθμο; Καί μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι, παρά τά μοιρολόγια τῶν μενσεβίκων, οἱ προλετάριοι τῆς Ρωσίας βρέθηκαν τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 μέ περισσότερες πιθανότητες νά πάρουν τήν ἐξουσία καί νά ἀνατρέψουν τήν ἀστική τάξη παρά οἱ προλετάριοι τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, ἤ τῆς Γερμανίας; Μήπως ἡ πραχτική τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης σ' ὅλο τόν κόσμο δέν ἔδειξε καί δέν ἀπόδειξε ὅτι δέν μποροῦμε νά βάζουμε τό ζήτημα ἔτσι ὅπως τό βάζει ὁ Τρότσκι;

Τό ζήτημα ποιός ἔχει περισσότερες πιθανότητες νά νικήσει σύντομα, δέ λύνεται μέ τήν ἀντιπαράθεση τοῦ προλεταριάτου τῆς μιᾶς χώρας στό προλεταριάτο τῶν ἄλλων χωρῶν, ἤ τῆς ἀγροτιᾶς τῆς χώρας μας στό προλεταριάτο τῶν ἄλλων χωρῶν. Μιά τέτια ἀντιπαράθεση σημαίνει νά μεταβάλλουμε τή σύγκριση σέ παιδικό παιχνίδι. Τό ζήτημα ποιός ἔχει περισσότερες πιθανότητες νά νικήσει σύντομα, λύνεται ἀπ' τήν πραγματική διεθνῆ κατάσταση, ἀπ' τόν πραγματικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων στό μέτωπο τῆς πάλης ἀνάμεσα στόν καπιταλισμό καί τό σοσιαλισμό. Μπορεῖ νά συμβεῖ οἱ προλετάριοι τῆς Δύσης νά νικήσουν τήν ἀστική τους τάξη καί νά καταχτήσουν τήν ἐξουσία,

πρίν προλάβουμε ἐμεῖς νά χτίσουμε τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας. Αὐτό δέν ἀποκλείεται καθόλου. Ὅμως μπορεῖ νά συμβεῖ κι αὐτό, τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ νά κατορθώσει νά χτίσει τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας πρίν οἱ προλετάριοι τῆς Δύσης ἀνατρέψουν τήν ἀστική τους τάξη. Κι αὐτό ἐπίσης δέν ἀποκλείεται.

Ἡ λύση τοῦ προβλήματος τῶν πιθανοτήτων γιά τό ποιός θά νικήσει σύντομα ἐξαρτιέται ἐδῶ ἀπό τήν πραγματική κατάσταση στό μέτωπο τῆς πάλης ἀνάμεσα στόν καπιταλισμό καί τό σοσιαλισμό, καί μόνο ἀπ' αὐτήν.

9. Πολιτικές διαφωνίες πρακτικοῦ χαρακτήρα

Αὐτές εἶναι οἱ βάσεις τῶν διαφωνιῶν μας.

Ἀπ' αὐτές τίς βάσεις ἀπορέουν οἱ διαφωνίες πρακτικοῦ-πολιτικοῦ χαρακτήρα, τόσο στόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς καί ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, ὅσο καί στόν καθαρά κομματικό τομέα. Οἱ διαφωνίες αὐτές ἀποτελοῦν τό ἀντικείμενο τοῦ ἔνατου *ζητήματος*.

α) Τό κόμμα, ξεκινώντας ἀπό τό γεγονός τῆς μερικῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ, ἔχει τή γνώμη ὅτι ζοῦμε μιά μεσοεπαναστατική περίοδο, ὅτι στίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες τραβοῦμε πρός τήν ἐπανάσταση, καί ὅτι τό βασικό καθῆκον τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων εἶναι νά ἀνοίξουν τό δρόμο πρός τίς μάζες, νά δυναμώσουν τούς δεσμούς μέ τίς μάζες, νά καταχτήσουν τίς μαζικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου καί νά προετοιμάσουν τίς πλατιές μάζες τῶν ἐργατῶν γιά τίς ἐπερχόμενες ἐπαναστατικές μάχες.

Ὅμως ἡ ἀντιπολίτευση, ἐπειδή δέν πιστεύει στίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς ἐπανάστασής μας καί φοβᾶται τή

μερική σταθεροποίηση τοῦ καπιταλισμοῦ σάν κάτι πού μπορεῖ νά καταστρέψει τήν ἐπανάστασή μας, θεωρεῖ (ἤ θεωροῦσε) ὅτι μπορεῖ ν' ἀρνιέται κανένας τό γεγονός τῆς μερικῆς σταθεροποίησης τοῦ καπιταλισμοῦ, θεωρεῖ (ἤ θεωροῦσε) τήν ἀγγλική ἀπεργία[15] ἔνδειξη ὅτι τέλειωσε ἡ σταθεροποίηση τοῦ καπιταλισμοῦ, κι ὅταν παρ' ὅλα αὐτά ἀποδείχτηκε ὅτι ἡ σταθεροποίηση εἶναι γεγονός, ἡ ἀντιπολίτευση μᾶς λέει: τόσο τό χειρότερο γιά τά γεγονότα, καί ὅτι μποροῦμε συνεπῶς νά πηδοῦμε πάνω ἀπό τά γεγονότα, κομπάζοντας μέ φωνακλάδικα συνθήματα γιά ἀναθεώρηση τῆς ταχτικῆς τοῦ ἑνιαίου μετώπου, γιά ρήξη μέ τό συνδικαλιστικό κίνημα τῆς Δύσης κτλ.

Μά τί θά πεῖ νά μήν παίρνουμε ὑπόψη τά γεγονότα, τήν ἀντικειμενική πορεία τῶν πραγμάτων; Θά πεῖ ὅτι ἐγκαταλείπουμε τό ἔδαφος τῆς ἐπιστήμης καί περνοῦμε στό ἔδαφος τοῦ κομπογιαννιτισμοῦ.

Ἀπό δῶ πηγάζει ὁ τυχοδιωχτισμός στήν πολιτική τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ.

β) Τό κόμμα, ξεκινώντας ἀπ' τό γεγονός ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνιση εἶναι ὁ βασικός δρόμος τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης καί ὅτι ἡ βασική ἀγορά γιά τή σοσιαλιστική βιομηχανία εἶναι ἡ ἐσωτερική ἀγορά τῆς χώρας μας, ἔχει τή γνώμη ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνιση πρέπει ν' ἀναπτύσσεται πάνω στή βάση τῆς σταθερῆς καλυτέρεψης τῆς ὑλικῆς κατάστασης τῆς βασικῆς μάζας τῆς ἀγροτιᾶς (χωρίς νά μιλᾶμε πιά γιά τούς ἐργάτες), ὅτι ἡ σύνδεση ἀνάμεσα στή βιομηχανία καί στό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη, ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά, καί ἡ καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτή τή σύνδεση εἶναι, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Λένιν, «τό ἄλφα καί τό ὠμέγα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας»[16] καί τῆς νίκης τῆς οἰκοδόμησής μας, ὅτι γι' αὐτόν τό λόγο ἡ πολιτική μας γενικά, καί εἰδικά ἡ

φορολογική πολιτική καί ἡ πολιτική μας τῶν τιμῶν, πρέπει νά εἶναι ὀργανωμένη ἔτσι πού νά ἀνταποκρίνεται στά συμφέροντα αὐτῆς τῆς σύνδεσης.

Ὅμως ἡ ἀντιπολίτευση, ἐπειδή δέν πιστεύει στή δυνατότητα νά τραβήξουμε τήν ἀγροτιά στό ἔργο τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ καί πού, ὅπως φαίνεται, πιστεύει ὅτι ἡ ἐκβιομηχάνιση μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ σέ βάρος τῆς βασικῆς μάζας τῆς ἀγροτιᾶς, ξεγλιστρᾶ στό δρόμο τῶν κεφαλαιοκρατικῶν μεθόδων ἐκβιομηχάνισης, στό δρόμο πού βλέπει τήν ἀγροτιά σάν «ἀποικία», σάν ἀντικείμενο «ἐκμετάλλευσης» ἀπ' τό προλεταριακό κράτος, καί προτείνει τέτια μέτρα ἐκβιομηχάνισης (ἔνταση τῆς φορολογικῆς πίεσης πάνω στήν ἀγροτιά, αὔξηση τῶν τιμῶν πούλησης στά βιομηχανικά εἴδη κλπ.) πού εἶναι ἱκανά μόνο νά χαλάσουν τή σύνδεση τῆς βιομηχανίας μέ τό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη, νά ὑποσκάψουν τήν οἰκονομική κατάσταση τῆς φτωχολογιᾶς καί τοῦ μεσαίου ἀγρότη καί νά καταστρέψουν τίς ἴδιες τίς βάσεις τῆς ἐκβιομηχάνισης.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ ἀρνητική στάση τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπέναντι στήν ἰδέα τοῦ συνασπισμοῦ τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς καί τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου μέσα σ' αὐτόν τό συνασπισμό, στάση πού χαρακτηρίζει τή σοσιαλδημοκρατία.

γ) Ἐμεῖς ξεκινᾶμε ἀπό τό γεγονός ὅτι τό κόμμα, τό κομμουνιστικό κόμμα, εἶναι τό βασικό ὄργανο τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ὅτι ἡ καθοδήγηση ἑ ν ό ς μ ό ν ο κόμματος, πού δέ μοιράζεται καί δέ μπορεῖ νά μοιράζεται τήν καθοδήγηση αὐτή μέ ἄλλα κόμματα, εἶναι ὁ βασικός ὅρος πού χωρίς αὐτόν εἶναι ἀκατανόητη μιά κάπως σταθερή καί ἀναπτυγμένη διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Γι' αὐτόν τό λόγο θεωροῦμε ἀπαράδεχτη τήν ὕπαρξη φράξιων μέσα στό κόμμα μας, γιατί εἶναι ξεκάθαρο ἀπό μόνο του ὅτι ἡ ὕπαρξη ὀργανωμένων φράξιων μέσα στό κόμμα ὁδηγεῖ στή διάσπαση τοῦ ἑνιαίου κόμματος σέ παράλληλες ὀργανώσεις, στό σχηματισμό ἐμβρύων καί πυρήνων νέου κόμματος ἤ νέων κομμάτων μέσα στή χώρα καί συνεπῶς στήν ἀποσύνθεση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ὅμως ἡ ἀντιπολίτευση, χωρίς νά ἀντιτάσσεται ἀνοιχτά σ' αὐτές τίς θέσεις, ξεκινᾶ ὡστόσο στήν πραχτική της δουλιά ἀπό τήν ἀνάγκη τῆς ἐξασθένισης τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος, ἀπό τήν ἀνάγκη τῆς ἐλευθερίας γιά τίς φράξιες μέσα στό κόμμα καί, συνεπῶς, ἀπό τήν ἀνάγκη τοῦ σχηματισμοῦ τῶν στοιχείων ἑνός νέου κόμματος.

Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ διασπαστική πολιτική στήν πραχτική δουλιά τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ.

Ἀπό δῶ πηγάζουν οἱ ὀδυρμοί τῆς ἀντιπολίτευσης γιά «καθεστώς» μέσα στό κόμμα, πού στήν οὐσία τους ἀπηχοῦν τίς διαμαρτυρίες τῶν μή προλεταριακῶν στοιχείων τῆς χώρας ἐνάντια στό καθεστώς τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ἀπό δῶ πηγάζει τό ζήτημα τῶν δυό κομμάτων.

Αὐτές εἶναι, σύντροφοι, συνολικά οἱ διαφωνίες μας μέ τήν ἀντιπολίτευση.

IV

Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ

Ἄς περάσουμε τώρα στό ζήτημα, πῶς ἐκδηλώθηκαν αὐτές οἱ διαφωνίες στήν πραχτική δουλιά.

Ποιά ἦταν λοιπόν ἡ πραγματική φυσιογνωμία τῆς ἀν-

τιπολίτευσής μας στήν πρακτική της δουλιά, στήν πάλη της ἐνάντια στό κόμμα;

Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δέν ἔδρασε μόνο στό κόμμα μας, ἀλλά καί στά ἄλλα τμήματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, λογουχάρη στή Γερμανία, στή Γαλλία κλπ. Γι' αὐτό πρέπει νά βάλουμε τό ἐρώτημα ἔτσι: ποιά ἦταν ἡ πραγματική φυσιογνωμία τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς τῆς ἀντιπολίτευσης καί τῶν ὀπαδῶν της τόσο στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὅσο καί στά ἄλλα τμήματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς;

α) Ἡ πρακτική δουλιά τῆς ἀντιπολίτευσης καί τῶν ὀπαδῶν της στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Ἡ ἀντιπολίτευση ἄρχισε τή «δουλιά» της ἀπευθύνοντας ἐνάντια στό κόμμα τίς πιό βαριές κατηγορίες. Ἡ ἀντιπολίτευση δήλωνε ὅτι τό κόμμα «γλιστρᾶ στήν τροχιά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ». Ἡ ἀντιπολίτευση ἰσχυριζόταν ὅτι ἡ πολιτική τοῦ κόμματος «ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τήν ταξική γραμμή τῆς ἐπανάστασης». Ἡ ἀντιπολίτευση ἰσχυριζόταν ὅτι τό κόμμα ἐκφυλίζεται καί τραβάει πρός ἕνα θερμιντόρ. Ἡ ἀντιπολίτευση δήλωνε ὅτι τό κράτος μας δέν εἶναι «καθόλου προλεταριακό κράτος». Ὅλα αὐτά τά πράγματα λέγονταν εἴτε σέ ἀνοιχτές διακηρύξεις καί σέ λόγους τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἀντιπολίτευσης (στήν Ὁλομέλεια τοῦ Ἰούλη 1926 τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ) εἴτε στά παράνομα ντοκουμέντα τῆς ἀντιπολίτευσης πού κυκλοφοροῦσαν οἱ ὀπαδοί της.

Ὅμως, ἀπευθύνοντας ἐνάντια στό κόμμα αὐτές τίς βαριές κατηγορίες, ἡ ἀντιπολίτευση δημιουργοῦσε ἔτσι τό ἔδαφος γιά τήν ὀργάνωση νέων παράλληλων πυρήνων μέσα στό κόμμα, γιά τήν ὀργάνωση νέου παράλληλου κέντρου τοῦ κόμματος, γιά τή δημιουργία νέου κόμματος. Ἕνας ἀπό τούς ὀπαδούς τῆς ἀντιπολίτευσης, ὁ κ. Ὀσόφσκι, δήλωσε ἀνοιχτά στά ἄρθρα του ὅτι τό σημερινό κόμμα, τό κόμμα μας, ὑπερασπίζει τά συμφέροντα τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί ὅτι γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά ὀργανωθεῖ ἕνα νέο κόμμα, «ἕνα καθαρά προλεταριακό κόμμα», πού νά ὑπάρχει καί νά δρᾶ δίπλα στό σημερινό κόμμα.

Ἡ ἀντιπολίτευση μπορεῖ νά πεῖ ὅτι δέν εὐθύνεται γιά τή στάση τοῦ Ὀσόφσκι. Ὅμως αὐτό δέν εἶναι σωστό. Εὐθύνεται ὁλοκληρωτικά γιά τίς «πράξεις» τοῦ κ. Ὀσόφσκι. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Ὀσόφσκι καταλόγιζε ἀνοιχτά τόν ἑαυτό του στούς ὀπαδούς τῆς ἀντιπολίτευσης καί ἡ ἀντιπολίτευση δέν προσπάθησε οὔτε μιά φορά νά φέρει ἀντίρρηση σ' αὐτό. Εἶναι γνωστό ἀκόμα ὅτι ὁ Τρότσκι ὑπεράσπισε τόν Ὀσόφσκι ἐνάντια στό σ. Μόλοτοφ στήν Ὁλομέλεια τοῦ Ἰούλη τῆς ΚΕ. Εἶναι γνωστό τέλος ὅτι, παρά τήν ὁμόφωνη γνώμη τοῦ κόμματος ἐνάντια στόν Ὀσόφσκι, ἡ ἀντιπολίτευση ψήφισε στήν ΚΕ ἐνάντια στή διαγραφή τοῦ Ὀσόφσκι ἀπό τό κόμμα. Ὅλα αὐτά δείχνουν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ἀνάλαβε τήν ἠθική εὐθύνη γιά τίς «πράξεις» τοῦ Ὀσόφσκι.

Συμπέρασμα: ἡ πρακτική δουλιά τῆς ἀντιπολίτευσης στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ βρῆκε τήν ἔκφρασή της στή στάση τοῦ Ὀσόφσκι, στή στάση του σχετικά μέ τήν ἀνάγκη τοῦ σχηματισμοῦ νέου κόμματος στή χώρα μας, παράλληλα καί ἐνάντια στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Καί δέ μποροῦσε νά γίνει διαφορετικά. Γιατί, ἕνα ἀπ' τά δυό:

εἴτε ἡ ἀντιπολίτευση, ἀπευθύνοντας ἐνάντια στό κόμμα αὐτές τίς βαριές κατηγορίες, δέν πίστευε καί ἡ ἴδια στή σοβαρότητα αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν καί τίς ἀπεύθυνε μόνο γιά λόγους ἐπίδειξης—καί τότε παραπλανοῦσε τήν ἐργατική τάξη, πράγμα πού εἶναι ἐγκληματικό·

εἴτε ἡ ἀντιπολίτευση πίστευε καί ἐξακολουθεῖ νά πιστεύει στή σοβαρότητα τῶν κατηγοριῶν της—καί τότε ἔπρεπε νά προσανατολίζεται, καί πραγματικά προσανατολιζόταν, στή συντριβή τῶν καθοδηγητικῶν στελεχῶν τοῦ κόμματος καί στό σχηματισμό νέου κόμματος.

Νά ποιά ἦταν ἡ φυσιογνωμία τῆς ἀντιπολίτευσής μας στήν πραχτική της δουλιά ἐνάντια στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1926.

β) Ἡ πραχτική δουλιά τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀντιπολίτευσης στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας. Ξεκινώντας ἀπό τίς κατηγορίες πού ἀπεύθυνε ἐνάντια στό κόμμα ἡ ἀντιπολίτευσή μας, οἱ «ὑπεραριστεροί» τῆς Γερμανίας μέ ἐπικεφαλῆς τόν κ. Κόρς ἔβγαλαν τά «παρακέρα» συμπεράσματά τους φτάνοντας ὥς τήν τελευταία συνέπεια. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Κόρς, αὐτός ὁ θεωρητικός τῶν «ὑπεραριστερῶν» στή Γερμανία, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ σοσιαλιστική μας βιομηχανία εἶναι «καθαρά κεφαλαιοκρατική βιομηχανία». Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Κόρς ὀνομάζει τό κόμμα μας «κουλακοποιημένο» κόμμα καί τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ «ὀπορτουνιστική» ὀργάνωση. Εἶναι γνωστό ἀκόμα ὅτι ὁ Κόρς κηρύχνει ὕστερα ἀπ' αὐτά τήν ἀνάγκη νά γίνει μιά «νέα ἐπανάσταση» ἐνάντια στή σημερινή ἐξουσία τῆς ΕΣΣΔ.

Ἡ ἀντιπολίτευση μπορεῖ νά πεῖ ὅτι δέν εὐθύνεται γιά τή στάση τοῦ Κόρς. Ὅμως αὐτό δέν εἶναι σωστό. Ἡ ἀντιπολίτευση εὐθύνεται ὁλοκληρωτικά γιά τίς «πράξεις» τοῦ κ. Κόρς. Αὐτά πού λέει ὁ Κόρς εἶναι τό φυσικό συμπέρασμα ἀπό τίς προϋποθέσεις πού προσφέρουν στούς ὀπαδούς τους οἱ ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσής μας μέ τή μορφή τῶν γνωστῶν κατηγοριῶν ἐνάντια στό κόμμα. Γιατί, ἄν τό κόμμα γλιστράει στήν τροχιά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, ἄν ἡ πολιτική του ἔρχεται σέ διάσταση μέ τήν ταξική

γραμμή τῆς ἐπανάστασης, ἄν τό κόμμα ἐκφυλίζεται καί τραβάει γιά ἕνα θερμιντόρ ἐνῶ τό κράτος μας δέν εἶναι καθόλου προλεταριακό κράτος», τότε ἀπ' ὅλα αὐτά μπορεῖ νά βγεῖ ἕνα μόνο συμπέρασμα: νέα ἐπανάσταση ἐνάντια στήν «κουλακοποιημένη» ἐξουσία. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, εἶναι γνωστό ὅτι οἱ «ὑπεραριστεροί» τῆς Γερμανίας, μαζί καί ἡ ὁμάδα τοῦ Βέντινγκ[17], ψήφισαν ἐνάντια στή διαγραφή τοῦ Κόρς ἀπό τό κόμμα, ἀναλαβαίνοντας ἔτσι τήν ἠθική εὐθύνη γιά τήν ἀντεπαναστατική προπαγάνδα τοῦ Κόρς. Ποιός ὅμως δέν ξέρει ὅτι οἱ «ὑπεραριστεροί» εἶναι μέ τό μέρος τῆς ἀντιπολίτευσης στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ;

γ) Ἡ πραχτική δουλιά τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀντιπολίτευσης στή Γαλλία. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τούς ὀπαδούς τῆς ἀντιπολίτευσης στή Γαλλία. Ἔχω ὑπόψη μου τό Σουβαρίν καί τήν ὁμάδα του πού δρᾶ μέ ἕνα γνωστό περιοδικό στή Γαλλία. Ξεκινώντας ἀπ' τίς προϋποθέσεις, πού τοῦ πρόσφερε ἡ ἀντιπολίτευσή μας μέ τίς κατηγορίες της ἐνάντια στό κόμμα, ὁ Σουβαρίν καταλήγει στό συμπέρασμα ὅτι ὁ βασικός ἐχθρός τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ κομματική γραφειοκρατία, ἡ καθοδηγητική κορυφή τοῦ κόμματός μας. Ὁ Σουβαρίν ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ «σωτηρία» μπορεῖ νά εἶναι μόνο μιά: νέα ἐπανάσταση ἐνάντια στήν καθοδηγητική κορυφή τοῦ κόμματος καί τῆς ἐξουσίας, νέα ἐπανάσταση πού θά στρέφεται πρίν ἀπ' ὅλα ἐνάντια στή Γραμματεία τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Ἐκεῖ, στή Γερμανία, ζητοῦν «νέα ἐπανάσταση» ἐνάντια στή σημερινή ἐξουσία τῆς ΕΣΣΔ. Ἐδῶ, στή Γαλλία, ζητοῦν «νέα ἐπανάσταση» ἐνάντια στή Γραμματεία τῆς ΚΕ. Πῶς ὅμως θά ὀργανωθεῖ αὐτή ἡ νέα ἐπανάσταση; Μήπως μπορεῖ νά ὀργανωθεῖ χωρίς ἕνα ἰδιαίτερο κόμμα προσαρμοσμένο στούς σκοπούς τῆς νέας επα-

νάστασης; Φυσικά δέ μπορεῖ. Ἀπό τό γεγονός αὐτό προκύπτει τό ζήτημα τῆς δημιουργίας νέου κόμματος.

Ἡ ἀντιπολίτευση μπορεῖ νά πεῖ ὅτι δέν εὐθύνεται γιά ὅσα γράφει ὁ Σουβαρίν. Ὅμως αὐτό δέν εἶναι σωστό. Πρῶτο, εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Σουβαρίν καί ἡ ὁμάδα του εἶναι ὀπαδοί τῆς ἀντιπολίτευσης καί ἰδιαίτερα τῆς τροτσκιστικῆς της μερίδας. Δεύτερο, εἶναι γνωστό ὅτι ἐντελῶς πρόσφατα ἀκόμα ἡ ἀντιπολίτευση σχεδίαζε νά τοποθετήσει τόν κ. Σουβαρίν στή σύνταξη τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τό σχέδιο αὐτό δέν πέτυχε. Ὅμως αὐτό δέν εἶναι φταίξιμο τῆς ἀντιπολίτευσής μας, ἀλλά ἀτύχημά της.

Ἔτσι λοιπόν βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι στήν πραχτική της δουλιά ἡ ἀντιπολίτευση, ἄν τή δοῦμε ὄχι ὅπως ἡ ἴδια ζωγραφίζει τόν ἑαυτό της, ἀλλά ὅπως ἐκδηλώνεται στήν πορεία τῆς δουλιᾶς, τόσο στή χώρα μας, στήν ΕΣΣΔ, ὅσο καί στή Γαλλία καί τή Γερμανία, βγαίνει, λέω, τό συμπέρασμα ὅτι στήν πραχτική της δουλιά ἡ ἀντιπολίτευση ἔφτασε ἄμεσα μπροστά στό πρόβλημα τῆς συντριβῆς τῶν σημερινῶν στελεχῶν τοῦ κόμματός μας καί τοῦ σχηματισμοῦ νέου κόμματος.

V

ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΠΡΑΓΜΑ ΠΑΙΝΕΥΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΗΣ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

Γιά ποιό πράγμα παινεύουν τήν ἀντιπολίτευση οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ καντέτοι;

Ἤ μέ ἄλλα λόγια: ποιανῶν διαθέσεις ἐκφράζει ἡ ἀντιπολίτευση;

Θάχετε προσέξει τό γεγονός ὅτι τό λεγόμενο «ρωσικό ζήτημα» ἔγινε τελευταῖα φλέγον ζήτημα τῆς ἡμέρας στό σοσιαλδημοκρατικό καί ἀστικό τύπο τῆς Δύσης. Εἶναι ἄραγε τυχαῖο αὐτό; Φυσικά δέν εἶναι τυχαῖο. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ καί ἡ ἄνοδος τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στή Δύση δέ μποροῦν παρά νά γεννοῦν τήν πιό μεγάλη ἀνησυχία στίς γραμμές τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν πραχτόρων της μέσα στήν ἐργατική τάξη, τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἡγετῶν. Ἡ γραμμή διαχωρισμοῦ ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί τήν ἀντεπανάσταση περνάει τώρα ἀνάμεσα ἀπό τό λυσσασμένο μίσος τῶν μέν καί τή συντροφική φιλία τῶν ἄλλων πρός τό προλεταριακό κόμμα τῆς ΕΣΣΔ. Ἡ τεράστια διεθνής σημασία τοῦ «ρωσικοῦ ζητήματος» εἶναι τώρα γεγονός πού δέ μποροῦν πιά νά μήν τό ὑπολογίζουν οἱ ἐχθροί τοῦ κομμουνισμοῦ.

Δυό μέτωπα σχηματίστηκαν γύρω ἀπ' τό «ρωσικό ζήτημα»: τό μέτωπο τῶν ἀντιπάλων τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ καί τό μέτωπο τῶν ἀφοσιωμένων της φίλων. Τί θέλουν οἱ ἀντίπαλοι τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ; Ἐπιδιώκουν νά δημιουργήσουν μέσα στίς πλατιές μάζες τοῦ πληθυσμοῦ τίς ἰδεολογικές καί ἠθικές προϋποθέσεις γιά τήν πάλη ἐνάντια στήν προλεταριακή διχτατορία. Τί θέλουν οἱ φίλοι τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ; Ἐπιδιώκουν νά δημιουργήσουν μέσα στά πλατιά στρώματα τοῦ προλεταριάτου τίς ἰδεολογικές καί ἠθικές προϋποθέσεις γιά τήν ὑποστήριξη καί τήν ὑπεράσπιση τῆς Δημοκρατίας τῶν Σοβιέτ.

Ἄς δοῦμε τώρα γιά ποιό πράγμα παινεύουν τήν ἀντιπολίτευσή μας οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ καντέτοι ρῶσοι ἀστοί ἐμιγκρέδες.

Νά τί λέει λχ. ὁ Πάουλ Λέβι, γνωστός σοσιαλδημοκράτης ἡγέτης τῆς Γερμανίας:

«'Εμεῖς εἴχαμε τή γνώμη ὅτι τά ἰδιαίτερα συμφέροντα τῶν ἐργατῶν, καί σέ τελευταία ἀνάλυση τά συμφέροντα τοῦ σοσιαλισμοῦ, βρίσκονται σέ ἀντίθεση μέ τήν ὕπαρξη τῆς ἰδιοχτησίας τοῦ ἀγρότη, ὅτι ἡ ταυτότητα τῶν συμφερόντων τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν εἶναι μόνο φαινομενική, καί ὅτι ἡ παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης θά ὀξύνει καί θά κάνει ἀκόμα πιό ἐξώφθαλμη αὐτή τήν ἀντίθεση. Τήν ἰδέα τῆς κοινότητας τῶν συμφερόντων τή θεωροῦμε παραλλαγή τῆς ἰδέας τοῦ συνασπισμοῦ. "Αν γενικά ὁ μαρξισμός ἔχει ἔστω καί ἴχνος βασιμότητας, ἄν ἡ ἱστορία ἐξελίσσεται διαλεχτικά, ἡ ἀντίθεση αὐτή θά συντρίψει τήν ἰδέα τοῦ συνασπισμοῦ μέ τόν ἴδιο τρόπο πού συντρίφτηκε κιόλας στή Γερμανία... Γιά μᾶς, πού ἐξετάζουμε τά γεγονότα τῆς ΕΣΣΔ ἀπ' ἔξω, ἀπ' τή Δυτική Εὐρώπη, εἶναι ξεκάθαρο ὅτι οἱ ἀντιλήψεις μας συμπίπτουν μέ τίς ἀντιλήψεις τῆς ἀντιπολίτευσης... Εἶναι γεγονός ὅτι στή Ρωσία ἀρχίζει ξανά ἕνα ἀνεξάρτητο, ἀντικεφαλαιοκρατικό κίνημα κάτω ἀπ' τή σημαία τῆς ταξικῆς πάλης» («Λάιψιγκερ Φολξτσάιτουνγκ», 30 τοῦ 'Ιούλη 1926).

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἐδῶ, σ' αὐτή τήν περικοπή, ὑπάρχει σύγχιση στό ζήτημα τῆς «ταυτότητας» τῶν συμφερόντων τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Μά εἶναι ἐπίσης ἀναμφισβήτητο ὅτι ὁ Πάουλ Λέβι παινεύει τήν ἀντιπολίτευσή μας γιά τήν πάλη της ἐνάντια στήν ἰδέα τοῦ συνασπισμοῦ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, ἐνάντια στήν ἰδέα τῆς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Νά τί λέει γιά τήν ἀντιπολίτευσή μας ὁ διαβόητος Ντάν, ἡγέτης τῆς «ρωσικῆς» σοσιαλδημοκρατίας, ἡγέτης τῶν «ρώσων» μενσεβίκων πού ξεσπαθώνουν γιά τήν παλινόρθωση τοῦ καπιταλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ:

«Μέ τήν κριτική της τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος, πού ἐπαναλαβαίνει σχεδόν ἐπιλέξει τήν κριτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἡ μπολσεβίκικη ἀντιπολίτευση προετοιμάζει τά πνεύματα... γιά τήν ἀποδοχή τῆς θετικῆς πλατφόρμας τῆς σοσιαλδημοκρατίας».

Καί παρακάτω:

«'Η ἀντιπολίτευση καλλιεργεῖ ὄχι μόνο στίς ἐργατικές μάζες, μά καί στούς κύκλους τῶν κομμουνιστῶν ἐργατῶν τά σπέρματα τέτιων ἰδεῶν καί διαθέσεων, πού μέ μιά ἐπιτήδεια περιποίηση εὔκολα μποροῦν νά δόσουν σοσιαλδημοκρατικούς καρπούς» («Σοτσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ», ἀρ. φύλλου 17—18).

Θαρῶ πώς εἶναι ξεκάθαρο.

Καί νά τί γράφει γιά τήν ἀντιπολίτευσή μας τό κεντρικό ὄργανο τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ ἀστικοῦ κόμματος τοῦ Μιλιουκόφ «Ποσλέντνιε Νόβοστι»[18]:

«Σήμερα ἡ ἀντιπολίτευση ὑποσκάφτει τή διχτατορία, κάθε νέα ἔκδοση τῆς ἀντιπολίτευσης ξεστομίζει ὅλο καί πιό „φοβερά" λόγια, ἡ ἴδια ἡ ἀντιπολίτευση ἐξελίσσεται πρός τήν πλευρά τῶν ὅλο καί πιό σφοδρῶν ἐπιθέσεων ἐνάντια στό κυρίαρχο σύστημα, καί γιά τήν ὥρα αὐτό εἶναι ἀρκετό γιά νά τή δεχθοῦμε μέ εὐγνωμοσύνη σάν μεγάφωνο γιά τά πλατιά στρώματα τοῦ πολιτικά δυσαρεστημένου πληθυσμοῦ» («Ποσλέντνιε Νόβοστι», ἀρ. φύλλου 1990).

Καί παρακάτω:

«'Ο πιό φοβερός ἐχθρός γιά τή Σοβιετική ἐξουσία εἶναι τώρα ἐκεῖνος πού ἕρπει ἀπαρατήρητα πρός αὐτήν, τήν ἀγκαλιάζει μέ τά πλοκάμια του ἀπ' ὅλες τίς μεριές καί τή διαλύει πρίν προλάβει καί καταλάβει ὅτι ἔχει διαλυθεῖ. Αὐτόν ἀκριβῶς τό ρόλο, ρόλο ἀναπόφευχτο καί χρήσιμο στήν προπαρασκευαστική περίοδο, ἀπ' τήν ὁποία δέ βγήκαμε ἀκόμα, τόν παίζει ἡ σοβιετική ἀντιπολίτευση» («Ποσλέντνιε Νόβοστι», ἀρ. φύλλου 1983, 27 τοῦ Αὐγούστου αὐτοῦ τοῦ χρόνου).

Νομίζω ὅτι τά σχόλια ἐδῶ περιττεύουν.

Περιορίζομαι σ' αὐτές μόνο τίς περικοπές, ἐπειδή ὁ καιρός πού διαθέτω εἶναι λίγος, ἄν καί θά μπορούσαμε νά ἀναφέρουμε δεκάδες κι ἑκατοντάδες παρόμοιες περικοπές.

Νά γιά ποιό πράγμα παινεύουν τήν ἀντιπολίτευσή μας οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ καντέτοι.

Εἶναι ἄραγε τυχαῖο αὐτό; "Οχι δέν εἶναι τυχαῖο.

'Απ' ὅλα αὐτά φαίνεται ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δέν ἐκ-

φράζει τίς διαθέσεις τοῦ προλεταριάτου τῆς χώρας μας, ἀλλά τίς διαθέσεις τῶν μή προλεταριακῶν στοιχείων πού εἶναι δυσαρεστημένα ἀπό τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, πού λυσσᾶνε ἐνάντια στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί περιμένουν μέ ἀνυπομονησία τήν ἀποσύνθεσή της, τήν πτώση της.

Ἔτσι, ἡ λογική τῆς φραξιονιστικῆς πάλης τῆς ἀντιπολίτευσής μας εἶχε στήν πράξη τό ἀποτέλεσμα νά συγχωνευτεῖ ἀντικειμενικά τό μέτωπο τῆς ἀντιπολίτευσής μας μέ τό μέτωπο τῶν ἀντιπάλων καί τῶν ἐχθρῶν τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Τόθελε ἄραγε αὐτό ἡ ἀντιπολίτευση; Ἴσως νά μήν τόθελε. Μά τό ζήτημα ἐδῶ δέν ἐξαρτιέται ἀπό τό τί θέλει ἡ ἀντιπολίτευση, ἀλλά ἀπό τό ποῦ ὁδηγεῖ ἀντικειμενικά ἡ φραξιονιστική της πάλη. Ἡ λογική τῆς φραξιονιστικῆς πάλης εἶναι πιό δυνατή ἀπό τίς ἐπιθυμίες αὐτῶν ἤ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ ὑπόθεση διαμορφώθηκε ἔτσι, πού τό μέτωπο τῆς ἀντιπολίτευσης συγχωνεύτηκε στήν πράξη μέ τό μέτωπο τῶν ἀντιπάλων καί τῶν ἐχθρῶν τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ὁ Λένιν μᾶς δίδασκε ὅτι ἡ βασική ὑποχρέωση τῶν κομμουνιστῶν εἶναι ἡ ὑπεράσπιση καί τό δυνάμωμα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Μά ἡ ὑπόθεση ἐδῶ πῆρε τέτια στροφή, πού ἡ ἀντιπολίτευση, ἐξαιτίας τῆς φραξιονιστικῆς πολιτικῆς της, βρέθηκε στό στρατόπεδο τῶν ἀντιπάλων τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Νά γιατί λέμε ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ξέκοψε ἀπό τό λενινισμό ὄχι μόνο στή θεωρία, μά καί στήν πράξη.

Καί δέ μποροῦσε νά γίνει διαφορετικά. Ὁ συσχετισμός τῶν δυνάμεων στό μέτωπο τῆς πάλης ἀνάμεσα στόν καπιταλισμό καί τό σοσιαλισμό εἶναι τέτιος, πού στίς γραμμές τῆς ἐργατικῆς τάξης δέν μπορεῖ τώρα νά ὑπάρξει παρά μόνο μιά ἀπό τίς δυό πολιτικές: εἴτε ἡ πολιτική τοῦ κομμουνισμοῦ, εἴτε ἡ πολιτική τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ. Ἡ ἀπόπειρα τῆς ἀντιπολίτευσης, μέσα στίς συνθῆκες ὄξυνσης τῆς πάλης ἐνάντια στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, νά κρατήσει μιά τρίτη στάση δέν μποροῦσε παρά νά καταλήξει ἀναπότρεπτα στό γεγονός νά πεταχτεῖ ἡ ἀντιπολίτευση, στήν πορεία τῆς φραξιονιστικῆς πάλης, στό στρατόπεδο τῶν ἀντιπάλων τοῦ λενινισμοῦ.

Αὐτό ἀκριβῶς ἔγινε, ὅπως φαίνεται ἀπό τά γεγονότα πού ἀναφέρουμε πιό πάνω.

Γι' αὐτό τό πράγμα παινεύουν τήν ἀντιπολίτευση οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ καντέτοι.

VI
Η ΗΤΤΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ

Εἶπα παραπάνω ὅτι στήν πάλη της ἐνάντια στό κόμμα ἡ ἀντιπολίτευση χρησιμοποίησε τίς πιό βαριές κατηγορίες ἐνάντια στό κόμμα. Εἶπα ὅτι στήν πραχτική της δουλιά ἡ ἀντιπολίτευση ἔφτασε ὥς τό κατώφλι τῆς διάσπασης καί τοῦ σχηματισμοῦ νέου κόμματος. Ἀπό τό γεγονός αὐτό προβάλλει τό ἐρώτημα: πόσον καιρό κατόρθωσε ἡ ἀντιπολίτευση νά κρατηθεῖ σ' αὐτή τή διασπαστική θέση; Τά γεγονότα λένε ὅτι κατόρθωσε νά κρατηθεῖ σ' αὐτή τή θέση μόνο μερικούς μῆνες. Τά γεγονότα λένε ὅτι στίς ἀρχές τοῦ Ὀχτώβρη αὐτοῦ τοῦ χρόνου ἡ ἀντιπολίτευση ἀναγκάστηκε νά παραδεχτεῖ τήν ἧττα της καί νά ὑποχωρήσει.

Τί προκάλεσε τήν ὑποχώρηση τῆς ἀντιπολίτευσης;

Νομίζω ὅτι τήν ὑποχώρηση τῆς ἀντιπολίτευσης τήν προκάλεσαν οἱ παρακάτω αἰτίες:

Πρῶτο, τό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δέν εἶχε στήν ΕΣΣΔ δικό της πολιτικό στρατό. Εἶναι πολύ πιθανό ν' ἀποτελεῖ γοητευτική δουλιά ἡ συγκρότηση νέου κόμματος. Ὅταν ὅμως ὕστερα ἀπό τή συζήτηση ἀποδείχνεται ὅτι δέν ὑπάρχουν οἱ ἄνθρωποι γιά νά συγκροτηθεῖ τό νέο κόμμα, εἶναι φανερό ὅτι ἡ μοναδική διέξοδος εἶναι ἡ ὑποχώρηση.

Δεύτερο, τό γεγονός ὅτι καί σέ μᾶς, στήν ΕΣΣΔ, καί στό ἐξωτερικό, στήν πορεία τῆς φραξιονιστικῆς πάλης προσκολλήθηκαν στήν ἀντιπολίτευση κάθε λογῆς βρώμικα στοιχεῖα, καί οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ καντέτοι ἄρχισαν νά τήν ἐξυμνοῦν μέ ὅλη τους τή δύναμη ρεζιλεύοντάς την καί ντροπιάζοντάς την μέ τά φιλιά τους μπροστά στά μάτια τῶν ἐργατῶν. Τῆς ἀντιπολίτευσης τῆς ἔμεινε νά διαλέξει ἕνα ἀπ' τά δυό: εἴτε νά δεχτεῖ αὐτούς τούς ἐπαίνους καί τά φιλιά τῶν ἐχθρῶν σάν κάτι πού τῆς ἄξιζε, εἴτε νά κάνει ἀπότομη στροφή καί νά ὑποχωρήσει, ἔτσι πού νά πέσουν αὐτόματα ἀπό τήν ἀντιπολίτευση οἱ βρώμικες οὐρές πού προσκολλήθηκαν σ' αὐτήν. Ἀφοῦ ὑποχώρησε καί ὁμολόγησε τήν ὑποχώρησή της ἡ ἀντιπολίτευση ἀναγνώρισε ὅτι ἡ μοναδική παραδεχτή γι' αὐτήν διέξοδος εἶναι ἡ δεύτερη διέξοδος.

Τρίτο, τό γεγονός ὅτι ἡ κατάσταση τῆς ΕΣΣΔ ἀποδείχτηκε καλύτερη ἀπ' ὅ,τι ὑπολόγιζε ἡ ἀντιπολίτευση καί οἱ κομματικές μάζες ἀποδείχτηκαν πιό συνειδητές καί πιό συσπειρωμένες ἀπ' ὅ,τι μποροῦσε νά φανεῖ στήν ἀντιπολίτευση στίς ἀρχές τῆς πάλης. Φυσικά, ἄν ὑπῆρχε κρίση στή χώρα, ἄν μεγάλωνε ἡ δυσαρέσκεια τῶν ἐργατῶν κι ἄν τό κόμμα ἔδειχνε λιγότερη συνοχή, ἡ ἀντιπολίτευση θ' ἀκολουθοῦσε ἄλλο δρόμο καί δέ θ' ἀποφάσιζε νά ὑποχωρήσει. Μά τά γεγονότα ἔδειξαν ὅτι οἱ ὑπολογισμοί τῆς ἀντιπολίτευσης χρεωκόπησαν καί σ' αὐτό τόν τομέα.

Ἀπό δῶ προέρχεται ἡ ἥττα τῆς ἀντιπολίτευσης.

Ἀπό δῶ προέρχεται ἡ ὑποχώρησή της.

Ἡ ἥττα τῆς ἀντιπολίτευσης πέρασε τρία στάδια.

Τό πρῶτο στάδιο εἶναι ἡ «δήλωση» πού ἔκανε ἡ ἀντιπολίτευση στίς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926. Στό ντοκουμέντο αὐτό ἡ ἀντιπολίτευση ἀπαρνήθηκε τή θεωρία καί τήν πράξη τῆς ἐλευθερίας τῶν φράξιων καί τίς φραξιονιστικές μέθοδες πάλης, ἀναγνωρίζοντας ἀνοιχτά καί χωρίς διφορούμενα τά λάθη της σ' αὐτό τόν τομέα. Ἡ ἀντιπολίτευση ὅμως δέν ἀπαρνήθηκε μόνο αὐτά. Ἐφόσον στή «δήλωσή» της διαχωρίστηκε ἀπό τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση» καί τούς κάθε λογῆς Κόρς καί Σουβαρίν, ἡ ἀντιπολίτευση ἀπαρνήθηκε ἔτσι καί τίς ἰδεολογικές της θέσεις πού τήν προσέγγιζαν πρίν ἀπό λίγο καιρό σ' αὐτά τά ρεύματα.

Τό δεύτερο στάδιο εἶναι ἡ οὐσιαστική παραίτηση τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό τίς κατηγορίες πού ἀπεύθυνε πρίν ἀπό λίγο καιρό ἐνάντια στό κόμμα. Πρέπει νά παραδεχτοῦμε, καί ἀφοῦ τό παραδεχτοῦμε νά τό ὑπογραμμίσουμε, ὅτι στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἡ ἀντιπολίτευση δέν τόλμησε νά ἐπαναλάβει τίς κατηγορίες της ἐνάντια στό κόμμα. Ἄν συγκρίνουμε τά Πραχτικά τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ τοῦ Ἰούλη μέ τά Πραχτικά τῆς 15ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, δέ μποροῦμε παρά νά σημειώσουμε ὅτι στή 15η Συνδιάσκεψη δέν ἔμεινε οὔτε ἴχνος ἀπό τίς παλιές κατηγορίες γιά ὀπορτουνισμό, γιά θερμιντοριςμό, γιά ξεγλίστρημα ἀπό τήν ταξική γραμμή τῆς ἐπανάστασης κλπ. Ἄν χώρια ἀπ' αὐτά πάρουμε ὑπόψη μας τό γεγονός ὅτι μιά ὁλόκληρη σειρά ἀντιπρόσωποι ὑπέβαλαν στήν ἀντιπολίτευση ἐρωτήσεις γιά τίς παλιές κατηγορίες καί ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ἐξακολουθοῦσε νά κρατάει ἐπίμονη σιωπή σ' αὐ-

τό τό ζήτημα, τότε δέν μποροῦμε παρά νά παραδεχτοῦμε ὅτι στήν πράξη ἡ ἀντιπολίτευση παραιτήθηκε ἀπό τίς παλιές κατηγορίες της ἐνάντια στό κόμμα.

Μποροῦμε ἄραγε νά χαρακτηρίσουμε τό γεγονός αὐτό σάν οὐσιαστική παραίτηση τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό μιά σειρά ἰδεολογικές της θέσεις; Μποροῦμε καί πρέπει. Αὐτό σημαίνει συνειδητή ὑποστολή τῆς πολεμικῆς σημαίας τῆς ἀντιπολίτευσης μπροστά στό γεγονός τῆς ἥττας της. Καί δέ μποροῦσε νά γίνει διαφορετικά. Ἡ ἀντιπολίτευση ἀπεύθυνε τίς κατηγορίες της ὑπολογίζοντας στή συγκρότηση νέου κόμματος. Μά ἀπό τή στιγμή πού οἱ ὑπολογισμοί αὐτοί ἐκλείψανε, δέν μποροῦν παρά νά ἐκλείψουν, προσωρινά τουλάχιστο, καί οἱ κατηγορίες.

Τό τρίτο στάδιο εἶναι ἡ πλέρια ἀπομόνωση τῆς ἀντιπολίτευσης στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Πρέπει νά τονίσουμε ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δέν πῆρε στή 15η Συνδιάσκεψη ο ὔ τ ε μ ι ά ψ ῆ φ ο καί βρέθηκε ἔτσι σέ πλέρια ἀπομόνωση. Φανταστεῖτε τό θόρυβο καί τό ντόρο πού εἶχε ξεσηκώσει ἡ ἀντιπολίτευση στά τέλη τοῦ φετεινοῦ Σεπτέμβρη, ὅταν ξεκινοῦσε γιά ἐκστρατεία, γιά ἀνοιχτή ἐκστρατεία ἐνάντια στό κόμμα, καί συγκρίνετε αὐτή τή φασαρία μέ τό γεγονός ὅτι στή 15η Συνδιάσκεψη ἡ ἀντιπολίτευση ἔμεινε, ὅπως λένε, μόνη κι ἔρημη, καί θά καταλάβετε ὅτι δέ θά μποροῦσε νά εὐχηθεῖ κανένας στήν ἀντιπολίτευση «καλύτερη» ἥττα.

Μπορεῖ μήπως ν' ἀρνηθεῖ κανένας τό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση παραιτήθηκε στήν πράξη ἀπό τίς κατηγορίες της ἐνάντια στό κόμμα καί δέν τόλμησε νά τίς ἐπαναλάβει στή 15η Συνδιάσκεψη, παρά τήν ἀπαίτηση τῶν ἀντιπροσώπων;

Ὄχι, δέν μπορεῖ, γιατί αὐτό εἶναι γεγονός.

Γιατί λοιπόν ἡ ἀντιπολίτευση πῆρε αὐτό τό δρόμο, γιατί ὑπόστειλε τή σημαία της;

Γιατί ξεδίπλωμα τῆς ἰδεολογικῆς σημαίας τῆς ἀντιπολίτευσης θά πεῖ, ὑποχρεωτικά καί ἀναπότρεπτα, θεωρία τῶν δυό κομμάτων, ἀναζωογόνηση τῶν κάθε λογῆς Κάτς, Κόρς, Μάσλοφ, Σουβαρίν καί ἄλλων βρώμικων στοιχείων, ἀποδέσμευση τῶν ἀντιπρολεταριακῶν δυνάμεων στή χώρα μας, ἐπαίνους καί φιλιά ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία καί τούς ρώσους ἐμιγκρέδες φιλελεύθερους ἀστούς.

Ἡ ἰ δ ε ο λ ο γ ι κ ή σ η μ α ί α τ ῆ ς ἀ ν τ ι π ο λ ί τ ε υ σ η ς σ κ ο τ ώ ν ε ι τ ή ν ἀ ν τ ι π ο λ ί τ ε υ σ η—αὐτό εἶναι τό ζήτημα, σύντροφοι.

Γι' αὐτό, γιά νά μή σαπίσει όριστικά, ἡ ἀντιπολίτευση ἀναγκάστηκε νά ὑποχωρήσει καί νά πετάξει πέρα τή σημαία της.

Ἐδῶ βρίσκεται ἡ βάση τῆς ἥττας τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ.

VII

ΤΟ ΠΡΑΧΤΙΚΟ ΝΟΗΜΑ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ 15ης ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ ΚΚ (Μπ.) ΤΗΣ ΕΣΣΔ

Τελειώνω, σύντροφοι. Μοῦ μένει νά πῶ μόνο μερικά λόγια γιά τά συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπό τήν ἄποψη τοῦ νοήματος καί τῆς σημασίας τῶν ἀποφάσεων τῆς 15ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Τό πρῶτο συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ Συνδιάσκεψη ἔκανε τόν ἀπολογισμό τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης πού διεξήχθηκε μετά τό 14ο Συνέδριο, ἐπισημοποίησε τή νίκη πού κέρδισε τό κόμμα ἐνάντια στήν ἀντιπολίτευση καί, ἀπομονώνοντας τήν ἀντιπολίτευση, ἔβαλε τέρμα στό φραξιο-

νιστικό ὄργιο πού εἶχε ἐπιβάλει στό κόμμα μας ἡ ἀντιπολίτευση στήν προηγούμενη περίοδο.

Τό δεύτερο συμπέρασμα εἶναι ὅτι περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά ἡ Συνδιάσκεψη συσπείρωσε τό κόμμα μας πάνω στή βάση τῆς σοσιαλιστικῆς προοπτικῆς τῆς οἰκοδόμησής μας, πάνω στή βάση τῆς ἰδέας τῆς πάλης γιά τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης, ἐνάντια σ' ὅλα τά ἀντιπολιτευτικά ρεύματα τοῦ κόμματός μας, ἐνάντια σ' ὅλες τίς παρεκκλίσεις μέσα στό κόμμα μας.

Τό πιό ἐπίκαιρο ζήτημα στό κόμμα μας εἶναι τώρα τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας. Ὁ Λένιν εἶχε δίκιο ὅταν ἔλεγε ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἔχει στραμμένα τά βλέμματά του σέ μᾶς, στήν οἰκονομική μας οἰκοδόμηση, στίς ἐπιτυχίες μας στό μέτωπο τῆς οἰκοδόμησης. Μά γιά νά σημειώσουμε ἐπιτυχίες σ' αὐτό τό μέτωπο, εἶναι ἀνάγκη τό βασικό ὄργανο τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τό κόμμα μας, νά εἶναι ἕτοιμο γι' αὐτό τό ἔργο, νάχει συναίσθηση τῆς σοβαρότητας αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος καί νά μπορεῖ νά ἀποτελέσει τό μοχλό γιά τή νίκη τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στή χώρα μας. Τό νόημα καί ἡ σημασία τῆς 15ης Συνδιάσκεψης εἶναι ὅτι ἐπισημοποίησε καί ὁλοκλήρωσε τόν ἐξοπλισμό τοῦ κόμματός μας μέ τήν ἰδέα τῆς νίκης τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Τό τρίτο συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ Συνδιάσκεψη ἀπόκρουσε ἀποφασιστικά ὅλες τίς ἰδεολογικές ταλαντεύσεις μέσα στό κόμμα μας καί διευκόλυνε ἔτσι τόν ὁλοκληρωτικό θρίαμβο τοῦ λενινισμοῦ στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Ἄν ἡ Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἐγκρίνει τίς ἀποφάσεις τῆς 15ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί θεωρήσει σωστή τήν πολιτική τοῦ κόμματός μας ἀπέναντι στήν ἀντιπολίτευση, πράγμα γιά τό ὁποῖο δέν ἔχω λόγους νά ἀμφιβάλλω, τότε αὐτό θά μᾶς φέρει σέ ἕνα τέταρτο συμπέρασμα,—στό συμπέρασμα ὅτι ἡ 15η Συνδιάσκεψη προεπεξεργάστηκε ὁρισμένους ὅρους πού ἡ σημασία τους δέν εἶναι μικρή καί πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιά νά θριαμβεύσει ὁ λενινισμός σ' ὅλη τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ, στίς γραμμές τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου ὅλων τῶν χωρῶν καί λαῶν. (Θυελλώδικα χειροκροτήματα. Ὅλη ἡ Ὁλομέλεια ζητωκραυγάζει).

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

13 τοῦ Δεκέμβρη

I

ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Μᾶς χρειάζονται γεγονότα, ὄχι ὅμως ἐπινοήσεις καί κουτσομπολιά

Σύντροφοι! Πρίν περάσω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος, ἐπιτρέψτε μου στίς δηλώσεις τῆς ἀντιπολίτευσης, στίς δηλώσεις πού ἤ διαστρεβλώνουν τά γεγονότα ἤ ἀποτελοῦν ἐπινοήσεις καί κουτσομπολιά, νά κάνω μερικές διορθώσεις πού στηρίζονται σέ γεγονότα.

1) Τό πρῶτο ζήτημα εἶναι τό ζήτημα πού ἀφορᾶ τίς ὁμιλίες τῆς ἀντιπολίτευσης στήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ. Ἡ ἀντιπολίτευση δήλωσε πώς ἀποφάσισε νά μιλήσει, γιατί ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ δέν εἶπε ἀνοιχτά ὅτι οἱ ὁμιλίες τῆς ἀντιπολίτευσης μπορεῖ νά παραβιάσουν τή «δήλωση» τῆς ἀντιπολίτευσης τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926, καί πώς ἄν ἡ ΚΕ τούς ἀπαγόρευε νά μιλήσουν, τότε οἱ ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσης δέ θά ἀποφάσιζαν νά πάρουν τό λόγο.

Ἡ ἀντιπολίτευση δήλωσε παραπέρα ὅτι, μιλώντας ἐδῶ στήν Εὐρεία Ὁλομέλεια, θά πάρει ὅλα τά μέτρα γιά νά μήν ὀξύνει τήν πάλη, ὅτι θά περιοριστεῖ σέ ἁπλές «ἐξηγήσεις», ὅτι—θεός φυλάξει—οὔτε σκέφτεται νά ἐπιτεθεῖ ἐνάντια στό κόμμα, ὅτι—θεός φυλάξει—δέν ἔχει

καμιά πρόθεση ν' ἀπευθύνει ὁποιεσδήποτε κατηγορίες ἐνάντια στό κόμμα καί νά ἐφεσιβάλει τίς ἀποφάσεις του.

Ὅλα αὐτά δέν εἶναι ἀλήθεια, σύντροφοι. Δέν ἀνταποκρίνονται καθόλου στήν πραγματικότητα. Πρόκειται γιά ὑποκρισία τῆς ἀντιπολίτευσης. Τά γεγονότα, καί ἰδιαίτερα ἡ ὁμιλία τοῦ Κάμενεφ, ἔδειξαν ὅτι οἱ ὁμιλίες τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολίτευσης στήν Εὐρεία Ὁλομέλεια δέν ἦταν «ἐξηγήσεις», μά ἐπίθεση ἐνάντια στό κόμμα, ἐπιδρομή ἐνάντια στό κόμμα.

Τί θά πεῖ νά βάζεις ἀνοιχτά ζήτημα καί νά κατηγορεῖς τό κόμμα γιά δεξιά παρέκκλιση; Αὐτό εἶναι ἐπίθεση ἐνάντια στό κόμμα, αὐτό εἶναι ἔφοδος ἐνάντια στό κόμμα.

Μήπως ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ δέν τόνισε στήν ἀπόφασή της ὅτι ἄν μιλήσει ἡ ἀντιπολίτευση θά ὀξύνει τήν πάλη, θά δώσει ὤθηση στή φραξιονιστική πάλη; Μάλιστα, τό τόνισε. Καί αὐτή ἦταν ἡ προειδοποίηση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ πρός τήν ἀντιπολίτευση. Μποροῦσε ἡ ΚΕ νά προχωρήσει πέρα ἀπ' αὐτό; Ὄχι, δέν μποροῦσε. Γιατί; Γιατί ἡ ΚΕ δέν μποροῦσε νά ἀπαγορεύσει τίς ὁμιλίες. Κάθε μέλος τοῦ κόμματος ἔχει τό δικαίωμα νά ἐφεσιβάλει τίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος στό ἀνώτερο ὄργανο. Ἡ ΚΕ δέν μποροῦσε νά μήν πάρει ὑπόψη της αὐτό τό δικαίωμα τῶν μελῶν τοῦ κόμματος. Ἑπομένως ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά προλάβει μιά νέα ὄξυνση τῆς πάλης, ἕνα νέο δυνάμωμα τῆς φραξιονιστικῆς πάλης.

Οἱ ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσης, πού εἶναι καί μέλη τῆς ΚΕ, ἔπρεπε νά ξέρουν ὅτι οἱ ὁμιλίες τους δέ μποροῦν παρά νά καταλήξουν σέ ἔφεση ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματός τους, σέ ἐπίθεση ἐνάντια στό κόμμα, σέ ἐπιδρομή ἐνάντια στό κόμμα.

Ἔτσι, οἱ λόγοι τῆς ἀντιπολίτευσης, καί ἰδιαίτερα ἡ ὁμιλία τοῦ Κάμενεφ, πού δέν εἶναι προσωπική του ὁμιλία μά ὁμιλία ὁλόκληρου τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, γιατί ὁ λόγος του, πού τόν διάβασε ἀπό χειρόγραφο, ἦταν ὑπογραμμένος ἀπό τόν Τρότσκι, τόν Κάμενεφ καί τό Ζηνόβιεφ, ἡ ὁμιλία αὐτή τοῦ Κάμενεφ ἀποτελεῖ σημεῖο στροφῆς στήν ἐξέλιξη τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό τή «δήλωση» τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926, ὅπου ἡ ἀντιπολίτευση παραιτοῦνταν ἀπό τίς φραξιονιστικές μέθοδες πάλης, σέ μιά νέα περίοδο ὕπαρξης τῆς ἀντιπολίτευσης, ὅπου ξαναγυρίζει στίς φραξιονιστικές μέθοδες πάλης ἐνάντια στό κόμμα.

Ἀπό δῶ βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση παραβίασε τήν ἴδια της τή «δήλωση» τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926 καί ξαναγύρισε στίς φραξιονιστικές μέθοδες πάλης.

Τό σημειώνουμε αὐτό, σύντροφοι. Δέ χρειάζονται ἐδῶ ὑποκρισίες. Ὁ Κάμενεφ εἶχε δίκιο ὅταν ἔλεγε πώς πρέπει νά λέμε τά σύκα-σύκα. (Φ ω ν έ ς: «Σωστά!». «Καί τό γουρούνι-γουρούνι»).

2) Ὁ Τρότσκι εἶπε στό λόγο του ὅτι «ὁ Στάλιν ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη κήρυχνε μιά λαθεμένη ταχτική πού ὁ Λένιν τή χαρακτήρισε καουτσκική παρέκκλιση».

Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Αὐτό εἶναι κουτσομπολιό. Ὁ Στάλιν δέν «κήρυχνε» καμιά καουτσκική παρέκκλιση. Ὅτι μετά τήν ἐπιστροφή μου ἀπό τήν ἐξορία εἶχα μερικές ταλαντεύσεις, αὐτό δέν τόκρυψα καί γιά τό ζήτημα αὐτό ἔγραψα ὁ ἴδιος στή μπροσούρα μου «Στό δρόμο πρός τόν Ὀχτώβρη». Μά ποιός ἀπό μᾶς δέν εἶχε παροδικές ταλαντεύσεις. Ὅσο γιά τήν ἄποψη τοῦ Λένιν καί τίς θέσεις του τοῦ Ἀπρίλη[19] 1917—καί γι' αὐτές ἀκριβῶς πρόκειται ἐδῶ—τό κόμμα ξέρει θαυμάσια ὅτι τότε βρισκόμουν στίς ἴδιες γραμμές μέ τό σ. Λένιν ἐνάντια στόν Κάμενεφ καί τήν ὁμάδα του πού καταπολεμοῦσε τότε τίς θέσεις τοῦ Λένιν. Οἱ ἄνθρωποι πού γνωρίζουν τά Πραχτικά τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Ἀπρίλη 1917 τοῦ κόμματός μας, δέ μποροῦν νά μήν ξέρουν ὅτι βρισκόμουν στίς ἴδιες γραμμές μέ τό Λένιν καί ἀγωνιζόμουν μαζί του ἐνάντια στήν ἀντιπολίτευση τοῦ Κάμενεφ.

Ὅλη ἡ ταχυδακτυλουργία ἐδῶ βρίσκεται στό ὅτι ὁ Τρότσκι μέ μπέρδεψε μέ τόν Κάμενεφ. (Γ έ λ ι α. Χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α).

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Κάμενεφ βρισκόταν τότε στήν ἀντιπολίτευση ἐνάντια στό Λένιν, ἐνάντια στίς θέσεις του, ἐνάντια στήν πλειοψηφία τοῦ κόμματος καί ἀνάπτυσσε μιά ἄποψη πού συνόρευε μέ τόν ἀμυνιτισμό. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Κάμενεφ ἔγραφε τότε στήν «Πράβντα», λχ. τό Μάρτη, ἄρθρα μισοαμυνίτικου χαραχτήρα, ἄρθρα γιά τά ὁποῖα ἐγώ δέν μπορῶ βέβαια νά φέρνω κανενός εἴδους εὐθύνη.

Τό ἀτύχημα γιά τόν Τρότσκι εἶναι ὅτι μπέρδεψε ἐδῶ τό Στάλιν μέ τόν Κάμενεφ.

Καί ποῦ βρισκόταν τότε ὁ Τρότσκι, τόν καιρό τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1917, ὅταν τό κόμμα ἀγωνιζόταν ἐνάντια στήν ὁμάδα τοῦ Κάμενεφ, σέ ποιό κόμμα βρισκόταν τότε—στό ἀριστερό-μενσεβίκικο ἤ στό δεξιό-μενσεβίκικο, καί γιατί δέ βρισκόταν τότε στίς γραμμές τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμερβαλντ[20]—ἄς μᾶς τό πεῖ αὐτό ὁ Τρότσκι, ἔστω κι ἀπό τόν τύπο. Ὅτι ὅμως δέν ἀνῆκε τότε στό κόμμα μας, εἶναι ἕνα γεγονός πού θάπρεπε νά τό θυμᾶται ὁ Τρότσκι.

3) Ὁ Τρότσκι εἶπε στό λόγο του ὅτι «στό ἐθνικό ζήτημα ὁ Στάλιν ἔκανε ἕνα ἀρκετά μεγάλο λάθος». Ποιό λάθος, κάτω ἀπό ποιές συνθῆκες—ὁ Τρότσκι δέ μᾶς τό εἶπε ἀκόμα.

Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Αὐτό εἶναι κουτσομπολιό. Στό ἐθνικό ζήτημα δέν εἶχα ποτέ μου διαφωνίες μέ τό κόμμα ἤ μέ τό Λένιν. Πιθανόν ὁ Τρότσκι νά μιλάει ἐδῶ γιά ἕνα ἀσήμαντο ἐπεισόδιο, ὅταν ὁ σ. Λένιν πρίν ἀπό τό 12ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας μοῦ ἔκανε τήν παρατήρηση ὅτι ἐφαρμόζω πολύ αὐστηρή ὀργανωτική πολιτική ἀπέναντι στούς γεωργιανούς μισοεθνικιστές καί μισοκομμουνιστές τύπου Μντιβάνι πού πρίν ἀπό λίγον καιρό ἦταν ἐμπορικός ἀντιπρόσωπος στή Γαλλία, ὅτι τούς «καταδιώκω». Ὡστόσο τά γεγονότα πού ἀκολούθησαν ἔδειξαν ὅτι τούς λεγόμενους «φορεῖς τῆς παρέκκλισης», τούς ἀνθρώπους τύπου Μντιβάνι, ἄξιζαν στήν πραγματικότητα νά τούς φερόμαστε πιό αὐστηρά ἀπ᾿ ὅ,τι τούς φερόμουν ἐγώ σάν ἕνας ἀπό τούς γραμματεῖς τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας. Τά γεγονότα πού ἀκολούθησαν ἔδειξαν ὅτι οἱ «φορεῖς τῆς παρέκκλισης» εἶναι μιά φράξια τοῦ πιό ἀπροκάλυπτου ὀπορτουνισμοῦ πού ἀποσυντίθεται. Ἄς ἀποδείξει ὁ Τρότσκι πώς δέν εἶναι ἔτσι. Ὁ Λένιν δέν ἤξερε οὔτε καί μποροῦσε νά ξέρει αὐτά τά γεγονότα, γιατί ἦταν ἄρρωστος στό κρεβάτι καί δέν εἶχε τή δυνατότητα νά παρακολουθεῖ τά γεγονότα. Ὅμως τί σχέση μπορεῖ νά ἔχει αὐτό τό ἀσήμαντο ἐπεισόδιο μέ τή θέση πού ἔπαιρνε ὁ Στάλιν ἀπό ἄποψη ἀρχῶν; Εἶναι φανερό ὅτι ὁ Τρότσκι μέ κουτσομπόλικο τρόπο κάνει ἐδῶ ὑπαινιγμούς γιά κάποιες «διαφωνίες» μου μέ τό κόμμα. Μά μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ὁλόκληρη ἡ ΚΕ, μαζί κι ὁ Τρότσκι, ψήφισε ὁμόφωνα τίς θέσεις τοῦ Στάλιν γιά τό ἐθνικό ζήτημα; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ψηφοφορία αὐτή ἔγινε ὕστερα ἀπό τό ἐπεισόδιο Μντιβάνι, πρίν ἀπό τό 12ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι στό 12ο Συνέδριο εἰσηγητής πάνω στό ἐθνικό ζήτημα ἦταν ἀκριβῶς ὁ Στάλιν καί κανένας ἄλλος; Ποῦ εἶναι λοιπόν ἐδῶ οἱ «διαφωνίες» στό ἐθνικό ζήτημα καί γιά ποιόν ἀκριβῶς λόγο θέλησε ὁ Τρότσκι νά ὑπενθυμίσει αὐτό τό ἀσήμαντο ἐπεισόδιο;

4) Ὁ Κάμενεφ δήλωσε στό λόγο του ὅτι τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας ἔκανε λάθος «ἀνοίγοντας πυρά πρός τ᾿ ἀριστερά», δηλαδή ἀνοίγοντας πυρά ἐνάντια στήν ἀντιπολίτευση. Μ᾿ ἄλλα λόγια τό κόμμα πάλαιβε κι ἐξακολουθεῖ νά παλαίβει ἐνάντια στόν ἐπαναστατικό πυρήνα τοῦ κόμματος. Μ᾿ ἄλλα λόγια ἡ ἀντιπολίτευσή μας εἶναι ἀριστερή καί ὄχι δεξιά.

Ὅλα αὐτά εἶναι ἀνοησίες, σύντροφοι. Εἶναι κουτσομπολιό πού τό διαδίδουν οἱ ἀντιπολιτευόμενοί μας. Τό 14ο Συνέδριο δέ σκόπευε καί δέν μποροῦσε ν᾿ ἀνοίξει πυρά ἐνάντια στήν ἐπαναστατική πλειοψηφία. Στήν πραγματικότητα ἄνοιξε πυρά ἐνάντια στούς δεξιούς, ἐνάντια στούς ἀντιπολιτευόμενούς μας πού ἀποτελοῦν δεξιά ἀντιπολίτευση, ἄν καί στολίζονται μέ «ἀριστερό» μανδύα. Φυσικά, ἡ ἀντιπολίτευση ἔχει τήν τάση νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό της «ἐπαναστατική ἀριστερά». Ὅμως τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας καθόρισε, ἀπεναντίας, ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση μασκαρεύεται μόνο μέ «ἀριστερές» φράσεις, ἐνῶ στήν πραγματικότητα εἶναι ὀπορτουνιστική ἀντιπολίτευση. Ξέρουμε πώς ἡ δεξιά ἀντιπολίτευση μασκαρεύεται συχνά μέ «ἀριστερό» μανδύα γιά νά παραπλανήσει τήν ἐργατική τάξη. Καί ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» θεωροῦσε τόν ἑαυτό της πιό ἀριστερό ἀπ᾿ ὅλους, ὅμως στήν πραγματικότητα ἀποδείχτηκε πιό δεξιά ἀπ᾿ ὅλους. Καί ἡ σημερινή ἀντιπολίτευση θεωρεῖ τόν ἑαυτό της πιό ἀριστερό ἀπ᾿ ὅλους, ὅμως ἡ πράξη καί ὅλη ἡ δουλειά τῆς σημερινῆς ἀντιπολίτευσης ἀποδείχνουν ὅτι εἶναι τό κέντρο ἕλξης καί ἡ ἑστία ὅλων τῶν δεξιῶν ὀπορτουνιστικῶν ρευμάτων, ἀρχίζοντας ἀπό

τήν «έργατική άντιπολίτευση» καί τόν τροτσκισμό, ώς τή «νέα άντιπολίτευση» καί τούς κάθε λογής Σουβαρίν.

Ὁ Κάμενεφ ἔκανε μιά «μικρή» πλαστογραφία σχετικά μέ τούς «ἀριστερούς» καί τούς «δεξιούς».

5) Ὁ Κάμενεφ ἀνάφερε μιά περικοπή ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν, πού λέει ὅτι δέν ἀποτελειώσαμε ἀκόμα τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας καί δήλωσε ὅτι τό κόμμα κάνει λάθος ὅταν ἰσχυρίζεται τάχα ὅτι ἀποτελειώσαμε τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας.

Αὐτά εἶναι ἀνοησίες, σύντροφοι. Εἶναι μικροκουτσομπολιό τοῦ Κάμενεφ. Ποτέ ὥς τώρα τό κόμμα δέ δήλωσε ὅτι ἀποτέλειωσε κιόλας τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας. Ἡ συζήτηση δέ γίνεται τώρα καθόλου γιά τό ἄν ἀποτελειώσαμε ἤ δέν ἀποτελειώσαμε ἀκόμα τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας. Ἡ συζήτηση δέ γίνεται γι' αὐτό τώρα. Ἡ συζήτηση γίνεται μόνο γιά τό ἄ ν μ π ο ρ ο ῦ μ ε ἤ δ έ ν μ π ο ρ ο ῦ μ ε ν' ἀποτελειώσουμε μέ τίς δικές μας δυνάμεις τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας. Τό κόμμα ὑποστηρίζει ὅτι ἔχουμε τίς δυνατότητες ν' ἀποτελειώσουμε τό σοσιαλιστικό θεμέλιο τῆς οἰκονομίας μας. Ἡ ἀντιπολίτευση τό ἀρνιέται αὐτό κατρακυλώντας ἔτσι στό δρόμο τῆς ἡττοπάθειας καί τῆς συνθηκολόγησης. Νά γιά ποιό πράγμα γίνεται τώρα ἡ συζήτηση. Ὁ Κάμενεφ, νιώθοντας τήν ἀστάθεια τῆς θέσης του, προσπαθεῖ νά ξεγλιστρήσει ἀπ' αὐτό τό ζήτημα. Μά δέ θά τό καταφέρει.

Ὁ Κάμενεφ ἔκανε ἀκόμα μιά «μικρή» πλαστογραφία.

6) Ὁ Τρότσκι δήλωσε στό λόγο του ὅτι «προπορεύτηκε ἀπό τήν πολιτική τοῦ Λένιν τό Μάρτη-Ἀπρίλη τοῦ 1917». Μ' ἄλλα λόγια ὁ Τρότσκι «προπορεύτηκε» ἔτσι ἀπό τίς θέσεις τοῦ Ἀπρίλη τοῦ Λένιν. Μ' ἄλλα λόγια ὁ Τρότσκι ἀκόμα ἀπό τό Φλεβάρη-Μάρτη τοῦ 1917 ἔφτασε μόνος του στήν πολιτική πού ὁ Λένιν ὑπεράσπιζε τόν Ἀπρίλη-Μάη τοῦ 1917 στίς θέσεις του τοῦ Ἀπρίλη.

Ἐπιτρέψτε μου, σύντροφοι, νά δηλώσω ὅτι πρόκειται γιά κουτό καί ἀνάρμοστο κομπασμό. Ὁ Τρότσκι νά «προπορεύεται» ἀπό τό Λένιν—εἶναι μιά εἰκόνα πού ἀξίζει νά γελάσει κανένας γι' αὐτήν. Ἔχουν ἀπόλυτο δίκιο οἱ ἀγρότες ὅταν σέ τέτιες περιπτώσεις λένε συνήθως: «συγκρίνει τή μύγα μέ τό καμπαναριό». (Γ έ λ ι α). Ὁ Τρότσκι νά «προπορεύεται» ἀπό τό Λένιν... Ἄς δοκιμάσει ὁ Τρότσκι νά βγεῖ καί νά τό ἀποδείξει αὐτό στόν τύπο. Γιατί δέ δοκίμασε νά τό κάνει ἔστω καί μιά φορά; Ὁ Τρότσκι «προπορευόταν» ἀπό τό Λένιν... Μά πῶς ἐξηγιέται τότε τό γεγονός ὅτι ὁ σ. Λένιν, ἀμέσως μόλις παρουσιάστηκε στό στίβο τῆς Ρωσίας, τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917, θεώρησε ἀπαραίτητο νά διαχωρίσει τή θέση του ἀπό τή θέση τοῦ Τρότσκι; Πῶς ἐξηγιέται τό γεγονός ὅτι «αὐτός ἀπό τόν ὁποῖο προπορεύτηκαν» βρίσκει ἀπαραίτητο νά διαχωριστεῖ ἀπό «αὐτόν πού προπορεύεται»; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ὁ Λένιν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 δήλωσε πολλές φορές ὅτι δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ τή βασική διατύπωση τοῦ Τρότσκι: «Κάτω ὁ τσάρος, ἐργατική κυβέρνηση»; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ἀπό τότε κιόλας ὁ Λένιν δήλωσε πολλές φορές ὅτι δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τόν Τρότσκι, πού προσπαθεῖ νά πηδήσει πάνω ἀπό τό κίνημα τῶν ἀγροτῶν, πάνω ἀπό τήν ἀγροτική ἐπανάσταση;

Ποῦ λοιπόν βρίσκεται ἐδῶ ἡ «προπόρευση»;

Συμπέρασμα: μᾶς χρειάζονται γεγονότα, ὄχι ἐπινοήσεις καί κουτσομπολιά, ἐνῶ ἡ ἀντιπολίτευση προτιμᾶ νά δουλεύει μέ ἐπινοήσεις καί κουτσομπολιά.

2. Γιά ποιό πράγμα παινεύουν τήν άντιπολίτευση οί έχθροί τής διχτατορίας τού προλεταριάτου

Εϊπα στήν είσήγησή μου ότι οί έχθροί τής διχτατορίας τού προλεταριάτου, οί μενσεβίκοι καί οί καντέτοι ρώσοι έμιγκρέδες, παινεύουν τήν άντιπολίτευση. Εϊπα ότι παινεύουν τήν άντιπολίτευση γιά τή δουλιά της πού όδηγεί στήν ύπονόμευση τής ένότητας τού κόμματος καί συνεπώς στήν ύπονόμευση τής διχτατορίας τού προλεταριάτου. Ανάφερα μιά σειρά περικοπές πού λένε ότι άκριβώς γι' αύτό τό πράγμα παινεύουν τήν άντιπολίτευση οί έχθροί τής διχτατορίας τού προλεταριάτου, γιατί ή άντιπολίτευση μέ τή δουλιά της άποδεσμεύει τίς άντιπρολεταριακές δυνάμεις τής χώρας, προσπαθεί νά ρίξει τό γόητρο τού κόμματός μας, νά ρίξει τό γόητρο τής διχτατορίας τού προλεταριάτου καί νά διευκολύνει έτσι τό έργο τών έχθρών τής διχτατορίας τού προλεταριάτου.

Απαντώντας σ' αύτά ό Κάμενεφ (μά κι ό Ζηνόβιεφ) έπικαλέστηκε πρώτα τόν κεφαλαιοκρατικό τύπο τής Δύσης, πού έπαινεί, όπως λέει, τό κόμμα μας, μά καί τό Στάλιν, καί ύστερα έπικαλέστηκε τό σμενοβεχικό[21] Ούστριάλοφ, έκπρόσωπο τών άστών είδικών στή χώρα μας, πού τάσσεται άλληλέγγυος μέ τή θέση τού κόμματός μας.

Όσο γιά τούς κεφαλαιοκράτες, έχουν μεταξύ τους μεγάλες διαφωνίες σχετικά μέ τό κόμμα μας. Νά λογουχάρη, πρίν άπό λίγο καιρό στόν άμερικάνικο τύπο παίνευαν τό Στάλιν, γιατί τάχα θά τούς δόσει τή δυνατότητα νά πάρουν μεγάλες έκχωρήσεις. Καί τώρα, όπως άποδείχνεται, βρίζουν καί βλαστημούν σ' όλους τούς τόνους τό Στάλιν, βεβαιώνοντας ότι ό Στάλιν τούς «έξαπάτησε». Κάποτε έκανε τήν έμφάνισή της στόν άστικό τύπο μιά γελοιογραφία τού Στάλιν πού κρατάει στά χέρια του έναν κουβά νερό καί σβήνει τήν πυρκαγιά τής έπανάστασης. Όμως κατόπι έκανε τήν έμφάνισή της μιά άλλη γελοιογραφία πού διάψευδε τήν πρώτη καί όπου ό Στάλιν κρατάει στά χέρια έναν κουβά, μόνο πού ό κουβάς δέν έχει νερό άλλά πετρέλαιο, καί έτσι άποδείχνεται πώς ό Στάλιν δέ σβήνει, μά φουντώνει τήν πυρκαγιά τής έπανάστασης. (Χειροκροτήματα. Γέλια).

Όπως βλέπετε, έκεί, στούς κεφαλαιοκράτες, ύπάρχουν μεγάλες διαφωνίες σχετικά μέ τή θέση τού κόμματός μας, όπως καί σχετικά μέ τή θέση τού Στάλιν.

Άς περάσουμε στό ζήτημα τού Ούστριάλοφ. Ποιός είναι ό Ούστριάλοφ; Ό Ούστριάλοφ είναι έκπρόσωπος τών άστών είδικών καί γενικά τής νέας άστικής τάξης. Είναι ταξικός έχθρός τού προλεταριάτου. Αύτό είναι έξω άπό κάθε συζήτηση. Ύπάρχουν όμως λογιών-λογιών έχθροί. Ύπάρχουν ταξικοί έχθροί πού δέ συμβιβάζονται μέ τή Σοβιετική έξουσία καί έπιδιώκουν τήν άνατροπή της μέ κάθε θυσία. Ύπάρχουν καί ταξικοί έχθροί πού έτσι ή άλλιώς συμβιβάζονται μέ τή Σοβιετική έξουσία. Ύπάρχουν έχθροί πού προσπαθούν νά προετοιμάσουν τούς όρους γιά τήν άνατροπή τής διχτατορίας τού προλεταριάτου. Αύτοί είναι οί μενσεβίκοι, οί σοσιαλεπαναστάτες, οί καντέτοι καί λοιποί. Ύπάρχουν όμως καί έχθροί πού συνεργάζονται μέ τή Σοβιετική έξουσία καί άγωνίζονται ένάντια σέ κείνους πού τάσσονται μέ τήν άποψη τής άνατροπής τής Σοβιετικής έξουσίας, μέ τήν έλπίδα ότι ή διχτατορία θ' άδυνατίζει σιγά-σιγά, θά έκφυλίζεται καί μετά θά έξυπηρετεί τά συμφέροντα τής νέας άστικής τάξης. Ό Ούστριάλοφ άνήκει στούς έχθρούς τής τελευταίας κατηγορίας.

Γιατί έπικαλέστηκε ό Κάμενεφ τόν Ούστριάλοφ; Μήπως γιά νά δείξει ότι τό κόμμα μας έκφυλίστηκε καί γι' αύτό ό Ούστριάλοφ παινεύει τό Στάλιν ή γενικά τό κόμ-

μα μας; Όπως φαίνεται, όχι γι' αυτό, γιατί ο Κάμενεφ δέν τόλμησε νά τό πεῖ ἀνοιχτά. Τότε γιατί ὁ Κάμενεφ ἐπικαλέστηκε τόν Οὐστριάλοφ; Ὁλοφάνερα, γιά νά κάνει ἕναν ὑπαινιγμό σχετικά μέ τόν «ἐκφυλισμό».

Ὅμως ὁ Κάμενεφ ξέχασε νά πεῖ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Οὐστριάλοφ παίνευε ἀκόμα περισσότερο τό Λένιν. Τά ἄρθρα τοῦ Οὐστριάλοφ πού παινεύουν τό Λένιν εἶναι γνωστά σ' ὅλο τό κόμμα. Τί συμβαίνει λοιπόν ἐδῶ; Μήπως «ἐκφυλίστηκε» ὁ σ. Λένιν ἤ ἄρχισε νά «ἐκφυλίζεται» ὅταν ἐφάρμοζε τή ΝΕΠ; Φτάνει νά βάλουμε αὐτό τό ἐρώτημα, γιά νά καταλάβουμε πόσο παράλογη εἶναι μιά τέτια ὑπόθεση σχετικά μέ τόν «ἐκφυλισμό».

Ἔτσι λοιπόν: γιά ποιό πράγμα παινεύει ὁ Οὐστριάλοφ τό κόμμα μας καί τό Λένιν καί γιά ποιό πράγμα παινεύουν τήν ἀντιπολίτευση οἱ μενσεβίκοι καί οἱ καντέτοι—νά τό πρόβλημα πού πρέπει νά λυθεῖ πρίν ἀπ' ὅλα καί πού ὁ Κάμενεφ προσπαθεῖ νά τό παρακάμψει μέ κάθε τρόπο.

Τήν ἀντιπολίτευση τήν παινεύουν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ καντέτοι, γιατί ὑπονομεύει τήν ἑνότητα τοῦ κόμματός μας, ἐξασθενίζει τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί διευκολύνει ἔτσι τή δουλιά τῶν μενσεβίκων καί τῶν καντέτων γιά τήν ἀνατροπή τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Αὐτό τό ἀποδείχνουν οἱ περικοπές. Ὁ Οὐστριάλοφ ὅμως παινεύει τό κόμμα μας, γιατί ἡ Σοβιετική ἐξουσία ἐπέτρεψε τή ΝΕΠ, ἐπέτρεψε τό ἰδιωτικό κεφάλαιο καί δέχτηκε τούς ἀστούς εἰδικούς, πού τό προλεταριάτο χρειάζεται τή βοήθεια καί τήν πείρα τους.

Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ καντέτοι παινεύουν τήν ἀντιπολίτευση, γιατί μέ τή φραξιονιστική δουλιά της τούς βοηθάει στήν προετοιμασία τῶν ὅρων γιά τήν ἀνατροπή τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Οἱ Οὐστριάλοφ ὅμως, ξέροντας ὅτι δέν ἀνατρέπεται ἡ διχτατορία, ἀπορίπτουν τήν ἄποψη τῆς ἀνατροπῆς τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, προσπαθοῦν νά βολευτοῦν σέ καμιά γωνίτσα κοντά στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, προσπαθοῦν νά κολήσουν κοντά της καί παινεύουν τό κόμμα, γιατί ἐφάρμοσε τή ΝΕΠ καί ἐπιτρέπει κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους τή νέα ἀστική τάξη, πού θέλει νά χρησιμοποιήσει τή Σοβιετική ἐξουσία γιά τούς ταξικούς σκοπούς της, μά πού χρησιμοποιεῖται ἡ ἴδια ἀπό τή Σοβιετική ἐξουσία γιά τούς σκοπούς τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας.

Νά ποῦ βρίσκεται ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς διάφορους ταξικούς ἐχθρούς τοῦ προλεταριάτου τῆς χώρας μας.

Νά ποῦ βρίσκεται ἡ ρίζα, γιατί οἱ μενσεβίκοι καί οἱ καντέτοι παινεύουν τήν ἀντιπολίτευση, ἐνῶ οἱ κύριοι Οὐστριάλοφ παινεύουν τό κόμμα μας.

Θά ἤθελα νά στρέψω τήν προσοχή σας στήν ἄποψη τοῦ Λένιν πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα.

«Στή Σοβιετική μας δημοκρατία—λέει ὁ Λένιν—τό κοινωνικό καθεστώς βασίζεται στή συνεργασία δυό τάξεων: τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Σ' αὐτή τή συνεργασία δεχόμαστε τώρα κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους καί τούς „νέπμαν", δηλαδή τήν ἀστική τάξη» (Λένιν, 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 405).

Ἐπειδή λοιπόν ἀνεχόμαστε κάποια συμβατική συνεργασία μέ τή νέα ἀστική τάξη, φυσικά κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους καί κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, γι' αὐτό ἀκριβῶς παινεύει ὁ Οὐστριάλοφ τό κόμμα μας, ἐλπίζοντας νά ἀγκιστρωθεῖ ἀπ' αὐτή τήν ἀνοχή καί νά χρησιμοποιήσει τή Σοβιετική ἐξουσία γιά τούς σκοπούς τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐμεῖς ὅμως, τό κόμμα, κάνουμε ἄλλους ὑπολογισμούς: ἐμεῖς θέλουμε νά χρησιμοποιήσουμε τούς ἐκπροσώπους τῆς νέας ἀστικῆς τάξης, τήν πείρα τους, τίς γνώσεις τους, γιά νά σοβιετοποιήσουμε, νά ἀφομοιώ-

σουμε τό ἕνα μέρος ἀπ' αὐτούς καί νά πετάξουμε πέρα τό ἄλλο πού θ' ἀποδειχτεῖ ὅτι δέν εἶναι σέ θέση νά σοβιετοποιηθεῖ.

Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ὁ Λένιν ἔκανε διάκριση ἀνάμεσα στή νέα ἀστική τάξη καί στούς μενσεβίκους καί καντέτους, ὅτι ἀνεχόταν καί χρησιμοποιοῦσε τήν πρώτη, ἐνῶ πρότεινε τή σύλληψη τῶν δεύτερων;

Νά τί ἔγραφε σχετικά μ' αὐτό ὁ σ. Λένιν στό ἔργο του «Ὁ φόρος σέ εἶδος»:

«Νά μή φοβόμαστε τήν „ἐκπαίδευση" τῶν κομμουνιστῶν ἀπό τούς ἀστούς εἰδικούς, μαζί καί ἀπό τούς ἐμπόρους, καί ἀπό τούς μικρούς κεφαλαιοκράτες-συνεταιριστές καί ἀπό τούς κεφαλαιοκράτες. Νά διδασκόμαστε ἀπ' αὐτούς μέ διαφορετική μορφή, μά στήν οὐσία μέ τόν ἴδιο τρόπο πού διδασκόμασταν καί διδαχτήκαμε ἀπ' τούς στρατιωτικούς εἰδικούς. Τά ἀποτελέσματα τῆς „μάθησης" νά τά ἐλέγχουμε μόνο μέ τήν πραχτική πείρα: κάνε το καλύτερα ἀπ' ὅ,τι τό ἔκαναν πλάι σου οἱ ἀστοί εἰδικοί, κατάφερε νά πετύχεις μέ κάθε τρόπο τήν ἄνοδο τῆς γεωργίας, τήν ἄνοδο τῆς βιομηχανίας, τήν ἀνάπτυξη τῶν ἀνταλλαγῶν ἀνάμεσα στή γεωργία καί τή βιομηχανία. Μή τσιγκουνεύεσαι νά πληρώνεις „γιά τή μάθηση": μή λυπᾶσαι ὅταν ἀκριβοπληρώνεις τή μάθηση, φτάνει ἡ ἐκπαίδευση νά γίνεται ὅπως πρέπει» (Λένιν, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 352).

Ἔτσι μιλοῦσε ὁ Λένιν γιά τή νέα ἀστική τάξη καί γιά τούς ἀστούς εἰδικούς, πού ἐκπρόσωπός τους εἶναι ὁ Οὐστριάλοφ.

Καί νά τί ἔλεγε ὁ Λένιν γιά τούς μενσεβίκους καί τούς σοσιαλεπαναστάτες:

«Ὅσο γιά τούς „ἐξωκομματικούς", πού στήν πραγματικότητα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μενσεβίκοι καί σοσιαλεπαναστάτες μεταμφιεσμένοι σύμφωνα μέ τή μόδα, μέ φορεσιά ἀ λά Κρονστάνδη-ἐξωκομματικά—αὐτούς νά τούς κρατᾶμε προσεχτικά στή φυλακή ἤ νά τούς στέλνουμε στό Βερολίνο στό Μάρτοφ, γιά νά ἀπολαβαίνουν ἐλεύθερα ὅλες τίς χάρες τῆς καθαρῆς δημοκρατίας, γιά νά ἀνταλλάσσουν ἐλεύθερα τίς σκέψεις τους μέ τόν Τσερνόφ, τό Μιλιουκόφ καί τούς γεωργιανούς μενσεβίκους» (βλ. στό ἴδιο, σελ. 352).

Ἔτσι μιλοῦσε ὁ Λένιν.

Μπορεῖ ἡ ἀντιπολίτευση νά μή συμφωνεῖ μέ τό Λένιν. Ἄς τό πεῖ τότε ἀνοιχτά.

Νά πῶς ἐξηγιέται τό γεγονός ὅτι στή χώρα μας συλλαμβάνονται οἱ μενσεβίκοι καί οἱ καντέτοι, ἐνῶ ἀνεχόμαστε τή νέα ἀστική τάξη κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους καί μέ ὁρισμένους περιορισμούς, γιά νά μποροῦμε, παλαίβοντας ἐνάντια της μέ μέτρα οἰκονομικοῦ χαραχτήρα καί κατανικώντας την βῆμα πρός βῆμα, νά χρησιμοποιοῦμε ταυτόχρονα τήν πείρα καί τίς γνώσεις της γιά τήν οἰκονομική μας οἰκοδόμηση.

Ἔτσι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι μερικοί ταξικοί ἐχθροί, σάν τόν Οὐστριάλοφ, παινεύουν τό κόμμα μας, γιατί ἐφαρμόσαμε τή ΝΕΠ καί ἀνεχτήκαμε μιά συμβατική καί περιορισμένη συνεργασία τῆς ἀστικῆς τάξης μέ τό σημερινό σοβιετικό καθεστώς, μέ σκοπό τήν ταυτόχρονη χρησιμοποίηση τῶν γνώσεων καί τῆς πείρας αὐτῆς τῆς ἀστικῆς τάξης γιά τήν οἰκοδόμησή μας, σκοπό πού ὅπως εἶναι γνωστό τόν πραγματοποιοῦμε ὄχι χωρίς ἐπιτυχία. Τήν ἀντιπολίτευση ὅμως τήν παινεύουν ἄλλοι ταξικοί ἐχθροί, σάν τούς μενσεβίκους καί τούς καντέτους, γιατί ἡ δουλιά της ὁδηγεῖ στήν ὑπονόμευση τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματός μας, στήν ὑπονόμευση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί στή διευκόλυνση τῆς δουλιᾶς τῶν μενσεβίκων καί τῶν καντέτων γιά τήν ἀνατροπή τῆς διχτατορίας.

Ἐλπίζω πώς ἡ ἀντιπολίτευση θά καταλάβει ἐπιτέλους πόσο βαθιά εἶναι ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς ἐπαίνους τοῦ πρώτου εἴδους καί στούς ἐπαίνους τοῦ δευτέρου εἴδους.

3. Ὑπάρχουν λάθη καί λάθη

Ἡ ἀντιπολίτευση μίλησε ἐδῶ γιά μερικά λάθη ὁρισμένων μελῶν τῆς ΚΕ. Ἔγιναν φυσικά ὁρισμένα λάθη. Δέν ὑπάρχουν σέ μᾶς ἀπόλυτα «ἀλάθητοι» ἄνθρωποι. Τέτιοι ἄνθρωποι δέν ὑπάρχουν. Ὅμως ὑπάρχουν διαφόρων εἰδῶν λάθη. Ὑπάρχουν λάθη στά ὁποῖα δέν ἐπιμένουν αὐτοί πού τά διαπράττουν καί ἀπό τά ὁποῖα δέ γεννιοῦνται πλατφόρμες, ρεύματα, φράξιες. Τά λάθη αὐτά ξεχνιοῦνται γρήγορα. Ὑπάρχουν καί ἄλλου εἴδους λάθη, στά ὁποῖα ἐπιμένουν αὐτοί πού τά διαπράττουν καί ἀπό τά ὁποῖα γεννιοῦνται φράξιες, πλατφόρμες καί πάλη μέσα στό κόμμα. Τά λάθη αὐτά δέν μποροῦν νά ξεχνιοῦνται γρήγορα.

Πρέπει νά κάνουμε αὐστηρή διάκριση ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δυό κατηγορίες λαθῶν.

Νά λχ. ὁ Τρότσκι λέει πώς κάποτε ἐγώ ἔκανα ἕνα λάθος σχετικά μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Πραγματικά, στήν περίοδο πού τά ὄργανά μας συγκέντρωσης ἦταν ξεχαρβαλωμένα, πρότεινα ν' ἀνοίξουμε προσωρινά ἕνα ἀπ' τά λιμάνια γιά τήν ἐξαγωγή σιτηρῶν. Ὅμως δέν ἐπέμενα στό λάθος μου καί ὕστερα ἀπό συζήτηση μέ τό Λένιν τό διόρθωσα ἀμέσως. Τέτια λάθη τοῦ Τρότσκι, πού κατόπι τά διόρθωσε ἡ ΚΕ καί πού σ' αὐτά ὁ Τρότσκι δέν ἐπέμενε ἀργότερα, θά μποροῦσα ν' ἀπαριθμήσω δεκάδες καί ἑκατοντάδες. Ἄν καταπιανόμουν ν' ἀπαριθμῶ ὅλα τά λάθη, τά πολύ σοβαρά, τά λιγότερο σοβαρά καί τά λίγο σοβαρά, πού ἔκανε ὁ Τρότσκι στή δουλιά του στήν ΚΕ, στά ὁποῖα ὅμως δέν ἐπέμενε καί πού ξεχάστηκαν, θά ἀναγκαζόμουν νά σᾶς διαβάσω κάμποσες ἐκθέσεις. Νομίζω ὅμως ὅτι στήν πολιτική πάλη, στήν πολιτική πολεμική θάπρεπε νά μιλᾶμε ὄχι γιά τά λάθη αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἀλλά γιά τά λάθη ἐκεῖνα

πού ἐξελίχθηκαν μετά σέ πλατφόρμες καί προκάλεσαν ἐσωκομματική πάλη.

Ὁ Τρότσκι καί ὁ Κάμενεφ ὅμως ἔθιξαν τό ζήτημα ἴσα-ἴσα γι' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τά λάθη, πού δέν ἐξελίχθηκαν σέ ἀντιπολιτευτικά ρεύματα καί λησμονήθηκαν γρήγορα. Καί μιά πού ἡ ἀντιπολίτευση ἔθιξε αὐτά ἀκριβῶς τά ζητήματα, ἐπιτρέψτε καί σέ μένα νά ὑπενθυμίσω ἐδῶ μερικά τέτια λάθη πού κάποτε ἔκαναν οἱ ἡγέτες τῆς ἀντιπολίτευσης. Ἴσως νά τούς γίνει αὐτό μάθημα κι ἄλλη φορά νά μή προσπαθήσουν ν' ἁρπαχτοῦν ἀπό λάθη πού ξεχάστηκαν πιά.

Κάποτε ὁ Τρότσκι ἰσχυριζόταν στήν ΚΕ τοῦ κόμματός μας ὅτι ἡ Σοβιετική ἐξουσία κρέμεται ἀπό μιά τρίχα, ὅτι «ὁ κοῦκος ἔχει κιόλας λαλήσει» καί ὅτι τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας δέν τῆς μένει νά ζήσει ἀκόμα παρά λίγους μῆνες, ἄν ὄχι βδομάδες. Αὐτό ἔγινε τό 1921. Ἦταν ἕνα πολύ ἐπικίνδυνο λάθος πού ἔδειχνε τίς ἐπικίνδυνες διαθέσεις τοῦ Τρότσκι. Ὅμως ἡ ΚΕ τόν γελοιοποίησε γι' αὐτό, ὁ Τρότσκι δέν ἐπέμενε σ' αὐτό τό λάθος του καί τό λάθος ξεχάστηκε.

Κάποτε—αὐτό ἔγινε τό 1922—ὁ Τρότσκι πρότεινε νά ἐπιτραπεῖ στίς βιομηχανικές μας ἐπιχειρήσεις καί στά τράστ νά ὑποθηκεύουν τήν κρατική περιουσία, μαζί καί τό πάγιο κεφάλαιο, σέ ἰδιῶτες καπιταλιστές γιά νά παίρνουν πιστώσεις. (Ὁ σ. Γιαροσλάφσκι: «Εἶναι ὁ δρόμος τῆς συνθηκολόγησης»). Μπορεῖ νἆναι ἔτσι. Πάντως θά ἦταν ἡ προϋπόθεση γιά τήν ἀποεθνικοποίηση τῶν ἐπιχειρήσεών μας. Ὅμως ἡ ΚΕ ἀπόριψε αὐτό τό σχέδιο, ὁ Τρότσκι πάλαιψε, ἀλλά κατόπι ἔπαψε νά ἐπιμένει στό λάθος του καί τό λάθος τώρα ξεχάστηκε.

Κάποτε—αὐτό ἔγινε τό 1922—ὁ Τρότσκι πρότεινε τήν αὐστηρή συγκέντρωση τῆς βιομηχανίας μας, μιά τέ-

τια ἐξωφρενική συγκέντρωση πού ἀναπόφευχτα θά ἄφηνε ἔξω ἀπό τίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια περίπου τό ἕνα τρίτο τῆς ἐργατικῆς μας τάξης. Ἡ ΚΕ ἀπόριψε αὐτή τήν πρόταση τοῦ Τρότσκι σάν κάτι τό σχολαστικό, τό ἐξωφρενικό καί τό πολιτικά ἐπικίνδυνο. Ὁ Τρότσκι ὑπενθύμισε πολλές φορές στήν ΚΕ ὅτι παρ' ὅλα αὐτά θ' ἀναγκαστοῦμε στό μέλλον νά πάρουμε αὐτό τό δρόμο. Ὡστόσο δέν πήραμε αὐτό τό δρόμο. (Φωνή ἀπό τήν αἴθουσα: «Θά ἀναγκαζόμασταν νά κλείσουμε τό ἐργοστάσιο Πουτίλοφ»). Μάλιστα, πρός τά ἐκεῖ τραβοῦσε ἡ ὑπόθεση. Ὅμως ἀργότερα ὁ Τρότσκι ἔπαψε νά ἐπιμένει στό λάθος του καί τό λάθος ξεχάστηκε.

Κτλ., κτλ.

Ἤ ἄς πάρουμε τούς φίλους τοῦ Τρότσκι, τό Ζηνόβιεφ καί τόν Κάμενεφ, πού τούς ἀρέσει νά μᾶς θυμίζουν συχνά ὅτι ὁ Μπουχάριν εἶπε κάποτε: «πλουτίζετε», καί χορεύουν γύρω ἀπ' αὐτό τό «πλουτίζετε».

Αὐτό ἔγινε τό 1922, ὅταν συζητούσαμε τό ζήτημα τῆς ἐκχώρησης Οὔρκαρτ καί τῶν ὑποδουλωτικῶν ὅρων αὐτῆς τῆς ἐκχώρησης. Καί τί ἔγινε; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ πρότειναν νά δεχθοῦμε τούς ὑποδουλωτικούς ὅρους τῆς ἐκχώρησης Οὔρκαρτ καί ἐπέμεναν στήν πρότασή τους; Ὡστόσο ἡ ΚΕ ἀπόριψε τήν ἐκχώρηση Οὔρκαρτ, ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ δέν ἐπέμειναν πιά στό λάθος τους καί τό λάθος ξεχάστηκε.

Ἤ ἄς πάρουμε λχ. ἀκόμα μιά περίπτωση ἀπ' τά λάθη τοῦ Κάμενεφ, γιά τήν ὁποία δέ θάθελα νά μιλήσω, μά πού μέ ἀναγκάζει ὁ Κάμενεφ νά τή θυμίσω, γιατί ἔγινε ἀνιαρός ὑπενθυμίζοντας τό λάθος τοῦ Μπουχάριν, λάθος πού ὁ Μπουχάριν ἀπό καιρό πιά τό ἐπανόρθωσε καί τό ἐξάλειψε. Μιλῶ γιά ἕνα ἐπεισόδιο πού συνέβη μέ τόν Κάμενεφ, ὅταν ἦταν ἐξόριστος στή Σιβηρία, ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη καί ὅταν ὁ Κάμενεφ μαζί μέ ὀνομαστούς ἐμπόρους τῆς Σιβηρίας (στό Ἀτσίνσκ) ἔστειλε χαιρετιστήριο τηλεγράφημα στό συνταγματικό Μιχαήλ Ρομάνοφ (φωνές: «Αἶσχος!»), στόν ἴδιο ἐκεῖνο Μιχαήλ Ρομάνοφ πού ὁ τσάρος, ὅταν παραιτήθηκε ἀπ' τό θρόνο, τοῦ διαβίβασε «τά δικαιώματα τοῦ θρόνου». Βέβαια αὐτό ἦταν ἕνα πάρα πολύ ἀνόητο λάθος καί γι' αὐτό τό λάθος ὁ Κάμενεφ κατσαδιάστηκε γερά ἀπό τό κόμμα μας στή Συνδιάσκεψη τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1917. Ὅμως ὁ Κάμενεφ ἀναγνώρισε τό λάθος του καί τό λάθος ξεχάστηκε.

Χρειάζεται νά θυμίζουμε τέτιου εἴδους λάθη; Δέ χρειάζεται βέβαια, γιατί λησμονήθηκαν καί ἀπό καιρό πιά ἐξαλείφθηκαν. Γιατί λοιπόν ὁ Τρότσκι καί ὁ Κάμενεφ θυμίζουν συνεχῶς στούς κομματικούς τους ἀντιπάλους τέτιου εἴδους λάθη; Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι τό μόνο πού κάνουν ἔτσι εἶναι νά μᾶς ἀναγκάζουν νά θυμίζουμε τά πολυάριθμα λάθη τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολίτευσης; Καί εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά τό κάνουμε αὐτό, ἔστω καί μόνο γιά νά ξεμάθει ἡ ἀντιπολίτευση νά εἶναι μικρόλογη καί κουτσομπόλα.

Ὅμως ὑπάρχουν καί λάθη ἄλλου εἴδους, λάθη στά ὁποῖα ἐπιμένουν αὐτοί πού τά διαπράττουν καί ἀπ' τά ὁποῖα γεννιοῦνται ἔπειτα φραξιονιστικές πλατφόρμες. Αὐτά πιά εἶναι λάθη ὁλότελα διαφορετικοῦ εἴδους. Καθῆκον τοῦ κόμματος εἶναι νά ξεσκεπάσει αὐτά τά λάθη καί νά τά ξεπεράσει. Γιατί τό ξεπέρασμα αὐτῶν τῶν λαθῶν εἶναι τό μοναδικό μέσο γιά τήν ἑδραίωση τῶν ἀρχῶν τοῦ μαρξισμοῦ μέσα στό κόμμα, γιά τή διαφύλαξη τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος, γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ φραξιονισμοῦ καί τή δημιουργία ἐγγυήσεων ὅτι δέ θά ἐπαναληφθοῦν λάθη αὐτοῦ τοῦ εἴδους.

Ἂς πάρουμε λογουχάρη τό λάθος τοῦ Τρότσκι τόν καιρό τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ, πού μετατράπηκε σέ ὁλόκληρη πλατφόρμα ἐνάντια στό κόμμα. Πρέπει νά παλαίβουμε ἀνοιχτά καί ἀποφασιστικά ἐνάντια σέ λάθη αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Μάλιστα, πρέπει.

Ἤ τό ἄλλο λάθος τοῦ Τρότσκι τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα, (λάθος) πού προκάλεσε πανρωσική συζήτηση τό κόμμα μας.

Ἤ λογουχάρη τό λάθος τοῦ Ζηνόβιεφ καί τοῦ Κάμενεφ, τόν Ὀχτώβρη, πού δημιούργησε κρίση μέσα στό κόμμα στίς παραμονές τῆς ἐξέγερσης τοῦ Ὀχτώβρη 1917.

Ἤ λογουχάρη τά σημερινά λάθη τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, πού πῆραν τή μορφή φραξιονιστικῆς πλατφόρμας καί πάλης ἐνάντια στό κόμμα.

Κτλ., κτλ.

Πρέπει νά παλαίβουμε ἀνοιχτά καί ἀποφασιστικά ἐνάντια σέ λάθη αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Μάλιστα, πρέπει.

Μποροῦμε νά ἀποσιωποῦμε τέτιου εἴδους λάθη, ὅταν πρόκειται γιά διαφωνίες μέσα στό κόμμα; Εἶναι φανερό πώς δέν μποροῦμε.

4. Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ

Ὁ Ζηνόβιεφ μίλησε στό λόγο του γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί βεβαίωσε ὅτι ὁ Στάλιν στό γνωστό ἄρθρο του «Γιά τά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ» ἐξηγεῖ λαθεμένα τήν ἔννοια τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Αὐτά εἶναι ἀνοησίες, σύντροφοι. Ἐδῶ ὁ Ζηνόβιεφ τά φορτώνει σ' ἄλλους. Στήν πραγματικότητα τό μόνο πού γι' αὐτό μπορεῖ νά γίνει λόγος ἐδῶ εἶναι ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ διαστρεβλώνει τή λενινιστική ἀντίληψη γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ὁ Ζηνόβιεφ ἔχει δυό ἐκδοχές γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου πού καμιά τους δέν μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ μαρξιστική καί πού ἀντιφάσκουν ριζικά μεταξύ τους.

Π ρ ώ τ η ἐ κ δ ο χ ή. Ξεκινώντας ἀπό τή σωστή θέση, ὅτι τό κόμμα εἶναι ἡ βασική καθοδηγητική δύναμη μέσα στό σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ὁ Ζηνόβιεφ καταλήγει στό ὁλότελα λαθεμένο συμπέρασμα, ὅτι ἡ δ ι χ τ α τ ο ρ ί α τ ο ῦ π ρ ο λ ε τ α ρ ι ά τ ο υ ε ἶ ν α ι δ ι χ τ α τ ο ρ ί α τ ο ῦ κ ό μ μ α τ ο ς. Ἔτσι ὁ Ζηνόβιεφ ταυτίζει τή διχτατορία τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Ὅμως, τί θά πεῖ νά ταυτίζουμε τή διχτατορία τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου;

Αὐτό θά πεῖ, πρῶτο, ὅτι βάζουμε τό σημεῖο τῆς ἰσότητας ἀνάμεσα στήν τάξη καί στό κόμμα, ἀνάμεσα στό σύνολο καί στό μέρος αὐτοῦ τοῦ συνόλου, πράγμα πού εἶναι παράλογο καί τελείως ἀσυνάρτητο. Ὁ Λένιν ποτέ δέν ταύτιζε καί οὔτε μποροῦσε νά ταυτίζει τό κόμμα μέ τήν τάξη. Ἀνάμεσα στό κόμμα καί στήν τάξη ὑπάρχει ὁλόκληρη σειρά ἀπό μαζικές ἐξωκομματικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου καί πίσω ἀπ' αὐτές τίς ὀργανώσεις βρίσκεται ὅλη ἡ μάζα τῆς τάξης τῶν προλετάριων. Τό νά ἀγνοεῖ κανείς τό ρόλο καί τό εἰδικό βάρος αὐτῶν τῶν μαζικῶν ἐξωκομματικῶν ὀργανώσεων, καί πολύ περισσότερο ὅλης τῆς μάζας τῆς ἐργατικῆς τάξης, καί νά νομίζει ὅτι τό κόμμα μπορεῖ ν' ἀντικαταστήσει τίς μαζικές ἐξωκομματικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου καί ὅλη τήν προλεταριακή μάζα γενικά, σημαίνει ὅτι ἀποσπᾶ τό κόμμα ἀπό τίς μάζες, ἐξωθεῖ τή γραφειοκρατικοποίηση τοῦ κόμματος στόν ἀνώτατο βαθμό, μετατρέπει τό

κόμμα σέ ἀναμάρτητη δύναμη, ἐγκαθιδρύει στό κόμμα τό «νετσαγιεφισμό»[22] καί τόν «ἀρακτσεγιεφισμό»[23].

Δέ χρειάζεται κάν νά ποῦμε ὅτι ὁ Λένιν δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ μιά τέτια «θεωρία» τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Αὐτό θά πεῖ, δεύτερο, ὅτι ἐννοοῦμε τή διχτατορία τοῦ κόμματος ὄχι μέ τή μεταφορική της ἔννοια, ὄχι μέ τήν ἔννοια τῆς καθοδήγησης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τό κόμμα, ὅπως ἀκριβῶς τήν ἐννοοῦσε ὁ σ. Λένιν, ἀλλά τήν ἐννοοῦμε μέ τήν ἀκριβῆ σημασία τῆς λέξης «διχτατορία», δηλαδή μέ τήν ἔννοια τῆς ἀντικατάστασης τῆς καθοδήγησης μέ τή βία τοῦ κόμματος πάνω στήν ἐργατική τάξη. Γιατί, τί θά πεῖ διχτατορία μέ τήν ἀκριβῆ σημασία τῆς λέξης; Μέ τήν ἀκριβῆ σημασία αὐτῆς τῆς λέξης, διχτατορία θά πεῖ ἐξουσία πού στηρίζεται στή βία, γιατί χωρίς τά στοιχεῖα τῆς βίας δέν ὑπάρχει διχτατορία, ἄν πάρουμε τή διχτατορία μέ τήν ἀκριβῆ σημασία αὐτῆς τῆς λέξης. Μπορεῖ ἄραγε τό κόμμα νά εἶναι μιά ἐξουσία πού στηρίζεται στή βία ἀπέναντι στήν τάξη του, στή βία ἀπέναντι στήν πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς τάξης; Εἶναι φανερό πώς δέν μπορεῖ. Σέ ἀντίθετη περίπτωση αὐτό δέ θά ἦταν διχτατορία πάνω στήν ἀστική τάξη ἀλλά διχτατορία πάνω στήν ἐργατική τάξη.

Τό κόμμα εἶναι δάσκαλος, καθοδηγητής, ἀρχηγός τῆς τάξης του καί ὄχι ἐξουσία πού στηρίζεται στή βία ἀπέναντι στήν πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς τάξης. Διαφορετικά δέ θά ὑπῆρχε λόγος νά μιλᾶμε γιά τή μέθοδο τῆς πειθοῦς σάν τή βασική μέθοδο δουλιᾶς τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος στίς γραμμές τῆς ἐργατικῆς τάξης. Διαφορετικά δέ θά ὑπῆρχε λόγος νά λέμε ὅτι τό κόμμα πρέπει νά πείθει τίς πλατιές μάζες τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ὀρθότητα τῆς πολιτικῆς του, ὅτι μόνο στήν πορεία τῆς ἐκπλήρωσης αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος τό κόμμα θά μποροῦσε νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του πραγματικά μαζικό κόμμα, ἱκανό νά ὁδηγήσει τό προλεταριάτο στή μάχη. Διαφορετικά τό κόμμα θά ὑποχρεωνόταν ν' ἀντικαταστήσει τή μέθοδο τῆς πειθοῦς μέ διαταγές καί ἀπειλές ἐνάντια στό προλεταριάτο, πράγμα παράλογο καί ὁλότελα ἀσυμβίβαστο μέ τή μαρξιστική ἀντίληψη τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Νά σέ τί παραλογισμό ὁδηγεῖ ἡ «θεωρία» τοῦ Ζηνόβιεφ γιά τή συνταύτιση τῆς διχτατορίας (τῆς καθοδήγησης) τοῦ κόμματος μέ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Δέ χρειάζεται κάν νά ποῦμε ὅτι ὁ Λένιν δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μ' αὐτή τή «θεωρία».

Καί σ' αὐτόν ἀκριβῶς τόν παραλογισμό ἀντιτάχθηκα στό ἄρθρο μου «Γιά τά ζητήματα τοῦ λενινισμοῦ», ὅταν ἐπιτέθηκα ἐνάντια στό Ζηνόβιεφ.

Ἴσως δέ θά ἦταν περιττό νά δηλώσω ὅτι τό ἄρθρο αὐτό γράφτηκε καί δόθηκε γιά δημοσίευση μέ τήν πλέρια συγκατάθεση καί ἔγκριση τῶν συντρόφων τῆς καθοδήγησης τοῦ κόμματός μας.

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα μέ τήν πρώτη ἐκδοχή τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ.

Νά τώρα καί ἡ δεύτερη ἐκδοχή. Ἄν ἡ πρώτη ἐκδοχή εἶναι διαστρέβλωση τοῦ λενινισμοῦ πρός μιά κατεύθυνση, τότε ἡ δεύτερη ἐκδοχή ἀποτελεῖ διαστρέβλωση πρός μιάν ἐντελῶς διαφορετική κατεύθυνση, τελείως ἀντίθετη στήν πρώτη κατεύθυνση. Αὐτή ἡ δεύτερη ἐκδοχή συνίσταται στόν ὁρισμό πού δίνει ὁ Ζηνόβιεφ γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου σάν καθοδήγηση ὄχι ἀπό μέρους μιᾶς τάξης, τῆς τάξης τῶν προλετάριων, ἀλλά σάν καθοδήγηση ἀπό μέρους δυό τάξεων, τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Νά τί λέει σχετικά μ' αὐτό ὁ Ζηνόβιεφ:

«Τώρα, ἡ καθοδήγηση, τό τιμόνι, ἡ κατεύθυνση τῆς κρατικῆς ζωῆς βρίσκεται στά χέρια δυό τάξεων—τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς» (Γ. Ζηνόβιεφ, «Ἡ ἐργατοαγροτική συμμαχία καί ὁ Κόκκινος Στρατός», Ἔκδοση «Πριμπόι», Λένινγκραντ, 1925, σελ. 4).

Μπορεῖ κανείς νά ἀρνηθεῖ ὅτι σήμερα στή χώρα μας ὑπάρχει διχτατορία τοῦ προλεταριάτου; Ὄχι δέν μπορεῖ. Σέ τί συνίσταται ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στή χώρα μας; Σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ συνίσταται, ὅπως φαίνεται, στό γεγονός ὅτι τήν κρατική ζωή τῆς χώρας μας τή διευθύνουν δυό τάξεις. Συμβιβάζεται αὐτό μέ τή μαρξιστική ἀντίληψη τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου; Εἶναι φανερό ὅτι δέ συμβιβάζεται.

Ὁ Λένιν λέει ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ κυριαρχία μιᾶς τάξης, τῆς τάξης τῶν προλετάριων. Στίς συνθῆκες τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς αὐτή ἡ μονοκρατορία τοῦ προλεταριάτου ἐκφράζεται μέ τό γεγονός ὅτι ἡ καθοδηγητική δύναμη σ' αὐτή τή συμμαχία εἶναι τό προλεταριάτο, τό κόμμα του, πού δέ μοιράζεται καί οὔτε μπορεῖ νά μοιράζεται τήν καθοδήγηση τῆς κρατικῆς ζωῆς μέ μιά ἄλλη δύναμη ἤ μέ ἕνα ἄλλο κόμμα. Ὅλα αὐτά εἶναι τόσο στοιχειώδικα καί ἀδιαφιλονίκητα, πού ζήτημα εἶναι ἄν εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐξηγοῦμε αὐτά τά στοιχειώδικα πράγματα. Κι ὅμως σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι καθοδήγηση ἀπό μέρους δυό τάξεων. Τότε γιατί νά μήν ὀνομάσουμε μιά τέτια διχτατορία, διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς καί ὄχι διχτατορία τοῦ προλεταριάτου; Καί μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι μέ τή ζηνοβιεφική ἀντίληψη τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου θάπρεπε νά εἴχαμε καθοδήγηση ἀπό δυό κόμματα, σέ ἀντιστοιχία μέ τίς δυό τάξεις πού βρίσκονται στό «τιμόνι τῆς κρατικῆς ζωῆς»; Τί τό κοινό μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' αὐτή τή «θεωρία» τοῦ Ζηνόβιεφ καί στή μαρξιστική ἀντίληψη τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου;

Δέ χρειάζεται κάν νά ποῦμε ὅτι ὁ Λένιν δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μ' αὐτή τή «θεωρία».

Συμπέρασμα: ὁ Ζηνόβιεφ διαστρεβλώνει ὁλοφάνερα τή λενινιστική διδασκαλία γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀδιάφορο ἄν πρόκειται γιά τήν πρώτη ἐκδοχή τῆς ζηνοβιεφικῆς «θεωρίας» ἤ γιά τή δεύτερη ἐκδοχή.

5. Οἱ μαντικοί χρησμοί τοῦ Τρότσκι

Θάθελα ἀκόμα νά σταθῶ σέ μερικές διφορούμενες δηλώσεις τοῦ Τρότσκι, πού οὐσιαστικά ἔχουν σκοπό νά παραπλανήσουν τόν κόσμο. Θάθελα ν' ἀναφέρω μόνο μερικά παραδείγματα.

Πρῶτο γεγονός. Σ' ἐρώτηση πῶς βλέπει τό μενσεβίκικο παρελθόν του, ὁ Τρότσκι ἀπάντησε μέ κάποια ἔμφαση:

«Καί μόνο τό γεγονός ὅτι μπῆκα στό μπολσεβίκικο κόμμα... καί μόνο τό γεγονός αὐτό ἀποδείχνει ὅτι ἀπόθεσα στό κατώφλι τοῦ κόμματος καθετί πού μέ χώριζε ὥς τότε ἀπό τό μπολσεβικισμό».

Τί θά πεῖ «ἀπόθεσε στό κατώφλι τοῦ κόμματος καθετί πού χώριζε» τόν Τρότσκι «ἀπ' τόν μπολσεβικισμό»; Ὁ Ρέμμελε εἶχε δίκιο, ὅταν ἀκούοντας αὐτά τά λόγια ἀναφώνησε: «Πῶς εἶναι δυνατό νά ἀποθέτει κανείς τέτια πράγματα στό κατώφλι τοῦ κόμματος;». Καί πραγματικά, πῶς εἶναι δυνατό νά ἀποθέτει κανείς τέτιες βρωμιές στό κατώφλι τοῦ κόμματος; (Γέλια). Ἡ ἐρώτηση αὐτή ἔμεινε ἀναπάντητη ἀπό μέρους τοῦ Τρότσκι.

Κι ἔπειτα τί θά πεῖ νά ἀποθέσεις στό κατώφλι τοῦ κόμματος τίς μενσεβίκικες ἐπιβιώσεις τοῦ Τρότσκι; Μήπως ὁ Τρότσκι ἀπόθεσε αὐτά τά πράγματα στό κατώφλι τοῦ κόμματος σάν ἐφεδρεία γιά τίς μελλοντικές μάχες μέσα στό κόμμα ἤ ἁπλῶς τά πῆρε καί τά ἔκαψε; Φαίνεται μάλλον πώς ὁ Τρότσκι τά ἀπόθεσε στό κατώφλι τοῦ κόμματος σάν ἐφεδρεία. Γιατί, πῶς νά ἐξηγήσουμε διαφορετικά ἐκεῖνες τίς διαρκεῖς διαφωνίες τοῦ Τρότσκι μέ τό κόμμα πού ἄρχισαν λίγο καιρό ὕστερα ἀπό τήν εἴσοδό του στό κόμμα καί δέ σταματᾶνε μέχρι σήμερα;

Κρίνετε μόνοι σας. Τό 1918—διαφωνίες τοῦ Τρότσκι μέ τό κόμμα στό ζήτημα τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ καί πάλη μέσα στό κόμμα. Τό 1920—1921—διαφωνίες τοῦ Τρότσκι μέ τό κόμμα στό συνδικαλιστικό κίνημα καί πανρωσική συζήτηση. Τό 1923—διαφωνίες τοῦ Τρότσκι μέ τό κόμμα στά βασικά ζητήματα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης καί τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καί συζήτηση μέσα στό κόμμα. Τό 1924—διαφωνίες τοῦ Τρότσκι μέ τό κόμμα στό ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης καί τῆς καθοδήγησης τοῦ κόμματος καί συζήτηση μέσα στό κόμμα. Τό 1925—1926—διαφωνίες τοῦ Τρότσκι καί τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ του μέ τό κόμμα στά βασικά ζητήματα τῆς ἐπανάστασής μας καί τῆς τρέχουσας πολιτικῆς.

Σάν πάρα πολλές δέν εἶναι οἱ διαφωνίες αὐτές γιά ἕναν ἄνθρωπο πού «ἀπόθεσε στό κατώφλι τοῦ κόμματος καθετί πού τόν χώριζε ἀπό τό μπολσεβικισμό»;

Μποροῦμε ἄραγε νά ποῦμε ὅτι αὐτές οἱ διαρκεῖς διαφωνίες τοῦ Τρότσκι μέ τό κόμμα εἶναι «σύμπτωση πού συνέβηκε συμπτωματικά», καί ὄχι νομοτελειακό φαινόμενο;

Ζήτημα εἶναι ἄν μποροῦμε νά τό ποῦμε.

Τότε τί σκοπό μπορεῖ νά ἐπιδιώκει σ' αὐτή τήν περίπτωση αὐτή ἤ περισσότερο ἀπό διφορούμενη δήλωση τοῦ Τρότσκι;

Νομίζω πώς ἕνα καί μόνο σκοπό ἐπιδιώκει: νά ρίξει στάχτη στά μάτια τῶν ἀκροατῶν καί νά τούς παραπλανήσει.

Δεύτερο γεγονός. Εἶναι γνωστό ὅτι τό ζήτημα τῆς «θεωρίας» τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης τοῦ Τρότσκι ἔχει ἀρκετά σοβαρή σημασία ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἰδεολογίας τοῦ κόμματός μας, ἀπό τήν ἄποψη τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασής μας. Εἶναι γνωστό πώς ἡ «θεωρία» αὐτή εἶχε καί ἐξακολουθεῖ νάχει τήν ἀξίωση νά συναγωνίζεται τή θεωρία τοῦ λενινισμοῦ στό ζήτημα τῶν κινητήριων δυνάμεων τῆς ἐπανάστασής μας. Γι' αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα κατανοητό γιατί ρώτησαν ἐπανειλημμένα τόν Τρότσκι, πῶς βλέπει τώρα, τό 1926, τή «θεωρία» του γιά τή διαρκῆ ἐπανάσταση. Καί τί ἀπάντηση ἔδοσε ὁ Τρότσκι στό λόγο του στήν Ὁλομέλεια τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς; Ἔδοσε μιά ἀπάντηση πού εἶναι περισσότερο ἀπό διφορούμενη. Εἶπε πώς ἡ «θεωρία» τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης ἔχει ὁρισμένα «κενά», πώς μερικές πλευρές αὐτῆς τῆς «θεωρίας» δέν ἐπαληθεύτηκαν στήν ἐπαναστατική μας πραχτική. Δηλαδή ἄν μερικές πλευρές αὐτῆς τῆς «θεωρίας» ἀποτελοῦν «κενά», ὑπάρχουν καί ἄλλες πλευρές αὐτῆς τῆς «θεωρίας» πού δέν ἀποτελοῦν «κενά» καί πού πρέπει νά ἐξακολουθοῦν νά ἰσχύουν. Ὅμως πῶς μποροῦμε νά ξεχωρίσουμε μερικές πλευρές τῆς «θεωρίας» τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης ἀπό τίς ἄλλες πλευρές αὐτῆς τῆς «θεωρίας»; Μήπως ἡ «θεωρία» τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης δέν ἀποτελεῖ ἑνιαῖο σύστημα ἀπόψεων; Μήπως μποροῦμε νά βλέπουμε τή «θεωρία» τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης σάν ἕνα κιβώτιο πού οἱ δυό γωνίτσες του, ἄς ποῦμε, σάπισαν, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες δυό γωνίτσες ἔμειναν σῶες καί ἀβλαβεῖς; Κι ἔπει-

τα, μήπως μποροῦμε ἐδῶ νά περιοριζόμαστε σέ μιά ἁπλή δήλωση γιά τά «κενά» γενικά, πού δέν ἐπιβάλλει καμιά ὑποχρέωση, χωρίς νά λέμε ποιά «κενά» ἀκριβῶς ἔχει ὑπόψη του ὁ Τρότσκι καί ποιές ἀκριβῶς πλευρές τῆς «θεωρίας» γιά τή διαρκῆ ἐπανάσταση τίς θεωρεῖ λαθεμένες; Ὁ Τρότσκι μιλάει γιά ὁρισμένα «κενά» τῆς «θεωρίας» τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης, ὅμως ποιά ἀκριβῶς «κενά» ἔχει ὑπόψη του καί ποιές ἀκριβῶς πλευρές αὐτῆς τῆς «θεωρίας» θεωρεῖ λαθεμένες—γιά ὅλα αὐτά ὁ Τρότσκι δέν εἶπε λέξη. Γι' αὐτό τή δήλωση τοῦ Τρότσκι πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα πρέπει νά τή δοῦμε σάν ὑπεκφυγή ἀπό τήν ἐρώτηση, σάν ἀπόπειρα νά ξεγλιστρήσει μέ μιά διφορούμενη φράση γιά «κενά», πού δέν ἐπιβάλλει καμιά ὑποχρέωση στόν Τρότσκι.

Ὁ Τρότσκι ἐνέργησε στήν περίπτωση αὐτή μέ τόν ἴδιο τρόπο πού ἐνεργοῦσαν τόν παλιό καιρό μερικά ἐπιτήδεια μαντεῖα, ὅταν ξεγλιστροῦσαν ἀπό τίς ἐρωτήσεις μέ διφορούμενες ἀπαντήσεις, σάν τούτη ἐδῶ: «ἄν περάσεις ποτάμι, θά καταστρέψεις ἕνα μεγάλο στρατό». Ποιό ποτάμι, τίνος ὁ στρατός θά καταστραφεῖ;—ἄντε νά καταλάβεις. (Γέλια).

6. Ὁ Ζηνόβιεφ στό ρόλο μαθητάκου πού παραθέτει περικοπές τῶν Μάρξ, Ἔνγκελς, Λένιν

Θάθελα ἀκόμα νά πῶ μερικά λόγια γιά τόν ἰδιαίτερο τρόπο πού ὁ Ζηνόβιεφ παραθέτει περικοπές τῶν κλασικῶν τοῦ μαρξισμοῦ. Τό χαρακτηριστικό γνώρισμα αὐτοῦ τοῦ ζηνοβιεφικοῦ τρόπου εἶναι ὅτι ἀνακατεύει ὅλες τίς περίοδες καί τίς χρονολογίες, τίς ρίχνει σέ ἕνα σωρό, ἀποσπᾶ ἀπό τή ζωντανή σύνδεσή τους μέ τήν πραγματικότητα ὁρισμένες θέσεις καί διατυπώσεις τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, τίς μετατρέπει σέ σαθρά δόγματα καί παραβιάζει ἔτσι τή βασική ἀπαίτηση τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, πού λέει ὅτι «ὁ μαρξισμός δέν εἶναι δόγμα, μά καθοδήγηση γιά δράση».

Νά μερικά γεγονότα.

1) Πρῶτο γεγονός. Ὁ Ζηνόβιεφ ἀνάφερε στό λόγο του τή γνωστή περικοπή ἀπό τή μπροσούρα τοῦ Μάρξ «Οἱ ταξικοί ἀγῶνες στή Γαλλία» (1848—1850), πού λέει ὅτι «τό καθῆκον τῆς ἐργατικῆς τάξης (πρόκειται γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ι. Στ.) δέν μπορεῖ νά ἐκπληρωθεῖ μέσα στά πλαίσια τῶν ἐθνικῶν συνόρων» [24].

Ὁ Ζηνόβιεφ ἀνάφερε σέ συνέχεια τήν παρακάτω περικοπή ἀπό ἕνα γράμμα τοῦ Μάρξ στόν Ἔνγκελς (1858):

> «Δύσκολο ζήτημα γιά μᾶς εἶναι τό παρακάτω: στήν ἤπειρο ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἀναπόφευχτη καί θά πάρει ἀμέσως σοσιαλιστικό χαρακτήρα. Μήπως ὅμως ἡ ἐπανάσταση συντριβεῖ ἀναπόφευχτα στή μικρή αὐτή γωνίτσα ἐξαιτίας τοῦ γεγονότος ὅτι σέ ἄπειρα μεγαλύτερο ἔδαφος ἡ κίνηση τῆς ἀστικῆς κοινωνίας τραβάει ἀκόμα σέ ἀνιούσα γραμμή;»* (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Γράμματα», σελ. 74—75 [25]).

Ὁ Ζηνόβιεφ ἀναφέρει αὐτές τίς περικοπές τοῦ Μάρξ πού ἀφοροῦν τήν περίοδο 1840—1860 καί καταλήγει στό συμπέρασμα ὅτι ἔτσι τό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες λύθηκε ἀρνητικά γιά ὅλες τίς ἐποχές καί τίς περίοδες τοῦ καπιταλισμοῦ.

Μποροῦμε ἄραγε νά ποῦμε ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ κατάλαβε τό Μάρξ, τήν ἄποψή του, τή βασική γραμμή του στό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες; Ὄχι, δέν μποροῦμε νά τό ποῦμε. Ἀντίθετα, ἀπ' αὐτές τίς περικοπές φαίνεται ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ δέν κατάλαβε καθόλου

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τό Μάρξ, ὅτι διαστρέβλωσε τή βασική ἄποψη τοῦ Μάρξ.

Βγαίνει ἄραγε ἀπό τίς περικοπές τοῦ Μάρξ ὅτι ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες εἶναι ἀδύνατη κάτω ἀπό *ὁποιεσδήποτε* συνθῆκες ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ; Ὄχι, δέ βγαίνει ἕνα τέτιο πράγμα. Τό μόνο πού βγαίνει ἀπό τά λόγια τοῦ Μάρξ εἶναι ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες μόνο στήν περίπτωση *πού* «ἡ κίνηση τῆς ἀστικῆς κοινωνίας τραβάει ἀκόμα *σέ ἀνιούσα* γραμμή». Τί θά γίνει ὅμως ὅταν ἡ κίνηση τῆς ἀστικῆς κοινωνίας στό σύνολό της, χάρη στήν πορεία τῶν πραγμάτων, ἀλλάξει κατεύθυνση καί ἀρχίσει νά τραβάει σέ *κατιούσα* γραμμή; Ἀπό τά λόγια τοῦ Μάρξ βγαίνει ὅτι κάτω ἀπό *τέτιες* συνθῆκες παύουν νά ὑπάρχουν οἱ λόγοι ν' ἀρνούμαστε τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες.

Ὁ Ζηνόβιεφ ξεχνᾶ ὅτι οἱ περικοπές τοῦ Μάρξ ἀναφέρονται στήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, ὅταν ὁ καπιταλισμός σάν σύνολο ἀναπτυσσόταν σέ ἀνιούσα γραμμή, ὅταν ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ σάν σύνολο δέ συνοδευόταν ἀπό τό προτσές τοῦ σαπίσματος μιᾶς τόσο ἀναπτυγμένης καπιταλιστικά χώρας, ὅπως ἡ Ἀγγλία, ὅταν ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης δέν ἀποτελοῦσε ἀκόμα, καί δέ μποροῦσε νά ἀποτελεῖ, τόν ἰσχυρό ἐκεῖνο παράγοντα ἀποσύνθεσης τοῦ καπιταλισμοῦ πού ἔγινε ἀργότερα, στήν περίοδο τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Γιά τήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ τά λόγια τοῦ Μάρξ, ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά λυθεῖ τό βασικό καθῆκον τῆς ἐργατικῆς τάξης σέ ξεχωριστές χῶρες, εἶναι ἀπόλυτα σωστά. Εἶπα καί στήν εἰσήγησή μου στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὅτι γιά τόν παλιό καιρό, γιά τήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ,

στό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες δινόταν ἀρνητική λύση, καί ἡ λύση αὐτή ἦταν ἀπόλυτα ὀρθή. Τώρα ὅμως, στή σημερινή περίοδο τοῦ καπιταλισμοῦ, πού ὁ προμονοπωλιακός καπιταλισμός μετεξελίχθηκε σέ ἰμπεριαλιστικό καπιταλισμό, μποροῦμε ἄραγε νά λέμε ὅτι ὁ καπιταλισμός στό σύνολό του ἀναπτύσσεται τώρα σέ ἀνιούσα γραμμή; Ὄχι, δέ μποροῦμε νά τό λέμε. Ἡ ἀνάλυση τῆς οἰκονομικῆς οὐσίας τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, πού δόθηκε ἀπό τό Λένιν, δείχνει ὅτι στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἡ ἀστική κοινωνία σάν σύνολο κινεῖται σέ κατιούσα γραμμή. Ὁ Λένιν ἔχει ἀπόλυτα δίκιο ὅταν λέει ὅτι ὁ μονοπωλιακός καπιταλισμός, ὁ ἰμπεριαλιστικός καπιταλισμός, εἶναι καπιταλισμός *πού πεθαίνει*. Νά τί λέει πάνω σ' αὐτό ὁ Λένιν:

> «Εἶναι εὐνόητο γιατί ὁ ἰμπεριαλισμός εἶναι καπιταλισμός *πού πεθαίνει*, καπιταλισμός *μεταβατικός* πρός τό σοσιαλισμό: τό μονοπώλιο, πού ξεπηδᾶ *ἀπό* τόν καπιταλισμό, σημαίνει *κιόλας* ἀπονέκρωση τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀρχή τοῦ περάσματός του στό σοσιαλισμό. Τό ἴδιο ἐπίσης σημαίνει καί ἡ γιγάντια *κοινωνικοποίηση* τῆς ἐργασίας ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό (αὐτό πού οἱ ἀπολογητές—οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι τό ὀνομάζουν „σύμπλεξη“» (βλ. *Λένιν*, 3η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 302).

Ἄλλο ζήτημα εἶναι ὁ προμονοπωλιακός καπιταλισμός, πού ἀναπτυσσόταν σάν σύνολο σέ ἀνιούσα γραμμή. Καί ἄλλο ζήτημα ὁ ἰμπεριαλιστικός καπιταλισμός, ὅταν ὁ κόσμος ἔχει πιά μοιραστεῖ ἀνάμεσα στίς κεφαλαιοκρατικές ὁμάδες, ὅταν ἡ ἁλματική ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπαιτεῖ καινούργια ξαναμοιράσματα τοῦ μοιρασμένου πιά κόσμου μέ πολεμικές συγκρούσεις, ὅταν οἱ συγκρούσεις καί οἱ πόλεμοι ἀνάμεσα στίς ἰμπεριαλιστικές ὁμάδες, πού γεννιοῦνται πάνω σ' αὐτή τή βάση, ἐξασθενίζουν τό παγκόσμιο μέτωπο τοῦ καπιταλισμοῦ, τό κάνουν εὔκολα

τρωτό καί δημιουργοῦν τή δυνατότητα τῆς διάσπασης αὐτοῦ τοῦ μετώπου στίς ξεχωριστές χῶρες. Τότε, στόν προμονοπωλιακό καπιταλισμό, ἦταν ἀδύνατο νά νικήσει ὁ σοσιαλισμός σέ ξεχωριστές χῶρες. Τώρα, στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, στήν περίοδο τοῦ καπιταλισμοῦ πού πεθαίνει, ἔγινε πιά δυνατή ἡ νίκη σέ ξεχωριστές χῶρες.

Νά ποιό εἶναι τό ζήτημα, σύντροφοι, καί νά τί εἶναι ἐκεῖνο πού δέ θέλει νά καταλάβει ὁ Ζηνόβιεφ.

Βλέπετε ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ ἀναφέρει περικοπές τοῦ Μάρξ σάν μαθητάκος πού ξεφεύγει ἀπό τήν ἄ π ο ψ η τοῦ Μάρξ καί ἁρπάζεται ἀπό διάφορες περικοπές τοῦ Μάρξ. Τίς περικοπές ὅμως αὐτές δέν τίς χρησιμοποιεῖ σάν μαρξιστής ἀλλά σάν σοσιαλδημοκράτης.

Σέ τί συνίσταται ὁ ρεβιζιονιστικός τρόπος παράθεσης περικοπῶν ἀπό τό Μάρξ; Ὁ ρεβιζιονιστικός τρόπος παράθεσης περικοπῶν ἀπό τό Μάρξ συνίσταται στήν ὑποκατάσταση τ ῆ ς ἄ π ο ψ η ς τοῦ Μάρξ μέ π ε ρ ι κ ο π έ ς ἀπό διάφορες θέσεις τοῦ Μάρξ, παρμένες ἔξω ἀπό τή σύνδεσή τους μέ τίς συγκεκριμένες συνθῆκες μιᾶς ὁρισμένης ἐποχῆς.

Σέ τί συνίσταται ὁ ζηνοβιεφικός τρόπος παράθεσης περικοπῶν ἀπό τό Μάρξ; Ὁ ζηνοβιεφικός τρόπος παράθεσης περικοπῶν ἀπό τό Μάρξ συνίσταται στήν ὑποκατάσταση τ ῆ ς ἄ π ο ψ η ς τοῦ Μάρξ μέ τήν κατά γράμμα ἑρμηνεία της μέ π ε ρ ι κ ο π έ ς ἀπό τό Μάρξ πού ἔχουν ἀποσπαστεῖ ἀπό τή ζωντανή σύνδεσή τους μέ τίς συνθῆκες ἀνάπτυξης τῆς περιόδου 1850—1860 κι ἔχουν μετατραπεῖ σέ δόγμα.

Νομίζω πώς τά σχόλια ἐδῶ εἶναι περιττά.

2) Δεύτερο γεγονός. Ὁ Ζηνόβιεφ ἀναφέρει τά λόγια τοῦ Ἔνγκελς ἀπό τίς «Ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ»[26] (1847), ὅτι ἡ ἐργατική ἐπανάσταση «δέν μπορεῖ νά γίνει σέ μιά, ὁποιαδήποτε χώρα», παραβάλλει αὐτά τά λόγια τοῦ

Ἔνγκελς μέ τή δήλωσή μου στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ὅτι πραγματοποιήσαμε κιόλας στήν ΕΣΣΔ τά ἐννιά δέκατα τῶν δώδεκα αἰτημάτων πού διατυπώνει ὁ Ἔνγκελς καί βγάζει ἀπ' αὐτό δυό συμπεράσματα: πρῶτο, ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες καί δεύτερο, ὅτι στή δήλωσή μου ἐξωραΐζω τίς σημερινές συνθῆκες τῆς ΕΣΣΔ.

Ὅσο γιά τίς περικοπές ἀπό τόν Ἔνγκελς, πρέπει νά ποῦμε ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ στήν ἑρμηνεία τῶν περικοπῶν κάνει κι ἐδῶ τό ἴδιο λάθος πού ἔκανε καί μέ τίς περικοπές τοῦ Μάρξ. Εἶναι εὐνόητο ὅτι στήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, στήν περίοδο πού ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀστικῆς κοινωνίας σάν σύνολο κινιόταν σέ ἀνιούσα γραμμή, ὁ Ἔνγκελς ἔπρεπε νά φτάσει στήν ἀρνητική λύση τοῦ ζητήματος γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες. Ἡ ἐπέκταση μέ μηχανικό τρόπο αὐτῆς τῆς θέσης τοῦ Ἔνγκελς, πού εἰπώθηκε γιά τήν παλιά περίοδο τοῦ καπιταλισμοῦ, στή νέα περίοδο τοῦ καπιταλισμοῦ, στήν ἰμπεριαλιστική περίοδο, σημαίνει διαστρέβλωση τῆς ἄποψης τοῦ Ἔνγκελς καί τοῦ Μάρξ γιά τό χατήρι τῆς κατά γράμμα ἑρμηνείας, γιά τό χατήρι τῆς ξεχωριστῆς περικοπῆς πού παίρνεται ἔξω ἀπό τή σύνδεσή της μέ τίς πραγματικές συνθῆκες ἀνάπτυξης τῆς περιόδου τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ. Στήν εἰσήγησή μου στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἔχω κιόλας πεῖ ὅτι στόν καιρό της ἡ διατύπωση αὐτή τοῦ Ἔνγκελς ἦταν ἡ μοναδικά σωστή διατύπωση. Ὡστόσο πρέπει πιά νά καταλάβουμε ὅτι δέν μποροῦμε νά βάζουμε στήν ἴδια μοίρα τήν περίοδο τῆς 5ης δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰώνα, ὅταν δέ μποροῦσε νά γίνεται λόγος γιά καπιταλισμό πού πεθαίνει, μέ τή σημερινή περίοδο ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, μέ τήν περίοδο τοῦ ἰμπε-

ριαλισμοῦ, ὅταν ὁ καπιταλισμός σάν σύνολο εἶναι καπιταλισμός πού πεθαίνει. Μήπως εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε ὅτι αὐτό πού τότε θεωροῦνταν ἀδύνατο ἔγινε τώρα, στίς νέες συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ, δυνατό καί ἀπαραίτητο;

Βλέπετε ὅτι κι ἐδῶ σχετικά μέ τόν Ἔνγκελς, τό ἴδιο ὅπως καί σχετικά μέ τό Μάρξ, ὁ Ζηνόβιεφ ἔμεινε πιστός στό ρεβιζιονιστικό του τρόπο παράθεσης περικοπῶν ἀπό τούς κλασικούς τοῦ μαρξισμοῦ.

Ὅσο γιά τό δεύτερό του συμπέρασμα, ὁ Ζηνόβιεφ διαστρέβλωσε ἀπροκάλυπτα τόν Ἔνγκελς στό ζήτημα τῶν 12 αἰτημάτων του ἤ μέτρων τῆς ἐργατικῆς ἐπανάστασης. Ὅπως παρουσιάζει τό ζήτημα ὁ Ζηνόβιεφ, ὁ Ἔνγκελς στά 12 αἰτήματά του δίνει τάχα ἕνα ἀ ν α π τ υ γ μ έ ν ο πρόγραμμα τοῦ σοσιαλισμοῦ ὥς τήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων, ὥς τήν ἐξάλειψη τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς καί κατά συνέπεια ὥς τήν ἐξάλειψη τοῦ κράτους. Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό. Αὐτό εἶναι ὁλοκληρωτική διαστρέβλωση τοῦ Ἔνγκελς. Στά 12 αἰτήματα τοῦ Ἔνγκελς δέν ὑπάρχει λέξη οὔτε γιά τήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων, οὔτε γιά τήν ἐξάλειψη τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας, οὔτε γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ κράτους, οὔτε γιά τήν ἐξάλειψη ὅλων τῶν μορφῶν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας. Ἀντίθετα, τά 12 αἰτήματα τοῦ Ἔνγκελς ξεκινᾶνε ἀπό τήν ὕπαρξη τῆς «δημοκρατίας» (ὁ Ἔνγκελς μέ τή «δημοκρατία» ἐννοοῦσε τότε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου), ἀπό τήν ὕπαρξη τῶν τάξεων καί ἀπό τήν ὕπαρξη τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας. Ὁ Ἔνγκελς λέει καθαρά ὅτι τά 12 αἰτήματά του ἐννοοῦν ἕνα ἄμεσο «χτύπημα ἐνάντια στήν ἀτομική ἰδιοχτησία» (καί ὄχι τήν πλέρια ἐξάλειψή της) καί «τήν ἐξασφάλιση τῆς ὕπαρξης τοῦ προλεταριάτου» (καί ὄχι τήν ἐξάλειψη τοῦ προλεταριάτου σάν τάξης). Νά τά λόγια τοῦ Ἔνγκελς:

«Ἡ ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου, πού σύμφωνα μ' ὅλες τίς πιθανότητες θά γίνει, θά κατορθώσει μόνο βαθμιαῖα νά μεταμορφώνει τή σημερινή κοινωνία καί θά καταργήσει τήν ἀτομική ἰδιοχτησία, μόνον ἀ φ ο ῦ θά ἔχει δημιουργηθεῖ πιά ἡ ἀπαραίτητη γι' αὐτό τό σκοπό μάζα μέσων παραγωγῆς... Πρίν ἀπ' ὅλα, ἡ ἐπανάσταση θά δημιουργήσει τό δημοκρατικό καθεστώς καί συνεπῶς ἄμεσα ἤ ἔμμεσα τήν πολιτική κυριαρχία τοῦ προλεταριάτου... Ἡ δημοκρατία θἆναι ὁλότελα ἀνώφελη γιά τό προλεταριάτο ἄν δέν τή χρησιμοποιήσει ἀμέσως σάν μέσο γιά τήν ἐφαρμογή πλατιῶν μέτρων, π ο ύ κ α τ α φ έ ρ ο υ ν ἄ μ ε σ ο χ τ ύ π η μ α ἐ ν ά ν τ ι α σ τ ή ν ἀ τ ο μ ι κ ή ἰ δ ι ο χ τ η σ ί α κ α ί ἐ ξ α σ φ α λ ί ζ ο υ ν τ ή ν ὕ π α ρ ξ η τ ο ῦ π ρ ο λ ε τ α ρ ι ά τ ο υ*. Τά κυριότερα ἀπ' αὐτά τά μέτρα, πού ἀπορέουν μέ ἀναγκαιότητα ἀπό τίς συνθῆκες πού ὑπάρχουν σήμερα, εἶναι τά παρακάτω».

Καί σέ συνέχεια ἀκολουθεῖ ἡ ἀπαρίθμηση τῶν 12 γνωστῶν πιά αἰτημάτων ἤ μέτρων (βλ. Ἔ ν γ κ ε λ ς, «Οἱ ἀρχές τοῦ κομμουνισμοῦ»).

Βλέπετε λοιπόν ὅτι ὁ Ἔνγκελς δέ μιλάει γιά τό ἀναπτυγμένο πρόγραμμα τοῦ σοσιαλισμοῦ μέ τήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων, τοῦ κράτους, τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς κλπ., ἀλλά γιά τά π ρ ῶ τ α β ή μ α τ α τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, γιά τά π ρ ῶ τ α μ έ τ ρ α, πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά νά καταφερθεῖ ἄμεσο χτύπημα ἐνάντια στήν ἀτομική ἰδιοχτησία, νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ὕπαρξη τῆς ἐργατικῆς τάξης καί νά ἑδραιωθεῖ ἡ πολιτική κυριαρχία τοῦ προλεταριάτου.

Τό συμπέρασμα εἶναι ἕνα: Ὁ Ζηνόβιεφ διαστρέβλωσε τόν Ἔνγκελς χαρακτηρίζοντας τά 12 αἰτήματά του σάν ἀναπτυγμένο πρόγραμμα τοῦ σοσιαλισμοῦ.

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Τί είπα στόν τελικό μου λόγο στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ; Εἶπα ὅτι τά ἐννιά δέκατα τῶν αἰτημάτων ἤ μέτρων τοῦ Ἔνγκελς, πού ἀποτελοῦν τά πρῶτα βήματα τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ἔχουν κιόλας πραγματοποιηθεῖ στή χώρα μας, στήν ΕΣΣΔ.

Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι στή χώρα μας πραγματοποιήθηκε κιόλας ὁ σοσιαλισμός;

Εἶναι ξεκάθαρο πώς δέ σημαίνει ἕνα τέτιο πράγμα.

Ὥστε ὁ Ζηνόβιεφ, πιστός στό δικό του τρόπο νά παραθέτει περικοπές, ἔκανε μιά «μικρή» πλαστογραφία τῆς δήλωσής μου στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

Νά ποῦ ὁδηγεῖ τό Ζηνόβιεφ ὁ ἰδιαίτερός του τρόπος νά παραθέτει περικοπές ἀπό τό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς.

Ὁ ζηνοβιεφικός τρόπος παράθεσης περικοπῶν μοῦ θυμίζει μιά ἀρκετά ἀστεία «ἱστορία» γιά τούς σοσιαλδημοκράτες, πού μᾶς τή διηγήθηκε στή Στοκχόλμη ἕνας σουηδός ἐπαναστάτης συνδικαλιστής. Αὐτό ἔγινε τό 1906 τόν καιρό τοῦ Συνεδρίου τοῦ κόμματός μας στή Στοκχόλμη. Αὐτός ὁ σουηδός σύντροφος μέ τή διήγησή του παρίστανε πολύ ἀστεῖα τό σχολαστικό τρόπο πού μερικοί σοσιαλδημοκράτες ἀναφέρουν περικοπές τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, καί ἐμεῖς, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου, ἀκούγοντάς τον, ξεκαρδιζόμασταν στά γέλια. Νά τό περιεχόμενο αὐτῆς τῆς «ἱστορίας». Ἡ ὑπόθεση ξετυλίγεται στήν Κριμαία τόν καιρό τῆς ἐξέγερσης τοῦ στόλου καί τοῦ πεζικοῦ. Ἔρχονται ἐκπρόσωποι τοῦ στόλου καί τοῦ πεζικοῦ στούς σοσιαλδημοκράτες καί τούς λένε: Τά τελευταῖα χρόνια μᾶς καλούσατε σέ ἐξέγερση ἐνάντια στόν τσαρισμό, ἐμεῖς πειστήκαμε πώς ἡ ἔκκλησή σας ἦταν σωστή, ἐμεῖς, οἱ ναῦτες καί τό πεζικό, συμφωνήσαμε νά ἐξεγερθοῦμε καί τώρα ζητᾶμε τή συμβουλή σας. Οἱ σοσιαλδημοκράτες ταράχτηκαν κι ἀπάντησαν πώς δέν μποροῦν νά λύσουν τό

ζήτημα τῆς ἐξέγερσης χωρίς εἰδική συνδιάσκεψη. Οἱ ναῦτες τούς ἔδωσαν νά καταλάβουν ὅτι δέν ὑπάρχει καιρός γιά χάσιμο, ὅτι ἡ δουλιά εἶναι ἕτοιμη καί ὅτι, ἄν δέν πάρουν ξεκάθαρη ἀπάντηση ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες καί οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν ἀναλάβουν τήν καθοδήγηση τῆς ἐξέγερσης, ἡ ὑπόθεση μπορεῖ νά ναυαγήσει. Οἱ ναῦτες καί οἱ στρατιῶτες ἔφυγαν περιμένοντας ὁδηγίες καί οἱ σοσιαλδημοκράτες συγκάλεσαν συνδιάσκεψη γιά νά συζητήσουν τό ζήτημα. Πῆραν τόν πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου», πῆραν τό δεύτερο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου», πῆραν, τέλος, τόν τρίτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου». Ψάχνουν νά βροῦν ὁδηγίες γιά τήν Κριμαία καί τή Σεβαστούπολη, γιά τήν ἐξέγερση στήν Κριμαία. Ὅμως καί στούς τρεῖς τόμους τοῦ «Κεφαλαίου» δέ βρίσκουν καμιά, κυριολεχτικά καμιά ὁδηγία, οὔτε γιά τή Σεβαστούπολη, οὔτε γιά τήν Κριμαία, οὔτε γιά τήν ἐξέγερση τῶν ναυτῶν καί τῶν στρατιωτῶν. (Γέλια). Ξεφυλλίζουν τά ἄλλα ἔργα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ψάχνουν νά βροῦν ὁδηγίες—πάλι δέ βρέθηκε καμιά ὁδηγία. (Γέλια). Τί νά κάνουν; Κι οἱ ναῦτες ἦρθαν κιόλας καί περιμένουν ἀπάντηση. Τί ἔγινε, λοιπόν; Οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀναγκάστηκαν νά παραδεχτοῦν πώς μέ μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων δέν εἶναι σέ θέση νά δώσουν καμιά ἀπολύτως ὁδηγία στούς ναῦτες καί τούς στρατιῶτες. «Κι ἔτσι ναυάγησε ἡ ἐξέγερση τοῦ στόλου καί τοῦ πεζικοῦ» —καί μέ τά λόγια αὐτά τέλειωσε τή διήγησή του ὁ σουηδός σύντροφος. (Γέλια).

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς στήν ἱστορία αὐτή ὑπάρχουν μεγάλες ὑπερβολές. Ὅμως δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ἐπίσης ὅτι ἡ ἱστορία αὐτή πιάνει ἀρκετά εὔστοχα τή βασική ἀρρώστια τοῦ ζηνοβιεφικοῦ τρόπου παράθεσης περικοπῶν τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς.

3) Τρίτο γεγονός. Πρόκειται γιά τίς περικοπές ἀπό

τά ἔργα τοῦ Λένιν. Καί τί δέν ἔκανε ὁ Ζηνόβιεφ γιά νά βγάλει ἕνα ὁλόκληρο σωρό περικοπές ἀπ' τά ἔργα τοῦ Λένιν καί νά «ἀποσβολώσει» τούς ἀκροατές. Φαίνεται πώς ὁ Ζηνόβιεφ νομίζει ὅτι ὅσο πιό πολλές περικοπές ἀναφέρει τόσο τό καλύτερο, καί πολύ λίγο παίρνει ὑπόψη του τί λένε οἱ περικοπές καί σέ τί συμπεράσματα ὁδηγοῦν. Καί ὅμως, ἄν διαβάσουμε προσεχτικά αὐτές τίς περικοπές, δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ δέν παρουσίασε οὔτε μιά περικοπή ἀπ' τά ἔργα τοῦ Λένιν πού νά συνηγορεῖ, ἔστω καί μέ ὑπαινιγμούς, ὑπέρ τῆς σημερινῆς συνθηκόλογης στάσης τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ, ἄγνωστο γιατί, δέν ἀνάφερε οὔτε μιά ἀπό τίς βασικές περικοπές τοῦ Λένιν σχετικά μέ τό γεγονός ὅτι ἡ λύση τοῦ «οἰκονομικοῦ προβλήματος» τῆς διχτατορίας, ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ στή λύση αὐτοῦ τοῦ προβλήματος πρέπει νά θεωρεῖται ἐξασφαλισμένη.

Ὁ Ζηνόβιεφ ἀνάφερε μιά περικοπή ἀπό τή μπροσούρα τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό», πού λέει ὅτι στή χώρα μας τήν ΕΣΣΔ ὑπάρχουν ὅλα ὅσα χρειάζονται καί ἀρκοῦν γιά τήν οἰκοδόμηση μιᾶς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. Ὅμως ὁ Ζηνόβιεφ οὔτε δοκίμασε νά κουνήσει τό δαχτυλάκι του γιά νά βάλει ἔστω καί μέ τή μορφή ὑπαινιγμοῦ τό ἐρώτημα: σέ τί συμπέρασμα ὁδηγεῖ αὐτή ἡ περικοπή καί πρός ὄφελος τίνος ἀναφέρθηκε—πρός ὄφελος τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ἤ πρός ὄφελος τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ;

Ὁ Ζηνόβιεφ προσπάθησε ν' ἀποδείξει ὅτι στή χώρα μας εἶναι ἀδύνατο νά νικήσει ἡ σοσιαλιστική οἰκοδόμηση, ὅμως, γιά ν' ἀποδείξει αὐτή τή θέση, ἀνάφερε τέτιες περικοπές ἀπ' τά ἔργα τοῦ Λένιν πού ἀναποδογυρίζουν ἐντελῶς τή θέση τοῦ Ζηνόβιεφ.

Νά λογουχάρη μιά ἀπ' αὐτές τίς περικοπές:

«Μοῦ ἔτυχε νά πῶ ἐπανειλημμένα ὅτι, σέ σύγκριση μέ τίς προχωρημένες χῶρες, γιά τούς ρώσους ἦταν πιό εὔκολο ν' ἀ ρ χ ί σ ο υ ν τή μεγάλη προλεταριακή ἐπανάσταση, ὅμως θά τούς εἶναι π ι ό δ ύ σ κ ο λ ο νά τή σ υ ν ε χ ί σ ο υ ν καί νά τήν ὁδηγήσουν ὡς τήν ὁριστική νίκη, μέ τήν ἔννοια τ ῆ ς π λ έ ρ ι α ς ὀ ρ γ ά ν ω σ η ς τ ῆ ς σ ο σ ι α λ ι σ τ ι κ ῆ ς κ ο ι ν ω ν ί α ς»* (βλ. Λ έ ν ι ν, 3η ἐκδ., τόμ. 24ος, σελ. 250).

Ὁ Ζηνόβιεφ οὔτε κάν σκέφτηκε ὅτι αὐτή ἡ περικοπή δέ συνηγορεῖ ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης, ἀλλά ὑπέρ τοῦ κόμματος, γιατί δέ λέει ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά οἰκοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμός στήν ΕΣΣΔ, ἀλλά μιλάει γιά τίς δυσκολίες αὐτῆς τῆς οἰκοδόμησης, ἐνῶ συνάμα παραδέχεται σάν κάτι τό αὐτονόητο τή δυνατότητα νά οἰκοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμός στήν ΕΣΣΔ. Τό κόμμα ἔλεγε πάντοτε ὅτι θά εἶναι πιό εὔκολο ν' ἀρχίσει ἡ ἐπανάσταση στήν ΕΣΣΔ παρά στίς δυτικοευρωπαϊκές κεφαλαιοκρατικές χῶρες, ὅμως ἡ οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' αὐτήν θά εἶναι πιό δύσκολη. Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἀναγνώριση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἰσοδυναμεῖ μέ ἄρνηση τῆς δυνατότητας νά οἰκοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμός στήν ΕΣΣΔ; Φυσικά δέ σημαίνει ἕνα τέτιο πράγμα. Ἀντίθετα, τό μόνο συμπέρασμα πού προκύπτει ἀπ' αὐτό τό γεγονός εἶναι ὅτι παρά τίς δυσκολίες εἶναι ἀπόλυτα δυνατή καί ἀναγκαία ἡ οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ.

Γεννιέται τό ἐρώτημα: Γιά ποιό σκοπό χρειάστηκε ὁ Ζηνόβιεφ τίς περικοπές αὐτοῦ τοῦ εἴδους;

Ὅπως φαίνεται, γιά νά «ἀποσβολώσει» τούς ἀκροατές μέ ἕνα σωρό περικοπές καί νά θολώσει τά νερά. (Γ έ λ ι α).

Ὅμως τώρα εἶναι ξεκάθαρο, νομίζω, ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

δέν πέτυχε τό σκοπό του, ὅτι μέ τόν πιό ἀδιαφιλονίκητο τρόπο τόν χαντάκωσε ὁ περισσότερο ἀπό γελοῖος τρόπος του νά παραθέτει περικοπές ἀπό τούς κλασικούς τοῦ μαρξισμοῦ.

7. Ὁ ρεβιζιονισμός σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ

Τέλος, λίγα λόγια γιά τή ζηνοβιεφική ἑρμηνεία τῆς ἔννοιας «ρεβιζιονισμός». Σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ βγαίνει ὅτι κάθε καλυτέρεψη, κάθε ἀκριβέστερη ἀπόδοση παλιῶν διατυπώσεων ἤ ξεχωριστῶν θέσεων τοῦ Μάρξ ἤ τοῦ Ἔνγκελς, κι ἀκόμα περισσότερο ἡ ἀντικατάστασή τους μέ ἄλλες διατυπώσεις πού ἀνταποκρίνονται στίς νέες συνθῆκες, εἶναι ρεβιζιονισμός. Μπαίνει τό ἐρώτημα: γιατί; Μήπως ὁ μαρξισμός δέν εἶναι ἐπιστήμη, καί μήπως ἡ ἐπιστήμη, δέν ἀναπτύσσεται πλουτίζοντας μέ καινούργια πείρα καί καλυτερεύοντας τίς παλιές διατυπώσεις; Κι ἐπειδή, μᾶς λένε, «ρεβιζιόν» θά πεῖ «ἀναθεώρηση», καί ἡ καλυτέρεψη καί ἡ ἀκριβέστερη ἀπόδοση παλιῶν διατυπώσεων δέν μπορεῖ νά γίνει χωρίς κάποια ἀναθεώρηση αὐτῶν τῶν διατυπώσεων, γι' αὐτό κάθε ἀκριβέστερη ἀπόδοση καί καλυτέρεψη τῶν παλιῶν διατυπώσεων, κάθε πλουτισμός τοῦ μαρξισμοῦ μέ νέα πεῖρα καί νέες διατυπώσεις εἶναι ρεβιζιονισμός. Ὅλα αὐτά βέβαια εἶναι γελοῖα. Ὅμως τί νά τόν κάνουμε τό Ζηνόβιεφ, ὅταν μόνος του φέρνει τόν ἑαυτό του σέ γελοία θέση καί ταυτόχρονα φαντάζεται ὅτι πολεμᾶ τό ρεβιζιονισμό.

Εἶχε λογουχάρη ὁ Στάλιν τό δικαίωμα ν' ἀλλάξει καί νά καλυτερέψει τήν ἴδια τή δική του διατύπωση γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα (1924) σέ πλήρη ἁρμονία μέ τίς ὑποδείξεις καί τή βασική γραμμή τοῦ λενινισμοῦ; Σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ, βγαίνει ὅτι δέν εἶχε τό δικαίωμα αὐτό. Γιατί; Γιατί ἡ τροποποίηση καί ἡ ἀκριβέστερη ἀπόδοση μιᾶς παλιᾶς διατύπωσης σημαίνει ἀναθεώρηση αὐτῆς τῆς διατύπωσης, καί τήν ἀναθεώρηση στά γερμανικά τή λένε ρεβιζιόν. Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ὁ Στάλιν ἔπεσε στό ρεβιζιονισμό;

Ἔτσι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἔχουμε ἕνα νέο, ζηνοβιεφικό κριτήριο γιά τό τί εἶναι ρεβιζιονισμός, κριτήριο πού καταδικάζει τή μαρξιστική σκέψη σέ πλέρια ἀκινησία ἀπό φόβο μήν κατηγορηθεῖ γιά ρεβιζιονισμό.

Ἄν λογουχάρη στά μέσα τοῦ περασμένου αἰώνα ὁ Μάρξ ἔλεγε ὅτι τόν καιρό πού ὁ καπιταλισμός ἐξελίσσεται σέ ἀ ν ι ο ύ σ α γ ρ α μ μ ή εἶναι ἀδύνατο νά νικήσει ὁ σοσιαλισμός μέσα στά ἐθνικά πλαίσια, ἐνῶ ὁ Λένιν τόν 20ο αἰώνα, τό 1915, εἶπε ὅτι μιά τέτια νίκη εἶναι δυνατή τόν καιρό πού ὁ καπιταλισμός ἐξελίσσεται σέ κ α τ ι ο ύ σ α γ ρ α μ μ ή, τόν καιρό πού ὁ καπιταλισμός πεθαίνει, τότε βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Λένιν ἔπεσε σέ ρεβιζιονισμό ἀπέναντι στό Μάρξ.

Ἄν λογουχάρη στά μέσα τοῦ περασμένου αἰώνα ὁ Μάρξ ἔλεγε ὅτι ἡ σοσιαλιστική «ἀνατροπή στίς οἰκονομικές σχέσεις ὁποιασδήποτε χώρας τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου, ἤ ἀκόμα καί ὁλόκληρης τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου χωρίς τήν Ἀγγλία, δέν εἶναι παρά τρικυμία μέσα σ' ἕνα ποτήρι νερό»[27], ἐνῶ ὁ Ἔνγκελς, παίρνοντας ὑπόψη τή νέα πείρα τῆς ταξικῆς πάλης, τροποποίησε ἀργότερα τή θέση αὐτή καί εἶπε ὅτι τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση «θά τήν ἀρχίσει ὁ γάλλος καί θά τήν ἀποτελειώσει ὁ γερμανός», βγαίνει τότε τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἔνγκελς ἔπεσε σέ ρεβιζιονισμό ἀπέναντι στό Μάρξ.

Ἄν ὁ Ἔνγκελς ἔλεγε ὅτι ὁ γάλλος θ' ἀρχίσει τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί ὁ γερμανός θά τήν ἀποτελειώσει, ἐνῶ ὁ Λένιν, παίρνοντας ὑπόψη τήν πεῖρα ἀπό

τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στήν ΕΣΣΔ, τροποποίησε αὐτή τή διατύπωση καί τήν ἀντικατάστησε μέ μιά ἄλλη, λέγοντας ὅτι ὁ ρῶσος ἄρχισε τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί ὁ γερμανός, ὁ γάλλος καί ὁ ἄγγλος θά τήν ἀποτελειώσουν, βγαίνει τότε τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Λένιν ἔπεσε σέ ρεβιζιονισμό ἀπέναντι στόν Ἔγκελς καί πολύ περισσότερο ἀπέναντι στό Μάρξ.

Νά λογουχάρη τά λόγια τοῦ Λένιν σχετικά μ'αὐτό:

«Οἱ μεγάλοι ἱδρυτές τοῦ σοσιαλισμοῦ Μάρξ καί Ἔνγκελς, παρακολουθώντας στό διάστημα πολλῶν δεκαετιῶν τήν ἐξέλιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τήν ἀνάπτυξη τῆς παγκόσμιας σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ἔβλεπαν καθαρά ὅτι τό πέρασμα ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό θ' ἀπαιτήσει μακρόχρονα κοιλοπονήματα, μακρόχρονη περίοδο διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τή συντριβή καθετί τοῦ παλιοῦ, τήν ἀνελέητη ἐκμηδένιση ὅλων τῶν μορφῶν τοῦ καπιταλισμοῦ, τή συνεργασία τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν χωρῶν, πού πρέπει νά συνενώσουν ὅλες τίς προσπάθειές τους γιά νά ἐξασφαλίσουν τή νίκη ὥς τό τέλος. Καί ἔλεγαν ὅτι στά τέλη τοῦ 19ου αἰώνα τά πράγματα θά εἶναι ἔτσι πού „ὁ γάλλος θ' ἀρχίσει καί ὁ γερμανός θ' ἀποτελειώσει"—ὁ γάλλος θ' ἀρχίσει γιατί στό διάστημα πολλῶν δεκαετιῶν ἐπανάστασης καλλιέργησε μέσα του τή γεμάτη αὐταπάρνηση πρωτοβουλία στήν ἐπαναστατική δράση, πρωτοβουλία πού τόν ἔκανε ἐμπροσθοφυλακή τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Σήμερα βλέπουμε ἕνα διαφορετικό συνδυασμό τῶν δυνάμεων τοῦ διεθνοῦς σοσιαλισμοῦ. Λέμε ὅτι τό κίνημα ἀρχίζει πιό εὔκολα σ' ὅσες χῶρες δέν ἀνήκουν στίς ἐκμεταλλεύτριες χῶρες πού ἔχουν τή δυνατότητα νά ληστεύουν πιό εὔκολα καί μποροῦν νά ἐξαγοράζουν τίς κορυφές τῶν ἐργατῶν τους... Τά πράγματα διαμορφώθηκαν διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι περίμεναν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς*, ἔδοσαν σέ μᾶς τίς ἐργαζόμενες καί ἐκμεταλλευόμενες τάξεις τῆς Ρωσίας τόν τιμητικό ρόλο τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῆς διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, καί τώρα βλέπουμε καθαρά πόσο μακριά θά τραβήξει ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης· ὁ ρῶσος ἄρχισε, ὁ γερμανός, ὁ γάλλος καί ὁ ἄγγλος θά ἀποτελειώσουν καί ὁ σοσιαλισμός θά νικήσει» (βλ. Λένιν, 3η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 218).

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Ὅπως βλέπετε, ὁ Λένιν «ἀναθεωρεῖ» ἄμεσα τόν Ἔγκελς καί τό Μάρξ πέφτοντας, σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ, στό «ρεβιζιονισμό».

Ἄν λογουχάρη ὁ Ἔγκελς καί ὁ Μάρξ χαρακτήρισαν τήν Παρισινή Κομμούνα διχτατορία τοῦ προλεταριάτου πού τήν καθοδηγοῦσαν, ὅπως εἶναι γνωστό, δυό κόμματα, ἀπ' τά ὁποῖα κανένα δέν ἦταν μαρξιστικό, ἐνῶ ὁ Λένιν, παίρνοντας ὑπόψη τή νέα πείρα τῆς πάλης τῶν τάξεων στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, εἶπε ἀργότερα ὅτι μιά κάπως ἀναπτυγμένη διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μόνο κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση ἑνός κόμματος, τοῦ κόμματος τοῦ μαρξισμοῦ, τότε βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Λένιν ἔπεσε σέ ὁλοφάνερο «ρεβιζιονισμό» ἀπέναντι στό Μάρξ καί τόν Ἔνγκελς.

Ἄν ὁ Λένιν στήν περίοδο πρίν ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο ἔλεγε ὅτι ἡ ὁμοσπονδία εἶναι ἀπαράδεχτος τύπος κρατικῆς συγκρότησης, ἐνῶ τό 1917, παίρνοντας ὑπόψη τή νέα πείρα τῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, τροποποίησε, ἀναθεώρησε αὐτή τή διατύπωση λέγοντας ὅτι ἡ ὁμοσπονδία εἶναι κατάλληλος τύπος κρατικῆς συγκρότησης στήν περίοδο τοῦ περάσματος στό σοσιαλισμό, τότε βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Λένιν ἔπεσε σέ «ρεβιζιονισμό» ἀπέναντι στόν ἑαυτό του καί στό λενινισμό.

Κτλ., κτλ.

Ἔτσι, σύμφωνα μέ τό Ζηνόβιεφ, βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ μαρξισμός δέν πρέπει νά πλουτίζεται μέ τή νέα πείρα, ὅτι κάθε καλυτέρεψη ξεχωριστῶν θέσεων καί διατυπώσεων τῶν διαφόρων κλασικῶν τοῦ μαρξισμοῦ εἶναι ρεβιζιονισμός.

Τί εἶναι ὁ μαρξισμός; Ὁ μαρξισμός εἶναι ἐπιστήμη. Μπορεῖ ὁ μαρξισμός νά διατηρηθεῖ καί νά ἀναπτύσσεται σάν ἐπιστήμη ἄν δέν πλουτίζεται μέ τή νέα πείρα τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, ἄν δέ χωνεύει τήν πείρα αὐτή ἀπό τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ, κάτω ἀπό τό πρίσμα τῆς μαρξιστικῆς μεθόδου; Εἶναι φανερό πώς δέ μπορεῖ.

Μήπως ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά δέν εἶναι φανερό ὅτι ὁ μαρξισμός ἀπαιτεῖ νά καλυτερεύουμε καί νά πλουτίζουμε τίς παλιές διατυπώσεις, μέ βάση τόν ὑπολογισμό τῆς νέας πείρας καί μέ τόν ὅρο ὅτι θά διατηροῦμε τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ, θά διατηροῦμε τή μέθοδό του, ἐνῶ ὁ Ζηνόβιεφ κάνει τό ἀντίθετο, διατηρεῖ τό γράμμα καί ὑποκαθιστᾶ μέ τήν κατά γράμμα ἑρμηνεία ξεχωριστῶν θέσεων τοῦ μαρξισμοῦ τήν ἄποψη τοῦ μαρξισμοῦ, τή μέθοδό του;

Τί τό κοινό μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν πραγματικό μαρξισμό καί στήν ὑποκατάσταση τῆς βασικῆς γραμμῆς τοῦ μαρξισμοῦ μέ τήν κατά γράμμα ἑρμηνεία ξεχωριστῶν διατυπώσεων καί μέ περικοπές ἀπό ξεχωριστές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ;

Μήπως μπορεῖ ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι αὐτό δέν εἶναι μαρξισμός, ἀλλά γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ;

Ἀκριβῶς κάτι τέτιους «μαρξιστές», σάν τό Ζηνόβιεφ, εἶχαν ὑπόψη τους ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ὅταν ἔλεγαν: «Ἡ διδασκαλία μας δέν εἶναι δόγμα, ἀλλά καθοδήγηση γιά δράση».

Τό κακό γιά τό Ζηνόβιεφ εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει τό νόημα καί τή σημασία πού ἔχουν αὐτά τά λόγια τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς.

II

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ ΣΕ ΞΕΧΩΡΙΣΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Μίλησα γιά διάφορα λάθη τῆς ἀντιπολίτευσης καί γιά ἀνακρίβειες πού ἔχουν σχέση μέ γεγονότα καί πού σημειώθηκαν στούς λόγους τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολίτευσης. Προσπάθησα νά ἐξαντλήσω αὐτό τό ζήτημα στό πρῶτο μέρος τοῦ τελικοῦ μου λόγου μέ τή μορφή διαφόρων παρατηρήσεων. Ἐπιτρέψτε μου νά περάσω τώρα κατευθείαν στήν οὐσία τοῦ ζητήματος.

1. Οἱ προϋποθέσεις τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων σέ ξεχωριστές χῶρες στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ

Τό πρῶτο ζήτημα εἶναι τό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ὅπως βλέπετε, δέν πρόκειται γιά μιά ὁποιαδήποτε χώρα, μά γιά ὅλες τίς λίγο-πολύ ἀναπτυγμένες ἰμπεριαλιστικές χῶρες.

Ποιό εἶναι τό βασικό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης στό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες;

Τό βασικό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει ἤ δέ θέλει νά καταλάβει ὅλη τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν προϊμπεριαλιστικό καπιταλισμό καί στόν ἰμπεριαλιστικό καπιταλισμό, δέν καταλαβαίνει τήν οἰκονομική οὐσία τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί συγχέει δυό διαφορετικές φάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ, τήν προϊμπεριαλιστική φάση μέ τήν ἰμπεριαλιστική.

Ἀπό τό λάθος αὐτό τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπορέει ἕνα ἄλλο λάθος της. Τό λάθος αὐτό εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει τό νόημα καί τή σημασία τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμε-

τρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἀντιπαραθέτει στό νόμο αὐτό τήν τάση γιά ἰσοπέδωση καί κατρακυλάει ἔτσι στή θέση τοῦ ὑπεριμπεριαλισμοῦ τοῦ Καούτσκι.

Τά δυό αὐτά λάθη ὁδηγοῦν τήν ἀντιπολίτευση σ' ἕνα τρίτο λάθος, στό λάθος νά ἐπεκτείνει μηχανικά στόν ἰμπεριαλιστικό καπιταλισμό τίς διατυπώσεις καί τίς θέσεις πού γεννήθηκαν πάνω στή βάση τοῦ προϊμπεριαλιστικοῦ καπιταλισμοῦ, καί γι' αὐτό τό λόγο καταλήγει στήν ἄρνηση τῆς δυνατότητας τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες.

Ποῦ βρίσκεται ἡ διαφορά ἀνάμεσα στόν παλιό, προϊμπεριαλιστικό καπιταλισμό, καί στόν καινούργιο, τό μονοπωλιακό καπιταλισμό, ἄν ἐκφράσουμε αὐτή τή διαφορά μέ δυό λόγια;

Βρίσκεται στό ὅτι τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ πού γινόταν μέ τόν ἐλεύθερο συναγωνισμό τή διαδέχθηκε ἡ ἀνάπτυξη μέ γιγάντιες μονοπωλιακές ἑνώσεις τῶν κεφαλαιοκρατῶν, ὅτι τό παλιό «πολιτισμένο», «προοδευτικό» κεφάλαιο τό διαδέχθηκε τό χρηματιστικό κεφάλαιο, τό κεφάλαιο «πού σαπίζει», ὅτι τήν «εἰρηνική» διεύρυνση τοῦ κεφαλαίου καί τήν ἐπέκτασή του σέ «ἐλεύθερα» ἐδάφη τή διαδέχθηκε ἡ ἁλματική ἀνάπτυξη, ἡ ἀνάπτυξη μέ τό ξαναμοίρασμα τοῦ μοιρασμένου πιά κόσμου πού γίνεται μέ πολεμικές συγκρούσεις ἀνάμεσα στίς κεφαλαιοκρατικές ὁμάδες, ὅτι τόν παλιό καπιταλισμό, πού ἐξελισσόταν σάν σύνολο σέ ἀνιούσα γραμμή, τόν διαδέχθηκε ἔτσι ὁ καπιταλισμός πού πεθαίνει, ὁ καπιταλισμός πού σάν σύνολο ἐξελίσσεται σέ κατιούσα γραμμή.

Νά τί λέει ὁ Λένιν πάνω σ' αὐτό:

«Ἄς θυμηθοῦμε, πάνω σέ τί βασίζεται ἡ ἀντικατάσταση τῆς προηγούμενης, τῆς „εἰρηνικῆς" ἐποχῆς τοῦ καπιταλισμοῦ ἀπό τή σύγχρονη, τήν ἰμπεριαλιστική: στό ὅτι ὁ ἐλεύθερος συναγωνισμός παραχώρησε τή θέση του στίς μονοπωλιακές ἑνώσεις τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί στό ὅτι ὁλόκληρος ὁ γήινος κόσμος (ἡ γήινη σφαίρα; Ι. Στ.) ἔχει μοιραστεῖ πιά. Εἶναι φανερό ὅτι καί τά δυό αὐτά γεγονότα (καί παράγοντες) ἔχουν πραγματικά παγκόσμια σημασία: τό ἐλεύθερο ἐμπόριο καί ὁ εἰρηνικός συναγωνισμός ἦταν δυνατά καί ἀναγκαῖα ὅσο τό κεφάλαιο μποροῦσε νά μεγαλώνει ἀνεμπόδιστα τίς ἀποικίες καί ν' ἁρπάζει στήν Ἀφρική κλπ. τά μή κατεχόμενα ἐδάφη, ὅταν καί ἡ συγκέντρωση τοῦ κεφαλαίου ἦταν ἀκόμα μικρή καί δέν ὑπῆρχαν ἀκόμα οἱ μονοπωλιακές ἐπιχειρήσεις, δηλαδή τόσο τεράστιες ἐπιχειρήσεις πού νά κυριαρχοῦν σ' ὁλόκληρο τόν ἀντίστοιχο κλάδο τῆς βιομηχανίας. Ἡ ἐμφάνιση καί ἡ ἀνάπτυξη τέτιων μονοπωλιακῶν ἐπιχειρήσεων... κάνει ἀδύνατο τόν προηγούμενο ἐλεύθερο συναγωνισμό, ἀφαιρεῖ τό ἔδαφος κάτω ἀπ' τά πόδια του, ἐνῶ τό μοίρασμα τῆς γήινης σφαίρας ἐπιβάλλει τό πέρασμα ἀπό τήν εἰρηνική διεύρυνση στήν ἔνοπλη πάλη γιά τό ξαναμοίρασμα τῶν ἀποικιῶν καί τῶν σφαιρῶν ἐπιρροῆς» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 254).

Καί παρακάτω:

«Δέν εἶναι δυνατό νά ζοῦμε ὅπως ἄλλοτε στίς σχετικά ἤρεμες πολιτισμένες καί εἰρηνικές συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ πού ἐξελισσόταν ὁμαλά* καί ἐπεκτεινόταν βαθμιαῖα σέ νέες χῶρες, γιατί ἄρχισε μιά ἄλλη ἐποχή. Τό χρηματιστικό κεφάλαιο ἐκτοπίζει καί θά ἐκτοπίσει τή δοσμένη χώρα ἀπό τίς γραμμές τῶν μεγάλων δυνάμεων, θά τῆς ἀφαιρέσει τίς ἀποικίες καί τίς σφαῖρες ἐπιρροῆς της» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 256-257).

Ἀπό δῶ βγαίνει τό βασικό συμπέρασμα τοῦ Λένιν γιά τό χαρακτήρα τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ καπιταλισμοῦ.

«Εἶναι εὐνόητο γιατί ὁ ἰμπεριαλισμός εἶναι καπιταλισμός πού πεθαίνει, καπιταλισμός μεταβατικός πρός τό σοσιαλισμό: τό μονοπώλιο, πού ξεπηδάει ἀπό τόν καπιταλισμό, σημαίνει κιόλας ἀπονέκρωση τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀρχή τοῦ περάσματός του στό σοσιαλισμό. Τό ἴδιο ἐπίσης σημαίνει καί ἡ γιγάντια κοινωνικο-

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

ποίηση τῆς ἐργασίας ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό (αὐτό πού οἱ ἀπολογητές—οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι τό ὀνομάζουν „σύμπλεξη")» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 302).

Τό κακό γιά τήν ἀντιπολίτευσή μας εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει πόσο σπουδαία εἶναι αὐτή ἡ διαφορά ἀνάμεσα στόν προϊμπεριαλιστικό καί στόν ἰμπεριαλιστικό καπιταλισμό.

Ἔτσι, ἀφετηρία τῆς θέσης τοῦ κόμματός μας εἶναι ἡ ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ σημερινός καπιταλισμός, ὁ ἰμπεριαλιστικός καπιταλισμός, εἶναι καπιταλισμός πού πεθαίνει.

Δυστυχῶς, αὐτό δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι ὁ καπιταλισμός πέθανε κιόλας. Δέ χωράει ὅμως ἀμφιβολία ὅτι αὐτό σημαίνει πώς ὁ καπιταλισμός σάν σύνολο δέ βαδίζει πρός τήν ἀναγέννηση ἀλλά πρός τήν ἀπονέκρωσή του, ὅτι ὁ καπιταλισμός σάν σύνολο δέν ἐξελίσσεται σέ ἀνιούσα, ἀλλά σέ κατιούσα γραμμή.

Ἀπό τό γενικό αὐτό ζήτημα ἀπορέει τό ζήτημα τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Γιά ποιό πράγμα πρόκειται συνήθως ὅταν οἱ λενινιστές μιλᾶνε γιά ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Μήπως γιά τό ὅτι ὑπάρχει μεγάλη διαφορά στό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῶν διαφόρων κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν, ὅτι μερικές χῶρες στήν ἀνάπτυξή τους μένουν πίσω ἀπό ἄλλες, ὅτι ἡ διαφορά αὐτή μεγαλώνει ὅλο καί περισσότερο;

Ὄχι, δέν πρόκειται γι' αὐτό. Ὅταν συγχέεις τήν ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ μέ τή διαφορά πού ὑπάρχει στά ἐπίπεδα ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν, σημαίνει ὅτι πέφτεις στό φιλισταϊσμό. Σ' αὐτόν ἀκριβῶς τό φιλισταϊσμό ἔπεσε ἡ ἀντιπολίτευση, ὅταν στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ μπέρδεψε τό ζήτημα τῆς ἀνισόμετρης ἀ ν ά π τ υ ξ η ς μέ τό ζήτημα τῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχει στά ἐπίπεδα τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν διαφόρων κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν. Ξεκινώντας ἀπ' αὐτήν ἀκριβῶς τή σύγχιση ἡ ἀντιπολίτευση κατάληξε τότε στό ὁλότελα λαθεμένο συμπέρασμα ὅτι προηγούμενα ἡ ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη ἦταν μεγαλύτερη παρά στόν ἰμπεριαλισμό. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί ὁ Τρότσκι στή 15η Συνδιάσκεψη εἶπε ὅτι «στό 19ο αἰώνα ἡ ἀνισομετρία αὐτή ἦταν μ ε γ α λ ύ τ ε ρ η παρά στόν 20ο» (βλ. τό λόγο τοῦ Τρότσκι στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ τῆς ΕΣΣΔ). Τά ἴδια ἔλεγε τότε καί ὁ Ζηνόβιεφ, ὑποστηρίζοντας ὅτι «δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ ἦταν μικρότερη πρίν ἀπό τήν ἔναρξη τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐποχῆς» (βλ. τό λόγο τοῦ Ζηνόβιεφ στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ τῆς ΕΣΣΔ).

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τώρα, ὕστερα ἀπό τή συζήτηση στή 15η Συνδιάσκεψη, ἡ ἀντιπολίτευση θεώρησε ἀναγκαῖο ν' ἀλλάξει μέτωπο δηλώνοντας στούς λόγους της στήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ κάτι τό διαμετρικά ἀντίθετο ἤ προσπαθώντας ἁπλούστατα ν' ἀποσιωπήσει τό λάθος της αὐτό. Νά λογουχάρη τί εἶπε ὁ Τρότσκι στό λόγο του στήν Εὐρεία Ὁλομέλεια: «Ὅσο γιά τό ρυθμό ἀνάπτυξης, ὁ ἰμπεριαλισμός ὄ ξ υ ν ε ἀ π ε ρ ι ό ρ ι σ τ α αὐτή τήν ἀνισομετρία». Κι ὅσο γιά τό Ζηνόβιεφ, στό λόγο του στήν Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ θεώρησε φρόνιμο ν' ἀποσιωπήσει ἁπλούστατα αὐτό τό ζήτημα, ἄν καί δέ μποροῦσε παρά νά ξέρει ὅτι ἡ συζήτηση γινόταν ἀκριβῶς γιά τό ἄν δυναμώνει ἤ ἀδυνατίζει ἡ δράση τοῦ νόμου τῆς ἀνισομετρίας στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Αὐτό ὅμως δέ δείχνει τίποτα ἄλλο παρά ὅτι ἡ συζήτηση κάτι δίδαξε τήν ἀντιπολίτευση καί δέν πέρασε γι' αὐτήν ἀνώφελα.

Ἔτσι λοιπόν: τό ζήτημα τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ δέν πρέπει νά τό συγχέουμε μέ τό ζήτημα τῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχει στό ἐπίπεδο τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν διαφόρων κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν.

Μποροῦμε ἄραγε νά ποῦμε ὅτι ἡ μείωση τῆς διαφορᾶς στό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν καί τό μεγάλωμα τῆς ἰσοπέδωσης αὐτῶν τῶν χωρῶν ἐξασθενίζουν τή δράση τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ; Ὄχι, δέν μποροῦμε νά τό ποῦμε. Μεγαλώνει ἤ μικραίνει ἡ διαφορά αὐτή στό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης; Ἀναμφισβήτητα μικραίνει. Μεγαλώνει ἤ μικραίνει ἡ ἰσοπέδωση; Δέ χωράει ἀμφιβολία ὅτι μεγαλώνει. Μήπως τό μεγάλωμα τῆς ἰσοπέδωσης ἀντιφάσκει στήν ἔνταση τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ; Ὄχι, δέν ἀντιφάσκει. Ἀπεναντίας ἡ ἰσοπέδωση εἶναι τό φόντο, εἶναι ἡ βάση, πάνω στήν ὁποία ἀκριβῶς εἶναι δυνατή ἡ ἔνταση τῆς δράσης τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μόνον ἄνθρωποι πού δέν καταλαβαίνουν τήν οἰκονομική οὐσία τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, σάν τούς ἀντιπολιτευόμενούς μας, μποροῦν ν' ἀντιπαραθέτουν τήν ἰσοπέδωση στό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἀκριβῶς, ἐπειδή οἱ χῶρες πού ἔμειναν πίσω ἐπιταχύνουν τήν ἀνάπτυξή τους καί ἰσοπεδώνονται μέ τίς προχωρημένες χῶρες, γι' αὐτό ἀκριβῶς ὀξύνεται ἡ πάλη γιά τό ξεπέρασμα τῆς μιᾶς χώρας ἀπό τήν ἄλλη, γι' αὐτό ἀκριβῶς *δημιουργιέται* ἡ *δυνατότητα* γιά μερικές χῶρες νά ξεπεράσουν τίς ἄλλες καί νά τίς ἐκτοπίσουν ἀπό τίς ἀγορές, δημιουργώντας ἔτσι τίς προϋποθέσεις γιά πολεμικές συγκρούσεις, γιά τήν ἐξασθένιση τοῦ παγκόσμιου μετώπου τοῦ καπιταλισμοῦ, γιά τή διάσπαση τοῦ μετώπου αὐτοῦ

ἀπό τούς προλετάριους τῶν διαφόρων κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν. Ὅποιος δέν κατάλαβε τό ἁπλό αὐτό πράγμα, δέν κατάλαβε τίποτα ἀπό τό ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς οὐσίας τοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ.

Ἔτσι λοιπόν: ἡ ἰσοπέδωση εἶναι ἕνας ἀπό τούς ὅρους γιά τό δυνάμωμα τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Μποροῦμε μήπως νά ποῦμε ὅτι ἡ ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη στόν ἰμπεριαλισμό βρίσκεται στό ὅτι μερικές χῶρες φτάνουν ἄλλες καί ὕστερα τίς ξεπερνοῦν ἀπό οἰκονομική ἄποψη μέ τό *συνηθισμένο τρόπο*, μέ τρόπο, σά νά λέμε, *ἐξελιχτικό*, χωρίς ἅλματα, χωρίς πολεμικές καταστροφές, χωρίς ξαναμοιράσματα τοῦ μοιρασμένου πιά κόσμου; Ὄχι, δέ μποροῦμε νά τό ποῦμε. Τέτια ἀνισομετρία ὑπῆρχε καί στήν περίοδο τοῦ προμονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, πράγμα πού τό ἤξερε ὁ Μάρξ καί πράγμα γιά τό ὁποῖο ἔγραψε ὁ Λένιν στό ἔργο του «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία»[28]. Τότε ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ γινόταν λίγο-πολύ ὁμαλά, λίγο-πολύ ἐξελιχτικά, καί μερικές χῶρες ξεπερνοῦσαν ἄλλες στή διάρκεια μιᾶς μεγάλης χρονικῆς περιόδου χωρίς ἅλματα καί χωρίς ἀπαραίτητες πολεμικές συγκρούσεις σέ παγκόσμια κλίμακα. Δέν πρόκειται τώρα γι' αὐτή τήν ἀνισομετρία.

Τί εἶναι τότε λοιπόν ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ;

Ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ σημαίνει ἁλματική ἀνάπτυξη μερικῶν χωρῶν σέ σύγκριση μέ τίς ἄλλες, γοργή ἐκτόπιση ἀπό τήν παγκόσμια ἀγορά μερικῶν χωρῶν ἀπό ἄλλες, περιοδικά ξαναμοιράσματα τοῦ *μοιρασμένου πιά κόσμου* μέ πολεμικές συρράξεις καί πολεμικές καταστροφές, βάθαιμα καί

όξυνση τῶν συγκρούσεων μέσα στό στρατόπεδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἐξασθένηση τοῦ μετώπου τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ, δυνατότητα διάσπασης αὐτοῦ τοῦ μετώπου ἀπό τό προλεταριάτο ξεχωριστῶν χωρῶν, δυνατότητα νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες.

Ποιά εἶναι τά βασικά στοιχεῖα τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ;

Πρῶτο, τό γεγονός ὅτι ὁ κόσμος εἶναι πιά μοιρασμένος ἀνάμεσα στίς ἰμπεριαλιστικές ὁμάδες, ὅτι δέν ὑπάρχουν πιά στόν κόσμο «ἐλεύθερα», μή κατεχόμενα ἐδάφη, καί ὅτι γιά νά καταχτήσουν νέες ἀγορές καί πηγές πρώτων ὑλῶν, γιά νά ἐπεκτείνουν τό ἔδαφός τους, πρέπει τό ἔδαφος αὐτό νά τό πάρουν ἀπό τούς ἄλλους μέ τή βία.

Δεύτερο, ὅτι ἡ πρωτοφανής ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς καί ἡ έντεινόμενη ἰσοπέδωση τοῦ ἐπιπέδου ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν δημιούργησαν τή δυνατότητα καί διευκόλυναν τό ξεπέρασμα μέ ἅλματα μερικῶν χωρῶν ἀπό ἄλλες, τήν ἐκτόπιση πιό ἰσχυρῶν χωρῶν ἀπό χῶρες λιγότερο ἰσχυρές μά πού ἀναπτύσσονται γρήγορα.

Τρίτο, ὅτι ἡ παλιά κατανομή τῶν σφαιρῶν ἐπιροῆς ἀνάμεσα στίς διάφορες ἰμπεριαλιστικές ὁμάδες ἔρχεται κάθε φορά σέ σύγκρουση μέ τό νέο συσχετισμό δυνάμεων στήν παγκόσμια ἀγορά, ὅτι γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς «ἰσορροπίας» ἀνάμεσα στήν παλιά κατανομή τῶν σφαιρῶν ἐπιροῆς καί στό νέο συσχετισμό τῶν δυνάμεων εἶναι ἀναγκαῖα τά περιοδικά ξαναμοιράσματα τοῦ κόσμου μέ ἰμπεριαλιστικούς πολέμους.

Ἀπό δῶ ἀπορέει τό δυνάμωμα καί ἡ ὄξυνση τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ἀπό δῶ ἀπορέει τό γεγονός ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά λυθοῦν μέ εἰρηνικό τρόπο οἱ συγκρούσεις μέσα στό στρατόπεδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ἀπό δῶ ἀπορέει τό ἀβάσιμο τῆς θεωρίας τοῦ ὑπεριμπεριαλισμοῦ τοῦ Καούτσκι, πού διακηρύχνει ὅτι εἶναι δυνατή ἡ λύση τῶν συγκρούσεων αὐτῶν μέ εἰρηνικό τρόπο.

Ὅμως ἀπ' ὅλα αὐτά βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση, μέ τό νά ἀρνεῖται τό γεγονός ὅτι δυναμώνει καί ὀξύνεται ἡ ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, κατρακυλάει στή θέση τοῦ ὑπεριμπεριαλισμοῦ.

Αὐτά εἶναι τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Πότε τέλειωσε τό μοίρασμα τοῦ κόσμου ἀνάμεσα στίς ἰμπεριαλιστικές ὁμάδες;

Ὁ Λένιν λέει ὅτι τό μοίρασμα τοῦ κόσμου τέλειωσε στίς ἀρχές τοῦ 20ου αἰώνα.

Πότε μπῆκε στήν πράξη γιά πρώτη φορά τό ζήτημα τοῦ ξαναμοιράσματος τοῦ μοιρασμένου πιά κόσμου;

Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου.

Ὅμως ἀπ' αὐτό βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στόν ἰ μ π ε ρ ι α λ ι σ μ ό δέν μποροῦσε νά ἀνακαλυφτεῖ καί νά θεμελιωθεῖ παρά μόνο στίς ἀρχές τοῦ 20ου αἰώνα.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς τό πράγμα μίλησα στήν εἰσήγησή μου στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ὅταν εἶπα ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στόν ἰμπεριαλισμό ἀνακαλύφτηκε καί θεμελιώθηκε ἀπό τό σ. Λένιν.

Ὁ παγκόσμιος ἰμπεριαλιστικός πόλεμος ἦταν ἡ πρώτη ἀπόπειρα νά ξαναμοιραστεῖ ὁ μοιρασμένος πιά κόσμος. Ἡ ἀπόπειρα αὐτή στοίχισε στόν καπιταλισμό τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία καί τήν ὑπονόμευση τῶν βάσεων τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στίς ἀποικιακές καί ἐξαρτημένες χῶρες.

Εἶναι περιττό νά ποῦμε ὅτι τήν πρώτη ἀπόπειρα ξα-

ναμοιράσματος θά τήν ἀκολουθήσει δεύτερη ἀπόπειρα, καί πρός αὐτή τήν κατεύθυνση γίνεται κιόλας προπαρασκευαστική δουλειά στό στρατόπεδο τῶν ἰμπεριαλιστῶν.

Ζήτημα εἶναι ἄν μποροῦμε ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι ἡ δεύτερη ἀπόπειρα ξαναμοιράσματος θά στοιχίσει στόν παγκόσμιο καπιταλισμό πολύ πιό ἀκριβά ἀπό τήν πρώτη.

Αὐτές εἶναι οἱ προοπτικές ἐξέλιξης τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ ἀπό τήν ἄποψη τοῦ νόμου τῆς ἀνισομετρίας μέσα στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ὅπως βλέπετε, οἱ προοπτικές αὐτές ὁδηγοῦν κατευθείαν καί ἄμεσα στή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Εἶναι γνωστό ὅτι τό συμπέρασμα γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες ὁ Λένιν τό ἔβγαλε κατευθείαν καί ἄμεσα ἀπό τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν. Καί ὁ Λένιν εἶχε ἀπόλυτο δίκιο. Γιατί ὁ νόμος τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στόν ἰμπεριαλισμό ἐξαφανίζει κάθε ἔδαφος γιά «θεωρητικές» ἀσκήσεις τῶν κάθε λογῆς σοσιαλδημοκρατῶν σχετικά μέ τό ἀδύνατο τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες.

Νά τί λέει ὁ Λένιν σχετικά μ' αὐτό στό προγραμματικό ἄρθρο του πού τό ἔγραψε τό 1915:

«Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀπό δῶ βγαίνει* ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες ἤ καί σέ μιά μόνη, ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 232).

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Συμπεράσματα:

α) Τό βασικό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι ὅτι δέ βλέπει τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στίς δυό φάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ ἤ ἀποφεύγει νά ὑπογραμμίσει αὐτή τή διαφορά. Καί γιατί τό ἀποφεύγει αὐτό; Γιατί ἡ διαφορά αὐτή ὁδηγεῖ στό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

β) Τό δεύτερο λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει ἤ ὑποτιμᾶ τήν ἀποφασιστική σημασία τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Καί γιατί τήν ὑποτιμᾶ; Γιατί ἡ σωστή ἐκτίμηση τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν ὁδηγεῖ στό συμπέρασμα ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες.

γ) Ἀπό δῶ ἀπορέει τό τρίτο λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης, πού ἀρνιέται τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ὅποιος ἀρνιέται τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες, εἶναι ἀναγκασμένος νά ἀποσιωπήσει τή σημασία τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στόν ἰμπεριαλισμό, καί ὅποιος εἶναι ἀναγκασμένος νά ἀποσιωπᾶ τή σημασία τοῦ νόμου τῆς ἀνισομετρίας, αὐτός δέ μπορεῖ παρά νά συγκαλύπτει τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν προϊμπεριαλιστικό καί στόν ἰμπεριαλιστικό καπιταλισμό.

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα τῶν προϋποθέσεων τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων στίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες.

Ποιά εἶναι ἡ πραχτική σημασία αὐτοῦ τοῦ ζητήματος;

Ἀπό τήν ἄποψη τῆς πραχτικῆς προβάλλουν μπροστά μας δυό γραμμές.

Ἡ μιά γραμμή εἶναι ἡ γραμμή τοῦ κόμματός μας, πού καλεῖ τούς προλετάριους τῶν ξεχωριστῶν χωρῶν νά ἑτοιμάζονται γιά τήν ἐπερχόμενη ἐπανάσταση, νά παρακολουθοῦν ἄγρυπνα τήν πορεία τῶν γεγονότων καί νά εἶναι ἕτοιμοι, ὅταν παρουσιαστοῦν οἱ εὐνοϊκές συνθῆκες, νά διασπάσουν μόνοι τους τό μέτωπο τοῦ κεφαλαίου, νά πάρουν τήν ἐξουσία καί νά κλονίσουν τίς βάσεις τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ.

Ἡ ἄλλη γραμμή εἶναι ἡ γραμμή τῆς ἀντιπολίτευσής μας, πού σπέρνει ἀμφιβολίες σχετικά μέ τή σκοπιμότητα τῆς αὐτοτελοῦς διάσπασης τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ μετώπου καί καλεῖ τούς προλετάριους τῶν ξεχωριστῶν χωρῶν νά περιμένουν τή στιγμή τῆς «γενικῆς λύσης».

Ἄν ἡ γραμμή τοῦ κόμματός μας εἶναι γραμμή ἔντασης τῆς ἐπαναστατικῆς ἐφόδου τῶν προλετάριων τῶν ξεχωριστῶν χωρῶν ἐνάντια στή δική τους ἀστική τάξη καί γραμμή ἀποδέσμευσης τῆς πρωτοβουλίας τους, ἡ γραμμή τῆς ἀντιπολίτευσής μας εἶναι γραμμή παθητικῆς ἀναμονῆς καί δέσμευσης τῆς πρωτοβουλίας τῶν προλετάριων τῶν ξεχωριστῶν χωρῶν στήν πάλη τους ἐνάντια στή δική τους ἀστική τάξη.

Ἡ πρώτη γραμμή εἶναι γραμμή δραστηριοποίησης τῶν προλετάριων τῶν ξεχωριστῶν χωρῶν.

Ἡ δεύτερη γραμμή εἶναι γραμμή ἐξασθένησης τῆς θέλησης τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ἐπανάσταση, γραμμή παθητικότητας καί ἀναμονῆς.

Ὁ Λένιν εἶχε χίλιες φορές δίκιο ὅταν ἔγραφε τά παρακάτω προφητικά λόγια, πού ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τίς σημερινές μας διαμάχες.

«Ξέρω βέβαια ὅτι ὑπάρχουν μερικοί σοφοί ἄνθρωποι πού θεωροῦν τόν ἑαυτό τους πολύ ἔξυπνο, πού αὐτονομάζονται μάλιστα σοσιαλιστές καί πού βεβαιώνουν ὅτι δέν ἔπρεπε νά πάρουμε τήν ἐξουσία ὥσπου νά ξεσπάσει ἡ ἐπανάσταση σ' ὅλες τίς χῶρες. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δέν ὑποψιάζονται ὅτι μιλώντας ἔτσι ἀπομακρύνονται ἀπό τήν ἐπανάσταση καί περνᾶνε μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης. Νά περιμένουμε ὥσπου οἱ ἐργαζόμενες τάξεις νά κάνουν τήν ἐπανάσταση σέ παγκόσμια κλίμακα, σημαίνει νά κοκαλώσουμε ὅλοι περιμένοντας. Αὐτό εἶναι παραλογισμός» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 9).

Αὐτά τά λόγια τοῦ Λένιν δέν πρέπει νά τά ξεχνᾶμε.

2. Πῶς ὁ Ζηνόβιεφ «ἐπεξεργάζεται» τό Λένιν

Μίλησα γιά τίς προϋποθέσεις τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων στίς ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες. Τώρα θά ἤθελα νά πῶ λίγα λόγια γιά τό πῶς ὁ Ζηνόβιεφ διαστρεβλώνει ἤ «ἐπεξεργάζεται» τό βασικό ἄρθρο τοῦ Λένιν γιά τίς προϋποθέσεις τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων καί τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες. Ἔχω ὑπόψη μου τό γνωστό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης», πού γράφτηκε τό 1915 καί πού περικοπές του ἀναφέρθηκαν πολλές φορές στή διάρκεια τῶν συζητήσεών μας. Ὁ Ζηνόβιεφ μέ κατηγόρησε ὅτι παράθεσα ὄχι ολοκληρωμένες περικοπές αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου. Ταυτόχρονα προσπαθεῖ νά δόσει τέτια ἑρμηνεία στό ἄρθρο αὐτό, πού δέν μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ διαφορετικά παρά πλέρια διαστρέβλωση τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Λένιν, τῆς βασικῆς του γραμμῆς στό ζήτημα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες. Ἐπιτρέψτε μου ν' ἀναφέρω ὁλόκληρη αὐτή τήν περικοπή, καί θά προσπαθήσω νά ὑπογραμμίσω τίς σειρές πού τήν περασμένη φορά τίς παρέλειψα ἀπό ἔλλειψη χρόνου. Νά ἡ περικοπή αὐτή:

«Ἡ ἀνισόμετρη οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη εἶναι ἀπόλυτος νόμος τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀπό δῶ βγαίνει ὅτι εἶναι δυνα-

τή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἀρχή σέ λίγες ἤ καί σέ μιά μόνη, ξεχωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα. Τό νικηφόρο προλετα- ριάτο αὐτῆς τῆς χώρας, ἀφοῦ ἀπαλλοτριώσει τούς καπιταλιστές καί ὀργανώσει τή σοσιαλιστική παραγωγή στή χώρα του, θά ὀρ- θωθεῖ ἐνάντια στόν ὑπόλοιπο, καπιταλιστικό κόσμο, παίρνον- τας μαζί του τίς καταπιεζόμενες τάξεις τῶν ἄλλων χωρῶν, ἀνάβον- τας στίς χῶρες αὐτές ἐξεγέρσεις ἐνάντια στούς καπιταλιστές, δρών- τας σέ περίπτωση ἀνάγκης ἀκόμα καί μέ στρατιωτική δύναμη ἐνάντια στίς ἐκμεταλλεύτριες τάξεις καί τά κράτη τους. Πολιτι- κή μορφή τῆς κοινωνίας, στήν ὁποία νικᾶ τό προ- λεταριάτο ἀνατρέποντας τήν ἀστική τάξη, θά εἶ- ναι ἡ λαοκρατική δημοκρατία, πού θά συγκεν- τρώνει ὅλο καί περισσότερο τίς δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου τοῦ δοσμένου ἔθνους ἤ τῶν δο- σμένων ἐθνῶν στήν πάλη ἐνάντια στά κράτη πού δέν πέρασαν ἀκόμα στό σοσιαλισμό. Δέν εἶναι δυνατό νά ἐξαλειφθοῦν οἱ τάξεις χωρίς τή δι- χτατορία τῆς καταπιεζόμενης τάξης, τοῦ προ- λεταριάτου. Δέν εἶναι δυνατή ἡ ἐλεύθερη συνέ- νωση τῶν ἐθνῶν στό σοσιαλισμό χωρίς λίγο-πο- λύ μακρόχρονη καί ἐπίμονη πάλη τῶν σοσιαλι- στικῶν δημοκρατιῶν ἐνάντια στά καθυστερημέ- να κράτη» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 232—233).

Ἀναφέροντας τήν περικοπή αὐτή ὁ Ζηνόβιεφ κάνει δυό παρατηρήσεις: τήν πρώτη γιά τή λαοκρατική δημο- κρατία καί τή δεύτερη γιά τήν ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστι- κῆς παραγωγῆς.

Ἄς μιλήσουμε πρῶτα γιά τήν πρώτη παρατήρηση. Ὁ Ζηνόβιεφ ἔχει τή γνώμη πώς ἄν ὁ Λένιν μιλάει ἐδῶ γιά λαοκρατική δημοκρατία, τότε μπορεῖ νά πρόκειται τό πολύ-πολύ γιά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προ- λεταριάτο. Ταυτόχρονα ὁ Ζηνόβιεφ δέ ντράπηκε νά κάνει ἐδῶ ἕναν ἀρκετά νεφελώδη, ὅμως ἐπίμονο ὑπαινιγμό πώς ὁ Λένιν μιλάει ἐδῶ μάλλον γιά ἀστική δημοκρατία. Εἶ- ναι αὐτό ἀλήθεια; Καί βέβαια δέν εἶναι ἀλήθεια. Γιά νά

ἀντικρούσουμε αὐτόν τόν ὄχι ὁλότελα παστρικό ὑπαινιγμό τοῦ Ζηνόβιεφ, φτάνει νά διαβάσουμε τίς τελευταῖες σει- ρές τῆς περικοπῆς, πού μιλᾶνε γιά τήν «πάλη τῶν σοσιαλιστικῶν δημοκρατιῶν ἐνάντια στά καθυστερημένα κράτη». Εἶναι φανερό πώς ὁ Λένιν, μιλώντας γιά λαοκρα- τική δημοκρατία, δέν εἶχε ὑπόψη του τήν ἀστική δημο- κρατία, ἀλλά τή σοσιαλιστική δημοκρατία.

Τό 1915 ὁ Λένιν δέν ἤξερε ἀκόμα τή Σοβιετική ἐξουσία σάν κρατική μορφή τῆς διχτατορίας τοῦ προλε- ταριάτου. Ὁ Λένιν ἀπό τό 1905 ἀκόμα ἤξερε ὅτι στήν περίοδο τῆς ἀνατροπῆς τοῦ τσαρισμοῦ τά μεμονωμένα Σοβιέτ ἀποτελοῦν ἔμβρυα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Ὅμως τή συνενωμένη σέ κρατική κλίμακα Σοβιετική ἐξου- σία, σάν κρατική μορφή τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριά- του, ὁ Λένιν δέν τήν ἤξερε ἀκόμα τότε. Μόνο τό 1917 ἀνακάλυψε ὁ Λένιν τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ σάν κρα- τική μορφή τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, καί τό καλοκαίρι τοῦ 1917 ἐπεξεργάστηκε λεπτομερειακά τό ζή- τημα τῆς νέας αὐτῆς μορφῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης τῆς μεταβατικῆς κοινωνίας. Αὐτό τόκανε κυρίως στό βιβλίο του «Κράτος καί ἐπανάσταση»[29]. Ἔτσι ἐξηγιέται οὐσια- στικά καί τό γεγονός ὅτι ὁ Λένιν στήν περικοπή αὐτή δέ μιλάει γιά Σοβιετική δημοκρατία, ἀλλά γιά λαοκρατική δη- μοκρατία, ἐννοώντας μ' αὐτή, ὅπως τό δείχνει ἡ περικο- πή, τή σοσιαλιστική δημοκρατία. Ὁ Λένιν ἐνέργησε ἐδῶ ὅπως ἐνέργησαν στόν καιρό τους ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔγκελς, πού μέχρι τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ θεωροῦσαν σάν μορφή πολιτικῆς ὀργάνωσης τῆς μεταβατικῆς κοινωνίας ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό τή δημοκρατία γε- νικά καί ἀποκρυπτογράφησαν τόν ὅρο αὐτό ὕστερα ἀπ' τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ λέγοντας ὅτι ἡ δημοκρατία αὐτή πρέπει νά εἶναι δημοκρατία τύπου Κομμούνας τοῦ

Παρισιοῦ. Δέ μιλῶ πιά γιά τό γεγονός ὅτι ἄν ὁ Λένιν στήν περικοπή του εἶχε ὑπόψη του τήν ἀστικο-λαοκρατική δημοκρατία, τότε δέ θά μποροῦσε νά γίνεται λόγος γιά «διχτατορία τοῦ προλεταριάτου», γιά «ἀπαλλοτρίωση τῶν καπιταλιστῶν» κλπ.

Ὅπως βλέπετε, τήν ἀπόπειρα τοῦ Ζηνόβιεφ νά «ἐπεξεργαστεῖ» τό Λένιν δέ μποροῦμε νά τήν ποῦμε πετυχημένη.

Ἄς περάσουμε στή δεύτερη παρατήρηση τοῦ Ζηνόβιεφ. Ὁ Ζηνόβιεφ μᾶς βεβαιώνει ὅτι τή φράση τοῦ σ. Λένιν γιά τήν «ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς» δέν πρέπει νά τήν καταλάβουμε ἔτσι ὅπως πρέπει νά τήν καταλάβει γενικά κάθε φυσιολογικός ἄνθρωπος, ἀλλά κάπως διαφορετικά, καί συγκεκριμένα ἔτσι σά νά εἶχε ὁ Λένιν ἐδῶ ὑπόψη του μόνο τήν ἔ ν α ρ ξ η τῆς ὀργάνωσης τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς. Γιατί καί γιά ποιό λόγο—αὐτό δέ μᾶς τό ἐξήγησε ἀκόμα ὁ Ζηνόβιεφ. Ἐπιτρέψτε μου νά δηλώσω ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ κάνει ἐδῶ ἀκόμα μιά ἀπόπειρα νά «ἐπεξεργαστεῖ» τό Λένιν. Ἡ περικοπή λέει καθαρά ὅτι «τό νικηφόρο προλεταριάτο αὐτῆς τῆς χώρας, ἀφοῦ ἀπαλλοτριώσει τούς καπιταλιστές καί ὀ ρ γ α ν ώ σ ε ι τή σοσιαλιστική παραγωγή στή χώρα του, θά ὀρθωθεῖ ἐνάντια στόν ὑπόλοιπο, καπιταλιστικό κόσμο». Ἐδῶ λέει, «ἀ φ ο ῦ ὀ ρ γ α ν ώ σ ε ι», καί ὄχι «ὀργανώνοντας». Μήπως χρειάζεται ἀκόμα ν' ἀποδείξουμε πώς ἐδῶ ὑπάρχει διαφορά; Μήπως χρειάζεται ἀκόμα ν' ἀποδείξουμε πώς ἄν ὁ Λένιν εἶχε ὑπόψη του μόνο τήν ἔ ν α ρ ξ η τῆς ὀργάνωσης τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς, τότε θά ἔλεγε: «ὀργανώνοντας» καί ὄχι «ἀφοῦ ὀργανώσει». Ὥστε ὁ Λένιν εἶχε ὑπόψη του ὄχι τήν ἔναρξη τῆς ὀργάνωσης τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς, ἀλλά καί τή δυνατότητα νά ὀργανωθεῖ ἡ σοσιαλιστική παραγωγή, τή δυνατότητα νά οἰκοδομηθεῖ ἡ σοσιαλιστική παραγωγή σέ ξεχωριστές χῶρες.

Ὅπως βλέπετε, καί τή δεύτερη αὐτή ἀπόπειρα τοῦ Ζηνόβιεφ νά «ἐπεξεργαστεῖ» τό Λένιν πρέπει νά τή θεωροῦμε κάτι παραπάνω ἀπό ἀποτυχημένη.

Τίς ἀπόπειρές του αὐτές νά «ἐπεξεργαστεῖ» τό Λένιν ὁ Ζηνόβιεφ προσπαθεῖ νά τίς καλύψει μέ εἰρωνίες ὅτι «δέν μποροῦμε νά οἰκοδομήσουμε τό σοσιαλισμό μέ τό μαγικό ραβδί μέσα σέ δυό βδομάδες ἤ σέ δυό μῆνες». Φοβᾶμαι ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ χρειάζεται αὐτές τίς εἰρωνίες γιά νά κρύψει τό θυμό του. Καί ποῦ βρῆκε ὁ Ζηνόβιεφ τέτιους ἀνθρώπους πού σκοπεύουν νά οἰκοδομήσουν τό σοσιαλισμό μέσα σέ δυό βδομάδες, σέ δυό μῆνες ἤ καί σέ δυό χρόνια; Ἄν ὑπάρχουν γενικά στόν κόσμο τέτιοι ἄνθρωποι, γιατί δέν τούς κατονομάζει; Δέν τούς κατονόμασε ἁπλούστατα γιατί δέν ὑπάρχουν τέτιοι ἄνθρωποι στόν κόσμο. Τίς προσποιητές εἰρωνίες τίς χρειάστηκε ὁ Ζηνόβιεφ γιά νά κρύψει τή «δουλιά» του στήν «ἐπεξεργασία» τοῦ Λένιν καί τοῦ λενινισμοῦ.

Ἔτσι λοιπόν:

α) Ὁ Λένιν στό βασικό ἄρθρο του «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης», ξεκινώντας ἀπό τό νόμο τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, κατάληξε στό συμπέρασμα ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές κεφαλαιοκρατικές χῶρες·

β) μέ τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες ὁ Λένιν ἐννοεῖ τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο, τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί τήν ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς καί ὅτι ὅλα αὐτά τά καθήκοντα δέν ἀποτελοῦν αὐτοσκοπό, ἀλλά μέσο γιά νά ὀρθωθεῖ ἐνάντια στόν ὑπόλοιπο, κεφαλαιοκρατικό κό-

σμο καί νά βοηθήσει τούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν στήν πάλη τους ἐνάντια στόν καπιταλισμό·

γ) ὁ Ζηνόβιεφ ἀποπειράθηκε νά παραμορφώσει αὐτές τίς θέσεις τοῦ λενινισμοῦ καί νά «ἐπεξεργαστεῖ» τό Λένιν προσαρμόζοντάς τες στή σημερινή μισομενσεβίκικη θέση τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Ἡ ἀπόπειρα αὐτή ὅμως ἀποδείχτηκε μιά ἀπόπειρα μέ ἀκατάλληλα μέσα.

Νομίζω ὅτι εἶναι περιττά ἐδῶ τά παραπέρα σχόλια.

III

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

Ἐπιτρέψτε μου, σύντροφοι, νά περάσω τώρα στό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ, στή χώρα μας.

1. Οἱ «μανοῦβρες» τῆς ἀντιπολίτευσης καί ὁ «ἐθνικο-ρεφορμισμός» τοῦ κόμματος τοῦ Λένιν

Ὁ Τρότσκι δήλωσε στό λόγο του ὅτι τό μεγαλύτερο λάθος τοῦ Στάλιν εἶναι ἡ θεωρία γιά τή δυνατότητα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα, στή χώρα μας. Ὥστε λοιπόν δέν πρόκειται γιά τή θεωρία τοῦ Λένιν σχετικά μέ τή δυνατότητα νά οἰκοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμός στή χώρα μας, μά γιά κάποια ἄγνωστη σ' ὅλους «θεωρία» τοῦ Στάλιν. Ἐγώ τό ζήτημα αὐτό τό καταλαβαίνω ἔτσι: Ὁ Τρότσκι ἔβαλε σκοπό νά καταπολεμήσει τή θεωρία τοῦ Λένιν, μά ἐπειδή ἡ ἀνοιχτή πάλη ἐνάντια στό Λένιν εἶναι ὑπόθεση ἐπικίνδυνη, ἀποφάσισε νά τήν καταπολεμήσει μέ τή μορφή τῆς πάλης ἐνάντια στή «θεωρία» τοῦ Στάλιν. Ὁ Τρότσκι θέλει ἔτσι νά εὐκολύνει τήν πάλη του ἐνάντια στό λενινισμό, συγκαλύπτοντας τήν πάλη αὐτή μέ τήν κριτική πού κάνει στή «θεωρία» τοῦ Στάλιν. Ὅτι ἔτσι ἀκριβῶς ἔχει ἡ ὑπόθεση, ὅτι ὁ Στάλιν δέν ἔχει ἐδῶ καμιά σχέση, ὅτι δέ μπορεῖ κάν νά γίνει λόγος γιά ὁποιαδήποτε «θεωρία» τοῦ Στάλιν, ὅτι ὁ Στάλιν ποτέ δέν πρόβαλε τήν ἀξίωση ὅτι πρόσθεσε κάτι τό νέο στή θεωρία ἀλλά προσπαθοῦσε μόνο νά διευκολύνει τόν πλήρη θρίαμβο τοῦ λενινισμοῦ στό κόμμα μας, παρά τίς ρεβιζιονιστικές ἀπόπειρες τοῦ Τρότσκι, αὐτό θά προσπαθήσω νά τό δείξω παρακάτω. Γιά τήν ὥρα ὅμως θά σημειώσουμε ὅτι ἡ δήλωση τοῦ Τρότσκι γιά «θεωρία» τοῦ Στάλιν εἶναι μανούβρα, κατεργαριά, ἄναντρη καί ἀποτυχημένη κατεργαριά πού ἐπιδιώκει νά καλύψει τήν πάλη του ἐνάντια στή λενινιστική θεωρία τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες, πάλη πού ἄρχισε ἀπό τό 1915 καί συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Εἶναι ἄραγε ὁ τρόπος αὐτός τοῦ Τρότσκι γνώρισμα ἔντιμης πολεμικῆς; Αὐτό ἄς τό κρίνουν οἱ σύντροφοι.

Ἀφετηρία τῶν ἀποφάσεων τοῦ κόμματός μας στό ζήτημα ἄν εἶναι δυνατή ἡ οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας εἶναι τά γνωστά προγραμματικά ἔργα τοῦ σ. Λένιν. Στά ἔργα του αὐτά ὁ Λένιν λέει ὅτι στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες, ὅτι εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ νίκη τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου στή λύση τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος αὐτῆς τῆς διχτατορίας, ὅτι ἐμεῖς, οἱ προλετάριοι τῆς ΕΣΣΔ, ἔχουμε ὅ,τι χρειάζεται καί ὅ,τι εἶναι ἀρκετό γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς πλέριας σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Ἀνάφερα πρίν ἀπό λίγο μιά περικοπή ἀπ' τό γνωστό ἄρθρο τοῦ Λένιν, ὅπου γιά πρώτη φορά ἔβαλε τό ζήτημα ἄν εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχω-

ριστές χῶρες καί γι' αὐτό δέ θά τήν ἐπαναλάβω ἐδῶ. Τό ἄρθρο αὐτό γράφτηκε τό 1915. Τό ἄρθρο αὐτό λέει ὅτι ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες, ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο, ἡ ἀπαλλοτρίωση τῶν κεφαλαιοκρατῶν καί ἡ ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς εἶναι πράγματα πού μποροῦν νά γίνουν. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Τρότσκι τότε κιόλας, τό 1915, ξεσπάθωσε στόν τύπο ἐνάντια στό ἄρθρο αὐτό τοῦ Λένιν καί ὀνόμασε τή λενινιστική θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα θεωρία τῆς «ἐθνικῆς στενότητας».

Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: τί δουλιά ἔχει ἐδῶ ἡ «θεωρία» τοῦ Στάλιν;

Ἀνάφερα παραπέρα στήν ἔκθεσή μου μιά περικοπή ἀπό τό γνωστό ἔργο τοῦ Λένιν «Ἡ οἰκονομία καί ἡ πολιτική στήν ἐποχή τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου», ὅπου λέει καθαρά καί ξάστερα ὅτι ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου στήν ΕΣΣΔ, μέ τήν ἔννοια τῆς λύσης τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, πρέπει νά θεωρεῖται ἐξασφαλισμένη. Τό ἔργο αὐτό γράφτηκε τό 1919. Νά ἡ περικοπή αὐτή:

«Ὅσα ψέματα κι ἄν λένε, ὅσο κι ἄν συκοφαντοῦν οἱ ἀστοί ὅλων τῶν χωρῶν καί οἱ φανεροί καί οἱ κρυφοί συνεργοί τους (οἱ „σοσιαλιστές" τῆς 2ης Διεθνοῦς), παραμένει ἀναμφισβήτητο ὅτι: ἀπό τήν ἄποψη τοῦ βασικοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου ἐξασφαλίστηκε στή χώρα μας ἡ νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ ἐνάντια στόν καπιταλισμό. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ ἀστική τάξη ὅλου τοῦ κόσμου λυσσᾶ κι ἀφρίζει ἐνάντια στό μπολσεβικισμό καί ὀργανώνει ἐνάντια στούς μπολσεβίκους στρατιωτικές εἰσβολές, συνωμοσίες καί τά λοιπά, ἐπειδή καταλαβαίνει περίφημα ὅτι εἶναι ἀναπόφευχτη ἡ νίκη μας στό μετασχηματισμό τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, ἄν δέ μᾶς πνίξει μέ τή στρατιωτική βία. Μά δέν τά καταφέρνει νά μᾶς πνίξει μ' αὐτό τόν τρόπο»* (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 24ος, σελ. 510).

Ὅπως βλέπετε, ὁ Λένιν λέει ἐδῶ καθαρά ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ στό μετασχηματισμό τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, στή λύση τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Τρότσκι καί ἡ ἀντιπολίτευση στό σύνολό της δέ συμφωνοῦν μέ τίς βασικές θέσεις πού δίνονται σ' αὐτή τήν περικοπή.

Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: τί δουλιά ἔχει ἐδῶ ἡ «θεωρία» τοῦ Στάλιν;

Ἀνάφερα, τέλος, μιά περικοπή ἀπό τή γνωστή μπροσούρα τοῦ Λένιν, ἀπό τήν μπροσούρα «Γιά τό συνεταιρισμό», πού γράφτηκε τό 1923. Ἡ περικοπή αὐτή λέει:

«Πραγματικά, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους πάνω σ' ὅλα τά μεγάλα μέσα παραγωγῆς, ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, ἡ συμμαχία αὐτοῦ τοῦ προλεταριάτου μέ τά πολλά ἑκατομμύρια τούς μικρούς καί τούς πολύ μικρούς ἀγρότες, ἡ ἐξασφάλιση τῆς καθοδήγησης τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τό προλεταριάτο αὐτό κλπ.—μήπως ὅλα αὐτά δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιά νά χτίσουμε μέ τό συνεταιρισμό, καί μόνο μέ τό συνεταιρισμό, πού πρῶτα τόν μεταχειριζόμασταν σάν μικρομπακάλικο καί πού ἀπό ὁρισμένη πλευρά ἔχουμε δικαίωμα νά τόν μεταχειριζόμαστε σάν τέτιο καί σήμερα, στίς συνθῆκες τῆς ΝΕΠ, μήπως ὅλα αὐτά δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται γιά νά χτίσουμε τήν πλέρια σοσιαλιστική κοινωνία; Αὐτό δέν εἶναι ἀκόμα οἰκοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, εἶναι ὅμως ὅ,τι χρειάζεται καί ὅ,τι εἶναι ἀρκετό γι' αὐτή τήν οἰκοδόμηση»* (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 392).

---

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Βλέπετε ὅτι ἡ περικοπή αὐτή δέν ἀφήνει καμιά ἀμφιβολία γιά τή δυνατότητα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Βλέπετε ὅτι στήν περικοπή αὐτή ἀπαριθμοῦνται οἱ κύριοι παράγοντες τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας: ἡ προλεταριακή ἐξουσία, ἡ μεγάλη παραγωγή στά χέρια τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας, ἡ συμμαχία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, ἡ καθοδήγηση ἀπό μέρους τοῦ προλεταριάτου μέσα σ' αὐτή τή συμμαχία, ὁ συνεταιρισμός.

Ὁ Τρότσκι προσπάθησε πρίν ἀπό λίγο καιρό, στή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ν' ἀντιπαραθέσει σ' αὐτή τήν περικοπή μιά ἄλλη περικοπή ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν, πού λέει ὅτι «Κομμουνισμός ἴσον Σοβιετική ἐξουσία σύν ἐξηλεκτρισμός ὅλης τῆς χώρας» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 46). Ὅμως τό νά ἀντιπαραθέτεις τή μιά στήν ἄλλη αὐτές τίς περικοπές σημαίνει ὅτι διαστρεβλώνεις τό βασικό νόημα τῆς μπροσούρας τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό». Μήπως ὁ ἐξηλεκτρισμός δέν εἶναι συστατικό μέρος τῆς μεγάλης παραγωγῆς καί μήπως εἶναι δυνατός ὁ ἐξηλεκτρισμός γενικά στή χώρα μας χωρίς μεγάλη παραγωγή, συγκεντρωμένη στά χέρια τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας; Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι στή μπροσούρα «Γιά τό συνεταιρισμό» τά λόγια τοῦ Λένιν γιά τή μεγάλη παραγωγή, σάν ἕναν ἀπό τούς παράγοντες τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀφοροῦν καί τόν ἐξηλεκτρισμό;

Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση καταπολεμᾶ λίγο-πολύ φανερά, καί πιό συχνά σκεπασμένα, τίς βασικές θέσεις πού ἐκθέτονται στήν περικοπή αὐτή τῆς μπροσούρας τοῦ Λένιν «Γιά τό συνεταιρισμό».

Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: τί δουλιά ἔχει ἐδῶ ἡ «θεωρία» τοῦ Στάλιν;

Αὐτές εἶναι οἱ βασικές θέσεις τοῦ λενινισμοῦ στό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Τό κόμμα ὑποστηρίζει ὅτι σ' αὐτές τίς θέσεις τοῦ λενινισμοῦ ἀντιφάσκουν ριζικά οἱ γνωστές θέσεις τοῦ Τρότσκι καί τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης ὅτι «ἡ οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ δέν εἶναι δυνατή μέσα στά ἐθνικά κρατικά πλαίσια», ὅτι «ἡ θεωρία τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα εἶναι θεωρητική δικαιολογία τῆς ἐθνικῆς στενότητας», ὅτι «χωρίς ἄμεση κρατική ὑποστήριξη ἀπό μέρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας δέ θά μπορέσει νά κρατηθεῖ στήν ἐξουσία» (Τρότσκι).

Τό κόμμα ὑποστηρίζει ὅτι οἱ θέσεις αὐτές τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι ἐκδήλωση σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης μέσα στό κόμμα μας.

Τό κόμμα ὑποστηρίζει ὅτι ἡ διατύπωση τοῦ Τρότσκι γιά τήν «ἄμεση κρατική ὑποστήριξη ἀπό μέρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου» εἶναι διατύπωση πού ξεκόβει ὁλότελα ἀπό τό λενινισμό. Γιατί, τί θά πεῖ νά ἐξαρτήσεις τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας ἀπό τήν «ἄμεση κρατική ὑποστήριξη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ προλεταριάτου»; Τί θά κάνουμε, ἄν στά ἀμέσως ἑπόμενα χρόνια τό εὐρωπαϊκό προλεταριάτο δέν κατορθώσει νά πάρει τήν ἐξουσία; Μπορεῖ μήπως ἡ ἐπανάστασή μας νά γυρίζει στόν ἀέρα γιά ἀκαθόριστο χρονικό διάστημα, περιμένοντας τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στή Δύση; Μποροῦμε μήπως νά ὑπολογίζουμε ὅτι ἡ ἀστική τάξη τῆς χώρας μας θά συγκατατεθεῖ νά περιμένει τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στή Δύση καί θά παραιτηθεῖ ἀπ' τή δουλιά της καί τήν πάλη της ἐνάντια στά σοσιαλιστικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας; Μήπως δέν ἀπορέει ἀπό τή διατύπωση αὐτή τοῦ Τρότσκι ἡ προοπτική τῆς βαθμιαίας παράδοσης τῶν θέ-

σεών μας στά κεφαλαιοκρατικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας καί σέ συνέχεια ἡ προοπτική τῆς ἀποχώρησης τοῦ κόμματός μας ἀπό τήν ἐξουσία, σέ περίπτωση πού θά ἀργοπορήσει ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση στή Δύση;

Μήπως δέν εἶναι φανερό ὅτι ἐδῶ ἔχουμε νά κάνουμε μέ δυό πέρα γιά πέρα διαφορετικές γραμμές, πού ἡ μιά εἶναι ἡ γραμμή τοῦ κόμματος καί τοῦ λενινισμοῦ καί ἡ ἄλλη εἶναι ἡ γραμμή τῆς ἀντιπολίτευσης καί τοῦ τροτσκισμοῦ;

Στήν εἰσήγησή μου ρώτησα τόν Τρότσκι καί ἐξακολουθῶ νά τόν ρωτῶ: μήπως δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι τή θεωρία τοῦ Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες τή χαρακτήρισε ὁ Τρότσκι τό 1915 θεωρία τῆς «ἐθνικῆς στενότητας»; Δέν πῆρα ὅμως ἀπάντηση. Γιατί; Μπορεῖ ποτέ ἡ μέθοδος τῆς ἀποσιώπησης νά εἶναι γνώρισμα τόλμης στήν πολεμική;

Ρώτησα παραπέρα τόν Τρότσκι καί ἐξακολουθῶ νά τόν ρωτῶ: μήπως δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀκόμα τώρα τελευταῖα, τό Σεπτέμβρη τοῦ 1926, στό γνωστό ἔγγραφό του πού ἀπευθυνόταν στήν ἀντιπολίτευση ἐπανάλαβε τήν κατηγορία γιά «ἐθνική στενότητα» ἐνάντια στή θεωρία τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ; Ὅμως κι αὐτή τή φορά δέν πῆρα ἀπάντηση. Γιατί; Μήπως ἐπειδή ἡ μέθοδος τῆς ἀποσιώπησης ἀποτελεῖ ἐπίσης ἕνα εἶδος «ἑλιγμοῦ» τοῦ Τρότσκι;

Τί μᾶς λένε ὅλα αὐτά;

Μᾶς λένε ὅτι ὁ Τρότσκι στό βασικό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας παραμένει στίς παλιές του θέσεις τῆς πάλης ἐνάντια στό λενινισμό.

Μᾶς λένε ὅτι ὁ Τρότσκι, μή ἔχοντας τήν τόλμη νά ἐπιτεθεῖ ἀνοιχτά ἐνάντια στό λενινισμό, προσπαθεῖ νά καλύψει αὐτή του τήν πάλη κάνοντας κριτική σέ μιά ἀνύπαρχτη «θεωρία» τοῦ Στάλιν.

Ἄς περάσουμε σ' ἕναν ἄλλο «μανουβρατζή», στόν Κάμενεφ. Φαίνεται πώς κόλλησε ἀπό τόν Τρότσκι κι ἄρχισε κι αὐτός νά μανουβράρει. Ἡ μανούβρα του ὅμως ἀποδείχτηκε πιό χοντροκομμένη ἀπό τοῦ Τρότσκι. Ἄν ὁ Τρότσκι προσπάθησε νά κατηγορήσει μόνο τό Στάλιν, ὁ Κάμενεφ πῆρε φόρα καί κατηγοροῦσε ὁλόκληρο τό κόμμα, δηλώνοντας πώς αὐτό, δηλαδή τό κόμμα, «ὑποκαθιστᾶ τή διεθνῆ ἐπαναστατική προοπτική μέ τήν ἐθνικο-ρεφορμιστική προοπτική». Πῶς σᾶς φαίνεται αὐτό: τό κόμμα μας, λέει, ὑποκαθιστᾶ τή διεθνῆ ἐπαναστατική προοπτική μέ τήν ἐθνικο-ρεφορμιστική προοπτική. Καί μιά πού τό κόμμα μας εἶναι κόμμα τοῦ Λένιν, μιά πού στίς ἀποφάσεις του στό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στηρίζεται ὁλοκληρωτικά στίς γνωστές θέσεις τοῦ Λένιν, βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ λενινιστική θεωρία τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι θεωρία τοῦ ἐθνικο-ρεφορμισμοῦ. Ὁ Λένιν «ἐθνικο-ρεφορμιστής»—νά τί χουταμάρες μᾶς σερβίρει ὁ Κάμενεφ.

Ὑπάρχουν τίποτα ἀποφάσεις τοῦ κόμματός μας γιά τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας; Ναί, ὑπάρχουν, καί μάλιστα πολύ συγκεκριμένες ἀποφάσεις. Πότε πῆρε τό κόμμα αὐτές τίς ἀποφάσεις; Τίς πῆρε στή 14η Συνδιάσκεψη τοῦ κόμματός μας τόν Ἀπρίλη τοῦ 1925. Ἔχω ὑπόψη μου τή γνωστή ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης γιά τή δουλιά τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ καί τή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση στή χώρα μας. Εἶναι ἡ ἀπόφαση αὐτή λενινιστική; Μάλιστα εἶναι, γιατί αὐτό μποροῦν νά μᾶς τό ἐγγυηθοῦν τόσο ἁρμόδιοι ἄνθρωποι, σάν τό Ζηνόβιεφ, πού ἔκανε τήν εἰσήγηση στή 14η Συνδιάσκεψη ὑπερασπίζοντας αὐτή τήν ἀπόφαση, καί τόν Κά-

μενεφ, πού προέδρευε σ' αὐτή τή Συνδιάσκεψη καί ψήφισε ὑ π έ ρ τῆς ἀπόφασης αὐτῆς.

Γιατί τότε ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ δέν προσπάθησαν νά ἐξελέγξουν τό κόμμα μέ βάση τίς ἀντιφάσεις του, τή διάστασή του ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης στό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας, (ἀπόφαση) πού πάρθηκε, ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ μ ό φ ω ν α;

Μοῦ φαίνεται πώς αὐτό θἆταν πιό εὔκολο: ὑπάρχει εἰδική ἀπόφαση τοῦ κόμματος γιά τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας πού τήν ψήφισαν ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ. Καί οἱ δυό τους κατηγοροῦν τώρα τό κόμμα γιά ἐθνικο-ρεφορμισμό. Γιατί λοιπόν νά μήν ἀντλήσουν τά ἐπιχειρήματά τους ἀπό ἕνα τέσο σπουδαῖο κομματικό ντοκουμέντο, σάν τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης πού πραγματεύεται τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας καί πού ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος εἶναι ὁλοφάνερα λενινιστική;

Προσέξατε ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση γενικά, καί ὁ Κάμενεφ ἰδιαίτερα, ἀπόφυγαν τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, ὅπως ἀποφεύγει ὁ γάτος τό καυτό πιλάφι. (Γ έ λ ι α). Γιατί φοβοῦνται τόσο τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης πού πάρθηκε μέ βάση τήν εἰσήγηση τοῦ Ζηνόβιεφ καί ψηφίστηκε μέ τήν ἐνεργό σύμπραξη τοῦ Κάμενεφ; Γιατί ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ φοβοῦνται νά κάνουν ἀκόμα καί τήν παραμικρή νύξη γιά τήν ἀπόφαση αὐτή; Μήπως ἡ ἀπόφαση αὐτή δέν πραγματεύεται τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας; Μήπως τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ δέν εἶναι τό βασικό ἐπίμαχο ζήτημα τῆς συζήτησής μας;

Τί συμβαίνει λοιπόν ἐδῶ;

Συμβαίνει ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ, πού τό

1925 ἦταν ὑπέρ τῆς ἀπόφασης τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, ἀπαρνήθηκαν κατόπι τήν ἀπόφαση αὐτή, ἀπαρνήθηκαν συνεπῶς τό λενινισμό, πέρασαν μέ τό μέρος τοῦ τροτσκισμοῦ καί τώρα φοβοῦνται νά κάνουν καί τήν παραμικρή νύξη γι' αὐτή τήν ἀπόφαση ἀπό φόβο μή τυχόν ξεσκεπαστοῦν.

Τί λέει αὐτή ἡ ἀπόφαση;

Νά μιά περικοπή ἀπ' τήν ἀπόφαση αὐτή:

«Γενικά ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ (ὄ χ ι μέ τήν ἔννοια τῆς ὁ ρ ι σ τ ι κ ῆ ς νίκης) εἶναι ἀ π ό λ υ τ α δ υ ν α τ ή* σέ μιά μόνη χώρα».

Καί παρακάτω:

«... Ἡ ὕπαρξη δυό διαμετρικά ἀντίθετων κοινωνικῶν συστημάτων προκαλεῖ τή μόνιμη ἀπειλή καπιταλιστικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἄλλων μορφῶν οἰκονομικῆς πίεσης, ἔνοπλης ἐπέμβασης καί παλινόρθωσης. Μοναδική ἐγγύηση γιά τήν ὁ ρ ι σ τ ι κ ή ν ί κ η τ ο ῦ σ ο σ ι α λ ι σ μ ο ῦ, δηλ. ἐγγύηση ἐνάντια στήν παλινόρθωση, εἶναι συνεπῶς ἡ νικηφόρα σοσιαλιστική ἐπανάσταση σέ μιά σειρά χώρες. Ἀπ' αὐτό ὅμως δ έ ν ἀ π ο ρ έ ε ι κ α θ ό λ ο υ ὅ τ ι δ έ ν ε ἶ ν α ι δ υ ν α τ ή ἡ ο ἰ κ ο δ ό μ η σ η π λ έ ρ ι α ς σ ο σ ι α λ ι σ τ ι κ ῆ ς κ ο ι ν ω ν ί α ς σ έ μ ι ά τ ό σ ο κ α θ υ σ τ ε ρ η μ έ ν η χ ώ ρ α, ὅ π ω ς ἡ Ρ ω σ ί α, χ ω ρ ί ς τ ή ν „κ ρ α τ ι κ ή β ο ή θ ε ι α“* (Τρότσκι) τῶν πιό ἀναπτυγμένων ἀπό τεχνικο-οικονομική ἄποψη χωρῶν. Συστατικό μέρος τῆς τροτσκιστικῆς θεωρίας τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης ἀποτελεῖ ὁ ἰσχυρισμός ὅτι „μιά πραγματική ἄνοδος τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας στή Ρωσία θά γίνει δυνατή μ ό ν ο ὕ σ τ ε ρ α ἀ π ό τ ή ν ί κ η τοῦ προλεταριάτου στίς σπουδαιότερες χῶρες τῆς Εὐρώπης“ (Τρότσκι, 1922)—ἰσχυρισμός πού στή σημερινή περίοδο καταδικάζει τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ σέ μοιρολατρική παθητικότητα. Ὁ σ. Λένιν ἔγραφε ἐνάντια στίς „θεωρίες“ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τά ἑξῆς: „Εἶναι ἀφάνταστα στερεό-

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τυπο τό ἐπιχείρημά τους, πού τό ἔμαθαν ἀπέξω τόν καιρό τῆς ἀνάπτυξης τῆς δυτικοευρωπαϊκῆς σοσιαλδημοκρατίας καί πού συνίσταται στό νά λένε ὅτι δέν ἔχουμε ὡριμάσει γιά τό σοσιαλισμό, ὅτι δέν ἔχουμε, ὅπως ἐκφράζονται διάφοροι ἀπ' τούς „σοφούς" αὐτούς κυρίους, τίς ἀντικειμενικές οἰκονομικές προϋποθέσεις γιά τό σοσιαλισμό" (Σημειώσεις γιά τό Σουχάνοφ)». (Ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) «Γιά τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) ὕστερα ἀπό τήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ»[30]).

Βλέπετε ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης εἶναι ἀκριβής ἔκθεση τῶν βασικῶν θέσεων τοῦ λενινισμοῦ στό ζήτημα τῆς δυνατότητας τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Βλέπετε ὅτι ἡ ἀπόφαση χαρακτηρίζει τόν τροτσκισμό ἀντίβαρο τοῦ λενινισμοῦ καί μιά σειρά θέσεις τῆς ἀπόφασης ξεκινοῦν ἀπ' τήν ἄμεση ἄρνηση τῶν βάσεων τοῦ τροτσκισμοῦ.

Βλέπετε ὅτι ἡ ἀπόφαση ἀντανακλᾶ στό ἀκέραιο τίς διαμάχες πού ἔγιναν τώρα πάλι γιά τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στή χώρα μας.

Ξέρετε ὅτι ἡ εἰσήγησή μου στηρίχτηκε στίς καθοδηγητικές θέσεις αὐτῆς τῆς ἀπόφασης.

Θά θυμᾶστε ἴσως ὅτι στήν εἰσήγησή μου ἀνάφερα εἰδικά τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, κατηγορώντας τόν Κάμενεφ καί τό Ζηνόβιεφ ὅτι παραβίασαν αὐτή τήν ἀπόφαση, ὅτι ἀπομακρύνθηκαν ἀπ' αὐτή τήν ἀπόφαση.

Γιατί λοιπόν ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ δέν προσπάθησαν νά διασκεδάσουν αὐτή τήν κατηγορία;

Ποιό εἶναι ἐδῶ τό μυστικό;

Τό μυστικό ἐδῶ εἶναι ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ ἀπό καιρό πιά ἀπαρνήθηκαν τήν ἀπόφαση αὐτή καί,

ἀφοῦ τήν ἀπαρνήθηκαν, πέρασαν μέ τό μέρος τοῦ τροτσκισμοῦ.

Γιατί ἕνα ἀπό τά δυό:

εἴτε ἡ ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης δέν εἶναι λενινιστική—καί τότε ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ ψηφίζοντας αὐτή τήν ἀπόφαση δέν ἦταν λενινιστές·

εἴτε ἡ ἀπόφαση αὐτή εἶναι λενινιστική—καί τότε ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ, ξεκόβοντας ἀπ' τήν ἀπόφαση αὐτή, ἔπαψαν νά εἶναι λενινιστές.

Μερικοί ὁμιλητές (ἀνάμεσά τους νομίζω καί ὁ Ρίζε) εἶπαν ἐδῶ ὅτι δέν εἶναι ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ πού πέρασαν στόν τροτσκισμό, ἀλλά ἀντίθετα, ὁ Τρότσκι πέρασε μέ τό μέρος τοῦ Ζηνόβιεφ καί τοῦ Κάμενεφ. Ὅλα αὐτά εἶναι ἀνοησίες, σύντροφοι. Τό γεγονός ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ ἀπαρνήθηκαν τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης εἶναι μιά ἄμεση ἀπόδειξη ὅτι ἴσα-ἴσα ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ εἶναι πού πέρασαν μέ τό μέρος τοῦ τροτσκισμοῦ.

Ἔτσι λοιπόν:

Ποιός ἀπαρνήθηκε τή λενινιστική γραμμή στό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ πού διατυπώθηκε στήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.);

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι τήν ἀπαρνήθηκαν ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ.

Ποιός «ὑποκατάστησε τή διεθνῆ ἐπαναστατική προοπτική» μέ τόν τροτσκισμό;

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι τήν ὑποκατάστησαν ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ.

Ἄν τώρα ὁ Κάμενεφ θορυβεῖ καί φωνάζει γιά «ἐθνικο-ρεφορμισμό» τοῦ κόμματός μας, αὐτό γίνεται γιατί

προσπαθεῖ ἔτσι ν' ἀποσπάσει τήν προσοχή τῶν συντρόφων ἀπό τό ἁμάρτημά του καί νά τό φορτώσει σ' ἄλλον.

Νά γιατί ἡ «μανούβρα» τοῦ Κάμενεφ γιά «ἐθνικο-ρεφορμισμό» τοῦ κόμματός μας εἶναι κατεργαριά, ἄσχημη καί χοντροκομμένη κατεργαριά, πού ἐπιδιώκει μέ τίς φωνές γιά «ἐθνικο-ρεφορμισμό» τοῦ κόμματός μας νά καλύψει τό γεγονός ὅτι ἀπαρνήθηκε τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης, ἀπαρνήθηκε τό λενινισμό καί πέρασε μέ τό μέρος τοῦ τροτσκισμοῦ.

2. Χτίζουμε καί μποροῦμε νά χτίσουμε τήν οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ

Εἶπα στήν εἰσήγησή μου ὅτι στή χώρα μας ἔχει πιά δημιουργηθεῖ ἡ πολιτική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ—ἡ βάση αὐτή εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Εἶπα ὅτι ἡ οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπέχει πολύ ἀπό τό νάχει δημιουργηθεῖ καί ὅτι χρειάζεται ἀκόμα νά τή δημιουργήσουμε. Εἶπα σέ συνέχεια πώς γι' αὐτό τό λόγο τό ζήτημα μπαίνει ἔτσι: ἔχουμε ἄραγε τή δυνατότητα νά χτίσουμε μέ τίς δικές μας τίς δυνάμεις τήν οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας; Εἶπα, τέλος, ὅτι ἄν τό ἐρώτημα αὐτό τό μεταφράσουμε στήν ταξική γλώσσα, τότε θά πάρει τήν παρακάτω μορφή: ἔχουμε ἄραγε τή δυνατότητα νά καταβάλουμε μέ τίς δικές μας τίς δυνάμεις τή δική μας, τή σοβιετική, ἀστική τάξη;

Ὁ Τρότσκι ἰσχυρίζεται στό λόγο του ὅτι ἐγώ, μιλώντας γιά κατανίκηση τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς ΕΣΣΔ, ἐννοοῦσα τήν πολιτική της κατανίκηση. Αὐτό βέβαια δέν εἶναι σωστό. Αὐτά τά λέει ὁ Τρότσκι ἀπό φραξιονιστικό πάθος. Ἀπό τήν εἰσήγησή μου φαίνεται ὅτι ὅταν μιλοῦσα γιά τήν κατανίκηση τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς ΕΣΣΔ, ἐννοοῦσα τήν οἰκονομική κατανίκησή της, γιατί πολιτικά τήν εἴχαμε πιά καταβάλει.

Τί θά πεῖ νά καταβάλουμε οἰκονομικά τήν ἀστική τάξη τῆς ΕΣΣΔ; Ἤ μέ ἄλλα λόγια: τί θά πεῖ νά δημιουργήσουμε τήν οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ;

> «Νά δημιουργήσουμε τήν οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ θά πεῖ νά σμίξουμε τήν ἀγροτική οἰκονομία μέ τή σοσιαλιστική βιομηχανία σέ μιά ἑνιαία οἰκονομία, νά ὑποτάξουμε τήν ἀγροτική οἰκονομία στήν καθοδήγηση τῆς σοσιαλιστικῆς βιομηχανίας, νά ρυθμίσουμε τίς σχέσεις ἀνάμεσα στήν πόλη καί τό χωριό μέ βάση τήν ἀνταλλαγή τῶν προϊόντων τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί τῆς βιομηχανίας, νά φράξουμε καί νά ἐξαφανίσουμε ὅλα τά κανάλια πού μέ τή βοήθειά τους γεννιοῦνται οἱ τάξεις καί πρίν ἀπ' ὅλα τό κεφάλαιο, καί νά δημιουργήσουμε τελικά τέτιες συνθῆκες παραγωγῆς καί διανομῆς, πού νά ὁδηγοῦν κατευθείαν καί ἄμεσα στήν ἐξαφάνιση τῶν τάξεων» (βλ. εἰσήγηση τοῦ Στάλιν στήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ*).

Νά πῶς καθόριζα ἐγώ στήν εἰσήγησή μου τήν οὐσία τῆς οἰκονομικῆς βάσης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ.

Ὁ ορισμός αὐτός εἶναι μιά ἀκριβής ἔκθεση τοῦ ὁρισμοῦ τῆς «οἰκονομικῆς οὐσίας», τῆς «οἰκονομικῆς βάσης» τοῦ σοσιαλισμοῦ, πού δόθηκε ἀπό τό Λένιν στό γνωστό προσχέδιο τῆς μπροσούρας του «Γιά τό φόρο σέ εἶδος»[31].

Εἶναι ἄραγε σωστός αὐτός ὁ ὁρισμός καί μποροῦμε τάχα νά ὑπολογίζουμε στή δυνατότητα οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομικῆς βάσης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας;—νά ποιό εἶναι τώρα τό βασικό ζήτημα στίς διαφωνίες μας.

Ὁ Τρότσκι οὔτε κάν ἔθιξε αὐτό τό ζήτημα. Ἁπλούστατα τό παράκαμψε, θεωρώντας, ὅπως φαίνεται, ὅτι θά εἶναι πιό φρόνιμο νά σωπάσει.

Ὅμως τό γεγονός ὅτι ἐμεῖς χτίζουμε καί μποροῦμε

* Βλέπε σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 27. Σύντ.

νά χτίσουμε τήν οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ φαίνεται ἀκόμα καί ἀπό τό ὅτι:

α) ἡ σοσιαλιστικοποιημένη παραγωγή μας εἶναι μεγάλη καί ἑνωμένη παραγωγή, ἐνῶ ἡ μή ἐθνικοποιημένη παραγωγή στή χώρα μας εἶναι παραγωγή μικρή καί διασκορπισμένη, καί εἶναι γνωστό ὅτι ἡ ὑπεροχή τῆς μεγάλης παραγωγῆς, καί μάλιστα τῆς ἑνωμένης, ἀπέναντι στή μικρή παραγωγή ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητο γεγονός·

β) ἡ σοσιαλιστικοποιημένη παραγωγή μας καθοδηγεῖ κιόλας κι ἀρχίζει νά ὑποτάσσει τή μικρή παραγωγή, ἀδιάφορο ἄν πρόκειται γιά τή μικρή παραγωγή τῆς πόλης ἤ τοῦ χωριοῦ·

γ) στό μέτωπο τῆς πάλης τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας μας ἐνάντια στά κεφαλαιοκρατικά στοιχεῖα τά πρῶτα ἔχουν ἀναμφισβήτητη ὑπεροχή δυνάμεων ἀπέναντι στά δεύτερα καί προχωροῦν βῆμα πρός βῆμα κατανικώντας τά κεφαλαιοκρατικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας καί στόν τομέα τῆς παραγωγῆς, καί στόν τομέα τῆς κυκλοφορίας.

Ἀφήνω πιά τούς ἄλλους παράγοντες πού ὁδηγοῦν στή νίκη τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας μας ἐνάντια στά κεφαλαιοκρατικά στοιχεῖα.

Μήπως ἔχουμε λόγους νά ὑποθέτουμε ὅτι τό προτσές τῆς κατανίκησης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας μας δέν θά συνεχιστεῖ καί στό μέλλον;

Ὁ Τρότσκι στό λόγο του εἶπε:

«Ὁ Στάλιν λέει ὅτι οἰκοδομοῦμε τό σοσιαλισμό, δηλαδή προσπαθοῦμε νά πετύχουμε τήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων καί τοῦ κράτους, δηλαδή καταβάλλουμε τήν ἀστική μας τάξη. Μάλιστα, σύντροφοι, ἔλα ὅμως πού τό κράτος ἔχει ἀνάγκη ἀπό στρατό ἐνάντια στούς ἐξωτερικούς ἐχθρούς» (παίρνω τήν περικοπή ἀπ' τά στενογραφημένα Πρακτικά. Ι. Σ τ.).

Τί θά πεῖ αὐτό; Ποιό εἶναι τό νόημα αὐτῆς τῆς περικοπῆς; Ἀπό τήν περικοπή αὐτή μποροῦμε νά βγάλουμε ἕνα μόνο συμπέρασμα: μιά πού τό χτίσιμο τῆς οἰκονομικῆς βάσης τοῦ σοσιαλισμοῦ σημαίνει ἐξάλειψη τῶν τάξεων καί τοῦ κράτους καί μιά πού ὁ στρατός ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς θά μᾶς χρειαστεῖ γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς σοσιαλιστικῆς πατρίδας, καί ἐπειδή δέν εἶναι δυνατό νά ὑπάρχει στρατός χωρίς κράτος (ἔτσι σκέφτεται ὁ Τρότσκι), τότε βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὥς τή στιγμή πού δέ θά ἐξαφανιστεῖ ἡ ἀνάγκη τῆς ἔνοπλης ὑπεράσπισης τῆς σοσιαλιστικῆς πατρίδας, δέν μποροῦμε νά χτίσουμε τήν οἰκονομική βάση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἐδῶ, σύντροφοι, μπερδεύονται ὅλες οἱ ἔννοιες. Εἴτε ἐδῶ μέ τή λέξη κράτος ἐννοοῦν ἁπλῶς τό μηχανισμό τῆς ἔνοπλης ὑπεράσπισης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, πράγμα πού εἶναι παράλογο, γιατί τό κράτος εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα ὄργανο μιᾶς τάξης ἐνάντια σέ ἄλλες τάξεις, καί εἶναι αὐτονόητο πώς μιά καί δέ θά ὑπάρχουν τάξεις, δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει καί κράτος. Εἴτε ἐδῶ τό στρατό γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας δέν τόν ἐννοοῦν χωρίς τήν ὕπαρξη κράτους, πράγμα πού εἶναι πάλι παράλογο, γιατί θεωρητικά μποροῦμε νά δεχτοῦμε ἀπόλυτα μιά τέτια κατάσταση τῆς κοινωνίας, στήν ὁποία δέν ὑπάρχουν τάξεις, δέν ὑπάρχει κράτος, ὑπάρχει ὅμως ἔνοπλος λαός πού ὑπερασπίζει τήν ἀταξική του κοινωνία ἀπ' τούς ἐξωτερικούς ἐχθρούς. Ἡ κοινωνιολογία μᾶς προσφέρει ἀρκετά παραδείγματα πού δείχνουν ὅτι στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας ὑπῆρξαν κοινωνίες πού δέν εἶχαν τάξεις, δέν εἶχαν κράτη, πού ὑπερασπίζονταν ὅμως μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο ἐνάντια στεύς ἐξωτερικούς ἐχθρούς. Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τή μελλοντική ἀταξική κοινωνία πού, ἐνῶ δέ θάχει τάξεις καί κράτος, μπορεῖ ὡστόσο

νάχει μιά σοσιαλιστική πολιτοφυλακή ἀπαραίτητη γιά τήν ὑπεράσπισή της ἀπό τούς ἐξωτερικούς ἐχθρούς. Ἔχω τή γνώμη ὅτι εἶναι μάλλον ἀπίθανο νά φτάσουμε σέ μιά τέτια κατάσταση, γιατί δέ χωράει ἀμφιβολία ὅτι οἱ ἐπιτυχίες τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στή χώρα μας, καί πολύ περισσότερο ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ καί ἡ ἐξάλειψη τῶν τάξεων, εἶναι γεγονότα τέτιας κοσμοϊστορικῆς σημασίας, πού δέν μποροῦν παρά νά προκαλέσουν στούς προλετάριους τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν μιά ἰσχυρή τάση πρός τό σοσιαλισμό, δέν μποροῦν παρά νά προκαλέσουν ἐπαναστατικές ἐκρήξεις στίς ἄλλες χῶρες. Θεωρητικά ὅμως μποροῦμε ἀπόλυτα νά δεχτοῦμε μιά τέτια κατάσταση τῆς κοινωνίας, ὅπου νά εἶναι νοητή ἡ ὕπαρξη μιᾶς σοσιαλιστικῆς πολιτοφυλακῆς χωρίς νά ὑπάρχουν τάξεις καί κράτος.

Κατά τά ἄλλα, τό ζήτημα αὐτό ἔχει φωτιστεῖ ὥς ἕνα βαθμό στό πρόγραμμα τοῦ κόμματός μας. Νά τί αναφέρεται ἐκεῖ:

> «Ὁ Κόκκινος Στρατός, σάν ὄργανο τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας, πρέπει κατανάγκη νάχει ἀνοιχτά ταξικό χαρακτήρα, δηλαδή νά σχηματίζεται ἀποκλειστικά ἀπό τό προλεταριάτο καί ἀπό τά κοντινά σ' αὐτό μισοπρολεταριακά στρώματα τῆς ἀγροτιᾶς. *Μόνο μέ τήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων αὐτός ὁ ταξικός στρατός θά μετατραπεῖ σέ παλλαϊκή σοσιαλιστική πολιτοφυλακή.** (βλ. Πρόγραμμα τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ [32]).

Φαίνεται πώς ὁ Τρότσκι ξέχασε αὐτό τό σημεῖο τοῦ προγράμματός μας.

Ὁ Τρότσκι μίλησε στό λόγο του γιά ἐξάρτηση τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας ἀπ' τήν παγκόσμια κεφαλαιοκρατική οἰκονομία καί ἰσχυρίστηκε ὅτι «ἀπ' τόν ἀπομονωμένο πολεμικό κομμουνισμό φτάνουμε ὅλο καί περισσότερο στή *σύμφυση* μέ τήν παγκόσμια οἰκονομία».

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Ἔτσι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ λαϊκή μας οἰκονομία, μέ τήν πάλη της ἀνάμεσα στά κεφαλαιοκρατικά καί τά σοσιαλιστικά στοιχεῖα, *συμφύεται* μέ τήν παγκόσμια *κεφαλαιοκρατική* οἰκονομία. Λέω *κεφαλαιοκρατική* παγκόσμια οἰκονομία, γιατί ἄλλη παγκόσμια οἰκονομία δέν ὑπάρχει αὐτή τή στιγμή στόν κόσμο.

Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Εἶναι παραλογισμός. Αὐτά τά λέει ὁ Τρότσκι ἀπό φραξιονιστικό πάθος.

Κανένας δέν ἀρνιέται ὅτι ὑπάρχει ἐξάρτηση τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας ἀπ' τήν παγκόσμια κεφαλαιοκρατική οἰκονομία. Αὐτό δέν τό ἀρνήθηκε κι οὔτε τό ἀρνιέται κανείς, ὅπως καί κανείς δέν ἀρνιέται ὅτι ὑπάρχει ἐξάρτηση τῆς κάθε χώρας καί τῆς κάθε λαϊκῆς οἰκονομίας ἀπό τή διεθνῆ κεφαλαιοκρατική οἰκονομία, χωρίς νά ἐξαιρεῖται καί ἡ ἀμερικάνικη ἐθνική οἰκονομία. Ὅμως ἡ ἐξάρτηση αὐτή εἶναι ἀμοιβαία. Δέν ἐξαρτιέται μόνο ἡ οἰκονομία μας ἀπ' τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες, μά καί οἱ κεφαλαιοκρατικές χῶρες ἐξαρτιόνται ἀπό τήν οἰκονομία μας, ἀπ' τά πετρέλαιά μας, ἀπ' τά σιτηρά μας, ἀπ' τήν ξυλεία μας, καί τέλος ἀπ' τήν ἀπέραντη ἀγορά μας. Ἐμεῖς παίρνουμε πιστώσεις λχ. ἀπ' τή «Στάνταρτ Ὄιλ». Παίρνουμε πιστώσεις ἀπ' τούς γερμανούς κεφαλαιοκράτες. Ὅμως δέν τίς παίρνουμε γιά τά ὡραῖα μας τά μάτια, ἀλλά γιατί οἱ κεφαλαιοκρατικές χῶρες ἔχουν ἀνάγκη ἀπ' τά πετρέλαιά μας, ἀπ' τά σιτηρά μας, ἀπ' τήν ἀγορά μας γιά τήν πούληση τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ χώρα μας ἀποτελεῖ τό ἕνα ἕχτο τοῦ κόσμου, ὅτι εἶναι μιά τεράστια ἀγορά πούλησης καί ὅτι οἱ κεφαλαιοκρατικές χῶρες δέ μποροῦν νά κάνουν χωρίς αὐτές ἤ

ἐκεῖνες τίς σχέσεις μέ τήν ἀγορά μας. Ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν ἐξάρτηση τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν ἀπ' τήν οἰκονομία μας. Ἐδῶ ἡ ἐξάρτηση εἶναι ἀμοιβαία.

Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἐξάρτηση τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας ἀπό τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες ἀποκλείει τή δυνατότητα νά οἰκοδομηθεῖ ἡ σοσιαλιστική οἰκονομία στή χώρα μας; Φυσικά, δέ σημαίνει αὐτό. Ὅταν παρουσιάζεις τή σοσιαλιστική οἰκονομία σάν ἀπόλυτα κλειστή καί ἀπόλυτα ἀνεξάρτητη ἀπ' τίς ἐθνικές οἰκονομίες πού μᾶς περιβάλλουν, λές μιά ἀνοησία. Μποροῦμε μήπως νά ἰσχυριζόμαστε ὅτι ἡ σοσιαλιστική οἰκονομία δέ θά κάνει ἀπολύτως καθόλου ἐξαγωγές καί εἰσαγωγές, δέ θά εἰσάγει τά προϊόντα πού δέν ὑπάρχουν στή χώρα καί δέ θά ἐξάγει, σέ σύνδεση μ' αὐτό, τά δικά της προϊόντα; Ὄχι δέν μποροῦμε νά ἰσχυριζόμαστε ἕνα τέτιο πράγμα. Καί τί εἶναι οἱ ἐξαγωγές καί οἱ εἰσαγωγές; Εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς ἐξάρτησης τῶν διαφόρων χωρῶν ἀπό ἄλλες χῶρες. Εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς οἰκονομικῆς ἀλληλοεξάρτησης.

Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες τοῦ καιροῦ μας. Δέν μπορεῖτε νά φανταστεῖτε οὔτε μιά χώρα πού νά μήν κάνει ἐξαγωγές καί εἰσαγωγές. Ἄς πάρουμε τήν Ἀμερική, τήν πιό πλούσια ἀπ' ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου. Μποροῦμε μήπως νά ποῦμε ὅτι τά σημερινά κεφαλαιοκρατικά κράτη, λχ. ἡ Ἀγγλία ἤ ἡ Ἀμερική, εἶναι ἀπόλυτα ἀνεξάρτητες χῶρες; Ὄχι, δέν μποροῦμε νά τό ποῦμε. Γιατί; Γιατί οἱ χῶρες αὐτές ἐξαρτιόνται ἀπό τίς ἐξαγωγές καί τίς εἰσαγωγές, ἐξαρτιόνται ἀπ' τίς πρῶτες ὕλες τῶν ἄλλων χωρῶν (ἡ Ἀμερική ἐξαρτιέται λχ. ἀπό τό καουτσούκ καί ἀπό ἄλλα εἴδη πρώτων ὑλῶν), ἐξαρτιόνται ἀπ' τίς ἀγορές πούλησης, ὅπου πουλοῦν τόν τεχνικό τους ἐξοπλισμό καί ἄλλα ἕτοιμα ἐμπορεύματα.

Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι, ἄν δέν ὑπάρχουν ἀπόλυτα

ἀνεξάρτητες χῶρες, ἀποκλείεται ἔτσι καί ἡ αὐτοτέλεια τῶν ξεχωριστῶν ἐθνικῶν οἰκονομιῶν; Ὄχι, δέ σημαίνει αὐτό. Ἡ χώρα μας ἐξαρτιέται ἀπ' τίς ἄλλες χῶρες, ὅπως καί οἱ ἄλλες χῶρες ἐξαρτιόνται ἀπ' τή λαϊκή οἰκονομία μας, ὅμως αὐτό δέ θά πεῖ ὡστόσο ὅτι ἔτσι ἡ χώρα μας ἔχασε ἤ θά χάσει τήν αὐτοτέλειά της, ὅτι δέν μπορεῖ νά διαφυλάξει τήν αὐτοτέλειά της, ὅτι θά μετατραπεῖ σέ βίδιτσα τῆς παγκόσμιας κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας. Πρέπει νά κάνουμε διάκριση ἀνάμεσα στήν ἐξάρτηση τῶν διάφορων χωρῶν ἀπό ἄλλες καί στήν οἰκονομική αὐτοτέλεια αὐτῶν τῶν χωρῶν. Ἡ ἄρνηση τῆς ἀπόλυτης ἀνεξαρτησίας τῶν ξεχωριστῶν ἐθνικῶν οἰκονομικῶν μονάδων δέ σημαίνει ὡστόσο καί δέν μπορεῖ νά σημαίνει ἄρνηση τῆς οἰκονομικῆς αὐτοτέλειας τῶν μονάδων αὐτῶν.

Ὁ Τρότσκι ὅμως δέ μιλάει μόνο γιά ἐξάρτηση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας μας, ἀλλά μετατρέπει τήν ἐξάρτηση αὐτή σέ σύμφυση τῆς οἰκονομίας μας μέ τήν κεφαλαιοκρατική παγκόσμια οἰκονομία. Τί θά πεῖ ὅμως σύμφυση τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας μέ τήν κεφαλαιοκρατική παγκόσμια οἰκονομία; Θά πεῖ μετατροπή της σέ ἐξάρτημα τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Μά μήπως ἡ χώρα μας ἀποτελεῖ ἐξάρτημα τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ; Φυσικά, ὄχι! Αὐτά εἶναι βλακεῖες, σύντροφοι. Αὐτά δέν εἶναι σοβαρά πράγματα.

Ἄν αὐτό ἦταν σωστό, τότε δέ θά εἴχαμε καμιά δυνατότητα νά διαφυλάξουμε τή σοσιαλιστική μας βιομηχανία, τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ἐμπορίου, τίς ἐθνικοποιημένες μας μεταφορές, τήν ἐθνικοποιημένη μας πίστη, τή σχεδιασμένη μας καθοδήγηση τῆς οἰκονομίας.

Ἄν αὐτό ἦταν σωστό, τότε θά βρισκόμασταν κιόλας στό δρόμο τοῦ ἐκφυλισμοῦ τῆς σοσιαλιστικῆς μας βιομηχανίας σέ συνηθισμένη κεφαλαιοκρατική βιομηχανία.

Ἂν αὐτό ἦταν σωστό, τότε δέ θά εἴχαμε ἐπιτυχίες στό μέτωπο τῆς πάλης τῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων τῆς οἰκονομίας μας ἐνάντια στά κεφαλαιοκρατικά στοιχεῖα.

Ὁ Τρότσκι εἶπε στό λόγο του ὅτι «στήν πραγματικότητα θά βρισκόμαστε διαρκῶς κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας».

Ἔτσι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ λαϊκή μας οἰκονομία θ' ἀναπτύσσεται κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς παγκόσμιας κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας, γιατί ἄλλη παγκόσμια οἰκονομία ἐκτός ἀπό τήν κεφαλαιοκρατική δέν ὑπάρχει σήμερα στόν κόσμο.

Εἶναι αὐτό σωστό; Ὄχι, δέν εἶναι σωστό. Αὐτό εἶναι τό ὄνειρο τῶν σκυλέψαρων τοῦ καπιταλισμοῦ πού δέ θά πραγματοποιηθεῖ ποτέ.

Τί θά πεῖ ἔλεγχος ἀπό μέρους τῆς παγκόσμιας κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας; Ὁ ἔλεγχος στά χείλη τῶν κεφαλαιοκρατῶν δέν εἶναι κούφια λέξη. Ὁ ἔλεγχος στά χείλη τῶν κεφαλαιοκρατῶν εἶναι κάτι τό χειροπιαστό.

Κεφαλαιοκρατικός ἔλεγχος θά πεῖ πρίν ἀπ' ὅλα χρηματιστικός ἔλεγχος. Μήπως ὅμως οἱ τράπεζές μας δέν εἶναι ἐθνικοποιημένες, μήπως ἐργάζονται κάτω ἀπ' τήν καθοδήγηση τῶν εὐρωπαϊκῶν κεφαλαιοκρατικῶν τραπεζῶν; Χρηματιστικός ἔλεγχος θά πεῖ νά ἐγκατασταθοῦν στή χώρα μας ὑποκαταστήματα τῶν μεγάλων κεφαλαιοκρατικῶν τραπεζῶν, θά πεῖ νά ἱδρυθοῦν οἱ λεγόμενες τράπεζες «θυγατέρες». Μά μήπως ὑπάρχουν στή χώρα μας τέτιες τράπεζες; Φυσικά, ὄχι! Καί ὄχι μόνο δέν ὑπάρχουν, μά οὔτε καί θά ὑπάρξουν ποτέ ὅσο θά ζεῖ ἡ Σοβιετική ἐξουσία.

Κεφαλαιοκρατικός ἔλεγχος θά πεῖ ἔλεγχος πάνω στή βιομηχανία μας, ἀποεθνικοποίηση τῆς σοσιαλιστικῆς μας βιομηχανίας, ἀποεθνικοποίηση τῶν μεταφορῶν μας. Μά μήπως ἡ βιομηχανία μας δέν εἶναι ἐθνικοποιημένη καί μήπως δέν ἀναπτύσσεται ἀκριβῶς σάν ἐθνικοποιημένη βιομηχανία; Μήπως ἑτοιμάζεται κανείς νά ἀποεθνικοποιήσει ἔστω καί μιά ἀπό τίς ἐθνικοποιημένες ἐπιχειρήσεις; Βέβαια, ἐγώ δέν ξέρω τί προθέσεις ἔχει ὁ Τρότσκι ἐκεῖ στήν Ἐπιτροπή ἐκχωρήσεων. (Γ έ λ ι α). Ὅμως μπορεῖτε νά εἶστε σίγουροι ὅτι οἱ ὀπαδοί τῆς ἀποεθνικοποίησης δέν πρόκειται νά δοῦν ἄσπρη μέρα στή χώρα μας, ὅσο θά ζεῖ ἡ Σοβιετική ἐξουσία.

Κεφαλαιοκρατικός ἔλεγχος θά πεῖ δικαίωμα νά διαθέτουν τήν ἀγορά μας, θά πεῖ κατάργηση τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Ξέρω ὅτι οἱ κεφαλαιοκράτες τῆς Δύσης σπάσαν ἐπανειλημμένα τά μοῦτρα τους προσπαθώντας νά σπάσουν τό θώρακα τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Εἶναι γνωστό ὅτι τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου εἶναι ἡ ἀσπίδα καί τό τεῖχος τῆς νεαρῆς μας σοσιαλιστικῆς βιομηχανίας. Μά μήπως οἱ κεφαλαιοκράτες κατάφεραν κιόλας νά σημειώσουν ἐπιτυχίες στό ζήτημα τῆς κατάργησης τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου; Μήπως εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε πώς ὅ,τι κι ἄν γίνει, τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου θά ζεῖ καί θά ὑγιαίνει ὅσο θά ὑπάρχει ἡ Σοβιετική ἐξουσία;

Κεφαλαιοκρατικός ἔλεγχος σημαίνει, τέλος, πολιτικός ἔλεγχος, ἐκμηδένιση τῆς πολιτικῆς αὐτοτέλειας τῆς χώρας μας, προσαρμογή τῶν νόμων τῆς χώρας στά συμφέροντα καί τά γοῦστα τῆς διεθνοῦς κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας. Μά μήπως ἡ χώρα μας δέν εἶναι πολιτικά αὐτοτελής χώρα; Μήπως οἱ νόμοι μας δέν ὑπαγορεύονται ἀπ' τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου καί τῶν ἐργαζομένων μαζῶν τῆς χώρας μας; Γιατί δέ μᾶς παρουσιάζουν γεγονότα, ἔστω κι ἕνα γεγονός, πού νά δείχνει ὅτι χάσα-

με τήν πολιτική αὐτοτέλεια τῆς χώρας μας; Ἄς δοκιμάσουν νά παρουσιάσουν.

Νά πῶς καταλαβαίνουν οἱ κεφαλαιοκράτες τόν ἔλεγχο, ἄν βέβαια μιλᾶμε γιά πραγματικό ἔλεγχο καί δέ φλυαροῦμε στόν ἀέρα γιά κάποιον ἔλεγχο χωρίς σάρκα καί ὀστά.

Ἄν γίνεται λόγος γιά ἕναν τέτιο πραγματικό κεφαλαιοκρατικό ἔλεγχο—καί μόνο γιά ἕναν τέτιο ἔλεγχο μπορεῖ νά γίνεται λόγος, γιατί μέ κούφια φλυαρία γιά ἔλεγχο χωρίς σάρκα καί ὀστά μποροῦν ν' ἀσχολοῦνται μόνο λόγιοι τῆς κακιᾶς ὥρας—τότε εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δηλώσω πώς τέτιος ἔλεγχος δέν ὑπάρχει στή χώρα μας καί δέ θά ὑπάρξει ποτέ, ὅσο θά ζεῖ τό προλεταριάτο μας καί ὅσο θά ὑπάρχει στή χώρα μας Σοβιετική ἐξουσία. (Χειροκροτήματα).

Ὁ Τρότσκι εἶπε στό λόγο του:

«Τό ζήτημα εἶναι νά οἰκοδομήσουμε, περικυκλωμένοι ἀπό τήν κεφαλαιοκρατική παγκόσμια οἰκονομία, ἕνα ἀπομονωμένο σοσιαλιστικό κράτος. Αὐτό μπορεῖ νά τό πετύχουμε μόνο ἄν οἱ παραγωγικές δυνάμεις τοῦ ἀπομονωμένου αὐτοῦ κράτους θά εἶναι ἀνώτερες ἀπό τίς παραγωγικές δυνάμεις τοῦ καπιταλισμοῦ, γιατί γιά μιά προοπτική ὄχι ἑνός ἤ δέκα χρόνων, ἀλλά μισοῦ ἤ ἀκόμα καί ἑνός αἰώνα μπορεῖ νά σταθεροποιηθεῖ μόνο τό κράτος, μόνο ἡ νέα κοινωνική μορφή, πού οἱ παραγωγικές της δυνάμεις θά ἀποδειχτοῦν πιό ἰσχυρές ἀπό τίς παραγωγικές δυνάμεις τοῦ παλιοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος» (βλ. στενογραφημένα Πρακτικά τοῦ λόγου τοῦ Τρότσκι στήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ).

Ἔτσι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι χρειάζονται πενήντα ἤ ἀκόμα κι ἑκατό χρόνια γιά ν' ἀποδείξει τό σοσιαλιστικό σύστημα οἰκονομίας στήν πράξη τήν ὑπεροχή του ἀπέναντι στό κεφαλαιοκρατικό σύστημα οἰκονομίας ἀπ' τήν ἄποψη τῆς ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Αὐτό δέν εἶναι σωστό, σύντροφοι. Αὐτό εἶναι μπέρδεμα κάθε ἔννοιας καί προοπτικῆς.

Γιά ν' ἀποδείξει τό φεουδαρχικό σύστημα οἰκονομίας τήν ὑπεροχή του ἀπέναντι στό δουλοχτητικό σύστημα οἰκονομίας, μοῦ φαίνεται ὅτι χρειάστηκαν περίπου διακόσια, ἄν ὄχι λιγότερα χρόνια. Καί δέ μποροῦσε νά γίνει διαφορετικά, γιατί ὁ ρυθμός ἀνάπτυξης ἦταν τότε τρομαχτικά ἀργός καί ἡ τεχνική τῆς παραγωγῆς ἦταν κάτι παραπάνω ἀπό πρωτόγονη.

Γιά ν' ἀποδείξει τό ἀστικό σύστημα οἰκονομίας τήν ὑπεροχή του ἀπέναντι στό φεουδαρχικό σύστημα οἰκονομίας, χρειάστηκαν κάπου ἑκατό χρόνια ἤ κι ἀκόμα λιγότερα. Στούς κόλπους κιόλας τῆς φεουδαρχικῆς κοινωνίας τό ἀστικό σύστημα οἰκονομίας εἶχε δείξει ὅτι στέκει πιό ψηλά, πολύ πιό ψηλά ἀπ' τό φεουδαρχικό σύστημα οἰκονομίας. Ἡ διαφορά στά χρονικά διαστήματα ἐξηγιέται ἐδῶ μέ τόν πιό γοργό ρυθμό ἀνάπτυξης καί μέ τήν πιό ἀναπτυγμένη τεχνική τοῦ ἀστικοῦ συστήματος οἰκονομίας.

Ἀπό τότε ἡ τεχνική παρουσίασε πρωτοφανεῖς ἐπιτυχίες καί ὁ ρυθμός τῆς ἀνάπτυξης ἔγινε πραγματικά ἀφηνιασμένος. Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: τί λόγους ἔχει ὁ Τρότσκι νά ὑποθέτει ὅτι τό σοσιαλιστικό σύστημα οἰκονομίας θά χρειαστεῖ κάπου ἑκατό χρόνια γιά ν' ἀποδείξει τήν ὑπεροχή του ἀπέναντι στό κεφαλαιοκρατικό σύστημα οἰκονομίας;

Μήπως τό γεγονός ὅτι ἐπικεφαλῆς τῆς παραγωγῆς μας δέ θά βρίσκονται κηφῆνες, μά οἱ ἴδιοι οἱ παραγωγοί, μήπως τό γεγονός αὐτό δέν ἀποτελεῖ τεράστιο παράγοντα πού συντελεῖ στό νά ἔχει τό σοσιαλιστικό σύστημα οἰκονομίας ὅλες τίς πιθανότητες νά κινήσει πρός τά μπρός τήν οἰκονομία μέ γιγάντια βήματα καί ν' ἀποδείξει σέ σύν-

τομότερο χρονικό διάστημα τήν ὑπεροχή του ἀπέναντι στό κεφαλαιοκρατικό σύστημα οἰκονομίας;

Μήπως τό γεγονός ὅτι ἡ σοσιαλιστική οἰκονομία εἶναι ἡ πιό συνενωμένη καί συγκεντρωμένη οἰκονομία, ὅτι ἡ σοσιαλιστική οἰκονομία εἶναι σχεδιασμένη οἰκονομία, μήπως τό γεγονός αὐτό δέ συνηγορεῖ ὅτι ἡ σοσιαλιστική οἰκονομία θά ἔχει ὅλα τά πλεονεχτήματα γιά ν' ἀποδείξει, σέ σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, τήν ὑπεροχή της ἀπέναντι στό κεφαλαιοκρατικό σύστημα οἰκονομίας, πού τό κατασπαράζουν οἱ ἐσωτερικές ἀντιφάσεις καί τό κατατρώγουν οἱ κρίσεις;

Ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά δέν εἶναι φανερό πώς ὅταν βάζεις ἐδῶ προοπτικές πενήντα κι ἑκατό χρόνων θά πεῖ ὅτι πάσχεις ἀπό γεμάτη δεισιδαιμονίες πίστη τοῦ τρομοκρατημένου μικροαστοῦ στήν παντοδυναμία τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος οἰκονομίας; (Φ ω ν έ ς: «Πολύ σωστά!»).

Καί ποιά εἶναι τά συμπεράσματα; Τά συμπεράσματα ἐδῶ εἶναι δύο.

Πρῶτο. Στίς ἀντιρήσεις του στό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας ὁ Τρότσκι ὑποχώρησε ἀπ' τήν παλιά σέ νέα βάση πολεμικῆς. Προηγούμενα ἡ ἀντιπολίτευση ἔφερνε ἀντιρήσεις ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων, ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά, θεωρώντας τίς ἀντιθέσεις αὐτές ἀξεπέραστες. Τώρα ὁ Τρότσκι ὑπογραμμίζει τίς ἐξωτερικές ἀντιθέσεις, τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στή λαϊκή μας οἰκονομία καί στήν παγκόσμια κεφαλαιοκρατική οἰκονομία, θεωρώντας ἀξεπέραστες αὐτές τίς ἀντιθέσεις. Ἄν προηγούμενα ὁ Τρότσκι θεωροῦσε ὅτι πέτρα τοῦ σκανδάλου γιά τή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση στή χώρα μας εἶναι οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν ἀγροτιά, τώρα ἀλλάζει μέτωπο, ὑποχωρεῖ σέ ἄλλη βάση κριτικῆς τῆς θέσης τοῦ κόμματος καί ἰσχυρίζεται ὅτι πέτρα τοῦ σκανδάλου γιά τή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση εἶναι οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στό δικό μας σύστημα οἰκονομίας καί στήν παγκόσμια κεφαλαιοκρατική οἰκονομία. Ἔτσι παραδέχτηκε στήν πράξη ὅτι εἶναι ἀβάσιμα τά παλιά ἐπιχειρήματα τῆς ἀντιπολίτευσης.

Δεύτερο. Ἡ ὑποχώρηση ὅμως τοῦ Τρότσκι εἶναι ὑποχώρηση σέ κακοτοπιές, σέ βάλτους. Ὁ Τρότσκι στήν οὐσία ὑποχώρησε κατευθείαν κι ἀνοιχτά πρός τό Σουχάνοφ. Σέ τί συνοψίζονται οὐσιαστικά τά «νέα» ἐπιχειρήματα τοῦ Τρότσκι; Συνοψίζονται στό ὅτι ἐξαιτίας τῆς οἰκονομικῆς μας καθυστέρησης δέν εἴμαστε ἀκόμα ὥριμοι γιά τό σοσιαλισμό καί δέν ὑπάρχουν στή χώρα μας οἱ ἀντικειμενικές προϋποθέσεις γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας, ὅτι γιά τό λόγο αὐτό ἡ λαϊκή μας οἰκονομία μετατρέπεται καί θά μετατραπεῖ σέ ἐξάρτημα τῆς παγκόσμιας κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας, σέ ἐλεγχόμενη οἰκονομική μονάδα τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ.

Μά αὐτό εἶναι «σουχανοφισμός», ἀνοιχτός καί πέρα γιά πέρα ἀπροκάλυπτος «σουχανοφισμός».

Ἡ ἀντιπολίτευση κατρακύλησε ὥς τό μενσεβίκο Σουχάνοφ, ὥς τή θέση του πού ἀρνιέται ἀνοιχτά τή δυνατότητα τῆς νικηφόρας σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στή χώρα μας.

3. Οἰκοδομοῦμε τό σοσιαλισμό σέ συμμαχία μέ τό παγκόσμιο προλεταριάτο

Ὅτι οἰκοδομοῦμε τό σοσιαλισμό σέ συμμαχία μέ τήν ἀγροτιά, αὐτό, ὅπως φαίνεται, δέν τολμάει νά τό ἀρνηθεῖ φανερά ἡ ἀντιπολίτευση. Ὅτι ὅμως οἰκοδομοῦμε τό σοσια-

λισμό σέ συμμαχία μέ τό παγκόσμιο προλεταριάτο, αὐτό ἡ ἀντιπολίτευση προσπαθεῖ νά τό ἀμφισβητήσει. Μερικοί ἀντιπολιτευόμενοι ἰσχυρίζονται μάλιστα ὅτι τό κόμμα μας ὑποτιμᾶ τή σημασία αὐτῆς τῆς συμμαχίας. Κι ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ Κάμενεφ, ἔφτασε μάλιστα ὥς τό σημεῖο νά κατηγορεῖ τό κόμμα γιά ἐθνικο-ρεφορμισμό, γιά ὑποκατάσταση τῆς διεθνοῦς ἐπαναστατικῆς προοπτικῆς μέ ἐθνικο-ρεφορμιστική προοπτική.

Αὐτό, σύντροφοι, εἶναι κουταμάρα. Ἀνεξερεύνητη κουταμάρα. Μόνο τρελοί μποροῦν ν' ἀρνηθοῦν τήν τεράστια σημασία τῆς συμμαχίας τῶν προλετάριων τῆς χώρας μας μέ τούς προλετάριους ὅλων τῶν ἄλλων χωρῶν στό ἔργο τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Μόνο τρελοί μποροῦν νά κατηγοροῦν τό κόμμα μας ὅτι ὑποτιμάει τή συμμαχία τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν. Μόνο σέ συμμαχία μέ τό παγκόσμιο προλεταριάτο εἶναι δυνατό νά οἰκοδομοῦμε τό σοσιαλισμό στή χώρα μας.

Ὅλο τό ζήτημα εἶναι πῶς τήν ἀντιλαμβάνεσαι αὐτή τή συμμαχία.

Ὅταν τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 οἱ προλετάριοι τῆς ΕΣΣΔ πῆραν τήν ἐξουσία, αὐτό ἦταν βοήθεια στούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν, ἦταν συμμαχία μαζί τους.

Ὅταν οἱ προλετάριοι τῆς Γερμανίας ἐπαναστάτησαν τό 1918, αὐτό ἦταν βοήθεια στούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν, καί ἰδιαίτερα στούς προλετάριους τῆς ΕΣΣΔ, ἦταν συμμαχία μέ τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ.

Ὅταν οἱ προλετάριοι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ματαίωναν τήν ἐπέμβαση στήν ΕΣΣΔ, δέ μεταφέρναν ὁπλισμό γιά τούς ἀντεπαναστάτες στρατηγούς, δημιουργοῦσαν ἐπιτροπές δράσης καί ὑπονόμευαν τά μετόπισθεν τῶν κεφαλαιοκρατῶν τους, αὐτό ἦταν βοήθεια στούς προλετάριους τῆς ΕΣΣΔ, ἦταν συμμαχία τῶν προλετάριων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης μέ τούς προλετάριους τῆς ΕΣΣΔ. Χωρίς μιά τέτια συμπάθεια καί χωρίς αὐτή τήν ὑποστήριξη ἀπό μέρους τῶν προλετάριων τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν δέ θά μπορούσαμε νά κερδίσουμε τόν ἐμφύλιο πόλεμο.

Ὅταν οἱ προλετάριοι τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν στέλνουν στή χώρα μας σειρά ἀντιπροσωπεῖες, ἐλέγχουν τήν οἰκοδόμησή μας καί ὕστερα φέρνουν τά μαντάτα γιά τίς ἐπιτυχίες τῆς οἰκοδόμησής μας σ' ὁλόκληρη τήν ἐργατική Εὐρώπη, αὐτό εἶναι βοήθεια στούς προλετάριους τῆς ΕΣΣΔ, εἶναι τεράστια ὑποστήριξη στούς προλετάριους τῆς ΕΣΣΔ, εἶναι συμμαχία μέ τούς προλετάριους τῆς ΕΣΣΔ καί χαλινάρι ἐνάντια σέ μιά πιθανή ἰμπεριαλιστική ἐπέμβαση στή χώρα μας. Χωρίς αὐτή τήν ἐνίσχυση κι αὐτό τό χαλινάρι δέ θά εἴχαμε τώρα «ἀνάπαυλα» καί χωρίς τήν «ἀνάπαυλα» δέ θ' ἀναπτυσσόταν ἡ δουλειά γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Ὅταν οἱ προλετάριοι τῆς ΕΣΣΔ ἑδραιώνουν τή διχτατορία τους, βάζουν τέρμα στό οἰκονομικό ξεχαρβάλωμα, ἀναπτύσσουν τή δουλειά τῆς οἰκοδόμησης καί σημειώνουν ἐπιτυχίες στό ἔργο τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, αὐτό ἀποτελεῖ τεράστια ἐνίσχυση στούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν, στήν πάλη τους ἐνάντια στόν καπιταλισμό, στήν πάλη τους γιά τήν ἐξουσία, γιατί ἡ ὕπαρξη τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας, ἡ σταθερότητά της, οἱ ἐπιτυχίες της στό μέτωπο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης, ἀποτελοῦν τεράστιο παράγοντα τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης πού ἐνθαρρύνει τούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν στήν πάλη τους ἐνάντια στόν καπιταλισμό. Ζήτημα εἶναι ἄν μπορεῖ ν' ἀμφιβάλλει κανείς ὅτι ἡ ἐκμηδένιση τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας θά εἶχε σάν ἐπακόλουθο τήν πιό μαύρη καί πιό ἄγρια ἀντίδραση σ' ὅλες τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες.

Ἡ δύναμη τῆς ἐπανάστασής μας καί ἡ δύναμη τοῦ

ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν συνίσταται σ' αὐτή τήν ἀμοιβαία ὑποστήριξη καί σ' αὐτή τή συμμαχία τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν.

Αὐτές εἶναι οἱ διάφορες μορφές συμμαχίας τῶν προλετάριων τῆς ΕΣΣΔ μέ τό παγκόσμιο προλεταριάτο.

Τό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει ἤ δέν παραδέχεται αὐτές τίς μορφές συμμαχίας. Τό κακό γιά τήν ἀντιπολίτευση εἶναι ὅτι ἀναγνωρίζει μόνο μιά μορφή συμμαχίας, τή μορφή τῆς «ἄμεσης κρατικῆς ὑποστήριξης» στό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ ἀπό τούς προλετάριους τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, δηλαδή τή μορφή ἐκείνη πού δυστυχῶς γιά τήν ὥρα δέν πραγματοποιεῖται. Καί ἡ ἀντιπολίτευση ἐξαρτᾶ ἄμεσα τήν τύχη τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης στήν ΕΣΣΔ ἀπό τήν ὑποστήριξη αὐτή στό μέλλον.

Ἡ ἀντιπολίτευση νομίζει ὅτι τό κόμμα μπορεῖ νά διατηρήσει τή «διεθνῆ ἐπαναστατική προοπτική», μόνο ὅταν ἀναγνωρίζει αὐτή τή μορφή ὑποστήριξης. Ὅμως ἐγώ εἶπα κιόλας πώς σέ περίπτωση πού θ' ἀργοπορήσει ἡ παγκόσμια ἐπανάσταση, ἡ θέση αὐτή μπορεῖ νά ὁδηγήσει μόνο σέ ἀδιάκοπες ὑποχωρήσεις μας ἀπέναντι στά κεφαλαιοκρατικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομίας μας καί τελικά στή συνθηκολόγηση καί τήν ἡττοπάθεια.

Ἔτσι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι «ἡ ἄμεση κρατική ὑποστήριξη» ἀπό μέρους τοῦ προλεταριάτου τῆς Εὐρώπης, πού προτείνει ἡ ἀντιπολίτευση σάν μοναδική μορφή συμμαχίας μέ τό παγκόσμιο προλεταριάτο, ἀποτελεῖ, σέ περίπτωση πού θ' ἀργοπορήσει ἡ παγκόσμια ἐπανάσταση, συγκάλυψη τῆς συνθηκολόγησης.

Ἡ «διεθνής ἐπαναστατική προοπτική» τοῦ Κάμενεφ σάν συγκάλυψη τῆς συνθηκολόγησης—νά λοιπόν κατά ποῦ τραβάει τήν ὑπόθεση ὁ Κάμενεφ.

Γι' αὐτό μόνο κατάπληξη μπορεῖ νά προκαλεῖ ἡ τόλμη πού ἔδειξε ἐδῶ στήν ὁμιλία του ὁ Κάμενεφ, κατηγορώντας τό κόμμα μας γιά ἐθνικο-ρεφορμισμό.

Ποῦ τή βρῆκε—γιά νά ἐκφραστοῦμε πιό μαλακά—αὐτή τήν τόλμη ὁ Κάμενεφ, πού δέ διακρίθηκε ποτέ οὔτε γιά τήν ἐπαναστατικότητά του, οὔτε γιά τό διεθνισμό του;

Ποῦ τή βρῆκε αὐτή τήν τόλμη ὁ Κάμενεφ πού πάντα ἦταν μπολσεβίκος ἀνάμεσα στούς μενσεβίκους καί μενσεβίκος ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους; (Γ έ λ ι α).

Ποῦ τή βρῆκε αὐτή τήν τόλμη ὁ Κάμενεφ, πού ὁ Λένιν ἀπόλυτα δικαιολογημένα τόν ὀνόμαζε κάποτε «ἀπεργοσπάστη» τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης;

Ὁ Κάμενεφ ἐπιθυμεῖ νά μάθει ἄν τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ εἶναι διεθνιστικό. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δηλώσω ὅτι τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό πιστοποιητικό τοῦ «ἀπεργοσπάστη» τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης.

Θέλετε νά ξέρετε τό βαθμό διεθνισμοῦ τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ; Ρωτῆστε, τούς ἄγγλους ἐργάτες, ρωτῆστε τούς γερμανούς ἐργάτες (θ υ ε λ ώ δ ι κ α χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α), ρωτῆστε τούς κινέζους ἐργάτες κι αὐτοί θά σᾶς διηγηθοῦν γιά τό διεθνισμό τοῦ προλεταριάτου τῆς ΕΣΣΔ.

4. Τό ζήτημα τοῦ ἐκφυλισμοῦ

Ἔτσι μποροῦμε νά θεωροῦμε ἀποδειγμένο ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση στέκει στήν ἄποψη πού ἀρνιέται ἀνοιχτά τή δυνατότητα τῆς νικηφόρας οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Ὅμως ἡ ἄρνηση τῆς δυνατότητας τῆς νικηφόρας οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ ὁδηγεῖ στήν προοπτική τοῦ ἐκφυλισμοῦ τοῦ κόμματος, καί ἡ προοπτική τοῦ ἐκφυλισμοῦ

μέ τή σειρά της όδηγεῖ στήν ἀποχώρηση ἀπό τήν ἐξουσία καί στό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ ἄλλου κόμματος.

Ὁ Τρότσκι προσποιήθηκε πώς δέν μπορεῖ νά πάρει στά σοβαρά αὐτό τό ζήτημα. Αὐτό εἶναι συγκάλυψη.

Ἄν δέν μποροῦμε νά οἰκοδομήσουμε τό σοσιαλισμό καί ἡ ἐπανάσταση στίς ἄλλες χῶρες τραβάει σέ μάκρος, ἐνῶ στή χώρα μας τό κεφάλαιο ἀναπτύσσεται, ὅπως ἀναπτύσσεται καί ἡ «σύμφυση» τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας μέ τήν παγκόσμια κεφαλαιοκρατική οἰκονομία, δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι σύμφωνα μέ τήν ἄποψη τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπομένουν μόνο δυό διέξοδοι:

α) εἴτε θά παραμείνουμε στήν ἐξουσία καί θά ἐφαρμόζουμε πολιτική τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, θά συμμετέχουμε σέ ἀστική κυβέρνηση, θά ἐφαρμόζουμε δηλαδή τό «μιλλερανισμό»·

β) εἴτε θ' ἀποχωρήσουμε ἀπό τήν ἐξουσία, γιά νά μήν ἐκφυλιστοῦμε, καί δίπλα στό ἐπίσημο κόμμα θά σχηματίσουμε ἕνα νέο κόμμα, πράγμα πού ἐπιδίωκε καί ἐξακολουθεῖ οὐσιαστικά νά ἐπιδιώκει ἡ ἀντιπολίτευσή μας.

Ἡ θεωρία τῶν δυό κομμάτων ἤ ἡ θεωρία τοῦ νέου κόμματος εἶναι τό ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῆς ἄρνησης ὅτι εἶναι δυνατή ἡ νικηφόρα οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, εἶναι τό ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῆς προοπτικῆς τοῦ ἐκφυλισμοῦ.

Καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη διέξοδος ὁδηγοῦν στή συνθηκολόγηση καί τήν ἡττοπάθεια.

Πῶς ἔμπαινε τό ζήτημα στήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου; Τό ζήτημα ἔμπαινε ἔτσι: ἄν δέν κατορθώσουμε νά ὀργανώσουμε στρατό καί ν' ἀποκρούσουμε τούς ἐχθρούς, ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου θά πέσει καί θά χάσουμε τήν ἐξουσία. Τότε τήν πρώτη θέση τήν εἶχε ὁ πόλεμος.

Πῶς μπαίνει τό ζήτημα τώρα πού τέλειωσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καί τά καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης πῆραν τήν πρώτη θέση; Τώρα τό ζήτημα μπαίνει ἔτσι: ἄν δέ μποροῦμε νά οἰκοδομήσουμε τή σοσιαλιστική οἰκονομία, ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, κάνοντας ὅλο καί σοβαρότερες ὑποχωρήσεις ἀπέναντι στήν ἀστική τάξη, θά ἐκφυλιστεῖ καί θά συρθεῖ στήν οὐρά τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας.

Μήπως μποροῦν οἱ κομμουνιστές νά δεχτοῦν νά ἐφαρμόζουν ἀστική πολιτική μέσα σέ μιά διχτατορία τοῦ προλεταριάτου πού ἐκφυλίζεται;

Ὄχι, δέ μποροῦν καί δέν πρέπει.

Ἀπό τό γεγονός αὐτό ἀπορέει καί ἡ διέξοδος: ν' ἀποχωρήσουμε ἀπό τήν ἐξουσία καί νά δημιουργήσουμε ἕνα νέο κόμμα, καθαρίζοντας τό δρόμο γιά τήν παλινόρθωση τοῦ καπιταλισμοῦ.

Συνθηκολόγηση, σάν φυσικό ἀποτέλεσμα τῆς σημερινῆς θέσης τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης—αὐτό εἶναι τό συμπέρασμα.

IV

Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Περνῶ στό τελευταῖο ζήτημα, στό ζήτημα τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ συνασπισμοῦ καί τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματός μας.

Πῶς σχηματίστηκε ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης;

Τό κόμμα ὑποστηρίζει ὅτι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης σχηματίστηκε μέ τό πέρασμα τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης», μέ τό πέρασμα τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ στό πλευρό τοῦ τροτσκισμοῦ.

Ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ τό ἀρνοῦνται αὐτό, ἀφήνοντας νά νοηθεῖ πώς δέν πῆγαν αὐτοί στόν Τρότσκι ἀλλά ὁ Τρότσκι ἦρθε σ' αὐτούς.

Ἄς δοῦμε τί λένε τά γεγονότα.

Μίλησα γιά τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας. Εἶπα ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ ἀπαρνήθηκαν αὐτή τήν ἀπόφαση, πού ὁ Τρότσκι δέ θά τή δεχτεῖ καί δέν μπορεῖ νά τή δεχτεῖ, τήν ἀπαρνήθηκαν γιά νά πλησιάσουν τόν Τρότσκι καί νά περάσουν μέ τό μέρος τοῦ τροτσκισμοῦ. Εἶναι αὐτό σωστό ἤ ὄχι; Μάλιστα, εἶναι σωστό. Ἀποπειράθηκαν ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ νά ἀντιτάξουν κάτι σ' αὐτή μου τή βεβαίωση; Ὄχι, δέν ἀποπειράθηκαν. Παράκαμψαν τό ζήτημα μέ τή σιωπή τους.

Ἔχουμε ἀκόμα τήν ἀπόφαση τῆς 13ης Συνδιάσκεψης τοῦ κόμματός μας, πού χαρακτηρίζει τόν τροτσκισμό μικροαστική παρέκκλιση καί ἀναθεώρηση τοῦ λενινισμοῦ[33]. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ ἀπόφαση αὐτή ἐπικυρώθηκε ἀπό τό 5ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Εἶπα στήν εἰσήγησή μου ὅτι ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ ἀπαρνήθηκαν αὐτή τήν ἀπόφαση, ἀναγνωρίζοντας σέ εἰδικές δηλώσεις τους ὅτι ὁ τροτσκισμός εἶχε δίκιο στήν πάλη του ἐνάντια στό κόμμα τό 1923. Εἶναι αὐτό σωστό ἤ ὄχι; Μάλιστα εἶναι σωστό. Ἀποπειράθηκαν ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Κάμενεφ νά ἀντιτάξουν κάτι σ' αὐτή μου τή βεβαίωση; Ὄχι δέν ἀποπειράθηκαν. Ἀπάντησαν μέ τή σιωπή τους.

Καί ἄλλα γεγονότα. Ὁ Κάμενεφ ἔγραφε τό 1925 γιά τόν τροτσκισμό τά παρακάτω:

«Ὁ σ. Τρότσκι ἔγινε τό κανάλι ἀπό ὅπου τό μικροαστικό στοιχεῖο ἐκδηλώνεται μέσα στό κόμμα μας. Ὅλος ὁ χαρακτήρας τῶν ἐκδηλώσεών του, ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ παρελθόντος του δείχνουν ὅτι ἔτσι ἔχουν τά πράγματα. Μέ τήν πάλη του ἐνάντια στό κόμμα ἔγινε κιόλας στή χώρα μας τό σύμβολο γιά καθετί πού στρέφεται ἐνάντια στό κόμμα μας»... «Πρέπει νά πάρουμε ὅλα τά μέτρα γιά νά προφυλάξουμε ἀπό τό μίασμα αὐτῆς τῆς μή μπολσεβίκικης διδασκαλίας τά στρώματα ἐκεῖνα τοῦ κόμματος, στά ὁποῖα ἀποβλέπει, καί συγκεκριμένα τή νεολαία μας, τή μελλοντική δύναμη πού θά πάρει στά χέρια της τίς τύχες τοῦ κόμματος. Καί γι' αὐτό ἄμεσο καθῆκον τοῦ κόμματός μας πρέπει νά εἶναι νά δυναμώσει μ' ὅλα τά μέσα τή δουλιά, γιά νά ἐξηγήσει ὅτι οἱ θέσεις τοῦ σ. Τρότσκι εἶναι λαθεμένες, ὅτι *πρέπει νά διαλέξουμε ἀνάμεσα στόν τροτσκισμό καί τό λενινισμό* καί ὅτι *δέν μποροῦμε νά συνδυάζουμε τόν ἕνα μέ τόν ἄλλο*»* (βλ. Κάμενεφ, «Τό κόμμα καί ὁ τροτσκισμός», συλλογή ἄρθρων «Γιά τό λενινισμό», σελ. 84—86).

Ἔχει τήν τόλμη ὁ Κάμενεφ νά ἐπαναλάβει τώρα αὐτά τά λόγια; Ἄν εἶναι πρόθυμος νά τά ἐπαναλάβει, γιατί συνασπίζεται τώρα μέ τόν Τρότσκι; Ἄν δέν ἀποφασίζει νά τά ἐπαναλάβει, τότε δέν εἶναι φανερό ὅτι ὁ Κάμενεφ ἀπομακρύνθηκε ἀπό τίς παλιές του θέσεις καί πέρασε μέ τό μέρος τοῦ τροτσκισμοῦ;

Ὁ Ζηνόβιεφ ἔγραφε τό 1925 γιά τόν τροτσκισμό:

«Ἡ τελευταία ἐκδήλωση τοῦ σ. Τρότσκι („Διδάγματα τοῦ Ὀχτώβρη") δέν εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπό μιά ἀρκετά ἀνοιχτή πιά *ἀπόπειρα ἀναθεώρησης ἤ ἀκόμα καί ἄμεσης διάλυσης τῶν βάσεων τοῦ λενινισμοῦ**. Θά περάσει ἐλάχιστο χρονικό διάστημα κι αὐτό θά γίνει φανερό σ' ὁλόκληρο τό κόμμα μας καί σ' ὁλόκληρη τή Διεθνή» (βλ. Ζηνόβιεφ, «Μπολσεβικισμός ἤ τροτσκισμός», συλλογή ἄρθρων «Γιά τό λενινισμό», σελ. 120).

Συγκρίνετε αὐτή τήν περικοπή τοῦ Ζηνόβιεφ μέ τή δήλωση πού ἔκανε ὁ Κάμενεφ στό λόγο του: «Εἴμαστε μέ τόν Τρότσκι, γιατί δέν ἀναθεωρεῖ τίς βασικές ἰδέες τοῦ

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Λένιν», καί θά καταλάβετε όλο τό βάθος τῆς κατάπτωσης τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ.

Ὁ Ζηνόβιεφ, πάλι τό 1925, ἔγραφε γιά τόν Τρότσκι:

«Τώρα κρίνεται τό ζήτημα τί εἶναι τό ΚΚΡ τοῦ 1925. Τό 1903 κρινόταν μέ τή στάση του ἀπέναντι στήν πρώτη παράγραφο τοῦ καταστατικοῦ καί τό 1925 μέ τή στάση του ἀπέναντι στόν Τρότσκι καί τόν τροτσκισμό. Ὅποιος λέει ὅτι ὁ τροτσκισμός μπορεῖ νά γίνει „νόμιμη ἀπόχρωση" μέσα στό μπολσεβίκικο κόμμα, παύει νά εἶναι μπολσεβίκος. *Ὅποιος θέλει τώρα νά οἰκοδομεῖ τό κόμμα σέ συμμαχία μέ τόν Τρότσκι, σέ συνεργασία μέ τόν τροτσκισμό, πού παίρνει ἀπροκάλυπτα θέση ἐνάντια στόν μπολσεβικισμό, ὑποχωρεῖ ἀπό τίς βάσεις τοῦ λενινισμοῦ**. Πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι ὁ τροτσκισμός εἶναι ἕνα ξεπερασμένο στάδιο, ὅτι τώρα δέν μποροῦμε νά οἰκοδομοῦμε λενινιστικό κόμμα παρά μόνο ἐνάντια στόν τροτσκισμό» («Πράβντα», 5 τοῦ Φλεβάρη 1925).

Ἔχει τήν τόλμη ὁ Ζηνόβιεφ νά ἐπαναλάβει τώρα αὐτά τά λόγια; Ἄν εἶναι πρόθυμος νά τά ἐπαναλάβει, γιατί συνασπίζεται τώρα μέ τόν Τρότσκι; Ἄν δέν μπορεῖ νά τά ἐπαναλάβει, τότε δέν εἶναι φανερό ὅτι ὁ Ζηνόβιεφ απομακρύνθηκε ἀπό τό λενινισμό καί πέρασε στόν τροτσκισμό;

Τί δείχνουν ὅλα αὐτά τά γεγονότα;

Δείχνουν ὅτι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης σχηματίστηκε μέ τό πέρασμα τοῦ Κάμενεφ καί τοῦ Ζηνόβιεφ στό πλευρό τοῦ τροτσκισμοῦ.

Ποιά εἶναι ἡ πλατφόρμα τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης;

Ἡ πλατφόρμα τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι πλατφόρμα σοσιαλδημοκρατικῆς παρέκκλισης, πλατφόρμα δεξιᾶς παρέκκλισης στό κόμμα μας, πλατφόρμα συγκέντρωσης ὅλων τῶν ὀπορτουνιστικῶν ρευμάτων γιά

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τήν ὀργάνωση τῆς πάλης ἐνάντια στό κόμμα, ἐνάντια στήν ἑνότητά του, ἐνάντια στό κύρος του. Ὁ Κάμενεφ μιλάει γιά δεξιά παρέκκλιση μέσα στό κόμμα μας καί ὑπαινίσσεται τήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Πρόκειται ὅμως γιά κατεργαριά, γιά χοντροκομμένη καί κάλπικη κατεργαριά πού ἔχει σκοπό μέ φωνακλάδικες κατηγορίες ἐνάντια στό κόμμα νά καλύψει τόν ὀπορτουνισμό τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀντιπολίτευσης. Στήν πραγματικότητα, ἔκφραση δεξιᾶς παρέκκλισης μέσα στό κόμμα μας εἶναι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης. Ἐμεῖς δέν κρίνουμε τήν ἀντιπολίτευση ἀπό τίς δηλώσεις της, μά ἀπό τά ἔργα της. Καί τά ἔργα τῆς ἀντιπολίτευσης μᾶς λένε ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση εἶναι σημεῖο συγκέντρωσης καί ἑστία ὅλων τῶν ὀπορτουνιστικῶν στοιχείων ἀπό τόν Ὀσόφσκι καί τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση» ὥς τό Σουβαρίν καί τό Μάσλοφ, τόν Κέρς, καί τή Ρούτ Φίσερ. Τήν ἀποκατάσταση τοῦ φραξιονισμοῦ, τήν ἀποκατάσταση τῆς θεωρίας τῆς ἐλευθερίας γιά τίς φράξιες μέσα στό κόμμα μας, τή συγκέντρωση ὅλων τῶν ὀπορτουνιστικῶν στοιχείων τοῦ κόμματός μας, τήν πάλη ἐνάντια στήν ἑνότητα τοῦ κόμματος, τήν πάλη ἐνάντια στά ἡγετικά του στελέχη, τήν πάλη γιά τή δημιουργία νέου κόμματος—νά τί ἐπιδιώκει τώρα ἡ ἀντιπολίτευση, ἄν κρίνουμε ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ Κάμενεφ. Ἀπ' τήν ἄποψη αὐτή ἡ ὁμιλία τοῦ Κάμενεφ ἀποτελεῖ στροφή ἀπό τή «δήλωση» τῆς ἀντιπολίτευσης τοῦ Ὀχτώβρη 1926 πρός τήν ἀποκατάσταση τῆς διασπαστικῆς γραμμῆς τῆς ἀντιπολίτευσης.

Τί εἶναι ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπ' τήν ἄποψη τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος;

Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι τό ἔμβρυο

ἑνός νέου κόμματος μέσα στό κόμμα μας. Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση εἶχε δική της κεντρική ἐπιτροπή καί δικές της παράλληλες τοπικές ἐπιτροπές; Ἡ ἀντιπολίτευση στή «δήλωσή» της τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926 βεβαίωνε ὅτι ἀπαρνήθηκε τό φραξιονισμό. Μά μήπως ἡ ὁμιλία τοῦ Κάμενεφ δέ δείχνει ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ξαναγύρισε στή φραξιονιστική πάλη; Τί ἐγγυήσεις ἔχουμε ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δέν ἀποκατάστησε κιόλας παράλληλη κεντρική ὀργάνωση καί παράλληλες τοπικές ὀργανώσεις; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση εἰσέπραττε γιά τό ταμεῖο της ἰδιαίτερες κομματικές συνδρομές; Τί ἐγγυήσεις ἔχουμε ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δέν πῆρε ξανά αὐτό τό διασπαστικό δρόμο;

Ὁ συνασπισμός τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι τό ἔμβρυο ἑνός νέου κόμματος πού ὑπονομεύει τήν ἑνότητα τοῦ κόμματός μας.

Καθῆκον μας εἶναι νά τσακίσουμε αὐτόν τό συνασπισμό καί νά τόν διαλύσουμε. (Θυελλώδικα χειροκροτήματα).

Σύντροφοι, ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ὅταν στίς ἄλλες χῶρες κυριαρχεῖ ὁ ἰμπεριαλισμός, ὅταν μιά χώρα, μόνο μιά χώρα, κατόρθωσε νά διασπάσει τό μέτωπο τοῦ κεφαλαίου, ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει οὔτε ἕνα λεφτό χωρίς τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος, χωρίς τό κόμμα νά εἶναι ἐξοπλισμένο μέ σιδερένια πειθαρχία. Οἱ ἀπόπειρες ὑπονόμευσης τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος, οἱ ἀπόπειρες σχηματισμοῦ ἑνός νέου κόμματος πρέπει νά ξεπατωθοῦν ἀπό τή ρίζα, ἄν θέλουμε νά διαφυλάξουμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἄν θέλουμε νά οἰκοδομήσουμε τό σοσιαλισμό.

Γι' αὐτό καθῆκον μας εἶναι νά διαλύσουμε τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης καί νά στεριώσουμε τήν ἑνότητα τοῦ κόμματός μας.

V

ΚΛΕΙΣΙΜΟ

Τελειώνω, σύντροφοι.

Ἄν κάνουμε ἀπολογισμό τῶν συζητήσεών μας, τότε μποροῦμε νά βγάλουμε ἕνα γενικό συμπέρασμα πού δέν ἐπιτρέπει κανενός εἴδους ἀμφιβολίες, καί συγκεκριμένα τό συμπέρασμα ὅτι τό 14ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας εἶχε δίκιο ὅταν εἶπε ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση πάσχει ἀπό ἔλλειψη πίστης στίς δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου μας, ἀπό ἔλλειψη πίστης στή δυνατότητα τῆς νικηφόρας οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Αὐτό εἶναι τό γενικό ἐκεῖνο καταστάλαγμα τῶν ἐντυπώσεων καί τό γενικό ἐκεῖνο συμπέρασμα πού δέ μπορεῖ παρά νάχουν σχηματίσει οἱ σύντροφοι.

Ἔτσι ἔχετε μπροστά σας δυό δυνάμεις. Ἀπό τό ἕνα μέρος, τό κόμμα μας, πού μέ πεποίθηση ὁδηγεῖ πρός τά μπρός τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ πού χτίζει τό σοσιαλισμό καί καλεῖ τούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν στόν ἀγώνα. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, τήν ἀντιπολίτευση, πού σέρνεται κουτσαίνοντας πίσω ἀπ' τό κόμμα μας, σάν σαραβαλιασμένος γέρος, μέ ρευματισμούς στά πόδια, μέ πόνους στή μέση, μέ ἡμικρανία στό κεφάλι—τήν ἀντιπολίτευση πού σπέρνει γύρω τήν ἀπαισιοδοξία καί δηλητηριάζει τήν ἀτμόσφαιρα μέ φλυαρίες ὅτι στή χώρα μας, στήν ΕΣΣΔ, δέν πρόκειται νά γίνει τίποτα μέ τό σοσιαλισμό,

ὅτι ἐκεῖ, στούς ἀστούς, ὅλα πᾶνε καλά, ἐνῶ σ' ἐμᾶς, στούς προλετάριους, ὅλα πᾶνε ἄσχημα.

Αὐτές εἶναι, σύντροφοι, οἱ δυό δυνάμεις πού ἔχετε μπροστά σας.

Πρέπει νά κάνετε τήν ἐκλογή ἀνάμεσά τους. (Γέλια).

Δέν ἀμφιβάλλω πώς θά κάνετε σωστή ἐκλογή. (Χειροκροτήματα).

Ἡ ἀντιπολίτευση στή φραξιονιστική της ἀποτύφλωση ἐξετάζει τήν ἐπανάστασή μας σάν κάτι πού στερεῖται κάθε αὐτοτελῆ δύναμη, σάν ἕνα εἶδος ἀνέξοδο παράρτημα τῆς μελλοντικῆς ἐπανάστασης στή Δύση πού ἀκόμα δέ νίκησε.

Ὁ σ. Λένιν δέν ἔβλεπε ἔτσι τήν ἐπανάστασή μας, τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ. Ὁ σ. Λένιν θεωροῦσε τή Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ πυρσό πού φωτίζει τό δρόμο στούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν.

Νά τί ἔλεγε σχετικά μ' αὐτό ὁ σ. Λένιν:

«Τό παράδειγμα τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας θά βρίσκεται μπροστά τους (δηλαδή μπροστά στούς προλετάριους ὅλων τῶν χωρῶν. Ι. Στ.) γιά πολύν καιρό. Ἡ σοσιαλιστική μας δημοκρατία τῶν Σοβιέτ θά στέκει στέρεα σάν πυρσός τοῦ διεθνοῦς σοσιαλισμοῦ καί σάν παράδειγμα μπροστά σέ ὅλες τίς ἐργαζόμενες μάζες. Ἐκεῖ—τσακωμοί, πόλεμος, αἱματοχυσία, ἑκατομμύρια ἀνθρώπινα θύματα, ἐκμετάλλευση ἀπ' τό κεφάλαιο, ἐδῶ—πραγματική πολιτική εἰρήνης καί σοσιαλιστική δημοκρατία τῶν Σοβιέτ» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 218).

Γύρω ἀπ' αὐτό τόν πυρσό δημιουργήθηκαν δυό μέτωπα: τό μέτωπο τῶν ἐχθρῶν τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας πού προσπαθοῦν νά ρίξουν τό γόητρο αὐτοῦ τοῦ πυρσοῦ, νά τόν χλονίσουν καί νά τόν σβήσουν, καί τό μέτωπο τῶν φίλων τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου,

πού προσπαθοῦν νά κρατήσουν τόν πυρσό καί νά φουντώσουν τή φλόγα του.

Τό καθῆκον μας εἶναι νά κρατήσουμε αὐτό τόν πυρσό καί νά στεριώσουμε τήν ὕπαρξή του στό ὄνομα τῆς νίκης τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης.

Σύντροφοι! Δέν ἀμφιβάλλω πώς θά πάρετε ὅλα τά μέτρα γιά νά καίει ὁ πυρσός αὐτός καί νά φωτίζει τό δρόμο σ' ὅλους τούς καταπιεζόμενους καί τούς ὑποδουλωμένους.

Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι θά πάρετε ὅλα τά μέτρα γιά νά φουντώσει μ' ὅλη της τή δύναμη ἡ φλόγα αὐτοῦ τοῦ πυρσοῦ καί νά τρέμουν οἱ ἐχθροί τοῦ προλεταριάτου.

Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι θά πάρετε ὅλα τά μέτρα γιά ν' ἀνάψουν τέτιοι πυρσοί σ' ὅλες τίς ἠπείρους γιά νά χαίρονται οἱ προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν. (Παρατεταμένα χειροκροτήματα πού γιά πολλή ὥρα δέ σταματοῦν. Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι σηκώνονται ὄρθιοι καί ψάλλουν τή «Διεθνῆ». Τρεῖς φορές «Οὐρά»).

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ ΞΕΝΟΦΟΝΤΟΦ

Τό γράμμα σας καί τό σχέδιο ἄρθρου τά διάβασα. Ζητῶ συγγνώμη, γιατί ἄργησα ν' ἀπαντήσω.

Οἱ παρατηρήσεις μου:

1) Δέ συμφωνῶ νά ὀνομάζετε τόν ἑαυτό σας «μαθητή τοῦ Λένιν καί τοῦ Στάλιν». Ἐγώ δέν ἔχω μαθητές. Νά ὀνομάζετε τόν ἑαυτό σας μαθητή τοῦ Λένιν· αὐτό τό δικαίωμα τό ἔχετε, παρά τήν κριτική τοῦ Σάτσκιν. Ὅμως δέν ἔχετε λόγους νά ὀνομάζετε τόν ἑαυτό σας μαθητή τοῦ μαθητῆ τοῦ Λένιν. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Εἶναι περιττό.

2) Στήν πολεμική σας μέ τό Σάτσκιν, στά τέλη τοῦ 1926, δέ συμφωνῶ νά χρησιμοποιήσετε τήν περικοπή ἀπό τό προσωπικό γράμμα μου πού γράφτηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1924. Κι ἀκόμα περισσότερο, γιατί τό ζήτημα πού συζητιέται, ὁ *ὁρισμός τοῦ λενινισμοῦ*, διατυπώθηκε ἀπό μένα τό Μάρτη τοῦ 1924, πρίν βγεῖ στό φῶς τό βιβλίο «Γιά τό Λένιν καί τό λενινισμό»[34]. Ἀφήνω πιά πού ἡ τέτια χρησιμοποίηση μιᾶς περικοπῆς ἀπό τό γράμμα μου, χωρίς νά σᾶς προσφέρει ἀπολύτως τίποτε στήν πολεμική ἐνάντια στό Σάτσκιν, μπερδεύει τήν ὑπόθεση καί στρέφει τήν προσοχή σέ ἄλλον τομέα, ἐνῶ μπορεῖ νά ἀναγκάσει ἐμένα νά κάνω στόν τύπο δηλώσεις δυσμενεῖς γιά σᾶς (πράγμα πού δέ θά ἤθελα νά κάνω).

3) Ἔχω τή γνώμη ὅτι γενικά ὁ Σάτσκιν ἔχει δίκιο καί σεῖς ἄδικο. Λυποῦμαι πού δέν εἶχα τή δυνατότητα νά κοιτάξω τή νέα σας μπροσούρα γιά τή στρατηγική. Ὁπωσδήποτε θά σᾶς ἔπειθα νά μή δημοσιεύσετε ἕνα τόσο βιαστικά καί ἀκατάστατα γραμμένο ἔργο μέ μιά σειρά πολύ χοντρά λάθη καί λαθεμένες διατυπώσεις.

4) Αὐτό δέ σημαίνει βέβαια ὅτι ὁ Σάτσκιν ἔχει δίκιο σέ ὅλα. Θά σημειώσω τά κυριότερα λάθη τοῦ Σάτσκιν.

Εἶναι λαθεμένο λογουχάρη τό σημεῖο τοῦ ἄρθρου τοῦ Σάτσκιν, ὅπου τή διατύπωση τοῦ Μάρξ ὅτι δέν εἶναι δυνατή ἡ ἐκπλήρωση τοῦ καθήκοντος τῆς ἐργατικῆς τάξης μέσα στά ἐθνικά ὅρια, τή θεωρεῖ σχεδόν ταυτόσημη μέ τή διατύπωση τοῦ Λένιν γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ μιά μόνη χώρα. Ἀντί νά δείξει τή διαφορά αὐτῶν τῶν δυό διατυπώσεων καί νά ἀποκαλύψει τίς ἱστορικές της ρίζες, ὁ Σάτσκιν ξεφορτώθηκε τό ζήτημα μέ μιά παρατήρηση πού δέ λέει τίποτα, σκεπάζοντας τό σπουδαιότατο αὐτό ζήτημα. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι λύση τοῦ ζητήματος.

Δέν ἔχει δίκιο ὁ Σάτσκιν καί ὅταν, χωρίς νά τό ἀντιλαμβάνεται ὁ ἴδιος, *ἀντιπαραθέτει* τή μιά στήν ἄλλη δυό διατυπώσεις τοῦ Λένιν γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου (γιά τή διχτατορία σάν κυριαρχία *μιᾶς τάξης*, καί γιά τή διχτατορία σάν *ἰδιαίτερη μορφή συμμαχίας* τοῦ προλεταριάτου μέ τά ἐργαζόμενα στρώματα τῶν μή προλεταριακῶν τάξεων, κάτω ἀπό τήν κρατική καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου). Ὁ Σάτσκιν ἔχει δίκιο ὅταν ἀποκρούει τήν ἰδέα τῆς συμμετοχῆς τῆς ἀγροτιᾶς στήν ἐξουσία, τήν ἰδέα τοῦ μοιράσματος τῆς ἐξουσίας ἀνάμεσα στίς δυό τάξεις στίς συνθῆκες τῆς διχτατορίας.

Δέν ἔχει ὅμως δίκιο, ὅταν ἀντιπαραθέτει τή μιά στήν ἄλλη αὐτές τίς δυό διατυπώσεις, γιατί ὅταν τίς ἀντιπαραθέτεις σημαίνει ὅτι δέν τίς κατάλαβες.

Δέ μ' ἀρέσει ἐπίσης ὁ ἄξεστα ξιπασμένος τόνος τῶν ἄρθρων τοῦ Σάτσκιν: ἐνῶ ὁ ἴδιος κηρύχνει τή σεμνότητα, στήν πράξη ἐκδηλώνει τήν πιό μεγάλη ξιπασιά.

5) Σᾶς συμβουλεύω νά μήν κάνετε πολεμική ἀπό τόν τύπο, γιατί ἔχετε ἄδικο, ἐνῶ ὁ Σάτσκιν γενικά ἔχει δίκιο. Καλύτερα θά ἦταν νά ριχτεῖτε στή σοβαρή καί βαθιά μελέτη τοῦ λενινισμοῦ. Ἐκτός ἀπ' αὐτό σᾶς συμβουλεύω νά ξεκόψετε μιά γιά πάντα μέ τή συνήθεια νά ξεφουρνίζετε βιαστικά βιβλία γιά τό λενινισμό. Αὐτό δέν εἶναι καλό.

30 τοῦ Δεκέμβρη 1926

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ 15η ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΕΙΟΥ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ[35]

14 τοῦ Γενάρη 1927

Σύντροφοι! Δέν εἶχα σκοπό νά μιλήσω. Δέν εἶχα σκοπό, γιατί ὅλα ὅσα θάπρεπε νά εἰπωθοῦν στή Συνδιάσκεψη εἰπώθηκαν κιόλας ἀπό ἄλλους συντρόφους, ἐδῶ τίποτα τό καινούργιο δέν πρόκειται νά ποῦμε καί δέν ὑπάρχει λόγος νά ἐπαναλαβαίνουμε ὅσα εἰπώθηκαν. Ὡστόσο, ἀφοῦ τό ζήτησαν μιά σειρά ἀντιπροσωπεῖες, ἀναγκάζομαι νά πῶ μερικά λόγια.

Τί ἐκφράζει τό κύριο καί τό χαρακτηριστικό στήν κατάσταση τῆς χώρας μας, ἄν δοῦμε τό ζήτημα αὐτό ἀπό τήν ἄποψη τῆς διακυβέρνησης τῆς χώρας, ἀπό τήν ἄποψη τῆς καθοδήγησης ὅλης τῆς οἰκοδομητικῆς μας δουλιᾶς;

Τό κύριο καί τό χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι τό κόμμα μας κατόρθωσε ψηλαφώντας νά βρεῖ τή σωστή πολιτική—ἡ βασική γραμμή τοῦ κόμματός μας ἀποδείχτηκε σωστή καί οἱ καθοδηγητικές του ὑποδείξεις ἀποδείχτηκαν ζωτικές.

Ὁ Λένιν ἔλεγε:

Δέκα-εἴκοσι χρόνια σωστή πολιτική ἀπέναντι στήν ἀγροτιά καί ἡ νίκη μας εἶναι ἐξασφαλισμένη.

Τί θά πεῖ αὐτό; Αὐτό θά πεῖ ὅτι στή σημερινή ἱστορική στιγμή τό ζήτημα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι γιά μᾶς τό κύριο ζή-

τημα. Καί νά πού ἡ πρακτική μας, ἡ δουλιά μας, ἡ δουλιά τοῦ κόμματος δείχνουν ὅτι τό κόμμα κατόρθωσε νά βρεῖ ψηλαφώντας τή σωστή λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος.

Τί χρειάζεται γιά νά εἶναι σωστή ἡ πολιτική τοῦ κόμματος σ' αὐτό τό βασικό ζήτημα;

Χρειάζεται, πρῶτο, ἡ πολιτική τοῦ κόμματος νά ἐξασφαλίζει τή σύνδεση, τή συμμαχία ἀνάμεσα στήν ἐργατική τάξη καί στήν ἀγροτιά.

Χρειάζεται, δεύτερο, ἡ πολιτική τοῦ κόμματος νά ἐξασφαλίζει μέσα σ' αὐτή τή συμμαχία, μέσα σ' αὐτή τή σύνδεση τήν καθοδήγηση ἀπό μέρους τοῦ προλεταριάτου.

Γιά νά ἐξασφαλίσουμε τή σύνδεση, εἶναι ἀπαραίτητο ἡ δημοσιονομική μας πολιτική γενικά, καί ἡ φορολογική μας πολιτική ἰδιαίτερα, ν' ἀνταποκρίνονται στά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, ἡ πολιτική μας τῶν τιμῶν νά εἶναι σωστή, νά ἐξυπηρετεῖ τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς, ν' ἀναπτύσσουμε καί στήν πόλη καί στό χωριό, ἰδιαίτερα στό χωριό, τό συνεταιριστικό κίνημα συστηματικά, μέρα μέ τήν ἡμέρα.

Νομίζω πώς ἀπό τήν ἄποψη αὐτή βρισκόμαστε στό σωστό δρόμο. Διαφορετικά θά εἴχαμε σοβαρότατες περιπλοκές.

Δέ λέω ὅτι δέν ἔχουμε δυσκολίες σ' αὐτό τόν τομέα. Δυσκολίες ὑπάρχουν, καί πολύ σοβαρές. Ὅμως τίς ξεπερνᾶμε. Καί τίς ξεπερνᾶμε, γιατί ἡ πολιτική μας γενικά εἶναι σωστή.

Καί τί χρειάζεται γιά νά ἐξασφαλίσουμε τήν καθοδήγηση τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τό προλεταριάτο; Γιά τό σκοπό αὐτό εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας. Γιά τό σκοπό αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο ἡ σοσιαλιστική βιομηχανία μας ν' ἀναπτύσσεται καί νά δυναμώνει. Γιά τό σκοπό αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο ἡ ἀναπτυσσόμενη σοσιαλιστική

μας βιομηχανία νά τραβάει μαζί της τήν ἀγροτική οἰκονομία.

Ὁ Λένιν ἔλεγε: κάθε νέο ἐργοστάσιο, κάθε νέα φάμπρικα δυναμώνει τόσο πολύ τίς θέσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπ' τήν ἄποψη τῆς καθοδήγησης τοῦ χωριοῦ, πού δέ μᾶς τρομάζει καμιά μικροαστική στοιχειακή δύναμη. Αὐτό τό εἶπε τό 1921. Ἀπό τότε πέρασαν πέντε χρόνια. Στήν περίοδο αὐτή ἡ βιομηχανία μας ἀναπτύχθηκε, ἐμφανίστηκαν νέα ἐργοστάσια καί φάμπρικες. Καί τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι κάθε νέα φάμπρικα, κάθε νέο ἐργοστάσιο εἶναι καί ἕνα νέο φρούριο στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, πού τοῦ ἐξασφαλίζει τήν καθοδήγηση τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς.

Βλέπετε πώς σ' αὐτό τόν τομέα τό κόμμα κατόρθωσε ψηλαφώντας νά βρεῖ τή σωστή πολιτική.

Δέ λέω ὅτι δέν ἔχουμε δυσκολίες σ' αὐτό τόν τομέα. Δυσκολίες βέβαια ὑπάρχουν, μά δέν τίς φοβόμαστε καί τίς ὑπερνικοῦμε, γιατί βασικά ἡ πολιτική μας εἶναι σωστή.

Λένε ὅτι ἡ ἐξουσία τῶν Σοβιέτ εἶναι ἡ πιό στέρεη ἐξουσία ἀπ' ὅλες τίς κυβερνήσεις πού ὑπάρχουν στόν κόσμο. Αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Καί πῶς ἐξηγιέται αὐτό; Ἐξηγιέται μέ τό ὅτι ἡ πολιτική τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας εἶναι ἡ μοναδικά σωστή πολιτική.

Εἶναι ὅμως ἀρκετή μονάχα ἡ σωστή πολιτική γιά νά ὑπερνικοῦμε ὅλες τίς δυσκολίες πού παρουσιάζονται στό δρόμο μας;

Ὄχι, δέν εἶναι ἀρκετή.

Γιά τό σκοπό αὐτό εἶναι ἀναγκαῖοι ἀκόμα τουλάχιστο δυό ὅροι.

Π ρ ῶ τ ο ς ὅ ρ ο ς. Εἶναι ἀπαραίτητο, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἡ σωστή πολιτική πού ἐπεξεργάστηκε τό κόμμα, νά ἐφαρμό-

ζεται πραγματικά στή ζωή, νά ἐφαρμόζεται πραγματικά πέρα γιά πέρα καί στό ἀκέραιο.

Τό νά ἔχεις σωστή πολιτική εἶναι βέβαια τό πρωταρχικό. Ἄν ὅμως ἡ πολιτική αὐτή δέν ἐφαρμόζεται στή ζωή, ἄν στήν ἐφαρμογή της διαστρεβλώνεται στήν πράξη, τότε ποιό τό ὄφελος ἀπό μιά τέτια πολιτική; Στή ζωή ὑπάρχουν περιπτώσεις πού ἡ πολιτική εἶναι σωστή, ὅμως δέν ἐφαρμόζεται ἤ δέν ἐφαρμόζεται ἔτσι ὅπως πρέπει νά ἐφαρμόζεται. Τέτιες περιπτώσεις ἔχουμε τώρα ἀρκετές. Ἀκριβῶς τέτιες περιπτώσεις εἶχε ὑπόψη του ὁ Λένιν ὅταν στήν τελευταία εἰσήγησή του[36] στό 11ο Συνέδριο εἶπε:

Ἡ πολιτική μας εἶναι σωστή, ὅμως αὐτό δέν εἶναι ἀρκετό, γι' αὐτό τό λόγο τώρα τό ζήτημα εἶναι νά πετύχουμε τή σωστή ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων καί νά ὀργανώσουμε τόν ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης.

Στήν ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων καί στόν ἔλεγχο τῆς ἐκτέλεσης—νά πρός τά ποῦ ὄξυνε τήν προσοχή ὁ Λένιν στήν τελευταία εἰσήγησή του. Νομίζω πώς τήν ὑπόδειξη αὐτή τοῦ Λένιν πρέπει νά τήν ἔχουμε μπροστά στά μάτια μας σ' ὅλη τήν περίοδο τῆς οἰκοδομητικῆς μας δουλιᾶς. Γιά νά καθοδηγεῖς τήν οἰκοδόμηση, δέ φτάνει νά ἔχεις σωστές ὁδηγίες, χρειάζεται ἀκόμα νά τοποθετεῖς στά καθοδηγητικά πόστα τῆς σοβιετικῆς, οἰκονομικῆς, συνεταιριστικῆς καί κάθε ἄλλης οἰκοδομητικῆς μας δουλιᾶς ἀνθρώπους πού καταλαβαίνουν τό νόημα καί τή σημασία τῶν ὁδηγιῶν αὐτῶν, πού εἶναι ἱκανοί νά ἐφαρμόζουν αὐτές τίς ὁδηγίες τίμια καί εὐσυνείδητα, πού δέ θεωροῦν τήν ἐφαρμογή αὐτῶν τῶν ὁδηγιῶν κενό τύπο, ἀλλά ζήτημα τιμῆς, ζήτημα ἐκπλήρωσης τοῦ ἀνώτατου χρέους τους ἀπέναντι στό κόμμα καί στό προλεταριάτο.

Νά πῶς πρέπει νά καταλαβαίνουμε τό σύνθημα τοῦ

Λένιν: σωστή ἐπιλογή τῶν ἀνθρώπων καί ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης.

Κι ὅμως σέ μᾶς γίνεται μερικές φορές ἀκριβῶς τό ἀντίθετο. Ἐπιφανειακά σά νά παραδέχονται τίς ὑποδείξεις τῶν ἀνώτερων ὀργάνων τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, στήν πραγματικότητα ὅμως τίς βάζουν στό χρονοντούλαπο κι ἐξακολουθοῦν νά ἐφαρμόζουν τελείως διαφορετική πολιτική. Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι κάποτε μερικοί καθοδηγητές ὁρισμένων οἰκονομικῶν, συνεταιριστικῶν καί ἄλλων μηχανισμῶν βάζουν τίς σωστές ὁδηγίες τοῦ κόμματος στό χρονοντούλαπο κι ἐξακολουθοῦν νά βαδίζουν πάνω στό παλιό πατημένο δρομάκι; Ἄν λογουχάρη τά κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας ἀποφασίζουν ὅτι τό ἄμεσο καθῆκον τῆς πολιτικῆς μας εἶναι ἡ μείωση τῶν λιανικῶν τιμῶν, καί μιά ὁλόκληρη σειρά συνεταιριστικά καί γενικά ἐμπορικά στελέχη προσπερνοῦν αὐτή τήν ἀπόφαση καί προτιμοῦν νά τήν παρακάμπτουν, τότε πῶς νά τό χαρακτηρίσουμε αὐτό; Τί ἄλλο εἶναι αὐτό, ἄν ὄχι ὑπονόμευση τῆς σωστῆς πολιτικῆς, πού ἀπό τήν εὐσυνείδητη ἐφαρμογή της ἐξαρτιέται ἡ τύχη τῆς σύνδεσης, ἡ τύχη τῆς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, ἡ τύχη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας;

Τέτιες ἀκριβῶς περιπτώσεις εἶχε ὑπόψη του ὁ Λένιν ὅταν ἔλεγε:

Ἡ γραμμή μας εἶναι σωστή, ὅμως ἡ μηχανή δέν κινεῖται πρός τά κεῖ πού πρέπει νά κινεῖται.

Καί πῶς νά ἐξηγήσουμε αὐτή τήν ἀσυμφωνία ἀνάμεσα στή γραμμή καί στή μηχανή; Μέ τό γεγονός ὅτι τό προσωπικό αὐτῆς τῆς μηχανῆς, τό προσωπικό αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ δέν εἶναι πάντα καλῆς ποιότητας. Νά γιατί ἡ σωστή ἐπιλογή τῶν στελεχῶν καί ὁ ἔλεγχος τῆς ἐκτέ-

λεσης ἀποτελοῦν τώρα ἕνα ἀπό τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Νά γιατί τό κόμμα πρέπει νά παρακολουθεῖ μέ ἄγρυπνο μάτι, γιά νά γίνεται ἡ ἐπιλογή τῶν βασικῶν στελεχῶν τῆς οἰκοδομητικῆς μας δουλιᾶς μέ γνώμονα τήν εὐσυνειδησία τους στήν ἐφαρμογή τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Δεύτερος ὅρος. Ὅμως μ' αὐτό δέν ἐξαντλεῖται βέβαια τό ζήτημα. Εἶναι ἀπαραίτητο, ἐκτός ἀπ' αὐτό, νά πετύχουμε ν' ἀνέβει ποιοτικά ἡ καθοδήγηση τῶν μαζῶν ἀπό τό κόμμα καί νά διευκολύνουμε ἔτσι τό τράβηγμα τῶν πλατιῶν μαζῶν τῶν ἐργατῶν, καθώς ἐπίσης καί τῶν ἀγροτῶν, σ' ὅλη τήν οἰκοδομητική μας δουλιά. Τό πρωταρχικό βέβαια εἶναι νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ καθοδήγηση ἀπό τό προλεταριάτο. Τό προλεταριάτο ὅμως ἐκδηλώνει τή θέλησή του γιά καθοδήγηση μέσω τοῦ κόμματος. Εἶναι ἀδύνατο νά καθοδηγεῖς τήν οἰκοδόμηση μ' ἕνα κακό κόμμα ἐπικεφαλῆς. Γιά νά μπορεῖ τό προλεταριάτο νά καθοδηγεῖ, πρέπει τό κόμμα του νά βρίσκεται στό ὕψος τῆς ἀποστολῆς του σάν ἀνώτατος καθοδηγητής τῶν μαζῶν. Καί τί χρειάζεται γι' αὐτό; Χρειάζεται ἡ καθοδήγηση τοῦ κόμματος νά μήν εἶναι τυπική, νά μή βρίσκεται στά χαρτιά, ἀλλά νά εἶναι πραγματική. Χρειάζεται ἡ καθοδήγηση τοῦ κόμματος νά εἶναι εὐλύγιστη στόν ἀνώτατο βαθμό.

Λένε πώς ἄν δέ βάλουμε σέ κίνηση τίς πλατιές μάζες τῆς ἐργατικῆς τάξης, δέν μποροῦμε νά νικήσουμε στό μέτωπο τῆς οἰκοδόμησής μας. Αὐτό εἶναι ἀπόλυτα σωστό. Ὅμως τί θά πεῖ αὐτό; Θά πεῖ πώς γιά νά ζευτοῦν οἱ πλατιές μάζες στό ἔργο τῆς οἰκοδόμησής μας, εἶναι ἀπαραίτητο νά καθοδηγοῦμε σωστά, εὐλύγιστα καί ὄχι ἀπερίσκεφτα αὐτές τίς μάζες. Καί ποιός πρέπει νά καθοδηγεῖ τίς μάζες; Τίς μάζες πρέπει νά τίς καθοδηγεῖ τό κόμμα. Ὅμως τό κόμμα δέν μπορεῖ νά καθοδηγεῖ τίς μάζες, ἄν δέν ὑπολογίζει τίς ἀλλαγές πού ἔγιναν στά τελευταῖα χρόνια μέσα στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες. Τώρα δέν μπορεῖς πιά νά καθοδηγεῖς μέ τόν παλιό τρόπο, μόνο μέ ἐντολές καί ὁδηγίες. Πέρασε ὁ καιρός αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς καθοδήγησης. Τώρα ἡ ἁπλῶς τυπική καθοδήγηση μπορεῖ νά προκαλέσει μόνο τόν ἐξερεθισμό. Γιατί; Γιατί μεγάλωσε ἡ δραστηριότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης, μεγάλωσαν οἱ ἀνάγκες τῆς ἐργατικῆς τάξης, μεγάλωσε ἡ εὐαισθησία τῶν ἐργατῶν ἀπέναντι στίς ἐλλείψεις τῆς δουλιᾶς μας καί οἱ ἐργάτες ἔγιναν πιό ἀπαιτητικοί.

Εἶναι καλό αὐτό; Καί βέβαια εἶναι. Ἐμεῖς πάντα τό ἐπιδιώκαμε. Ἀπ' αὐτό ὅμως βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι γίνεται πιό σύνθετη ὑπόθεση ἡ καθοδήγηση τῆς ἐργατικῆς τάξης, καί πρέπει ἡ ἴδια ἡ καθοδήγηση νά πάρει πιό εὐλύγιστο χαρακτήρα. Παλιότερα, κι ἄν λάχαινε νά πατήσεις κανένα στόν κάλο, δέ χαλοῦσε ὁ κόσμος. Τώρα, σύντροφοι, αὐτά δέν ἔχουν πέραση! Τώρα χρειάζεται μέγιστη προσοχή, ἀκόμα καί στίς πιό ἀσήμαντες λεπτομέρειες, γιατί ἀκριβῶς ἀπ' αὐτές τίς λεπτομέρειες ἀποτελεῖται ἡ καθημερινή ζωή τῶν ἐργατῶν.

Τά ἴδια πρέπει νά ποῦμε καί γιά τούς ἀγρότες. Ὁ σημερινός ἀγρότης δέν εἶναι ὁ ἴδιος πού ἦταν πρίν ἀπό δυό-τρία χρόνια. Ἔγινε κι αὐτός πιό εὐαίσθητος καί πιό συνειδητός. Διαβάζει τά ἄρθρα τῶν λεγόμενων καθοδηγητῶν, τά συζητᾶ, ἐξετάζει ἀπ' ὅλες τίς μεριές καθέναν ἀπό τούς καθοδηγητές καί σχηματίζει γι' αὐτούς τήν ἀτομική του γνώμη. Μή νομίζετε ὅτι εἶναι κουτός, ὅπως μᾶς τόν παρουσιάζουν καμιά φορά μερικοί ἐξυπνάκηδες. Ὄχι, σύντροφοι, ὁ ἀγρότης εἶναι πιό ἔξυπνος ἀπό πολλούς ἐξυπνά-

κηδες τῆς πόλης. Καί θέλει νά τοῦ συμπεριφέρονται μέ περισσότερη προσοχή. Καί ἐδῶ, ὅπως καί μέ τούς ἐργάτες, δέν μπορεῖς νά περιορίζεσαι μόνο στίς ἀποφάσεις. Καί ἐδῶ, ὅπως καί μέ τούς ἐργάτες, πρέπει νά ἐξηγεῖς τίς ὁδηγίες τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, νά τίς ἐξηγεῖς ὑπομονητικά καί μέ προσοχή, γιά νά καταλάβουν οἱ ἄνθρωποι τί θέλει καί ποῦ ὁδηγεῖ τή χώρα τό κόμμα. Δέ σέ κατάλαβαν σήμερα—κόπιασε τότε νά τούς τό ἐξηγήσεις αὔριο. Δέ σέ κατάλαβαν αὔριο—κόπιασε τότε νά τούς τό ἐξηγήσεις μεθαύριο. Χωρίς αὐτό δέ θά ὑπάρχει καί οὔτε μπορεῖ νά ὑπάρχει σήμερα κανενός εἴδους καθοδήγηση.

Αὐτό δέ σημαίνει βέβαια ὅτι πρέπει νά παρατήσουμε τήν καθοδήγηση. Ὄχι, δέ σημαίνει ἕνα τέτιο πράγμα. Ἡ μάζα δέν μπορεῖ νά ἐκτιμᾶ τό κόμμα, ὅταν τό κόμμα παρατᾶ τήν καθοδήγηση, ὅταν παύει νά καθοδηγεῖ. Οἱ ἴδιες οἱ μάζες θέλουν νά τίς καθοδηγοῦν, καί οἱ μάζες γυρεύουν σταθερή καθοδήγηση. Ὅμως οἱ μάζες θέλουν ἡ καθοδήγηση νά μήν εἶναι τυπική, νά μή βρίσκεται στά χαρτιά, ἀλλά νά εἶναι πραγματική καί κατανοητή γι' αὐτές. Γι' αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἀνάγκη νά ἐξηγοῦμε ὑπομονητικά τούς σκοπούς καί τά καθήκοντα, τίς ἐντολές καί τίς ὁδηγίες τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Δέν ἐπιτρέπεται νά παρατοῦμε τήν καθοδήγηση, ὅπως δέν ἐπιτρέπεται καί νά τή χαλαρώνουμε. Ἀπεναντίας, ἡ καθοδήγηση πρέπει νά δυναμώσει. Ἀλλά γιά νά δυναμώσει ἡ καθοδήγηση, πρέπει ἡ ἴδια ἡ καθοδήγηση νά γίνει πιό εὐλύγιστη καί τό κόμμα νά ἐξοπλιστεῖ μέ τήν πιό μεγάλη εὐαισθησία ἀπέναντι στίς ἀνάγκες τῶν μαζῶν.

Τελειώνω, σύντροφοι. Ἡ πολιτική μας εἶναι σωστή, καί ἐδῶ βρίσκεται ἡ δύναμή μας. Γιά νά μή κρέμεται ὅμως ἡ πολιτική μας στόν ἀέρα, εἶναι ἀπαραίτητοι τουλάχιστο

δυό ὅροι. Πρῶτο, σωστή ἐπιλογή τῶν στελεχῶν καί ἔλεγχος τῆς ἐκτέλεσης τῶν ἐντολῶν τοῦ κόμματος. Δεύτερο, εὐλυγισία στήν καθοδήγηση τῶν μαζῶν καί μέγιστη εὐαισθησία ἀπέναντι στίς ἀνάγκες τῶν μαζῶν, εὐαισθησία κι ἀκόμα μιά φορά εὐαισθησία. (Παταγώδη, παρατεταμένα χειροκροτήματα καί ζητωκραυγές σ' ὅλη τήν αἴθουσα. Ὅλοι σηκώνονται ὄρθιοι καί ψάλλουν τή «Διεθνή»).

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 13,
16 τοῦ Γενάρη 1927.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ σ. ΖΑΪΤΣΕΦ

Ἄργησα νά σᾶς ἀπαντήσω σχετικά μέ τό ἄρθρο τοῦ σ. Ζίροφ, μά κάλλιο ἀργά παρά ποτέ.

Ἀντιτάχθηκα στή δημοσίευση στό «Μπολσεβίκ» τοῦ ἄρθρου τοῦ σ. Ζίροφ γιά τήν ἀνισόμετρη ἀνάπτυξη τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν γιά τούς παρακάτω λόγους.

1) Τό ἄρθρο, κατά τή γνώμη μου, εἶναι μαθητικό. Εἶναι φανερό πώς ὁ συγγραφέας δέν εἶναι κάτοχος τοῦ θέματος καί δέν ἔχει ἀντίληψη πόσο σύνθετο εἶναι τό ζήτημα. Τέτια ἄρθρα μποροῦν μιά χαρά νά δημοσιεύονται σέ μαθητικά περιοδικά, ὅπου οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νά ἐξασκοῦνται, γιά νά ἐξελιχθοῦν κατόπιν σέ ὥριμους συγγραφεῖς. Τό «Μπολσεβίκ» ὅμως εἶναι καθοδηγητικό περιοδικό, ἀπ' αὐτό ἔχουμε τήν ἀξίωση νά δίνει καθοδηγητικές ὑποδείξεις πάνω στά βασικά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς πολιτικῆς καί γι' αὐτό ἡ δημοσίευση στό «Μπολσεβίκ» τοῦ ἄρθρου τοῦ σ. Ζίροφ σημαίνει, πρῶτο, μπέρδεμα τῶν ἀναγνωστῶν, καί δεύτερο, μείωση τοῦ κύρους τοῦ «Μπολσεβίκ» σάν καθοδηγητικοῦ περιοδικοῦ.

2) Ὁ σ. Ζίροφ κάνει ὁλοφάνερα λάθος, ὅταν βάζει στήν ἴδια μοίρα τήν *πολιτική* πλευρά τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν μέ

τήν *οἰκονομική* πλευρά του. Εἶναι σωστό βέβαια ὅτι καί οἱ δυό αὐτές πλευρές ἀποτελοῦν τό περιεχόμενο τοῦ νόμου τῆς ἀνισομετρίας. Ὅμως δέ χωράει καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ πολιτική ἀνισομετρία δέν ἀποτελεῖ γιά μᾶς τώρα ἐπίκαιρο ζήτημα, ἄν ἔχουμε ὑπόψη τίς σημερινές μας διαμάχες μέ τήν ἀντιπολίτευση μέσα στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Ποῦ μποροῦμε νά δοῦμε σήμερα τήν πιό χτυπητή ἔκφραση τῆς πολιτικῆς ἀνισομετρίας ἀπό τήν ἄποψη τῆς παγκόσμιας ἐξέλιξης; Στό γεγονός ὅτι στή χώρα μας ὑπάρχει μιά πρωτοπόρα ἐξουσία, ἡ ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἐξουσία τῶν Σοβιέτ, τή στιγμή πού στίς πιό ἀναπτυγμένες ἀπό τεχνική καί πολιτιστική ἄποψη χῶρες ὑπάρχει μιά καθυστερημένη ἐξουσία, δηλαδή ἡ ἀστική ἐξουσία. Ἀρνιέται ἄραγε ἡ ἀντιπολίτευση τή δυνατότητα ἤ τήν ὕπαρξη αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ἀνισομετρίας; Ὄχι, δέν τήν ἀρνιέται. Ἀντίθετα, θεωρεῖ ἀπόλυτα δυνατό νά πάρει τό προλεταριάτο τήν ἐξουσία σέ μιά μόνη χώρα.

Ὥστε οἱ διαφωνίες μας δέ βρίσκονται σ' αὐτό τόν τομέα.

Οἱ διαφωνίες ἀρχίζουν ἀπό τό ζήτημα ἄν μποροῦμε νά νικήσουμε τήν ἀστική τάξη *οἰκονομικά*, δηλαδή ἄν μποροῦμε νά οἰκοδομήσουμε τό σοσιαλισμό, ὅταν ἡ Σοβιετική ἐξουσία ὑπάρχει μόνο σέ μιά χώρα πού περιβάλλεται ἀπό κεφαλαιοκρατικές χῶρες. Ὥστε οἱ διαφωνίες βρίσκονται στόν οἰκονομικό τομέα. Νά γιατί τονίζουμε ἰδιαίτερα τήν οἰκονομική πλευρά τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν. Τό λάθος τοῦ σ. Ζίροφ εἶναι ὅτι δέν πρόσεξε αὐτή τήν ἰδιομορφία τῆς διαμάχης μας μέ τήν ἀντιπολίτευση, καί τήν ὑπογράμμιση τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης τήν πῆρε γιά ἄρνηση τῆς πολιτικῆς πλευρᾶς αὐτοῦ τοῦ νόμου.

Μέ δυό λόγια, τοῦ σ. Ζίροφ τοῦ ξέφυγε ἡ οὐσία τῆς διαμάχης μας μέ τήν ἀντιπολίτευση.

Ἀφήνω πιά ὅτι ἡ οἰκονομική πλευρά τοῦ νόμου τῆς ἀνισόμετρης ἀνάπτυξης εἶναι αὐτή καθαυτή ἡ βάση ὅλων τῶν καταστροφῶν στόν τομέα τῆς ἀνάπτυξης τῆς παγκόσμιας κεφαλαιοκρατικῆς οἰκονομίας, μαζί καί τῶν πολιτικῶν καταστροφῶν.

3) Ὁ σ. Ζίροφ δέ βλέπει ὅλο τό βάθος τῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν προϊμπεριαλιστικό καί στόν ἰμπεριαλιστικό καπιταλισμό. Γιά τό σ. Ζίροφ ὁ νόμος τῆς ἀνισομετρίας μετατρέπεται σέ ἁπλή «δυσαναλογία καί δυσαρμονία» στήν ἀνάπτυξη τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Μά ἄν εἶναι ἔτσι, τότε ἀπό ποῦ προῆλθε ἡ διαφορά ἀνάμεσα στόν καπιταλισμό, πού ἐξελίσσεται σέ ἀνιούσα γραμμή, καί στόν καπιταλισμό πού πεθαίνει, πού ἐξελίσσεται σέ κατιούσα γραμμή; Ἀπό ποῦ προῆλθε ἡ διαφορά ἀνάμεσα στόν καπιταλισμό πού ἐξελίσσεται ὁμαλά, καί στόν καπιταλισμό πού ἀναπτύσσεται σαπίζοντας, μέ ἅλματα καί καταστροφές; Γιατί προηγούμενα ἦταν ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες, ἐνῶ τώρα ἔγινε δυνατή; Μήπως μποροῦμε νά παραβλέψουμε γεγονότα σάν τήν κυριαρχία τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, τήν κολοσσιαία ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς, τήν τάση γιά ἰσοπέδωση, τό μοίρασμα τοῦ κόσμου σέ σφαῖρες ἐπιρροῆς, τή θυελλώδικη, ἁλματική ἀνάπτυξη τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν μέ καταστροφές καί περιοδικά ξαναμοιράσματα τοῦ μοιρασμένου πιά κόσμου καί μέ τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ξεχωριστές χῶρες;

Σέ τί διαφέρει στή δοσμένη περίπτωση ἡ θέση τοῦ σ. Ζίροφ ἀπό τή θέση τῆς ἀντιπολίτευσής μας, καί γιατί οὐσιαστικά, γιά ποιούς λόγους τσακώνεται μέ τήν ἀντιπολίτευση;

Ὁ σ. Ζίροφ, φαίνεται, δέν καταλαβαίνει ὅτι οἱ νόμοι ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, σέ διάκριση ἀπό τούς νόμους τῆς κοινωνιολογίας πού ἀφοροῦν ὅλες τίς φάσεις τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, μποροῦν καί πρέπει νά μεταβάλλονται. Ὁ νόμος τῆς ἀνισομετρίας στόν προϊμπεριαλιστικό καπιταλισμό εἶχε μιά ὁρισμένη ὄψη καί τά ἀντίστοιχά της ἀποτελέσματα, ἐνῶ στόν ἰμπεριαλιστικό καπιταλισμό παίρνει ἄλλη ὄψη καί γιά τό λόγο αὐτό τ' ἀποτελέσματά του εἶναι διαφορετικά. Νά γιατί μποροῦμε καί πρέπει νά μιλᾶμε γιά ἀνισομετρία στήν ἀνάπτυξη τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ σάν κάτι τό διαφορετικό ἀπό τήν ἀνισομετρία στήν περίοδο τοῦ παλιοῦ καπιταλισμοῦ. Τό ζήτημα πῶς μεταβάλλονται οἱ νόμοι τοῦ καπιταλισμοῦ στά διάφορα στάδια τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐξέλιξης, πῶς περιορίζεται ἤ δυναμώνει ἡ δράση τους σέ ἐξάρτηση ἀπ' τίς μεταβαλλόμενες συνθῆκες, τό ζήτημα αὐτό παρουσιάζει ἰδιαίτερο θεωρητικό ἐνδιαφέρον, κι αὐτό θά ἔπρεπε νά τό σκεφτεῖ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἕνας ἄνθρωπος πού γράφει εἰδικό ἄρθρο γιά τό νόμο τῆς ἀνισομετρίας. Τό ἀτύχημα (καί ὄχι τό φταίξιμο) τοῦ σ. Ζίροφ εἶναι ὅτι δέ βλέπει καθόλου αὐτή τήν πλευρά τοῦ ζητήματος.

4) Δέν καταπιάνομαι μέ τά ἄλλα ζητήματα πού θίγονται στό ἄρθρο του καί πού κατά τή γνώμη μου δέν εἶναι σαφῆ καί γιά τόν ἴδιο τό σ. Ζίροφ, ὅπως λογουχάρη τό ζήτημα τῆς «μή ὑποκειμενικότητας τοῦ παγκόσμιου κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος» κτλ. Βλέπω πώς τό σ. Ζίροφ τόν γαργαλάει ἡ γλῶσσα του νά πεῖ κάτι τό ξεχωριστό καί τό καταπληκτικό.

5) Ὅσο γιά τό σχέδιο τῶν παρατηρήσεων τῆς σύνταξης στό ἄρθρο τοῦ σ. Ζίροφ, νομίζω ὅτι τέτιες παρα-

τηρήσεις τῆς σύνταξης δέν πρέπει νά γίνονται σ' ἕνα τόσο ὑπεύθυνο περιοδικό, ὅπως εἶναι τό «Μπολσεβίκ». Τό νά δηλώνεις ὅτι ἡ σύνταξη «δέ συμφωνεῖ μέ ὁρισμένες θέσεις τοῦ συγγραφέα», χωρίς νά λές ποιές εἶναι αὐτές οἱ θέσεις, σημαίνει ὅτι ξεφορτώνεσαι τό ζήτημα κι ἀφήνεις τόν ἀναγνώστη σέ ἀπορία. Νομίζω ὅτι τό «Μπολσεβίκ» δέν πρέπει νά δημοσιεύει τέτιες παρατηρήσεις.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Ι. Στάλιν

28 τοῦ Γενάρη 1927

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΛΕΝΑ

Ἡ σφαγή τοῦ Ἀπρίλη τῶν ἐργατῶν τοῦ Λένα πρίν ἀπό 15 χρόνια ἦταν ἕνα ἀπ' τά πιό αἱματηρά κακουργήματα τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας. Τό νικηφόρο προλεταριάτο δέν ξέχασε τήν παλικαρίσια πάλη τῶν συντρόφων πού πέσαν στή μακρινή ταϊγκά ἀπ' τίς τσαρικές σφαῖρες. Οἱ ἐργάτες τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ρίχνοντας μιά ματιά στό δρόμο πού πέρασαν μποροῦν νά ποῦν: οὔτε μιά σταγόνα ἀπό τό αἷμα πού χύσαν οἱ ἐργάτες τοῦ Μποντάιμπο δέν πῆγε χαμένη, γιατί οἱ ἐχθροί τοῦ προλεταριάτου τιμωρήθηκαν καί τό προλεταριάτο κατόρθωσε πιά νά τούς νικήσει.

Σήμερα, ἐλεύθεροι ἀπ' τόν τσαρικό καί τόν καπιταλιστικό ζυγό, ἔχετε τή δυνατότητα νά βγάζετε χρυσάφι στίς ὄχθες τοῦ Βιτίμ, ὄχι πιά γιά νά πλουτίζουν οἱ κηφῆνες, ἀλλά γιά νά δυναμώνει ἡ ἰσχή τοῦ πρώτου στόν κόσμο, τοῦ δικοῦ σας ἐργατικοῦ κράτους.

Τιμή καί δόξα σ' αὐτούς πού πέσαν στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς ἐργατικῆς τάξης!

Χαιρετώντας σας, ἀγαπητοί σύντροφοι, τούτη τήν ἡμέρα πού μᾶς θυμίζει τήν ἡρωική πάλη τῶν συντρόφων

πού πέσαν, ἐπιτρέψτε μου νά ἐκφράσω τήν πεποίθησή μου ὅτι θά συνεχίσετε σταθερά κι ἀκλόνητα τόν ἀγώνα γιά τήν πλέρια νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στή χώρα μας.

Ι. Στάλιν

22 τοῦ Φλεβάρη 1927

Ἐφημερίδα «Λένσκι Σαχτιόρ» (Μποντάιμπο), ἀρ. φύλλου 87, 17 τοῦ Ἀπρίλη 1927.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝΓΚΡΑΝΤ «ΜΠΟΡΜΠΑ»

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Τά 10 χρόνια ἀγωνιστικῆς δράσης τῆς «Μπορμπά»[37] ἀπ' τό ἐπαναστατικό της πόστο εἶναι ἕνα ἔνδοξο ἰωβιλαῖο, γιά τό ὁποῖο μποροῦν νά εἶναι περήφανοι οἱ ἐργάτες τοῦ Στάλινγκραντ.

Ὁ ἀγώνας ἐνάντια στούς στρατηγούς Κρασνόφ καί Ντενίκιν, τό διώξιμο τῶν ἀντεπαναστατῶν καί τῶν δυτικῶν εἰσβολέων, τό ξεπέρασμα τοῦ οἰκονομικοῦ χάους, οἱ ἐπιτυχίες στό μέτωπο τῆς εἰρηνικῆς οἰκοδόμησης τῆς νέας ζωῆς—αὐτά εἶναι τά κυριότερα γεγονότα στή ζωή τοῦ προλεταριάτου τοῦ Στάλινγκραντ τά τελευταῖα 10 χρόνια. Σ' ὅλη αὐτή τήν περίοδο ἡ «Μπορμπά» βρισκόταν στίς πρῶτες γραμμές τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ φωτίζοντας τό δρόμο τῶν ἐργαζομένων.

Θερμούς χαιρετισμούς στή «Μπορμπά»! Τῆς εὔχομαι καινούργιες ἐπιτυχίες!

Ι. Στάλιν

22 τοῦ Φλεβάρη 1927

Ἐφημερίδα «Μπορμπά» (Στάλινγκραντ), ἀρ. φύλλου 122, 31 τοῦ Μάη 1927.

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΕΙΩΝ «ΣΤΑΛΙΝ» ΤΗΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ «ΟΧΤΩΒΡΗΣ»

1 τοῦ Μάρτη 1927

(Σύντομη περίληψη)

Σύντροφοι! Σύμφωνα μέ τή συνήθεια οἱ ρήτορες «ἁρμόζει» νά μιλᾶνε ἀτέλειωτα, γιά νά τούς ἀκοῦνε οἱ ἄλλοι ἐπίσης ἀτέλειωτα. Νομίζω πώς αὐτή τή φορά θά ἐνεργήσουμε λιγάκι διαφορετικά. Θά περιοριστῶ ν' ἀπαντήσω στά ἐρωτήματα πού ἔβαλαν μέ τά σημειώματά τους ὁρισμένοι σύντροφοι. Νομίζω πώς ἔτσι θά πᾶμε πιό χαρούμενα. Ἄν συμφωνᾶτε, ἐγώ ἀρχίζω.

Τά πιό πολλά ἀπ' αὐτά τά σημειώματα καταλήγουν σ' ἕνα ζήτημα: θά ἔχουμε φέτος πόλεμο, τήν ἄνοιξη ἤ τό φθινόπωρο αὐτοῦ τοῦ χρόνου;

Ἡ ἀπάντησή μου εἶναι: δέ θά ἔχουμε φέτος πόλεμο, οὔτε τήν ἄνοιξη οὔτε τό φθινόπωρο.

Δέ θά ἔχουμε φέτος πόλεμο, ὄχι γιατί δέν ὑπάρχει γενικά κίνδυνος ἰμπεριαλιστικῶν πολέμων. Ὄχι, κίνδυνος πολέμων ὑπάρχει. Φέτος δέ θά γίνει πόλεμος, γιατί οἱ ἐχθροί μας δέν εἶναι ἕτοιμοι γιά πόλεμο, γιατί οἱ ἐχθροί μας φοβοῦνται τά ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου πιό πολύ ἀπό κάθε ἄλλον, γιατί οἱ ἐργάτες τῆς Δύσης δέ θέλουν νά πολεμήσουν ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ, καί χωρίς τούς ἐργάτες δέν εἶναι δυνατό νά κάνεις πόλεμο, γιατί, τέλος, ἐμεῖς ἐφαρμόζουμε σταθερά καί ἀκλόνητα πολιτική εἰρήνης, καί τό περιστατικό αὐτό δυσκολεύει τόν πόλεμο ἐνάντια στή χώρα μας.

Ἀφοῦ στήριξε τίς θέσεις αὐτές μέ γεγονότα ἀπό τό πεδίο τῶν σχέσεών μας μέ τίς μεγάλες καί μικρές Δυνάμεις τῆς Δύσης, ὁ σ. Στάλιν περνάει στό ζήτημα τῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ στήν Ἀνατολή.

Μᾶς λένε ὅτι ἡ πολιτική φιλίας πού ἐφαρμόζουμε ἀπέναντι στούς ἐξαρτημένους καί τούς ἀποικιακούς λαούς τῆς Ἀνατολῆς περικλείνει ὁρισμένες ὑποχωρήσεις ἀπό μέρους μας, κι ἑπομένως ὁρισμένα ἔξοδα σέ βάρος μας. Αὐτό βέβαια εἶναι σωστό. Ὅμως κάθε ἄλλη πολιτική θἆταν γιά μᾶς ἀπαράδεχτη, ὄχι μόνο ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, μά καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐξόδων γιά τήν ἐξωτερική πολιτική. Ὅτι γιά λόγους ἀρχῆς δέν μποροῦμε νά ἐφαρμόζουμε ἐδῶ ἄλλη πολιτική ἀπ' τήν πολιτική φιλίας εἶναι κάτι πού ἀπορέει ἀπό τήν ἴδια τή φύση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, πού ἔσπασε τά ἰμπεριαλιστικά δεσμά καί στήριξε στό γεγονός αὐτό τή δύναμή της. Γι' αὐτό δέ θά ἐπεκταθῶ ἐδῶ.

Ἄς ἐξετάσουμε τό ζήτημα ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐξόδων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Στήν Ἀνατολή τά σύνορα τοῦ κράτους μας μέ τήν Κίνα, τό Ἀφγανιστάν, τήν Περσία καί τήν Τουρκία ἐκτείνονται, ὅπως εἶναι γνωστό, σέ ἀρκετές χιλιάδες βέρστια. Στά σύνορα αὐτά ἔχουμε τώρα πολύ ἀσήμαντο ἀριθμό στρατευμάτων, πού βρίσκονται σέ φιλικές σχέσεις μέ τόν πληθυσμό τῶν γειτονικῶν κρατῶν καί μᾶς δίνεται ἡ δυνατότητα νά ἐπιτρέψουμε στόν ἑαυτό μας αὐτή τήν κολοσιαία οἰκονομία στή φρούρηση τῶν συνόρων, ἐπειδή ἐφαρμόζουμε πολιτική φιλίας μέ τά κράτη αὐτά.

Ἄς ὑποθέσουμε ὅμως ὅτι οἱ σχέσεις μας μ' αὐτές τίς χῶρες δέν εἶναι φιλικές ἀλλά ἐχθρικές, ὅπως συνέ-

βαινε στήν περίοδο τῆς ρωσικῆς ἀπολυταρχίας. Στήν περίπτωση αὐτή θά εἴμασταν ὑποχρεωμένοι νά κρατᾶμε σ' αὐτά τά σύνορα κάμποσες στρατιές, ὁπλισμένες ἀπ' τήν κορυφή ὥς τά νύχια, καθώς καί μιά σειρά πολεμικά πλοῖα στήν Ἄπω Ἀνατολή, ὅπως κάνουν σήμερα μερικά ἰμπεριαλιστικά κράτη. Καί τί θά πεῖ νά κρατᾶς κάμποσες στρατιές σ' αὐτά τά σύνορα καί τόν ἀνάλογο στόλο; Θά πεῖ νά ξοδεύεις κάθε χρόνο γι' αὐτές τίς στρατιές καί γι' αὐτό τό στόλο ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια ἀπ' τά λεφτά τοῦ λαοῦ. Θἄταν κι αὐτή μιά ἀνατολική πολιτική. Ὅμως θά ἦταν ἡ πιό δαπανηρή, ἡ πιό σπάταλη καί ἡ πιό ἐπικίνδυνη ἀπ' ὅλες τίς πιθανές πολιτικές. Νά γιατί νομίζω πώς ἡ πολιτική μας στήν Ἀνατολή εἶναι ἡ πιό ὀρθή ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, ἡ πιό σωστή ἀπό τήν ἄποψη τῶν πολιτικῶν ἀποτελεσμάτων καί ἡ πιό οἰκονομική ἀπ' ὅλες τίς πιθανές πολιτικές στήν Ἀνατολή.

Δέ μιλῶ πιά γιά τό γεγονός ὅτι ἡ πολιτική αὐτή μᾶς ἐξασφαλίζει στήν Ἀνατολή σταθερή εἰρήνη ὄχι μόνο μέ τίς ἀποικιακές καί τίς ἐξαρτημένες χῶρες, μά καί μέ τήν Ἰαπωνία.

Ὕστερα ἀπό μιά σειρά ὁμιλητές, πού μίλησαν στήν πορεία τῆς συζήτησης σχετικά μέ τήν ἐντολή στούς βουλευτές, ὁ σ. Στάλιν παίρνει ξανά τό λόγο καί ἀπαντᾶ σέ μιά σειρά νέα σημειώματα τῶν συντρόφων πού παραβρίσκονται στή συγκέντρωση.

Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου ν' ἀπαντήσω στά νέα σημειώματα τῶν συντρόφων. Δυό ζητήματα προβάλλουν στά σημειώματα αὐτά: τό ζήτημα τῆς πιθανῆς διακοπῆς τῶν ἀγγλο-σοβιετικῶν διπλωματικῶν σχέσεων καί τό ζήτημα τῶν βασικῶν καταχτήσεων τῆς οἰκονομικῆς μας οἰκοδόμησης.

Θά καταγγείλει ἄραγε ἡ Ἀγγλία τό ἐμπορικό σύμ-

φωνο τοῦ 1921; Θά διακόψει ἄραγε τίς διπλωματικές της σχέσεις μέ τήν ΕΣΣΔ;

Φυσικά δέν ἀποκλείεται ἡ διακοπή τῶν σχέσεων ἀπό μέρους τῆς Ἀγγλίας. Νομίζω ὅμως ὅτι αὐτό εἶναι λίγο πιθανό. Καί εἶναι λίγο πιθανό, γιατί ἡ διακοπή τῶν σχέσεων μόνο μειονεχτήματα μπορεῖ νά δόσει στήν Ἀγγλία. Ἀφήνω πιά πού μέ τήν εἰρηνική πολιτική πού ἐφαρμόζει ἡ ΕΣΣΔ ἡ εὐθύνη γιά τή διακοπή τῶν σχέσεων θά ἦταν ἡ πιό βαριά εὐθύνη ἀπό ὅλες τίς πιθανές βαριές εὐθύνες πού μπορεῖ ν' ἀναλάβει σήμερα ἡ ἀγγλική κυβέρνηση...

Ποιά εἶναι ἡ βασική μας ἐπίτευξη στό ἔργο τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης;

Μᾶς λένε ὅτι ἔχουμε ἐλλείψεις στήν οἰκοδόμησή μας. Λένε πώς οἱ ἐλλείψεις αὐτές δέν ἐξαλείφθηκαν ἀκόμα. Ὅλα αὐτά εἶναι σωστά, σύντροφοι. Ἐλλείψεις ἔχουμε πολλές, τόσο στά ἐργοστάσια καί στίς φάμπρικες, ὅσο καί στό διοικητικό μας μηχανισμό. Θἄταν παράδοξο ἄν στό τόσο κολοσσιαῖο ἔργο πού ἀναλάβαμε δέν εἴχαμε αὐτές τίς ἐλλείψεις. Τό ζήτημα ὅμως δέ βρίσκεται στίς ἐλλείψεις. Τό ζήτημα τώρα εἶναι ὅτι κατορθώσαμε νά βάλουμε μπρός μέ τίς δικές μας δυνάμεις τό ἔργο τῆς ἐκβιομηχάνισης τῆς χώρας μας.

Τί θά πεῖ νά ἐκβιομηχανίσουμε τή χώρα μας; Θά πεῖ νά μετατρέψουμε μιά χώρα ἀγροτική σέ χώρα βιομηχανική. Θά πεῖ νά ὀργανώσουμε καί ν' ἀναπτύξουμε τή βιομηχανία μας πάνω σέ νέα τεχνική βάση.

Πουθενά ἀκόμα στόν κόσμο δέ μετατράπηκε μιά τεράστια καθυστερημένη ἀγροτική χώρα σέ χώρα βιομηχανική χωρίς τήν καταλήστεψη ἀποικιῶν, χωρίς τήν καταλήστεψη ξένων χωρῶν ἤ χωρίς μεγάλα δάνεια καί μακροπρόθεσμες πιστώσεις ἀπό τό ἐξωτερικό. Θυμηθεῖτε τήν ἱστορία τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ἀγγλίας, τῆς

Γερμανίας, τῆς 'Αμερικῆς καί θά καταλάβετε ὅτι ἔτσι ἀκριβῶς ἔγινε. 'Ακόμα καί ἡ 'Αμερική, ἡ πιό ἰσχυρή ἀπ' ὅλες τίς κεφαλαιοκρατικές χῶρες, ἀναγκάστηκε ὕστερα ἀπό τόν ἐμφύλιο πόλεμο νά παιδευτεῖ 30—40 χρόνια γιά νά ὀργανώσει τή βιομηχανία της μέ δάνεια καί μακροπρόθεσμες πιστώσεις ἀπό τό ἐξωτερικό καί μέ τήν καταλήστεψη τῶν γειτονικῶν κρατῶν καί νησιῶν.

Μποροῦμε ἐμεῖς νά ἀκολουθήσουμε αὐτόν τό «δοκιμασμένο» δρόμο; Ὄχι, δέ μποροῦμε, γιατί ἡ φύση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας δέν ἐπιτρέπει τήν καταλήστεψη ἀποικιῶν καί δέν ἔχουμε λόγους νά ὑπολογίζουμε σέ μεγάλα δάνεια καί μακροπρόθεσμες πιστώσεις.

Ἡ παλιά Ρωσία, ἡ τσαρική Ρωσία, τραβοῦσε γιά τήν ἐκβιομηχάνιση ἀπό ἄλλο δρόμο, ἀπό τό δρόμο τῆς σύναψης ὑποδουλωτικῶν δανείων καί τῆς παροχῆς ὑποδουλωτικῶν ἐκχωρήσεων στούς βασικούς κλάδους τῆς βιομηχανίας μας. Ξέρετε ὅτι σχεδόν ὁλόκληρο τό λεκανοπέδιο τοῦ Ντονέτς, ἡ μισή καί πάνω βιομηχανία τῆς Πετρούπολης, τά πετρέλαια τοῦ Μπακοῦ καί μιά σειρά σιδηροδρομικές γραμμές, χωρίς ν' ἀναφέρω πιά τήν ἠλεκτρική βιομηχανία, βρίσκονταν στά χέρια ξένων κεφαλαιοκρατῶν. Αὐτός ἦταν ὁ δρόμος τῆς ἐκβιομηχάνισης σέ βάρος τῶν λαῶν τῆς ΕΣΣΔ καί ἐνάντια στά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Εἶναι φανερό πώς ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά πάρουμε αὐτό τό δρόμο: δέν παλαίψαμε ἐνάντια στήν κυριαρχία τοῦ καπιταλισμοῦ, δέν ἀνατρέψαμε τόν καπιταλισμό, γιά νά μποῦμε κατόπι ἐθελοντικά στό ζυγό τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ἕνας δρόμος μένει, ὁ δρόμος τῶν δικῶν μας συσσωρεύσεων, ὁ δρόμος τῶν οἰκονομιῶν, ὁ δρόμος τῆς νοικοκυρεμένης διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας, γιά νά συσωρεύσουμε τά ἀπαραίτητα γιά τήν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μας μέσα. Οὔτε λόγος ὅτι τό πρόβλημα εἶναι δύσκολο. Ὅμως,

παρά τίς δυσκολίες, ἐμεῖς τό λύνουμε κιόλας. Μάλιστα, σύντροφοι, τέσσερα χρόνια ὕστερα ἀπό τόν ἐμφύλιο πόλεμο, τό πρόβλημα αὐτό τό λύνουμε κιόλας. Νά πειό εἶναι τό ζήτημα, σύντροφοι, καί νά ποιές εἶναι οἱ βασικές μας ἐπιτεύξεις.

Γιά τίς ἀνάγκες τῆς βιομηχανίας δίνουμε φέτος ἕνα δισεκατομμύριο τριακόσια ἑκατομμύρια ρούβλια. Μέ τά χρήματα αὐτά χτίζουμε νέα ἐργοστάσια, ἐπισκευάζουμε τά παλιά, εἰσάγουμε τή νέα τεχνική, αὐξάνουμε ἀριθμητικά τήν ἐργατική τάξη. Ἔτσι πετύχαμε νά βάλουμε τά θεμέλια τῆς νέας βιομηχανίας στηριζόμενοι στίς δικές μας συσωρεύσεις. Ἔτσι πετύχαμε νά χτίζουμε μέ τούς δικούς μας πόρους τό μεγαλειώδικο οἰκοδόμημα τῆς νέας, τῆς σοσιαλιστικῆς βιομηχανίας. Νά ποιά εἶναι ἡ βασική ἐπίτευξή μας, σύντροφοι.

Λένε ὅτι τό μεγαλειώδικο αὐτό οἰκοδόμημα ἔχει ὁρισμένες ἐλλείψεις, ὅτι ὁ σουβάς δέν εἶναι ἐκεῖνος πού θάπρεπε νἄναι, ὅτι σέ μερικές μεριές ξεκολάει ἡ ταπετσαρία, ὅτι ἐκεῖ κάπου στή γωνιά δέ σκουπίστηκαν ἀκόμα τά σκουπίδια κλπ. Ὅλα αὐτά εἶναι ἀλήθεια. Μά μήπως αὐτό εἶναι τό ζήτημα καί μήπως αὐτό εἶναι τό κυριότερο; Χτίζεται ἤ ὄχι τό μεγαλειώδικο οἰκοδόμημα τῆς νέας βιομηχανίας; Μάλιστα, χτίζεται. Καί χτίζεται ἤ ὄχι μέ δικούς μας πόρους αὐτό τό οἰκοδόμημα; Μάλιστα, χτίζεται μέ δικούς μας πόρους. Μήπως δέν εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι στήν οἰκονομική οἰκοδόμηση, στήν ἐκβιομηχάνιση πετυχαίνουμε κιόλας τό κύριο καί τό βασικό;

Νά ποιά εἶναι ἡ βάση τῶν ἐπιτεύξεών μας.

Μερικοί σύντροφοι ἔχουν τήν τάση νά ἀποδίδουν τίς ἐπιτυχίες αὐτές μόνο στό κόμμα μας. Ἔτσι ἐξηγιέται οὐσιαστικά καί τό γεγονός ὅτι μερικοί σύντροφοι παινεύουν ὑπερβολικά τό κόμμα μας. Ἔτσι ἐπίσης πρέπει νά ἐξη-

γήσουμε καί τό γεγονός ὅτι μερικοί κομμουνιστές δέν ἔχουν ἀντίρρηση νά κοκορεύονται καί νά τό παίρνουν ἀπάνω τους, ἐλάττωμα πού δυστυχῶς ἐξακολουθεῖ νά χαρακτηρίζει τούς δικούς μας. Φυσικά, ἡ σωστή βασικά πολιτική τοῦ κόμματός μας ἔπαιξε τεράστιο ρόλο στήν κατάχτηση αὐτῶν τῶν ἐπιτυχιῶν. Ὅμως ἡ πολιτική τοῦ κόμματός μας δέ θ' ἄξιζε πεντάρα, ἄν δέν ὑποστηριζόταν φιλικά ἀπό τίς μάζες τῶν ἑκατομμυρίων ἐξωκομματικῶν ἐργατῶν. Σ' αὐτό ἀκριβῶς βρίσκεται καί ἡ δύναμη τοῦ κόμματός μας, ὅτι δηλαδή ἔχει τήν ὑποστήριξη τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε, σύντροφοι. (Θυελώδικα χειροκροτήματα).

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 51,
3 τοῦ Μάρτη 1927.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΥΣ σ. σ. ΤΣΦΕΤΚΟΦ ΚΑΙ ΑΛΙΠΟΦ

Τήν ἐρώτησή σας τῆς 1-3-1927 τή θεωρῶ παρανόηση. Καί νά γιατί.

1) Στήν εἰσήγησή μου[38] δέ γίνεται λόγος γιά τό σχηματισμό τοῦ «ἀπολυταρχικοῦ καθεστῶτος» στή Ρωσία, ἀλλά γιά τό σχηματισμό τῶν συγκεντρωτικῶν πολυεθνικῶν κρατῶν στήν Ἀνατολική Εὐρώπη (Ρωσία, Αὐστρία, Οὐγγαρία). Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς ὅτι πρόκειται γιά δυό διαφορετικά θέματα, ἄν καί δέν μποροῦμε νά τά θεωροῦμε ἀποσπασμένα τό ἕνα ἀπό τό ἄλλο.

2) Οὔτε στήν εἰσήγησή μου, οὔτε στίς θέσεις[39] μου εἶπα τίποτα γιά τό σχηματισμό συγκεντρωτικοῦ κράτους στή Ρωσία «ὄχι σάν ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, ἀλλά πρός τό συμφέρον τῆς πάλης ἐνάντια στούς μογγόλους καί τούς ἄλλους λαούς τῆς Ἀνατολῆς» (βλ. τό γράμμα σας). Γι' αὐτή τήν ἀντιπαράθεση ὑπεύθυνοι εἶστε σεῖς καί ὄχι ἐγώ. Ἐγώ εἶπα μόνο ὅτι τό προτσές τοῦ σχηματισμοῦ συγκεντρωτικῶν κρατῶν στήν Ἀνατολική Εὐρώπη ἐξαιτίας τῆς ἀνάγκης γιά ἄμυνα ἐξελίχτηκε πιό γρήγορα ἀπό τό προτσές τῆς συνένωσης τῶν ἀνθρώπων σέ ἔθνη καί γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο σχηματίστηκαν ἐδῶ πολυεθνικά κράτη πρίν ἀπό τήν ἐξάλειψη τῆς

φεουδαρχίας. Ὅπως βλέπετε, δέν πρόκειται γι' αὐτό, πού λαθεμένα καταλογίζετε σέ μένα.

Νά ἡ περικοπή ἀπό τήν εἰσήγησή μου:

«Ἀντίθετα, στήν Ἀνατολική Εὐρώπη τό προτσές τοῦ σχη-
ματισμοῦ τῶν ἐθνῶν καί τῆς ἐξάλειψης τοῦ φεουδαρχικοῦ κομμα-
τιάσματος δέ συνέπεσε χρονικά μέ τό προτσές τοῦ σχηματισμοῦ
συγκεντρωτικῶν κρατῶν. Ἔχω ὑπόψη μου τήν Οὑγγαρία, τήν Αὐ-
στρία καί τή Ρωσία. Στίς χῶρες αὐτές δέν ὑπῆρχε ἀκόμα καπιτα-
λιστική ἀνάπτυξη, ἴσως μόλις ν' ἄρχιζε νά γεννιέται, ἐνῶ τά συμ-
φέροντα τῆς ἄμυνας ἀπό τίς ἐπιδρομές τῶν τούρκων, τῶν μογγό-
λων καί ἄλλων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐπέβαλαν τόν ἄμεσο σχημα-
τισμό συγκεντρωτικῶν κρατῶν, ἱκανῶν ν' ἀντέξουν στήν ἔφοδο τῆς
ἐπιδρομῆς. Κι ἐπειδή στήν Ἀνατολική Εὐρώπη τό προτσές τῆς
ἐμφάνισης τῶν συγκεντρωτικῶν κρατῶν τράβηξε πιό γρή-
γορα ἀπό τό προτσές τῆς συνένωσης τῶν ἀνθρώπων σέ ἔθνη,
σχηματίστηκαν ἐκεῖ μιχτά κράτη, πού ἀποτελέστηκαν ἀπό κάμπο-
σους λαούς, πού δέ διαμορφώθηκαν ἀκόμα σέ ἔθνη, μά πού εἶ-
χαν συνενωθεῖ κιόλας σ' ἕνα κοινό κράτος»[40].

Νά καί ἡ περικοπή ἀπό τίς θέσεις μου, πού ψηφίστηκαν στό 10ο Συνέδριο τοῦ κόμματος:

«Ἐκεῖ ὅπου γενικά ὁ σχηματισμός τῶν ἐθνῶν συνέπεσε χρο-
νικά μέ τό σχηματισμό συγκεντρωτικῶν κρατῶν, τά ἔθνη περιβλή-
θηκαν φυσικά τήν κρατική μορφή καί ἐξελίχθηκαν σέ αὐτοτελῆ
ἀστικά ἐθνικά κράτη. Αὐτό ἔγινε στήν Ἀγγλία (χωρίς τήν Ἰρλαν-
δία), στή Γαλλία καί στήν Ἰταλία. Ἀντίθετα στήν Ἀνατολική
Εὐρώπη ὁ σχηματισμός συγκεντρωτικῶν κρατῶν ἐπιταχύνθη-
κε ἀπό τίς ἀνάγκες τῆς αὐτοάμυνας (ἐπιδρομές τῶν τούρκων, τῶν
μογγόλων κλπ.), καί ἔγινε πρίν ἀπό τή διάλυση τῆς φεουδαρχίας,
δηλαδή πρίν ἀπό τό σχηματισμό ἐθνῶν. Γι' αὐτό ἀκριβῶς τά
ἔθνη δέν ἐξελίχτηκαν καί δέν μποροῦσαν νά ἐξελιχτοῦν ἐδῶ σέ ἐθνι-
κά κράτη, ἀλλά σχημάτισαν μερικά μιχτά, πολυεθνικά ἀστικά
κράτη, πού ἀποτελέστηκαν συνήθως ἀπό ἕνα ἰσχυρό κυρίαρχο
ἔθνος καί ἀπό μερικά ἄλλα ἀδύνατα, ὑποταγμένα ἔθνη. Τέτια κρά-
τη ἦταν ἡ Αὐστρία, ἡ Οὑγγαρία καί ἡ Ρωσία»[41].

Παρακαλῶ νά προσέξετε στίς περικοπές τίς ὑπογραμμισμένες λέξεις.

3) Ἄν δεῖτε ὁλόκληρη τήν εἰσήγησή μου στό 10ο Συνέδριο, καθώς καί τίς θέσεις γιά τό ἐθνικό ζήτημα (τό πρῶτο τους μέρος), τότε δέν εἶναι δύσκολο νά πειστεῖτε ὅτι τό θέμα τῆς εἰσήγησης δέν εἶναι τό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ «ἀπολυταρχικοῦ καθεστῶτος», ἀλλά τό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ τῶν πολυεθνικῶν συγκεντρωτικῶν κρατῶν στήν Ἀνατολική Εὐρώπη καί τῶν παραγόντων πού ἐπιτάχυναν αὐτό τό τελευταῖο προτσές.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Ι. Στάλιν

7 τοῦ Μάρτη 1927

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΓΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Ἀπάντηση στό Ντμήτριεφ

Τό γράμμα σας τῆς 14 τοῦ Γενάρη αὐτοῦ τοῦ χρόνου στό «Μπολσεβίκ» γιά τό ζήτημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης μοῦ τό διαβίβασαν στήν ΚΕ γιά ν' ἀπαντήσω. Ἐπειδή εἶμαι παραφορτωμένος μέ δουλιά, ἀπαντῶ μέ καθυστέρηση καί γι' αὐτό ζητῶ συγγνώμη.

1) Δέν ἐπιτρέπεται νά βάζουμε τό ζήτημα ἔτσι ὅπως τό βάζουν μερικοί σύντροφοι: «ἐργατοαγροτική κυβέρνηση—στήν πραγματικότητα ἤ σάν σύνθημα ζύμωσης». Δέν ἐπιτρέπεται νά λέμε ὅτι ἄν καί στήν πραγματικότητα δέν ἔχουμε ἐργατοαγροτική κυβέρνηση, ὅμως παρ' ὅλα αὐτά μποροῦμε νά μιλᾶμε γιά ἐργατοαγροτική κυβέρνηση σάν σύνθημα ζύμωσης. Ὅταν τοποθετοῦμε ἔτσι τό ζήτημα, εἶναι σά νά λέμε ὅτι τό κόμμα μας μπορεῖ νά ρίχνει συνθήματα μέ ψεύτικο περιεχόμενο, πού στήν πραγματικότητα εἶναι ἀβάσιμα, πού δέν τά πιστεύει τό ἴδιο τό κόμμα, μά πού ὡστόσο τό κόμμα τά ρίχνει γιά νά ἐξαπατήσει τίς μάζες. Ἔτσι μποροῦν νά συμπεριφέρονται οἱ σοσιαλεπαναστάτες, οἱ μενσεβίκοι, καί οἱ ἀστοί δημοκράτες, γιατί ἡ διάσταση ἀνάμεσα στά λόγια καί στά ἔργα καί ἡ ἐξαπάτηση τῶν μαζῶν εἶναι ἕνα ἀπό τά βασικά ὅπλα αὐτῶν τῶν κομμάτων πού πεθαίνουν. Ὅμως ποτέ,

ὁποιες κι ἄν εἶναι οἱ συνθῆκες, τό κόμμα μας δέν μπορεῖ νά βάζει ἔτσι τό ζήτημα, γιατί εἶναι κόμμα μαρξιστικό, κόμμα λενινιστικό, κόμμα πού ἀνεβαίνει, πού ἀντλεῖ τή δύναμή του ἀπ' τό γεγονός ὅτι δέν ὑπάρχει διάσταση ἀνάμεσα στά λόγια καί στά ἔργα του, δέν ἐξαπατᾶ τίς μάζες, λέει στίς μάζες μόνο τήν ἀλήθεια καί δέ στηρίζει τήν πολιτική του στή δημαγωγία, μά στήν ἐπιστημονική ἀνάλυση τῶν ταξικῶν δυνάμεων.

Τό ζήτημα πρέπει νά τό θέσουμε ἔτσι: εἴτε δέν ἔχουμε ἐργατοαγροτική κυβέρνηση—καί τότε τό σύνθημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης πρέπει νά τό απορίψουμε σάν σύνθημα ἄχρηστο καί ψεύτικο, εἴτε ἔχουμε στήν πραγματικότητα ἐργατοαγροτική κυβέρνηση καί ἡ ὕπαρξη μιᾶς τέτιας κυβέρνησης ἀνταποκρίνεται στήν κατάσταση τῶν ταξικῶν δυνάμεων—καί τότε τό σύνθημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης εἶναι σωστό καί ἐπαναστατικό. Ἤ τό ἕνα ἤ τό ἄλλο. Ἐδῶ πρέπει νά διαλέξουμε.

2) Τό σύνθημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης τό λέτε «διατύπωση τοῦ σ. Στάλιν». Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό. Στήν πραγματικότητα τό σύνθημα αὐτό, ἤ ἄν θέλετε, ἡ «διατύπωση» αὐτή εἶναι σύνθημα τοῦ Λένιν καί κανενός ἄλλου. Ἐγώ τό ἐπανάλαβα μόνο στίς «Ἐρωτήσεις καί ἀπαντήσεις»[42]. Πάρτε τόν 22ο τόμο τῶν Ἁπάντων τοῦ Λένιν, σελ. 13, 15, 90, 133 καί 210· τόν 23ο τόμο, σελ. 93 καί 504· τόν 24ο τόμο, σελ. 448 καί τόν 26ο τόμο, σελ. 184, ὅπου ὁ Λένιν ὀνομάζει τή Σοβιετική ἐξουσία «ἐ ρ γ α τ ο α γ ρ ο τ ι κ ή κ υ β έ ρ ν η σ η»· πάρτε τόν 23ο τόμο, σελ. 58, 85, 86 καί 89· τόν 24ο τόμο, σελ. 115, 185, 431, 433, 436, 539 καί 540· τόν 25ο τόμο, σελ. 82, 146, 390 καί 407 καί τόν 26ο τόμο, σελ. 24, 39, 40, 182, 207 καί 340, ὅπου ὁ Λένιν ὀνομάζει τή

Σοβιετική ἐξουσία «ἐργατοαγροτική ἐξουσία» —πάρτε ὅλα αὐτά, καθώς καί μερικά ἄλλα ἔργα τοῦ Λένιν, καί θά καταλάβετε ὅτι τό σύνθημα ἤ ἡ «διατύπωση» τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης εἶναι σύνθημα ἤ «διατύπωση» τοῦ Λένιν καί κανενός ἄλλου.

3) Τό βασικό σας λάθος εἶναι ὅτι μπερδεύετε:

α) τό ζήτημα τῆς κυβέρνησής μας μέ τό ζήτημα τοῦ κράτους μας·

β) τό ζήτημα τῆς ταξικῆς φύσης τοῦ κράτους μας καί τῆς κυβέρνησής μας μέ τό ζήτημα τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησής μας.

Δέν πρέπει νά μπερδεύουμε κι ἑπομένως νά ταυτίζουμε τό κράτος μας μέ τήν κυβέρνησή μας. Τό κράτος μας εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς τάξης τῶν προλετάριων σέ κρατική ἐξουσία, πού ἀποστολή της εἶναι νά καταπνίγει τήν ἀντίσταση τῶν ἐκμεταλλευτῶν, νά ὀργανώνει τή σοσιαλιστική οἰκονομία, νά ἐξαλείφει τίς τάξεις κτλ., ἐνῶ ἡ κυβέρνησή μας εἶναι ἡ κορυφή αὐτῆς τῆς κρατικῆς ὀργάνωσης, ἡ καθοδηγητική της κορυφή. Ἡ κυβέρνηση μπορεῖ νά λαθεύει, μπορεῖ νά κάνει λάθη, πού ν' ἀπειλοῦν μέ προσωρινή ἀποτυχία τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ὅμως αὐτό δέ θά σημαίνει ἀκόμα ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου σάν ἀρχή συγκρότησης τοῦ κράτους στή μεταβατική περίοδο εἶναι ἀρχή ὄχι σωστή ἤ λαθεμένη. Αὐτό θά σημαίνει ἁπλῶς ὅτι ἡ καθοδηγητική κορυφή εἶναι κακή, ὅτι ἡ πολιτική τῆς καθοδηγητικῆς κορυφῆς, ἡ πολιτική τῆς κυβέρνησης δέν ἀνταποκρίνεται στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, ὅτι ἡ πολιτική αὐτή πρέπει νά ἀλλάξει σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Τό κράτος καί ἡ κυβέρνηση εἶναι ὁμοιογενῆ στήν ταξική τους φύση, ὅμως σέ ἔκταση ἡ κυβέρνηση εἶναι πιό στενή καί δέν καλύπτει τό κράτος. Κράτος καί κυβέρνηση συνδέονται μεταξύ τους ὀργανικά καί τό ἕνα ἐξαρτιέται ἀπ' τό ἄλλο, ὅμως αὐτό δέ θά πεῖ ἀκόμα ὅτι μποροῦμε νά τά βάζουμε στό ἴδιο τσουβάλι.

Βλέπετε ὅτι δέν μποροῦμε νά μπερδεύουμε τό ζήτημα τοῦ κράτους μας μέ τό ζήτημα τῆς κυβέρνησής μας, ὅπως δέν μποροῦμε ἐπίσης νά μπερδεύουμε τό ζήτημα τῆς τάξης τῶν προλετάριων μέ τό ζήτημα τῆς καθοδηγητικῆς κορυφῆς τῆς τάξης τῶν προλετάριων.

Ὅμως ἀκόμα πιό ἀπαράδεχτο εἶναι νά μπερδεύουμε τό ζήτημα τῆς ταξικῆς φύσης τοῦ κράτους μας καί τῆς κυβέρνησής μας μέ τό ζήτημα τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησής μας. Ἡ ταξική φύση τοῦ κράτους μας καί τῆς κυβέρνησής μας εἶναι ἀπό μόνη της φανερή—εἶναι προλεταριακή. Οἱ σκοποί τοῦ κράτους μας καί τῆς κυβέρνησής μας εἶναι κι αὐτοί φανεροί—συνοψίζονται στήν κατάπνιξη τῆς ἀντίστασης τῶν ἐκμεταλλευτῶν, στήν ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας, στήν ἐξάλειψη τῶν τάξεων κτλ. Ὅλ' αὐτά εἶναι ξεκάθαρα.

Σέ τί συνοψίζεται στήν περίπτωση αὐτή τό ζήτημα τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησής μας; Συνοψίζεται στό ζήτημα τῶν τρόπων καί τῶν μέσων, πού μέ τή βοήθειά τους μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν οἱ ταξικοί σκοποί τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας στήν ἀγροτική μας χώρα. Τό προλεταριακό κράτος εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά καταπνίξει τήν ἀντίσταση τῶν ἐκμεταλλευτῶν, γιά νά ὀργανώσει τή σοσιαλιστική οἰκονομία, γιά νά ἐξαλείψει τίς τάξεις κτλ. Ἐνῶ ἡ κυβέρνησή μας εἶναι ἀπαραίτητη, ἐκτός ἀπ' ὅλα αὐτά, καί γιά νά καθορίζει τούς τρόπους καί τά μέσα (καθημερινή πολιτική), πού χωρίς αὐτά δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ ἡ πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν καθηκόντων στή χώρα μας, ὅπου τό προλετα-

ριάτο ἀποτελεῖ τή μειοψηφία καί ὅπου ἡ ἀγροτιά εἶναι ἡ τεράστια πλειοψηφία.

Ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ τρόποι καί τά μέσα, σέ τί συνοψίζονται; Συνοψίζονται βασικά στά μέτρα πού ἀποβλέπουν στή διαφύλαξη καί τήν ἑδραίωση τῆς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καί τῆς βασικῆς μάζας τῶν ἀγροτῶν, στή διαφύλαξη καί τό δυνάμωμα μέσα σ᾿ αὐτή τή συμμαχία τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ προλεταριάτου πού βρίσκεται στήν ἐξουσία. Ζήτημα εἶναι ἄν χρειάζεται ν᾿ ἀποδείξουμε ὅτι ἔξω ἀπό μιά τέτια συμμαχία καί χωρίς μιά τέτια συμμαχία ἡ κυβέρνησή μας θά ἦταν ἀνίσχυρη καί δέ θά εἴχαμε τή δυνατότητα νά φτάσουμε στήν πραγματοποίηση τῶν καθηκόντων ἐκείνων τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, πού τώρα μόλις τά ἀνάφερα. Πόσον καιρό θά διατηρηθεῖ αὐτή ἡ συμμαχία, αὐτή ἡ σύνδεση, καί ὡς πότε θά συνεχίζεται ἀπό μέρους τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης ἡ πολιτική τῆς ἑδραίωσης αὐτῆς τῆς συμμαχίας, αὐτῆς τῆς σύνδεσης; Εἶναι φανερό πώς θά συνεχίζεται ὅσο θά ὑπάρχουν τάξεις καί ὅσο θά ὑπάρχει κυβέρνηση σάν ἔκφραση τῆς ταξικῆς κοινωνίας, σάν ἔκφραση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ἐδῶ πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη ὅτι:

α) ἡ συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν δέ μᾶς χρειάζεται γιά τή διατήρηση τῆς ἀγροτιᾶς σάν τάξης, ἀλλά γιά τή μεταμόρφωση καί μετάπλασή της πρός τήν κατεύθυνση πού ἀνταποκρίνεται στά συμφέροντα τῆς νίκης τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης·

β) ἡ πολιτική τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης γιά τήν ἑδραίωση αὐτῆς τῆς συμμαχίας δέν ἀποβλέπει στήν παγίωση, ἀλλά στήν ἐξαφάνιση τῶν τάξεων, στήν ἐπιτάχυνση τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐξαφάνισης τῶν τάξεων.

Γι᾿ αὐτό ὁ Λένιν εἶχε ἀπόλυτα δίκιο ὅταν ἔγραφε:

«Ἀνώτατη ἀρχή τῆς διχτατορίας εἶναι ἡ ὑποστήριξη τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά, γιά νά μπορεῖ τό προλεταριάτο νά κρατᾶ τόν καθοδηγητικό ρόλο καί τήν κρατική ἐξουσία» (3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 460).

Δέ χρειάζεται νά ἀποδείξουμε ὅτι αὐτή ἀκριβῶς ἡ θέση τοῦ Λένιν, καί τίποτε ἄλλο, εἶναι ἡ καθοδηγητική γραμμή τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης στήν καθημερινή της πολιτική, ὅτι ἡ πολιτική τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης στό σημερινό στάδιο ἀνάπτυξης εἶναι οὐσιαστικά πολιτική διαφύλαξης καί ἑδραίωσης μιᾶς τέτιας ἀκριβῶς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καί τῆς βασικῆς μάζας τῶν ἀγροτῶν. Μέ τήν ἔννοια αὐτή—μά μόνο μ᾿ αὐτή τήν ἔννοια καί ὄχι μέ τήν ἔννοια τῆς ταξικῆς της φύσης—ἡ Σοβιετική κυβέρνηση εἶναι κυβέρνηση ἐργατοαγροτική.

Ὅταν δέν τό παραδέχεσαι αὐτό, σημαίνει ὅτι βγαίνεις ἀπό τό δρόμο τοῦ λενινισμοῦ καί παίρνεις τό δρόμο πού ἀρνιέται τήν ἰδέα τῆς σύνδεσης, τήν ἰδέα τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μέ τίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὅταν δέν τό παραδέχεσαι αὐτό, σημαίνει ὅτι θεωρεῖς τή σύνδεση τέχνασμα καί ὄχι πραγματική ἐπαναστατική ὑπόθεση, ὅτι ἐφαρμόσαμε τή ΝΕΠ γιά λόγους «ζύμωσης» καί ὄχι γιά τή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση ἀπό κοινοῦ μέ τίς βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὅταν δέν τό παραδέχεσαι αὐτό, εἶναι σά νά θεωρεῖς ὅτι τά θεμελιακά συμφέροντα τῶν βασικῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς δέ μποροῦν νά ἱκανοποιηθοῦν ἀπό τήν ἐπανάστασή μας, ὅτι τά συμφέροντα αὐτά βρίσκονται σέ ἀνειρήνευτη ἀντίθεση μέ τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, ὅτι δέν μποροῦμε καί δέν πρέπει νά οἰκοδομοῦμε τό σοσιαλισμό ἀπό κοινοῦ μέ τίς βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, ὅτι τό συνεταιριστικό σχέδιο τοῦ Λένιν εἶναι ἀνεδαφικό,

ὅτι οἱ μενσεβίκοι καί τά μεγάφωνά τους ἔχουν δίκιο κτλ.

Εἶναι ἀρκετό νά θέσουμε αὐτά τά ζητήματα, γιά νά καταλάβουμε πόσο σάπια καί πόσο ἄχρηστη εἶναι ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ κεφαλαιώδους ζητήματος τῆς συμμαχίας σάν ζήτημα «ζύμωσης». Νά γιατί στίς «Ἐρωτήσεις καί ἀπαντήσεις» εἶπα ὅτι τό σύνθημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης δέν εἶναι «δημαγωγία» καί ἑλιγμός «ζύμωσης», μά ἀπόλυτα σωστό καί ἐπαναστατικό σύνθημα.

Μέ δυό λόγια: ἄλλο πράγμα εἶναι τό ζήτημα τῆς ταξικῆς φύσης τοῦ κράτους καί τῆς κυβέρνησης, πού καθορίζει τούς βασικούς σκοπούς στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασής μας, καί ἄλλο πράγμα τό ζήτημα τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησης, τ ῶ ν τ ρ ό π ω ν καί τ ῶ ν μ έ σ ω ν αὐτῆς τῆς πολιτικῆς πού χρειάζονται γιά νά πραγματοποιηθοῦν αὐτοί οἱ σκοποί. Καί τά δυό αὐτά ζητήματα συνδέονται ἀναμφισβήτητα μεταξύ τους. Αὐτό ὅμως δέ θά πεῖ καθόλου ὅτι εἶναι ταυτόσημα, ὅτι μποροῦμε νά τά βάζουμε στό ἴδιο τσουβάλι.

Ὅπως βλέπετε, δέν πρέπει νά μπερδεύουμε τό ζήτημα τῆς ταξικῆς φύσης τοῦ κράτους καί τῆς κυβέρνησης μέ τό ζήτημα τῆς καθημερινῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησης.

Μπορεῖ νά μᾶς ποῦν ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει ἀντίφαση: πῶς μποροῦμε νά ὀνομάζουμε ἐργατοαγροτική κυβέρνηση μιά κυβέρνηση πού ἀπό τήν ταξική της φύση εἶναι προλεταριακή; Ἡ ἀντίφαση ὅμως ἐδῶ εἶναι φαινομενική. Γιά νά μιλήσουμε κυριολεχτικά, ἡ «ἀντίφαση» ἐδῶ εἶναι σάν κι ἐκείνη πού προσπαθοῦν νά βροῦν μερικοί σοφοί μας ἀνάμεσα στίς δυό διατυπώσεις τοῦ Λένιν γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, πού ἡ πρώτη λέει ὅτι «ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ ἐξουσία μ ι ᾶ ς τάξης» (3η ἔκδ., τόμ. 24ος, σελ. 398), ἐνῶ ἡ δεύτερη διατύπωση λέει ὅτι «ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἰ δ ι α ί τ ε ρ η μ ο ρ φ ή τ α ξ ι κ ῆ ς σ υ μ μ α χ ί α ς* ἀνάμεσα στό προλεταριάτο, τήν ἐμπροσθοφυλακή τῶν ἐργαζομένων, καί στά πολυάριθμα μή προλεταριακά στρώματα τῶν ἐργαζομένων (μικροαστοί, μικρονοικοκυραῖοι, ἀγροτιά, διανοούμενοι κλπ.)» (3η ἔκδ., τόμ. 24ος, σελ. 311).

Ὑπάρχει ἄραγε ἀντίφαση ἀνάμεσα στίς δυό αὐτές διατυπώσεις; Καί βέβαια δέν ὑπάρχει. Τότε, πῶς πετυχαίνουμε τήν ἐξουσία μ ι ᾶ ς τάξης (τοῦ προλεταριάτου) μέ ταυτόχρονη ταξική συμμαχία, λχ. μέ τή βασική μάζα τῆς ἀγροτιᾶς; Τήν πετυχαίνουμε μέ τήν ἐκπλήρωση μέσα σ' αὐτή τή συμμαχία τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ προλεταριάτου (τῆς «ἐμπροσθοφυλακῆς τῶν ἐργαζομένων») πού βρίσκεται στήν ἐξουσία. Ἡ ἐξουσία μιᾶς τάξης, τῆς τάξης τῶν προλετάριων, πού πραγματοποιεῖται μέ τή βοήθεια τῆς συμμαχίας αὐτῆς τῆς τάξης μαζί μέ τή βασική μάζα τῆς ἀγροτιᾶς καί μέ τή μορφή τῆς κ ρ α τ ι κ ῆ ς καθοδήγησης τῆς τελευταίας—νά ποιό εἶναι τό βασικό νόημα τῶν δυό αὐτῶν διατυπώσεων. Ποῦ τή βλέπετε λοιπόν τήν ἀντίφαση;

Καί τί θά πεῖ κ ρ α τ ι κ ή καθοδήγηση ἀπό τό προλεταριάτο τῆς βασικῆς μάζας τῆς ἀγροτιᾶς; Πρόκειται ἄραγε γιά τήν ἴδια καθοδήγηση πού γινόταν λχ. στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ὅταν προσπαθούσαμε νά πετύχουμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς; Ὄχι, δέν πρόκειται γιά μιά τέτια καθοδήγηση. Ἡ κ ρ α τ ι κ ή καθοδήγηση τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τό προλεταριάτο εἶναι καθοδήγηση μέσα στίς συνθῆκες τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Κ ρ α τ ι κ ή καθοδήγηση ἀπό τό προλεταριάτο θά πεῖ ὅτι:

α) ἡ ἀστική τάξη ἔχει πιά ἀνατραπεῖ,

---

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

β) στήν ἐξουσία βρίσκεται τό προλεταριάτο,

γ) τό προλεταριάτο δέ μοιράζεται τήν ἐξουσία μέ ἄλλες τάξεις,

δ) τό προλεταριάτο οἰκοδομεῖ τό σοσιαλισμό τραβώντας μαζί του τίς βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς.

Καθοδήγηση ὅμως ἀπό τό προλεταριάτο στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης καί τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς θά πεῖ ὅτι:

α) σάν βάση παραμένει ὁ καπιταλισμός,

β) στήν ἐξουσία βρίσκεται ἡ ἐπαναστατική-δημοκρατική ἀστική τάξη, πού ἀποτελεῖ τή δύναμη πού ἐπικρατεῖ στή σύνθεση τῆς ἐξουσίας,

γ) ἡ δημοκρατική ἀστική τάξη μοιράζεται τήν ἐξουσία μέ τό προλεταριάτο,

δ) τό προλεταριάτο ἀποσπᾶ τήν ἀγροτιά ἀπό τήν ἐπιρροή τῶν ἀστικῶν κομμάτων, τήν καθοδηγεῖ ἰδεολογικά-πολιτικά καί προετοιμάζει τόν ἀγώνα γιά τήν ἀνατροπή τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ὅπως βλέπετε, ἡ διαφορά ἐδῶ εἶναι ριζική.

Τό ἴδιο πρέπει νά ποῦμε καί γιά τό ζήτημα τῆς ἐργατο-αγροτικῆς κυβέρνησης. Τί ἀντίφαση μπορεῖ νά ὑπάρχει στό γεγονός ὅτι ἡ προλεταριακή φύση τῆς κυβέρνησής μας καί τά σοσιαλιστικά καθήκοντα πού ἀπορέουν ἀπ' αὐτήν ὄχι μόνο δέν τήν ἐμποδίζουν, μά ἀντίθετα τήν παροτρύνουν, τήν παροτρύνουν ἀναγκαστικά νά ἐφαρμόζει πολιτική περιφρούρησης καί στερέωσης τῆς ἐργατοαγροτικῆς συμμαχίας, σάν τοῦ σπουδαιότερου μέσου γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν σοσιαλιστικῶν ταξικῶν καθηκόντων τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας στήν ἀγροτική μας χώρα καί ὅτι γι' αὐτό τό λόγο ἡ κυβέρνηση αὐτή ὀνομάζεται κυβέρνηση ἐργατοαγροτική;

Δέν εἶναι λοιπόν ξεκάθαρο ὅτι ὁ Λένιν εἶχε δίκιο ὅταν

ἐφάρμοζε τό σύνθημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης καί χαρακτήριζε τήν κυβέρνησή μας ἐργατοαγροτική κυβέρνηση;

Πρέπει νά ποῦμε πώς γενικά τό «σύστημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου», πού μέ τή βοήθειά του ἐφαρμόζεται στή χώρα μας ἡ ἐξουσία μιᾶς τάξης, ἡ ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου, εἶναι ἕνα πράγμα ἀρκετά πολύπλοκο. Ξέρω πώς μερικούς συντρόφους δέν τούς ἀρέσει, δέν εἶναι τοῦ γούστου τους αὐτή ἡ πολυπλοκότητα. Ξέρω πώς πολλοί ἀπ' αὐτούς θά προτιμοῦσαν, ἀπ' τήν ἄποψη τῆς «ἀρχῆς τῆς ἐλάχιστης προσπάθειας», νάχουν νά κάνουν μέ ἕνα πιό ἁπλό καί πιό εὔκολο σύστημα. Τί νά γίνει ὅμως: πρῶτο, τό λενινισμό πρέπει νά τόν παίρνουμε τέτιον πού εἶναι στήν πραγματικότητα (δέν ἐπιτρέπεται νά ἁπλοποιοῦμε καί νά ἐχυδαΐζουμε τό λενινισμό), καί δεύτερο, ἡ ἱστορία λέει ὅτι οἱ πιό ἁπλές καί οἱ πιό εὔκολες «θεωρίες» δέν εἶναι καθόλου πάντα οἱ πιό σωστές.

4) Στό γράμμα σας παραπονιέστε ὅτι:

> «Τό ἁμάρτημα ὅλων τῶν συντρόφων πού φωτίζουν αὐτό τό ζήτημα εἶναι ὅτι μιλοῦν ἤ μόνο γιά τήν κυβέρνηση ἤ μόνο γιά τό κράτος καί γι' αὐτό δέ δίνουν τελειωτική ἀπάντηση καί τούς διαφεύγει ἐντελῶς ἡ σχέση πού πρέπει νά ὑπάρχει ἀνάμεσα στίς ἔννοιες αὐτές».

Παραδέχομαι ὅτι τό «ἁμάρτημα» αὐτό τό ἔχουν πραγματικά οἱ ἡγέτες σύντροφοί μας, ἰδιαίτερα ὅταν πάρουμε ὑπόψη τό γεγονός ὅτι μερικοί ὄχι καί πολύ ἐπιμελεῖς «ἀναγνῶστες» δέ θέλουν νά ἐμβαθύνουν μόνοι τους στά ἔργα τοῦ Λένιν καί ἔχουν τήν ἀπαίτηση νά τούς κάνουν λιανά τήν κάθε φράση. Τί νά γίνει ὅμως: πρῶτο, οἱ ἡγέτες σύντροφοί μας εἶναι πολύ ἀπασχολημένοι καί φορτωμένοι μέ τήν τρέχουσα δουλιά, πράγμα πού δέν τούς δί-

νει τή δυνατότητα ν' ἀσχοληθοῦν μέ τήν ἑρμηνεία τοῦ λενινισμοῦ, ὅπως λένε, σημεῖο πρός σημεῖο· δεύτερο, πρέπει ν' ἀφήνουν κάτι καί γιά τούς «ἀναγνῶστες», πού ἐπιτέλους πρέπει νά περάσουν ἀπ' τήν εὔκολη ἀ ν ά γ ν ω σ η τῶν ἔργων τοῦ Λένιν στή σοβαρή μ ε λ έ τ η τοῦ λενινισμοῦ. Καί πρέπει νά ποῦμε ὅτι χωρίς σοβαρή μελέτη τοῦ λενινισμοῦ ἀπό τούς «ἀναγνῶστες» πάντα θά ὑπάρχουν παράπονα σάν τό δικό σας καί «παρανοήσεις».

Ἄς πάρουμε λχ. τό ζήτημα τοῦ κράτους μας. Εἶναι φανερό ὅτι τό κράτος μας, τόσο ἀπό τήν ταξική φύση του, ὅσο καί ἀπό τό πρόγραμμά του, ἀπό τά βασικά καθήκοντά του, ἀπό τή δράση του καί ἀπό τά ἔργα του, εἶναι κράτος προλεταριακό, κράτος ἐργατικό, μέ ὁρισμένες, εἶναι ἀλήθεια, «γραφειοκρατικές διαστρεβλώσεις». Θυμηθεῖτε τόν ὁρισμό τοῦ Λένιν:

«Τό ἐργατικό κράτος εἶναι μιά ἀφηρημένη ἔννοια. Στήν πραγματικότητα ἔχουμε ἕνα ἐργατικό κράτος, πρῶτο, μέ τό ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό ὅτι στή χώρα δέν ὑπερτερεῖ ὁ ἐργατικός ἀλλά ὁ ἀγροτικός πληθυσμός καί, δεύτερο, ἐργατικό κράτος μέ γραφειοκρατικές διαστρεβλώσεις» (3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 91).

Γι' αὐτό τό πράγμα μποροῦν νά ἀμφιβάλλουν ἴσως μόνο οἱ μενσεβίκοι, οἱ σοσιαλεπαναστάτες ἤ καί μερικοί ἀπό τούς ἀντιπολιτευομένους μας. Ὁ Λένιν ἐξήγησε ἐπανειλημμένα ὅτι τό κράτος μας εἶναι κράτος τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας, ἡ προλεταριακή διχτατορία ὅμως εἶναι ἐξουσία μιᾶς τάξης, ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου. Ὅλα αὐτά εἶναι γνωστά ἀπό πάρα πολύν καιρό. Ὡστόσο ὑπάρχουν ἀρκετοί «ἀναγνῶστες» πού τάχαν καί ἐξακολουθοῦν νά τάχουν μέ τό Λένιν, γιατί ὁ Λένιν τό κράτος μας τό ὀνόμαζε μερικές φορές «ἐργατοαγροτικό» κράτος, ἄν καί δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε πώς ὀνομάζοντάς το ἔτσι ὁ Λένιν δέν εἶχε ὑπόψη του τόν ὁρισμό τῆς ταξικῆς φύσης τοῦ κράτους μας, κι ἀκόμα λιγότερο τήν ἄρνηση τῆς προλεταριακῆς φύσης αὐτοῦ τοῦ κράτους, μά τό γεγονός ὅτι ἡ προλεταριακή φύση τοῦ σοβιετικοῦ κράτους ὁδηγεῖ στήν ἀνάγκη τῆς σύνδεσης τοῦ προλεταριάτου μέ τίς βασικές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, καί γιά τό λόγο αὐτό ἡ πολιτική τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης πρέπει νά εἶναι προσανατολισμένη στό δυνάμωμα αὐτῆς τῆς σύνδεσης.

Πάρτε λχ. τόν 22ο τόμο, σελ. 174· τόν 25ο τόμο, σελ. 50 καί 80· τόν 26ο τόμο, σελ. 40, 67, 207 καί 216 καί τόν 27ο τόμο σελ. 47. Σέ ὅλα αὐτά, καθώς καί σέ μερικά ἄλλα ἔργα του, ὁ Λένιν χαρακτηρίζει τό κράτος μας «ἐ ρ γ α τ ο α γ ρ ο τ ι κ ό» κράτος. Θἆταν ὅμως περίεργο νά μήν καταλαβαίνει κανείς ὅτι σέ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις ὁ Λένιν δέν ἔχει ὑπόψη του τό χαρακτηρισμό τῆς ταξικῆς φύσης τοῦ κράτους μας, μά τόν ὁρισμό τῆς πολιτικῆς γιά τό δυνάμωμα τῆς συμμαχίας πού ἀπορέει ἀπ' τήν προλεταριακή φύση καί τά σοσιαλιστικά καθήκοντα τοῦ κράτους μας στίς συνθῆκες τῆς ἀγροτικῆς μας χώρας. Μ' αὐτή τή συμβατική καί περιορισμένη ἔννοια, κ α ί μ ό ν ο μ' α ὐ τ ή τ ή ν ἔ ν ν ο ι α, μποροῦμε νά μιλᾶμε γιά «ἐργατοαγροτικό» κράτος, κάτι πού κάνει ἀκριβῶς ὁ Λένιν στά σημεῖα τῶν ἔργων του πού ἀναφέραμε.

Ὅσο γιά τήν ταξική φύση τοῦ κράτους μας, εἶπα κιόλας παραπάνω ὅτι ὁ Λένιν ἔδωσε πάνω σ' αὐτό μιά ἀκριβέστατη διατύπωση πού δέν ἐπιτρέπει κανενός εἴδους παρερμηνεῖες: ἐργατική κυβέρνηση μέ γραφειοκρατικές διαστρεβλώσεις σέ μιά χώρα ὅπου ὑπερτερεῖ ὁ ἀγροτικός πληθυσμός. Μοῦ φαίνεται πώς εἶναι ξεκάθαρο. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως μερικοί «ἀναγνῶστες», πού ξέρουν νά «διαβάζουν» τά γράμματα μά δέν ἐπιθυμοῦν νά καταλάβουν αὐτά πού διάβασαν, ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νά παραπονοῦνται ὅτι ὁ Λένιν τούς «μπέρδεψε» στό ζήτημα τῆς φύσης

τοῦ κράτους μας καί οἱ «μαθητές» δέ θέλουν νά «ξεμπερδέψουν» τά «μπερδεμένα». Σά νἆναι λιγάκι ἀστεῖο...

Θά ρωτήσετε: ποῦ βρίσκεται λοιπόν ἡ διέξοδος ἀπό τίς «παρανοήσεις»;

Κατά τή γνώμη μου, ἡ διέξοδος εἶναι μιά: νά μή μελετᾶμε τό Λένιν κατά ξεχωριστές περικοπές, ἀλλά στήν οὐσία του, νά τόν μελετᾶμε σοβαρά καί ἐμπεριστατωμένα, χωρίς ἀνάπαυλα.

Ἄλλη διέξοδο ἐγώ δέ βλέπω.

«Μπολσεβίκ», ἀρ. τεύχους 6,
*15 τοῦ **Μάρτη** 1927.*

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ ΣΙΝΚΕΒΙΤΣ

Ζητῶ συγγνώμη πού ἄργησα ν' ἀπαντήσω.

1) Ἐπικαλεῖστε τά λόγια τοῦ Λένιν (βλ. 3η ἔκδ., 26ο καί 27ο τόμο[43]) ἐνάντια στή βότκα. Τά λόγια τοῦ Λένιν εἶναι βέβαια γνωστά στήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Ἄν παρ' ὅλα αὐτά ἡ ΚΕ τοῦ κόμματος δέχτηκε νά ἐφαρμοστεῖ τό μονοπώλιο τῆς βότκας, αὐτό ἔγινε γιατί εἶχε τή σχετική συγκατάθεση τοῦ Λένιν πού δόθηκε τό 1922.

Ὁ Λένιν εἶχε τή γνώμη ὅτι δέν ἀποκλείεται μέ ὁρισμένες θυσίες ἀπό μέρους μας νά μπορέσουμε νά ταχτοποιήσουμε τούς λογαριασμούς μας γιά τά χρέη μέ τά ἀστικά κράτη καί νά πάρουμε ἕνα μεγάλο δάνειο ἤ μεγάλες μακροπρόθεσμες πιστώσεις. Ἔτσι σκεφτόταν στήν περίοδο τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γένουας[44]. Στήν περίπτωση ἑνός τέτιου συνδυασμοῦ δέ θ' ἀναγκαζόμασταν φυσικά νά ἐφαρμόσουμε τό μονοπώλιο τῆς βότκας. Ὅμως, μιά καί ὁ συνδυασμός αὐτός δέν πραγματοποιήθηκε καί δέν εἴχαμε χρήματα γιά τή βιομηχανία, τή στιγμή πού χωρίς ἕνα ὁρισμένο ἐλάχιστο ὅριο χρηματικῶν μέσων δέν μπορούσαμε νά ὑπολογίζουμε σέ μιά κάπως ὑποφερτή ἀνάπτυξη

τῆς βιομηχανίας μας, ἀπ' τήν ὁποία ἐξαρτιόνται οἱ τύχες ὁλόκληρης τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας, γι' αὐτό μαζί μέ τό Λένιν καταλήξαμε στό συμπέρασμα ὅτι θά χρειαστεῖ νά ἐφαρμόσουμε τό μονοπώλιο τῆς βότκας.

Τί εἶναι προτιμότερο: ἡ ὑποδούλωση στό ξένο κεφάλαιο ἤ ἡ ἐφαρμογή τοῦ μονοπωλίου τῆς βότκας;—ἔτσι ἔμπαινε τότε μπροστά μας τό ζήτημα. Εἶναι φανερό ὅτι προτιμήσαμε τό μονοπώλιο τῆς βότκας, γιατί εἴχαμε κι ἐξακολουθοῦμε νάχουμε τή γνώμη πώς, ἄν γιά τή νίκη τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς χρειαστεῖ νά λερωθοῦμε λιγάκι στή λάσπη, θά καταφύγουμε καί σ' αὐτό τό ἔσχατο μέσο γιά τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσής μας.

Τό ζήτημα αὐτό συζητήθηκε στήν ΚΕ τοῦ κόμματός μας τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1924. Μερικά μέλη τῆς ΚΕ ἀντιτάχθηκαν στήν ἐφαρμογή τοῦ μονοπωλίου τῆς βότκας, χωρίς ὡστόσο νά ὑποδείξουν ἄλλες πηγές ἀπ' ὅπου θά ἦταν δυνατό ν' ἀντλήσουμε πόρους γιά τή βιομηχανία. Σέ ἀπάντηση 7 μέλη τῆς ΚΕ, ἀνάμεσά τους κι ἐγώ, ὑποβάλαμε στήν 'Ολομέλεια τῆς ΚΕ τήν παρακάτω δήλωση:

«'Ο σ. Λένιν τό καλοκαίρι τοῦ 1922 καί τό φθινόπωρο (Σεπτέμβρη) τοῦ ἴδιου χρόνου δήλωσε πολλές φορές στόν καθένα ἀπό μᾶς πώς, μιά καί δέν ὑπάρχουν ἐλπίδες νά πάρουμε δάνειο ἀπό τό ἐξωτερικό (ἀποτυχία τῆς Γένουας), θά χρειαστεῖ νά ἐφαρμόσουμε τό μονοπώλιο τῆς βότκας καί ὅτι αὐτό χρειάζεται ἰδιαίτερα γιά νά δημιουργηθεῖ ἕνα ἐλάχιστο κεφάλαιο γιά τήν ὑποστήριξη τοῦ νομίσματος καί τῆς βιομηχανίας. Θεωροῦμε χρέος μας νά τά δηλώσουμε ὅλα αὐτά γιά τό λόγο ὅτι μερικοί σύντροφοι ἀναφέρονται σέ πιό παλιές δηλώσεις τοῦ Λένιν πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα».

'Η 'Ολομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας πῆρε ἀπόφαση νά ἐφαρμοστεῖ τό μονοπώλιο τῆς βότκας.

2) Ὅσο γιά τήν ἐπιθυμία σας «ν' ἀρχίσετε μαζί μου ἀλληλογραφία», εἶμαι πρόθυμος νά τή δεχτῶ καί σᾶς παρακαλῶ νά μοῦ γράφετε γιά τά ζητήματα πού σᾶς ἐνδιαφέρουν. Πιθανό ν' ἀπαντῶ μέ κάποια καθυστέρηση. Ὡστόσο ὅμως θ' ἀπαντῶ.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Ι. Στάλιν

20 τοῦ Μάρτη 1927

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ 5η ΠΑΝΕΝΩΣΙΑΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΛΟΚΝ ΤΗΣ ΕΣΣΔ[45]

29 τοῦ Μάρτη 1927

Σύντροφοι! Ἐπιτρέψτε μου νά σᾶς χαιρετίσω ἐξ ὀνόματος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματός μας. (Χειροκροτήματα).

Ἐπιτρέψτε μου νά σᾶς εὐχηθῶ ἐπιτυχία στό δύσκολο ἔργο τῆς ὀργάνωσης καί τῆς πολιτικῆς διαφώτισης τῆς ἐργατοαγροτικῆς νεολαίας τῆς χώρας μας.

Ἡ Κομσομόλ μας βάδιζε πάντα στίς πρῶτες γραμμές τῶν ἀγωνιστῶν μας. Ἐλπίζουμε ὅτι ἡ Κομσομόλ θά βρίσκεται καί στό μέλλον στίς πρῶτες γραμμές καί θά τραβάει μπροστά μέ ψηλά τή σημαία τοῦ σοσιαλισμοῦ. (Χειροκροτήματα).

Καί τώρα, ὕστερα ἀπό τό χαιρετισμό, ἐπιτρέψτε μου νά περάσω σέ δυό ζητήματα, γιά τά ὁποῖα μίλησαν μαζί μου πρίν ἀπό λίγο μερικοί κομσομόλοι σύντροφοί μας.

Τό πρῶτο ζήτημα εἶναι τό ζήτημα τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς μας. Πρόκειται σά νά λέμε γιά ἐσωτερικές μας ὑποθέσεις. Καί τό δεύτερο ζήτημα εἶναι τά γεγονότα τοῦ Ναγκίν[46]. Συνεπῶς πρόκειται γιά ἐξωτερικές ὑποθέσεις.

Σύντροφοι! Ἡ βασική γραμμή πού πρέπει ν' ἀκολουθήσει ἡ βιομηχανία μας, ἡ βασική γραμμή πού πρέπει νά καθορίζει ὅλα τά παραπέρα βήματά της εἶναι ἡ γραμμή

τῆς συστηματικῆς μείωσης τοῦ κόστους τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἡ γραμμή τῆς συστηματικῆς μείωσης τῶν τιμῶν πούλησης τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων. Αὐτή εἶναι ἡ κεντρική λεωφόρος πού πρέπει ν' ἀκολουθήσει ἡ βιομηχανία μας, ἄν θέλει ν' ἀναπτύσσεται, ἄν θέλει νά δυναμώνει, ἄν θέλει νά τραβάει μαζί της τήν ἀγροτική οἰκονομία, ἄν θέλει νά στερεώνει καί νά πλαταίνει τό θεμέλιο τῆς σοσιαλιστικῆς μας οἰκονομίας.

Ἀπό ποῦ βρέθηκε αὐτή ἡ γραμμή;

Ποιές εἶναι οἱ αἰτίες πού καθορίζουν τήν ἀναγκαιότητα καί τή σκοπιμότητα αὐτῆς τῆς γραμμῆς;

Ἡ γραμμή αὐτή καθορίζεται τουλάχιστο ἀπό τέσσερις βασικές αἰτίες.

Ἡ πρώτη αἰτία εἶναι ὅτι ἡ βιομηχανία πού στηρίζεται σέ ψηλές τιμές δέν εἶναι καί δέν μπορεῖ νά εἶναι πραγματική βιομηχανία, γιατί ἡ βιομηχανία αὐτή θά ἐκφυλιστεῖ ἀναπόφευχτα σέ φυτό θερμοκηπίου πού δέν εἶναι καί δέν μπορεῖ νά εἶναι βιώσιμο. Μόνο ἡ βιομηχανία πού μειώνει συστηματικά τίς τιμές στά ἐμπορεύματα, μόνο ἡ βιομηχανία πού στηρίζεται στή συστηματική μείωση τοῦ κόστους παραγωγῆς καί ἑπομένως μόνο ἡ βιομηχανία πού καλυτερεύει συστηματικά τήν παραγωγή της, τήν τεχνική καί τήν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας, τίς μέθοδες καί τίς μορφές διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας, μόνο μιά τέτια βιομηχανία μᾶς χρειάζεται, γιατί μόνο αὐτή μπορεῖ ν' ἀναπτύσσεται παραπέρα, καί μόνο αὐτή μπορεῖ νά δόσει στό προλεταριάτο τήν πλέρια νίκη.

Ἡ δεύτερη αἰτία εἶναι ὅτι ἡ βιομηχανία μας στηρίζεται στήν ἐσωτερική ἀγορά. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε καί δέν ἔχουμε τή δυνατότητα νά συναγωνιζόμαστε τούς κεφαλαιοκράτες στήν ἐξωτερική ἀγορά. Ἡ ἐσωτερική ἀγορά εἶναι γιά τή βιομηχανία μας ἡ βασική της ἀγορά. Ἀπό τό

γεγονός αὐτό ὅμως βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ βιομηχανία μας μπορεῖ ν' ἀναπτύσσεται καί νά δυναμώνει μόνο στό μέτρο πού θ' ἀναπτύσσεται καί θά εὐρύνεται ἡ ἐσωτερική μας ἀγορά, ἡ ἀπορροφητική ἱκανότητα αὐτῆς τῆς ἀγορᾶς, ἡ μαζική ζήτηση βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων. Καί ἀπό τί καθορίζεται ἡ εὔρυνση τῆς ἐσωτερικῆς μας ἀγορᾶς, ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀπορροφητικῆς της ἱκανότητας; Καθορίζεται, ἐκτός ἀπ' ὅλα τά ἄλλα, καί ἀπό τή συστηματική μείωση τῶν τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων, δηλαδή ἀπό τή βασική ἐκείνη γραμμή ἀνάπτυξης τῆς βιομηχανίας μας γιά τήν ὁποία μίλησα πιό πάνω.

Ἡ τρίτη αἰτία εἶναι ὅτι χωρίς νά πέφτουν οἱ τιμές τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων, χωρίς νά φτηναίνουν συστηματικά τά βιομηχανικά ἐμπορεύματα εἶναι ἀκατανόητο πῶς μποροῦν νά διατηρηθοῦν οἱ ὅροι πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιά τήν παραπέρα ἄνοδο τοῦ μεροκάματου τῶν ἐργατῶν. Πρῶτο, οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες εἶναι καταναλωτές βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων καί γι' αὐτό τό λόγο ἡ μείωση τῶν τιμῶν αὐτῶν τῶν ἐμπορευμάτων δέν μπορεῖ παρά νά ἔχει σοβαρή σημασία γιά τή διατήρηση καί τήν αὔξηση τοῦ πραγματικοῦ μεροκάματου. Δεύτερο, ἡ μείωση τῶν τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων καθορίζει τή σταθερότητα τῶν τιμῶν τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων πού καταναλώνονται στίς πόλεις κυρίως ἀπό τούς ἐργάτες, πράγμα πού ἐπίσης δέν μπορεῖ παρά νά ἔχει σοβαρότατη σημασία γιά τή διατήρηση καί τήν αὔξηση τοῦ πραγματικοῦ μεροκάματου τῶν ἐργατῶν. Μπορεῖ ἄραγε τό σοσιαλιστικό μας κράτος νά μήν αὐξάνει συστηματικά τό μεροκάματο τῶν ἐργατῶν; Ὄχι, δέν μπορεῖ. Ἀπό δῶ ὅμως βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ συστηματική μείωση τῶν τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων εἶναι μιά ἀπό τίς πιό ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά

τό προοδευτικό ἀνέβασμα τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τέλος, ἡ τέταρτη αἰτία εἶναι ὅτι χωρίς τή μείωση τῶν τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων δέν μποροῦμε νά διατηρήσουμε τή σύνδεση ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτιά, ἀνάμεσα στή βιομηχανία καί στό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη, σύνδεση πού ἀποτελεῖ τή βάση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου στή χώρα μας. Ξέρετε ὅτι ὁ ἀγρότης ἀκριβοπληρώνει τά βιομηχανικά ἐμπορεύματα, τά ὑφάσματα, τίς μηχανές κτλ. Ξέρετε ὅτι τό περιστατικό αὐτό προκαλεῖ σοβαρή δυσαρέσκεια ἀνάμεσα στήν ἀγροτιά καί δυσκολεύει τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Καί τί ἀπορρέει ἀπ' αὐτό; Ἀπ' αὐτό ἀπορρέει μόνο ἕνα πράγμα: πρέπει νά ἐφαρμόζουμε πολιτική συστηματικῆς μείωσης τῶν τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων, ἄν θέλουμε πραγματικά νά διατηρήσουμε τή σύνδεση, νά διατηρήσουμε τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς καί ν' ἀναπτύξουμε παραπέρα τήν ἀγροτική οἰκονομία.

Ὅμως τί χρειάζεται γιά νά κάνουμε δυνατή καί απόλυτα πραγματοποιήσιμη τήν πολιτική μείωσης τοῦ κόστους τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καί τῶν τιμῶν πούλησης τῶν ἐμπορευμάτων; Γιά τό σκοπό αὐτό εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ριζική καλυτέρεψη τῆς τεχνικῆς τῆς παραγωγῆς, ἡ ριζική καλυτέρεψη τῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας στίς ἐπιχειρήσεις, ἡ ριζική καλυτέρεψη καί ἁπλοποίηση ὅλου τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ, ἡ ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στό γραφειοκρατισμό τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ. Ὅλα αὐτά στή χώρα μας λέγονται σοσιαλιστική ὀρθολογιστική ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς καί τῆς διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας. Ἡ βιομηχανία μας μπῆκε σέ μιά τέτια φάση ἀνάπτυξης, πού γίνεται ἀδύνατη μιά σοβαρή αὔξηση τῆς πα-

ραγωγικότητας τῆς ἐργασίας καί ἡ συστηματική μείωση τοῦ κόστους τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς χωρίς νά ἐφαρμοστεῖ μιά νέα, καλύτερη τεχνική, χωρίς νά ἐφαρμοστεῖ μιά νέα, καλύτερη ὀργάνωση τῆς ἐργασίας, χωρίς ν' ἁπλοποιηθεῖ καί νά φτηνήνει ὁ οἰκονομικός μας μηχανισμός. Ὅλα αὐτά μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα ὄχι μόνο γιά ν' ἀνεβάζουμε τήν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας καί νά μειώνουμε τίς τιμές τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων, ἀλλά καί γιά νά διαθέσουμε τίς οἰκονομίες πού θά πετύχουμε πάνω σ' αὐτή τή βάση γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη καί διεύρυνση τῆς βιομηχανίας μας. Νά γιατί μᾶς χρειάζεται ἡ σοσιαλιστική ὀρθολογιστική ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς καί τῆς διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας.

Ἔτσι ἔχουμε μιά ἀλυσίδα: δέν μποροῦμε ν' ἀναπτύσσουμε παραπέρα τή βιομηχανία, ἄν δέ μειώνουμε συστηματικά τό κόστος τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καί τῶν τιμῶν πούλησης τῶν ἐμπορευμάτων, καί εἶναι ἀδύνατο νά μειώνουμε τίς τιμές τῶν βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων χωρίς τήν ἐφαρμογή νέας τεχνικῆς, νέων μορφῶν ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας, νέων καί ἁπλοποιημένων μεθόδων διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας. Ἀπό δῶ προκύπτει τό ζήτημα τῆς σοσιαλιστικῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργάνωσης τῆς παραγωγῆς καί τῆς διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας σάν ἕνα ἀπό τά πιό ἀποφασιστικά ζητήματα τῆς σημερινῆς περιόδου.

Νά γιατί νομίζω ὅτι ἡ πρόσφατη ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας γιά τήν ὀρθολογιστική ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς καί τῆς διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας[47] εἶναι μιά ἀπό τίς σπουδαιότερες ἀποφάσεις τοῦ κόμματός μας πού καθορίζει τή βιομηχανική μας πολιτική στό ἄμεσο μέλλον.

Λένε ὅτι ἡ ὀρθολογιστική ὀργάνωση ἀπαιτεῖ μερικές προσωρινές θυσίες ἀπό ὁρισμένες κατηγορίες ἐργατῶν, μαζί καί τῆς νεολαίας. Αὐτό εἶναι σωστό, σύντροφοι.

Ἡ ἱστορία τῆς ἐπανάστασής μας λέει ὅτι δέν κάναμε κανένα μεγάλο βῆμα πού νά μή στοίχισε μερικές θυσίες σέ ὁρισμένες κατηγορίες τῆς ἐργατικῆς τάξης γιά τό συμφέρον ὅλης τῆς τάξης τῶν ἐργατῶν τῆς χώρας μας. Ἄς πάρουμε ἔστω καί μόνο τόν ἐμφύλιο πόλεμο, ἄν καί οἱ σημερινές ἀσήμαντες θυσίες δέν μποροῦν νά συγκριθοῦν καθόλου μέ τίς σοβαρές θυσίες πού εἴχαμε στήν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Βλέπετε ὅτι οἱ θυσίες ἐκεῖνες ἀποζημιώνονται τώρα πιά μέ τό παραπάνω.

Ζήτημα εἶναι ἄν χρειάζεται ν' ἀποδείξουμε ὅτι οἱ σημερινές ἀσήμαντες θυσίες θ' ἀποζημιωθοῦν πλουσιοπάροχα στό ἄμεσο μέλλον. Νά γιατί νομίζω ὅτι δέν πρέπει νά σταματᾶμε μπροστά σέ ὁρισμένες ἀσήμαντες θυσίες γιά τό συμφέρον ὁλόκληρης τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἡ Κομσομόλ μας βρισκόταν πάντα στίς πρῶτες γραμμές τῶν ἀγωνιστῶν μας. Δέ γνωρίζω περιπτώσεις πού νά ἔμεινε πίσω ἀπό τά γεγονότα τῆς ἐπαναστατικῆς μας ζωῆς. Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ Κομσομόλ καί τώρα, στό ζήτημα τῆς πραγματοποίησης τῆς σοσιαλιστικῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργάνωσης θά πάρει τή θέση πού τῆς ταιριάζει. (Χειροκροτήματα).

Ἐπιτρέψτε μου τώρα νά περάσω στό δεύτερο ζήτημα, στό ζήτημα τῶν γεγονότων τοῦ Νανκίν. Νομίζω ὅτι τά γεγονότα τοῦ Νανκίν δέν πρέπει νἆναι γιά μᾶς ἀναπάντεχα. Ὁ ἰμπεριαλισμός δέν μπορεῖ νά ζήσει χωρίς βία καί ληστεῖες, χωρίς αἷμα καί βομβαρδισμούς. Γι' αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἰμπεριαλισμός. Γι' αὐτό τά γεγονότα τοῦ Νανκίν δέν μποροῦν νά εἶναι γιά μᾶς ἀναπάντεχα.

Τί δείχνουν τά γεγονότα τοῦ Νανκίν;

Ποιό εἶναι τό πολιτικό τους νόημα;

Τά γεγονότα αὐτά δείχνουν ὅτι στήν πολιτική τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ σημειώθηκε στροφή, στροφή ἀπό τήν ἔνο-

πλη εἰρήνη στόν ἔνοπλο πόλεμο ἐνάντια στόν κινέζικο λαό.

Πρίν ἀπό τά γεγονότα τοῦ Νανκίν ὁ ἰμπεριαλισμός προσπαθοῦσε νά κρύβει τίς προθέσεις του μέ κατανυκτικούς λόγους γιά τήν εἰρήνη καί τή μή ἐπέμβαση στά ἐσωτερικά τῶν ἄλλων χωρῶν, μέ τή μάσκα τοῦ «πολιτισμοῦ» καί τῆς «φιλανθρωπίας», μέ τήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν κλπ. Ὕστερα ἀπό τά γεγονότα τοῦ Νανκίν ὁ ἰμπεριαλισμός πετάει μακριά καί τούς κατανυκτικούς λόγους, καί τή μή ἐπέμβαση, καί τήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, καί κάθε ἄλλη μάσκα του. Τώρα ὁ ἰμπεριαλισμός στέκει μπροστά σ' ὅλο τόν κόσμο μέ ὅλη τή γύμνια τοῦ ἀπροκάλυπτου ἅρπαγα καί καταπιεστῆ.

Στόν ἀστικό πασιφισμό καταφέρθηκε ἀκόμα ἕνα συντριφτικό χτύπημα. Γιατί, τί μποροῦν οὐσιαστικά ν' ἀντιπαραθέσουν οἱ γλυκόλαλοι τραγουδιστές τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πασιφισμοῦ, σάν τούς Μπονκούρ, Μπράιτσαϊντ κ.ἄ., στό γεγονός τοῦ βομβαρδισμοῦ τῶν κατοίκων τοῦ Νανκίν, ἐκτός ἀπό τούς ψεύτικους πασιφιστικούς λόγους τους;

Στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν δόθηκε ἀκόμα ἕνα χαστούκι. Γιατί, ποιός ἄλλος, ἐκτός ἀπό τούς λακέδες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, μπορεῖ νά θεωρήσει «φυσιολογικό» τό γεγονός ὅτι ἕνα ἀπό τά μέλη τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν βομβαρδίζει τόν πληθυσμό ἑνός ἄλλου μέλους τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἐνῶ ἡ ἴδια ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν εἶναι ὑποχρεωμένη νά σωπαίνει, θεωρώντας ὅτι αὐτό δέν τήν ἀφορᾶ;

Ἀποδείχτηκε ὅτι τό κόμμα μας εἶχε δίκιο ὅταν χαρακτήριζε τή μεταφορά στρατευμάτων τῶν ἰμπεριαλιστικῶν χωρῶν στή Σαγκάη προοίμιο στρατιωτικῶν ἐπιθέσεων ἐνάντια στόν κινέζικο λαό. Γιατί, ποιός ἄλλος, ἐκτός ἀπό τούς τυφλούς, δέν μπορεῖ τώρα νά δεῖ ὅτι ὁ ἰμπεριαλισμός εἶχε ἀνάγκη ἀπό στρατεύματα στή Σαγκάη, γιά νά περάσει ἀπό τά «λόγια» στά «ἔργα».

Αὐτό εἶναι τό νόημα τῶν γεγονότων τοῦ Νανκίν.

Ποιές μποροῦσαν νά εἶναι οἱ προθέσεις τῶν ἰμπεριαλιστῶν πού ἀποτόλμησαν τόν τυχοδιωχτισμό τοῦ Νανκίν;

Οἱ ἰμπεριαλιστές, πετώντας τή μάσκα καί βάζοντας στό Νανκίν τό πυροβολικό στήν ἡμερήσια διάταξη, πιθανόν νά ἤθελαν νά γυρίσουν πίσω τόν τροχό τῆς ἱστορίας, νά βάλουν τέρμα στό ἐπαναστατικό κίνημα πού φουντώνει σ' ὅλες τίς χῶρες καί ν' ἀγωνιστοῦν γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς σχετικῆς σταθερότητας τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ, πού ὑπῆρχε πρίν ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ καπιταλισμός βγῆκε ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο μέ ἀγιάτρευτες πληγές.

Εἶναι γνωστό ὅτι πρίν ἀπό δέκα χρόνια οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες τῆς ΕΣΣΔ διέσπασαν τό μέτωπο τοῦ κεφαλαίου καί τοῦ προξένησαν μιά ἀγιάτρευτη πληγή.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος συγκλόνισε τά βάθρα τῆς ἰμπεριαλιστικῆς κυριαρχίας στίς ἀποικιακές καί στίς ἐξαρτημένες χῶρες.

Εἶναι γνωστό ὅτι δέκα χρόνια ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη οἱ κινέζοι ἐργάτες καί ἀγρότες ἄρχισαν κι αὐτοί νά διασποῦν τό μέτωπο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί δέν ἔχουμε κανένα λόγο νά ὑποθέτουμε πώς δέ θά τό διασπάσουν πέρα γιά πέρα.

Ἔ λοιπόν, εἶναι πιθανόν οἱ ἰμπεριαλιστές νάθελαν νά τά σβήσουν ὅλα αὐτά μ' ἕνα χτύπημα καί ν' ἀρχίσουν μιά «νέα σελίδα» στήν ἱστορία. Κι ἄν πραγματικά τόθελαν αὐτό, πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι κάνανε μιά τρύπα στό νερό. Γιατί μόνο ἄνθρωποι πού ξαναμωράθηκαν μποροῦν νά πιστεύουν ὅτι οἱ νόμοι τοῦ πυροβολικοῦ εἶναι πιό ἰσχυροί ἀπό τούς νόμους τῆς ἱστορίας, ὅτι μποροῦν νά γυρί-

σουν πίσω τόν τροχό τῆς ἱστορίας μέ τίς ὁμοβροντίες τοῦ Νανκίν.

Οἱ ἰμπεριαλιστές, κανονιοβολώντας τό Νανκίν, πιθανόν νάθελαν νά τρομάξουν τούς καταπιεζόμενους λαούς τῶν ἄλλων χωρῶν πού διψοῦν γιά λευτεριά, λέγοντάς τους: γιά σᾶς μιλάει τό παραμύθι τοῦ Νανκίν. Αὐτό δέν ἀποκλείεται καθόλου, σύντροφοι. Ἡ πολιτική τοῦ ἐκφοβισμοῦ ἔχει τίς «βάσεις» της στήν ἱστορία τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μά ζήτημα εἶναι ἄν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ πολιτική αὐτή εἶναι ἀκατάλληλη καί δέν πετυχαίνει τό σκοπό της. Τήν πολιτική αὐτή τήν ἐφάρμοζε «μέ ἐπιτυχία» κάποτε κι ὁ ρωσικός τσαρισμός. Πῶς τέλειωσε ὅμως; Ξέρετε ὅτι τέλειωσε μέ τήν πλέρια χρεωκοπία τοῦ τσαρισμοῦ.

Ἴσως, τέλος, οἱ ἰμπεριαλιστές, βομβαρδίζοντας τό Νανκίν, νάθελαν νά χτυπήσουν τήν κινέζικη ἐπανάσταση στήν ἴδια τήν καρδιά της καί νά κάνουν ἀδύνατη, πρῶτο, τήν παραπέρα προέλαση τῶν νότιων κινέζικων στρατευμάτων καί τή συνένωση τῆς Κίνας, καί, δεύτερο, τήν ἐκπλήρωση τῶν ὅρων γιά τίς διαπραγματεύσεις σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις πού ἔγιναν στό Χανκόου. Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα δυνατό καί ἴσως πέρα γιά πέρα πιθανό. Ὅτι οἱ ἰμπεριαλιστές δέ θέλουν μιά ἑνιαία Κίνα καί προτιμοῦν νά ἔχουν δυό Κίνες, γιά νά «ἑλίσσονται μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία», αὐτό τοῦ ξέφυγε καί τόπε ἐπανειλημμένα ὁ κεφαλαιοκρατικός τύπος. Ὅσο γιά τίς ἐκχωρήσεις τῆς Σαγκάης καί τίς ἄλλες ἐκχωρήσεις, ζήτημα εἶναι ἄν μποροῦμε ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι πολλοί ἰμπεριαλιστές «δέν εὐνοοῦν» τούς ὅρους πού διατυπώθηκαν καί ἐπικυρώθηκαν στό Χανκόου. Κι ἔτσι λοιπόν οἱ ἰμπεριαλιστές, βομβαρδίζοντας τό Νανκίν, ἤθελαν, φαίνεται, νά ποῦν μ' αὐτό πώς προτιμοῦν στό μέλλον νά διεξάγουν διαπραγματεύσεις μέ τήν ἐθνική κυβέρνηση κάτω ἀπό τήν πίεση καί τό σεγοντάρισμα τοῦ πυροβολικοῦ. Αὐτά εἶναι τά μουσικά γοῦστα τῶν ἰμπεριαλιστῶν. Ὅτι ἡ περίεργη αὐτή μουσική θυμίζει μουσική κανιβάλων, δέ φαίνεται νά στενοχωρεῖ τούς ἰμπεριαλιστές...

Θά πετύχουν ἄραγε τό σκοπό τους; Αὐτό θά τό δείξει τό ἄμεσο μέλλον. Ὡστόσο εἶναι ἀπαραίτητο νά τονίσουμε ὅτι γιά τήν ὥρα πέτυχαν ἕνα μόνο: νά κάνουν πιό βαθύ τό μίσος τῶν κινέζων ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό, νά συσπειρώσουν τίς δυνάμεις τοῦ Κουόμιντανγκ[48] καί νά μετατοπίσουν ξανά τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Κίνας πρός τ' ἀριστερά.

Ζήτημα εἶναι ἄν μποροῦμε ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι γιά τήν ὥρα τ' ἀποτελέσματα εἶναι ἀντίθετα ἀπό κεῖνα πού περίμεναν.

Βγαίνει λοιπόν τό συμπέρασμα ὅτι ἄλλο ἐπιδίωκαν οἱ ἰμπεριαλιστές, ὅταν βομβάρδιζαν τό Νανκίν, κι ἄλλο ἔγινε στήν πραγματικότητα, καί μάλιστα κάτι ἐντελῶς τό ἀντίθετο ἀπ' αὐτό πού ἐπιδίωκαν.

Αὐτά εἶναι τ' ἀποτελέσματα καί οἱ προοπτικές τῶν γεγονότων τοῦ Νανκίν.

Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική τῶν σοφῶν τοῦ συντηρητικοῦ στρατοπέδου.

Δέ λένε ἄδικα, μωραίνει κύριος ὅν βούλεται ἀπολέσαι. (Θυελώδικα χειροκροτήματα πού δέ σταματοῦν γιά πολλή ὥρα).

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 72,
1 τοῦ Μάρτη 1927.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ ΤΣΟΥΓΚΟΥΝΟΦ

Ἄργησα πάρα πολύ νά σᾶς ἀπαντήσω. Ζητῶ συγγνώμη.

1) Φυσικά ἡ κριτική πού ἔκανε ὁ Λένιν στό Σούν Γιάτ-Σέν τό 1912[49] δέν πάλιωσε καί ἐξακολουθεῖ νά ἰσχύει. Ἡ κριτική ὅμως αὐτή ἀφοροῦσε τόν παλιό Σούν Γιάτ-Σέν. Γιατί ὁ Σούν Γιάτ-Σέν δέν ἔμενε πάντα στό ἴδιο σημεῖο. Ἐξελισσόταν πρός τά μπρός, ὅπως ἐξελίσσονται ὅλα στόν κόσμο. Ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη, καί ἰδιαίτερα τό 1920—21, ὁ Λένιν συμπεριφερόταν μέ μεγάλη ἐκτίμηση στό Σούν Γιάτ-Σέν, κυρίως γιατί ὁ Σούν Γιάτ-Σέν ἄρχισε νά πλησιάζει καί νά συνεργάζεται μέ τούς κομμουνιστές τῆς Κίνας. Τό περιστατικό αὐτό πρέπει νά τό ἔχουμε ὑπόψη, ὅταν μιλᾶμε γιά τό Λένιν καί τό σουνγιατσενισμό. Μήπως αὐτό θά πεῖ ὅτι ὁ Σούν Γιάτ-Σέν ἦταν κομμουνιστής; Ὄχι. Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στό σουνγιατσενισμό καί τόν κομμουνισμό (μαρξισμό) παραμένει. Ἄν παρ' ὅλα αὐτά οἱ κομμουνιστές τῆς Κίνας συνεργάζονται μέ τούς κουομιντανγκικούς μέσα στά πλαίσια ἑνός κόμματος, τοῦ κόμματος τοῦ Κουόμιντανγκ, αὐτό ἐξηγιέται μέ τό γεγονός ὅτι οἱ τρεῖς ἀρχές τοῦ Σούν Γιάτ-Σέν—δημοκρατία, ἔθνος, σοσιαλισμός—ἀποτελοῦν μιά τελείως παραδεχτή βάση γιά κοινή δουλιά τῶν κομμουνιστῶν καί τῶν σουνγιατσενικῶν μέσα στό κόμμα τοῦ Κουόμιντανγκ

στό σημερινό στάδιο ἀνάπτυξης τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Αὐτά πού λένε γιά τή Ρωσία, ὅτι κι αὐτή βρέθηκε ἕναν καιρό μπροστά σέ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση καί ὅτι παρ' ὅλα αὐτά οἱ κομμουνιστές καί οἱ σοσιαλεπαναστάτες δέν ἀνῆκαν τότε σ' ἕνα κοινό κόμμα, ὅλα αὐτά δέν ἔχουν καμιά βάση. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ Ρωσία δέν ἦταν τότε χώρα καταπιεζόμενη ἀπό ἐθνική ἄποψη (ἡ ἴδια δέν εἶχε ἀντίρηση νά καταπιέζει ἄλλα ἔθνη) καί γι' αὐτό τό λόγο ἀπουσίαζε στή Ρωσία ὁ ἰσχυρός ἐθνικός παράγοντας πού τραβάει σ' ἕνα ἑνιαῖο στρατόπεδο τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις τῆς χώρας, ἐνῶ στή σημερινή Κίνα ὄχι μόνο ὑπάρχει ὁ ἐθνικός παράγοντας, ἀλλά εἶναι καί ὁ παράγοντας πού ἐπικρατεῖ (πάλη ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστές καταπιεστές), πού καθορίζει τό χαρακτήρα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στίς ἐπαναστατικές δυνάμεις τῆς Κίνας μέσα στό Κουόμινταγκ.

2) Στήν ἔκθεσή μου στό 14ο Συνέδριο[50] δέν εἶπα οὔτε λέξη γιά «ὑποχωρήσεις ἀπέναντι στήν Ἰαπωνία» καί μάλιστα «σέ βάρος τῆς Κίνας». Αὐτά δέν εἶναι σοβαρά πράγματα, σ. Τσουγκουνόφ. Ἐκεῖ μιλῶ μόνο γιά φιλικές σχέσεις μέ τήν Ἰαπωνία. Καί τί θά πεῖ φιλικές σχέσεις ἀπ' τήν ἄποψη τῆς διπλωματίας; Θά πεῖ ὅτι δέ θέλουμε πόλεμο μέ τήν Ἰαπωνία, ὅτι εἴμαστε ὑπέρ τῆς πολιτικῆς τῆς εἰρήνης.

3) Ὅσο γιά τή διπρόσωπη πολιτική τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς, ἡ διπροσωπία αὐτή εἶναι τόσο ξεκάθαρη καί αναμφισβήτητη, πού δέ χρειάζεται καμιά ἐξήγηση.

Μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς

Ι. Στάλιν

9 τοῦ Ἀπρίλη 1927

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΓΙΑ ΤΑ ΤΡΙΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Ἀπάντηση στό σύντροφο Γιάν-σκι

Πῆρα τό γράμμα σας, φυσικά ἔγκαιρα. Ἀπαντῶ μέ κάποια καθυστέρηση καί παρακαλῶ νά μέ συγχωρέσετε γι' αὐτό.

1) Ὁ Λένιν λέει ὅτι «τό κυριότερο ζήτημα κάθε ἐπανάστασης εἶναι τό ζήτημα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 142). Στά χέρια ποιᾶς τάξης ἤ ποιῶν τάξεων εἶναι συγκεντρωμένη ἡ ἐξουσία, ποιά τάξη ἤ ποιές τάξεις πρέπει ν' ἀνατραποῦν, ποιά τάξη ἤ ποιές τάξεις πρέπει νά πάρουν τήν ἐξουσία—αὐτό εἶναι «τό κυριότερο ζήτημα κάθε ἐπανάστασης».

Τά βασικά στρατηγικά συνθήματα τοῦ κόμματος, πού διατηροῦν τήν ἰσχή τους σ' ὅλη τήν περίοδο αὐτοῦ ἤ ἐκείνου τοῦ σταδίου τῆς ἐπανάστασης, δέν μποροῦν νά ὀνομαστοῦν βασικά συνθήματα, ἄν δέ στηρίζονται ὁλοκληρωτικά πάνω σ' αὐτή τήν κεφαλαιώδη θέση τοῦ Λένιν.

Τά βασικά συνθήματα μποροῦν νἆναι σωστά μονάχα στήν περίπτωση πού στηρίζονται στή μαρξιστική ἀνάλυση τῶν ταξικῶν δυνάμεων, πού χαράζουν ἕνα σωστό σχῆμα διάθεσης τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων στό μέτωπο τῆς ταξικῆς πάλης, πού διευκολύνουν νά ὁδηγήσουμε τίς μάζες στό μέτωπο τοῦ ἀγώνα γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης, στό μέτωπο τοῦ ἀγώνα γιά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τή νέα τάξη, πού διευκολύνουν τό κόμμα νά συγκροτήσει ἀπ' τίς πλατιές λαϊκές μάζες ἕνα πλατύ καί ἰσχυρό πολιτικό στρατό, ἀπαραίτητο γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος.

Στή διάρκεια αὐτοῦ ἤ ἐκείνου τοῦ σταδίου τῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νά σημειωθοῦν ἧττες καί ὑποχωρήσεις, ἀποτυχίες κι ὁρισμένα λάθη ταχτικῆς, αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι τό βασικό στρατηγικό σύνθημα εἶναι λαθεμένο. Ἔτσι λογουχάρη τό βασικό σύνθημα στό πρῶτο στάδιο τῆς ἐπανάστασής μας: «μαζί μ' ὅλη τήν ἀγροτιά, ἐνάντια στόν τσάρο καί τούς τσιφλικάδες οὐδετεροποιώντας τήν ἀστική τάξη, γιά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης» ἦταν ἀπόλυτα σωστό, παρ' ὅλο πού ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἡττήθηκε.

Συνεπῶς, δέν ἐπιτρέπεται νά συγχέουμε τό ζήτημα τοῦ βασικοῦ συνθήματος τοῦ κόμματος μέ τό ζήτημα τῶν ἐπιτυχιῶν ἤ τῶν ἀποτυχιῶν τῆς ἐπανάστασης σ' αὐτή ἤ σ' ἐκείνη τή βαθμίδα τῆς ἐξέλιξής της.

Μπορεῖ νά λάχει στήν πορεία τῆς ἐπανάστασης τό βασικό σύνθημα τοῦ κόμματος νάχει ὁδηγήσει πιά στήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν παλιῶν τάξεων ἤ τῆς παλιᾶς τάξης, καί ὅμως μιά σειρά οὐσιώδη αἰτήματα τῆς ἐπανάστασης, πού ἀπορέουν ἀπ' αὐτό τό σύνθημα, νά μήν ἔχουν πραγματοποιηθεῖ ἤ ἡ πραγματοποίησή τους νάχει κρατήσει μιάν ὁλόκληρη χρονική περίοδο, ἤ γιά τήν πραγματοποίησή τους νά χρειάζεται μιά καινούργια ἐπανάσταση. Αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι τό βασικό σύνθημα εἶναι λαθεμένο. Ἔτσι λογουχάρη ἡ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917 ἀνάτρεψε τόν τσαρισμό καί τούς τσιφλικάδες, μά δέν ὁδήγησε στήν πραγματοποίηση τῆς κατάσχεσης τῆς γῆς

τῶν τσιφλικάδων κλπ. Αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι τό βασικό μας σύνθημα στό πρῶτο στάδιο τῆς ἐπανάστασης ἦταν λαθεμένο.

Ἤ ἀκόμα: ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση πραγματοποίησε τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης καί τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, δέν ὁδήγησε ὅμως μεμιᾶς: α) στήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης γενικά, καί β) στήν ἀπομόνωση τῶν κουλάκων στό χωριό εἰδικά, παρατείνοντας αὐτό τό ἔργο γιά ὁρισμένη χρονική περίοδο. Αὐτό ὅμως δέ σημαίνει ἀκόμα ὅτι ἦταν λαθεμένο τό βασικό μας σύνθημα στό δεύτερο στάδιο τῆς ἐπανάστασης: «μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά, ἐνάντια στόν καπιταλισμό τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ οὐδετεροποιώντας τή μεσαία ἀγροτιά, γιά τήν ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου».

Συνεπῶς, δέν ἐπιτρέπεται νά συγχέουμε τό ζήτημα τοῦ βασικοῦ συνθήματος τοῦ κόμματος μέ τό ζήτημα τοῦ χρονικοῦ ὁρίου καί τῶν μορφῶν πραγματοποίησης αὐτῶν ἤ ἐκείνων τῶν αἰτημάτων πού ἀπορέουν ἀπ' αὐτό τό σύνθημα.

Γι' αὐτό δέν ἐπιτρέπεται νά ἐκτιμοῦμε τά στρατηγικά συνθήματα τοῦ κόμματός μας οὔτε ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐπεισοδιακῶν ἐπιτυχιῶν ἤ ἡττῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σέ μιά ὁποιαδήποτε περίοδο, οὔτε, ἀκόμα περισσότερο, ἀπό τήν ἄποψη τῶν χρονικῶν ὁρίων ἤ τῶν μορφῶν πραγματοποίησης αὐτῶν ἤ ἐκείνων τῶν αἰτημάτων πού ἀπορέουν ἀπ' αὐτά τά συνθήματα. Τά στρατηγικά συνθήματα τοῦ κόμματος μποροῦν νά ἐκτιμοῦνται μονάχα ἀπό τήν ἄποψη τῆς μαρξιστικῆς ἀνάλυσης τῶν ταξικῶν δυνάμεων καί τῆς σωστῆς διάθεσης τῶν δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης στό μέτωπο τοῦ ἀγώνα γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης, γιά τή συγκέντρωση τῆς ἐξουσίας στά χέρια τῆς νέας τάξης.

Τό λάθος σας εἶναι ὅτι παρακάμψατε τό σπουδαιότατο αὐτό μεθοδολογικό ζήτημα ἤ δέν τό καταλάβατε.

2) Στό γράμμα σας γράφετε:

«Εἶναι μήπως σωστός ὁ ἰσχυρισμός ὅτι προχωρούσαμε ἔχοντας σύμμαχο ὅλη τήν ἀγροτιά μόνο ὥς τόν Ὀχτώβρη; Ὄχι, δέν εἶναι σωστός. Τό σύνθημα „συμμαχία μ' ὅλη τήν ἀγροτιά" ἴσχυε πρίν ἀπό τόν Ὀχτώβρη, τή στιγμή τοῦ Ὀχτώβρη καί στήν πρώτη περίοδο ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη, μιά καί ὅλη ἡ ἀγροτιά ἐνδιαφερόταν γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης».

Ἔτσι ἀπό τήν περικοπή αὐτή βγαίνει ὅτι τό στρατηγικό σύνθημα τοῦ κόμματος γιά τό πρῶτο στάδιο τῆς ἐπανάστασης (1905—Φλεβάρης 1917), ὅταν ἐπρόκειτο γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τοῦ τσάρου καί τῶν τσιφλικάδων καί γιά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, δέ διάφερε ἀπό τό στρατηγικό σύνθημα γιά τό δεύτερο στάδιο τῆς ἐπανάστασης (Φλεβάρης 1917—Ὀχτώβρης 1917), ὅταν ἐπρόκειτο γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῆς ἀστικῆς τάξης καί γιά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Συνεπῶς, ἐσεῖς ἀρνιέστε τή βασική διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση καί τήν προλεταριακή-σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Κι αὐτό τό λάθος τό κάνετε, γιατί δέ θέλετε, ὅπως φαίνεται, νά καταλάβετε τό ἁπλό αὐτό πράγμα, ὅτι τό βασικό θέμα τοῦ στρατηγικοῦ συνθήματος εἶναι τό ζήτημα τῆς ἐξουσίας στό δοσμένο στάδιο τῆς ἐπανάστασης, τό ζήτημα ποιά τάξη ἀνατρέπεται καί στά χέρια ποιᾶς τάξης περνάει ἡ ἐξουσία. Ζήτημα εἶναι ἄν χρειάζεται ν' ἀποδείξουμε ὅτι ἐδῶ ἔχετε ἄδικο πέρα γιά πέρα.

Λέτε ὅτι τή στιγμή τοῦ Ὀχτώβρη καί τήν πρώτη περίοδο ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη ἐφαρμόζαμε τό σύνθη-

μα «συμμαχία μ' ὅλη τήν ἀγροτιά», μιά καί ὅλη ἡ ἀγροτιά ἐνδιαφερόταν γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Μά ποιός σᾶς εἶπε ὅτι ἡ Ὀχτωβριανή ἀνατροπή καί ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση ἐξαντλοῦνταν μέ τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ἤ ὅτι ἔβαζαν κύριο καθῆκον τους τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης; Ἀπό ποῦ τό πήρατε αὐτό; Μήπως μποροῦν νά χωρέσουν στά πλαίσια τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ἡ ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου; Μήπως ἡ κατάχτηση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου δέ σημαίνει ὅτι βγαίνουμε ἀπό τά πλαίσια τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης;

Πῶς μπορεῖ νά ἰσχυρίζεται κανείς ὅτι οἱ κουλάκοι (πού κι αὐτοί ἐπίσης εἶναι ἀγρότες) μποροῦσαν νά ὑποστηρίξουν τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης καί τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στό προλεταριάτο;

Πῶς μπορεῖ νά ἀρνεῖται κανείς τό γεγονός ὅτι τό διάταγμα γιά τήν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς, γιά τήν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας πάνω στή γῆ, γιά τήν ἀπαγόρευση τῆς ἀγοραπωλησίας τῆς γῆς κλπ., παρ' ὅλο πού δέν μπορεῖ νά θεωρεῖται σοσιαλιστικό διάταγμα, ἐφαρμόστηκε σέ μᾶς μέ ἀ γ ώ ν α ἐνάντια στούς κουλάκους κι ὄχι σέ συμμαχία μ' αὐτούς;

Πῶς μπορεῖ νά ἰσχυρίζεται κανείς ὅτι οἱ κουλάκοι (πού εἶναι κι αὐτοί ἀγρότες) μποροῦσαν νά ὑποστηρίξουν τά διατάγματα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας γιά τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν φάμπρικων, τῶν ἐργοστασίων, τῶν σιδηροδρόμων, τῶν τραπεζῶν κλπ. ἤ τό σύνθημα τοῦ προλεταριάτου γιά τή μετατροπή τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σέ ἐμφύλιο;

Πῶς μπορεῖ νά ἰσχυρίζεται κανείς ὅτι τό β α σ ι κ ό στόν Ὀχτώβρη δέν ἦταν αὐτές οἱ πράξεις καί ἄλλες παρόμοιες μ' αὐτές, δέν ἦταν ἡ ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, μά ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης;

Δέ χωράει συζήτηση ὅτι ἕνα ἀπό τά κύρια καθήκοντα τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης ἦταν νά ὁλοκληρώσει τήν ἀστική ἐπανάσταση, ὅτι χωρίς τήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση δέν μποροῦσε ἡ ἀστική ἐπανάσταση νά ὁλοκληρωθεῖ, ἐπίσης ὅπως κι ἡ ἴδια ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση δέν μποροῦσε νά στερεωθεῖ χωρίς νάχει ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἀστική ἐπανάσταση, καί μιά πού ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση ὁλοκλήρωνε τήν ἀστική ἐπανάσταση, ἔπρεπε νάχει καί τή συμπάθεια ὅλων τῶν ἀγροτῶν. Ὅλα αὐτά εἶναι ἀδιαφιλονίκητα. Μήπως ὅμως μπορεῖ κανείς γι' αὐτό τό λόγο νά ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης δέν ἦταν π α ρ ά γ ω γ ο φ α ι ν ό μ ε ν ο στήν πορεία τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, ἀλλά ἡ ο ὐ σ ί α της ἤ ὁ β α σ ι κ ό ς της σκοπός; Τί τόν κάνατε τότε τόν κύριο σκοπό τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, τήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῆς ἀστικῆς τάξης, τήν ἐγκαθίδρυση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τή μετατροπή τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σέ ἐμφύλιο, τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν κεφαλαιοκρατῶν κλπ.;

Κι ἄν τό κύριο θέμα τοῦ στρατηγικοῦ συνθήματος εἶναι τό βασικό ζήτημα κάθε ἐπανάστασης, δηλαδή τό ζήτημα τοῦ περάσματος τῆς ἐξουσίας ἀπό τά χέρια μιᾶς τάξης στά χέρια μιᾶς ἄλλης τάξης, μήπως ἀπ' αὐτό δέν εἶναι φανερό ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά συγχέουμε τό ζήτημα τῆς ὁλοκλήρωσης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ἀπό τήν προλεταριακή ἐξουσία μέ τό ζήτημα τῆς ἀνατροπῆς τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς κατάχτησης αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας, δηλαδή μέ τό ζήτημα πού απο-

τελεῖ τό κύριο θέμα τοῦ στρατηγικοῦ συνθήματος στό δεύτερο στάδιο τῆς ἐπανάστασης;

Μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες καταχτήσεις τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου εἶναι ὅτι ὁλοκλήρωσε τήν ἀστική ἐπανάσταση καί σάρωσε πέρα γιά πέρα τή βρωμιά τοῦ μεσαιωνισμοῦ. Τό γεγονός αὐτό εἶχε γιά τό χωριό τήν πιό βασική κι ἀληθινά ἀποφασιστική σημασία. Χωρίς αὐτό δέ θά μποροῦσε νά πραγματοποιηθεῖ ἡ συνένωση τῶν πολέμων τῶν χωρικῶν μέ τήν προλεταριακή ἐπανάσταση, γιά τήν ὁποία μιλοῦσε ὁ Μάρξ ἀπό τό δεύτερο κιόλας μισό τοῦ περασμένου αἰώνα[51]. Χωρίς αὐτό δέν μποροῦσε νά στερεωθεῖ κι ἡ ἴδια ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση.

Ἐδῶ πρέπει νάχουμε ὑπόψη μας καί τό παρακάτω σπουδαῖο περιστατικό. Ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης δέν εἶναι μιά μόνη πράξη. Στήν πραγματικότητα βάσταξε μιά ὁλόκληρη περίοδο καί δέν ἀγκάλιασε μονάχα κομματάκια τοῦ 1918, ὅπως ὑποστηρίζετε στό γράμμα σας, μά καί κομματάκια τοῦ 1919 (περιοχή Βόλγα—Οὐράλια) καί τοῦ 1919—1920 (Οὐκρανία). Ἔχω ὑπόψη μου τήν ἐπίθεση τοῦ Κολτσάκ καί τοῦ Ντενίκιν, ὅταν μπροστά στήν ἀγροτιά, σάν σύνολο, ὀρθώθηκε ὁ κίνδυνος τῆς παλινόρθωσης τῆς ἐξουσίας τῶν τσιφλικάδων κι ὅταν ἡ ἀγροτιά, ἀκριβῶς σάν σύνολο, ἀναγκάστηκε νά συσπειρωθεῖ γύρω ἀπό τή Σοβιετική ἐξουσία, γιά νά ἐξασφαλίσει τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης καί νά διατηρήσει τούς καρπούς αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης. Αὐτή τήν πολυπλοκότητα καί τήν πολυμορφία τῶν προτσές τῆς ζωντανῆς ζωῆς, αὐτό τό «παράξενο» πλέξιμο τῶν ἄμεσα σοσιαλιστικῶν καθηκόντων τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου μέ τό καθῆκον τῆς ὁλοκλήρωσης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης πρέπει νά τό ἔχουμε πάντα μπροστά στά μάτια μας, γιά νά καταλάβουμε σωστά, καί τίς περικοπές ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν πού ἀναφέρατε, καί τό μηχανισμό τῆς ἐφαρμογῆς στή ζωή τῶν κομματικῶν συνθημάτων.

Μήπως μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅτι αὐτό τό πλέξιμο δείχνει πώς ἦταν λαθεμένο τό σύνθημα τοῦ κόμματος στό δεύτερο στάδιο τῆς ἐπανάστασης, ὅτι τό σύνθημα αὐτό δέ διαφέρει ἀπό τό σύνθημα τοῦ πρώτου σταδίου τῆς ἐπανάστασης; Ὄχι, δέ μπορεῖ νά τό πεῖ. Ἀντίθετα, αὐτό τό πλέξιμο ἐπιβεβαιώνει μονάχα τήν ὀρθότητα τοῦ συνθήματος τοῦ κόμματος στό δεύτερο στάδιο τῆς ἐπανάστασης: μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά, ἐνάντια στήν κεφαλαιοκρατική ἀστική τάξη τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, γιά τήν ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου κλπ. Γιατί; Γιατί, γιά νά ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἀστική ἐπανάσταση, ἔπρεπε πρῶτα ν' ἀνατραπεῖ τόν Ὀχτώβρη ἡ ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης καί νά ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου, ἐπειδή μόνο μιά τέτια ἐξουσία εἶναι ἱκανή νά ὁλοκληρώσει τήν ἀστική ἐπανάσταση. Γιά νά ἐγκαθιδρυθεῖ ὅμως τόν Ὀχτώβρη ἡ ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου, ἔπρεπε νά προετοιμαστεῖ καί νά ὀργανωθεῖ γιά τόν Ὀχτώβρη ὁ ἀντίστοιχος πολιτικός στρατός, πού θά ἦταν ἱκανός ν' ἀνατρέψει τήν ἀστική τάξη, ἱκανός νά ἐγκαθιδρύσει τήν ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου. Καί δέν εἶναι ἀνάγκη ἐδῶ ν' ἀποδείξουμε ὅτι ἕναν τέτιο πολιτικό στρατό δέν μπορούσαμε νά τόν προετοιμάσουμε καί νά τόν ὀργανώσουμε παρά μόνο μέ τό σύνθημα: συμμαχία τοῦ προλεταριάτου μέ τή φτωχή ἀγροτιά ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι χωρίς ἕνα τέτιο στρατηγικό σύνθημα, πού τό ἐφαρμόζαμε ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917, δέ θά μπορούσαμε νά ἔχουμε ἕναν τέτιο πολιτικό στρατό, δηλαδή δέ θά μπορούσαμε νά νικήσουμε τόν Ὀχτώβρη, δέ θ' ἀνατρέπαμε τήν ἐξουσία

τῆς ἀστικῆς τάξης καί συνεπῶς δέ θά εἴχαμε τή δυνατότητα νά ὁλοκληρώσουμε τήν ἀστική ἐπανάσταση.

Νά γιατί δέν πρέπει ν' ἀντιπαραθέτουμε τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στό στρατηγικό σύνθημα τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς ἐπανάστασης, πού εἶχε καθῆκον νά ἐξασφαλίσει τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο.

Ἕνα μέσο ὑπάρχει μονάχα γιά ν' ἀποφύγουμε ὅλες αὐτές τίς «ἀντιφάσεις»: νά παραδεχτοῦμε τή βασική διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό στρατηγικό σύνθημα τοῦ πρώτου σταδίου τῆς ἐπανάστασης (ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση) καί στό στρατηγικό σύνθημα τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς ἐπανάστασης (προλεταριακή ἐπανάσταση), νά παραδεχτοῦμε ὅτι στήν περίοδο τοῦ πρώτου σταδίου τῆς ἐπανάστασης βαδίζαμε γιά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση μαζί μέ ὅ λ η τήν ἀγροτιά, ἐνῶ στήν περίοδο τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς ἐπανάστασης βαδίζαμε ἐνάντια στήν ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου καί γιά τήν προλεταριακή ἐπανάσταση μαζί μέ τή φ τ ω χ ή ἀγροτιά.

Κι αὐτό πρέπει νά τό παραδεχτοῦμε, γιατί μᾶς ὑποχρεώνει νά τό κάνουμε ἡ ἀνάλυση τῶν ταξικῶν δυνάμεων στό πρῶτο καί στό δεύτερο στάδιο τῆς ἐπανάστασης. Σ' ἀντίθετη περίπτωση δέ θά μποροῦσε νά ἐξηγηθεῖ τό γεγονός ὅτι ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1917 κάναμε τή δουλιά μας μέ τό σύνθημα τῆς ἐπαναστατικῆς δ η μ ο κ ρ α τ ι κ ῆ ς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀ γ ρ ο τ ι ᾶ ς, ἐνῶ ὕστερα ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1917 ἀντικαταστήσαμε τό σύνθημα αὐτό μέ τό σύνθημα τῆς σ ο σ ι α λ ι σ τ ι κ ῆ ς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φ τ ω χ ῆ ς ἀγροτιᾶς.

Θά συμφωνήσετε ὅτι αὐτή ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ἑνός συνθήματος μέ τό ἄλλο σύνθημα τό Μάρτη—'Απρίλη τοῦ 1917 δέν μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ μέ τό δικό σας σχῆμα.

Τή βασική αὐτή διαφορά τῶν δυό στρατηγικῶν συνθημάτων τοῦ κόμματος ὁ Λένιν τήν τόνισε κιόλας στή μπροσούρα του «Δυό ταχτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση». Νά πῶς διατύπωνε τό σύνθημα τοῦ κόμματος στήν προετοιμασία τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης:

«Τό προλεταριάτο πρέπει νά φέρει ὥς τό τέλος τή δημοκρατική ἀνατροπή, παίρνοντας μαζί του τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς, γιά νά τσακίσει μέ τή βία τήν ἀντίσταση τῆς ἀπολυταρχίας καί νά παραλύσει τήν ἀστάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 96).

Μ' ἄλλα λόγια: μ' ὅλη τήν ἀγροτιά ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία οὐδετεροποιώντας τήν ἀστική τάξη, γιά τή δημοκρατική ἀνατροπή.

Ὅσο γιά τό σύνθημα τοῦ κόμματος στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, τό διατύπωσε ἔτσι:

«Τό προλεταριάτο πρέπει νά πραγματοποιήσει τή σοσιαλιστική ἀνατροπή, παίρνοντας μαζί του τή μάζα τῶν μισοπρολεταριακῶν στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ, γιά νά συντρίψει μέ τή βία τήν ἀντίσταση τῆς ἀστικῆς τάξης καί νά παραλύσει τήν ἀστάθεια τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν μικροαστῶν» (βλ. στό ἴδιο).

Μ' ἄλλα λόγια: μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά καί γενικά μέ τά μισοπρολεταριακά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ ἐνάντια στήν ἀστική τάξη οὐδετεροποιώντας τούς μικροαστούς τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, γιά τή σοσιαλιστική ἀνατροπή.

Αὐτό γινόταν τό 1905.

Τόν 'Απρίλη τοῦ 1917 ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τήν τοτινή πολιτική κατάσταση σάν πλέξιμο τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί

τῆς ἀγροτιᾶς μέ τήν πραγματική ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης, ἔλεγε:

«Ἡ ἰδιομορφία τῆς τρέχουσας στιγμῆς στή Ρωσία βρίσκεται στό πέρασμα ἀπό τό πρῶτο* στάδιο τῆς ἐπανάστασης, πού ἔδοσε τήν ἐξουσία στήν ἀστική τάξη ἐξαιτίας τῆς ἀνεπαρκοῦς συνειδητότητας καί ὀργανωτικότητας τοῦ προλεταριάτου, στό δεύτερό της στάδιο, πού πρέπει νά δόσει τήν ἐξουσία στά χέρια τοῦ προλεταριάτου καί τῶν φτωχῶν στρωμάτων* τῆς ἀγροτιᾶς» (βλ. τίς «Θέσεις τοῦ Ἀπρίλη» τοῦ Λένιν—3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 88).

Στά τέλη τοῦ Αὐγούστου 1917, ὅταν ἡ προετοιμασία γιά τόν Ὀχτώβρη προχωροῦσε ὁλοταχῶς, ὁ Λένιν ἔγραφε στό εἰδικό ἄρθρο «Ἀγρότες καί ἐργάτες»:

«Μονάχα τό προλεταριάτο κι ἡ ἀγροτιά* μποροῦν νά ἀνατρέψουν τή μοναρχία—αὐτός ἦταν ὁ βασικός ὁρισμός τῆς ταξικῆς μας πολιτικῆς γιά κεῖνο τόν καιρό (ἐννοεῖ τό 1905. Ι. Στ.). Κι ὁ ὁρισμός αὐτός ἦταν σωστός. Ὁ Φλεβάρης κι ὁ Μάρτης τοῦ 1917 τό ἐπιβεβαίωσαν αὐτό ἀκόμα μιά φορά. Μονάχα τό προλεταριάτο, πού καθοδηγεῖ τή φτωχή ἀγροτιά* (τούς μισοπρολετάριους, ὅπως λέει τό πρόγραμμά μας), μπορεῖ νά τερματίσει τόν πόλεμο μέ μιά δημοκρατική εἰρήνη, νά ἐπουλώσει τίς πληγές πού προκάλεσε ὁ πόλεμος, νά ἀρχίσει νά κάνει πρός τό σοσιαλισμό τά βήματα πού ἔχουν γίνει ἀπολύτως ἀναγκαῖα καί ἀνυπέρθετα—νά ποιός εἶναι τώρα ὁ ὁρισμός τῆς ταξικῆς μας πολιτικῆς» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 111).

Αὐτό δέν πρέπει νά τό καταλαβαίνουμε ἔτσι, σά νάχουμε τώρα διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς. Αὐτό βέβαια δέν εἶναι σωστό. Τραβήξαμε γιά τόν Ὀχτώβρη μέ τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς καί τό πραγματοποιήσαμε τυπικά τόν Ὀχτώβρη, ἐφόσον εἴχαμε συνασπισμό μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλεπαναστάτες καί μοιράζαμε τήν ἡγεσία μαζί τους, παρ' ὅλο πού στήν πραγματικότητα εἴχαμε ἀπό τότε ἀκόμα διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, μιά καί ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, ἀποτελούσαμε τήν πλειοψηφία. Ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς ἔπαψε ὡστόσο νά ὑπάρχει καί τυπικά ὕστερα ἀπ' τό «πραξικόπημα»[52] τῶν ἀριστερῶν σοσιαλεπαναστατῶν, ὕστερα ἀπό τή διάσπαση τοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλεπαναστάτες, ὅταν ἡ καθοδήγηση πέρασε ὁλοκληρωτικά στά χέρια ἑνός κόμματος, στά χέρια τοῦ κόμματός μας πού δέ μοιράζεται καί δέν μπορεῖ νά μοιράζεται τήν καθοδήγηση τοῦ κράτους μέ ἄλλο κόμμα. Αὐτό ἀκριβῶς τό λέμε διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Τέλος, τό Νοέμβρη τοῦ 1918 ὁ Λένιν, ἀνασκοπώντας τό δρόμο πού διέτρεξε ἡ ἐπανάσταση, ἔγραφε:

«Μάλιστα, ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι ἀστική, ἐφόσον βαδίζουμε μαζί μέ τήν ἀγροτιά σάν σύνολο. Αὐτό τό νιώθαμε πεντακάθαρα, τό λέγαμε ἑκατοντάδες καί χιλιάδες φορές ἀπό τό 1905 καί δῶ καί ποτέ δέ δοκιμάσαμε οὔτε νά ὑπερπηδήσουμε τήν ἀναγκαία αὐτή βαθμίδα τοῦ ἱστορικοῦ προτσές, οὔτε νά τήν καταργήσουμε μέ διατάγματα... Τό 1917 ὅμως, ἀπ' τόν Ἀπρίλη καί δῶ, πολύ πρίν ἀπό τήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση, πρίν ἀπό τήν κατάληψη* τῆς ἐξουσίας ἀπό μᾶς* λέγαμε ἀνοιχτά καί ἐξηγούσαμε στό λαό ὅτι ἡ ἐπανάσταση δέ θά μπορέσει τώρα νά σταματήσει στό σημεῖο αὐτό, γιατί ἡ χώρα τράβηξε μπροστά, γιατί ὁ καπιταλισμός βάδισε μπροστά, γιατί πῆρε πρωτοφανεῖς διαστάσεις ἡ καταστροφή πού θ' ἀπαιτήσει (εἴτε τό θέλει κανείς εἴτε ὄχι) βήματα πρός τά μπρός, πρός τό σοσιαλισμό. Γιατί δέν μποροῦμε ἀλλιῶς νά τραβήξουμε μπροστά, νά σώσουμε τήν πολυβασανισμένη ἀπό τόν πόλεμο χώρα, ν' ἀνακουφίσουμε τά βάσανα τῶν ἐργαζομένων καί τῶν ἐκμεταλλευομένων. Κι ἔγινε ἀκριβῶς ἔτσι ὅπως τό λέγαμε. Ἡ πορεία

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τῆς ἐπανάστασης ἐπιβεβαίωσε τήν ὀρθότητα τοῦ συλλογισμοῦ μας. Στήν ἀρχή, μαζί μ' „ὅλη" τήν ἀγροτιά ἐνάντια στή μοναρχία, ἐνάντια στούς τσιφλικάδες, ἐνάντια στό μεσαίωνα (καί κατά τοῦτο ἡ ἐπανάσταση παραμένει ἀστική, ἀστικοδημοκρατική). Ὕστερα, μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά, μαζί μέ τούς μισοπρολετάριους, μαζί μέ ὅλους τούς ἐκμεταλλευόμενους ἐνάντια στόν καπιταλισμό, μαζί κι ἐνάντια στούς πλούσιους τοῦ χωριοῦ, στούς κουλάκους καί στούς κερδοσκόπους*, καί κατά τοῦτο ἡ ἐπανάσταση γίνεται σοσιαλιστική» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 390—391).

Ὅπως βλέπετε, ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ἐπανειλημμένα ὅλο τό βάθος τῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό πρῶτο στρατηγικό σύνθημα, στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, καί στό δεύτερο στρατηγικό σύνθημα, στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη. Στήν πρώτη περίπτωση τό σύνθημα ἦταν: μαζί μ' ὅλη τήν ἀγροτιά ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, στή δεύτερη περίπτωση τό σύνθημα ἦταν: μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά ἐνάντια στήν ἀστική τάξη.

Τό γεγονός ὅτι ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης βάσταξε μιάν ὁλόκληρη περίοδο ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη καί ὅτι δέν ἦταν δυνατό νά μή μᾶς συμπαθεῖ «ὅλη» ἡ ἀγροτιά, μιά καί ὁδηγούσαμε ὥς τό τέλος τήν ἀστική ἐπανάσταση, τό γεγονός αὐτό, ὅπως εἶπα καί πιό πάνω, δέν κλονίζει οὔτε κατά ἕνα γιώτα τή βασική θέση ὅτι τραβήξαμε γιά τόν Ὀχτώβρη καί νικήσαμε τόν Ὀχτώβρη μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά, ὅτι ἀνατρέψαμε τήν ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἐγκαθιδρύσαμε τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου (πού ἕνα ἀπ' τά καθήκοντά της ἦταν νά ὁλοκληρώσει τήν ἀστική ἐπανάσταση) μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά, ἀντιμετωπίζοντας τήν ἀντίσταση τῶν κουλάκων (ποῦναι κι αὐτοί ἀγρότες) καί τίς ταλαντεύσεις ἀπό μέρους τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς.

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Μοῦ φαίνεται πώς εἶναι ξεκάθαρο.

3) Γράφετε παρακάτω στό γράμμα σας:

«Εἶναι τάχα σωστός ὁ ἰσχυρισμός ὅτι „φτάσαμε στόν Ὀχτώβρη μέ τό σύνθημα τῆς συμμαχίας μέ τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ καί τῆς οὐδετεροποίησης τοῦ μεσαίου ἀγρότη"; Ὄχι, δέν εἶναι σωστός. Σύμφωνα μέ τίς πιό πάνω σκέψεις καί μέ τίς περικοπές τοῦ Λένιν πού ἀναφέραμε φαίνεται ὅτι αὐτό τό σύνθημα μποροῦσε νά ἐμφανιστεῖ μονάχα ὅταν „εἶχε ὡριμάσει ὁ ταξικός διαχωρισμός μέσα στήν ἀγροτιά" (Λένιν), δηλαδή, „τό καλοκαίρι καί τό φθινόπωρο τοῦ 1918"».

Ἀπό τήν περικοπή αὐτή βγαίνει ὅτι τό κόμμα ἀκολούθησε τό δρόμο τῆς οὐδετεροποίησης τοῦ μεσαίου ἀγρότη ὄχι στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη κι ὄχι στή διάρκειά του, ἀλλά ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη καί ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπό τό 1918, ὕστερα ἀπό τή δημιουργία τῶν ἐπιτροπῶν τῆς φτωχολογιᾶς. Αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα λαθεμένο.

Ἀντίθετα, ἡ πολιτική τῆς οὐδετεροποίησης τοῦ μεσαίου ἀγρότη δέν ἄρχισε μά τέλειωσε ὕστερα ἀπό τή δημιουργία τῶν ἐπιτροπῶν τῆς φτωχολογιᾶς, ὕστερα ἀπό τό 1918. Ἡ πολιτική τῆς οὐδετεροποίησης τοῦ μεσαίου ἀγρότη καταργήθηκε (κι ὄχι ἐγκαινιάστηκε) στήν πρακτική μας ἴσα-ἴσα ὕστερα ἀπό τό 1918. Ἴσα-ἴσα ὕστερα ἀπό τό 1918, τό Μάρτη τοῦ 1919, ὁ Λένιν, ἀνοίγοντας τό 8ο Συνέδριο τοῦ κόμματός μας, εἶπε:

«Οἱ καλύτεροι ἐκπρόσωποι τοῦ σοσιαλισμοῦ τοῦ παλιοῦ καιροῦ—ὅταν πίστευαν ἀκόμα στήν ἐπανάσταση καί τήν ὑπηρετοῦσαν θεωρητικά καί ἰδεολογικά—μιλοῦσαν γιά οὐδετεροποίηση τῆς ἀγροτιᾶς, ἔλεγαν δηλαδή ὅτι πρέπει νά κάνουμε ἀπό τή μεσαία ἀγροτιά ἕνα κοινωνικό στρῶμα πού, ἄν δέ βοηθάει ἐνερ-

γά τήν ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου, τουλάχιστο νά μή τήν ἐμποδίζει, νά μένει οὐδέτερο, νά μήν τάσσεται μέ τό μέρος τῶν ἐχθρῶν μας. Αὐτή ἡ ἀφηρημένη, θεωρητική τοποθέτηση τοῦ προβλήματος εἶναι γιά μᾶς ἀπόλυτα ξεκάθαρη. *Εἶναι ὅμως ἀνεπαρκής**. Μπήκαμε σ' ἕνα *τέτιο στάδιο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης**, πού πρέπει νά ἐπεξεργαστοῦμε συγκεκριμένα καί λεπτομερειακά, ἐπαληθευμένους ἀπό τήν πείρα τῆς δουλιᾶς στό χωριό βασικούς κανόνες καί ὁδηγίες, πού πρέπει νά τούς ἔχουμε ὁδηγό, γιά νά *σταθοῦμε στό ἔδαφος τῆς σταθερῆς συμμαχίας* μέ τό μεσαῖο ἀγρότη» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 24ος, σελ. 114).

Ὅπως βλέπετε, βγαίνει κάτι τό διαμετρικά ἀντίθετο ἀπ' ἐκεῖνο πού λέτε στό γράμμα σας. Συγχέοντας τήν *ἀρχή* τῆς οὐδετεροποίησης μέ τό *τέλος* της ἀναποδογυρίζετε ἐδῶ μέ τό κεφάλι κάτω καί τά πόδια πάνω τήν *πραγματική* κομματική πραχτική μας.

Ὅσο ἀνατρέπαμε τήν ἀστική τάξη, ὅσο ἡ ἐξουσία τῶν Σοβιέτ δέν εἶχε ἀκόμα στερεωθεῖ, ὁ μεσαῖος ἀγρότης κλαιγόταν καί ταλαντευόταν ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντεπανάσταση, καί γι' αὐτό ἔπρεπε νά τόν οὐδετεροποιήσουμε. Ὁ μεσαῖος ἀγρότης ἄρχισε νά στρέφεται μέ τό μέρος μας, ὅταν ἄρχισε νά πείθεται ὅτι ἡ ἀστική τάξη ἀνατράπηκε «στά σοβαρά», ὅτι ἡ ἐξουσία τῶν Σοβιέτ στερεώνεται, ὅτι ὁ κουλάκος κατανικιέται καί ὅτι ὁ Κόκκινος Στρατός ἀρχίζει νά νικάει στά μέτωπα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὕστερα ἀκριβῶς ἀπ' αὐτή τή στροφή ἔγινε δυνατό τό τρίτο στρατηγικό σύνθημα τοῦ κόμματος, πού ρίχτηκε ἀπό τό Λένιν στό 8ο Συνέδριο τοῦ κόμματος: *στηριζόμενοι* στή φτωχολογιά καί ἀποκαθιστώντας *στέρεη συμμαχία* μέ τό μεσαῖο ἀγρότη, ἐμπρός γιά τή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση.

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Πῶς μπορέσατε νά ξεχάσετε τό πασίγνωστο αὐτό γεγονός;

Ἀπό τό γράμμα σας ἀπορέει παραπέρα ὅτι ἡ πολιτική τῆς οὐδετεροποίησης τοῦ μεσαίου ἀγρότη τόν *καιρό τοῦ περάσματος* στήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί στίς *πρῶτες μέρες* ὕστερα ἀπό τή νίκη αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἐσφαλμένη, ἀκατάλληλη καί γι' αὐτό ἀπαράδεχτη. Αὐτό δέν εἶναι *καθόλου σωστό*. Τό ζήτημα ἔχει ἀκριβῶς ἀντίθετα. Ὁ μεσαῖος ἀγρότης ταλαντεύεται καί ἀντιστέκεται περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά, ἴσα-ἴσα ὅταν ἀνατρέπεται ἡ ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης καί ὥσπου νά στερεωθεῖ ἡ ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίοδο εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συμμαχία μέ τή φτωχολογιά καί ἡ οὐδετεροποίηση τοῦ μεσαίου ἀγρότη.

Ἐπιμένοντας στό λάθος σας, ἰσχυρίζεστε ὅτι τό ζήτημα τῆς ἀγροτιᾶς ἔχει μεγάλη σημασία ὄχι μονάχα γιά τή χώρα μας, ἀλλά καί γιά τίς ἄλλες χῶρες, πού «θυμίζουν λίγο-πολύ τήν οἰκονομία τῆς προοχτωβριανῆς Ρωσίας». Φυσικά τό τελευταῖο αὐτό εἶναι σωστό. Ὅμως νά τί λέει ὁ Λένιν στίς θέσεις του γιά τό ἀγροτικό ζήτημα στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς[53], σχετικά μέ τήν πολιτική τῶν προλεταριακῶν κομμάτων ἀπέναντι στό μεσαῖο ἀγρότη, στήν περίοδο τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο. Χαρακτηρίζοντας τή φτωχή ἀγροτιά, ἤ ἀκριβέστερα «τίς ἐργαζόμενες καί ἐκμεταλλευόμενες μάζες τοῦ χωριοῦ», σάν ξεχωριστή ὁμάδα πού ἀποτελεῖται ἀπό τούς ἐργάτες γῆς, τούς μισοπρολετάριους ἤ τούς μικροκληρούχους κι ἀπ' τή μικρή ἀγροτιά, καί περνώντας ὕστερα στό ζήτημα τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς, σάν ἰδιαίτερης ὁμάδας στό χωριό, ὁ Λένιν λέει:

«Μέ τόν όρο „μεσαία άγροτιά" πρέπει νά έννοοϋμε άπό οικονομική άποψη τούς μικρούς άγρότες, πού μέ βάση τό δικαίωμα τής ίδιοχτησίας ή τής μίσθωσης έξουσιάζουν κι αύτοί μικρά κομμάτια γής, πάντως όμως τέτια πού, 1ο, κατά γενικό κανόνα έξασφαλίζουν στίς συνθήκες τοϋ καπιταλισμοϋ όχι μονάχα τήν πενιχρή συντήρηση τής οίκογένειας πού έχει τό νοικοκυριό, μά καί δίνουν τή δυνατότητα ν' άποχτήσουν όρισμένο περίσσευμα, πού μπορεϊ τουλάχιστο τίς καλύτερες χρονιές νά μετατρέπεται σέ κεφάλαιο, καί πού, 2ο, καταφεύγουν άρκετά συχνά (λχ. σέ κάθε δυό ή τρία νοικοκυριά τό ένα) στή μίσθωση ξένης έργατικής δύναμης... Τό έπαναστατικό προλεταριάτο δέν μπορεί νά βάλει γιά καθήκον του, τουλάχιστο *γιά τό άμεσο μέλλον καί γιά τήν άρχή τής περιόδου τής διχτατορίας τοϋ προλεταριάτου*, τό τράβηγμα αύτοϋ τοϋ στρώματος μέ τό μέρος του, άλλά πρέπει νά *περιοριστεϊ στό καθήκον νά τό ούδετεροποιήσει*, δηλαδή νά τό κάνει νά μένει ούδέτερο στόν άγώνα άνάμεσα στό προλεταριάτο καί τήν άστική τάξη»* (βλ. 3η έκδ., τόμ. 25ος, σελ. 271—272).

Πώς είναι δυνατό ύστερα άπ' αύτά νά ίσχυρίζεται κανείς ότι ή πολιτική τής ούδετεροποίησης τοϋ μεσαίου άγρότη μπορούσε νά «έμφανιστεί» στή χώρα μας «*μόλις*» «τό καλοκαίρι καί τό φθινόπωρο τοϋ 1918», δηλ. *ύστερα* άπό τίς άποφασιστικές έπιτυχίες πού είχαμε στή στερέωση τής έξουσίας τών Σοβιέτ, στή στερέωση τής έξουσίας τοϋ προλεταριάτου;

Όπως βλέπετε, τό ζήτημα τοϋ στρατηγικοϋ συνθήματος τών προλεταριακών κομμάτων τή στιγμή τοϋ περάσματος στή σοσιαλιστική έπανάσταση καί τής στερέωσης τής έξουσίας τοϋ προλεταριάτου, καθώς καί τό ζήτημα τής ούδετεροποίησης τοϋ μεσαίου άγρότη, δέν είναι τόσο άπλά όσο τά φαντάζεστε.

4) Άπ' όλα όσα είπώθηκαν παραπάνω φαίνεται ότι

* Ή ύπογράμμιση είναι δική μου. Ι. Στ.

οί περικοπές άπό τά έργα τοϋ Λένιν, πού άναφέρετε, δέ μποροϋν σέ καμιά περίπτωση ν' άντιπαρατεθοϋν στό βασικό σύνθημα τοϋ κόμματος στό δεύτερο στάδιο τής έπανάστασης, γιατί οί περικοπές αύτές: α) δέν πραγματεύονται τό βασικό σύνθημα τοϋ κόμματος *πρίν* άπό τόν Όχτώβρη, μά τήν όλοκλήρωση τής άστικής έπανάστασης *ύστερα* άπό τόν Όχτώβρη, β) δέν άναιροϋν, μά έπιβεβαιώνουν τήν όρθότητα αύτοϋ τοϋ συνθήματος.

Έχω πεί κιόλας πιό πάνω, καί είμαι ύποχρεωμένος νά τό έπαναλάβω άκόμα μιά φορά, ότι στό στρατηγικό σύνθημα τοϋ κόμματος στό δεύτερο στάδιο τής έπανάστασης, στήν περίοδο *πρίν* άπό τήν κατάληψη τής έξουσίας άπό τό προλεταριάτο, σύνθημα πού τό κύριο θέμα του είναι τό ζήτημα τής έξουσίας, δέν έπιτρέπεται νά άντιπαραθέτουμε τό καθήκον τής όλοκλήρωσης τής άστικής έπανάστασης, πού πραγματοποιείται στήν περίοδο *ύστερα* άπό τήν κατάληψη τής έξουσίας άπό τό προλεταριάτο.

5) Μιλάτε γιά τό γνωστό άρθρο τοϋ σ. Μόλοτοφ στήν «Πράβντα» «Ή άστική έπανάσταση στή χώρα μας» (12 τοϋ Μάρτη 1927), πού, όπως άποδείχνεται, σάς «ύποκίνησε» νά άπευθυνθείτε σέ μένα γιά νά ζητήσετε έξηγήσεις. Δέν ξέρω πώς διαβάζετε έσείς τά άρθρα. Κι έγώ διάβασα τό άρθρο τοϋ σ. Μόλοτοφ καί νομίζω ότι καθόλου δέν άντιτίθεται στά όσα είπα στήν είσήγησή μου στό 14ο Συνέδριο τοϋ κόμματός μας σχετικά μέ τά συνθήματα τοϋ κόμματος γιά τήν άγροτιά[54].

Ό σύντροφος Μόλοτοφ δέν πραγματεύεται στό άρθρο του τό βασικό σύνθημα τοϋ κόμματος στήν περίοδο τοϋ Όχτώβρη, μά τό γεγονός ότι, μιά καί τό κόμμα ύστερα άπ' τόν Όχτώβρη όλοκλήρωνε τήν άστική έπανάσταση, είχε τή συμπάθεια όλων τών άγροτών. Πιό πάνω όμως

εἶπα κιόλας πώς ἡ διαπίστωση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος δέν ἀναιρεῖ, μά ἀντίθετα ἐπιβεβαιώνει τήν ὀρθότητα τῆς βασικῆς θέσης ὅτι ἀνατρέψαμε τήν ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης κι ἐγκαθιδρύσαμε ἐνάντια στήν ἀστική τάξη τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά καί οὐδετεροποιώντας τό μεσαῖο ἀγρότη, καί ὅτι ἀλλιῶς δέ θά μπορούσαμε νά ὁλοκληρώσουμε τήν ἀστική ἐπανάσταση.

«Μπολσεβίκ», ἀρ. τεύχους 7—8, 15 τοῦ Ἀπρίλη 1927.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Θέσεις γιά τούς προπαγανδιστές πού ἐγκρίθηκαν ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ

I

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Οἱ βασικοί παράγοντες πού καθορίζουν τό χαρακτήρα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης εἶναι:

α) ἡ μισοαποικιακή κατάσταση τῆς Κίνας καί ἡ χρηματιστική-οἰκονομική κυριαρχία τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ·

β) ὁ ζυγός τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων, πού ἐπιδεινώνεται ἀπό τό ζυγό τῆς στρατοκρατίας καί τῆς γραφειοκρατίας·

γ) ἡ ἀναπτυσσόμενη ἐπαναστατική πάλη τῶν μαζῶν τῶν ἑκατομμυρίων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν ἐνάντια στό φεουδαρχικό-γραφειοκρατικό ζυγό, ἐνάντια στή στρατοκρατία, ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό·

δ) ἡ πολιτική ἀδυναμία τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης, ἡ ἐξάρτησή της ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό, ὁ φόβος της ἀπό τήν ἔκταση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος·

ε) ἡ αὐξανόμενη ἐπαναστατική δραστηριότητα τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἐνίσχυση τοῦ κύρους του μέσα στά ἑκατομμύρια τῶν ἐργαζομένων μαζῶν·

στ) ἡ ὕπαρξη τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας σέ γειτονική μέ τήν Κίνα χώρα.

Ἔτσι ἔχουμε δυό δρόμους ἐξέλιξης τῶν γεγονότων τῆς Κίνας:

είτε ή έθνική άστική τάξη θά τσακίσει τό προλεταριάτο, θά κλείσει συμφωνία μέ τόν ίμπεριαλισμό καί θά έκστρατεύσει μαζί του ένάντια στήν έπανάσταση, γιά νά βάλει τέρμα σ' αύτή μέ τήν έγκαθίδρυση τῆς κυριαρχίας τοῦ καπιταλισμοῦ·

είτε τό προλεταριάτο θά παραμερίσει τήν έθνική άστική τάξη, θά στερεώσει τήν ήγεμονία του καί θά πάρει μαζί του τά έκατομμύρια τῶν έργαζομένων μαζῶν τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, γιά νά κατανικήσει τήν άντίσταση τῆς έθνικῆς άστικῆς τάξης, νά πετύχει τήν όλοκληρωτική νίκη τῆς άστικοδημοκρατικῆς έπανάστασης καί νά τή βάλει ὕστερα βαθμιαῖα στήν τροχιά τῆς σοσιαλιστικῆς έπανάστασης, μέ ὅλες τίς συνέπειες πού άπορέουν άπό ἕνα τέτιο γεγονός.

Θά γίνει ἕνα άπό τά δυό.

Ἡ κρίση τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ καί ή ὕπαρξη τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας στήν ΕΣΣΔ, πού ή πείρα της μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ μέ έπιτυχία άπό τό κινέζικο προλεταριάτο, διευκολύνουν σημαντικά τή δυνατότητα τῆς πραγματοποίησης τοῦ δεύτερου δρόμου τῆς κινέζικης έπανάστασης.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά τό γεγονός ὅτι βασικά ό ίμπεριαλισμός έπιτίθεται σάν ένιαῖο μέτωπο ένάντια στήν κινέζικη έπανάσταση, ὅτι τώρα δέν ὑπάρχει άνάμεσα στούς ίμπεριαλιστές ή διάσπαση καί ό πόλεμος πού ὑπῆρχαν λογουχάρη πρίν άπό τήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση στό στρατόπεδο τοῦ ίμπεριαλισμοῦ καί πού άδυνάτιζαν τόν ίμπεριαλισμό, τό γεγονός αὐτό δείχνει ὅτι ή κινέζικη έπανάσταση στό δρόμο πρός τή νίκη θά συναντήσει πολύ περισσότερες δυσκολίες άπό τήν έπανάσταση τῆς Ρωσίας, ὅτι στήν πορεία αὐτῆς τῆς έπανάστασης θά ἔχουμε άσύγκριτα περισσότερες αὐτομολήσεις καί προδοσίες άπ' ὅ,τι στήν περίοδο τοῦ έμφυλίου πολέμου στήν ΕΣΣΔ.

Γι' αὐτό ή πάλη άνάμεσα σ' αὐτούς τούς δυό δρόμους τῆς έπανάστασης εἶναι τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς κινέζικης έπανάστασης.

Γι' αὐτό άκριβῶς τό βασικό καθῆκον τῶν κομμουνιστῶν εἶναι ή πάλη γιά τή νίκη τοῦ δεύτερου δρόμου τῆς κινέζικης έπανάστασης.

II

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Στήν πρώτη περίοδο τῆς κινέζικης έπανάστασης, στήν περίοδο τῆς πρώτης έκστρατείας πρός τό Βορᾶ, ὅταν ό έθνικός στρατός, πλησιάζοντας στόν ποταμό Γιανγκτσέ, κέρδιζε τή μιά νίκη ὕστερα άπό τήν ἄλλη καί τό ίσχυρό κίνημα τῶν έργατῶν καί τῶν άγροτῶν δέν εἶχε προλάβει άκόμα ν' άναπτυχθεῖ, ή έθνική άστική τάξη (ὄχι οί κομπραντόροι[55]) πήγαινε μαζί μέ τήν έπανάσταση. Ἦταν μιά έπανάσταση τοῦ ένωμένου πανεθνικοῦ μετώπου.

Αὐτό δέ σημαίνει ὅτι δέν ὑπῆρχαν άντιθέσεις άνάμεσα στήν έπανάσταση καί τήν έθνική άστική τάξη. Αὐτό σημαίνει μόνο ὅτι ή έθνική άστική τάξη, ὑποστηρίζοντας τήν έπανάσταση, προσπαθοῦσε νά τή χρησιμοποιήσει γιά τούς σκοπούς της ἔτσι πού στρέφοντάς την πρός τήν κατεύθυνση έδαφικῶν κυρίως καταχτήσεων νά περιορίσει τίς διαστάσεις της. Στήν περίοδο αὐτή, ή πάλη άνάμεσα στούς δεξιούς καί στούς άριστερούς μέσα στό Κουόμιντανγκ ἦταν ή άντανάκλαση αὐτῶν τῶν άντιθέσεων. Ἡ άπόπειρα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ τό Μάρτη τοῦ 1926 νά διώξει τούς κομ-

μουνιστές ἀπό τό Κουόμιντανγκ ἦταν ἡ πρώτη σοβαρή ἀπόπειρα τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης νά χαλιναγωγήσει τήν ἐπανάσταση. Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἀπό τότε κιόλας θεωροῦσε ὅτι εἶναι «ἀπαραίτητο νά ἐφαρμοστεῖ γραμμή παραμονῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στά πλαίσια τοῦ Κουόμιντανγκ», ὅτι πρέπει «νά πετύχουμε τήν ἀποχώρηση ἤ τόν ἀποκλεισμό τῶν δεξιῶν ἀπό τό Κουόμιντανγκ» (Ἀπρίλης 1926).

Ἦταν ἡ γραμμή γιά τό παραπέρα ξετύλιγμα τῆς ἐπανάστασης, γιά τή στενή συνεργασία τῶν ἀριστερῶν καί τῶν κομμουνιστῶν μέσα στό Κουόμιντανγκ καί στά πλαίσια τῆς ἐθνικῆς κυβέρνησης, γιά τό δυνάμωμα τῆς ἑνότητας τοῦ Κουόμιντανγκ καί ταυτόχρονα γιά τό ξεσκέπασμα καί τήν ἀπομόνωση τῶν δεξιῶν κουομινταγκικῶν, γιά τήν ὑποταγή τῶν δεξιῶν στήν πειθαρχία τοῦ Κουόμιντανγκ, γιά τή χρησιμοποίηση τῶν δεξιῶν, τῶν σχέσεών τους καί τῆς πείρας τους, ἐφόσον ὑποτάσσονται στήν πειθαρχία τοῦ Κουόμιντανγκ, ἤ γιά τό διώξιμο τῶν δεξιῶν ἀπό τό Κουόμιντανγκ, ἐφόσον παραβιάζουν αὐτή τήν πειθαρχία καί προδίνουν τά συμφέροντα τῆς ἐπανάστασης.

Τά γεγονότα πού ἐπακολούθησαν ἐπιβεβαίωσαν ὁλοκληρωτικά τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς γραμμῆς. Ἡ ρωμαλέα ἀνάπτυξη τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος καί ἡ ὀργάνωση τῶν ἀγροτικῶν ἑνώσεων καί τῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν στό χωριό, τό ρωμαλέο ἀπεργιακό κύμα στίς πόλεις καί ἡ δημιουργία συμβουλίων τῶν συνδικάτων, ἡ νικηφόρα προέλαση τῶν ἐθνικῶν στρατευμάτων πρός τή Σαγκάη, πού πολιορκοῦνταν ἀπό τό στόλο καί τά στρατεύματα τῶν ἰμπεριαλιστῶν—ὅλα αὐτά καί ἄλλα παρόμοια γεγονότα δείχνουν ὅτι ἡ γραμμή πού υἱοθετήθηκε ἦταν ἡ μοναδικά σωστή γραμμή.

Μόνο μ' αὐτό τό περιστατικό μποροῦμε νά ἐξηγήσουμε τό γεγονός ὅτι ἡ ἀπόπειρα τῶν δεξιῶν τό Φλεβάρη τοῦ 1927 νά διασπάσουν τό Κουόμιντανγκ καί νά δημιουργήσουν ἕνα νέο κέντρο στό Ναντσάν χρεωκόπησε μπροστά στήν ὁμόθυμη ἀντίπραξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν.

Ὅμως ἡ ἀπόπειρα αὐτή ἦταν μιά ἔνδειξη ὅτι στή χώρα συντελεῖται μιά ἀναδιάταξη τῶν ταξικῶν δυνάμεων, ὅτι οἱ δεξιοί καί ἡ ἐθνική ἀστική τάξη δέ θά ἡσυχάσουν, ὅτι θά δυναμώσουν τή δουλειά τους ἐνάντια στήν ἐπανάσταση.

Γι' αὐτό εἶχε δίκιο ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ὅταν τό Μάρτη τοῦ 1927 ἔλεγε ὅτι:

α) «σέ σχέση μέ τήν ἀναδιάταξη τῶν ταξικῶν δυνάμεων καί τή συγκέντρωση τῶν ἰμπεριαλιστικῶν στρατῶν ἡ κινέζικη ἐπανάσταση περνᾶ αὐτή τή στιγμή μιά κρίσιμη περίοδο καί ὅτι μόνο ἄν προσανατολιστεῖ ἀποφασιστικά πρός τήν ἀνάπτυξη τοῦ μαζικοῦ κινήματος, εἶναι δυνατό νά σημειώσει παραπέρα νίκες»·

β) «εἶναι ἀπαραίτητο νά προσανατολιστεῖ πρός τόν ἐξοπλισμό τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, πρός τή μετατροπή τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν σέ πραγματικά ὄργανα ἐξουσίας μέ ἔνοπλη αὐτοάμυνα»·

γ) «τό κομμουνιστικό κόμμα δέν πρέπει νά κρύβει τήν προδοτική καί ἀντιδραστική πολιτική τῶν δεξιῶν κουομινταγκικῶν καί πρέπει νά κινητοποιεῖ τίς μάζες γύρω ἀπό τό Κουόμιντανγκ καί τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας μέ βάση τό ξεσκέπασμα τῶν δεξιῶν» (3 τοῦ Μάρτη 1927).

Γι' αὐτό εἶναι εὔκολο νά καταλάβουμε ὅτι σέ συνέχεια ἡ ρωμαλέα ὁρμή τῆς ἐπανάστασης, ἀπό τή μιά μεριά, καί ἡ πίεση τῶν ἰμπεριαλιστῶν στή Σαγκάη, ἀπό τήν ἄλλη, δέν μποροῦσαν παρά νά ρίξουν τήν κινέζικη ἐθνική

ἀστική τάξη στό στρατόπεδο τῆς ἀντεπανάστασης, ὅπως καί ἡ κατάληψη τῆς Σαγκάης ἀπό τά ἐθνικά στρατεύματα καί οἱ ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν τῆς Σαγκάης δέν μποροῦσαν παρά νά ἑνώσουν τούς ἰμπεριαλιστές γιά τό πνίξιμο τῆς ἐπανάστασης.

Κι ἔτσι ἀκριβῶς ἔγινε. Οἱ ὁμοβροντίες τοῦ Νανκίν ἀποτέλεσαν ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη τό σύνθημα γιά ἕνα νέο διαχωρισμό τῶν δυνάμεων πού παλαίβουν στήν Κίνα. Βομβαρδίζοντας τό Νανκίν καί στέλνοντας τελεσίγραφο, οἱ ἰμπεριαλιστές ἤθελαν νά ποῦν ὅτι ζητοῦν τήν ὑποστήριξη τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης γιά τόν κοινό ἀγώνα ἐνάντια στήν κινέζικη ἐπανάσταση.

Ὁ Τσάγκ Κάι-Σέκ πάλι, πυροβολώντας τά ἐργατικά συλλαλητήρια καί ὀργανώνοντας τό πραξικόπημα, σάν ἕνα εἶδος ἀπάντηση στήν ἔκκληση τῶν ἰμπεριαλιστῶν, ἔλεγε ὅτι εἶναι ἕτοιμος μαζί μέ τήν ἐθνική ἀστική τάξη νά κλείσει συμφωνία μέ τούς ἰμπεριαλιστές ἐνάντια στούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες τῆς Κίνας.

III

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ σημειώνει τήν ἀποχώρηση τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης ἀπό τήν ἐπανάσταση, τή γέννηση ἑνός κέντρου τῆς ἐθνικῆς ἀντεπανάστασης καί τή συμφωνία τῶν δεξιῶν κουομιντανγκικῶν μέ τόν ἰμπεριαλισμό ἐνάντια στήν κινέζικη ἐπανάσταση.

Τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ σημαίνει ὅτι ἀπό δῶ καί μπρός στή Νότια Κίνα θά ὑπάρχουν δυό στρατόπεδα, δυό κυβερνήσεις, δυό στρατοί, δυό κέντρα, τό κέντρο τῆς ἐπανάστασης στό Βουχάν καί τό κέντρο τῆς ἀντεπανάστασης στό Νανκίν.

Τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ σημαίνει ὅτι ἡ ἐπανάσταση μπῆκε στό δεύτερο στάδιο τῆς ἐξέλιξής της, ὅτι ἄρχισε ἡ **στροφή** ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ ἑνιαίου **πανεθνικοῦ** μετώπου στήν ἐπανάσταση τῶν μαζῶν τῶν ἑκατομμυρίων **ἐργατῶν** καί **ἀγροτῶν**, στήν **ἀγροτική** ἐπανάσταση, πού θά δυναμώσει καί θά εὐρύνει τόν ἀγώνα ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό, ἐνάντια στούς ντζέντρι* καί τούς φεουδάρχες τσιφλικάδες, ἐνάντια στούς στρατοκράτες καί στήν ἀντεπαναστατική ὁμάδα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ πάλη ἀνάμεσα στούς δυό δρόμους τῆς ἐπανάστασης, ἀνάμεσα στούς ὀπαδούς τοῦ παραπέρα ξετυλίγματός της καί στούς ὀπαδούς τοῦ τερματισμοῦ της θά ὀξύνεται ἀπό μέρα σέ μέρα καί θά γεμίζει ὁλόκληρη τή σημερινή περίοδο τῆς ἐπανάστασης.

Αὐτό σημαίνει ὅτι τό ἐπαναστατικό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν, διεξάγοντας ἀποφασιστικό ἀγώνα ἐνάντια στή στρατοκρατία καί τόν ἰμπεριαλισμό, θά μετατρέπεται στήν πράξη σέ ὄργανο τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, ἐνῶ ἡ ἀντεπαναστατική ὁμάδα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ στό Νανκίν, ξεκόβοντας ἀπό τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες καί πλησιάζοντας στόν ἰμπεριαλισμό, θά συμμεριστεῖ τελικά τήν τύχη τῶν στρατοκρατῶν.

Ἀπ' ὅλα αὐτά ὅμως βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ πολιτική τῆς περιφρούρησης τῆς ἑνότητας τοῦ Κουόμιντανγκ, ἡ πολιτική τῆς ἀπομόνωσης τῶν δεξιῶν μέσα στό Κουόμιντανγκ καί τῆς χρησιμοποίησής τους γιά τούς σκο-

* Εὐγενεῖς τῆς ὑπαίθρου. (Σημ. Μετ.).

πούς τῆς ἐπανάστασης δέν ἀνταποκρίνεται πιά στά νέα καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης. Ἡ πολιτική αὐτή πρέπει ν' ἀντικατασταθεῖ μέ τήν πολιτική τῆς ἀποφασιστικῆς ἐκδίωξης τῶν δεξιῶν ἀπό τό Κουόμινταγκ, μέ τήν πολιτική τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στούς δεξιούς, ὥς τήν πλέρια πολιτική τους ἐκμηδένιση, μέ τήν πολιτική τῆς συγκέντρωσης ὅλης τῆς ἐξουσίας τῆς χώρας στά χέρια τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κουόμινταγκ, τοῦ Κουόμινταγκ χωρίς τά δεξιά του στοιχεῖα, τοῦ Κουόμινταγκ σάν συνασπισμοῦ τῶν ἀριστερῶν κουομινταγκικῶν καί τῶν κομμουνιστῶν.

Ἀπ' ὅλα αὐτά βγαίνει παραπέρα τό συμπέρασμα ὅτι ἡ πολιτική τῆς στενῆς συνεργασίας τῶν ἀριστερῶν καί τῶν κομμουνιστῶν μέσα στό Κουόμινταγκ ἀποχτᾶ στό σημερινό στάδιο ἰδιαίτερη δύναμη καί ἰδιαίτερη σημασία, ὅτι ἡ συνεργασία αὐτή ἀντανακλᾶ τή συμμαχία τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν πού δημιουργιέται ἔξω ἀπό τό Κουόμινταγκ, ὅτι χωρίς αὐτή τή συνεργασία εἶναι ἀδύνατο νά νικήσει ἡ ἐπανάσταση.

Ἀπ' ὅλα αὐτά βγαίνει παρακάτω τό συμπέρασμα ὅτι: ἡ βασική πηγή τῆς δύναμης τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κουόμινταγκ εἶναι τό παραπέρα ξετύλιγμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν καί τό δυνάμωμα τῶν μαζικῶν τους ὀργανώσεων—τῶν ἐπαναστατικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν, τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων καί τῶν ἄλλων μαζικῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων, σάν προπαρασκευαστικῶν στοιχείων τῶν μελλοντικῶν Σοβιέτ, ὅτι ἡ βασική ἐγγύηση γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ αὔξηση τῆς ἐπαναστατικῆς δραστηριότητας τῶν ἑκατομμυρίων τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, καί τό κύριο ἀντίδοτο ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση εἶναι ὁ ἐξοπλισμός τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Ἀπ' ὅλα αὐτά βγαίνει, τέλος, τό συμπέρασμα ὅτι παλαίβοντας στίς ἴδιες γραμμές μέ τούς κουομινταγκικούς ἐπαναστάτες, τό κομμουνιστικό κόμμα πρέπει περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά νά διατηρεῖ τήν αὐτοτέλειά του, σάν ἀπαραίτητο ὅρο γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση.

IV

ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Τό βασικό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης (Ράντεκ καί Σία) εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει τό χαραχτήρα τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα, δέν καταλαβαίνει πιό στάδιο περνᾶ σήμερα αὐτή ἡ ἐπανάσταση, δέν καταλαβαίνει τή σημερινή διεθνῆ κατάσταση μέσα στήν ὁποία ἀναπτύσσεται.

Ἡ ἀντιπολίτευση ἔχει τήν ἀπαίτηση ἡ κινέζικη ἐπανάσταση ν' ἀναπτύσσεται μέ τόν ἴδιο πάνω-κάτω ρυθμό πού προχωροῦσε ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση. Ἡ ἀντιπολίτευση εἶναι δυσαρεστημένη, γιατί οἱ ἐργάτες τῆς Σαγκάης δέ δέχτηκαν τήν ἀποφασιστική μάχη ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστές καί στά τσιράκια τους.

Ὅμως δέν καταλαβαίνει ὅτι ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα δέν μπορεῖ ν' ἀναπτύσσεται μέ γοργό ρυθμό, γιατί, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἡ διεθνής κατάσταση τώρα εἶναι λιγότερο εὐνοϊκή ἀπό τό 1917 (δέ γίνεται πόλεμος ἀνάμεσα στούς ἰμπεριαλιστές).

Δέν καταλαβαίνει ὅτι δέν πρέπει νά δεχόμαστε τήν ἀποφασιστική μάχη κάτω ἀπό δυσμενεῖς ὅρους, ὅταν δέν ἔχουμε ἀκόμα συγκεντρώσει τίς ἐφεδρεῖες, ὅπως λογουχάρη καί οἱ μπολσεβίκοι δέ δέχτηκαν τήν ἀποφασιστική μάχη οὔτε τόν Ἀπρίλη οὔτε τόν Ἰούλη τοῦ 1917.

Ἡ ἀντιπολίτευση δέν καταλαβαίνει ὅτι ὅταν δέν ἀποφεύγουμε τήν ἀποφασιστική μάχη κάτω ἀπό δυσμενεῖς ὅρους (ὅταν μποροῦμε νά τήν ἀποφύγουμε), σημαίνει ὅτι διευκολύνουμε τή δουλιά τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ ἀντιπολίτευση ἀπαιτεῖ τήν ἄμεση δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν καί τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα. Μά τί σημαίνει νά δημιουργήσουμε τ ώ ρ α Σοβιέτ;

Πρῶτο, δέν μποροῦμε σέ ὁποιαδήποτε στιγμή νά δημιουργοῦμε Σοβιέτ, αὐτά δημιουργοῦνται μόνο σέ περίοδο ἐξαιρετικῆς ἀνόδου τῶν ἐπαναστατικῶν κυμάτων.

Δεύτερο, τά Σοβιέτ δέ δημιουργοῦνται γιά φλυαρία, δημιουργοῦνται πρίν ἀπ' ὅλα σάν ὄργανα πάλης ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα ἐξουσία, σάν ὄργανα πάλης γιά τήν ἐξουσία. Ἔτσι ἔγινε τό 1905. Ἔτσι ἔγινε τό 1917.

Τί σημαίνει ὅμως δημιουργία Σοβιέτ σ τ ή σ η μ ε ρ ι ν ή σ τ ι γ μ ή στήν περιοχή ὅπου δρᾶ λογουχάρη ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν; Σημαίνει ὅτι ρίχνουμε σύνθημα πάλης ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα ἐξουσία σ' αὐτή τήν περιοχή. Σημαίνει ὅτι ρίχνουμε σύνθημα δημιουργίας νέων ὀργάνων ἐξουσίας, ρίχνουμε σύνθημα πάλης ἐνάντια στήν ἐξουσία τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κουόμιντανγκ, στό ὁποῖο ἀνήκουν καί οἱ κομμουνιστές πού συνασπίζονται μέ τούς ἀριστερούς κουομιντανγκικούς, γιατί καμιά ἄλλη ἐξουσία, ἐκτός ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κουόμιντανγκ, δέν ὑπάρχει τώρα σ' αὐτή τήν περιοχή.

Αὐτό σημαίνει ἀκόμα ὅτι συγχέουμε τό καθῆκον τῆς δημιουργίας καί τῆς στερέωσης τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, ὅπως εἶναι οἱ ἀπεργιακές ἐπιτροπές, οἱ ἀγροτικές ἑνώσεις καί ἐπιτροπές, τά συμβούλια τῶν συνδικάτων, οἱ ἐργοστασιακές ἐπιτροπές κλπ., πού πάνω τους στηρίζεται ἀπό τώρα κιόλας τό ἐπαναστατικό Κουόμιντανγκ, μέ τό καθῆκον τῆς δημιουργίας σοβιετικοῦ συστήματος, σά νέου τύπου κρατικῆς ἐξουσίας στή θέση τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κουόμιντανγκ.

Αὐτό σημαίνει, τέλος, ὅτι δέν καταλαβαίνουμε ποιό στάδιο περνᾶ αὐτή τή στιγμή ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα. Σημαίνει ὅτι βάζουμε ἕνα νέο ὅπλο στά χέρια τῶν ἐχθρῶν τοῦ κινέζικου λαοῦ γιά τήν πάλη τους ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, γιά τή δημιουργία νέων μύθων ὅτι στήν Κίνα δέ γίνεται ἐθνική ἐπανάσταση, μά τεχνητή μεταφύτευση τῆς «μοσχοβίτικης σοβιετοποίησης».

Ἔτσι ἡ ἀντιπολίτευση, ρίχνοντας τό σύνθημα τῆς δημιουργίας Σοβιέτ σ τ ή σ η μ ε ρ ι ν ή σ τ ι γ μ ή, παίζει τό παιχνίδι τῶν ἐχθρῶν τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ἡ ἀντιπολίτευση δέ θεωρεῖ σκόπιμη τή συμμετοχή τῶν κομμουνιστῶν στό Κουόμιντανγκ. Συνεπῶς, ἡ ἀντιπολίτευση θεωρεῖ σκόπιμη τήν ἀποχώρηση τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἀπό τό Κουόμιντανγκ. Μά τί σημαίνει ἀποχώρηση τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἀπό τό Κουόμιντανγκ τ ώ ρ α, πού ὅλο τό ἰμπεριαλιστικό σκυλολόι μέ ὅλα τά τσιράκια του ζητάει τό διώξιμο τῶν κομμουνιστῶν ἀπό τό Κουόμιντανγκ; Αὐτό σημαίνει ὅτι ἐγκαταλείπουμε τό πεδίο τῆς μάχης καί ἀρνούμαστε τούς συμμάχους μας μέσα στό Κουόμιντανγκ, γιά νά χαίρονται οἱ ἐχθροί τῆς ἐπανάστασης. Σημαίνει ὅτι ἀδυνατίζουμε τό κομμουνιστικό κόμμα, ὑπονομεύουμε τό ἐπαναστατικό Κουόμιντανγκ, διευκολύνουμε τή δουλιά τῶν Καβενιάκ τῆς Σαγκάης καί παραδίνουμε στά χέρια τῶν δεξιῶν κουομιντανγκικῶν τή σημαία τοῦ Κουόμιντανγκ, τήν πιό ἀγαπητή στό λαό ἀπ' ὅλες τίς σημαῖες τῆς Κίνας.

Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι πού ζητοῦν τώρα οἱ ἰμπεριαλιστές, οἱ στρατοκράτες καί οἱ δεξιοί κουομιντανγκικοί.

Βγαίνει έτσι τό συμπέρασμα ὅτι ὅταν στή σημερινή στιγμή ἡ ἀντιπολίτευση τάσσεται ὑπέρ τῆς ἀποχώρησης τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἀπό τό Κουόμιντανγκ, παίζει τό παιχνίδι τῶν ἐχθρῶν τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Γι' αὐτό ἡ τελευταία Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας ἔπραξε ἀπόλυτα σωστά, ὅταν ἀπόριψε ἀποφασιστικά τήν πλατφόρμα τῆς ἀντιπολίτευσης [56].

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 90,
1 τοῦ Ἀπρίλη 1927.

ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΠΡΑΒΝΤΑ»

(Στά δεκαπεντάχρονά της)

Θερμό χαιρετισμό στήν «Πράβντα», φορέα τῶν ὑποθηκῶν τοῦ Λένιν καί σημαιοφόρο τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου γιά τόν κομμουνισμό!

Ι. Στάλιν

«Πράβντα,» ἀρ. φύλλου 99,
5 τοῦ Μάη 1927.

ΓΙΑ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Απάντηση στό σ. Μαρτσούλιν

Τό γράμμα σας πρός τή σύνταξη τοῦ «Ντερεβένσκι Κομμουνίστ»[57] σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν Σοβιέτ στήν Κίνα μοῦ τό διαβίβασαν ἀπό τή σύνταξη γιά ν' ἀπαντήσω. Ὑποθέτοντας πώς δέ θάχετε ἀντίρηση, σᾶς στέλνω μιά σύντομη ἀπάντηση στό γράμμα σας.

Νομίζω, σ. Μαρτσούλιν, ὅτι τό γράμμα σας τό προκάλεσε κάποια παρεξήγηση. Καί νά γιατί.

1) Στίς θέσεις του γιά τούς προπαγανδιστές ὁ Στάλιν ἐκφράζεται ἐνάντια στόν ἄ μ ε σ ο σχηματισμό Σοβιέτ τῶν ἐ ρ γ α τ ῶ ν, τῶν ἀγροτῶν καί τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν στή σ η μ ε ρ ι ν ή Κίνα. Σεῖς ὅμως, φέρνοντας ἀντιρήσεις στό Στάλιν, ἐπικαλεῖστε τίς θέσεις καί τό λόγο τοῦ Λένιν στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς[58], ὅπου γίνεται λόγος μόνο γιά Σοβιέτ τῶν ἀ γ ρ ο τ ῶ ν, γιά Σοβιέτ τῶν ἐ ρ γ α ζ ο μ έ ν ω ν, γιά Σοβιέτ τοῦ ἐ ρ γ α ζ ό μ ε ν ο υ λ α ο ῦ καί δέν ἀναφέρεται οὔτε λέξη γιά σχηματισμό Σοβιέτ τῶν ἐ ρ γ α τ ῶ ν βουλευτῶν.

Γιατί ὁ Λένιν δέ μιλάει γιά σχηματισμό Σοβιέτ τῶν ἐ ρ γ α τ ῶ ν βουλευτῶν οὔτε στίς θέσεις του, οὔτε στό λόγο του; Γιατί ὁ Λένιν καί στό λόγο του καί στίς θέσεις του ἔχει ὑπόψη του τέτιες χῶρες, ὅπου, «δέν μπορεῖ νά

γίνει οὔτε λόγος γιά καθαρά προλεταριακό κίνημα», ὅπου «σχεδόν δέν ὑπάρχει βιομηχανικό προλεταριάτο» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 353). Ὁ Λένιν λέει ξεκάθαρα στό λόγο του ὅτι ἔχει ὑπόψη του χῶρες σάν τήν Κεντρική Ἀσία καί τήν Περσία, ὅπου «δέν ὑπάρχει σχεδόν βιομηχανικό προλεταριάτο» (βλ. στό ἴδιο).

Μποροῦμε μήπως νά συμπεριλάβουμε σ' αὐτές τίς χῶρες τήν Κίνα μέ τά βιομηχανικά της κέντρα σάν τή Σαγκάη, τό Χανκόου, τό Ναγκίν, τήν Τσάνσα κτλ. ὅπου ὑπάρχουν κιόλας περίπου τρία ἑκατομμύρια ὀργανωμένοι σέ συνδικάτα ἐργάτες; Εἶναι φανερό πώς δέν μποροῦμε.

Εἶναι φανερό πώς, ὅταν μιλᾶμε γιά τή σύγχρονη Κίνα, ὅπου ὑπάρχει ἕνα ὁρισμένο ἐλάχιστο ὅριο βιομηχανικοῦ προλεταριάτου, πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας τή δημιουργία ὄχι ἁπλῶς Σοβιέτ τῶν ἀ γ ρ ο τ ῶ ν ἤ Σοβιέτ τῶν ἐργαζομένων, ἀλλά τό σχηματισμό Σοβιέτ τῶν ἐ ρ γ α τ ῶ ν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν.

Ἄλλο ζήτημα, ἄν ἐπρόκειτο γιά τήν Περσία, τό Ἀφγανιστάν κτλ. Ὅμως στίς θέσεις τοῦ Στάλιν, ὅπως εἶναι γνωστό, γίνεται λόγος γιά τήν Κίνα καί ὄχι γιά τήν Περσία, τό Ἀφγανιστάν κτλ.

Γι' αὐτό ἡ ἀντίρησή σας στό Στάλιν καί ἡ παραπομπή ἀπό μέρους σας στό λόγο καί στίς θέσεις τοῦ Λένιν στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς εἶναι λαθεμένες, ἀβάσιμες.

2) Στό γράμμα σας ἀναφέρετε μιά περικοπή ἀπό τίς «Συμπληρωματικές θέσεις» τοῦ 2ου Συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τό ἐθνικό καί τό ἀποικιακό ζήτημα πού λέει ὅτι στήν Ἀνατολή «τά προλεταριακά κόμματα πρέπει νά προπαγανδίζουν ἐντατικά τίς κομμουνιστικές ἰδέες καί μέ τήν πρώτη εὐκαιρία νά ἱδρύουν ἐ ρ γ α τ ι κ ά καί ἀγροτικά Σοβιέτ». Ταυτόχρονα παρουσιάζε-

τε τό ζήτημα έτσι, σά ν' ανήκουν στό Λένιν αυτές οί «Συμπληρωματικές θέσεις» καί ή παρμένη άπ' αυτές περικοπή. Αυτό δέν είναι σωστό, σ. Μαρτσούλιν. Εδώ άπλούστατα κάνατε λάθος. Οί «Συμπληρωματικές θέσεις» ανήκουν στό Ρόι. Καί έτσι ακριβώς πέρασαν στό 2ο Συνέδριο, σάν θέσεις τοῦ Ρόι, πού ψηφίστηκαν σάν «συμπλήρωση» στίς θέσεις τοῦ Λένιν (βλ. Τό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, στενογραφημένα Πρακτικά, σελ. 122—126).

Γιατί χρειάστηκαν οί «Συμπληρωματικές θέσεις»; Γιά νά ξεχωρίσουμε ιδιαίτερα άπ' τίς καθυστερημένες αποικιακές χῶρες πού δέν έχουν βιομηχανικό προλεταριάτο, τίς χῶρες σάν τήν Κίνα καί τίς Ινδίες, γιά τίς όποιες δέν μποροῦμε νά υποστηρίζουμε ότι «δέν έχουν σχεδόν βιομηχανικό προλεταριάτο». Διαβάστε αυτές τίς «Συμπληρωματικές θέσεις» καί θά καταλάβετε ότι σ' αυτές γίνεται λόγος κυρίως γιά τήν Κίνα καί τίς Ινδίες (βλ. Τό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, στενογραφημένα Πρακτικά, σελ. 122).

Πῶς έτσι καί χρειάστηκαν ιδιαίτερες θέσεις τοῦ Ρόι σάν «συμπλήρωση» τῶν θέσεων τοῦ Λένιν; Αυτό έγινε γιατί οί θέσεις τοῦ Λένιν γράφτηκαν καί δημοσιεύτηκαν πολύ πρίν από τήν έναρξη τοῦ 2ου Συνεδρίου, πολύ πρίν από τήν άφιξη τῶν αντιπροσώπων τῶν αποικιακῶν χωρῶν καί πρίν από τή συζήτηση στήν ειδική επιτροπή τοῦ 2ου Συνεδρίου. Καί επειδή ή συζήτηση στήν επιτροπή τοῦ Συνεδρίου αποκάλυψε τήν ανάγκη νά ξεχωρίσουμε άπ' τίς καθυστερημένες αποικίες τῆς Ανατολῆς χῶρες σάν τήν Κίνα καί τίς Ινδίες, παρουσιάστηκε ή ανάγκη τῶν «Συμπληρωματικῶν θέσεων».

Γι' αυτό δέν πρέπει νά συγχέουμε τό λόγο καί τίς θέσεις τοῦ Λένιν μέ τίς «Συμπληρωματικές θέσεις» τοῦ Ρόι, όπως επίσης δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε πώς, όταν πρόκειται γιά χῶρες σάν τήν Κίνα καί τίς Ινδίες, πρέπει νάχουμε υπόψη μας τό σχηματισμό Σοβιέτ τῶν **ε ρ γ α τ ῶ ν** καί τῶν αγροτῶν, καί όχι απλῶς Σοβιέτ τῶν αγροτῶν.

3) Θά χρειαστεῖ άραγε νά σχηματιστοῦν στήν Κίνα Σοβιέτ τῶν **ε ρ γ α τ ῶ ν** καί τῶν αγροτῶν; Μάλιστα, θά χρειαστεῖ οπωσδήποτε. Αυτό τό λένε καθαρά οί θέσεις τοῦ Στάλιν γιά τούς προπαγανδιστές, όπου αναφέρεται ότι:

«Βασική πηγή τῆς δύναμης τοῦ επαναστατικοῦ Κουόμιντανγκ είναι τό παραπέρα ξετύλιγμα τοῦ επαναστατικοῦ κινήματος τῶν εργατῶν καί τῶν αγροτῶν καί τό δυνάμωμα τῶν μαζικῶν τους οργανώσεων—τῶν επαναστατικῶν αγροτικῶν επιτροπῶν, τῶν εργατικῶν συνδικάτων καί τῶν άλλων μαζικῶν επαναστατικῶν οργανώσεων, σάν **π ρ ο π α ρ α σ κ ε υ α σ τ ι κ ῶ ν σ τ ο ι χ ε ί ω ν τ ῶ ν μ ε λ λ ο ν τ ι κ ῶ ν Σ ο β ι έ τ**»...*

Όλο τό ζήτημα είναι: **π ό τ ε** νά τά δημιουργοῦμε, κάτω από **π ο ι έ ς** συνθῆκες καί μέσα σέ **π ο ι ά** κατάσταση;

Τά Σοβιέτ τῶν εργατῶν βουλευτῶν είναι καθολική καί γι' αυτό ή καλύτερη επαναστατική οργάνωση τῆς εργατικῆς τάξης. Όμως αυτό δέ θά πεῖ κιόλας ότι μποροῦμε νά τά δημιουργοῦμε πάντοτε καί κάτω από οποιεσδήποτε συνθῆκες. Όταν ό Χρουσταλιόφ, ό πρῶτος πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ τῶν εργατῶν βουλευτῶν τῆς Πετρούπολης, έβαζε ζήτημα σχηματισμοῦ Σοβιέτ τῶν εργατῶν βουλευτῶν τό καλοκαίρι τοῦ 1906, μετά τήν άμπωτη τῆς επανάστασης, ό Λένιν αντιτάχθηκε λέγοντάς του ότι στή δοσμένη στιγμή, πού ή οπισθοφυλακή (ή αγροτιά) δέν έφτασε ακόμα τήν εμπροσθοφυλακή (τό προλεταριάτο), δέν είναι σκόπιμο νά δημιουργοῦνται Σοβιέτ τῶν εργατῶν βουλευτῶν. Καί ό Λένιν είχε απόλυτα δίκιο. Γιατί; Γιατί τά Σοβιέτ τῶν εργατῶν βουλευτῶν δέν είναι μιά απλή

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 256. **Σ ύ ν τ.**

ὀργάνωση ἐργατῶν. Τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν εἶναι ὄργανα πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα ἐξουσία, ὄργανα ἐξέγερσης, ὄργανα τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, καί μόνο σάν τέτια μποροῦν ν' ἀναπτύσσονται καί νά δυναμώνουν. Κι ἄν δέν ὑπάρχουν οἱ ὅροι γιά ἄμεση μαζική πάλη ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα ἐξουσία, γιά μαζική ἐξέγερση ἐνάντια στή δοσμένη ἐξουσία, γιά ὀργάνωση τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, τότε ἡ δημιουργία τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν δέν εἶναι σκόπιμη, γιατί χωρίς τούς ὅρους αὐτούς τά Σοβιέτ κινδυνεύουν νά σαπίσουν καί νά μετατραποῦν σέ κούφια ὄργανα ἀπεραντολογίας.

Νά τί ἔλεγε ὁ Λένιν γιά τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν:

«Τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν εἶναι ὄργανα μαζικῆς καί ἄμεσης πάλης»... «Ἐκεῖνο πού ὁδήγησε αὐτά τά ἐξωκομματικά, μαζικά ὄργανα στήν ἀνάγκη τῆς ἐξέγερσης καί τά ἔκανε ὄργανα ἐξέγερσης δέν εἶναι κάποια θεωρία οὔτε οἱ ἐκκλήσεις κανενός, οὔτε ἡ ταχτική πού κάποιος ἐπινόησε, οὔτε ἡ διδασκαλία τοῦ κόμματος, ἀλλά ἡ δύναμη τῶν πραγμάτων. Κι ὅταν δημιουργεῖς σήμερα τέτια ὄργανα, εἶναι σά νά δημιουργεῖς ὄργανα ἐξέγερσης*, σά νά καλεῖς νά ἱδρυθοῦν τέτια ὄργανα, σά νά καλεῖς σέ ἐξέγερση*. Θἆταν ἡ πιό ἀσυγχώρητη μυωπία καί ἡ πιό χειρότερη πολιτική ἄν τό ξεχνούσαμε ἤ ἄν τό κρύβαμε αὐτό ἀπό τίς πλατιές μάζες τοῦ λαοῦ» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 15).

Ἤ ἀκόμα:

«Ὅλη ἡ πείρα τῶν δυό ἐπαναστάσεων, καί τοῦ 1905 καί τοῦ 1917, καθώς καί ὅλες οἱ ἀποφάσεις τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων, ὅλες οἱ πολιτικές του διακηρύξεις ἐδῶ καί πολλά χρόνια συνοψίζονται στό ὅτι τό Σοβιέτ τῶν Ἐργατῶν καί Στρατιωτῶν Βουλευτῶν ἔχει πραγματική ὑπόσταση μόνο σάν ὄργανο ἐξέγερσης*, μόνο σάν ὄργανο ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας*. Ἔξω ἀπ' αὐτό τό καθῆκον τά Σοβιέτ εἶναι ἕνα ἁπλό παιχνιδάκι, πού ἀναπόφευχτα ὁδηγεῖ στήν ἀπάθεια, στήν ἀδιαφορία, στήν απογοήτευση τῶν μαζῶν, πού μ' ὅλο τό δίκιο τους ἀηδίασαν τίς ἀτέλειωτες ἐπαναλήψεις τῶν ἀποφάσεων καί τῶν διαμαρτυριῶν» (βλ. τόμ. 21ος, σελ. 288).

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Ὅταν ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, τί σημαίνει νά καλεῖς νά σχηματιστοῦν ἄμεσα Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν καί τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν στή σημερινή Νότια Κίνα, στήν περιοχή λχ. τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν, ὅπου τώρα βρίσκεται στήν ἐξουσία τό ἐπαναστατικό Κουόμιντανγκ καί ὅπου τώρα ἀναπτύσσεται ἕνα κίνημα κάτω ἀπ' τό σύνθημα «ὅλη ἡ ἐξουσία στό ἐπαναστατικό Κουόμιντανγκ»; Νά καλεῖς τώρα σ' αὐτή τήν περιοχή νά δημιουργηθοῦν Σοβιέτ ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν σημαίνει ὅτι καλεῖς σέ ἐξέγερση ἐνάντια στήν ἐξουσία τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κουόμιντανγκ. Εἶναι αὐτό σκόπιμο; Εἶναι φανερό πώς δέν εἶναι σκόπιμο. Εἶναι φανερό ὅτι ὅποιος καλεῖ τώρα νά δημιουργηθοῦν ἄμεσα Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν σ' αὐτή τήν περιοχή, προσπαθεῖ νά πηδήξει πάνω ἀπ' τήν κουομιντανγκική φάση τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, διακινδυνεύει νά φέρει τήν ἐπανάσταση τῆς Κίνας σέ ἐξαιρετικά δύσκολη θέση.

Ἔτσι ἔχει ἡ ὑπόθεση, σ. Μαρτσούλιν, σχετικά μέ τόν ἄμεσο σχηματισμό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν καί τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα.

Στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ψηφίστηκε εἰδική ἀπόφαση μέ τόν τίτλο: «Πότε καί κάτω ἀπό ποιές συνθῆκες μποροῦν νά δημιουργοῦνται Σοβιέτ τῶν ἐργα-

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

των βουλευτών». Αυτή ή άπόφαση ψηφίστηκε παρουσία του Λένιν. Θά σας συνιστούσα νά διαβάσετε αυτή τήν άπόφαση. Δέ στερεΐται άπό ένδιαφέρον (βλ. Τό 2ο Συνέδριο τής Κομμουνιστικής Διεθνοΰς, στενογραφημένα Πρακτικά, σελ. 580—583).

4) Πότε θά χρειαστεί νά δημιουργηθούν στήν Κίνα Σοβιέτ τών ε ρ γ α τ ώ ν καί τών άγροτών βουλευτών; Σοβιέτ τών εργατών καί τών άγροτών βουλευτών στήν Κίνα θά χρειαστεί όπωσδήποτε νά δημιουργηθούν τή στιγμή πού ή νικηφόρα άγροτική έπανάσταση θά φουντώσει στόν άνώτατο βαθμό, όταν τό Κουόμινταγκ, σάν σ υ ν α σ π ι σ μ ό ς τ ώ ν ε π α ν α σ τ α τ ώ ν ν α ρ ό ν τ ν ι κ ω ν τ ή ς Κ ί ν α ς (τοΰ άριστεροΰ Κουόμινταγκ) κ α ί τ ο ΰ κ ο μ μ ο υ ν ι σ τ ι σ τ ι κ ο ύ κ ό μ μ α τ ο ς, θ' άρχίσει νά ξεπερνιέται, όταν ή άστικοδημοκρατική έπανάσταση, πού άκόμα δέ νίκησε καί πού δέν πρόκειται άκόμα νά νικήσει γρήγορα, θ' άρχίσει νά έκδηλώνει τά άρνητικά χαρακτηριστικά της, όταν άπ' τό σημερινό, τόν κουομινταγκικό τύπο κρατικής όργάνωσης θά χρειαστεί νά περάσουμε βήμα πρός βήμα στό νέο, τόν π ρ ο λ ε τ α ρ ι α κ ό τύπο όργάνωσης τοΰ κράτους.

Έτσι άκριβώς πρέπει νά καταλαβαίνουμε τή γνωστή θέση γιά τά Σοβιέτ τών ε ρ γ α τ ώ ν καί άγροτών βουλευτών στίς «Συμπληρωματικές θέσεις» τοΰ Ρόι, πού ψηφίστηκαν στό 2ο Συνέδριο τής Κομμουνιστικής Διεθνοΰς.

Έφτασε άραγε κιόλας αυτή ή στιγμή;

Δέν είναι άνάγκη ν' άποδείξουμε ότι δέν έφτασε άκόμα ή στιγμή αυτή.

Καί τί νά κάνουμε τώρα; Πρέπει νά πλαταίνουμε καί νά βαθαίνουμε τήν άγροτική έπανάσταση στήν Κίνα. Πρέπει νά δημιουργοΰμε καί νά δυναμώνουμε κάθε λογής μαζικές όργανώσεις τών εργατών καί τών άγροτών, άρχίζοντας άπό τά συμβούλια τών συνδικάτων καί τίς άπεργιακές έπιτροπές ώς τίς ενώσεις τών άγροτών καί τίς άγροτικές έπαναστατικές έπιτροπές, γιά νά τίς μετατρέπουμε, στό μέτρο πού θ' άναπτύσσεται τό έπαναστατικό κίνημα καί άνάλογα μέ τίς επιτυχίες του, σέ όργανωτικές καί πολιτικές βάσεις γιά τά μελλοντικά Σοβιέτ τών εργατών, τών άγροτών καί τών στρατιωτών βουλευτών.

Αυτό είναι τώρα τό καθήκον.

9 τοΰ Μάη 1927

Περιοδικό «Ντερεβένσκι Κομμουνίστ», άρ. φύλλου 10, 15 τοΰ Μάη 1927.
Υπογραφή: Ι. Σ τ ά λ ι ν

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ «ΣΟΥΝ ΓΙΑΤ-ΣΕΝ»

13 τοῦ Μάη 1927

Σύντροφοι! Δυστυχῶς, σήμερα μπορῶ νά διαθέσω μόνο δυό ὥς τρεῖς ὧρες γιά συζήτηση. Ἴσως τήν ἑπόμενη φορά νά ὀργανώσουμε μιά μεγαλύτερης διάρκειας συνομιλία. Σήμερα ὅμως νομίζω πώς θά μπορούσαμε νά περιοριστοῦμε στήν ἐξέταση τῶν ζητημάτων πού διατυπώσατε γραφτά. Συνολικά πῆρα δέκα ἐρωτήσεις. Στή σημερινή μας συνομιλία θ' ἀπαντήσω ἀκριβῶς σ' αὐτές. Ἄν ὑπάρχουν συμπληρωματικές ἐρωτήσεις—καί, ὅπως λένε, ὑπάρχουν—θά προσπαθήσω ν' ἀπαντήσω σ' αὐτές στήν ἑπόμενη συνομιλία. Ἔτσι λοιπόν, ἀρχίζουμε.

ΠΡΩΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Γιατί δέν εἶναι σωστός ὁ ἰσχυρισμός τοῦ Ράντεκ ὅτι στό κινέζικο χωριό ἡ πάλη τῆς ἀγροτιᾶς στρέφεται ὄχι τόσο ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς φεουδαρχίας, ὅσο ἐνάντια στήν ἀστική τάξη;

Μποροῦμε νά ὑποστηρίζουμε ὅτι στήν Κίνα κυριαρχεῖ ὁ ἐμπορικός καπιταλισμός ἤ τά ὑπολείμματα τῆς φεουδαρχίας;

Γιατί οἱ κινέζοι στρατοκράτες, πού εἶναι

κάτοχοι μεγάλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, εἶναι ταυτόχρονα καί ἐκπρόσωποι τῆς φεουδαρχίας;».

Ὁ Ράντεκ πραγματικά ἰσχυρίζεται κάτι τέτιο, πού ἀναφέρεται σ' αὐτή τήν ἐρώτηση. Ἀπό ὅ,τι θυμᾶμαι, ὁ Ράντεκ στό λόγο του στό ἀχτίφ τῆς ὀργάνωσης τῆς Μόσχας ἤ ἀρνιόταν ὁλότελα τήν ὕπαρξη ἐπιβιώσεων τῆς φεουδαρχίας, ἤ δέν παραδεχόταν τή σοβαρή σημασία τῶν ἐπιβιώσεων τῆς φεουδαρχίας στό κινέζικο χωριό.

Αὐτό βέβαια εἶναι ἕνα μεγάλο λάθος τοῦ Ράντεκ.

Ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ ἐπιβιώσεις τῆς φεουδαρχίας στήν Κίνα, ἄν οἱ ἐπιβιώσεις αὐτές δέν εἶχαν σοβαρότατη σημασία γιά τό κινέζικο χωριό, τότε δέ θά ὑπῆρχε ἔδαφος γιά ἀγροτική ἐπανάσταση, τότε δέ θά ὑπῆρχε λόγος νά μιλᾶμε γιά τήν ἀγροτική ἐπανάσταση σάν ἕνα ἀπό τά κύρια καθήκοντα τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στό σημερινό στάδιο τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ὑπάρχει ἐμπορικό κεφάλαιο στό κινέζικο χωριό; Μάλιστα ὑπάρχει, καί ὄχι μόνο ὑπάρχει, ἀλλά καί ρουφάει τό αἷμα τοῦ ἀγρότη ὄχι χειρότερα ἀπό ὁποιονδήποτε φεουδάρχη. Ὅμως αὐτό τό ἐμπορικό κεφάλαιο τύπου πρωταρχικῆς συσσώρευσης συνδυάζεται ἰδιόμορφα στό κινέζικο χωριό μέ τήν κυριαρχία τοῦ φεουδάρχη, μέ τήν κυριαρχία τοῦ τσιφλικᾶ καί δανείζεται ἀπό τόν τελευταῖο τίς μεσαιωνικές μέθοδες ἐκμετάλλευσης καί καταπίεσης τῶν ἀγροτῶν. Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα, σύντροφοι.

Τό λάθος τοῦ Ράντεκ εἶναι ὅτι δέν κατάλαβε αὐτή τήν ἰδιομορφία, αὐτό τό συνδυασμό τῆς κυριαρχίας τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων μέ τήν ὕπαρξη τοῦ ἐμπορικοῦ κεφαλαίου στό κινέζικο χωριό μέ ταυτόχρονη διατήρηση τῶν φεουδαρχικο-μεσαιωνικῶν μεθόδων ἐκμετάλλευσης καί καταπίεσης τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἡ στρατοκρατία, οἱ τζιουτζιούν, οἱ κάθε λογῆς κυβερνῆτες καί ὅλη ἡ σημερινή ἀνάλγητη, ληστρική, στρατιωτική καί μή στρατιωτική γραφειοκρατία ἀποτελοῦν τό ἐποικοδόμημα αὐτῆς τῆς ἰδιομορφίας στήν Κίνα.

Ὁ ἰμπεριαλισμός ὑποστηρίζει καί ἐνισχύει ὅλη αὐτή τή φεουδαρχο-γραφειοκρατική μηχανή.

Τό γεγονός ὅτι μερικοί στρατοκράτες, πού ἔχουν τσιφλίκια, εἶναι ταυτόχρονα καί κάτοχοι βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, δέν ἀλλάζει βασικά τήν ὑπόθεση. Καί πολλοί ρῶσοι τσιφλικάδες εἶχαν κάποτε φάμπρικες καί ἄλλες βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις, αὐτό ὅμως δέν τούς ἐμπόδιζε νά παραμένουν ἐκπρόσωποι τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων.

Ὅταν σέ μιά σειρά περιοχές τά 70% τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἀγρότη πηγαίνουν στόν ντζέντρι, στόν τσιφλικά· ὅταν ὁ τσιφλικάς ἔχει τήν πραγματική ἐξουσία καί στόν οἰκονομικό, καί στό διοικητικό, καί στό δικαστικό τομέα· ὅταν ὥς τά σήμερα ἀκόμα σέ μιά σειρά ἐπαρχίες ὑπάρχει ἡ ἀγοραπωλησία γυναικῶν καί παιδιῶν—τότε πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι ἡ κυρίαρχη δύναμη σ' αὐτές τίς μεσαιωνικές συνθῆκες εἶναι ἡ δύναμη τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων, ἡ δύναμη τῶν τσιφλικάδων, ἡ δύναμη τῆς τσιφλικάδικης στρατιωτικῆς καί μή γραφειοκρατίας, πού συνδυάζεται ἰδιόμορφα μέ τή δύναμη τοῦ ἐμπορικοῦ κεφαλαίου.

Αὐτές οἱ ἰδιόμορφες συνθῆκες δημιουργοῦν ἀκριβῶς τό ἔδαφος γιά τό ἀγροτικό κίνημα τῶν χωρικῶν, πού ἀναπτύσσεται καί θά ἐξακολουθήσει νά ἀναπτύσσεται στήν Κίνα.

Χωρίς αὐτές τίς συνθῆκες, χωρίς τίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις καί τό φεουδαρχικό ζυγό, δέ θά ὑπῆρχε στήν Κίνα ζήτημα ἀγροτικῆς ἐπανάστασης, ζήτημα δήμευσης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων κτλ.

Χωρίς αὐτές τίς συνθῆκες ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση στήν Κίνα θά ἦταν ἀκατανόητη.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Σέ τί δέν ἔχει δίκιο ὁ Ράντεκ ὅταν ἰσχυρίζεται ὅτι μιά καί οἱ μαρξιστές δέν παραδέχονται κόμματα πολλῶν τάξεων, τό Κουόμιντανγκ εἶναι κόμμα μικροαστικό;».

Εἶναι ἀπαραίτητο νά κάνουμε μερικές παρατηρήσεις σχετικά μ' αὐτή τήν ἐρώτηση.

Πρῶτο. Τό ζήτημα ἐδῶ τοποθετήθηκε λαθεμένα. Ἐμεῖς ποτέ δέν εἴπαμε καί δέ λέμε ὅτι τό Κουόμιντανγκ εἶναι κόμμα πολλῶν τάξεων. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Ἐμεῖς εἴπαμε καί λέμε ὅτι τό Κουόμιντανγκ εἶναι κόμμα τοῦ συνασπισμοῦ μερικῶν καταπιεζόμενων τάξεων. Αὐτά τά δυό πράγματα εἶναι διαφορετικά, σύντροφοι. Ἄν τό Κουόμιντανγκ ἦταν κόμμα πολλῶν τάξεων, τό ἀποτέλεσμα θἆταν νά μήν ἔχει καμιά ἀπό τίς τάξεις πού συμμετέχουν στό Κουόμιντανγκ δικό της ἰδιαίτερο κόμμα ἔξω ἀπό τό Κουόμιντανγκ, καί τό ἴδιο Κουόμιντανγκ θ' ἀποτελοῦσε ἕνα κοινό καί μοναδικό κόμμα γιά ὅλες αὐτές τίς τάξεις. Μά μήπως ἔτσι ἔχει τό ζήτημα στήν πραγματικότητα; Μήπως τό κινέζικο προλεταριάτο, πού συμμετέχει στό Κουόμιντανγκ, δέν ἔχει συνάμα τό δικό του ἰδιαίτερο κόμμα, τό κομμουνιστικό κόμμα, πού ξεχωρίζει ἀπό τό Κουόμιντανγκ καί ἔχει τό δικό του ἰδιαίτερο πρόγραμμα, τή δική του ἰδιαίτερη ὀργάνωση; Εἶναι φανερό ὅτι τό Κουόμιντανγκ δέν εἶναι κόμμα πολλῶν καταπιεζόμενων τάξεων, ἀλλά κόμμα τοῦ συνασπισμοῦ πολλῶν καταπιεζόμενων τάξεων πού ἔχουν τίς δικές τους ἰδιαίτερες κομματικές ὀργανώσεις. Συνεπῶς, τό ζήτημα ἐδῶ δέν τοποθετήθηκε σωστά. Στήν πραγματικότητα, στή σύγχρονη Κίνα μπορεῖ νά γίνεται λόγος μόνο γιά τό Κουό-

μιντανγκ σάν κόμμα συνασπισμοῦ τῶν καταπιεζόμενων τάξεων.

Δεύτερο. Δέν εἶναι σωστό ὅτι ὁ μαρξισμός ἀπό ἄποψη ἀρχῶν δέν παραδέχεται ἕνα κόμμα συνασπισμοῦ τῶν καταπιεζόμενων, ἐπαναστατικῶν τάξεων, ὅτι γιά τούς μαρξιστές εἶναι ἀπαράδεχτο ἀπό ἄποψη ἀρχῶν νά συμμετέχουν σ' ἕνα τέτιο κόμμα. Αὐτό, σύντροφοι, εἶναι ἀπόλυτα λαθεμένο. Στήν πραγματικότητα ὁ μαρξισμός ὄχι μόνο παραδεχόταν (κι ἐξακολουθεῖ νά παραδέχεται) ὅτι ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἐπιτρέπεται οἱ μαρξιστές νά συμμετέχουν σέ ἕνα τέτιο κόμμα, μά καί πραγματοποιοῦσε αὐτή τή συμμετοχή στήν πράξη κάτω ἀπό ορισμένες ἱστορικές συνθῆκες. Θά μποροῦσα ν' ἀναφερθῶ σ' ἕνα τέτιο παράδειγμα, στό παράδειγμα τοῦ ἴδιου τοῦ Μάρξ τό 1848, τόν καιρό τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασης, ὅταν ὁ Μάρξ καί οἱ ὁμοϊδεάτες του ἦταν μέλη τῆς γνωστῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἕνωσης τῆς Γερμανίας[59] καί συνεργάζονταν μέσα σ' αὐτή μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης. Εἶναι γνωστό ὅτι σ' αὐτή τήν ἀστικοδημοκρατική ἕνωση, σ' αὐτό τό ἀστικο-επαναστατικό κόμμα ἐκτός ἀπό τούς μαρξιστές ἀνῆκαν καί ἐκπρόσωποι τῆς ἐπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου»[60], πού τή διεύθυνε τότε ὁ Μάρξ, ἦταν ὄργανο αὐτῆς τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἕνωσης. Μόνο τήν ἄνοιξη τοῦ 1849, ὅταν ἡ ἐπανάσταση στή Γερμανία ἄρχισε νά σημειώνει πτώση, ὁ Μάρξ καί οἱ ὁμοϊδεάτες του βγῆκαν ἀπ' αὐτή τήν ἀστικοδημοκρατική ἕνωση καί ἀποφάσισαν νά δημιουργήσουν μιά ἐντελῶς αὐτοτελῆ ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ αὐτοτελῆ ταξική πολιτική.

Ὅπως βλέπετε, ὁ Μάρξ πῆγε ἀκόμα πιό μακριά ἀπό τούς κινέζους κομμουνιστές τῆς ἐποχῆς μας, πού συμμετέχουν στό Κουόμιντανγκ σάν ἀνεξάρτητο ἀκριβῶς προλεταριακό κόμμα μέ τή δική του ἰδιαίτερη ὀργάνωση.

Μπορεῖ κανείς νά διαμφισβητεῖ ἤ ὄχι τή σκοπιμότητα τῆς συμμετοχῆς τοῦ Μάρξ καί τῶν ὁμοϊδεατῶν του στήν ἀστικοδημοκρατική ἕνωση τῆς Γερμανίας τό 1848, ὅταν ἐπρόκειτο γιά τήν ἐπαναστατική πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία ἀπό κοινοῦ μέ τήν ἐπαναστατική ἀστική τάξη. Αὐτό εἶναι ζήτημα τακτικῆς. Ὅμως δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά ἀμφιβολία ὅτι ὁ Μάρξ παραδεχόταν ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ὅτι ἐπιτρέπεται μιά τέτια συμμετοχή.

Τρίτο. Θά ἦταν ριζικά λαθεμένο νά πεῖ κανείς ὅτι τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν εἶναι μικροαστικό κόμμα καί νά βάλει μετά τελεία καί παύλα. Ἔτσι μποροῦν νά χαρακτηρίζουν τό Κουόμιντανγκ μόνο ἄνθρωποι πού δέν κατάλαβαν οὔτε τόν ἰμπεριαλισμό στήν Κίνα, οὔτε τό χαρακτήρα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Τό Κουόμιντανγκ δέν εἶναι «συνηθισμένο» μικροαστικό κόμμα. Μικροαστικά κόμματα ὑπάρχουν διαφόρων εἰδῶν. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ σοσιαλεπαναστάτες στή Ρωσία ἦταν ἐπίσης μικροαστικά κόμματα, ὅμως ταυτόχρονα ἦταν καί κόμματα ἰμπεριαλιστικά, γιατί ἔκλεισαν πολεμική συμμαχία μέ τούς γάλλους καί ἄγγλους ἰμπεριαλιστές καί μαζί τους καταχτοῦσαν καί καταπίεζαν ἄλλες χῶρες—τήν Τουρκία, τήν Περσία, τή Μεσοποταμία, τή Γαλικία.

Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τό Κουόμιντανγκ εἶναι ἰμπεριαλιστικό κόμμα; Εἶναι φανερό ὅτι δέν μποροῦμε. Τό Κουόμιντανγκ εἶναι κόμμα ἀντιιμπεριαλιστικό, ὅπως καί ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα εἶναι ἐπίσης ἀντιιμπεριαλιστική. Ἡ διαφορά ἐδῶ εἶναι ριζική. Ὅταν δέν βλέπει κανείς αὐτή τή διαφορά καί συγχέει τό ἀντιιμπεριαλιστικό Κουόμιντανγκ μέ τά ἐσερο-μενσεβίκικα ἰμπεριαλιστικά κόμματα, σημαίνει ὅτι δέν κατάλαβε τίποτε ἀπ' τό ἐθνικο-επαναστατικό κίνημα τῆς Κίνας.

Βέβαια, άν τό Κουόμιντανγκ ήταν ιμπεριαλιστικό μικροαστικό κόμμα, τότε οί κινέζοι κομμουνιστές δέ θά συνασπίζονταν μαζί του, αλλά θά τόστελναν κατά διαβόλου. Μά γι' αυτό ακριβώς πρόκειται, γιά τό ότι τό Κουόμιντανγκ είναι κόμμα αντιιμπεριαλιστικό πού διεξάγει επαναστατικό αγώνα ενάντια στούς ιμπεριαλιστές καί τούς πράχτορές τους στήν Κίνα. 'Απ' αυτή τήν άποψη τό Κουόμιντανγκ στέκει τρία κεφάλια ψηλότερα από όλους τούς ιμπεριαλιστές «σοσιαλιστές» τύπου Κερένσκι καί Τσερετέλι.

'Ακόμα καί ό Τσάγκ Κάι-Σέκ, ό δεξιός κουομινταγκικός, ό Τσάγκ Κάι-Σέκ πού ώς τήν εποχή πού έκανε τό πραξικόπημα μηχανοραφούσε μέ χίλιους δυό τρόπους ενάντια στούς αριστερούς κουομινταγκικούς καί τούς κομμουνιστές, ακόμα καί ό Τσάγκ Κάι-Σέκ στεκόταν τότε πιό ψηλά απ' τούς Κερένσκι καί Τσερετέλι, γιατί οί Κερένσκι καί Τσερετέλι κάναν πόλεμο γιά τήν υποδούλωση τής Τουρκίας, τής Περσίας, τής Μεσοποταμίας καί τής Γαλικίας, δυναμώνοντας έτσι τόν ιμπεριαλισμό, ενώ ό Τσάγκ Κάι-Σέκ έκανε πόλεμο—καλά ή άσχημα—ενάντια στήν υποδούλωση τής Κίνας, εξασθενίζοντας έτσι τόν ιμπεριαλισμό.

Τό λάθος τού Ράντεκ, καί γενικά τής αντιπολίτευσης, είναι ότι δέν παίρνει υπόψη του τή μισοαποικιακή κατάσταση τής Κίνας, δέ βλέπει τόν αντιιμπεριαλιστικό χαρακτήρα τής κινέζικης επανάστασης καί τού ξεφεύγει τό γεγονός ότι τό Κουόμιντανγκ τού Βουχάν, τό Κουόμιντανγκ χωρίς τούς δεξιούς κουομινταγκικούς, είναι τό κέντρο τής πάλης τών εργαζομένων μαζών τής Κίνας ενάντια στόν ιμπεριαλισμό.

ΤΡΙΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Δέν υπάρχει άραγε αντίφαση ανάμεσα στό χαρακτηρισμό πού δόσατε Σείς γιά τό Κουόμιντανγκ (λόγος στή συγκέντρωση τών φοιτητών τού ΚΟΥΤΒ στίς 18 τού Μάη 1925), σάν συνασπισμό δυό δυνάμεων—τού κομμουνιστικού κόμματος καί τών μικροαστών—καί στό χαρακτηρισμό πού έδοσε ή απόφαση τής Κομμουνιστικής Διεθνούς γιά τό Κουόμιντανγκ, σάν συνασπισμό τεσσάρων τάξεων, μαζί καί τής μεγαλοαστικής τάξης;

Είναι δυνατό νά συμμετέχει τό Κομμουνιστικό Κόμμα τής Κίνας στό Κουόμιντανγκ σέ συνθήκες διχτατορίας τού προλεταριάτου στήν Κίνα;».

Πρώτο, είναι απαραίτητο νά σημειώσουμε ότι ό χαρακτηρισμός τής πραγματικής κατάστασης στήν Κίνα, πού έδοσε ή Κομμουνιστική Διεθνής τό Δεκέμβρη τού 1926 (7η Ευρεία 'Ολομέλεια), αποδίδεται στήν «ερώτηση» σας λαθεμένα, όχι μέ απόλυτη ακρίβεια. 'Η «ερώτηση» λέει: «μαζί καί τής μεγαλοαστικής τάξης». Όμως καί οί κομπραντόροι είναι επίσης μεγαλοαστοί. Μήπως αυτό σημαίνει ότι τό Δεκέμβρη τού 1926 ή Κομμουνιστική Διεθνής θεωρούσε τήν κομπραντόρικη αστική τάξη μέλος τού συνασπισμού τού Κουόμιντανγκ; Είναι φανερό πώς δέ σημαίνει ένα τέτιο πράγμα, γιατί ή κομπραντόρικη αστική τάξη ήταν καί παραμένει άσπονδος εχθρός τού Κουόμιντανγκ. 'Η απόφαση τής Κομμουνιστικής Διεθνούς δέ μιλάει γιά τή μεγαλοαστική τάξη γενικά, αλλά γιά «μιά μερίδα τής κεφαλαιοκρατικής αστικής τάξης». Ώστε εδώ δέν μπορεί νά γίνεται λόγος γιά κάθε λογής μεγα-

λοαστούς, ἀλλά γιά τήν ἐθνική ἀστική τάξη, πού δέν εἶναι κομπραντόρικου τύπου.

Δεύτερο, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δηλώσω ὅτι δέ βρίσκω ἀντίφαση ἀνάμεσα στούς δυό αὐτούς ὁρισμούς γιά τό Κουόμινταγκ. Δέ βρίσκω, ἐπειδή ἐδῶ ἔχουμε νά κάνουμε μέ τόν ὁρισμό τοῦ Κουόμινταγκ ἀπό δυό διαφορετικές ἀπόψεις, πού καμιά τους δέν μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ λαθεμένη, γιατί καί οἱ δυό τους εἶναι σωστές.

Ὅταν τό 1925 μιλοῦσα γιά τό Κουόμινταγκ σάν κόμμα συνασπισμοῦ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, δέ σκόπευα καθόλου νά χαρακτηρίσω τήν π ρ α γ μ α τ ι κ ή κατάσταση μέσα στό Κουόμινταγκ, νά χαρακτηρίσω ποιές τάξεις συμμετεῖχαν π ρ α γ μ α τ ι κ ά τό 1925 στό Κουόμινταγκ. Ὅταν μιλοῦσα γιά τό Κουόμινταγκ, εἶχα τότε ὑπόψη μου τό Κουόμινταγκ μόνο σάν τ ύ π ο συγκρότησης ἑνός ἰδιόμορφου λαϊκο-επαναστατικοῦ κόμματος στίς καταπιεζόμενες χῶρες τῆς Ἀνατολῆς, ἰδιαίτερα σέ χῶρες, ὅπως ἡ Κίνα καί οἱ Ἰνδίες, σάν τ ύ π ο συγκρότησης ἑνός τέτιου λαϊκο-επαναστατικοῦ κόμματος, πού π ρ έ π ε ι νά στηρίζεται στόν ἐπαναστατικό συνασπισμό τῶν ἐργατῶν καί τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ. Ἔλεγα τότε καθαρά ὅτι «στίς χῶρες αὐτές οἱ κομμουνιστές π ρ έ π ε ι ν ά π ε ρ ά σ ο υ ν ἀπό τήν πολιτική τ ο ῦ ἑ ν ι α ί ο υ ἐ θ ν ι κ ο ῦ μ ε τ ώ π ο υ στήν πολιτική τοῦ ἐ π α ν α σ τ α τ ι κ ο ῦ σ υ ν α σ π ι σ μ ο ῦ τῶν ἐργατῶν καί τῶν μικροαστῶν» (βλ. Σ τ ά λ ι ν, «Τά πολιτικά καθήκοντα τοῦ Πανεπιστημίου τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς»—«Ζητήματα λενινισμοῦ», σελ. 264[61]).

Εἶχα ὑπόψη μου ἑπομένως ὄχι τό παρόν, ἀλλά τό μ έ λ λ ο ν τῶν λαϊκο-επαναστατικῶν κομμάτων γενικά, καί τοῦ Κουόμινταγκ ἰδιαίτερα. Κι ἐδῶ εἶχα ἀπόλυτα δίκιο. Γιατί ὀργανώσεις σάν τό Κουόμινταγκ μποροῦν νά ἔχουν μέλλον μόνο στήν περίπτωση πού προσπαθοῦν νά στηριχθοῦν στό συνασπισμό τῶν ἐργατῶν καί τῶν μικροαστῶν, καί μιλώντας γιά μικροαστούς, πρέπει νά ἐννοοῦμε κυρίως τήν ἀ γ ρ ο τ ι ά πού ἀντιπροσωπεύει τή β α σ ι κ ή δύναμη τῶν μικροαστῶν στίς καπιταλιστικά καθυστερημένες χῶρες.

Τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ ὅμως τήν ἐνδιάφερε μιά ἄλλη πλευρά τοῦ ζητήματος. Στήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλειά της ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ἐξέτασε τό Κουόμινταγκ ὄχι ἀπό τήν ἄποψη τοῦ μέλλοντός του, ὄχι ἀπ' τήν ἄποψη τοῦ τί θά γίνει τό Κουόμινταγκ, ἀλλά ἀπό τήν ἄποψη τοῦ π α ρ ό ν τ ο ς, ἀπό τήν ἄποψη ποιά εἶναι ἡ π ρ α γ μ α τ ι κ ή κατάσταση μέσα στό Κουόμινταγκ καί ποιές ἀκριβῶς τάξεις συμμετεῖχαν π ρ α γ μ α τ ι κ ά στό Κουόμινταγκ τό 1926. Καί ἡ Κομμουνιστική Διεθνής εἶχε ἀπόλυτο δίκιο ὅταν εἶπε ὅτι ἐκείνη τή στιγμή, τή στιγμή π ο ύ δ έ ν ὑ π ῆ ρ χ ε ἀ κ ό μ α δ ι ά σ π α σ η σ τ ό Κ ο υ ό μ ι ν τ α γ κ, τό Κουόμινταγκ ἀποτελοῦσε σ τ ή ν π ρ α γ μ α τ ι κ ό τ η τ α ἕνα συνασπισμό τῶν ἐργατῶν, τῶν μικροαστῶν (τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ) καί τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐδῶ θά μποροῦσε κανείς νά προσθέσει ὅτι ὄχι μόνο τό 1926, ἀλλά καί τό 1925 τό Κουόμινταγκ στηριζόταν στό συνασπισμό ἀκριβῶς αὐτῶν τῶν τάξεων. Ἡ ἀπόφαση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, πού στή σύνταξή της πῆρα ἐνεργότατο μέρος, λέει καθαρά ὅτι «τό προλεταριάτο σχηματίζει συνασπισμό μέ τήν ἀγροτιά πού κατεβαίνει δραστήρια στόν ἀγώνα γιά τά συμφέροντά της, μέ τούς μικροαστούς τῆς πόλης καί μέ μιά μερίδα τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἀστικῆς τάξης», ὅτι «αὐτή ἡ συνένωση τῶν δυνάμεων βρῆκε τήν πολιτική της ἔκφραση στήν ἀντίστοιχη συγκρότηση τοῦ κόμματος τοῦ Κουόμινταγκ καί τῆς κυβέρνησης τῆς Καντώνας» (βλ. τήν ἀπόφαση[62]).

Όμως μιά πού ή Κομμουνιστική Διεθνής δέν περιορίστηκε στήν πραγματική κατάσταση πού υπήρχε τό 1926, μά έθιξε επίσης καί τό μέλλον τοῦ Κουόμιντανγκ, δέν μποροῦσε παρά νά πεῖ ὅτι ὁ συνασπισμός αὐτός εἶναι ἕνας προσωρινός μόνο συνασπισμός, ὅτι στό κοντινό μέλλον ὁ συνασπισμός αὐτός θά πρέπει νά ἀντικατασταθεῖ ἀπ' τό συνασπισμό τοῦ προλεταριάτου καί τῶν μικροαστῶν. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ ἀπόφαση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς λέει παραπέρα, ὅτι «στή σημερινή στιγμή τό κίνημα βρίσκεται στά πρόθυρα ἑνός τρίτου σταδίου, στίς παραμονές μιᾶς νέας ἀναδιάταξης τῶν τάξεων», ὅτι «σ' αὐτό τό στάδιο ἀνάπτυξης ἡ βασική δύναμη τοῦ κινήματος θά εἶναι ἕνας συνασπισμός μέ ἀκόμα πιό ἐπαναστατικό χαρακτήρα—ὁ συνασπισμός τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης, μέ ἀπομάκρυνση* τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς κεφαλαιοκρατικῆς μεγαλοαστικῆς τάξης» (βλ. στό ἴδιο).

Αὐτός εἶναι ἀκριβῶς ὁ συνασπισμός τῶν ἐργατῶν καί τῶν μικροαστῶν (τῆς ἀγροτιᾶς), στόν ὁποῖο θάπρεπε νά στηριχθεῖ τό Κουόμιντανγκ, συνασπισμός πού ἀρχίζει κιόλας νά δημιουργιέται στό Βουχάν ὕστερα ἀπό τή διάσπαση τοῦ Κουόμιντανγκ καί τήν ἀποχώρηση τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης, καί πού γι' αὐτόν μίλησα στήν ὁμιλία μου στό ΚΟΥΤΒ τό 1925 (βλ. παραπάνω).

Ἔτσι λοιπόν, ἔχουμε τό χαρακτηρισμό τοῦ Κουόμιντανγκ ἀπό δυό διαφορετικές πλευρές:

α) ἀπό τήν πλευρά τοῦ παρόντος του, ἀπό τήν πλευρά τῆς πραγματικῆς κατάστασης πραγμάτων μέσα στό Κουόμιντανγκ τό 1926, καί

β) ἀπό τήν πλευρά τοῦ μέλλοντός του, ἀπό τήν

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

πλευρά τί πρέπει νά εἶναι τό Κουόμιντανγκ σάν τύπος συγκρότησης ἑνός λαϊκο-επαναστατικοῦ κόμματος στίς χῶρες τῆς Ἀνατολῆς.

Καί οἱ δυό αὐτοί χαρακτηρισμοί εἶναι δικαιολογημένοι καί σωστοί, γιατί, ἀγκαλιάζοντας τό Κουόμιντανγκ ἀπό δυό διαφορετικές πλευρές, δίνουν σέ τελευταία ἀνάλυση μιά ὁλοκληρωμένη εἰκόνα.

Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: ποῦ ὑπάρχει ἐδῶ ἀντίφαση;

Ἄς πάρουμε γιά νά εἴμαστε πιό σαφεῖς τό «Ἐργατικό Κόμμα» τῆς Ἀγγλίας («Λέιμπορ πάρτυ»). Εἶναι γνωστό ὅτι στήν Ἀγγλία ὑπάρχει ἕνα ἰδιαίτερο κόμμα ἐργατῶν πού στηρίζεται στίς συνδικαλιστικές ὀργανώσεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν ὑπαλλήλων. Κανένας δέ θά διστάσει νά ὀνομάσει αὐτό τό κόμμα ἐργατικό κόμμα. Καί ἔτσι ἀκριβῶς ὀνομάζεται ὄχι μόνο στήν ἀγγλική, μά καί σέ κάθε ἄλλη μαρξιστική φιλολογία.

Ὅμως μποροῦμε ἄραγε νά ποῦμε ὅτι τό κόμμα αὐτό εἶναι πραγματικά ἐργατικό κόμμα, ταξικό κόμμα τῶν ἐργατῶν πού στέκει ἀντιμέτωπο στήν ἀστική τάξη; Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι πραγματικά κόμμα μιᾶς τάξης, τῆς τάξης τῶν ἐργατῶν, καί ὄχι κόμμα, ἄς ποῦμε, δυό τάξεων; Ὄχι, δέν μποροῦμε νά τό ποῦμε. Στήν πραγματικότητα τό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ἀγγλίας εἶναι κόμμα συνασπισμοῦ τῶν ἐργατῶν καί τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης. Στήν πραγματικότητα τό κόμμα αὐτό εἶναι ἕνα κόμμα συνασπισμοῦ δυό τάξεων. Καί ἄν μπεῖ τό ἐρώτημα τίνος ἡ ἐπιροή εἶναι πιό ἰσχυρή σ' αὐτό τό κόμμα, ἡ ἐπιροή τῶν ἐργατῶν, πού στέκουν ἀντιμέτωποι στήν ἀστική τάξη, ἤ ἡ ἐπιροή τῶν μικροαστῶν, τότε πρέπει νά ποῦμε ὅτι σ' αὐτό τό κόμμα ἐπικρατεῖ ἡ ἐπιροή τῶν μικροαστῶν.

Ἔτσι κυρίως ἐξηγιέται καί τό γεγονός ὅτι τό Ἐργατικό Κόμμα τῆς Ἀγγλίας εἶναι στήν πραγματικότητα ἐξάρτημα τοῦ φιλελεύθερου ἀστικοῦ κόμματος. Κι ὅμως στό μαρξιστικό τύπο τό ὀνομάζουν ἐργατικό κόμμα. Πῶς ἐξηγιέται αὐτή ἡ «ἀντίφαση»; Ἐξηγιέται μέ τό γεγονός ὅτι ὅταν χαρακτηρίζουν αὐτό τό κόμμα σάν κόμμα τῶν ἐργατῶν, συνήθως δέν ἐννοοῦν τήν πραγματική κατάσταση μέσα σ' αὐτό τό κόμμα στό παρόν, ἀλλά τόν τύπο ἐκεῖνο συγκρότησης ἑνός ἐργατικοῦ κόμματος, πού χάρη σ' αὐτόν καί κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες θά πρέπει νά μετατραπεῖ στό μέλλον σέ πραγματικό ταξικό κόμμα τῶν ἐργατῶν, πού θά στέκει ἀντιμέτωπο στόν ἀστικό κόσμο. Αὐτό δέν ἀποκλείει, ἀλλ' ἀντίθετα προϋποθέτει τό γεγονός ὅτι στήν πραγματικότητα τό κόμμα αὐτό εἶναι γιά τήν ὥρα κόμμα συνασπισμοῦ τῶν ἐργατῶν καί μικροαστῶν τῆς πόλης.

Καί δῶ ἐπίσης δέν ὑπάρχει ἀντίφαση, ὅπως δέν ὑπάρχει ἀντίφαση καί σέ ὅλα ἐκεῖνα πού μόλις πρίν ἀπό λίγο ἔλεγα γιά τό Κουόμινταγκ.

Εἶναι δυνατό νά συμμετέχει τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας στό Κουόμινταγκ μέσα σέ συνθῆκες διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου στήν Κίνα;

Νομίζω πώς αὐτό δέν εἶναι σκόπιμο καί γι' αὐτό εἶναι ἀδύνατο. Ἡ συμμετοχή αὐτή δέν εἶναι σκόπιμη ὄχι μόνο σέ συνθῆκες διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά καί στήν περίοδο τοῦ σχηματισμοῦ τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν. Γιατί, τί θά πεῖ σχηματισμός Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα; Θά πεῖ δημιουργία δυαδικῆς ἐξουσίας. Θά πεῖ πάλη γιά τήν ἐξουσία ἀνάμεσα στό Κουόμινταγκ καί τά Σοβιέτ. Σχηματισμός ἐργατικῶν καί ἀγροτικῶν Σοβιέτ θά πεῖ προετοιμασία γιά τό πέρασμα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή ἐπανάσταση, στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Μποροῦμε ἄραγε νά διεξάγουμε αὐτή τήν προετοιμασία κάτω ἀπ' τήν καθοδήγηση δύο κομμάτων, πού συμμετέχουν σέ ἕνα κοινό ἐπαναστατικο-δημοκρατικό κόμμα; Ὄχι, δέν μποροῦμε. Ἡ ἱστορία τῆς ἐπανάστασης λέει ὅτι ἡ προετοιμασία τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τό πέρασμα στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση μπορεῖ νά γίνει μόνο κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση ἑνός κόμματος, τοῦ κόμματος τῶν κομμουνιστῶν, φυσικά ὅταν πρόκειται γιά πραγματική προλεταριακή ἐπανάσταση. Ἡ ἱστορία τῆς ἐπανάστασης λέει ὅτι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μπορεῖ νά καταχτηθεῖ καί ν' ἀναπτυχθεῖ μόνο κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση ἑνός κόμματος, τοῦ κόμματος τῶν κομμουνιστῶν. Χωρίς αὐτό δέν ὑπάρχει κι οὔτε μπορεῖ νά ὑπάρξει πραγματική καί ὁλοκληρωμένη διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μέσα στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Γι' αὐτό, ὄχι μόνο σέ συνθῆκες διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά καί πρίν ἀπό μιά τέτια διχτατορία, στήν περίοδο τοῦ σχηματισμοῦ τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν, τό κομμουνιστικό κόμμα θά χρειαστεῖ νά βγεῖ ἀπό τό Κουόμινταγκ, γιά νά προετοιμάσει τόν κινέζικο Ὀχτώβρη κάτω ἀπό τή δική του ἀποκλειστική καθοδήγηση.

Νομίζω ὅτι στήν περίοδο τοῦ σχηματισμοῦ τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα καί τῆς προετοιμασίας τοῦ κινέζικου Ὀχτώβρη ἀπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας θά χρειαστεῖ ν' ἀντικαταστήσουμε τό σημερινό συνασπισμό μέσα στό Κουόμινταγκ μέ ἕνα συνασπισμό ἔξω ἀπό τό Κουόμινταγκ, σάν τό συνασπισμό πού εἴχαμε στή χώρα μας λχ. στήν περίοδο τοῦ περάσματος στόν Ὀχτώβρη μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλεπαναστάτες.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Εἶναι ἄραγε ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν δημοκρατική διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, καί ἄν δέν εἶναι, τότε ποιοί εἶναι οἱ παραπέρα δρόμοι πάλης γιά τήν κατάχτηση τῆς δημοκρατικῆς διχτατορίας;

Εἶναι ἄραγε σωστός ὁ ἰσχυρισμός τοῦ Μαρτίνοφ, ὅτι τό πέρασμα στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μπορεῖ νά γίνει χωρίς „δεύτερη" ἐπανάσταση, καί ἄν ναί, τότε ποῦ βρίσκονται τά ὅρια ἀνάμεσα στή δημοκρατική διχτατορία καί τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου στήν Κίνα;».

Ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν δέν εἶναι ἀκόμα δημοκρατική διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Μπορεῖ νά γίνει τέτια. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν θά γίνει σίγουρα δημοκρατική διχτατορία, ἄν ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση ἀναπτυχθεῖ στόν ἀνώτατο βαθμό, ὅμως ἀκόμα δέν εἶναι ὄργανο μιᾶς τέτιας διχτατορίας.

Τί χρειάζεται γιά νά μετατραπεῖ ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν σέ ὄργανο τῆς δημοκρατικῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς; Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητα τουλάχιστο δυό πράγματα:

Πρῶτο, εἶναι ἀπαραίτητο ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν νά γίνει κυβέρνηση τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης τῶν χωρικῶν στήν Κίνα, κυβέρνηση πού νά ὑποστηρίζει μέ ὅλα τά μέσα αὐτή τήν ἐπανάσταση.

Δεύτερο, εἶναι ἀπαραίτητο τό Κουόμιντανγκ νά συμπληρώσει τήν καθοδηγητική κορυφή του μέ νέους ἡγέτες τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος ἀπό ἀγρότες καί ἐργάτες καί νά εὐρύνει τίς ὀργανώσεις βάσης του, ἐνσωματώνοντας σ' αὐτές τίς ἀγροτικές ἑνώσεις, τά συμβούλια τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων καί τίς ἄλλες ἐπαναστατικές ὀργανώσεις τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ.

Σήμερα τό Κουόμιντανγκ συνενώνει κάπου 500 χιλιάδες μέλη. Εἶναι λίγα, τρομερά λίγα γιά τήν Κίνα. Εἶναι ἀπαραίτητο τό Κουόμιντανγκ νά συμπεριλάβει στή σύνθεσή του ἑκατομμύρια ἐπαναστάτες ἀγρότες καί ἐργάτες κι ἔτσι νά μετατραπεῖ σέ ἐπαναστατική-δημοκρατική ὀργάνωση πολλῶν ἑκατομμυρίων.

Μόνο κάτω ἀπ' αὐτούς τούς ὅρους τό Κουόμιντανγκ θ' ἀποχτήσει τή δυνατότητα ν' ἀναδείξει μιά τέτια ἐπαναστατική κυβέρνηση, πού θά μετατραπεῖ σέ ὄργανο τῆς ἐπαναστατικῆς-δημοκρατικῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἄν πραγματικά μίλησε ὁ σ. Μαρτίνοφ γιά εἰρηνικό πέρασμα στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, αὐτό δέν τό ξέρω. Δέ διάβασα τά ἄρθρα τοῦ σ. Μαρτίνοφ, δέν τά διάβασα, γιατί δέν ἔχω τή δυνατότητα νά παρακολουθῶ ὅλη τήν καθημερινή φιλολογία μας. Ἄν ὅμως πραγματικά μίλησε γιά δυνατότητα εἰρηνικοῦ περάσματος στήν Κίνα ἀπ' τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή ἐπανάσταση, τότε αὐτό εἶναι λάθος.

Κάποτε μέ ρώτησε ὁ Τσουγκουνόφ: «Τί λέτε, σύντροφε Στάλιν, δέν εἶναι δυνατό νά ὀργανώσουμε ἔτσι τήν ὑπόθεση πού ἀπ' τό Κουόμιντανγκ νά περάσουμε μεμιᾶς, χωρίς περιστροφές στή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου μέ εἰρηνικό δρόμο;». Τότε κι ἐγώ τόν ρώτησα μέ τή σειρά μου: «Καί πῶς τά πᾶτε σεῖς στήν Κίνα, σ. Τσουγκουνόφ, ἔχετε δεξιούς κουομιντανγκικούς, κεφαλαιοκρατική ἀστική τάξη καί ἰμπεριαλιστές;». Ὁ σ. Τσουγκουνόφ ἀπάν-

τησε καταφατικά. «Ἔ, τότε χωρίς καυγά δέ γίνεται», τοῦ εἶπα κι ἐγώ.

Αὐτό ἔγινε πρίν ἀπό τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ. Ἀπό ἄποψη ἀρχῶν μποροῦμε βέβαια νά βάζουμε ζήτημα δυνατότητας εἰρηνικῆς ἐξέλιξης τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα. Ὁ Λένιν λογουχάρη εἶχε κάποτε τή γνώμη ὅτι εἶναι δυνατή ἡ εἰρηνική ἐξέλιξη τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία μέσω τῶν Σοβιέτ. Αὐτό τόλεγε στήν περίοδο πού μεσολάβησε ἀπό τόν Ἀπρίλη ὥς τόν Ἰούλη τοῦ 1917. Ὅμως ὕστερα ἀπό τήν ἥττα τοῦ Ἰούλη, ὁ Λένιν παραδέχτηκε ὅτι πρέπει νά ἀποκλείσουμε ἕνα εἰρηνικό πέρασμα στήν προλεταριακή ἐπανάσταση. Νομίζω πώς στήν Κίνα θά ἔπρεπε ἀκόμα πιό πολύ νά ἀποκλείσουμε ἕνα εἰρηνικό πέρασμα στήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Γιατί;

Γιατί, πρῶτο, εἶναι ἐξαιρετικά πολυάριθμοι καί δυνατοί οἱ ἐχθροί τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, τόσο οἱ ἐσωτερικοί (Τσάγκ Τσό-Λίν, Τσάγκ Κάι-Σέκ, ἡ μεγαλοαστική τάξη, οἱ ντζέντρι, οἱ τσιφλικάδες κλπ.) ὅσο καί οἱ ἐξωτερικοί (οἱ ἰμπεριαλιστές), πού δέν μποροῦμε νά λέμε ὅτι θά τά βγάλουμε πέρα χωρίς σοβαρές ταξικές μάχες καί χωρίς σοβαρές ἀποσκιρτήσεις καί αὐτομολήσεις στήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης.

Γιατί, δεύτερο, δέν ἔχουμε λόγους νά πιστεύουμε ὅτι ἡ κουομινταγκική μορφή κρατικῆς ὀργάνωσης εἶναι ἡ κατάλληλη μορφή γιά τό πέρασμα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Γιατί, τέλος, ἄν λογουχάρη στή Ρωσία δέν πέτυχε τό εἰρηνικό πέρασμα στήν προλεταριακή ἐπανάσταση μέσω τῶν Σοβιέτ, πού ἀποτελοῦν τήν κλασική μορφή τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, τότε ποιούς λόγους ἔχουμε νά

ὑποθέτουμε ὅτι ἕνα τέτιο πέρασμα μπορεῖ νά πετύχει μέσω τοῦ Κουόμινταγκ;

Γι' αὐτό νομίζω πώς τό εἰρηνικό πέρασμα στήν προλεταριακή ἐπανάσταση στήν Κίνα πρέπει νά τό ἀποκλείσουμε.

ΠΕΜΠΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Γιατί ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν δέν ἐπιτίθεται ἐνάντια στόν Τσάγκ Κάι-Σέκ, ἀλλά ἐπιτίθεται ἐνάντια στόν Τσάγκ Τσό-Λίν;

Ἡ ταυτόχρονη ἐπίθεση τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν καί τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ ἐνάντια στό Βορᾶ δέ θολώνει τό μέτωπο πάλης ἐνάντια στήν κινέζικη ἀστική τάξη;».

Ἔ, σύντροφοι, σά νά ζητᾶτε πάρα πολλά ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν. Φυσικά θἆταν πολύ καλό νά τσακίσουμε ταυτόχρονα καί τόν Τσάγκ Τσό-Λίν, καί τόν Τσάγκ Κάι-Σέκ, καί τό Λί Τί-Σίν, καί τόν Γιάν-Σέν. Ὅμως σήμερα ἡ θέση τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν εἶναι τέτια πού δέν τῆς ἐπιτρέπει νά διεξάγει ταυτόχρονη ἐπίθεση καί στά τέσσερα μέτωπα. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν ἀνάλαβε τήν ἐπίθεση ἐνάντια στούς μουκδενικούς, τουλάχιστο γιά δύο αἰτίες.

Πρῶτο, γιατί οἱ μουκδενικοί ἑτοιμάζονται νά χτυπήσουν τό Βουχάν καί θέλουν νά τό ἐκμηδενίσουν, γι' αὐτό ἡ ἐπίθεση ἐνάντια στούς μουκδενικούς ἀποτελεῖ μέτρο ἄμυνας ἀπόλυτα ἀνυπέρθετο.

Δεύτερο, γιατί οἱ βουχανικοί θέλουν νά ἑνωθοῦν μέ τά στρατεύματα τοῦ Φίν Γιούι-Σιάν καί νά προχωρήσουν

παραπέρα γιά τό πλάταιμα τῆς βάσης τῆς ἐπανάστασης, πού ἐπίσης ἀποτελεῖ αὐτή τή στιγμή σοβαρότατη στρατιωτικο-πολιτική ὑπόθεση γιά τό Βουχάν.

Ἡ ταυτόχρονη ἐπίθεση σέ δυό τόσο σπουδαῖα μέτωπα, ὅπως εἶναι τά μέτωπα ἐνάντια στόν Τσάγκ Κάι-Σέκ καί τόν Τσάγκ Τσό-Λίν, ἀποτελεῖ σήμερα ἔργο ἀνώτερο ἀπό τίς δυνάμεις τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν. Δέ μιλῶ πιά καθόλου γιά τήν ἐπίθεση στή Δύση ἐνάντια στό Γιάν-Σέν καί στό Νότο ἐνάντια στό Λί Τί-Σίν.

Τόν καιρό τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, εἴμασταν πιό ἰσχυροί καί παρ' ὅλα αὐτά δέν κατορθώναμε νά διεξάγουμε πετυχημένες ἐπιθετικές ἐπιχειρήσεις σέ ὅλα τά μέτωπα. Ποιούς λόγους ἔχουμε ν' ἀπαιτοῦμε σήμερα περισσότερα ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν;

Κι ἔπειτα, τί θά πεῖ τώρα νά κάνουμε ἐπίθεση ἐνάντια στή Σαγκάη, ὅταν ἀπό τό Βερᾶ κινοῦνται ἐνάντια στό Βουχάν οἱ μουκδενικοί καί οἱ ὀπαδοί τοῦ Βεῦ Πέι-Φοῦ; Θά πεῖ ὅτι διευκολύνουμε τό ἔργο τῶν μουκδενικῶν καί ὅτι ἀναβάλλουμε ἐπ' ἀόριστο τήν ἕνωση μέ τά στρατεύματα τοῦ Φίν, χωρίς νά κερδίσουμε τίποτα στήν Ἀνατολή. Καλύτερα ἄς παραδέρνει γιά τήν ὥρα ὁ Τσάγκ Κάι-Σέκ στήν περιοχή τῆς Σαγκάης, μπλέκοντας ἐκεῖ μέ τούς ἰμπεριαλιστές.

Γιά τή Σαγκάη ἔχουν νά γίνουν ἀκόμα μάχες, καί ὄχι τέτιες πού γίνονται τώρα γιά τό Τσαντσέου κτλ. Ὄχι, ἐκεῖ θά γίνουν πιό σοβαρές μάχες. Ὁ ἰμπεριαλισμός δέ θ' ἀφήσει ἔτσι εὔκολα τή Σαγκάη πού εἶναι παγκόσμιος κόμπος διασταύρωσης σπουδαιότατων συμφερόντων τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ὁμάδων.

Δέ θά ἦταν σκοπιμότερο νά ἑνωθοῦμε πρῶτα μέ τό Φίν, νά δυναμώσουμε ἀρκετά ἀπό στρατιωτική ἄποψη, ν' ἀναπτύξουμε στόν ἀνώτατο βαθμό τήν ἀγροτική ἐπα-

νάσταση, νά κάνουμε ἐντατική δουλιά γιά τή διάλυση τῶν μετόπισθεν καί τοῦ μετώπου τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ καί μετά, ὕστερα ἀπ' αὐτά, νά βάλουμε τό ζήτημα τῆς Σαγκάης σέ ὅλη του τήν ἔκταση; Ἐγώ νομίζω πώς αὐτό θά ἦταν σκοπιμότερο.

Γι' αὐτό ἐδῶ δέν πρόκειται καθόλου γιά «θόλωμα» τοῦ μετώπου πάλης ἐνάντια στήν κινέζικη ἀστική τάξη, γιατί αὐτό ἔτσι κι ἀλλιῶς δέν μπορεῖς νά τό θολώσεις, ἄν ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση ἐξακολουθήσει νά ἀναπτύσσεται, καί σήμερα εἶναι ζήτημα ἄν μπορεῖ ν' ἀμφιβάλλει κανείς ὅτι ἀναπτύσσεται καί θά ἐξακολουθεῖ νά ἀναπτύσσεται. Ἐδῶ, ἐπαναλαβαίνω, δέν πρόκειται γιά «θόλωμα», μά γιά τόν καθορισμό μιᾶς κατάλληλης γιά τόν ἀγώνα ταχτικῆς.

Μερικοί σύντροφοι νομίζουν ὅτι ἡ ἐπίθεση σ' ὅλα τά μέτωπα ἀποτελεῖ τώρα τό βασικό γνώρισμα τῆς ἐπαναστατικότητας. Ὄχι, σύντροφοι, αὐτό δέν εἶναι σωστό. Σήμερα ἡ ἐπίθεση σέ ὅλα τά μέτωπα εἶναι ἀνοησία καί ὄχι ἐπαναστατικότητα. Δέν πρέπει νά μπερδεύουμε τήν ἀνοησία μέ τήν ἐπαναστατικότητα.

ΕΚΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Εἶναι δυνατή μιά κεμαλική ἐπανάσταση στήν Κίνα;».

Γιά τήν Κίνα τή θεωρῶ ἀπίθανη καί γι' αὐτό καί ἀδύνατη.

Ἡ κεμαλική ἐπανάσταση εἶναι δυνατή μόνο σέ χώρες σάν τήν Τουρκία, τήν Περσία, τό Ἀφγανιστάν, ὅπου δέν ὑπάρχει ἤ σχεδόν δέν ὑπάρχει βιομηχανικό προλεταριάτο καί ὅπου δέν ὑπάρχει ἰσχυρή ἀγροτική ἐπανάσταση τῶν χωρικῶν. Ἡ κεμαλική ἐπανάσταση εἶναι ἐπανάσταση τῶν κορυφῶν, τῆς ἐθνικῆς ἐμπορικῆς ἀστικῆς τάξης, ἐπα-

νάσταση πού γεννήθηκε στήν πάλη ἐνάντια στούς ξένους ἰμπεριαλιστές καί πού στήν παραπέρα ἀνάπτυξή της στρέφεται οὐσιαστικά ἐνάντια στούς ἀγρότες καί τούς ἐργάτες, ἐνάντια στίς ἴδιες τίς δυνατότητες τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης.

Κεμαλική ἐπανάσταση δέν εἶναι δυνατή στήν Κίνα γιατί:

α) ἐκεῖ, στήν Κίνα, ὑπάρχει ἕνα ὁρισμένο ἐλάχιστο ὅριο μαχητικοῦ καί δραστήριου βιομηχανικοῦ προλεταριάτου, πού ἔχει τεράστιο κύρος ἀνάμεσα στούς ἀγρότες·

β) ἐκεῖ ἔχει ἀναπτυχθεῖ μιά ἀγροτική ἐπανάσταση πού σαρώνει στό δρόμο της τίς ἐπιβιώσεις τῆς φεουδαρχίας.

Τά πολλά ἑκατομμύρια τῆς ἀγροτιᾶς, πού πῆραν κιόλας στά χέρια τους τή γῆ σέ μιά σειρά ἐπαρχίες καί πού στήν πάλη τους καθοδηγοῦνται ἀπ' τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο τῆς Κίνας,—αὐτό εἶναι τό ἀντιφάρμακο ἐνάντια στή δυνατότητα τῆς λεγόμενης κεμαλικῆς ἐπανάστασης.

Δέν μποροῦμε νά βάζουμε στήν ἴδια μοίρα τό κόμμα τῶν κεμαλικῶν καί τό κόμμα τοῦ ἀριστεροῦ Κουόμινταγκ τοῦ Βουχάν, ὅπως ἐπίσης δέν μποροῦμε νά βάζουμε στήν ἴδια μοίρα τήν Τουρκία καί τήν Κίνα. Στήν Τουρκία δέν ὑπάρχουν τέτια κέντρα, σάν τή Σαγκάη, τό Βουχάν, τό Νανκίν, τό Τιέν-Τσίν κλπ. Ἡ Ἄγκυρα ἀπέχει πολύ ἀπό τό Βουχάν, ὅπως καί τό κόμμα τῶν κεμαλικῶν ἀπέχει πολύ ἀπ' τό ἀριστερό Κουόμινταγκ.

Πρέπει ἐπίσης νά ἔχουμε ὑπόψη μας τή διαφορά ἀνάμεσα στήν Κίνα καί τήν Τουρκία ἀπό τήν ἄποψη τῆς διεθνοῦς κατάστασης. Σχετικά μέ τήν Τουρκία ὁ ἰμπεριαλισμός πέτυχε κιόλας μιά ὁλόκληρη σειρά ἀπό τίς βασικές διεκδικήσεις του ἀποσπώντας ἀπ' τήν Τουρκία τή Συρία, τήν Παλαιστίνη, τή Μεσοποταμία καί ἄλλα σπουδαῖα γιά

τούς ἰμπεριαλιστές σημεῖα. Σήμερα ἡ Τουρκία ὑποβιβάστηκε σ' ἕνα μικρό σέ ἔκταση κράτος μέ πληθυσμό 10—12 ἑκατομμύρια. Δέν ἀποτελεῖ οὔτε σοβαρή ἀγορά, οὔτε ἀποφασιστικό σημεῖο τοποθέτησης κεφαλαίων γιά τόν ἰμπεριαλισμό. Αὐτό μπόρεσε νά γίνει γιατί, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ἡ παλιά Τουρκία ἀποτελοῦσε ἕνα κράμα ἀπό ἐθνότητες, καί συμπαγής τουρκικός πληθυσμός ὑπῆρχε μόνο στή Μικρά Ἀσία.

Δέ συμβαίνει τό ἴδιο μέ τήν Κίνα. Ἡ Κίνα εἶναι μιά χώρα μέ συμπαγῆ ἀπό ἐθνική ἄποψη πληθυσμό μερικῶν ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων καί ἀποτελεῖ σπουδαιότατη παγκόσμια ἀγορά πούλησης κι ἐξαγωγῆς κεφαλαίου. Ἄν ἐκεῖ, στήν Τουρκία, ὁ ἰμπεριαλισμός μποροῦσε νά ἱκανοποιηθεῖ μέ τήν ἀπόσπαση μιᾶς σειρᾶς σπουδαιότατων περιοχῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἐκμεταλλευόμενος τούς ἐθνικούς ἀνταγωνισμούς ἀνάμεσα στούς τούρκους καί τούς ἄραβες στό ἐσωτερικό τῆς παλιᾶς Τουρκίας, ἐδῶ, στήν Κίνα, ὁ ἰμπεριαλισμός πρέπει νά χτυπᾶ τό ζωντανό σῶμα τῆς ἐθνικῆς Κίνας, κόβοντάς το κομμάτια κι ἀφαιρώντας ἀπ' αὐτό ὁλόκληρες ἐπαρχίες, γιά νά διατηρήσει τίς παλιές του θέσεις ἤ τουλάχιστο γιά νά συγκρατήσει ἕνα μέρος αὐτῶν τῶν θέσεων.

Γι' αὐτό, ἄν ἐκεῖ, στήν Τουρκία, ἡ πάλη ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό μπόρεσε νά τελειώσει μέ μιά κολοβή ἀντιιμπεριαλιστική ἐπανάσταση ἀπό μέρους τῶν κεμαλικῶν, ἐδῶ, στήν Κίνα, ἡ πάλη ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό πρέπει νά πάρει βαθιά λαϊκό καί ἔκδηλα ἐθνικό χαρακτήρα καί νά βαθαίνει βῆμα πρός βῆμα, φθάνοντας ὥς τίς ἀπεγνωσμένες συγκρούσεις μέ τόν ἰμπεριαλισμό καί συγκλονίζοντας τά ἴδια τά βάθρα τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλισμοῦ.

Τό πιό μεγάλο λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης (Ζηνόβιεφ, Ράντεκ, Τρότσκι) εἶναι ὅτι δέ βλέπει ὅλη αὐτή τή δια-

φορά ἀνάμεσα στήν Τουρκία καί τήν Κίνα, συγχέει τήν κεμαλική ἐπανάσταση μέ τήν ἀγροτική ἐπανάσταση καί τά ρίχνει ὅλα χωρίς διάκριση σ' ἕνα σωρό.

Ξέρω πώς ἀνάμεσα στούς κινέζους ἐθνικιστές ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ὑποθάλπουν τήν ἰδέα τοῦ κεμαλισμοῦ. Σήμερα δέν εἶναι λίγοι ἐκεῖ οἱ μνηστῆρες γιά τό ρόλο τοῦ Κεμάλ. Πρῶτος ἀνάμεσά τους ὁ Τσάγκ Κάι-Σέκ. Ξέρω πώς μερικοί γιαπωνέζοι δημοσιογράφοι ἔχουν τήν τάση νά θεωροῦν τόν Τσάγκ Κάι-Σέκ κινέζο Κεμάλ. Ὅμως ὅλα αὐτά εἶναι ὄνειρα, αὐταπάτες τῶν κατατρομαγμένων ἀστῶν. Στήν Κίνα πρέπει νά νικήσουν εἴτε οἱ κινέζοι Μουσολίνι, σάν τούς Τσάγκ Τσό-Λίν καί τόν Τσάγκ Τσούν-Τσάν, γιά νά ἀνατραποῦν ἔπειτα ἀπό τήν ὁρμή τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης, εἴτε τό Βουχάν.

Ὁ Τσάγκ Κάι-Σέκ καί οἱ συνεργάτες του, πού προσπαθοῦν νά κρατηθοῦν στή μέση ἀνάμεσα στά δυό αὐτά στρατόπεδα, θά πέσουν ἀναπόφευχτα καί θά συμμεριστοῦν τήν τύχη τοῦ Τσάγκ Τσό-Λίν καί τοῦ Τσάγκ Τσούν-Τσάν.

ΕΒΔΟΜΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Πρέπει ἄραγε σήμερα νά ριχτεῖ τό σύνθημα τῆς ἄμεσης κατάληψης τῆς γῆς ἀπό τήν ἀγροτιά στήν Κίνα καί πῶς πρέπει νά ἐκτιμήσουμε τίς περιπτώσεις κατάληψης τῆς γῆς στό Χουνάν;».

Νομίζω πώς πρέπει. Στήν πραγματικότητα τό σύνθημα τῆ δήμευσης τῆς γῆς ἐφαρμόζεται κιόλας σέ μερικές περιφέρειες. Σέ μιά ὁλόκληρη σειρά περιφέρειες, ὅπως στό Χουνάν, στό Χουπέι κλπ., οἱ ἀγρότες, ἀπ' τά κάτω, παίρνουν κιόλας στήν κατοχή τους τή γῆ, δημιουργοῦν δικά τους δικαστήρια, δική τους δικαιοσύνη, δική τους αὐτοάμυνα. Νομίζω ὅτι στό πιό κοντινό μέλλον ὅλη ἡ ἀγροτιά τῆς Κίνας θά ταχθεῖ μέ τό σύνθημα τῆς δήμευσης τῆς γῆς. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ δύναμη τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ἄν τό Βουχάν θέλει νά νικήσει, ἄν θέλει νά δημιουργήσει μιά πραγματική δύναμη καί ἐνάντια στόν Τσάγκ Τσό-Λίν, καί ἐνάντια στόν Τσάγκ Κάι-Σέκ, καί ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστές, πρέπει νά ὑποστηρίξει μέ ὅλα τά μέσα τήν ἀγροτική ἐπανάσταση τῶν χωρικῶν γιά τήν κατάληψη τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων.

Εἶναι ἀνόητο νά νομίζουμε πώς μποροῦμε νά καταβάλουμε τή φεουδαρχία καί τόν ἰμπεριαλισμό στήν Κίνα μόνο μέ τίς στρατιωτικές δυνάμεις. Χωρίς τήν ἀγροτική ἐπανάσταση καί χωρίς τήν ἐνεργό ὑποστήριξη τοῦ στρατοῦ τοῦ Βουχάν ἀπό τά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν εἶναι ἀδύνατο νά καταβάλουμε τέτιες δυνάμεις.

Τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ συχνά ἡ ἀντιπολίτευση τό ἐκτιμᾶ σάν ὑποχώρηση τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Αὐτό εἶναι λάθος. Οἱ ἄνθρωποι πού ἐκτιμοῦν τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ σάν ὑποχώρηση τῆς κινέζικης ἐπανάστασης εἶναι στήν πράξη ὑπέρ τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ, εἶναι στήν πράξη ὑπέρ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ στό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν. Ὅπως φαίνεται, πιστεύουν ὅτι ἄν ὁ Τσάγκ Κάι-Σέκ δέν ἀποσκιρτοῦσε ἡ ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης θά πήγαινε καλύτερα. Αὐτό εἶναι ἀνόητο κι ὄχι ἐπαναστατικό. Τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ στήν πραγματικότητα ὁδήγησε στό ξεκαθάρισμα τοῦ Κουόμιντανγκ ἀπό τούς σκάρτους καί στή μετατόπιση τοῦ πυρήνα τοῦ Κουόμιντανγκ πρός τά ἀριστερά. Φυσικά τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ δέν μποροῦσε νά μή στοιχίσει τή μερική ἥττα τῶν ἐργατῶν σέ μιά σειρά περιφέρειες. Πρόκειται ὅμως μόνο γιά μερι-

κή καί προσωρινή ήττα. Στήν πραγματικότητα μέ τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ ή ἐπανάσταση στό σύνολό της μπῆκε σέ μιά ἀνώτερη φάση τῆς ἀνάπτυξής της, στή φάση τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος.

Σ' αὐτό βρίσκεται ή δύναμη καί ή ἰσχή τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Δέν πρέπει νά ἐξετάζουμε τήν πορεία τῆς ἐπανάστασης σάν πορεία σέ συνεχῆ ἀνιούσα γραμμή. Αὐτή εἶναι μιά ἀντίληψη γιά τήν ἐπανάσταση παρμένη ἀπ' τά βιβλία κι ὄχι ἀπ' τήν πραγματικότητα. Ἡ ἐπανάσταση κινεῖται πάντα μέ ζίγκ-ζάγκ, κάνοντας ἐπιθέσεις καί συντρίβοντας τό παλιό καθεστώς σέ ὁρισμένες περιοχές καί παθαίνοντας μερικές ἧττες καί ὑποχωρώντας σέ ἄλλες περιοχές. Τό πραξικόπημα τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ εἶναι ἕνα ἀπό τά ζίγκ-ζάγκ στήν πορεία τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, πού χρειάστηκε γιά νά ξεκαθαριστεῖ ή ἐπανάσταση ἀπό τούς σκάρτους καί νά τραβήξει πρός τά μπρός στό δρόμο ἑνός ρωμαλέου ἀγροτικοῦ κινήματος.

Ὅμως, γιά νά μπορέσει νά διαμορφωθεῖ αὐτό τό ἀγροτικό κίνημα, πρέπει νά ἔχει τό δικό του γενικό σύνθημα. Αὐτό τό σύνθημα εἶναι ή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων.

ΟΓΔΟΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Γιατί τό σύνθημα τῆς ὀργάνωσης τῶν Σοβιέτ εἶναι λαθεμένο αὐτή τή στιγμή;

Δέν ἀπειλεῖται ἄραγε τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας ἀπό τόν κίνδυνο νά μείνει στήν οὐρά τοῦ κινήματος ὕστερα ἀπό τίς περιπτώσεις ὀργάνωσης Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν στό Χονάν;».

Γιά ποιά Σοβιέτ πρόκειται, γιά τά προλεταριακά Σοβιέτ ἤ γιά τά μή προλεταριακά Σοβιέτ, γιά τά Σοβιέτ «τῶν ἀγροτῶν», τά Σοβιέτ «τῶν ἐργαζομένων», τά «λαϊκά» Σοβιέτ; Ὁ Λένιν στίς θέσεις του στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς μιλοῦσε γιά τή δημιουργία «Σοβιέτ τῶν ἀγροτῶν», «Σοβιέτ τῶν ἐργαζομένων» στίς καθυστερημένες χῶρες τῆς Ἀνατολῆς. Εἶχε ὑπόψη του χῶρες, σάν τήν Κεντρική Ἀσία, ὅπου «δέν ὑπάρχει ἤ σχεδόν δέν ὑπάρχει βιομηχανικό προλεταριάτο». Εἶχε ὑπόψη του χῶρες, σάν τήν Περσία, τό Ἀφγανιστάν κλπ. Ἔτσι οὐσιαστικά ἐξηγιέται καί τό γεγονός ὅτι στίς θέσεις τοῦ Λένιν δέν ὑπάρχει οὔτε λέξη γιά ὀργάνωση Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν σέ χῶρες σάν κι αὐτές.

Ἀπ' αὐτό ὅμως φαίνεται ὅτι οἱ θέσεις τοῦ Λένιν δέν ἀφοροῦσαν τήν Κίνα, πού γι' αὐτή δέν μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἐκεῖ «δέν ὑπάρχει ἤ σχεδόν δέν ὑπάρχει βιομηχανικό προλεταριάτο», ἀλλά ἄλλες χῶρες τῆς Ἀνατολῆς πιό καθυστερημένες.

Ὥστε ἐδῶ πρόκειται γιά ἄμεση δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα. Ὥστε στή λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας ὄχι τίς θέσεις τοῦ Λένιν, ἀλλά τίς θέσεις τοῦ Ρόι, πού ψηφίστηκαν κι αὐτές ἀπό τό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, θέσεις ὅπου γίνεται λόγος γιά τή δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν σέ χῶρες σάν τήν Κίνα καί τίς Ἰνδίες. Οἱ θέσεις αὐτές ὅμως λένε ὅτι τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν πρέπει νά δημιουργοῦνται σ' αὐτές τίς χῶρες στό πέρασμα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Τί εἶναι τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν; Τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν

βουλευτῶν εἶναι κυρίως ὄργανα ἐξέγερσης ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα ἐξουσία, ὄργανα πάλης γιά τή νέα ἐπαναστατική ἐξουσία, ὄργανα τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν εἶναι ταυτόχρονα κέντρα ὀργάνωσης τῆς ἐπανάστασης.

Ὅμως τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν μποροῦν νά εἶναι κέντρα ὀργάνωσης τῆς ἐπανάστασης μόνο στήν περίπτωση, πού εἶναι ὄργανα ἀνατροπῆς τῆς ὑπάρχουσας ἐξουσίας, ὄργανα τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Ἄν δέν εἶναι ὄργανα τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, δέν μποροῦν νά εἶναι καί κέντρα ὀργάνωσης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Αὐτό δέ θέλει νά τό καταλάβει ἡ ἀντιπολίτευση πού καταπολεμᾶ τή λενινιστική ἀντίληψη γιά τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν.

Τί σημαίνει σήμερα δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν, στήν περιοχή λογουχάρη ὅπου δρᾶ ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν; Σημαίνει δημιουργία δυαδικῆς ἐξουσίας, δημιουργία ὀργάνων ἐξέγερσης ἐνάντια στήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν. Πρέπει ἄραγε οἱ κινέζοι κομμουνιστές νά ἀνατρέψουν τώρα τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν; Εἶναι φανερό ὅτι δέν πρέπει. Ἀντίθετα, πρέπει νά τήν ὑποστηρίξουν μετατρέποντάς την σέ ὄργανο πάλης ἐνάντια στόν Τσάγκ Τσό-Λίν, ἐνάντια στόν Τσάγκ Κάι-Σέκ, ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί τούς ντζέντρι, ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό.

Ἄν ὅμως τό κομμουνιστικό κόμμα δέν πρέπει νά ἀνατρέψει τώρα τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν, τότε γιατί νά δημιουργοῦμε ἀπό τ ώ ρ α Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν;

Ἕνα ἀπό τά δυό:

ε ἴ τ ε δημιουργοῦνται ἀπό τώρα κιόλας Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν, γιά νά ἀνατρέψουν τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν, πράγμα πού αὐτή τή στιγμή δέν εἶναι σωστό καί δέν ἐπιτρέπεται·

ε ἴ τ ε, δημιουργώντας ἀπό τώρα κιόλας Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν, οἱ κομμουνιστές δέν ἐφαρμόζουν πολιτική ἀνατροπῆς τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν, τά Σοβιέτ δέ μετατρέπονται σέ ὄργανα τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, καί τότε αὐτά τά Σοβιέτ πεθαίνουν καί μεταβάλλονται σέ παρωδία Σοβιέτ.

Ἐνάντια σ' αὐτό ἀκριβῶς τό πράγμα προειδοποιοῦσε πάντα ὁ Λένιν, ὅταν μιλοῦσε γιά δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν.

Ἡ «ἐρώτησή» σας μιλάει γιά ἐμφάνιση Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν στό Χονάν καί λέει ὅτι τό κομμουνιστικό κόμμα διατρέχει τόν κίνδυνο νά μείνει στήν οὐρά τοῦ κινήματος, ἄν δέν πάει στίς μάζες μέ τό σύνθημα τῆς δημιουργίας Σοβιέτ. Αὐτά εἶναι ἀνοησίες σύντροφοι. Στό Χονάν δέν ὑπάρχουν σήμερα κανενός εἴδους Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Πρόκειται γιά μπλόφα πού τή σκάρωσε ὁ ἀγγλικός τύπος. Ἐκεῖ ὑπάρχουν «κόκκινες λόγχες»[63], ὑπάρχουν ἀγροτικές ἑνώσεις, ἀλλά γιά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν δέ γίνεται οὔτε κουβέντα γιά τήν ὥρα.

Μποροῦν βέβαια νά δημιουργηθοῦν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν. Αὐτό δέν εἶναι καί πολύ δύσκολη δουλιά. Ὅμως τό ζήτημα δέν εἶναι νά δημιουργηθοῦν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀλλά νά μετατραποῦν σέ ὄργανα τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Χωρίς αὐτό τά Σοβιέτ εἶναι κούφια φράση, εἶναι παρωδία Σοβιέτ. Τό νά δημιουργεῖς πρίν ἀπό τήν ὥρα τους Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, γιά νά τά χρεωκοπήσεις ἀργότερα καί νά τά μετατρέψεις σέ κούφια φράση, σημαίνει ἴσα-ἴσα ὅτι διευκολύνεις τή μετατροπή τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κίνας ἀπό ἡγέτη τῆς ἀστικο-

δημοκρατικῆς ἐπανάστασης σέ ἐξάρτημα τῶν κάθε λογῆς «ὑπεραριστερῶν» ἀσκήσεων μέ τά Σοβιέτ.

Κι ὁ πρῶτος πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς Πετρούπολης τό 1905, ὁ Χρουσταλιόφ, ζητοῦσε τήν ἀποκατάσταση, συνεπῶς καί τή δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν τό καλοκαίρι τοῦ 1906, νομίζοντας ὅτι τά Σοβιέτ εἶναι ἱκανά μόνα τους νά ἀνατρέψουν τό συσχετισμό τῶν ταξικῶν δυνάμεων ἀνεξάρτητα ἀπό τήν κατάσταση. Ὁ Λένιν τότε τάχθηκε ἐνάντια στό Χρουσταλιόφ λέγοντας ὅτι δέν πρέπει νά δημιουργήσουμε τό καλοκαίρι τοῦ 1906 Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, γιατί ἡ ὀπισθοφυλακή (ἡ ἀγροτιά) δέν ἔφτασε ἀκόμα τήν ἐμπροσθοφυλακή (τό προλεταριάτο) καί ὅτι κάτω ἀπό τέτιες συνθῆκες εἶναι ἐπικίνδυνο καί ἄστοχο νά δημιουργοῦμε Σοβιέτ καί νά ρίχνουμε ἔτσι τό σύνθημα τῆς ἐξέγερσης.

Ἀπ' αὐτό ὅμως βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι, **πρῶτο**, δέν ἐπιτρέπεται νά μεγαλοποιοῦμε τό ρόλο αὐτῶν καθαυτῶν τῶν Σοβιέτ, καί δεύτερο, στή δημιουργία τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν δέν μποροῦμε νά μήν παίρνουμε ὑπόψη μας τίς συνθῆκες πού μᾶς περιβάλλουν.

Πρέπει γενικά νά δημιουργήσουμε Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν στήν Κίνα;

Μάλιστα, πρέπει νά δημιουργήσουμε. Θά χρειαστεῖ νά τά δημιουργήσουμε ὕστερα ἀπό τό δυνάμωμα τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν, ὕστερα ἀπ' τό φούντωμα τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης, ὅταν θά περνᾶμε ἀπό τήν ἀγροτική ἐπανάσταση, ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Ὅταν δημιουργοῦμε Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν σημαίνει ὅτι βάζουμε τίς βάσεις τῆς

Σοβιετικῆς ἐξουσίας στήν Κίνα. Ὅταν ὅμως βάζουμε τίς βάσεις τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, σημαίνει ὅτι βάζουμε τίς βάσεις τῆς δυαδικῆς ἐξουσίας καί ὅτι προσανατολιζόμαστε στήν ἀντικατάσταση τῆς σημερινῆς κουομινταγγκικῆς ἐξουσίας τοῦ Βουχάν μέ μιά Σοβιετική ἐξουσία.

Νομίζω πώς δέν ἦρθε ἀκόμα ἡ ὥρα γι' αὐτό τό πράγμα.

Στήν «ἐρώτησή» σας γίνεται λόγος γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στήν Κίνα.

Καί τί χρειάζεται γιά νά διεκολυνθεῖ τό κινέζικο προλεταριάτο νά παίξει τό ρόλο τοῦ ἀρχηγοῦ, τό ρόλο τοῦ ἡγεμόνα στή σημερινή ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση;

Γι' αὐτό χρειάζεται, πρίν ἀπ' ὅλα, τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας ν' ἀποτελεῖ μονολιθική ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τό πρόγραμμά της, μέ τήν πλατφόρμα της, μέ τή δική της ὀργάνωση, μέ τή δική της γραμμή.

Γι' αὐτό χρειάζεται, δεύτερο, οἱ κινέζοι κομμουνιστές νά βρίσκονται στίς πρῶτες γραμμές τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος τῶν χωρικῶν, νά διδάσκουν τούς ἀγρότες, καί ἰδιαίτερα τήν ἀγροτική φτωχολογιά νά ὀργανώνεται σέ ἐπαναστατικές ἑνώσεις καί ἐπιτροπές καί νά παλαίβει γιά τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων.

Γι' αὐτό χρειάζεται, τρίτο, οἱ κινέζοι κομμουνιστές νά δυναμώνουν μέσα στό στρατό, νά τόν ἐπαναστατικοποιοῦν, νά τόν μεταμορφώνουν καί νά τόν μετατρέπουν ἀπό ὅπλο ὁρισμένων τυχοδιωχτῶν σέ ὅπλο τῆς ἐπανάστασης.

Γι' αὐτό χρειάζεται, τέλος, οἱ κινέζοι κομμουνιστές νά παίρνουν μέρος στά τοπικά καί κεντρικά ὄργανα τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν, στά τοπικά καί κεντρικά ὄργανα τοῦ Κουόμινταγκ τοῦ Βουχάν καί νά ἐφαρμόζουν ἐκεῖ ἀποφασιστική πολιτική γιά τό παραπέρα φούντωμα τῆς

ἐπανάστασης τόσο ἐνάντια στούς τσιφλικάδες ὅσο καί ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό.

Ἡ ἀντιπολίτευση νομίζει ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας θά διατηρήσει τήν αὐτοτέλειά του μέ τήν ἀπόσπασή του ἀπό τίς ἐπαναστατικές-δημοκρατικές δυνάμεις καί τήν ἔξοδό του ἀπό τό Κουόμιντανγκ καί τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν. Ὅμως αὐτή θά ἦταν μιά ἀρκετά ἀμφίβολη «αὐτοτέλεια», σάν κι αὐτή γιά τήν ὁποία μιλοῦσαν οἱ μενσεβίκοι στή χώρα μας τό 1905. Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ μενσεβίκοι, παίρνοντας τότε θέση ἐνάντια στό Λένιν, ἔλεγαν: «Δέν μᾶς χρειάζεται ἡγεμονία, ἀλλά αὐτοτέλεια τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος». Ὁ Λένιν ἀπαντοῦσε τότε σωστά, ὅτι αὐτό εἶναι ἄρνηση τῆς αὐτοτέλειας, γιατί ἡ ἀντιπαράθεση τῆς αὐτοτέλειας στήν ἡγεμονία σημαίνει μετατροπή τοῦ προλεταριάτου σέ ἐξάρτημα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης.

Νομίζω ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση, πού μιλάει τώρα γιά αὐτοτέλεια τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κίνας καί ταυτόχρονα ἀπαιτεῖ τήν ἔξοδο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κίνας ἀπό τό Κουόμιντανγκ καί τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν ἤ κάνει ὑπαινιγμό γιά μιά τέτια ἔξοδο, κατρακυλᾶ στό δρόμο τῆς μενσεβίκικης «αὐτοτέλειας» τῆς περιόδου τοῦ 1905. Τό κομμουνιστικό κόμμα μπορεῖ νά διατηρήσει τήν πραγματική αὐτοτέλεια καί τήν πραγματική ἡγεμονία μόνο στήν περίπτωση πού θά γίνει ἡ καθοδηγητική δύναμη τόσο μέσα στό Κουόμιντανγκ, ὅσο καί ἔξω ἀπ' αὐτό, μέσα στίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων.

Ὄχι ἔξοδος ἀπό τό Κουόμιντανγκ, ἀλλά ἐξασφάλιση τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, τόσο μέσα στό Κουόμιντανγκ, ὅσο καί ἔξω ἀπό τό Κουόμιντανγκ—αὐτό ἀπαιτεῖται τώρα ἀπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας, ἄν θέλει νά εἶναι πραγματικά αὐτοτελές.

ΕΝΑΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Εἶναι δυνατό σήμερα νά μπεῖ ζήτημα σχηματισμοῦ ταχτικοῦ Κόκκινου Στρατοῦ στήν Κίνα;».

Νομίζω πώς σάν προοπτική τό ζήτημα αὐτό πρέπει νά τό ἔχουμε ὁπωσδήποτε ὑπόψη μας. Ὅμως, ἄν τό ζήτημα μπαίνει πραχτικά, τότε τώρα ἀμέσως, αὐτή τή στιγμή, δέν εἶναι δυνατό νά ἀντικατασταθεῖ ὁ σημερινός στρατός μέ νέο στρατό, μέ Κόκκινο Στρατό, γιά τόν ἁπλούστατο λόγο ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε γιά νά τόν ἀντικαταστήσει.

Τό βασικό *τώρα* εἶναι, καλυτερεύοντας τό στρατό πού ὑπάρχει καί ἐπαναστατικοποιώντας τον μέ ὅλα τά δυνατά μέσα, νά μποῦν ἀπό τώρα κιόλας οἱ βάσεις τῶν νέων ἐπαναστατικῶν συνταγμάτων καί μεραρχιῶν πού θά ἀποτελοῦνται ἀπό ἐπαναστατημένους ἀγρότες πού πέρασαν ἀπό τό σχολειό τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης καί ἀπό ἐπαναστατημένους ἐργάτες, νά δημιουργηθοῦν μιά σειρά νέα, πραγματικά ἔμπιστα σώματα μέ ἔμπιστα διοικητικά στελέχη καί νά μετατραποῦν σέ στήριγμα τῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν.

Αὐτά ἀκριβῶς τά σώματα θ' ἀποτελέσουν τόν πυρήνα τοῦ νέου στρατοῦ πού θά ἐξελιχθεῖ ὕστερα σέ Κόκκινο Στρατό.

Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο καί γιά τόν ἀγώνα στά μέτωπα, καί ἰδιαίτερα, γιά τήν πάλη στά μετόπισθεν ἐνάντια σ' ὅλους τούς ἀντεπαναστάτες πού θά ξεφυτρώσουν.

Χωρίς αὐτό δέν ὑπάρχει ἐγγύηση ἐνάντια στίς ἀποτυχίες στά μετόπισθεν καί στό μέτωπο, ἐνάντια στίς αὐτομολήσεις καί τίς προδοσίες.

Νομίζω ὅτι αὐτός ὁ δρόμος εἶναι γιά τήν ὥρα ὁ μόνος δυνατός καί κατάλληλος δρόμος.

ΔΕΚΑΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

«Μπορεῖ νά ριχτεῖ σήμερα, τή στιγμή τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀστική τάξη τό σύνθημα τῆς ἐθνικοποίησης τῶν κινέζικων ἐπιχειρήσεων;

Κάτω ἀπό ποιούς ὅρους μποροῦν νά ἐθνικοποιηθοῦν οἱ ξένες φάμπρικες στήν Κίνα καί ἄν αὐτό θά ὁδηγήσει σέ ταυτόχρονη ἐθνικοποίηση τῶν κινέζικων ἐπιχειρήσεων;».

Γενικά νομίζω ὅτι τό ζήτημα δέν ὡρίμασε ἀκόμα γιά τό πέρασμα στήν ἐθνικοποίηση τῶν κινέζικων ἐπιχειρήσεων. Ὅμως δέν ἀποκλείεται τό ἐπίμονο σαμποτάζ ἀπό μέρους τῶν κινέζων ἐπιχειρηματιῶν, τό κλείσιμο μιᾶς ὁλόκληρης σειρᾶς τέτιων ἐπιχειρήσεων καί ἡ τεχνητή δημιουργία ἀνεργίας, νά ἀναγκάσει τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν ν' ἀρχίσει ἀπό τώρα κιόλας τήν ἐθνικοποίηση μερικῶν τέτιων ἐπιχειρήσεων καί νά τίς βάλει σέ λειτουργία μέ δικές της δυνάμεις.

Εἶναι πιθανό ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν ν' ἀναγκαστεῖ ἀπό τώρα κιόλας νά ἐφαρμόσει σέ ὁρισμένες περιπτώσεις ἕνα τέτιο μέτρο, σάν μέτρο προειδοποιητικό, ἐνάντια στούς ἐξαιρετικά κακόβουλους καί ἀντεπαναστάτες ἐπιχειρηματίες.

Ὅσο γιά τίς ξένες ἐπιχειρήσεις, ἡ ἐθνικοποίησή τους εἶναι ζήτημα τοῦ μέλλοντος. Ἐθνικοποίηση αὐτῶν τῶν ἐπιχειρήσεων σημαίνει κήρυξη ἀνοιχτοῦ πολέμου ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστές. Ὅμως, γιά νά κηρύξει κανείς ἕναν τέτιο πόλεμο, χρειάζεται μιά κάπως διαφορετική κατάσταση, πιό εὐνοϊκή ἀπ' τήν τωρινή.

Νομίζω πώς στό σημερινό στάδιο τῆς ἐπανάστασης τώρα πού ἡ ἐπανάσταση δέν ἔχει ἀκόμα δυναμώσει, ἕνα τέτιο μέτρο εἶναι πρόωρο καί γι' αὐτό ἄστοχο.

Τό καθῆκον δέν εἶναι τώρα αὐτό, ἀλλά νά φουντώσει στόν ἀνώτατο βαθμό ἡ φλόγα τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης, νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτή τήν ἐπανάσταση, νά δυναμώσει τό Βουχάν καί νά μετατραπεῖ σέ κέντρο πάλης ἐνάντια σ' ὅλους τούς ἐχθρούς τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Δέν πρέπει κανείς νά φορτώνει ταυτόχρονα στίς πλάτες του ὅλα μαζί τά καθήκοντα, κινδυνεύοντας νά κοψομεσιαστεῖ. Τόσο περισσότερο πού τό Κουόμινταγκ καί ἡ κυβέρνησή του δέν εἶναι κατάλληλα γιά τήν ἐκπλήρωση τέτιων θεμελιακῶν καθηκόντων, ὅπως τό καθῆκον τῆς ἀπαλλοτρίωσης τῆς κινέζικης καί ξένης ἀστικῆς τάξης.

Γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτῶν τῶν καθηκόντων χρειάζεται ἄλλη κατάσταση, ἄλλη φάση τῆς ἐπανάστασης, ἄλλα ὄργανα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας.

Ι. Στάλιν. Ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα καί τά λάθη τῆς ἀντιπολίτευσης. Μόσχα-Λένινγκραντ. 1927.

ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΧΤΑΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΤΩΧΗΣ ΑΓΡΟΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ

Ἀπάντηση στό Σ. Ποκρόφσκι

Νομίζω ὅτι τό γράμμα σας τῆς 2 τοῦ Μάη αὐτοῦ τοῦ χρόνου δέ δίνει οὔτε ἀφορμή, οὔτε βάση γιά ν' ἀπαντήσω λεπτομερειακά σ' ὅλα, ἄς ποῦμε, τά σημεῖα.

Οὐσιαστικά δέν παρουσιάζει τίποτα ἰδιαίτερα τό καινούργιο σέ σύγκριση μέ τό γράμμα τοῦ Γιάν-σκι.

Ἄν παρ' ὅλα αὐτά ἀπαντῶ στό γράμμα σας, αὐτό γίνεται γιατί περιέχει μερικά στοιχεῖα πού ἀναστηλώνουν ἄμεσα τόν καμενεφισμό τῆς περιόδου Ἀπρίλη—Μάη 1917. Θεωρῶ ἀπαραίτητο ν' ἀπαντήσω σύντομα στό γράμμα σας μόνο καί μόνο γιά νά ξεσκεπάσω τά στοιχεῖα αὐτά τῆς ἀναστήλωσης τοῦ καμενεφισμοῦ.

1) Στό γράμμα σας λέτε ὅτι «στήν πραγματικότητα στήν περίοδο ἀπό τό Φλεβάρη ὥς τόν Ὀχτώβρη εἴχαμε τό σύνθημα τῆς συμμαχίας μ' ὅλη τήν ἀγροτιά», ὅτι «στήν περίοδο ἀπό τό Φλεβάρη πρός τόν Ὀχτώβρη τό κόμμα ὑποστήριζε καί ὑπεράσπιζε τό παλιό του σύνθημα σχετικά μέ τήν ἀγροτιά, τό σύνθημα τῆς συμμαχίας μ' ὅλη τήν ἀγροτιά σάν σύνολο».

Μ' ἄλλα λόγια, πρῶτο, στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη (Ἀπρίλης—Ὀχτώβρης 1917), οἱ μπολσεβίκοι δέν ἔβαζαν σάν καθῆκον τους νά χαράξουν μιά

διαχωριστική γραμμή ἀνάμεσα στή φτωχή ἀγροτιά καί στούς εὔπορους ἀγρότες, ἀλλά ἔπαιρναν τήν ἀγροτιά σάν σύνολο.

Μ' ἄλλα λόγια, δεύτερο, στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη οἱ μπολσεβίκοι δέν ἀντικατάστησαν τό παλιό σύνθημα: «διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς», μέ τό νέο σύνθημα: «διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς», ἀλλά παράμειναν στίς παλιές θέσεις πού δόθηκαν τό 1905 στή μπροσούρα τοῦ Λένιν «Δυό ταχτικές».

Μ' ἄλλα λόγια, τρίτο, ἡ μπολσεβίκικη πολιτική τῆς πάλης ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις καί τή συμβιβαστική πολιτική τῶν Σοβιέτ, στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη (Μάρτης—Ὀχτώβρης 1917), ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς στά Σοβιέτ καί στό μέτωπο, ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντεπανάσταση, ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις καί τή συμβιβαστική πολιτική, πού πῆραν ἰδιαίτερα ὀξύ χαρακτήρα στίς μέρες τοῦ Ἰούλη, ὅταν τά Σοβιέτ μέ ἐπικεφαλῆς τούς συμβιβαστές σοσιαλεπαναστάτες καί μενσεβίκους συνεργάζονταν μαζί μέ τούς ἀντεπαναστάτες στρατηγούς γιά τήν ἀπομόνωση τῶν μπολσεβίκων—μ' ἄλλα λόγια ἡ πάλη τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια σ' αὐτές τίς ταλαντεύσεις καί τή συμβιβαστική στάση ὁρισμένων στρωμάτων τῆς ἀγροτιᾶς ἦταν χωρίς περιεχόμενο καί ἀπόλυτα περιττή.

Μ' ἄλλα λόγια, τέλος, ὁ Κάμενεφ εἶχε δίκιο, ὅταν ὑπεράσπιζε τόν Ἀπρίλη—Μάη τοῦ 1917 τό παλιό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, καί εἶχε ἄδικο ὁ Λένιν, πού θεωροῦσε ὅτι τό σύνθημα αὐτό εἶχε πιά παλιώσει καί ἔριξε τό καινούργιο σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς.

Φτάνει μονάχα νά βάλει κανείς αὐτά τά ἐρωτήματα, γιά νά καταλάβει πόσο παράλογη εἶναι ἡ ἐπιστολή σας.

Ὅμως, μιά καί εἶστε μεγάλος φίλος τῶν ξεκομμένων περικοπῶν ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν, ἄς δοῦμε τί λένε οἱ περικοπές.

Δέ χρειάζεται πολύς κόπος γιά ν' ἀποδείξει κανείς ὅτι ὕστερα ἀπό τήν ἀνατροπή τοῦ Φλεβάρη ὁ Λένιν θεωροῦσε ὅτι τό καινούργιο στίς ἀγροτικές σχέσεις τῆς Ρωσίας, ἀπό τήν ἄποψη τῆς παραπέρα ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης, δέν εἶναι ἡ κοινότητα τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς σάν σύνολο, μά ἡ διάσπαση ἀνάμεσα στή φτωχή ἀγροτιά καί τήν εὔπορη ἀγροτιά, πού ἀπ' αὐτές ἡ πρώτη, δηλ. ἡ φτωχή ἀγροτιά, τραβιοῦνταν πρός τό προλεταριάτο, ἐνῶ ἡ δεύτερη, δηλ. ἡ εὔπορη ἀγροτιά, ἀκολουθοῦσε τήν Προσωρινή Κυβέρνηση.

Νά τί ἔλεγε σχετικά μ' αὐτό ὁ Λένιν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917, κάνοντας πολεμική ἐνάντια στόν Κάμενεφ καί τόν καμενεφισμό:

«Εἶναι ἀπαράδεχτο τό προλεταριακό κόμμα νά στηρίζει τώρα* τίς ἐλπίδες του στήν κοινότητα τῶν συμφερόντων μέ τήν ἀγροτιά» (βλ. τό λόγο τοῦ Λένιν στή Συνδιάσκεψη τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1917, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 245).

Παρακάτω:

«Ἀπό τώρα κιόλας διακρίνουμε στίς ἀποφάσεις μιᾶς σειρᾶς ἀγροτικῶν συνεδρίων τή σκέψη ὅτι πρέπει νά περιμένουμε γιά τή λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος ὥς τή Συνταχτική Συνέλευση. Αὐτό εἶναι νίκη τῆς εὔπορης ἀγροτιᾶς* πού κλίνει πρός τούς καντέτους» (βλ. τό λόγο τοῦ Λένιν στή Συνδιάσκεψη πόλης τῆς Πετρούπολης τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 176).

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Παραπέρα:

«Εἶναι πιθανό ἡ ἀγροτιά νά πάρει ὅλη τή γῆ καί ὅλη τήν ἐξουσία. Ἐγώ ὄχι μονάχα δέν ξεχνῶ αὐτή τή δυνατότητα, δέν περιορίζω τόν ὁρίζοντά μου μονάχα στή σημερινή μέρα, μά διατυπώνω ἀνοιχτά καί μέ ἀκρίβεια τό ἀγροτικό πρόγραμμα, παίρνοντας ὑπόψη μου τό καινούργιο φαινόμενο, τήν ἀκόμα πιό βαθιά διάσπαση* τῶν ἐργατῶν γῆς καί τῶν φτωχῶν ἀγροτῶν ἀπό τούς ἀγρότες-νοικοκυραίους» (βλ. τό ἄρθρο «Γράμματα γιά τήν ταχτική» πού τόγραψε ὁ Λένιν τόν Ἀπρίλη, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 103).

Νά ποῦ ἔβλεπε ὁ Λένιν τό καινούργιο καί τό σπουδαῖο στή νέα κατάσταση πού δημιουργήθηκε στό χωριό ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη.

Νά ἀπό ποῦ ξεκινοῦσε ὁ Λένιν ὅταν χάραζε τήν πολιτική τοῦ κόμματος στήν περίοδο ὕστερα ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1917.

Ἀπ' αὐτή τή θέση ξεκινοῦσε ὁ Λένιν ὅταν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 ἔλεγε στή Συνδιάσκεψη πόλης τῆς Πετρούπολης:

«Μόλις τώρα ἐδῶ πληροφορηθήκαμε ὅτι τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν παράδοσε τήν ἐξουσία στήν Προσωρινή Κυβέρνηση. Τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν εἶναι ἡ πραγματοποίηση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῶν στρατιωτῶν. Ἡ πλειοψηφία τῶν στρατιωτῶν εἶναι ἀγρότες. Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ „διχτατορία" ὅμως αὐτή ἦρθε σέ συμβιβασμό μέ τήν ἀστική τάξη. Ἐδῶ ἀκριβῶς χρειάζεται ἡ ἀναθεώρηση τοῦ „παλιοῦ" μπολσεβικισμοῦ»* (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 176).

Ἀπ' τήν ἴδια αὐτή θέση ξεκινοῦσε ὁ Λένιν ὅταν ἔγραφε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917:

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

«Όποιος μιλάει τ ώ ρ α μονάχα γιά „επαναστατική δημοκρατική διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς", ἔμεινε πίσω ἀπό τή ζωή, π έ ρ α σ ε ἔτσι στήν πράξη μέ τό μέρος τῶν μικροαστῶν, ἐνάντια στήν προλεταριακή ταξική πάλη, καί πρέπει νά σταλεῖ στό ἀρχεῖο τῶν „μπολσεβίκικων" προεπαναστατικῶν κειμηλίων (μποροῦμε νά τό ὀνομάσουμε: ἀρχεῖο τῶν „παλιῶν μπολσεβίκων")» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 101).

Πάνω σ' αὐτή τή βάση γεννήθηκε τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φ τ ω χ ῆ ς ἀγροτιᾶς σ τ ή θ έ σ η τοῦ παλιοῦ συνθήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Μπορεῖτε νά πεῖτε, ὅπως καί τό κάνετε στό γράμμα σας, ὅτι αὐτό εἶναι ἕνα τροτσκιστικό πήδημα πάνω ἀπό τήν ἀγροτική ἐπανάσταση, πού δέν εἶχε ἀποπερατωθεῖ ἀκόμα. Αὐτό ὅμως θᾶναι τόσο πειστικό, ὅσο πειστική ἦταν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 μιά παρόμοια ἀντίρηση τοῦ Κάμενεφ, πού στρεφόταν ἐνάντια στό Λένιν.

Ὁ Λένιν εἶχε ἀπόλυτα ὑπόψη του μιά τέτια ἀντίρηση ὅταν εἶπε:

«Ὁ τροτσκισμός λέει: „κάτω ὁ τσάρος, κυβέρνηση ἐργατική". Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Οἱ μικροαστοί ὑπάρχουν καί δέ μποροῦμε νά τούς σβήσουμε. Ὅμως ἀποτελοῦνται ἀπό δυό μέρη. Τό φ τ ω χ ό* μέρος τους πάει μέ τήν ἐργατική τάξη» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 182).

Τό λάθος τοῦ Κάμενεφ, καί τώρα τό δικό σας λάθος, βρίσκεται στήν ἀνικανότητα νά συλλάβετε καί νά ὑπογραμμίσετε τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στά δυό μέρη τῶν μικροαστῶν, καί στή δοσμένη περίπτωση τῆς ἀγροτιᾶς, στήν ἀνικανότητα νά ξ ε χ ω ρ ί σ ε τ ε ἀπ' ὅλη τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς σάν σύνολο τό φτωχό κομμάτι τῆς ἀγρο-

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τιᾶς καί νά σ τ η ρ ί ξ ε τ ε σ' αὐτό τήν πολιτική τοῦ κόμματος μέσα στίς συνθῆκες τοῦ περάσματος ἀπ' τό πρῶτο στάδιο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1917 στό δεύτερο στάδιό της, στήν ἀνικανότητα νά β γ ά λ ε τ ε ἀπό δῶ τό καινούργιο σύνθημα, τό δεύτερο στρατηγικό σύνθημα τοῦ κόμματος, γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς.

Ἄς παρακολουθήσουμε βῆμα πρός βῆμα στά ἔργα τοῦ Λένιν τήν πραχτική ἱστορία τοῦ συνθήματος «διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς» στό διάστημα ἀπό τόν Ἀπρίλη ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917.

Ἀ π ρ ί λ η ς 1917:

«Ἡ ἰδιομορφία τῆς τρέχουσας στιγμῆς στή Ρωσία βρίσκεται στό π έ ρ α σ μ α ἀπ' τό π ρ ῶ τ ο* στάδιο τῆς ἐπανάστασης, πού ἔδοσε τήν ἐξουσία στήν ἀστική τάξη ἐξαιτίας τῆς ἀνεπαρκοῦς συνειδητότητας καί ὀργανωτικότητας τοῦ προλεταριάτου, στό δ ε ύ τ ε ρ ό της στάδιο, πού πρέπει νά δόσει τήν ἐξουσία στά χέρια τοῦ προλεταριάτου καί τῶν φ τ ω χ ῶ ν σ τ ρ ω μ ά τ ω ν τ ῆ ς ἀ γ ρ ο τ ι ᾶ ς»* (βλ. «Θέσεις τοῦ Ἀπρίλη» τοῦ Λ έ ν ι ν, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 88).

Ἰ ο ύ λ η ς 1917:

«Μονάχα οἱ ἐπαναστάτες ἐργάτες, ἄν τούς ὑποστηρίξουν οἱ φ τ ω χ ο ί ἀ γ ρ ό τ ε ς*, εἶναι σέ θέση νά τσακίσουν τήν ἀντίσταση τῶν κεφαλαιοκρατῶν, νά ὁδηγήσουν τό λαό στήν κατάχτηση τῆς γῆς χωρίς ἀποζημίωση, στήν πλέρια ἐλευθερία, στή νίκη ἐνάντια στήν πείνα, στή νίκη ἐνάντια στόν πόλεμο, σέ μιά δίκαιη καί σταθερή εἰρήνη» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 77).

Α ὔ γ ο υ σ τ ο ς 1917:

«Μονάχα τό προλεταριάτο, πού καθοδηγεῖ τή φ τ ω χ ή ἀ γ ρ ο τ ι ά* (τούς μισοπρολετάριους, ὅπως λέει τό πρόγραμμά μας), μπο-

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

ρεῖ νά τερματίσει τόν πόλεμο μέ μιά δημοκρατική εἰρήνη, νά ἐπουλώσει τίς πληγές πού προκάλεσε ὁ πόλεμος, ν' ἀρχίσει νά κάνει πρός τό σοσιαλισμό τά βήματα πού ἔχουν γίνει ἀπολύτως ἀναγκαῖα καί ἀνυπέρθετα—νά ποιός εἶναι τώρα ὁ ορισμός τῆς ταξικῆς μας πολιτικῆς» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 111).

Σεπτέμβρης 1917:

«Μονάχα ἡ διχτατορία τῶν προλετάριων καί τῶν φτωχῶν ἀγροτῶν* εἶναι ἱκανή νά τσακίσει τήν ἀντίσταση τῶν κεφαλαιοκρατῶν, νά δείξει πραγματικά μεγαλειώδη τόλμη καί ἀποφασιστικότητα στήν ἄσκηση τῆς ἐξουσίας, νά ἐξασφαλίσει τήν ἐνθουσιώδη, ἀπεριόριστη καί ἀληθινά ἡρωική ὑποστήριξη τῶν μαζῶν, καί τοῦ στρατοῦ, καί τῆς ἀγροτιᾶς» (βλ. Λένιν, 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 147).

Σεπτέμβρης—Ὀχτώβρης 1917, στή μπροσούρα «Θά κρατήσουν ἄραγε οἱ μπολσεβίκοι τήν κρατική ἐξουσία;», ὅπου ὁ Λένιν κάνει πολεμική ἐνάντια στή «Νόβαγια Ζίζν»[64]:

«Εἴτε* ὅλη ἡ ἐξουσία στήν ἀστική τάξη—αὐτό ἀπό καιρό πιά δέν τό ὑποστηρίζετε, μά καί ἡ ἴδια ἡ ἀστική τάξη οὔτε τολμᾶ κάν νά κάνει λόγο γι' αὐτό, γιατί ξέρει ὅτι ὁ λαός πού στίς 20—21 τοῦ Ἀπρίλη μέ μιά σπρωξιά ἀποτίναξε μιά τέτια ἐξουσία, θά τήν ἀποτινάξει καί τώρα τρεῖς φορές πιό ἀποφασιστικά καί πιό ἀμείλιχτα. Εἴτε* ἐξουσία τῶν μικροαστῶν, δηλαδή συνασπισμός (συμμαχία, συμφωνία) τους μέ τήν ἀστική τάξη, γιατί οἱ μικροαστοί δέ θέλουν καί δέν μποροῦν νά πάρουν μόνοι τους καί ἀνεξάρτητα τήν ἐξουσία, ὅπως ἀπόδειξε ἡ πεῖρα ὅλων τῶν ἐπαναστάσεων, ὅπως ἀποδείχνει καί ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη, πού μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι σέ μιά κεφαλαιοκρατική χώρα μπορεῖ νᾶσαι μέ τό μέρος τοῦ κεφαλαίου, μπορεῖ νᾶσαι μέ τό μέρος τῆς ἐργασίας, ὅμως δέν μπορεῖ νά κρατηθεῖς στή μέση. Στή Ρωσία ὁ συνασπισμός αὐτός δοκίμασε σ' ἕνα ἑξάμηνο δεκάδες μέθοδες καί χρεωκόπησε. Εἴτε* τέλος ὅλη ἡ ἐξουσία στούς προλετάριους καί στούς φτωχούς ἀγρότες*, ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, γιά νά τσακίσουν

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τήν ἀντίστασή της. Αὐτό ἀκόμα δέν ἔχει δοκιμαστεῖ. Κι αὐτό σεῖς, κύριοι τῆς „Νόβαγια Ζίζν", συμβουλεύετε τό λαό νά μήν τό κάνει, φοβερίζοντάς τον μέ τόν ἴδιο σας τό φόβο μπροστά στήν ἀστική τάξη. Τέταρτη λύση δέ μπορεῖ νά νοηθεῖ» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 275).

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα.

Ὅλα αὐτά τά γεγονότα καί συμβάντα ἀπό τήν ἱστορία τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη ἐσεῖς «μιά χαρά» τά παρακάμπτετε, «μιά χαρά» σβήνετε ἀπό τήν ἱστορία τοῦ μπολσεβικισμοῦ τόν ἀγώνα πού ἔκαναν οἱ μπολσεβίκοι στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις καί τή συμβιβαστική πολιτική τῶν «ἀγροτῶν-νοικοκυραίων» πού κάθονταν τότε στά Σοβιέτ, «μιά χαρά» θάβετε τό σύνθημα τοῦ Λένιν γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς καί φαντάζεστε ταυτόχρονα ὅτι αὐτό δέν εἶναι ἄσκηση βίας στήν ἱστορία, ἄσκηση βίας στό λενινισμό.

Ἀπ' αὐτές τίς περικοπές, πού ὁ ἀριθμός τους θά μποροῦσε ν' αὐξηθεῖ, πρέπει νά δεῖτε ὅτι ὕστερα ἀπ' τό Φλεβάρη τοῦ 1917 οἱ μπολσεβίκοι δέν ἔπαιρναν γιά ἀφετηρία τήν ἀγροτιά σάν σύνολο, μά τή φτωχή της μερίδα, ὅτι δέν τραβοῦσαν γιά τόν Ὀχτώβρη μέ τό παλιό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, μά μέ τό νέο σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς.

Ἀπ' αὐτό φαίνεται ὅτι οἱ μπολσεβίκοι ἐφάρμοζαν τό σύνθημα αὐτό στόν ἀγώνα ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις καί τή συμβιβαστική πολιτική τῶν Σοβιέτ, ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις καί τή συμβιβαστική πολιτική μιᾶς ὁρισμένης μερίδας τῆς ἀγροτιᾶς, πού καθόταν στά Σοβιέτ, ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις καί τή συμβιβαστική πολιτική ὁρισμένων κομ-

μάτων τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας, πού λέγονται σοσιαλεπαναστάτες καί μενσεβίκοι.

Ἀπ' αὐτό φαίνεται ὅτι χωρίς τό νέο σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς δέ θά μπορούσαμε νά συγκεντρώσουμε ἕναν ἀρκετά ἰσχυρό πολιτικό στρατό, ἱκανό νά ὑπερνικήσει τή συμβιβαστική πολιτική τῶν σοσιαλεπαναστατῶν καί τῶν μενσεβίκων, νά ἐξουδετερώσει τίς ταλαντεύσεις μιᾶς ὁρισμένης μερίδας τῆς ἀγροτιᾶς, ν' ἀνατρέψει τήν ἀστική ἐξουσία κι ἔτσι νά κάνει δυνατή τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης.

Ἀπ' αὐτό φαίνεται ὅτι «τραβήξαμε γιά τόν Ὀχτώβρη καί νικήσαμε τόν Ὀχτώβρη μαζί μέ τή φτωχή ἀγροτιά, ἀντιμετωπίζοντας τήν ἀντίσταση τῶν κουλάκων (ποῦναι κι αὐτοί ἀγρότες) καί τίς ταλαντεύσεις ἀπό μέρους τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς» (βλ. τήν ἀπάντησή μου στό Γιάνσκι*).

Ἔτσι λοιπόν, τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917, ὅπως καί σ' ὅλη τήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη, δίκιο εἶχε ὁ Λένιν κι ὄχι ὁ Κάμενεφ, ἐνῶ σεῖς, πού ἀναστηλώνετε σήμερα τόν καμενεφισμό, φαίνεται ὅτι μπλεχτήκατε μέ μιά ὄχι καί τόσο καλή παρέα.

2) Σάν ἀντίβαρο σ' ὅσα εἰπώθηκαν πιό πάνω ἀναφέρετε τά λόγια τοῦ Λένιν, ὅτι τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 πήραμε τήν ἐξουσία μέ τήν ὑποστήριξη τῆς ἀγροτιᾶς σάν σύνολο. Ὅτι πήραμε τήν ἐξουσία, ἔχοντας ὁρισμένη ὑποστήριξη τῆς ἀγροτιᾶς σάν σύνολο, εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό. Ξεχάσατε ὅμως νά προσθέσετε μιά «λεπτομέρεια»: ἡ ἀγροτιά σάν σύνολο μᾶς ὑποστήριζε τόν Ὀχτώβρη καί ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη, μονάχα στό βαθμό πού ὁλοκληρώναμε τήν ἀστική ἐπανάσταση. Αὐτή εἶναι μιά

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 242—243. Συντ.

πολύ σπουδαία «λεπτομέρεια», πού στή δοσμένη περίπτωση λύνει τό πρόβλημα. Δέν ἐπιτρέπεται σ' ἕνα μπολσεβίκο νά «ξεχνάει» μιά τέτια σπουδαία «λεπτομέρεια» καί νά συγκαλύπτει μ' αὐτό τόν τρόπο ἕνα τόσο σπουδαῖο ζήτημα.

Ἀπό τό γράμμα σας φαίνεται ὅτι ἀντιπαραθέτετε τά λόγια τοῦ Λένιν γιά τήν ὑποστήριξή μας ἀπό τήν ἀγροτιά σάν σύνολο στό σύνθημα τοῦ κόμματος γιά τή «διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς», πού ρίχτηκε ἐπίσης ἀπό τό Λένιν. Μά γιά ν' ἀντιπαραθέσει κανείς τά λόγια αὐτά τοῦ Λένιν στίς προηγούμενες περικοπές ἀπό τά ἔργα τοῦ Λένιν, γιά νάχει μιά βάση ν' ἀντικρούσει τίς προηγούμενες περικοπές τοῦ Λένιν γιά τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς μέ τά λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ Λένιν γιά τήν ἀγροτιά σάν σύνολο, πού ἀναφέρετε στό γράμμα σας, πρέπει ν' ἀποδειχτοῦν τουλάχιστο δυό πράγματα.

Πρῶτο. Πρέπει ν' ἀποδειχτεῖ ὅτι τό κύριο στήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση εἶναι ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Ὁ Λένιν ἔχει τή γνώμη ὅτι ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης εἶναι «παράγωγο» προϊόν τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, πού ἔλυσε «ἐν παρόδω» καί τό καθῆκον αὐτό. Πρέπει, πρίν ἀπ' ὅλα, ν' ἀναιρεθεῖ ἡ θέση αὐτή τοῦ Λένιν καί ν' ἀποδειχτεῖ ὅτι τό κύριο στήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση δέν εἶναι ἡ ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῆς ἀστικῆς τάξης καί τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, μά ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Δοκιμάστε νά τό ἀποδείξετε αὐτό, καί τότε εἶμαι πρόθυμος νά παραδεχτῶ ὅτι ἀπό τόν Ἀπρίλη ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 τό σύνθημα τοῦ κόμματος δέν ἦταν σέ μᾶς ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς, μά ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἀπό τό γράμμα σας φαίνεται ὅτι, παρ' ὅλο πού δέ θεωρεῖτε δυνατό νά καταπιαστεῖτε μέ τό καθῆκον αὐτό πού εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό ριψοκίνδυνο, ὡστόσο προσπαθεῖτε ν' ἀποδείξετε, «ἐν παρόδω», ὅτι σ' ἕνα ἀπ' τά πιό σπουδαῖα ζητήματα τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, στό ζήτημα τῆς εἰρήνης, μᾶς ὑποστήριζε δῆθεν ὅλη ἡ ἀγροτιά σάν σύνολο. Φυσικά αὐτό δέν εἶναι σωστό. Δέν εἶναι καθόλου σωστό. Στό ζήτημα τῆς εἰρήνης γλιστρήσατε στή μικροαστική ἄποψη. Στήν πραγματικότητα τό ζήτημα τῆς εἰρήνης ἦταν τότε γιά μᾶς τό ζήτημα τῆς ἐξουσίας, γιατί μονάχα μέ τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ προλεταριάτου ἦταν δυνατό νά ὑπολογίζουμε ὅτι θά βγοῦμε ἀπ' τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο.

Θά ξεχάσατε, φαίνεται, τά λόγια τοῦ Λένιν, ὅτι «μονάχα μέ τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια μιᾶς ἄλλης τάξης μπορεῖ νά τελειώσει ὁ πόλεμος», ὅτι «„κάτω ὁ πόλεμος" δέ σημαίνει πέταγμα τῆς λόγχης, ἀλλά σημαίνει πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια μιᾶς ἄλλης τάξης» (βλ. τό λόγο τοῦ Λένιν στή Συνδιάσκεψη πόλης τῆς Πετρούπολης τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 181 καί 178).

Ὥστε ἕνα ἀπ' τά δυό: εἴτε πρέπει ν' ἀποδείξετε ὅτι τό κύριο στήν Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση εἶναι ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, εἴτε δέ θά τό ἀποδείξετε αὐτό, ὁπότε βγαίνει μόνο του τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀγροτιά σάν σύνολο δέν μποροῦσε νά μᾶς ὑποστηρίξει τόν Ὀχτώβρη παρά μονάχα στό βαθμό πού ὁλοκληρώναμε τήν ἀστική ἐπανάσταση καταργώντας τή μοναρχία, τήν τσιφλικάδικη ἰδιοχτησία καί τό τσιφλικάδικο καθεστώς.

Δεύτερο. Πρέπει ν' ἀποδείξετε ὅτι οἱ μπολσεβίκοι μπόρεσαν νά πετύχουν τόν Ὀχτώβρη κι ὕστερα ἀπ' τόν Ὀχτώβρη τήν ὑποστήριξη τῆς ἀγροτιᾶς σάν σύνολο, γιατί ὁλοκλήρωναν τήν ἀστική ἐπανάσταση, χωρίς τή συστηματική ἐφαρμογή τοῦ συνθήματος τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς σ' ὅλη τήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη, χωρίς τό συστηματικό ἀγώνα, πού ἀπορέει ἀπ' αὐτό τό σύνθημα, ἐνάντια στή συμβιβαστική πολιτική τῶν μικροαστικῶν κομμάτων, χωρίς τό συστηματικό ξεσκέπασμα τῶν ταλαντεύσεων ὁρισμένων στρωμάτων τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν ἀντιπροσώπων τους στά Σοβιέτ, πού ἀπορέει ἀπ' τό ἴδιο αὐτό σύνθημα.

Δοκιμάστε νά τό ἀποδείξετε αὐτό. Πραγματικά, γιατί κατορθώσαμε νά ἐξασφαλίσουμε τόν Ὀχτώβρη κι ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη τήν ὑποστήριξη τῆς ἀγροτιᾶς σάν σύνολο; Γιατί ἀποχτήσαμε τή δυνατότητα νά ὁλοκληρώσουμε τήν ἀστική ἐπανάσταση.

Γιατί ἀποχτήσαμε μιά τέτια δυνατότητα; Γιατί κατορθώσαμε ν' ἀνατρέψουμε τήν ἀστική ἐξουσία καί νά τήν ἀντικαταστήσουμε μέ τήν ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου, πού εἶναι ἡ μόνη ἱκανή νά ὁλοκληρώσει τήν ἀστική ἐπανάσταση.

Γιατί κατορθώσαμε ν' ἀνατρέψουμε τήν ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης καί νά ἐγκαθιδρύσουμε τήν ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου; Γιατί προετοιμάσαμε τόν Ὀχτώβρη μέ τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς, γιατί ξεκινώντας ἀπ' αὐτό τό σύνθημα παλαίψαμε συστηματικά ἐνάντια στή συμβιβαστική πολιτική τῶν μικροαστικῶν κομμάτων, γιατί ξεκινώντας ἀπ' τό σύνθημα αὐτό παλαίψαμε συστηματικά ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις τῆς μεσαίας ἀγροτιᾶς μέσα στά Σοβιέτ, γιατί μόνο μέ ἕνα τέτιο σύνθημα μπορούσαμε νά ὑπερνικήσουμε τίς ταλαντεύσεις τοῦ μεσαίου ἀγρότη, νά συντρίψουμε τή συμβιβαστική πολιτική τῶν μικροαστικῶν κομμάτων καί νά συγκεντρώσουμε ἕναν τέτιο πολιτικό

στρατό, ἱκανό νά παλαίψει γιά τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ προλεταριάτου.

Ζήτημα εἶναι ἄν χρειάζεται ν' ἀποδείξουμε ὅτι χωρίς αὐτούς τούς προκαταρκτικούς ὅρους, πού καθόρισαν τήν τύχη τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, δέ θά μπορούσαμε ν' ἀποχτήσουμε οὔτε τόν Ὀχτώβρη, οὔτε ὕστερα ἀπ' τόν Ὀχτώβρη τήν ὑποστήριξη τῆς ἀγροτιᾶς σάν *σύνολο* στήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης.

Νά πῶς πρέπει νά ἐννοοῦμε τή συνένωση τῶν πολέμων τῶν χωρικῶν μέ τήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Νά γιατί τό ν' *ἀντιπαραθέτει* κανείς τήν ὑποστήριξη πού μᾶς ἔδοσε ἡ ἀγροτιά σάν σύνολο τόν Ὀχτώβρη κι ὕστερα ἀπ' τόν Ὀχτώβρη γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στό γεγονός τῆς προετοιμασίας τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης κάτω ἀπό τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς *φτωχῆς* ἀγροτιᾶς, σημαίνει *πώς δέν καταλαβαίνει τίποτα ἀπό τό λενινισμό.*

Τό βασικό σας λάθος εἶναι ὅτι δέν καταλάβατε οὔτε τό πλέξιμο τῶν *σοσιαλιστικῶν* καθηκόντων μέ τά καθήκοντα τῆς ὁλοκλήρωσης τῆς *ἀστικῆς* ἐπανάστασης στήν πορεία τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, οὔτε τό μηχανισμό τῆς πραγματοποίησης τῶν ξεχωριστῶν διεκδικήσεων τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, πού ἀπορέουν ἀπ' τό δεύτερο στρατηγικό σύνθημα τοῦ κόμματος, γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς.

Διαβάζοντας κανείς τό γράμμα σας θά μποροῦσε νά νομίσει ὅτι δέν πήραμε ἐμεῖς τήν ἀγροτιά στήν ὑπηρεσία τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, μά ἀντίθετα ἡ «ἀγροτιά σάν σύνολο», μαζί καί οἱ κουλάκοι, πῆραν στήν ὑπηρεσία τους τούς μπολσεβίκους. Ἄσχημα θά πήγαιναν οἱ δουλιές τῶν μπολσεβίκων ἄν «ἔμπαιναν» τόσο εὔκολα στήν ὑπηρεσία τῶν μή προλεταριακῶν τάξεων.

Ὁ χαμενεφισμός τῆς περιόδου τοῦ Ἀπρίλη 1917—νά τί σᾶς τραβάει ἀπό τά πόδια.

3) Ἰσχυρίζεστε ὅτι ὁ Στάλιν δέ βλέπει τή διαφορά ἀνάμεσα στήν κατάσταση τοῦ 1905 καί στήν κατάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917. Φυσικά, αὐτό τόν ἰσχυρισμό δέ μποροῦμε νά τόν πάρουμε στά σοβαρά. Δέν εἶπα ἕνα τέτιο πράγμα καί οὔτε μποροῦσα νά τό πῶ. Τό μόνο πού εἶπα στό γράμμα μου ἦταν πώς τό σύνθημα τοῦ κόμματος γιά τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, πού ρίχτηκε τό 1905, βρῆκε τήν ἐπιβεβαίωσή του στήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917. Κι αὐτό φυσικά εἶναι σωστό. Κι ἀκριβῶς ἔτσι περιέγραψε ὁ Λένιν τήν κατάσταση στό ἄρθρο του «Ἀγρότες καί ἐργάτες» τόν Αὔγουστο τοῦ 1917:

> «Μονάχα τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά μποροῦν ν' ἀνατρέψουν τή μοναρχία—αὐτός ἦταν ὁ βασικός ὁρισμός τῆς ταξικῆς μας πολιτικῆς γιά κεῖνον τόν καιρό (ἐννοεῖ τό 1905. Ι. Στ.). Κι ὁ ὁρισμός αὐτός ἦταν σωστός. *Ὁ Φλεβάρης κι ὁ Μάρτης τοῦ 1917 τό ἐπιβεβαίωσαν αὐτό ἀκόμα μιά φορά*»* (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 111).

Ἐσεῖς γυρεύετε μόνο ἀφορμές γιά γκρίνια.

4) Παρακάτω, προσπαθεῖτε ν' ἀποδείξετε ὅτι ὁ Στάλιν πέφτει σέ ἀντιφάσεις, ἀντιπαραθέτοντας στή θέση του γιά τή συμβιβαστική στάση τοῦ μεσαίου ἀγρότη *πρίν ἀπό τόν Ὀχτώβρη* ἕνα ἀπόσπασμα ἀπ' τή μπροσούρα τοῦ Στάλιν «Ζητήματα λενινισμοῦ», ὅπου γίνεται λόγος γιά τή δυνατότητα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ μαζί μέ

---

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τό μεσαῖο ἀγρότη ὕστερα ἀπό τή στερέωση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Δέ χρειάζεται πολύς κόπος γιά ν' ἀποδειχτεῖ ἡ ἀπόλυτη ἀντεπιστημονικότητα μιᾶς τέτιας συνταύτισης δυό διαφορετικῶν φαινομένων. Ὁ μεσαῖος ἀγρότης πρίν ἀπό τόν Ὀχτώβρη, ὅταν στήν ἐξουσία βρισκόταν ἡ ἀστική τάξη, κι ὁ μεσαῖος ἀγρότης ὕστερα ἀπό τή στερέωση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ὅταν ἡ ἀστική τάξη ἔχει πιά ἀνατραπεῖ καί ἀπαλλοτριωθεῖ, ὅταν οἱ συνεταιρισμοί ἔχουν ἀναπτυχθεῖ καί τά βασικά μέσα παραγωγῆς εἶναι συγκεντρωμένα στά χέρια τοῦ προλεταριάτου, εἶναι δυό διαφορετικά πράγματα. Τό νά συνταυτίζει κανείς τά δυό αὐτά εἴδη μεσαίου ἀγρότη καί νά τά βάζει στήν ἴδια μοίρα σημαίνει ὅτι ἐξετάζει τά φαινόμενα ἔξω ἀπ' τή σύνδεσή τους μέ τήν ἱστορική κατάσταση καί ὅτι χάνει κάθε προοπτική. Εἶναι κάτι πού μοιάζει μέ τό ζηνοβιεφικό τρόπο παράθεσης περικοπῶν πού μπερδεύει ὅλες τίς ἡμερομηνίες καί περιόδους.

Ἄν αὐτό ὀνομάζεται «ἐπαναστατική διαλεχτική», τότε πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι ὁ Ποκρόφσκι κατάριψε ὅλα τά ρεκόρ τῆς «διαλεχτικῆς» στρεψοδικίας.

5) Δέ θίγω τά ὑπόλοιπα ζητήματα, γιατί νομίζω ὅτι ἔχουν ἐξαντληθεῖ στήν ἀλληλογραφία μου μέ τό Γιάν-σκι.

20 τοῦ Μάρτη 1927

Δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά στό βιβλίο:
Ι. Στάλιν «Ζητήματα λενινισμοῦ»,
4η ἔκδ., 1928.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

Λόγος στή 10η συνεδρίαση
τῆς 8ης Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ [65]
24 τοῦ Μάη 1927

I

ΜΕΡΙΚΑ ΜΙΚΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Σύντροφοι! Πρέπει νά ζητήσω συγγνώμη πού ἄργησα σήμερα στή συνεδρίαση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς καί δέν μπόρεσα ν' ἀκούσω ὁλόκληρο τό λόγο τοῦ Τρότσκι, πού τόν διάβασε ἐδῶ στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή.

Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ Τρότσκι ἔδοσε τίς τελευταῖες μέρες στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή ἕνα τέτιο πλῆθος ἀπό ἄρθρα, θέσεις καί γράμματα σχετικά μέ τό κινέζικο ζήτημα, πού δέν μποροῦμε νάχουμε ἔλλειψη ἀπό ὑλικό γιά νά κρίνουμε τήν ἀντιπολίτευση.

Γι' αὐτό στήν κριτική μου γιά τά λάθη τοῦ Τρότσκι θά ξεκινήσω ἀπ' αὐτά τά ντοκουμέντα, χωρίς ν' ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ κριτική αὐτή θά εἶναι ταυτόχρονα καί κριτική τῶν βάσεων τοῦ σημερινοῦ λόγου τοῦ Τρότσκι.

Θά προσπαθήσω, ὅσο εἶναι δυνατό, ν' ἀποφύγω στήν πολεμική μου τό προσωπικό στοιχεῖο. Δέν ἀξίζει τόν κόπο νά σταθοῦμε στίς προσωπικές ἐπιθέσεις τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ζηνόβιεφ ἐνάντια σέ ορισμένα μέλη τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

Φαίνεται ὅτι ὁ Τρότσκι θά ἤθελε νά παραστήσει τόν ἥρωα στίς συνεδριάσεις τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς

Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, γιά νά μετατρέψει τίς ἐργασίες τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς σχετικά μέ τά ζητήματα τοῦ πολεμικοῦ κινδύνου, τῆς κινέζικης ἐπανάστασης κλπ. σέ ἐργασίες πάνω στό ζήτημα Τρότσκι. Νομίζω ὅτι ὁ Τρότσκι δέν ἀξίζει καί τόσο μεγάλη προσοχή. (Φωνή ἀπό κάτω: «Αὐτό εἶναι σωστό!»). Κι ἀκόμα περισσότερο, γιατί θυμίζει πιό πολύ θεατρίνο παρά ἥρωα καί δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά συγχέουμε τό θεατρίνο μέ τόν ἥρωα.

Ἀφήνω πιά ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτα τό προσβλητικό γιά τό Μπουχάριν ἤ τό Στάλιν, ὅταν τέτιοι ἄνθρωποι, σάν τόν Τρότσκι καί τό Ζηνόβιεφ πού ξεσκεπάστηκαν στήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς γιά σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση, βρίζουν μέ τά ὅλα τους τούς μπολσεβίκους. Ἀντίθετα, γιά μένα θἆταν ἡ πιό μεγάλη προσβολή, ἄν μισομενσεβίκοι τύπου Τρότσκι καί Ζηνόβιεφ μ' ἐπαινοῦσαν καί δέ μ' ἔβριζαν.

Δέ θά ἐπεκταθῶ καί στό ζήτημα, ἄν ἡ ἀντιπολίτευση παραβίασε μέ τίς σημερινές φραξιονιστικές ἐνέργειές της τίς ὑποχρεώσεις πού ἀνάλαβε στίς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926. Ὁ Τρότσκι μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι σύμφωνα μέ τή δήλωση τῆς ἀντιπολίτευσης τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926 ἔχει τό δικαίωμα νά ὑπερασπίζει τίς ἀπόψεις του. Αὐτό φυσικά εἶναι σωστό. Ὅμως, ἄν ὁ Τρότσκι πάει νά ἰσχυριστεῖ ὅτι ἔτσι ἐξαντλεῖται τό περιεχόμενο τῆς δήλωσης, τότε αὐτό δέν μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ παρά σοφιστεία.

Στή δήλωση τῆς ἀντιπολίτευσης τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη γίνεται λόγος ὄχι μόνο γιά τό δικαίωμα τῆς ἀντιπολίτευσης νά ὑπερασπίζει τίς ἀπόψεις της, ἀλλά καί γιά τό ὅτι οἱ ἀπόψεις αὐτές μποροῦν νά ὑπερασπιστοῦν μόνο μέσα στά πλαίσια πού ἐπιτρέπονται κομματικά, ὅτι ὁ φραξιονισμός πρέπει ν' ἀποριφθεῖ καί νά σταματήσει, ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ἔχει ὑποχρέωση «νά ὑποτάσσεται ἀνεπιφύλαχτα» στή θέληση τοῦ κόμματος καί στίς ἀποφάσεις τῆς ΚΕ, ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση πρέπει ὄχι μόνο νά ὑποτάσσεται σ' αὐτές τίς ἀποφάσεις, ἀλλά καί νά τίς «ἐφαρμόζει» εὐσυνείδητα στήν πράξη.

Μήπως ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά χρειάζεται ἀκόμα ν' ἀποδείξουμε ὅτι ἡ δήλωση τῆς ἀντιπολίτευσης τῆς 16 τοῦ Ὀχτώβρη 1926 παραβιάστηκε ἀπό τήν ἴδια καί κατακουρελιάστηκε μέ τόν πιό χοντροκομμένο τρόπο;

Δέ θά ἐπεκταθῶ ἐπίσης στίς ἀπρεπεῖς καί κατάφωρα συκοφαντικές διαστρεβλώσεις τῆς θέσης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πάνω στό κινέζικο ζήτημα, πού διατυπώθηκαν σέ πολυάριθμες θέσεις, ἄρθρα καί λόγους τῆς ἀντιπολίτευσης. Ὁ Τρότσκι καί ὁ Ζηνόβιεφ δέν παύουν νά ἰσχυρίζονται ὅτι τάχα ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ὑπεράσπιζαν καί ὑπερασπίζουν τήν πολιτική τῆς «ὑποστήριξης» τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης στήν Κίνα.

Ζήτημα εἶναι ἄν χρειάζεται ν' ἀποδείξουμε ὅτι ὁ ἰσχυρισμός αὐτός τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ζηνόβιεφ εἶναι ἐπινόηση, συκοφαντία, σκόπιμη διαστρέβλωση τοῦ ζητήματος. Στήν πραγματικότητα ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί ἡ Κομμουνιστική Διεθνής δέν ὑπεράσπιζαν τήν πολιτική τῆς ὑποστήριξης τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά τήν πολιτική τῆς *χρησιμοποίησης* τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης, *ὅσον καιρό* ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα ἦταν ἐπανάσταση *πανεθνικοῦ* ἑνιαίου μετώπου, καί τήν πολιτική αὐτή τήν *αντικατάστησαν* ἔπειτα μέ τήν πολιτική τῆς *ἔνοπλης πάλης* ἐνάντια στήν ἐθνική ἀστική τάξη, *ὅταν* ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα ἔγινε *ἀγροτική* ἐπανάσταση καί ἡ ἐθνική ἀστική τάξη ἄρχισε νά ἀποχωρεῖ ἀπό τήν ἐπανάσταση.

Ἀρκεῖ νά ρίξουμε μιά ματιά σέ ντοκουμέντα, σάν τήν ἀπόφαση τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας, τή γνωστή ἔκκληση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς[66], τίς θέσεις τοῦ Στάλιν γιά τούς προπαγανδιστές*, καί τέλος, τίς θέσεις τοῦ Μπουχάριν πού ὑποβλήθηκαν αὐτές τίς μέρες στό Προεδρεῖο τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, γιά νά πειστοῦμε γι' αὐτό.

Τό ἀτύχημα γιά τήν ἀντιπολίτευση εἶναι ἀκριβῶς ὅτι δέν μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα χωρίς συκοφαντίες καί διαστρεβλώσεις.

Ἄς περάσουμε στό ζήτημα.

II

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΑΝ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Τό βασικό λάθος τοῦ Τρότσκι εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει τό νόημα καί τό χαρακτήρα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ξεκινάει ἀπό τό γεγονός ὅτι στή σημερινή στιγμή ὁ κύριος παράγοντας τῆς καταπίεσης στήν Κίνα, πού ὑποκινεῖ τήν ἀγροτική ἐπανάσταση, εἶναι οἱ ἐ π ι β ι ώ σ ε ι ς τ ῆ ς φ ε ο υ δ α ρ χ ί α ς. Ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ξεκινάει ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ ἐπιβιώσεις τῆς φεουδαρχίας στό κινέζικο χωριό καί ὅλο τό στρατοκρατικό-γραφειοκρατικό ἐποικοδόμημα πάνω σ' αὐτές τίς ἐπιβιώσεις μέ τούς διάφορους τζιουτζιούν, κυβερνῆτες, στρατηγούς, Τσάγκ Τσό-Λίν κλπ. ἀποτελοῦν τή βάση πού πάνω της γεννήθηκε καί ξετυλίγεται ἡ σημερινή ἀγροτική ἐπανάσταση.

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 249—260. Σύντ.

Ὅταν τά 70% τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ἀγρότη σέ μιά ὁλόκληρη σειρά ἐπαρχίες ἀνήκουν στόν τσιφλικά καί τόν ντζέντρι, ὅταν οἱ τσιφλικάδες, ἔνοπλοι καί μή, δέν ἀποτελοῦν μόνο τήν οἰκονομική, μά καί τή διοικητική καί δικαστική ἐξουσία, ὅταν ὡς τώρα ἀκόμα σέ μιά σειρά ἐπαρχίες ἀσκεῖται ἡ μεσαιωνική ἀγοραπωλησία τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν, δέν μποροῦμε παρά νά παραδεχτοῦμε ὅτι οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις εἶναι ἡ βασική μορφή καταπίεσης στίς κινέζικες ἐπαρχίες.

Ἀκριβῶς ἐπειδή οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις μ' ὅλο τους τό στρατοκρατικό-γραφειοκρατικό ἐποικοδόμημα εἶναι ἡ βασική μορφή καταπίεσης στήν Κίνα, ἀκριβῶς γι' αὐτό σήμερα ἡ Κίνα ζεῖ τή μεγαλύτερη σέ δύναμη καί ἔκταση ἀγροτική ἐπανάσταση.

Καί τί εἶναι ἀγροτική ἐπανάσταση; Εἶναι ἀκριβῶς ἡ βάση καί τό περιεχόμενο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ Κομμουνιστική Διεθνής λέει ὅτι ζεῖ σήμερα ἡ Κίνα τήν ἀστικοδημοκρατική της ἐπανάσταση.

Ὅμως ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν Κίνα δέ στρέφεται μόνο ἐνάντια στίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις. Στρέφεται ταυτόχρονα κι ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό.

Γιατί;

Γιατί ὁ ἰμπεριαλισμός μ' ὅλη τήν οἰκονομική καί στρατιωτική ἰσχύ του στήν Κίνα εἶναι ἡ δύναμη πού ὑποστηρίζει, ἐμπνέει, καλλιεργεῖ καί διατηρεῖ τίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις μ' ὅλο τό γραφειοκρατικό-στρατοκρατικό ἐποικοδόμημά τους.

Γιατί δέν μποροῦμε νά ἐξαλείψουμε τίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις στήν Κίνα, ἄν δέν κάνουμε ταυτόχρονα ἐπανα-

στατικό ἀγώνα ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό στήν Κίνα.

Γιατί, ὅποιος θέλει νά ἐκμηδενίσει τίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις στήν Κίνα, πρέπει ὑποχρεωτικά νά σηκώσει χέρι ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό καί στίς ἰμπεριαλιστικές ὁμάδες στήν Κίνα.

Γιατί, ἄν δέν κάνουμε ἀποφασιστικό ἀγώνα ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό, δέ μποροῦμε νά συντρίψουμε ὁριστικά καί νά ἐξαλείψουμε τίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις στήν Κίνα.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ Κομμουνιστική Διεθνής λέει ὅτι ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν Κίνα εἶναι ταυτόχρονα καί ἐπανάσταση ἀντιιμπεριαλιστική.

Ἔτσι ἡ σημερινή ἐπανάσταση στήν Κίνα εἶναι ἡ συνένωση δυό χειμάρρων τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, τοῦ κινήματος ἐνάντια στίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις καί τοῦ κινήματος ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό. Ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν Κίνα εἶναι ἡ συνένωση τῆς πάλης ἐνάντια στίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις μέ τήν πάλη ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό.

Αὐτή εἶναι ἡ ἀφετηρία ὅλης τῆς γραμμῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς (συνεπῶς καί τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ) στά ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ποιά ὅμως εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς θέσης τοῦ Τρότσκι στό κινέζικο ζήτημα; Εἶναι *πέρα γιά πέρα ἀντίθετη* μέ τήν ἄποψη τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πού τώρα δά ἀνάλυσα. Ὁ Τρότσκι ἤ δέν παραδέχεται καθόλου τήν ὕπαρξη φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων στήν Κίνα ἤ δέ δίνει ἀποφασιστική σημασία σ' αὐτές. Ὁ Τρότσκι (καί συνεπῶς καί ἡ ἀντιπολίτευση), ὑποτιμώντας τή δύναμη καί τή σημασία τῆς φεουδαρχικῆς γραφειοκρατικῆς καταπίεσης στήν Κίνα, νομίζει ὅτι ἡ βασική αἰτία τῆς κινέζικης ἐθνικῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ κρατική-τελωνειακή ἐξάρτηση τῆς Κίνας ἀπό τίς χῶρες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ἐπιτρέψτε μου ν' ἀναφερθῶ στίς γνωστές θέσεις πού ἔστειλε ὁ Τρότσκι πρίν ἀπό λίγες μέρες στήν ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ὁ τίτλος αὐτῶν τῶν θέσεων τοῦ Τρότσκι εἶναι: «Ἡ κινέζικη ἐπανάσταση καί οἱ θέσεις τοῦ Στάλιν».

Νά τί γράφει ὁ Τρότσκι σ' αὐτές τίς θέσεις:

«Ἐντελῶς ἀστήριχτη εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ Μπουχάριν νά δικαιολογήσει τήν ὀπορτουνιστική συμβιβαστική γραμμή ἐπικαλούμενος τό γεγονός ὅτι στήν κινέζικη οἰκονομία τόν ἐπικρατέστερο ρόλο τόν παίζουν δῆθεν „τά φεουδαρχικά ὑπολείμματα". Κι ἄν ἀκόμα ἡ ἐκτίμηση τῆς κινέζικης οἰκονομίας πού κάνει ὁ Μπουχάριν βασιζόταν στήν οἰκονομική ἀνάλυση καί ὄχι σέ σχολαστικούς ὁρισμούς, τά „φεουδαρχικά ὑπολείμματα" πάλι δέ θά μποροῦσαν νά δικαιολογήσουν τήν πολιτική πού εἶναι τόσο φανερό ὅτι διευκόλυνε τό πραξικόπημα τοῦ Ἀπρίλη. Ἡ κινέζικη ἐπανάσταση ἔχει ἐθνικοαστικό χαρακτήρα *γιά τό βασικό λόγο* ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ κινέζικου καπιταλισμοῦ προσέκρουσε στήν *κρατικο-τελωνειακή** ἐξάρτηση τῆς Κίνας ἀπό τίς χῶρες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ» (βλ. Τρότσκι «Ἡ κινέζικη ἐπανάσταση καί οἱ θέσεις τοῦ Στάλιν»).

Ἄν δέν προσέξουμε καλά αὐτή τήν περικοπή, μποροῦμε νά νομίσουμε ὅτι ὁ Τρότσκι δέν πολεμᾶ τή γραμμή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, ἀλλά τή «συμβιβαστική πολιτική» τοῦ Μπουχάριν. Ὅμως αὐτό βέβαια δέν εἶναι σωστό. Στήν πραγματικότητα ἡ περικοπή αὐτή *ἀρνιέται* ὅτι στήν Κίνα τόν «ἐπικρατέστερο ρόλο τόν παίζουν» οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις. Στήν πραγματικότητα ἡ *ἀγροτική* ἐπανάσταση πού ξετυλίγεται σήμερα στήν Κίνα διακηρύχνεται ἐδῶ ὅτι εἶναι ἐπανάσταση τῶν κορυφῶν, ἐπανάσταση λχ. ἀντιτελωνειακή.

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Ἡ φλυαρία γιά «συμβιβαστική πολιτική» τοῦ Μπουχάριν χρειάστηκε ἐδῶ στόν Τρότσκι, γιά νά καλύψει τήν ὑποχώρησή του ἀπό τή γραμμή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Εἶναι, θά τό πῶ ἀνοιχτά, ἡ συνηθισμένη ἀπατεωνίστικη μέθοδος τοῦ Τρότσκι.

Ἔτσι κατά τόν Τρότσκι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις στήν Κίνα μαζί μ' ὅλο τό στρατοκρατικό-γραφειοκρατικό τους ἐποικοδόμημα δέν εἶναι ἡ βασική αἰτία τῆς κινέζικης ἐπανάστασης στή δοσμένη στιγμή, ἀλλά μιά δευτερεύουσα καί ἀσήμαντη δύναμη, πού δέν ἀξίζει παρά νά τή βάζουμε σέ εἰσαγωγικά.

Ἔτσι κατά τόν Τρότσκι βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ «βασική αἰτία» τῆς ἐθνικῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα εἶναι ἡ τελωνειακή ἐξάρτηση τῆς Κίνας ἀπό τούς ἰμπεριαλιστές, ὅτι ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα εἶναι γι' αὐτό τό λόγο κυρίως ἀντιτελωνειακή, ἄς ποῦμε, ἐπανάσταση.

Αὐτή εἶναι ἡ ἀφετηρία τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Τρότσκι.

Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψη τοῦ Τρότσκι γιά τό χαρακτήρα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ἐπιτρέψτε μου νά τονίσω ὅτι ἡ ἄποψη αὐτή εἶναι ἡ ἄποψη κρατικοῦ συμβούλου τῆς «αὐτοῦ μεγαλειότητας» τοῦ Τσάγκ Τσό-Λίν.

Ἄν ἡ ἄποψη τοῦ Τρότσκι εἶναι σωστή, τότε πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι ἔχουν δίκιο οἱ Τσάγκ Τσό-Λίν καί Τσάγκ Κάι-Σέκ, πού δέ θέλουν οὔτε τήν ἀγροτική, οὔτε τήν ἐργατική ἐπανάσταση καί πού ἐπιδιώκουν μόνο νά καταργήσουν τά ἑτεροβαρῆ σύμφωνα καί ν' ἀποκαταστήσουν τήν τελωνειακή αὐτονομία τῆς Κίνας.

Ὁ Τρότσκι κατρακύλησε στήν ἄποψη τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Τσάγκ Τσό-Λίν καί τοῦ Τσάγκ Κάι-Σέκ.

Ἄν τά φεουδαρχικά ὑπολείμματα πρέπει νά τά βάζουμε μέσα σέ εἰσαγωγικά, ἄν δέν ἔχει δίκιο ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ὅταν δηλώνει ὅτι τά ὑπολείμματα τῆς φεουδαρχίας ἔχουν τήν ἐπικρατέστερη σημασία στό δοσμένο στάδιο τῆς ἐπανάστασης, ἄν ἡ βάση τῆς κινέζικης ἐπανάστασης εἶναι ἡ τελωνειακή ἐξάρτηση καί ὄχι ὁ ἀγώνας ἐνάντια στίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις καί τόν ἰμπεριαλισμό πού τίς ὑποστηρίζει, τότε τί ἀπομένει ἀπό τήν ἀγροτική ἐπανάσταση στήν Κίνα;

Ἀπό ποῦ ξεφύτρωσε ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση στήν Κίνα μέ τό αἴτημα τῆς δήμευσης τῆς τσιφλικάδικης γῆς; Ποῦ στηρίζονται τότε καί θεωροῦν τήν κινέζικη ἐπανάσταση ἀστικο-δημοκρατική ἐπανάσταση; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση εἶναι ἡ βάση τῆς ἀστικο-δημοκρατικῆς ἐπανάστασης; Μήπως ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση μποροῦσε νά πέσει ἀπό τόν οὐρανό;

Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἀγρότες τραβήχτηκαν στήν τεράστια αὐτή ἀγροτική ἐπανάσταση σέ ἐπαρχίες σάν τό Χουνάν, τό Χοπέι, τό Χονάν κλπ., ὅπου οἱ ἀγρότες ἐγκαθιδρύουν τήν ἐξουσία τους, τά δικαστήριά τους, τήν αὐτοάμυνά τους, διώχνοντας τούς τσιφλικάδες καί κανονίζοντας τούς λογαριασμούς μαζί τους μέ «πληβειακό τρόπο»;

Ἀπό ποῦ μποροῦσε νά ξεφυτρώσει ἕνα τέτιο ἰσχυρό ἀγροτικό κίνημα, ἄν ἡ φεουδαρχική-στρατοκρατική καταπίεση δέν εἶναι ἡ ἐπικρατέστερη μορφή καταπίεσης στήν Κίνα;

Πῶς μποροῦσε τό ἰσχυρό αὐτό κίνημα τῶν δεκάδων ἑκατομμυρίων ἀγροτῶν ν' ἀποχτήσει ταυτόχρονα καί ἀντιιμπεριαλιστικό χαρακτήρα, ἄν δέν παραδεχόμαστε ὅτι ὁ ἰμπεριαλισμός εἶναι ὁ βασικός σύμμαχος τῶν φεουδαρχοστρατοκρατῶν καταπιεστῶν τοῦ κινέζικου λαοῦ;

Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι σήμερα μόνο στό Χουνάν ἡ ἀγροτική ἕνωση ἔχει πάνω ἀπό δυόμιση ἑκατομμύ-

ρια μέλη; Καί πόσα μέλη έχει τώρα στό Χοπέι καί στό Χονάν καί πόσα θά γίνουν στό άμεσο μέλλον στίς άλλες επαρχίες της Κίνας;

Καί οί «κόκκινες λόγχες», οί «ενώσεις των άδειων στομαχιών» κλπ., μήπως όλα αυτά είναι επινόηση καί όχι πραγματικότητα;

Μπορούμε μήπως νά ισχυριζόμαστε στά σοβαρά ότι ή αγροτική επανάσταση των δεκάδων εκατομμυρίων αγροτών μέ τό σύνθημα της δήμευσης της τσιφλικάδικης γης δέ στρέφεται ενάντια στίς πραγματικές καί αναμφισβήτητες φεουδαρχικές επιβιώσεις, αλλά ενάντια σέ φανταστικές επιβιώσεις της φεουδαρχίας, μέσα σέ εισαγωγικά;

Μήπως δέν είναι ξεκάθαρο ότι ό Τρότσκι κατρακύλησε στήν άποψη των υπαλλήλων της «αυτού μεγαλειότητας» του Τσάγκ Τσό-Λίν;

Έτσι έχουμε δυό βασικές γραμμές:

α) τή γραμμή της Κομμουνιστικής Διεθνούς, πού παίρνει υπόψη της τήν ύπαρξη φεουδαρχικών επιβιώσεων στήν Κίνα σάν τήν επικρατέστερη μορφή καταπίεσης, τήν αποφασιστική σημασία του ισχυρού αγροτικού κινήματος, τή σύνδεση των φεουδαρχικών επιβιώσεων μέ τόν ιμπεριαλισμό καί τόν αστικοδημοκρατικό χαρακτήρα της κινέζικης επανάστασης μέ τήν όξυνση της πάλης ενάντια στόν ιμπεριαλισμό·

β) τή γραμμή του Τρότσκι, πού αρνιέται ότι επικρατέστερη σημασία έχει ή φεουδαρχική-στρατοκρατική καταπίεση, δέ βλέπει τήν αποφασιστική σημασία του αγροτικού-επαναστατικού κινήματος στήν Κίνα καί εξηγεί τόν αντιιμπεριαλιστικό χαρακτήρα της κινέζικης επανάστασης μόνο μέ τά συμφέροντα του κινέζικου καπιταλισμού, πού ζητάει τήν τελωνειακή αυτοτέλεια της Κίνας.

Τό βασικό λάθος του Τρότσκι (καί συνεπώς καί της αντιπολίτευσης) είναι ότι υποτιμάει τήν αγροτική επανάσταση στήν Κίνα, δέν καταλαβαίνει τόν αστικοδημοκρατικό χαρακτήρα αυτής της επανάστασης, αρνιέται ότι υπάρχουν οί προϋποθέσεις γιά ένα αγροτικό κίνημα πού αγκαλιάζει πολλά εκατομμύρια στήν Κίνα, υποτιμάει τό ρόλο της αγροτιάς στήν κινέζικη επανάσταση.

Τό λάθος αυτό δέν είναι καινούργιο γιά τόν Τρότσκι. Είναι τό πιό χαρακτηριστικό γνώρισμα όλης της γραμμής του Τρότσκι σ' όλη τήν περίοδο της πάλης του ενάντια στό μπολσεβικισμό.

Ή υποτίμηση του ρόλου της αγροτιάς στήν αστικοδημοκρατική επανάσταση είναι τό λάθος πού κυνηγάει τόν Τρότσκι από τό 1905, πού εκδηλώθηκε πεντακάθαρα στίς παραμονές της επανάστασης του Φλεβάρη του 1917 καί πού δέν τόν αφήνει ώς τά σήμερα.

Επιτρέψτε μου ν' αναφερθώ σέ μερικά γεγονότα από τήν πάλη του Τρότσκι ενάντια στό λενινισμό, λογουχάρη στίς παραμονές της επανάστασης του Φλεβάρη του 1917, όταν βαδίζαμε γιά τή νίκη της αστικοδημοκρατικής επανάστασης στή Ρωσία.

Ό Τρότσκι ισχυριζόταν τότε ότι, επειδή εντάθηκε ή διαφοροποίηση μέσα στήν αγροτιά, επειδή έχουμε τώρα κυριαρχία του ιμπεριαλισμού καί τό προλεταριάτο αντιπαραθέτει τόν εαυτό του στό αστικό έθνος, γι' αυτό θά πέφτει ό ρόλος της αγροτιάς καί ή αγροτική επανάσταση δέ θά έχει τή σημασία πού της απόδιναν τό 1905.

Τί απαντούσε λοιπόν σ' αυτά ό Λένιν; Επιτρέψτε μου ν' αναφέρω μιά περικοπή από ένα άρθρο του Λένιν, πού τό έγραψε τό 1915, γιά τό ρόλο της αγροτιάς στήν αστικοδημοκρατική επανάσταση στή Ρωσία:

«Ή πρωτότυπη θεωρία του Τρότσκι (πρόκειται γιά τή „διαρκή επανάσταση" του Τρότσκι. Ι. Στ.) παίρνει από τούς μπολ-

σεβίκους τήν ἔκκληση γιά ἀποφασιστικό ἐπαναστατικό ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου καί γιά τήν κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπ' αὐτό, ἐνῶ ἀπό τούς μενσεβίκους παίρνει τήν „ἄρνηση" τοῦ ρόλου τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ ἀγροτιά, λέει, χωρίστηκε σέ στρώματα, διαφοροποιήθηκε· μίκραινε διαρκῶς ἡ πιθανότητα νά παίζει ἐπαναστατικό ρόλο· στή Ρωσία εἶναι ἀδύνατη μιά „ἐθνική" ἐπανάσταση: „Ζοῦμε στήν ἐποχή τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ" καί „ὁ ἰμπεριαλισμός δέν ἀντιπαραθέτει τό ἀστικό ἔθνος στό παλιό καθεστώς, ἀλλά τό προλεταριάτο στό ἀστικό ἔθνος".

Νά ἕνα διασκεδαστικό παράδειγμα „παιχνιδιοῦ μέ τή λεξούλα": ἰμπεριαλισμός! Ἄν τό προλεταριάτο στή Ρωσία στέκει κιόλας ἀντιμέτωπο στό „ἀστικό ἔθνος", τότε αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ρωσία βρίσκεται ἄμεσα μπροστά σέ σοσιαλιστική ἐπανάσταση!! τότε δέν εἶναι σωστό τό σύνθημα τῆς „δήμευσης τῆς τσιφλικάδικης γῆς" (πού τό ἐπαναλαβαίνει ὁ Τρότσκι τό 1915 ἔπειτα ἀπό τή Συνδιάσκεψη τοῦ Γενάρη 1912), τότε δέν πρέπει νά μιλᾶμε γιά „ἐπαναστατική ἐργατική" ἀλλά γιά „ἐργατική σοσιαλιστική" κυβέρνηση!! Ὥς ποιό σημεῖο φτάνει ἡ σύγχιση τοῦ Τρότσκι φαίνεται ἀπό τή φράση του ὅτι μέ τήν ἀποφασιστικότητά του τό προλεταριάτο θά παρασύρει καί τίς „μή προλεταριακές (!) λαϊκές μάζες" (ἀρ. 217)!! Ὁ Τρότσκι δέ σκέφτηκε ὅτι ἄν τό προλεταριάτο παρασύρει τίς μή προλεταριακές μάζες τοῦ χωριοῦ στή δήμευση τῆς τσιφλικάδικης γῆς καί ἀνατρέψει τή μοναρχία, τότε αὐτό ἀκριβῶς θἄναι ἡ ὁλοκλήρωση τῆς „ἐθνικῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης" στή Ρωσία, αὐτό ἀκριβῶς θἄναι ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική διχτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς!*

Ὁλόκληρη ἡ δεκαετία, ἡ μεγάλη δεκαετία, 1905—1915, ἀπόδειξε ὅτι ὑπάρχουν δυό καί μόνο δυό ταξικές γραμμές στή ρωσική ἐπανάσταση. Ὁ χωρισμός τῆς ἀγροτιᾶς σέ στρώματα δυνάμωσε τήν ταξική πάλη μέσα της, ἀφύπνισε πάρα πολλά στοιχεῖα πού κοιμοῦνταν ἀπό πολιτική ἄποψη, προσέγγισε στό προλεταριάτο τῆς πόλης τό ἀγροτικό προλεταριάτο (γιά τήν ἰδιαίτερη ὀργάνωσή του οἱ μπολσεβίκοι ἐπέμεναν ἀπό τό 1906 καί ἔβαλαν αὐτό τό αἴτημα στήν ἀπόφαση τοῦ μενσεβίκικου συνεδρίου τῆς Στοκχόλμης). Ὅμως ὁ ἀνταγωνισμός τῆς „ἀγροτιᾶς" καί τῶν Μάρκοφ—Ρομάνοφ—Χβοστόφ, δυνάμωσε, μεγάλωσε, ὀξύνθηκε. Αὐτή εἶναι μιά τόσο ἐξώφθαλμη ἀλήθεια πού ἀκόμα καί χιλιάδες φράσεις σέ δεκάδες ἄρθρα τοῦ Τρότσκι ἀπό τό Παρίσι δέν πρόκειται νά τήν „ἀνατρέψουν". Ὁ Τρότσκι στήν πράξη βοηθάει τούς φιλελεύθερους ἐργατικούς πολιτικούς τῆς Ρωσίας, πού μέ τήν „ἄρνηση" τοῦ ρόλου τῆς ἀγροτιᾶς ἐννοοῦν τήν ἀπροθυμία τῆς ἀγροτιᾶς νά ξεσηκωθεῖ σέ ἐπανάσταση! Καί δῶ βρίσκεται σήμερα ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης» (βλ. 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 317—318).

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

Αὐτή λοιπόν ἡ ἰδιομορφία τοῦ σχήματος τοῦ Τρότσκι, πού συνίσταται στό ὅτι βλέπει τήν ἀστική τάξη, βλέπει τό προλεταριάτο, μά δέ βλέπει τήν ἀγροτιά καί δέν καταλαβαίνει τό ρόλο της στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἰδιομορφία ἀποτελεῖ τό βασικό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης στό κινέζικο ζήτημα.

Σ' αὐτό ἀκριβῶς συνίσταται καί ὁ «μισομενσεβικισμός» τοῦ Τρότσκι καί τῆς ἀντιπολίτευσης στό ζήτημα τοῦ χαρακτήρα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ἀπ' αὐτό τό βασικό λάθος ἀπορέουν ὅλα τά ὑπόλοιπα λάθη τῆς ἀντιπολίτευσης, ὅλη ἡ σύγχιση πού ὑπάρχει στίς θέσεις τῆς ἀντιπολίτευσης στό κινέζικο ζήτημα.

III

ΤΟ ΚΟΥΟΜΙΝΤΑΝΓΚ ΤΩΝ ΔΕΞΙΩΝ ΤΟΥ ΝΑΝΚΙΝ, ΠΟΥ ΕΞΟΝΤΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ, ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΥΟΜΙΝΤΑΝΓΚ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΕΡΩΝ ΤΟΥ ΒΟΥΧΑΝ, ΠΟΥ ΔΙΑΤΗΡΕΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ

Ἄς πάρουμε λογουχάρη τό ζήτημα τοῦ Βουχάν. Ἡ θέση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στό ζήτημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ρόλου τοῦ Βουχάν εἶναι γνωστή καί ξεκάθαρη. Ἐπειδή ἡ Κίνα ζεῖ μιά ἀγροτική ἐπανάσταση· ἐπειδή

ἡ νίκη τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης εἶναι νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, νίκη τῆς ἐπαναστατικῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς· ἐπειδή τό Νανκίν εἶναι τό κέντρο τῆς ἐθνικῆς ἀντεπανάστασης, ἐνῶ τό Βουχάν εἶναι τό κέντρο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στήν Κίνα, εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ὑποστήριξη τοῦ Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν, εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συμμετοχή τῶν κομμουνιστῶν σ' αὐτό τό Κουόμιντανγκ καί στήν ἐπαναστατική του κυβέρνηση μέ τόν ὅρο ὅτι θά ἐξασφαλιστεῖ ὁ καθοδηγητικός ρόλος τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κόμματός του τόσο μέσα στό Κουόμιντανγκ, ὅσο καί ἔξω ἀπό τό Κουόμιντανγκ.

Εἶναι ἄραγε ἡ σημερινή κυβέρνηση τοῦ Βουχάν ὄργανο τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς; Ὄχι, γιά τήν ὥρα ἀκόμα δέν εἶναι καί οὔτε γρήγορα θά γίνει ἕνα τέτιο ὄργανο. Ὅμως ἔχει ὅλες τίς πιθανότητες νά ἐξελιχθεῖ σ' ἕνα τέτιο ὄργανο μέ τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης, μέ τίς ἐπιτυχίες αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης.

Αὐτή εἶναι ἡ θέση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Τελείως διαφορετικά βλέπει τό ζήτημα ὁ Τρότσκι. Θεωρεῖ ὅτι τό Βουχάν εἶναι «πλάσμα τῆς φαντασίας» καί ὄχι κέντρο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Στήν ἐρώτηση, τί ἀποτελεῖ τώρα τό ἀριστερό Κουόμιντανγκ, ὁ Τρότσκι ἀπαντᾶ: «Γιά τήν ὥρα τίποτα ἀκόμα ἤ σχεδόν τίποτα».

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι τό Βουχάν εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας. Μά ἄν τό Βουχάν εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας, γιατί ὁ Τρότσκι δέν ἀπαιτεῖ ἀποφασιστικό ἀγώνα ἐνάντια σ' αὐτό τό πλάσμα τῆς φαντασίας; Ἀπό πότε οἱ κομμουνιστές ἄρχισαν νά ὑποστηρίζουν ἕνα πλάσμα τῆς φαντασίας, νά συμμετέχουν σ' ἕνα πλάσμα τῆς φαντασίας, νά εἶναι ἐπικεφαλῆς ἑνός πλάσματος τῆς φαντασίας κλπ.; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι οἱ κομμουνιστές ἔχουν τήν ὑποχρέωση νά παλαίβουν ἐνάντια στά πλάσματα τῆς φαντασίας; Μήπως δέν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἄρνηση τῶν κομμουνιστῶν νά παλαίψουν ἐνάντια στά πλάσματα τῆς φαντασίας σημαίνει ἐξαπάτηση τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς; Γιατί λοιπόν ὁ Τρότσκι δέν προτείνει ἀγώνα ἐνάντια στό πλάσμα τῆς φαντασίας, ἔστω καί μέ τήν ἄμεση ἀποχώρηση τῶν κομμουνιστῶν ἀπό τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν καί τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν; Γιατί ὁ Τρότσκι προτείνει νά παραμείνουν σ' αὐτό τό πλάσμα τῆς φαντασίας, νά μήν ἀποχωρήσουν ἀπ' αὐτό; Ποῦ βρίσκεται λοιπόν ἐδῶ ἡ λογική;

Δέν ἐξηγιέται λοιπόν αὐτή ἡ «λογική» ἀσυναρτησία μέ τό ὅτι ὁ Τρότσκι, ἀφοῦ πῆρε φόρα στό ζήτημα τοῦ Βουχάν καί τό ἀποκάλεσε πλάσμα τῆς φαντασίας, δειλιασε ἔπειτα καί δέν τόλμησε νά βγάλει τό ἀνάλογο συμπέρασμα στίς θέσεις του;

Ἤ ἄς πάρουμε λογουχάρη τό Ζηνόβιεφ. Στίς θέσεις του, πού μοιράστηκαν φέτος τόν Ἀπρίλη στήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ὁ Ζηνόβιεφ χαρακτηρίζει τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν κυβέρνηση κεμαλικῶν τῆς περιόδου 1920. Μά μιά κυβέρνηση κεμαλικῶν εἶναι κυβέρνηση πάλης ἐνάντια στούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, κυβέρνηση ὅπου δέν ἔχουν καί δέ μποροῦν νά ἔχουν θέση οἱ κομμουνιστές. Θάλεγε κανένας ὅτι ἀπό ἕνα τέτιο χαρακτηρισμό τοῦ Βουχάν μπορεῖ νά βγεῖ ἕνα μόνο συμπέρασμα: ἀποφασιστικός ἀγώνας ἐνάντια στό Βουχάν, ἀνατροπή τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν.

Μά ἔτσι μποροῦν νά σκέφτονται οἱ κοινοί ἄνθρωποι μέ κοινή ἀνθρώπινη λογική.

Δέ σκέφτεται ὅμως ἔτσι ὁ Ζηνόβιεφ. Χαρακτηρίζοντας τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν στό Χανκόου κυβέρνηση κεμαλικῶν προτείνει ταυτόχρονα νά δοθεῖ σ' αὐτή τήν ἴδια τήν κυβέρνηση ἡ πιό δραστήρια βοήθεια, νά μή βγοῦν ἀπ' αὐτήν οἱ κομμουνιστές, νά μή ἐγκαταλειφθεῖ τό Κουόμινταγκ τοῦ Βουχάν κλπ. Ὁ Ζηνόβιεφ λέει ἀνοιχτά:

«Εἶναι ἀπαραίτητο νά δοθεῖ ἡ πιό δραστήρια καί ὁλόπλευρη βοήθεια στό Χανκόου καί νά ὀργανωθεῖ ἀπό κεῖ ἡ ἀντίσταση ἐνάντια στούς Καβενιάκ. Πρέπει στό ἄμεσο μέλλον νά συγκεντρωθοῦν οἱ προσπάθειες ἀκριβῶς γιά νά βοηθηθεῖ ἡ ὀργάνωση καί στερέωση τῶν δυνάμεων στό Χανκόου» (βλ. τίς θέσεις τοῦ Ζηνόβιεφ).

Ἄντε νά καταλάβεις!

Ὁ Τρότσκι λέει ὅτι τό Βουχάν, δηλ. τό Χανκόου, εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας. Ὁ Ζηνόβιεφ ἀντίθετα ἰσχυρίζεται ὅτι τό Βουχάν εἶναι κυβέρνηση κεμαλικῶν. Ἀπό δῶ θά ἔπρεπε νά βγεῖ τό συμπέρασμα: ἀγώνας ἐνάντια σ' αὐτό τό πλάσμα τῆς φαντασίας ἤ ἀγώνας γιά τήν ἀνατροπή τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν. Στό μεταξύ ὅμως καί ὁ Τρότσκι καί ὁ Ζηνόβιεφ πάνε πάσο μπροστά στό συμπέρασμα πού βγαίνει ἀναπόφευχτα ἀπό τούς συλλογισμούς τους, καί ὁ Ζηνόβιεφ μάλιστα τραβάει πιό πέρα προτείνοντας τήν «πιό δραστήρια κι ὁλόπλευρη βοήθεια στό Χανκόου».

Τί δείχνουν ὅλα αὐτά; Δείχνουν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση μπλέχτηκε σέ ἀντιφάσεις. Ἔχασε τήν ἱκανότητα νά σκέφτεται λογικά καί ἔχασε κάθε προοπτική.

Σύγχιση στίς ἀντιλήψεις, ἀπώλεια κάθε προοπτικῆς σχετικά μέ τό Βουχάν—αὐτή εἶναι ἡ θέση τοῦ Τρότσκι καί τῆς ἀντιπολίτευσης, ἄν μπορεῖ γενικά ἡ σύγχιση νά λέγεται θέση.

IV

ΓΙΑ ΤΑ ΣΟΒΙΕΤ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Ἤ ἄς πάρουμε λογουχάρη ἀκόμα τό ζήτημα τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα.

Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης Σοβιέτ ἔχουμε τρεῖς ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στό 2ο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς: τίς θέσεις τοῦ Λένιν γιά τό σχηματισμό μή προλεταριακῶν, ἀγροτικῶν Σοβιέτ στίς καθυστερημένες χῶρες, τίς θέσεις τοῦ Ρόι γιά τό σχηματισμό ἐργατικῶν καί ἀγροτικῶν Σοβιέτ σέ χῶρες σάν τήν Κίνα καί τίς Ἰνδίες καί τίς εἰδικές θέσεις γιά τό «Πότε καί κάτω ἀπό ποιές συνθῆκες μποροῦν νά δημιουργοῦνται Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν».

Οἱ θέσεις τοῦ Λένιν πραγματεύονται τό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ «ἀγροτικῶν», «λαϊκῶν», μή προλεταριακῶν Σοβιέτ σέ χῶρες σάν τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ὅπου δέν ὑπάρχει ἤ σχεδόν δέν ὑπάρχει βιομηχανικό προλεταριάτο. Στίς θέσεις τοῦ Λένιν δέν ὑπάρχει οὔτε λέξη γιά σχηματισμό Σοβιέτ ἐργατῶν βουλευτῶν σέ τέτιες χῶρες. Ταυτόχρονα οἱ θέσεις τοῦ Λένιν θεωροῦν σάν ἕναν ἀπό τούς ἀπαραίτητους ὅρους γιά τήν ἀνάπτυξη καί τό σχηματισμό «ἀγροτικῶν», «λαϊκῶν» Σοβιέτ στίς καθυστερημένες χῶρες τήν ἄμεση ὑποστήριξη τῆς ἐπανάστασης σ' αὐτές τίς χῶρες ἀπό τό προλεταριάτο τῆς ΕΣΣΔ. Εἶναι φανερό ὅτι οἱ θέσεις αὐτές δέν ἔχουν ὑπόψη τήν Κίνα ἤ τίς Ἰνδίες, ὅπου ὑπάρχει ἕνα ἐλάχιστο ὅριο βιομηχανικοῦ προλεταριάτου καί ὅπου ἡ δημιουργία ἐργατικῶν Σοβιέτ κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους ἀποτελεῖ τήν προϋπόθεση γιά τό σχηματισμό ἀγροτικῶν Σοβιέτ, μά ἄλλες χῶρες πιό καθυστερημένες, σάν τήν Περσία κλπ..

Οἱ θέσεις τοῦ Ρόι ἔχουν ὑπόψη κυρίως τήν Κίνα καί τίς Ἰνδίες, ὅπου ὑπάρχει βιομηχανικό προλεταριάτο. Στίς θέσεις αὐτές προτείνεται κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους ὁ σχηματισμός Σοβιέτ ἐ ρ γ α τ ῶ ν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στή μεταβατική περίοδο ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή. Εἶναι φανερό ὅτι οἱ θέσεις αὐτές ἀναφέρονται ἄμεσα στήν Κίνα.

Οἱ εἰδικές θέσεις τοῦ 2ου Συνεδρίου πού ἔχουν τόν τίτλο «Πότε καί κάτω ἀπό ποιές συνθῆκες μποροῦν νά δημιουργοῦνται Σοβιέτ ἐργατῶν βουλευτῶν» μιλᾶνε γιά τό ρόλο τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν μέ βάση τήν πείρα τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία καί στή Γερμανία. Οἱ θέσεις αὐτές ὑποστηρίζουν ὅτι τά «Σοβιέτ χωρίς τήν προλεταριακή ἐπανάσταση μετατρέπονται ἀναπόφευχτα σέ παρωδία Σοβιέτ». Εἶναι φανερό ὅτι, ὅταν συζητᾶμε γιά τό ζήτημα τοῦ ἄμεσου σχηματισμοῦ Σοβιέτ ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα, πρέπει νά παίρνουμε ὑπόψη μας καί τίς τελευταῖες αὐτές θέσεις.

Πῶς ἔχει τό ζήτημα τῆς ἄμεσης δημιουργίας Σοβιέτ ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα, ἄν πάρουμε ὑπόψη μας τόσο τήν κατάσταση στήν Κίνα αὐτή τή στιγμή καί τήν ὕπαρξη τοῦ Κουόμινταγκ τοῦ Βουχάν σάν κέντρου τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ὅσο καί τίς ὑποδείξεις τῶν δυό τελευταίων θέσεων τοῦ 2ου Συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς;

Ἡ δημιουργία τ ώ ρ α Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν, στήν περιοχή λογουχάρη ὅπου δρᾶ ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν, σημαίνει δημιουργία δυαδικῆς ἐξουσίας, ρίξιμο τοῦ συνθήματος πάλης γιά τήν ἀνατροπή τοῦ ἀριστεροῦ Κουόμινταγκ καί τό σχηματισμό μιᾶς νέας Σοβιετικῆς ἐξουσίας στήν Κίνα.

Τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν εἶναι ὄργανα πάλης γιά τήν ἀνατροπή τῆς ὑπάρχουσας ἐξουσίας, ὄργανα πάλης γιά νέα ἐξουσία. Ἡ ἐμφάνιση τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν δέν μπορεῖ νά μή δημιουργήσει δυαδική ἐξουσία καί ἡ δυαδική ἐξουσία δέν μπορεῖ νά μήν ὀξύνει τό ζήτημα σέ ποιόν πρέπει ν' ἀνήκει ὅ λ η ἡ ἐξουσία.

Πῶς εἶχε τό ζήτημα στή Ρωσία τό Μάρτη—Ἀπρίλη—Μάη—Ἰούνη τοῦ 1917; Ὑπῆρχε τότε ἡ Προσωρινή Κυβέρνηση πού εἶχε στά χέρια της τή μισή ἐξουσία, πιθανόν ὅμως τήν πιό πραγματική ἐξουσία, ἐπειδή τήν ὑποστήριζε ἀκόμα ὁ στρατός. Παράλληλα ὑπῆρχαν τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν πού κι αὐτά εἶχαν στά χέρια τους κάπου τή μισή ἐξουσία, ἄν καί ὄχι τόσο πραγματική ἐξουσία ὅσο εἶχε ἡ Προσωρινή Κυβέρνηση. Τότε τό σύνθημα τῶν μπολσεβίκων ἦταν κατάργηση τῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης καί πέρασμα ὅ λ η ς τῆς ἐξουσίας στά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν. Κανένας μπολσεβίκος δέ σκεφτόταν τότε γιά συμμετοχή στήν Προσωρινή Κυβέρνηση, γιατί δέν μπορεῖ κανείς νά συμμετέχει σέ μιά κυβέρνηση, ὅταν δουλεύει γιά τήν ἀνατροπή αὐτῆς τῆς κυβέρνησης.

Μποροῦμε ἄραγε νά ποῦμε ὅτι ἡ κατάσταση στή Ρωσία τό Μάρτη—Ἰούνη τοῦ 1917 εἶναι ἀνάλογη μέ τή σημερινή κατάσταση στήν Κίνα; Ὄχι, δέν μποροῦμε νά τό ποῦμε. Δέν μποροῦμε νά τό ποῦμε, ὄχι μόνο γιατί ἡ Ρωσία βρισκόταν τότε μπροστά στήν προλεταριακή ἐπανάσταση, ἐνῶ ἡ Κίνα βρίσκεται τώρα μπροστά στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, ἀλλά καί γιατί ἡ Προσωρινή Κυβέρνηση στή Ρωσία ἦταν τότε κυβέρνηση ἀντεπαναστατική καί ἰμπεριαλιστική, ἐνῶ ἡ σημερινή κυβέρνηση στό Βουχάν εἶναι κυβέρνηση ἀντιιμπεριαλιστική καί ἐπαναστατική, μέ τήν ἀστικοδημοκρατική ἔννοια αὐτῆς τῆς λέξης.

Τί μᾶς προτείνει σχετικά μ' αὐτό ἡ ἀντιπολίτευση;

Προτείνει τήν ἄμεση δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα σάν κέντρων ὀργάνωσης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ὅμως τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν δέν εἶναι μόνο κέντρα ὀργάνωσης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Τά Σοβιέτ εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα καί κυρίως ὄργανα ἐξέγερσης ἐνάντια στήν ὑπάρχουσα ἐξουσία, ὄργανα σχηματισμοῦ νέας, ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἀντιπολίτευση δέν καταλαβαίνει ὅτι μόνο σάν ὄργανα ἐξέγερσης, μόνο σάν ὄργανα τῆς νέας ἐξουσίας μποροῦν νά μετατραποῦν τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν σέ κέντρα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Χωρίς αὐτό τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν μετατρέπονται σέ πλάσμα τῆς φαντασίας, σέ ἐξάρτημα τῆς ὑπάρχουσας ἐξουσίας, ὅπως ἔγινε στή Γερμανία τό 1918 καί στή Ρωσία τόν Ἰούλη τοῦ 1917.

Καταλαβαίνει ἄραγε ἡ ἀντιπολίτευση ὅτι ἡ δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα σημαίνει τώρα τή δημιουργία δυαδικῆς ἐξουσίας τῶν Σοβιέτ καί τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν καί ὁδηγεῖ ὑποχρεωτικά καί ἀναπόφευχτα στό σύνθημα τῆς ἀνατροπῆς τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν;

Ἀμφιβάλλω πολύ ἄν ὁ Ζηνόβιεφ καταλαβαίνει τό ἁπλό αὐτό πράγμα. Ὁ Τρότσκι ὅμως τό καταλαβαίνει αὐτό πέρα γιά πέρα, γιατί στίς θέσεις του λέει χωρίς περιστροφές ὅτι: «τό σύνθημα τῶν Σοβιέτ σημαίνει ἔκκληση νά δημιουργηθοῦν πραγματικά ὄργανα ἐξουσίας μέσω ἑνός μεταβατικοῦ καθεστῶτος δυαδικῆς ἐξουσίας» (βλ. τίς θέσεις τοῦ Τρότσκι «Ἡ κινέζικη ἐπανάσταση καί οἱ θέσεις τοῦ Στάλιν»).

Μ' ἄλλα λόγια, δημιουργώντας τά Σοβιέτ στήν Κίνα, δημιουργοῦμε ταυτόχρονα «καθεστώς δυαδικῆς ἐξουσίας», ἀνατρέπουμε τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν καί σχηματίζουμε νέα, ἐπαναστατική ἐξουσία. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὁ Τρότσκι παίρνει ἐδῶ σάν ὑπόδειγμα τά γεγονότα ἀπό τήν ἱστορία τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία στήν περίοδο πού προηγήθηκε ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917. Τότε εἴχαμε πραγματικά δυαδική ἐξουσία καί τότε πραγματικά τραβούσαμε γιά τήν ἀνατροπή τῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης.

Εἶπα ὅμως κιόλας ὅτι κανένας δέ σκεφτόταν τότε γιά συμμετοχή στήν Προσωρινή Κυβέρνηση. Γιατί λοιπόν ὁ Τρότσκι δέν προτείνει τώρα τήν ἄμεση ἔξοδο τῶν κομμουνιστῶν ἀπό τό Κουόμινταγκ καί τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν; Πῶς μπορεῖς νά δημιουργεῖς Σοβιέτ, νά δημιουργεῖς καθεστώς δυαδικῆς ἐξουσίας καί ταυτόχρονα νά συμμετέχεις σ' αὐτή τήν ἴδια τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν πού ἑτοιμάζεσαι ν' ἀνατρέψεις; Οἱ θέσεις τοῦ Τρότσκι δέ δίνουν ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα.

Ὡστόσο εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ὁ Τρότσκι μπερδεύτηκε ἐδῶ ἀπελπιστικά στό λαβύρινθο τῶν ἴδιων του τῶν ἀντιφάσεων. Μπέρδεψε τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση μέ τήν προλεταριακή ἐπανάσταση. «Ξέχασε» ὅτι ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν Κίνα ὄχι μόνο δέν ἀποπερατώθηκε καί ὄχι μόνο δέ νίκησε ἀκόμα, ἀλλά βρίσκεται μόλις στήν πρώτη φάση τῆς ἀνάπτυξής της. Ὁ Τρότσκι δέν καταλαβαίνει ὅτι ὅταν ἀρνιέσαι νά ὑποστηρίξεις τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν, ὅταν ρίχνεις σύνθημα δυαδικῆς ἐξουσίας καί τραβᾶς γιά τήν ἀνατροπή τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν τ ώ ρ α, μέ τήν ἄμεση δημιουργία Σοβιέτ, σημαίνει ὅτι βοηθᾶς ἄμεσα καί ἀναμφισβήτητα τόν Τσάγκ Κάι-Σέκ καί τόν Τσάγκ Τσό-Λίν.

Μᾶς λένε: καί πῶς ἐξηγιέται τότε ὁ σχηματισμός Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τό 1905 στή Ρωσία—

μήπως τότε δέν είχαμε αστικοδημοκρατική επανάσταση;

Ναί άλλά, πρώτο, τά Σοβιέτ ήταν τότε δλα-δλα δυό, στήν Πετρούπολη καί στή Μόσχα, καί ή ύπαρξη δυό Σοβιέτ δέ σήμαινε καί τή δημιουργία συστήματος Σοβιετικής εξουσίας στή Ρωσία.

Δεύτερο, τά Σοβιέτ της Πετρούπολης καί της Μόσχας ήταν τότε δργανα εξέγερσης ενάντια στήν παλιά, τήν τσαρική εξουσία, πράγμα πού επιβεβαιώνει ακόμα μιά φορά τό γεγονός δτι δέν πρέπει νά βλέπουμε τά Σοβιέτ μόνο σάν κέντρα οργάνωσης της επανάστασης, δτι τά Σοβιέτ μπορούν νά γίνουν τέτια κέντρα μόνο σάν δργανα εξέγερσης καί δργανα της νέας εξουσίας.

Τρίτο, ή ιστορία τών εργατικών Σοβιέτ δείχνει δτι τά Σοβιέτ αυτά μπορούν νά υπάρχουν καί ν' άναπτύσσονται παραπέρα μόνο στήν περίπτωση πού υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες γιά άμεσο πέρασμα της αστικοδημοκρατικής επανάστασης σέ επανάσταση προλεταριακή, συνεπώς δταν υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες γιά τό πέρασμα άπό τήν αστική εξουσία στή δικτατορία του προλεταριάτου.

Μήπως ό λόγος πού χάθηκαν τά Σοβιέτ τών εργατών στήν Πετρούπολη καί στή Μόσχα τό 1905, δπως καί τά Σοβιέτ τών εργατών στή Γερμανία τό 1918 δέν ήταν γιατί δέν υπήρχαν τότε αυτές οί ευνοϊκές συνθήκες;

Πιθανόν νά μή δημιουργούνταν Σοβιέτ τό 1905 στή Ρωσία, άν υπήρχε τότε μιά πλατιά επαναστατική οργάνωση στή Ρωσία σάν τό σημερινό αριστερό Κουόμινταγκ στήν Κίνα. Μά μιά τέτια οργάνωση δέν μπορούσε νά υπάρχει τότε στή Ρωσία, γιατί δέν υπήρχαν στοιχεία εθνικής καταπίεσης στούς ρώσους εργάτες καί αγρότες—οί ίδιοι οί ρώσοι καταπίεζαν άλλες εθνότητες—ενώ μιά οργάνωση σάν τό αριστερό Κουόμινταγκ μπορεί νά εμφανιστεί μόνο σέ συνθήκες εθνικής καταπίεσης άπό ξένους ιμπεριαλιστές,

πού συγκεντρώνει σέ μιά πλατιά οργάνωση τά επαναστατικά στοιχεία της χώρας.

Μόνο τυφλοί μπορούν ν' αρνηθούν στό αριστερό Κουόμινταγκ τό ρόλο οργάνου επαναστατικής πάλης, τό ρόλο οργάνου εξέγερσης ενάντια στίς φεουδαρχικές επιβιώσεις καί τόν ιμπεριαλισμό στήν Κίνα.

Τί βγαίνει δμως άπ' αυτό;

'Απ' αυτό βγαίνει δτι τό αριστερό Κουόμινταγκ στήν Κίνα παίζει στή σημερινή αστικοδημοκρατική επανάσταση της Κίνας τόν ίδιο περίπου ρόλο πού έπαιζαν τά Σοβιέτ τό 1905 στήν αστικοδημοκρατική επανάσταση της Ρωσίας.

"Αλλο ζήτημα, άν δέ θά υπήρχε στήν Κίνα μιά τέτια δημοφιλής καί επαναστατική-δημοκρατική οργάνωση σάν τό αριστερό Κουόμινταγκ. Μιά δμως καί υπάρχει ή ειδική αυτή επαναστατική οργάνωση, πού είναι προσαρμοσμένη στίς ιδιομορφίες τών κινέζικων συνθηκών καί πού απόδειξε δτι είναι κατάλληλη γιά τήν παραπέρα ανάπτυξη της αστικοδημοκρατικής επανάστασης στήν Κίνα, θά ήταν ανόητο καί ασύνετο αυτή τήν οργάνωση, πού χρειάστηκε χρόνια γιά νά δημιουργηθεί, νά τή διαλύσουμε τώρα πού μόλις άρχισε ή αστικοδημοκρατική επανάσταση, πού δέ νίκησε ακόμα καί πού δέν πρόκειται νά νικήσει καί τόσο γρήγορα.

Ξεκινώντας άπ' αυτό μερικοί σύντροφοι βγάζουν τό συμπέρασμα δτι τό Κουόμινταγκ θά μπορεί νά χρησιμοποιηθεί καί στό μέλλον, στό πέρασμα στήν προλεταριακή επανάσταση, σάν μορφή κρατικής οργάνωσης της δικτατορίας του προλεταριάτου, καί μάλιστα βλέπουν σ' αυτό τή δυνατότητα ειρηνικού περάσματος άπό τήν αστικοδημοκρατική επανάσταση στήν προλεταριακή επανάσταση.

Μιλώντας γενικά, δέν αποκλείεται φυσικά ή δυνατότητα ειρηνικής εξέλιξης της επανάστασης. Καί μείς στή

Ρωσία μιλούσαμε στίς ἀρχές τοῦ 1917 γιά δυνατότητα εἰρηνικῆς ἐξέλιξης τῆς ἐπανάστασης μέσω τῶν Σοβιέτ.

Ὅμως, πρῶτο, τό Κουόμιντανγκ δέν εἶναι Σοβιέτ, καί ἄν εἶναι κατάλληλο γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, αὐτό δέ σημαίνει καθόλου ὅτι μπορεῖ νά εἶναι κατάλληλο καί γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, ἐνῶ τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν εἶναι ἡ πιό κατάλληλη μορφή τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Δεύτερο, ἀκόμα καί μέ τήν ὕπαρξη Σοβιέτ στή Ρωσία τό 1917 ἀποδείχθηκε στήν πράξη ὅτι ἀποκλείεται τό εἰρηνικό πέρασμα στήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Τρίτο, τά προλεταριακά κέντρα στήν Κίνα εἶναι τόσο λίγα καί οἱ ἐχθροί τῆς κινέζικης ἐπανάστασης τόσο ἰσχυροί καί πολυάριθμοι, πού κάθε κίνηση τῆς ἐπανάστασης πρός τά μπρός καί κάθε πίεση ἀπ' τή μεριά τῶν ἰμπεριαλιστῶν θά συνοδεύονται ἀναπόφευχτα ἀπό νέες ἀποσκιρτήσεις ἀπό τό Κουόμιντανγκ καί ἀπό νέο δυνάμωμα τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος σέ βάρος τοῦ κύρους τοῦ Κουόμιντανγκ.

Νομίζω ὅτι θά πρέπει ν' ἀποκλείσουμε ἕναν εἰρηνικό δρόμο ἐξέλιξης τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Νομίζω ὅτι τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν θά χρειαστεῖ νά δημιουργηθοῦν στήν Κίνα στή μεταβατική περίοδο ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή ἐπανάσταση. Γιατί στίς σημερινές συνθῆκες χωρίς Σοβιέτ ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν εἶναι ἀδύνατο νά γίνει ἕνα τέτιο πέρασμα.

Πρέπει ν' ἀφήσουμε πρῶτα ν' ἀναπτυχθεῖ τό ἀγροτικό κίνημα σ' ὅλη τήν Κίνα, πρέπει νά δυναμώσουμε τό Βουχάν καί νά τό ὑποστηρίξουμε στόν ἀγώνα του ἐνάντια στό φεουδαρχικό-γραφειοκρατικό καθεστώς, πρέπει νά βοηθήσουμε τό Βουχάν νά νικήσει τήν ἀντεπανάσταση, πρέπει ν' ἀναπτύξουμε πλατιά καί παντοῦ τίς ἀγροτικές ἑνώσεις, τά συνδικάτα τῶν ἐργατῶν καί τίς ἄλλες ἐπαναστατικές ὀργανώσεις σάν βάσεις γιά τή δημιουργία Σοβιέτ στό μέλλον, πρέπει νά δόσουμε καιρό στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας νά δυναμώσει τήν ἐπιροή του στήν ἀγροτιά καί στό στρατό, καί μόνο ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά μποροῦμε νά δημιουργήσουμε Σοβιέτ ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν σάν ὄργανα πάλης γιά τή νέα ἐξουσία, σάν παράγοντες τῆς δυαδικῆς ἐξουσίας, σάν παράγοντες πού θά προετοιμάσουν τό πέρασμα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Ἡ δημιουργία ἐργατικῶν Σοβιέτ στήν Κίνα δέν εἶναι κούφια λέξη, κούφια «ἐπαναστατική» ρητορεία. Τό ζήτημα αὐτό δέν πρέπει νά τό βλέπουμε τόσο ἐπιπόλαια, ὅπως κάνει ὁ Τρότσκι.

Νά σχηματίσεις ἐργατικά καί ἀγροτικά Σοβιέτ σημαίνει πρίν ἀπ' ὅλα νά βγεῖς ἀπό τό Κουόμιντανγκ, γιατί δέν μπορεῖς νά δημιουργεῖς Σοβιέτ καί νά προωθεῖς τή δυαδική ἐξουσία, καλώντας τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες νά δημιουργήσουν νέα ἐξουσία, καί παράλληλα νά παραμένεις μέσα στό Κουόμιντανγκ καί στήν κυβέρνησή του.

Νά δημιουργήσεις Σοβιέτ ἐργατῶν βουλευτῶν σημαίνει, σέ συνέχεια, ν' ἀντικαταστήσεις τό σημερινό συνασπισμό μέσα στό Κουόμιντανγκ μ' ἕνα συνασπισμό ἔξω ἀπό τό Κουόμιντανγκ, ἀνάλογο μέ τό συνασπισμό πού εἶχαν οἱ μπολσεβίκοι τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλεπαναστάτες.

Γιατί;

Γιατί, ἄν στήν πρώτη περίπτωση, στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, πρόκειται γιά τή δημιουργία ἐπαναστατικῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγρο-

τιᾶς, καί σ' αὐτό ἀνταποκρίνεται πέρα γιά πέρα ἡ πολιτική συνασπισμοῦ μέσα στό Κουόμιντανγκ, στή δεύτερη περίπτωση, στό σχηματισμό Σοβιέτ καί στό πέρασμα στήν προλεταριακή ἐπανάσταση, πρόκειται γιά τή δημιουργία διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου, γιά τή δημιουργία ἐξουσίας τῶν Σοβιέτ, καί μιά τέτια ἐξουσία δέν μπορεῖ νά προετοιμαστεῖ καί νά δημιουργηθεῖ παρά μόνο κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση ἑ ν ό ς κόμματος, τοῦ κόμματος τῶν κομμουνιστῶν.

Παρακάτω. Τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν δημιουργοῦν ὑποχρεώσεις. Σήμερα στήν Κίνα οἱ ἐργάτες παίρνουν 8—15 ρούβλια τό μήνα, ζοῦνε μέσα σέ ἀνυπόφορες συνθῆκες καί δουλεύουν πάρα πολύ. Στήν κατάσταση αὐτή πρέπει καί μπορεῖ νά μπεῖ τέρμα τώρα κιόλας, μέ τήν αὔξηση τοῦ μεροκάματου, μέ τήν ἐφαρμογή τῆς ὀχτάωρης ἐργάσιμης ἡμέρας, μέ τήν καλυτέρευση τῶν συνθηκῶν κατοικίας τῆς ἐργατικῆς τάξης κλπ. Ὅμως, ὅταν ὑπάρχουν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, οἱ ἐργάτες δέ θά σταματήσουν ἐδῶ. Θά ποῦν στούς κομμουνιστές (καί θά ποῦν μέ τό δίκιο τους): μιά κι ἔχουμε Σοβιέτ καί τά Σοβιέτ εἶναι ὄργανα ἐξουσίας, δέν μποροῦμε ἄραγε νά σφίξουμε τήν ἀστική τάξη καί νά τήν ἀπαλλοτριώσουμε «λιγάκι»; Οἱ κομμουνιστές θά εἶναι φαφλατάδες ἄν, ὅταν ὑπάρχουν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν, δέν πάρουν τό δρόμο τῆς ἀπαλλοτρίωσης τῆς ἀστικῆς τάξης.

Μπαίνει τό ἐρώτημα: μποροῦμε ἄραγε καί πρέπει νά πάρουμε αὐτό τό δρόμο τώρα, στή σημερινή φάση τῆς ἐπανάστασης;

Ὄχι, δέν πρέπει.

Μποροῦμε ἄραγε καί πρέπει νά παραιτηθοῦμε στό μέλλον ἀπό τήν ἀπαλλοτρίωση τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅταν θά ὑπάρχουν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν;

Ὄχι, δέν πρέπει. Τό νά νομίζει ὅμως κανείς ὅτι μπορεῖ νά διατηρήσει κάτω ἀπ' αὐτούς τούς ὅρους τό συνασπισμό τῶν κομμουνιστῶν μ έ σ α στό Κουόμιντανγκ, σημαίνει ὅτι πέφτει σέ αὐταπάτες καί δέν καταλαβαίνει τό μηχανισμό τῆς πάλης τῶν ταξικῶν δυνάμεων στήν περίοδο τοῦ περάσματος ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση στήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Ἔτσι ἔχει τό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν στήν Κίνα.

Ὅπως βλέπετε, δέν εἶναι καί τόσο ἁπλό, ὅπως μᾶς τό παρουσιάζουν μερικοί ὑπερβολικά ἐλαφρόμυαλοι ἄνθρωποι σάν τόν Τρότσκι καί τό Ζηνόβιεφ.

Μήπως γενικά ἀπό ἄποψη ἀ ρ χ ῶ ν ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχή τῶν μαρξιστῶν καί ἡ συνεργασία μέ τήν ἐπαναστατική ἀστική τάξη σ' ἕνα κοινό ἐπαναστατικό-δημοκρατικό κόμμα ἤ σέ μιά κοινή ἐπαναστατική-δημοκρατική κυβέρνηση;

Μερικοί ἀπό τούς ἀντιπολιτευόμενους ἔχουν τή γνώμη ὅτι δέν ἐπιτρέπεται. Ἡ ἱστορία ὅμως τοῦ μαρξισμοῦ λέει ὅτι κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες καί γιά ἕνα ὁρισμένο διάστημα εἶναι πέρα γιά πέρα παραδεχτή μιά τέτια συμμετοχή.

Θά μποροῦσα ν' ἀναφερθῶ σ' ἕνα τέτιο παράδειγμα, σάν τό παράδειγμα τοῦ Μάρξ τό 1848 στή Γερμανία, τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης ἐνάντια στή γερμανική ἀπολυταρχία, ὅταν ὁ Μάρξ μέ τούς ὁμοϊδεάτες του συμμετεῖχε στήν ἀστικοδημοκρατική ἕνωση τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ρήνου καί ὅταν τό ὄργανο αὐτοῦ τοῦ ἐπαναστατικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος, ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» διευθυνόταν ἀπό τό Μάρξ.

Συμμετέχοντας σ' αὐτή τήν ἀστικοδημοκρατική ἕνωση καί σπρώχνοντας μπροστά τήν ἐπαναστατική ἀστική

τάξη ὁ Μάρξ καί οἱ ὁμοϊδεάτες του κριτίκαραν μ' ὅλη τους τή δύναμη τή μεσοβέζικη στάση τῶν δεξιῶν συμμάχων τους, ἔτσι ὅπως καί τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας, συμμετέχοντας στό Κουόμιντανγκ, πρέπει νά κριτικάρει μ' ὅλη του τή δύναμη τίς ταλαντεύσεις καί τή μεσοβέζικη στάση τῶν ἀριστερῶν κουομιντανγκικῶν συμμάχων του.

Εἶναι γνωστό ὅτι μόλις τήν ἄνοιξη τοῦ 1849 ὁ Μάρξ καί οἱ ὁμοϊδεάτες του ἐγκατάλειψαν αὐτή τήν ἀστικοδημοκρατική ἕνωση καί καταπιάστηκαν μέ τή δημιουργία μιᾶς αὐτοτελοῦς ὀργάνωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ ὁλότελα αὐτοτελῆ ταξική πολιτική.

Ὅπως βλέπετε, ὁ Μάρξ τράβηξε πιό μακριά καί ἀπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας, πού συμμετέχει στό Κουόμιντανγκ σάν αὐτοτελές ταξικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου.

Μποροῦμε ν' ἀμφισβητοῦμε ἤ ὄχι ἄν ἦταν σκόπιμη ἡ συμμετοχή τοῦ Μάρξ καί τῶν ὁμοϊδεατῶν του σ' αὐτή τήν ἀστικοδημοκρατική ἕνωση τό 1848. Ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ λογουχάρη εἶχε τή γνώμη ὅτι ὁ Μάρξ δέν ἔπρεπε νά μπεῖ σ' αὐτή τήν ἀστικοδημοκρατική ἕνωση. Αὐτό εἶναι ζήτημα τ α χ τ ι κ ῆ ς. Ὅτι ὅμως ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς παραδέχονταν τή δυνατότητα καί τή σκοπιμότητα νά συμμετέχουν σ' ἕνα ἀστικο-επαναστατικό κόμμα στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες καί γιά ἕνα ὁρισμένο χρονικό διάστημα, γι' αὐτό δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία. Ὅσο γιά τή συμμετοχή τῶν μαρξιστῶν σέ μιά ἐπαναστατική-δημοκρατική κυβέρνηση καί τή συνεργασία τους μέσα σ' αὐτήν μέ τήν ἐπαναστατική ἀστική τάξη, κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους καί σέ μιά ὁρισμένη κατάσταση, γι' αὐτό τό ζήτημα ἔχουμε τίς ὑποδείξεις τέτιων μαρξιστῶν σάν τόν Ἔνγκελς καί τό Λένιν. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Ἔνγκελς στή μπροσούρα του «Οἱ μπακουνιστές ἐν δράσει»[67] ἐκφράστηκε ὑπέρ μιᾶς τέτιας συμμετοχῆς. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Λένιν τό 1905 ἐκφράστηκε ἐπίσης ὅτι εἶναι παραδεχτή μιά τέτια συμμετοχή σέ ἀστικοδημοκρατική ἐπαναστατική κυβέρνηση.

V

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΕΣ

Ἔτσι λοιπόν ἔχουμε μπροστά μας δυό ὁλότελα διαφορετικές γραμμές σχετικά μέ τό κινέζικο ζήτημα, τή γραμμή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τή γραμμή τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ζηνόβιεφ.

Ἡ γ ρ α μ μ ή τ ῆ ς Κ ο μ μ ο υ ν ι σ τ ι κ ῆ ς Δ ι ε θ ν ο ῦ ς. Οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις καί τό γραφειοκρατικό-στρατοκρατικό ἐποικοδόμημα, πού στηρίζεται πάνω τους καί ἐνισχύεται μέ κάθε τρόπο ἀπό τούς ἰμπεριαλιστές ὅλων τῶν χωρῶν, εἶναι τό βασικό γεγονός τῆς σημερινῆς κινέζικης πραγματικότητας.

Σήμερα ἡ Κίνα ζεῖ τήν ἀγροτική της ἐπανάσταση, πού στρέφεται καί ἐνάντια στίς φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις, καί ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό.

Ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση ἀποτελεῖ τή βάση καί τό περιεχόμενο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα.

Τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν καί ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν ἀποτελοῦν τό κέντρο τοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Τό Νανκίν καί ἡ κυβέρνηση τοῦ Νανκίν ἀποτελοῦν τό κέντρο τῆς ἐθνικῆς ἀντεπανάστασης.

῾Η πολιτική ὑποστήριξης τοῦ Βουχάν εἶναι ταυτόχρονα καί πολιτική ἀνάπτυξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης μ' ὅλες τίς συνέπειες πού ἀπορέουν ἀπ' αὐτή. ᾿Από δῶ ἀπορέει καί ἡ συμμετοχή τῶν κομμουνιστῶν στό Κουόμινταγκ τοῦ Βουχάν καί στήν ἐπαναστατική κυβέρνηση τοῦ Βουχάν, συμμετοχή πού δέν ἀποκλείει, ἀλλά προϋποθέτει τήν ὁλόπλευρη κριτική ἀπό μέρους τῶν κομμουνιστῶν τῆς μεσοβέζικης πολιτικῆς καί τῶν ταλαντεύσεων τῶν συμμάχων τους μέσα στό Κουόμινταγκ.

῾Η συμμετοχή αὐτή τῶν κομμουνιστῶν πρέπει νά χρησιμοποιηθεῖ, γιά νά διευκολυνθεῖ τό προλεταριάτο νά παίξει τό ρόλο τοῦ ἡγεμόνα στήν κινέζικη ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση καί νά φέρει κοντά τή στιγμή τοῦ περάσματος στήν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Τή στιγμή πού ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση θά πλησιάζει στήν ὁλοκληρωτική νίκη καί πού στήν πορεία τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης θά χαράζονται οἱ δρόμοι γιά τό πέρασμα στήν προλεταριακή ἐπανάσταση, τή στιγμή αὐτή πρέπει νά δημιουργοῦνται τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν καί τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν σάν παράγοντες τῆς δυαδικῆς ἐξουσίας, σάν ὄργανα πάλης γιά τή νέα ἐξουσία, σάν ὄργανα τῆς νέας ἐξουσίας, τῆς ἐξουσίας τῶν Σοβιέτ.

Στήν περίοδο αὐτή ὁ συνασπισμός τῶν κομμουνιστῶν μέσα στό Κουόμινταγκ πρέπει ν' ἀντικατασταθεῖ μέ ἕνα συνασπισμό ἔξω ἀπό τό Κουόμινταγκ, καί τό κομμουνιστικό κόμμα πρέπει νά γίνει ὁ μ ο ν α δ ι κ ό ς καθοδηγητής τῆς ν έ α ς ἐπανάστασης στήν Κίνα.

῞Οταν προτείνεις τώρα, ὅπως κάνουν ὁ Τρότσκι καί ὁ Ζηνόβιεφ, τόν ἄ μ ε σ ο σχηματισμό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν καί τήν ἄ μ ε σ η δημιουργία δυαδικῆς ἐξουσίας, τώρα πού ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση βρίσκεται ἀκόμα στήν ἀρχική φάση τῆς ἐξέλιξής της καί πού τό Κουόμινταγκ εἶναι ἡ πιό πρόσφορη καί ἡ πιό κατάλληλη γιά τίς εἰδικές ἰδιομορφίες τῆς Κίνας μορφή ὀργάνωσης τῆς ἐθνικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, σημαίνει ὅτι ἀποδιοργανώνεις τό ἐπαναστατικό κίνημα, ὅτι ἀδυνατίζεις τό Βουχάν, διευκολύνεις τήν πτώση του καί βοηθᾶς τόν Τσάγκ Τσό-Λίν καί τόν Τσάγκ Κάι-Σέκ.

῾Η γ ρ α μ μ ή τ ο ῦ Τ ρ ό τ σ κ ι κ α ί τ ο ῦ Ζ η ν ό β ι ε φ. Οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις στήν Κίνα εἶναι ἐπινόηση τοῦ Μπουχάριν. Οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις εἴτε δέν ὑπάρχουν καθόλου στήν Κίνα, εἴτε εἶναι τόσο ἀσήμαντες πού δέ μποροῦν νά ἔχουν μιά κάπως σοβαρή σημασία.

῞Οπως φαίνεται, στήν Κίνα ἔχουμε τώρα ἀγροτική ἐπανάσταση. Μά ἀπό ποῦ ξεφύτρωσε, οὔτε ὁ διάβολος δέν μπορεῖ νά καταλάβει. (Γ έ λ ι α).

Μά μιά καί ὑπάρχει αὐτή ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση, θά χρειαστεῖ βέβαια ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς νά ὑποστηριχθεῖ.

Τό βασικό τώρα δέν εἶναι ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση, ἀλλά ἡ ἐπανάσταση γιά τήν τελωνειακή αὐτοτέλεια τῆς Κίνας, ἡ ἀντιτελωνειακή, ἄς ποῦμε, ἐπανάσταση.

Τό Κουόμινταγκ τοῦ Βουχάν καί ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν εἶναι εἴτε «πλάσμα τῆς φαντασίας» (Τρότσκι), εἴτε κεμαλισμός (Ζηνόβιεφ).

᾿Από τή μιά μεριά, πρέπει νά δημιουργηθεῖ δυαδική ἐξουσία γιά τήν ἀ ν α τ ρ ο π ή τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν μέ τήν ἄμεση δημιουργία Σοβιέτ (Τρότσκι). ᾿Από τήν ἄλλη μεριά, πρέπει νά δ υ ν α μ ώ σ ε ι ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν καί χρειάζεται νά δοθεῖ δραστήρια καί ὁλόπλευρη β ο ή θ ε ι α στήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν, ἐπίσης μέ τήν ἄμεση δημιουργία Σοβιέτ (Ζηνόβιεφ).

Κανονικά οἱ κομμουνιστές θά ἔπρεπε νά ἀποχωρή-

σουν ἀμέσως ἀπ' αὐτό τό «πλάσμα τῆς φαντασίας», ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν καί ἀπό τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν. Καί ὅμως θά ἦταν καλύτερα νά παραμείνουν σ' αὐτό τό ἴδιο τό «πλάσμα τῆς φαντασίας», δηλαδή καί στήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν καί στό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν. Γιά ποιό λόγο ὅμως νά παραμείνουν στό Βουχάν, ἀφοῦ τό Βουχάν εἶναι «πλάσμα τῆς φαντασίας»; Αὐτό, ὅπως φαίνεται, μόνο ἕνας θεός τό ξέρει. Κι ὅποιος δέ συμφωνεῖ μ' αὐτό, εἶναι ἀποστάτης καί προδότης.

Αὐτή εἶναι ἡ λεγόμενη γραμμή τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ζηνόβιεφ.

Ζήτημα εἶναι ἄν μποροῦμε νά φανταστοῦμε κάτι πιό ἀσυνάρτητο καί πιό μπερδεμένο ἀπ' αὐτή τή λεγόμενη γραμμή.

Δημιουργιέται ἡ ἐντύπωση ὅτι δέν ἔχουμε νά κάνουμε μέ μαρξιστές, ἀλλά μέ κάτι ξεκομμένους ἀπό τή ζωή γραφειοκράτες ἤ ἀκόμα καλύτερα μέ «ἐπαναστάτες» τουρίστες πού ταξίδεψαν στά διάφορα Σουχούμ καί Κισλοβόντσκ, παράβλεψαν τήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πού ἔδοσε τή βασική γραμμή γιά τήν κινέζικη ἐπανάσταση, ἔμαθαν ἔπειτα ἀπό τίς ἐφημερίδες ὅτι στήν Κίνα πραγματικά διαδραματίστηκε κάποια ἐπανάσταση, κάτι σάν ἀγροτική, κάτι σάν ἀντιτελωνειακή, καί ἀποφάσισαν ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά γράψουν μιά ὁλόκληρη στίβα ἀπό θέσεις—ἄλλες θέσεις τόν Ἀπρίλη, ἄλλες θέσεις στίς ἀρχές τοῦ Μάη καί ἄλλες θέσεις στό τέλος τοῦ Μάη, καί, ἀφοῦ γράψουν μιά ὁλόκληρη στίβα ἀπό θέσεις, νά κατακλύσουν μ' αὐτές τήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ὑποθέτοντας, ὅπως φαίνεται, ὅτι ἡ ἀφθονία μπερδεμένων καί ἀντιφατικῶν θέσεων εἶναι τό βασικό μέσο γιά τή σωτηρία τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Αὐτές εἶναι, σύντροφοι, οἱ δυό γραμμές σχετικά μέ τά ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Θά χρειαστεῖ νά διαλέξετε ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δυό γραμμές.

Τελειώνω, σύντροφοι.

Τελειώνοντας θά ἤθελα νά πῶ λίγα λόγια γιά τό πολιτικό νόημα καί τή σημασία τῶν φραξιονιστικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ζηνόβιεφ σ τ ή δ ο σ μ έ ν η σ τ ι γ μ ή. Παραπονοῦνται ὅτι δέν τούς δίνεται ἀρκετή ἐλευθερία γιά νά λοιδωροῦν καί νά βρίζουν μέ πρωτάκουστο καί ἀπαράδεχτο τρόπο τήν ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τήν ΕΕ τῆς ΚΔ. Παραπονοῦνται γιά τό «καθεστώς» πού ὑπάρχει στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ καί στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Οὐσιαστικά θέλουν νάχουν ἐλευθερία γιά ν' ἀποδιοργανώσουν τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ καί τό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Οὐσιαστικά θέλουν νά μεταφυτεύσουν στήν Κομμουνιστική Διεθνῆ καί στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ τίς συνήθειες τῶν Μάσλοφ καί Σία.

Πρέπει νά πῶ, σύντροφοι, ὅτι ὁ Τρότσκι διάλεξε πολύ ἀκατάλληλη στιγμή γιά τίς ἐπιθέσεις του ἐνάντια στό κόμμα καί τήν Κομμουνιστική Διεθνῆ. Τώρα μόλις πληροφορήθηκα ὅτι ἡ ἀγγλική συντηρητική κυβέρνηση ἀποφάσισε νά διακόψει τίς σχέσεις της μέ τήν ΕΣΣΔ. Δέ χρειάζεται κάν ν' ἀποδείξουμε ὅτι τώρα θ' ἀρχίσει παντοῦ ἐκστρατεία ἐνάντια στούς κομμουνιστές. Ἡ ἐκστρατεία αὐτή ἄρχισε κιόλας. Ἄλλοι ἀπειλοῦν τό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ μέ πόλεμο καί ἐπέμβαση. Ἄλλοι μέ διάσπαση. Δημιουργιέται ἕνα εἶδος ἑνιαίου μετώπου ἀπό τόν Τσάμπερλαιν ὥς τόν Τρότσκι.

Ἴσως νά θέλουν μ' αὐτό νά μᾶς τρομάξουν. Ζήτημα εἶναι ὅμως ἄν χρειάζεται ν' ἀποδείξουμε ὅτι οἱ μπολσεβίκοι δέν εἶναι φοβιτσιάρικα παιδάκια. Ἡ ἱστορία τοῦ

μπολσεβικισμοῦ γνώρισε ἀρκετά τέτια «μέτωπα». Ἡ ἱστορία τοῦ μπολσεβικισμοῦ δείχνει ὅτι τά «μέτωπα» αὐτά τσακίζονταν ἀναπόφευχτα ἀπό τήν ἐπαναστατική ἀποφασιστικότητα καί τήν ἀπαράμιλλη γενναιότητα τῶν μπολσεβίκων.

Μπορεῖτε νά μήν ἀμφιβάλλετε ὅτι θά καταφέρουμε νά τσακίσουμε καί τό νέο αὐτό «μέτωπο». (Χειροκροτήματα).

«Μπολσεβίκ», ἀρ. τεύχους 10, 31 τοῦ Μάη 1927.

ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Πρίν ἀπό δυό χρόνια, στήν τέταρτη ἐπέτειο τῆς ἵδρυσης τοῦ ΚΟΥΤΒ, πῆρα σέ σᾶς τό λόγο καί μίλησα γιά τά καθήκοντα τοῦ Πανεπιστημίου σχετικά μέ τίς σοβιετικές δημοκρατίες καί τίς καταπιεζόμενες χῶρες τῆς Ἀνατολῆς[68].

Ἐκπληρώνοντας τά καθήκοντά του τό Πανεπιστήμιο στέλνει τώρα στή φωτιά τῆς πάλης νέα στελέχη-ἀγωνιστές, τήν τέταρτη σειρά σπουδαστῶν, πού τέλειωσαν τό Πανεπιστήμιο καί ἀντιπροσωπεύουν 74 ἐθνότητες, συντρόφους ἐξοπλισμένους μέ τό πανίσχυρο ὅπλο τοῦ λενινισμοῦ.

Οἱ σύντροφοι ξεκινοῦν γιά ἀγωνιστική δουλιά σέ μιά ἀπό τίς πιό ὑπεύθυνες στιγμές τῆς ἱστορίας, τή στιγμή πού ὁ παγκόσμιος, καί πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ὁ ἀγγλικός ἰμπεριαλισμός προσπαθεῖ ν' ἁρπάξει ἀπό τό λαιμό τήν κινέζικη ἐπανάσταση καί ταυτόχρονα κάνει προκλήσεις ἐνάντια στό πρῶτο στόν κόσμο προλεταριακό κράτος, τή Σοβιετική Ἕνωση, μέ τήν ἐλπίδα νά καταστρέψει τό ἀτράνταχτο καί ἰσχυρό στήριγμα τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν.

Χαιρετίζοντας τούς συντρόφους ἀπόφοιτους, ἐκφράζω

τή σταθερή πεποίθηση ὅτι θά ἐκπληρώσουν μέ τιμή τό καθῆκον τους ἀπέναντι στό προλεταριάτο καί θά δόσουν ὅλες τίς δυνάμεις καί τίς γνώσεις τους στήν ὑπόθεση τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν ἐργαζομένων τῆς Ἀνατολῆς ἀπό τό ζυγό τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ι. Στάλιν

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 121.
31 τοῦ Μάη 1927.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ Σ. ΠΟΚΡΟΦΣΚΙ

Ἀρχίζοντας τήν ἀλληλογραφία μαζί σας νόμιζα ὅτι ἔχω νά κάνω μέ ἄνθρωπο πού προσπαθεῖ νά βρεῖ τήν ἀλήθεια. Τώρα, μετά τό δεύτερο γράμμα σας, βλέπω ὅτι ἀλληλογραφῶ μ' ἕνα ναρκισευόμενο ἀναιδῆ πού βάζει τά «συμφέροντα» τῆς ἀφεντιᾶς του πάνω ἀπό τά συμφέροντα τῆς ἀλήθειας. Μή σᾶς φανεῖ γι'αὐτό παράξενο, ἄν στή σύντομη αὐτή (καί τελευταία) ἀπάντησή μου θά πῶ τά πράγματα μέ τό πραγματικό τους ὄνομα.

1. Εἶπα ὅτι στήν περίοδο ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 τό κόμμα ἀντικατάστησε τό παλιό στρατηγικό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς καί τῆς «συμμαχίας μ' ὅλη τήν ἀγροτιά» μέ τό νέο στρατηγικό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς καί τῆς «συμμαχίας μέ τή φτωχή ἀγροτιά».

Εἶπα ὅτι τό κόμμα τράβηξε κι ἔφτασε στόν Ὀχτώβρη ἐφαρμόζοντας τό νέο αὐτό σύνθημα, ὅτι χωρίς τήν ἐφαρμογή αὐτοῦ τοῦ συνθήματος τό κόμμα δέ θά μποροῦσε νά συγκροτήσει τόν ἀπαραίτητο πολιτικό στρατό, ἱκανό ν' ἀνατρέψει τήν ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης καί νά ἐγκαθιδρύσει τήν ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου.

Ἐσεῖς ἀντιταχθήκατε ἀποφασιστικά σ' αὐτή μου τή βεβαίωση καί προσπαθούσατε ν' ἀποδείξετε ὅτι «στήν περίοδο ἀπό τό Φλεβάρη ὥς τόν Ὀχτώβρη τό κόμμα ὑπεράσπιζε τό παλιό του σύνθημα σχετικά μέ τήν ἀγροτιά, τή συμμαχία μ' ὅλη τήν ἀγροτιά» (βλ. τό πρῶτο γράμμα σας). Κι ὄχι μόνο προσπαθούσατε ν' ἀποδείξετε, μά θεωρούσατε σχεδόν ἀξίωμα αὐτή τήν ἀντιλενινιστική, τήν καθαρά καμενεφική ἀντίληψη.

Ἔτσι εἶχε τό ζήτημα καί πάνω σ' αὐτό ἀκριβῶς διαφωνούσαμε.

Τώρα, βλέποντας σέ τί ἀδιέξοδο σᾶς ὁδήγησε τό πεῖσμα καί ἡ οἴησή σας, εἶστε ὑποχρεωμένος ν' ἀναγνωρίσετε ψιθυριστά ὅτι ἔχετε ἄδικο καί βεβαιώνετε ὅτι «τό στρατηγικό σύνθημα τοῦ κόμματος στήν περίοδο Ἀπρίλη—Ὀχτώβρη ἦταν ἀκριβῶς τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς» (βλ. τό δεύτερο γράμμα σας).

Ἐνῶ ὅμως ἀναγνωρίζετε ψιθυριστά ὅτι ἔχετε ἄδικο, προσπαθεῖτε ἀμέσως μετά νά τό χαραχτηρίσετε φωναχτά τιποτένιο πράγμα πού προῆλθε ἀπό «λεχτικές» ἀνακρίβειες, δηλώνοντας ὅτι «ἡ λεχτική διατύπωση πού ἔδοσα στή σκέψη μου στό προηγούμενο γράμμα, ὅτι δηλ. τό κόμμα ἀπόριψε τό παλιό του σύνθημα τῆς συμμαχίας μ' ὅλη τήν ἀγροτιά σάν σύνολο, πιθανόν νά προκαλέσει ἀσάφειες» (βλ. τό δεύτερο γράμμα σας).

Σά νά λέμε, διαφωνούσαμε γιά «λεχτικές διατυπώσεις» καί ὄχι γιά δυό διαφορετικές ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἀντιλήψεις!

Αὐτό ἐμεῖς τό λέμε, γιά νά ἐκφραστοῦμε μαλακά, ἀναίδεια.

2. Εἶπα ὅτι ἡ προετοιμασία τοῦ Ὀχτώβρη στή χώρα μας γινόταν μέσα σέ συνθῆκες πάλης ἐνάντια στή συμβιβαστική στάση καί τίς ταλαντεύσεις μιᾶς ὁρισμένης μερίδας τῆς ἀγροτιᾶς μέσα στά Σοβιέτ, ὅτι αὐτές οἱ ταλαντεύσεις καί αὐτή ἡ συμβιβαστική στάση δημιουργοῦσαν τεράστιους κινδύνους γιά τήν ἐπανάσταση (ἧττα τῶν μπολσεβίκων τόν Ἰούλη τοῦ 1917), ὅτι μόνο μέ τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς μποροῦσε νά διεξαχθεῖ μ' ἐπιτυχία ἡ πάλη ἐνάντια σ' αὐτές τίς ταλαντεύσεις καί σ' αὐτή τή συμβιβαστική στάση, ὅτι μόνο χάρη σ' αὐτό τό σύνθημα κατόρθωσαν οἱ μπολσεβίκοι νά οὐδετεροποιήσουν τίς ταλαντεύσεις καί τή συμβιβαστική στάση τοῦ μεσαίου ἀγρότη.

Ἐσεῖς ἀντιταχθήκατε ἀποφασιστικά σ' αὐτό, ἐπιμένοντας στό λάθος σας, ὅτι δηλ. στήν περίοδο ἀπό τό Φλεβάρη ὥς τόν Ὀχτώβρη τό κόμμα δούλευε μέ τό παλιό σύνθημα τῆς «συμμαχίας μ' ὅλη τήν ἀγροτιά σάν σύνολο». Καί μέ τήν ἀντίρησή σας αὐτή διαγράφατε ἀπό τήν ἱστορία τοῦ μπολσεβικισμοῦ τίς καλύτερές της σελίδες, πού πραγματεύονται τόν ἀγώνα τῶν μπολσεβίκων γιά τήν ἀπόσπαση τῶν μεσαίων στρωμάτων τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τά μικροαστικά κόμματα, γιά τήν ἀπομόνωση αὐτῶν τῶν κομμάτων, γιά τήν οὐδετεροποίηση τῶν ταλαντεύσεων καί τῆς συμβιβαστικῆς στάσης ὁρισμένων στρωμάτων τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἔτσι εἶχε τό ζήτημα.

Τώρα εἶστε ὑποχρεωμένος ν' ἀναγνωρίσετε καί τό γεγονός τῶν ταλαντεύσεων καί τῆς συμβιβαστικῆς στάσης ὁρισμένης μερίδας τῆς ἀγροτιᾶς στήν περίοδο ἀπό τό Φλεβάρη ὥς τόν Ὀχτώβρη, καί τό γεγονός τῆς πάλης τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια σ' αὐτές τίς ταλαντεύσεις καί σ' αὐτή τή συμβιβαστική στάση.

Ἐνῶ ὅμως ἀναγνωρίζετε ὅλα αὐτά, προσποιεῖστε ὅτι δέν ἔχουν τάχα σχέση μέ τό ζήτημα τῆς οὐδετεροποίησης τοῦ μεσαίου ἀγρότη καί τά καταφέρνετε μάλιστα νά μέ

κατηγορήσετε ὅτι «δέν ἀπάντησα» στό ζήτημα τῆς οὐδετεροποίησης τοῦ μεσαίου ἀγρότη.

Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ εἶστε πολύ ἀφελής ἤ φορᾶτε συνειδητά τή μάσκα τῆς ἀφέλειας γιά κάποιον κάθε ἄλλο παρά ἐπιστημονικό σκοπό.

3. Εἶπα ὅτι τό κόμμα πέτυχε τή νίκη τόν Ὀχτώβρη χάρη στήν ἐπιτυχημένη ἐφαρμογή τοῦ νέου στρατηγικοῦ συνθήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς, ὅτι χωρίς τήν ἀντικατάσταση τοῦ παλιοῦ συνθήματος τῆς συμμαχίας μέ τήν ἀγροτιά σάν σύνολο μέ τό νέο σύνθημα τῆς συμμαχίας μέ τήν ἀγροτική φτωχολογιά, τό κόμμα δέ θά μποροῦσε νά κερδίσει οὔτε τή νίκη τοῦ Ὀχτώβρη, οὔτε τήν ὑποστήριξη ὅλης τῆς ἀγροτιᾶς στήν πορεία τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης, ὅτι ἡ ἀγροτιά σάν σύνολο ὑποστήριζε τούς μπολσεβίκους μόνο στό βαθμό πού οἱ μπολσεβίκοι ὁλοκλήρωναν τήν ἀστική ἐπανάσταση, ὅτι, μιά πού ὁ βασικός σκοπός τοῦ Ὀχτώβρη ἦταν ἡ σοσιαλιστική καί ὄχι ἡ ἀστική ἐπανάσταση, ἡ ὑποστήριξη αὐτή ἀπό μέρους ὅλης τῆς ἀγροτιᾶς εἶχε συμβατικό καί περιορισμένο χαρακτήρα.

Ἐσεῖς οὐσιαστικά φέρατε ἀντίρηση σ' αὐτό, γιατί στό πρῶτο σας γράμμα ἀρνιόσασταν τό γεγονός ὅτι στήν περίοδο ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τό παλιό σύνθημα ἀντικαταστάθηκε μ' ἕνα καινούργιο.

Ἔτσι εἶχε τό ζήτημα.

Τώρα εἶστε ὑποχρεωμένος ν' ἀναγνωρίσετε στά λόγια ὅτι τό παλιό στρατηγικό σύνθημα γιά τήν ἀγροτιά σάν σύνολο εἶχε ἀντικατασταθεῖ πραγματικά μέ τό νέο στρατηγικό σύνθημα τῆς συμμαχίας μέ τή φτωχή ἀγροτιά.

Ἐνῶ ὅμως ἀναγνωρίσατε αὐτή τήν ἀλήθεια, ἀρχίσατε ἀμέσως μετά μέ καμενεφικό τρόπο νά σκεπάζετε τά ἴχνη, ἀντιπαραθέτοντας τό «ταχτικό» καθῆκον νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ὑποστήριξη ὅλης τῆς ἀγροτιᾶς στό «στρατηγικό» καθῆκον νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ συμμαχία μέ τή φτωχή ἀγροτιά, μέ καμενεφικό τρόπο διασύρατε ἀμέσως μετά τήν ἀλήθεια, πού μόλις ἀναγνωρίσατε σχετικά μέ τό δεύτερο στρατηγικό σύνθημα, καί οὐσιαστικά ἐπανήλθατε στίς παλιές καμενεφικές θέσεις, καταφέρνοντας συνάμα νά μέ συκοφαντήσετε ὅτι τάχα ἐγώ δέν ἀναγνώριζα πώς ἡ ἀγροτιά σάν σύνολο ἔδοσε κάποια συμβατική ὑποστήριξη στούς μπολσεβίκους τόν καιρό τοῦ Ὀχτώβρη.

Φαίνεται πώς δέν καταλαβαίνετε ὅτι τά ταχτικά καθήκοντα ἀποτελοῦν μέρος τοῦ στρατηγικοῦ καθήκοντος, ὅτι τά πρῶτα δέν μποροῦν νά ταυτιστοῦν μέ τό δεύτερο καί ἀκόμα περισσότερο δέν μποροῦν ν' ἀντιπαρατεθοῦν στό δεύτερο.

Φαίνεται πώς δέν καταλαβαίνετε ὅτι ἡ ὑποστήριξη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης ἀπό μέρους ὅλης τῆς ἀγροτιᾶς δέν μποροῦσε παρά νά εἶναι στή χώρα μας πολύ συμβατική καί περιορισμένη, στό βαθμό πού ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση ὁλοκλήρωνε τήν ἀστική ἐπανάσταση, δηλαδή στό βαθμό πού καταργοῦσε τήν τσιφλικάδικη ἰδιοχτησία, τό τσιφλικάδικο καθεστώς καί τό πολιτικό ἐποικοδόμημα τοῦ τσιφλικάδικου καθεστῶτος, τή μοναρχία.

Φαίνεται πώς δέν ξέρετε ὅτι ἡ φρουρά τῆς Πετρούπολης (πού ἀποτελοῦνταν ἀπό ἀγρότες) τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917, ὕστερα ἀπό τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τά Σοβιέτ, ἀρνήθηκε νά πάει στό μέτωπο ἐνάντια στόν Κερένσκι, ὅταν αὐτός βάδιζε ἐνάντια στήν Πετρούπολη, δηλώνοντας ὅτι ἡ φρουρά εἶναι «ὑπέρ τῆς εἰρήνης καί ἐνάντια στό νέο πόλεμο» καί καταλαβαίνοντας, ὅπως φαίνεται, τήν εἰρήνη ὄχι σάν μετατροπή τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου σέ ἐμφύλιο πόλεμο, ἀλλά σάν μπήξιμο τῆς λόγχης στή γῆ, δηλαδή καταλαβαίνοντάς την ἔτσι ὅπως καί

σεῖς καί πολλοί ἄλλοι πολιτικοί φιλισταῖοι (βλ. τό πρῶτο γράμμα σας).

Φαίνεται πώς δέν ξέρετε ὅτι ἡ Πετρούπολη σώθηκε τότε ἀπό τήν ἐπιδρομή τοῦ Κερένσκι καί τοῦ Κρασνόφ χάρη στούς κόκκινους φρουρούς καί τούς ναῦτες.

Φαίνεται πώς δέν ξέρετε ὅτι τόν ἐμφύλιο πόλεμο στήν πρώτη του φάση—στήν περίοδο ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 ὥς τήν ἄνοιξη τοῦ 1918—τόν διεξάγαμε κυρίως μέ τίς δυνάμεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν ναυτῶν καί ὅτι ἡ λεγόμενη ὑποστήριξη «τῆς ἀγροτιᾶς σάν σύνολο» ἐκφραζόταν τότε συνήθως στό ὅτι δέ μᾶς ἐμπόδιζε ἄμεσα νά χτυπᾶμε τούς ἐχθρούς τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης.

Φαίνεται πώς δέν ξέρετε ὅτι τόν Κόκκινο Στρατό σάν μαζικό στρατό κατορθώσαμε νά τόν δημιουργήσουμε στήν πράξη μόνο στό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1918, ὅταν οἱ ἀγρότες εἶχαν πάρει πιά τή γῆ, ὅταν ὁ κουλάκος εἶχε ἐξασθενίσει ἀρκετά, ὅταν ἡ Σοβιετική ἐξουσία εἶχε πιά πετύχει νά κρατηθεῖ καί ὅταν παρουσιάστηκε ἡ δυνατότητα νά ἐφαρμοστεῖ τό σύνθημα τῆς «σταθερῆς συμμαχίας μέ τό μεσαῖο ἀγρότη»...

Φυσικά μπορεῖ κανένας νά γράφει κάθε λογῆς ἀνοησίες καί παραμύθια—τό χαρτί τά ἀνέχεται ὅλα—μπορεῖ κανένας νά στριφογυρίζει μέ καμενεφικό τρόπο καί νά σκεπάζει τά ἴχνη... Μά τελοσπάντων ὑπάρχει καί κάποιο ὅριο.

4. Παρασυρμένος ἀπό τά «καλλιτεχνήματα» τῆς πένας σας καί λησμονώντας αἰσίως τό πρῶτο γράμμα σας, ἰσχυρίζεστε ὅτι δέν κατάλαβα τό ζήτημα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική.

Αὐτό θά πεῖ πιά πραγματικά νά τά φορτώνεις σέ ξένες πλάτες!

Καί τί θά πεῖ μετεξέλιξη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική; Μποροῦμε νά φανταστοῦμε αὐτή τή μετεξέλιξη στή χώρα μας χωρίς τήν ἀντικατάσταση τοῦ παλιοῦ συνθήματος τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς μέ τό νέο σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς; Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι δέν μποροῦμε.

Γιά ποιό σκοπό πάλαιβε ὁ Λένιν ἐνάντια στόν Κάμενεφ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917, ὅταν ὑποστήριζε τήν ἀντικατάσταση τοῦ παλιοῦ συνθήματος μέ τό νέο σύνθημα καί συνέδεε αὐτή τήν ἀντικατάσταση μέ τό πέρασμα ἀπό τό πρῶτο στάδιο τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης (ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση) στό δεύτερό της στάδιο (προλεταριακή ἐπανάσταση); Μήπως γιά νά κάνει δυνατή καί νά διευκολύνει τή μετεξέλιξη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική; Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι γι' αὐτό πάλαιβε.

Ποιός ἔφερνε ἀντιρρήσεις τότε ἐνάντια στό πέρασμα ἀπό τό παλιό σύνθημα στό νέο; Ὁ Κάμενεφ, αὐτό εἶναι ξεκάθαρο.

Ποιός ἀρνιόταν τήν ἄνοιξη τοῦ 1927 τό γεγονός ὅτι οἱ μπολσεβίκοι ἀντικατάστησαν στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη τό παλιό στρατηγικό σύνθημα μέ ἕνα νέο στρατηγικό σύνθημα; Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι σεῖς, ἀξιότιμε Ποκρόφσκι, ἀρνιόσασταν αὐτό τό γεγονός.

Ποιός διόρθωσε αὐτό τό καμενεφικό λάθος τοῦ Ποκρόφσκι; Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι τό διόρθωσε ὁ σ. Στάλιν.

Μήπως δέν εἶναι ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά ξεκάθαρο ὅτι δέν καταλάβατε γρί, μά γρί, ἀπό τό ζήτημα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης σέ ἐπανάσταση προλεταριακή;

Συμπέρασμα: πρέπει κανένας νάχει τήν ἀναίδεια ἑνός

άστοιχείωτου καί τήν αὐταρέσκεια ἑνός στενοκέφαλου ἀκροβάτη γιά ν' ἀναποδογυρίζει ἔτσι χωρίς προσχήματα τά πράγματα μέ τό κεφάλι κάτω καί τά πόδια πάνω, ὅπως τό κάνετε σεῖς, ἀξιότιμε Ποκρόφσκι.

Νομίζω ὅτι ἦρθε ὁ καιρός νά διακόψω τήν ἀλληλογραφία μαζί σας.

Ι. Στάλιν

23 τοῦ Ἰούνη 1927

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΕ ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ι

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΙΛΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ζήτημα εἶναι ἄν μποροῦμε ν' ἀμφιβάλλουμε ὅτι τό βασικό ζήτημα τῶν ἡμερῶν μας εἶναι τό ζήτημα τῆς ἀπειλῆς ἑνός νέου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Δέν πρόκειται γιά κάποιο ἀκαθόριστο καί ἄυλο «κίνδυνο» ἑνός νέου πολέμου. Πρόκειται γιά πραγματική καί χειροπιαστή ἀ π ε ι λ ή ἑνός νέου πολέμου γενικά, ἑνός πολέμου ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ εἰδικά.

Πάλιωσε κιόλας τό ξαναμοίρασμα τοῦ κόσμου καί τῶν σφαιρῶν ἐπιρροῆς πού ἔγινε μέ τόν τελευταῖο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Τράβηξαν μπροστά μερικές νέες χῶρες (Ἀμερική, Ἰαπωνία). Μένουν πίσω μερικές παλιές χῶρες (Ἀγγλία). Ξαναζωντανεύει κι ἀναπτύσσεται, δυναμώνοντας ὅλο καί περισσότερο, ἡ κεφαλαιοκρατική Γερμανία πού τήν εἶχαν θάψει στίς Βερσαλλίες. Σκαρφαλώνει πρός τά πάνω ἡ ἀστική Ἰταλία κοιτάζοντας ζηλόφθονα τή Γαλλία.

Γίνεται λυσσασμένος ἀγώνας γιά τίς ἀγορές πούλησης, γιά τίς ἀγορές ἐξαγωγῆς κεφαλαίου, γιά τίς συγκοινωνίες ξηρᾶς καί θάλασσας πού ὁδηγοῦν σ' αὐτές τίς ἀγορές, γιά ἕνα νέο ξαναμοίρασμα τοῦ κόσμου. Μεγαλώνουν οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στήν Ἀμερική καί τήν Ἀγγλία, ἀνάμεσα στήν Ἰαπωνία καί τήν Ἀμερική, ἀνάμεσα στήν

Ἀγγλία καί τή Γαλλία, ἀνάμεσα στήν Ἰταλία καί τή Γαλλία.

Μεγαλώνουν οἱ ἀντιθέσεις στό ἐσωτερικό τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν πού ξεσποῦν ἀπό καιρό σέ καιρό μέ τή μορφή ἀνοιχτῶν ἐπαναστατικῶν ἐξορμήσεων τοῦ προλεταριάτου (Ἀγγλία, Αὐστρία).

Μεγαλώνουν οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στόν ἰμπεριαλιστικό κόσμο καί στίς ἐξαρτημένες χῶρες, πού ξεσποῦν κάθε τόσο μέ τή μορφή ἀνοιχτῶν συγκρούσεων καί ἐπαναστατικῶν ἐκρήξεων (Κίνα, Ἰνδονησία, Βόρεια Ἀφρική, Νότια Ἀμερική).

Μά τό δυνάμωμα ὅλων αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων σημαίνει δυνάμωμα τῆς κρίσης τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ, παρά τό γεγονός τῆς σταθεροποίησης, μιᾶς κρίσης ἀσύγκριτα πιό βαθιᾶς ἀπό τήν κρίση πρίν ἀπό τόν τελευταῖο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Ἡ ὕπαρξη καί ἡ πρόοδος τῆς ΕΣΣΔ, τῆς χώρας τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας, βαθαίνει καί ὀξύνει μόνο αὐτή τήν κρίση.

Δέν εἶναι παράξενο ὅτι ὁ ἰμπεριαλισμός ἑτοιμάζεται γιά νέο πόλεμο βλέποντας σ' αὐτόν τό μοναδικό δρόμο νά ξεπεράσει αὐτή τήν κρίση. Ἡ πρωτόφαντη αὔξηση τῶν ἐξοπλισμῶν, ὁ γενικός προσανατολισμός τῶν ἀστικῶν κυβερνήσεων στίς φασιστικές μέθοδες «διακυβέρνησης», ἡ σταυροφορία ἐνάντια στούς κομμουνιστές, ἡ λυσσασμένη καμπάνια ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ, ἡ ἀνοιχτή ἐπέμβαση στήν Κίνα, ὅλα αὐτά εἶναι διάφορες πλευρές τοῦ ἴδιου φαινομένου, τῆς προετοιμασίας ἑνός νέου πολέμου γιά ἕνα νέο ξαναμοίρασμα τοῦ κόσμου.

Θά εἶχαν κιόλας ἁρπαχτεῖ ἀπό καιρό οἱ ἰμπεριαλιστές μεταξύ τους, ἄν δέν ὑπῆρχαν τά κομμουνιστικά κόμματα, πού κάνουν ἀποφασιστικό ἀγώνα ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστικούς πολέμους, ἄν δέν ὑπῆρχε ἡ ΕΣΣΔ, πού ἡ

εἰρηνική πολιτική της ἀποτελεῖ βαριά τροχοπέδη στά πόδια τῶν ὑποκινητῶν ἑνός νέου πολέμου, ἄν δέν ὑπῆρχε ὁ φόβος μήν ἀδυνατίσουν ὁ ἕνας τόν ἄλλο καί διευκολύνουν ἔτσι μιά νέα διάσπαση τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ μετώπου.

Νομίζω ὅτι τό τελευταῖο περιστατικό, δηλαδή ὁ φόβος μήν ἀδυνατίσουν ὁ ἕνας τόν ἄλλο καί διευκολύνουν ἔτσι μιά νέα διάσπαση τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ μετώπου, εἶναι ἕνας ἀπό τούς σημαντικούς παράγοντες πού συγκρατοῦν γιά τήν ὥρα τήν τάση τους ν' ἁρπαχτοῦν μεταξύ τους.

Ἀπ' ὅλα αὐτά πηγάζει ἡ «φυσική» προσπάθεια ὁρισμένων ἰμπεριαλιστικῶν κύκλων νά βάλουν σέ δεύτερη μοίρα τίς ἀντιθέσεις στό δικό τους στρατόπεδο, νά τίς καλύψουν προσωρινά, νά δημιουργήσουν ἕνα ἑνιαῖο μέτωπο τῶν ἰμπεριαλιστῶν καί νά ἐκστρατεύσουν ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ, γιά νά ξεπεράσουν ἔστω καί μερικά, ἔστω καί προσωρινά, σέ βάρος τῆς ΕΣΣΔ, τήν κρίση τοῦ καπιταλισμοῦ πού βαθαίνει.

Τό γεγονός ὅτι τήν πρωτοβουλία σ' αὐτό τό ζήτημα, στό ζήτημα τῆς δημιουργίας ἑνιαίου μετώπου τῶν ἰμπεριαλιστῶν ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ, τήν ἀνάλαβαν ἡ ἀγγλική ἀστική τάξη καί τό μαχητικό της ἐπιτελεῖο, τό κόμμα τῶν συντηρητικῶν, τό γεγονός αὐτό δέν πρέπει ν' ἀποτελεῖ γιά μᾶς κάτι τό ἀναπάντεχο. Ὁ ἀγγλικός καπιταλισμός ἦταν πάντα, εἶναι καί θά εἶναι ὁ πιό μοχθηρός στραγγαλιστής τῶν λαϊκῶν ἐπαναστάσεων. Ἀρχίζοντας ἀπό τή μεγάλη γαλλική ἀστική ἐπανάσταση στά τέλη τοῦ 18ου αἰώνα καί τελειώνοντας μέ τή σημερινή κινέζικη ἐπανάσταση, ἡ ἀγγλική ἀστική τάξη βρισκόταν πάντοτε καί ἐξακολουθεῖ νά βρίσκεται στίς πρῶτες γραμμές τῶν στραγγαλιστῶν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς ἀνθρωπότητας. Οἱ σοβιετικοί ἄνθρωποι δέ θά ξεχάσουν ποτέ τίς βιαιοπραγίες, τίς ληστεῖες καί τίς πολεμικές ἐπιδρομές

στίς όποιες ύποβλήθηκε πρίν άπό μερικά χρόνια ή χώρα μας έξαιτίας τών άγγλων κεφαλαιοκρατών. Τί τό έκπληκτικό ύπάρχει λοιπόν έδώ, άν τό άγγλικό κεφάλαιο καί τό συντηρητικό του κόμμα άναλαβαίνουν ξανά νά μπούν έπικεφαλής ένός πολέμου ένάντια στήν παγκόσμια έστία τής προλεταριακής έπανάστασης, ένάντια στήν ΕΣΣΔ;

Μά τής άγγλικής άστικής τάξης δέν τής άρέσει νά πολεμά μέ τά δικά της χέρια. Προτιμούσε πάντα νά κάνει πόλεμο μέ ξένα χέρια. Καί καμιά φορά κατόρθωνε πραγματικά νά βρεί ήλίθιους, πρόθυμους νά βγάλουν γι' αύτήν τά κάστανα άπό τή φωτιά.

Αύτό έγινε τόν καιρό τής μεγάλης γαλλικής άστικής έπανάστασης, όταν ή άγγλική άστική τάξη κατόρθωσε νά δημιουργήσει τή συμμαχία τών εύρωπαϊκών κρατών ένάντια στήν έπαναστατική Γαλλία.

Αύτό έγινε μετά τήν 'Οχτωβριανή 'Επανάσταση στήν ΕΣΣΔ, όταν ή άγγλική άστική τάξη, άφού έπιτέθηκε ένάντια στήν ΕΣΣΔ, προσπάθησε νά δημιουργήσει τή «συμμαχία τών δεκατεσσάρων κρατών» καί όταν παρ' όλα αύτά πετάχτηκε έξω άπό τά σύνορα τής ΕΣΣΔ.

Αύτό γίνεται τώρα στήν Κίνα, όπου ή άγγλική άστική τάξη προσπαθεί νά δημιουργήσει ένιαίο μέτωπο ένάντια στήν κινέζικη έπανάσταση.

Είναι πέρα γιά πέρα κατανοητό ότι τό κόμμα τών συντηρητικών, έτοιμάζοντας τόν πόλεμο ένάντια στήν ΕΣΣΔ, κάνει έδώ καί κάμποσα χρόνια κιόλας προπαρασκευαστική δουλιά γιά τή δημιουργία μιάς «ίερής συμμαχίας» τών μεγάλων καί μικρών κρατών ένάντια στήν ΕΣΣΔ.

Άν προηγούμενα, ώς τόν τελευταίο καιρό, ή προπαρασκευαστική αύτή δουλιά τών συντηρητικών γινόταν λίγο-πολύ σκεπασμένα, τώρα, τόν τελευταίο καιρό, οί συντηρητικοί πέρασαν σέ «άμεσες ένέργειες» καταφέροντας ένάντια στήν ΕΣΣΔ άνοιχτά χτυπήματα καί προσπαθώντας νά σκαρώσουν μπρός στά μάτια όλου τού κόσμου τήν περιβόητη «ίερή συμμαχία».

Τό πρώτο άνοιχτό χτύπημα δόθηκε άπό τή συντηρητική κυβέρνηση τής 'Αγγλίας στό Πεκίνο μέ τήν έπίθεση ένάντια στή σοβιετική πρεσβεία. Ή έπίθεση αύτή έπιδίωκε δυό τουλάχιστο σκοπούς. Πρώτο, ν' άποκαλύψει τά «φοβερά» ντοκουμέντα τού «καταστροφικού» έργου τής ΕΣΣΔ, πού προορίζονταν νά δημιουργήσουν άτμόσφαιρα γενικής άγανάχτησης καί νά προλειάνουν τό έδαφος γιά ένα ένιαίο μέτωπο ένάντια στήν ΕΣΣΔ. Καί δεύτερο, νά προκαλέσει πολεμική σύγκρουση μέ τήν κυβέρνηση τού Πεκίνου καί νά παρασύρει τήν ΕΣΣΔ σέ πόλεμο μέ τήν Κίνα.

Όπως είναι γνωστό, τό χτύπημα αύτό άπότυχε.

Τό δεύτερο άνοιχτό χτύπημα δόθηκε στό Λονδίνο μέ τήν έπίθεση ένάντια στήν Άρκος* καί τή διακοπή τών σχέσεων μέ τήν ΕΣΣΔ. Τό χτύπημα αύτό είχε σκοπό νά δημιουργήσει ένα ένιαίο μέτωπο ένάντια στήν ΕΣΣΔ, νά έγκαινιάσει τό διπλωματικό άποκλεισμό τής ΕΣΣΔ άπ' όλη τήν Εύρώπη καί νά προκαλέσει μιά σειρά διακοπές τών σχέσεων πού στηρίζονται σέ σύμφωνα μέ τή Σοβιετική Ένωση.

Όπως είναι γνωστό, καί τό χτύπημα αύτό άπότυχε.

Τό τρίτο άνοιχτό χτύπημα δόθηκε στή Βαρσοβία μέ

---

* 'Εμπορική ρωσική έταιρία πού ίδρύθηκε τό 1920 στό Λονδίνο γιά τήν άνάπτυξη τών έμπορικών σχέσεων τής ΕΣΣΔ μέ τήν 'Αγγλία. Τό Μάη τού 1927 ή συντηρητική κυβέρνηση τής 'Αγγλίας όργάνωσε μιά προκλητική έρευνα στά γραφεία τής Άρκος. 'Αμέσως μετά άκολούθησε ή διακοπή τών διπλωματικών σχέσεων. (Σημ. Μετ.).

τήν οργάνωση τῆς δολοφονίας τοῦ Βόικοφ*. Ἡ δολοφονία τοῦ Βόικοφ, πού ὀργανώθηκε ἀπό πράχτορες τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος, θά ἔπρεπε νά παίξει, σύμφωνα μέ τό σχέδιο τῶν ὀργανωτῶν της, τό ρόλο τῆς δολοφονίας τοῦ Σεραγέβου, παρασύροντας τήν ΕΣΣΔ σέ πολεμική σύγκρουση μέ τήν Πολωνία.

Καί τό χτύπημα αὐτό φαίνεται σά ν' ἀπότυχε.

Πῶς ἐξηγιέται τό γεγονός ὅτι τά χτυπήματα αὐτά δέν ἔδοσαν γιά τήν ὥρα τό ἀποτέλεσμα πού περίμεναν ἀπ' αὐτά οἱ συντηρητικοί;

Ἐξηγιέται μέ τά ἀντιφατικά συμφέροντα τῶν διαφόρων ἀστικῶν κρατῶν, πού πολλά ἀπ' αὐτά ἔχουν συμφέρον νά διατηροῦν οἰκονομικές σχέσεις μέ τήν ΕΣΣΔ.

Μέ τή φιλειρηνική πολιτική τῆς ΕΣΣΔ, πού ἐφαρμόζεται σταθερά καί ἀκλόνητα ἀπό τή Σοβιετική κυβέρνηση.

Μέ τήν ἀπροθυμία τῶν ἐξαρτημένων ἀπό τήν Ἀγγλία κρατῶν, ἄσχετα ἄν πρόκειται γιά τό κράτος τοῦ Τσάγκ Τσό-Λίν ἤ γιά τό κράτος τοῦ Πιλσούδσκι, νά χρησιμεύσουν σάν ἄφωνο ὄργανο τῶν συντηρητικῶν σέ βάρος τῶν δικῶν τους συμφερόντων.

Οἱ ἀξιότιμοι λόρδοι, φαίνεται, δέ θέλουν νά καταλάβουν ὅτι κάθε κράτος, ἀκόμα καί τό πιό ἀσήμαντο, ἔχει τήν τάση νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του μιά μονάδα, πού προσπαθεῖ νά ζήσει τή δική του ζωή καί πού δέν ἐπιθυμεῖ νά διακινδυνέψει τήν ὕπαρξή του γιά τά ὡραῖα μάτια τῶν συντηρητικῶν. Οἱ ἄγγλοι συντηρητικοί ξέχασαν νά ὑπολογίσουν ὅλους αὐτούς τούς παράγοντες.

Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι δέ θά ἔχουμε πιά τέτια χτυπήματα; Ὄχι, δέ σημαίνει αὐτό. Ἀντίθετα, αὐτό σημαίνει μόνο ὅτι τά χτυπήματα θά ἐπαναλαβαίνονται μέ νέα δύναμη.

* Πρεσβευτής τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης στήν Πολωνία, ὅπου δολοφονήθηκε στίς 7/6/1927. (Σημ. Μετ.).

Τά χτυπήματα αὐτά δέν πρέπει νά τά θεωροῦμε τυχαῖα. Ξεπήδησαν μέ φυσικότητα ἀπ' ὅλη τή διεθνῆ κατάσταση, ἀπό τή θέση τῆς ἀγγλικῆς ἀστικῆς τάξης τόσο στή «μητρόπολη» ὅσο καί στίς ἀποικίες καί ἀπό τή θέση τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος σάν κόμματος πού κυβερνάει τή χώρα.

Ὅλη ἡ σημερινή διεθνής κατάσταση, ὅλα τά γεγονότα στόν τομέα τῶν «ἐπιχειρήσεων» τῆς ἀγγλικῆς κυβέρνησης ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ, καί τό γεγονός ὅτι ὀργανώνει τόν οἰκονομικό ἀποκλεισμό τῆς ΕΣΣΔ, καί τό γεγονός ὅτι διεξάγει μυστικές διαπραγματεύσεις μέ ἄλλες Δυνάμεις γιά μιά πολιτική ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ, καί τό γεγονός ὅτι ἐπιχορηγεῖ τίς ἐμιγκρέδικες «κυβερνήσεις» τῆς Οὐκρανίας, τῆς Γεωργίας, τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, τῆς Ἀρμενίας κλπ. μέ σκοπό τήν ὀργάνωση ἐξεγέρσεων σ' αὐτές τίς χῶρες τῆς ΕΣΣΔ, καί τό γεγονός ὅτι χρηματοδοτεῖ τίς κατασκοπευτικές-τρομοκρατικές ὁμάδες πού ἀνατινάζουν γέφυρες, βάζουν φωτιά σέ φάμπρικες καί κάνουν τρομοκρατικές ἐνέργειες ἐνάντια στούς πληρεξούσιους ἀντιπροσώπους τῆς ΕΣΣΔ—ὅλα αὐτά τά γεγονότα δείχνουν ἀναμφισβήτητα ὅτι ἡ ἀγγλική συντηρητική κυβέρνηση πῆρε σταθερά καί ἀποφασιστικά τό δρόμο τῆς ὀργάνωσης τοῦ πολέμου ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ. Καί σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει ν' ἀποκλείουμε τήν πιθανότητα ὅτι οἱ συντηρητικοί κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες μπορεῖ νά κατορθώσουν νά σκαρώσουν τόν ἄλφα ἤ τόν βῆτα στρατιωτικό συνασπισμό ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ.

Ποιά εἶναι τά καθήκοντά μας;

Καθῆκον μας εἶναι νά βαρέσουμε συναγερμό σ' ὅλες τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης μπρός στήν ἀπειλή τοῦ νέου πο-

λέμου, νά ἀνεβάσουμε τήν ἐπαγρύπνηση τῶν ἐργατῶν καί τῶν στρατιωτῶν τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν καί νά προπαρασκευάζουμε τίς μάζες, νά τίς προπαρασκευάζουμε ἀκούραστα, γιά νά ἀντιμετωπίσουν πάνοπλες μέ τόν ἐπαναστατικό ἀγώνα κάθε ἀπόπειρα τῶν ἀστικῶν κυβερνήσεων νά ὀργανώσουν τό νέο πόλεμο.

Καθῆκον μας εἶναι νά καρφώσουμε στόν πάσαλο τῆς ἀτιμίας ὅλους τούς παράγοντες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πού «θεωροῦν» τήν ἀπειλή τοῦ νέου πολέμου «ἐπινόηση», πού νανουρίζουν τούς ἐργάτες μέ τήν πασιφιστική ψευτιά, πού κλείνουν τά μάτια τους μπροστά στό γεγονός ὅτι ἡ ἀστική τάξη ἑτοιμάζει νέο πόλεμο, γιατί οἱ ἄνθρωποι αὐτοί θέλουν νά αἰφνιδιάσει ὁ πόλεμος τούς ἐργάτες.

Καθῆκον μας εἶναι ἡ Σοβιετική κυβέρνηση νά ἐφαρμόζει καί στό μέλλον σταθερά καί ἀκλόνητα πολιτική εἰρήνης, πολιτική εἰρηνικῶν σχέσεων, παρά τίς προκλητικές ἐνέργειες τῶν ἐχθρῶν μας, παρά τήν προσβολή τοῦ γοήτρου μας.

Μᾶς προκαλοῦν καί θά μᾶς προκαλοῦν οἱ προβοκάτορες τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ εἰρηνική πολιτική μας ἐξηγιέται μέ τήν ἀδυναμία μας, μέ τήν ἀδυναμία τοῦ στρατοῦ μας. Τό γεγονός αὐτό κάνει καμιά φορά νά χάνουν τήν ψυχραιμία τους μερικοί σύντροφοί μας πού ἔχουν τήν τάση νά ὑποκύπτουν στίς προκλήσεις καί πού ζητοῦν τή λήψη «ἀποφασιστικῶν» μέτρων. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἔχουν ἀδύνατα νεῦρα. Αὐτό σημαίνει ὅτι δέν εἶναι κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ τους. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε καί δέν πρέπει νά χορεύουμε σύμφωνα μέ τό σκοπό πού παίζουν οἱ ἀντίπαλοί μας. Ἐμεῖς πρέπει νά βαδίζουμε στό δρόμο μας, ὑπερασπίζοντας τήν ὑπόθεση τῆς εἰρήνης, διαδηλώνοντας τή θέλησή μας γιά εἰρήνη, ξεσκεπάζοντας τίς ληστρικές προθέσεις τῶν ἐχθρῶν μας

καί καταγγέλλοντάς τους σάν ὑποκινητές τοῦ πολέμου.

Γιατί μόνο μιά τέτια πολιτική μπορεῖ νά μᾶς δόσει τή δυνατότητα νά συσπειρώσουμε τίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς ΕΣΣΔ σ' ἕνα ἑνιαῖο μαχητικό στρατόπεδο, ἄν ὁ ἐχθρός μᾶς ἐπιβάλει, ἤ πιό σωστά, ὅταν ὁ ἐχθρός μᾶς ἐπιβάλει τόν πόλεμο.

Ὅσο γιά τήν «ἀδυναμία» μας ἤ τήν «ἀδυναμία» τοῦ στρατοῦ μας, δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού οἱ ἐχθροί μας κάνουν λάθος σ' αὐτό τό ζήτημα. Πρίν ἀπό ὀχτώ χρόνια, ὅταν ἡ ἀγγλική ἀστική τάξη ἐπιχείρησε τήν ἐπέμβαση ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ καί ὁ Τσώρτσιλ ἀπειλοῦσε μέ τήν ἐκστρατεία τῶν «δεκατεσσάρων κρατῶν», ὁ ἀστικός τύπος φώναζε καί τότε γιά «ἀδυναμία» τοῦ στρατοῦ μας, ὅμως ὅλος ὁ κόσμος ξέρει ὅτι ὁ νικηφόρος στρατός μας πέταξε καταντροπιασμένους ἔξω ἀπ' τά σύνορα τῆς χώρας μας καί τούς ἄγγλους ἐπιδρομεῖς καί τούς συμμάχους τους.

Καλό θἆταν νά τό θυμοῦνται αὐτό οἱ κύριοι ἐμπρηστές τοῦ νέου πολέμου.

Καθῆκον μας εἶναι ν' ἀνεβάσουμε τήν ἀμυντική ἱκανότητα τῆς χώρας μας, ν' ἀνεβάζουμε τή λαϊκή μας οἰκονομία, νά καλυτερεύουμε τήν πολεμική καί εἰρηνική βιομηχανία μας, ν' ἀνεβάζουμε τήν ἐπαγρύπνηση τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν καί τῶν κόκκινων στρατιωτῶν τῆς χώρας μας, ἀτσαλώνοντας μέσα τους τή θέληση γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς σοσιαλιστικῆς πατρίδας καί ἐξαλείφοντας τήν ἀνοργανωσιά πού δυστυχῶς δέν ἐξαλείφθηκε καθόλου ἀκόμα.

Καθῆκον μας εἶναι νά δυναμώνουμε τά μετόπισθέν μας καί νά τά ξεκαθαρίζουμε ἀπό τή βρωμιά, χωρίς νά σταματᾶμε μπρός στίς διώξεις ἐνάντια στούς «ἐκλαμπρότατους» τρομοκράτες καί στούς ἐμπρηστές τῶν φάμπρικων καί τῶν ἐργοστασίων μας, γιατί δέν μποροῦμε νά ὑπερα-

σπίσουμε τή χώρα μας χωρίς γερά ἐπαναστατικά μετόπισθεν.

Τελευταῖα πήραμε μιά διαμαρτυρία γνωστῶν παραγόντων τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τοῦ Λάνσμπουρι, τοῦ Μάξτον καί τοῦ Μπροκγουέι, γιατί τουφεκίσαμε εἴκοσι τρομοκράτες καί ἐμπρηστές πού προέρχονταν ἀπό τίς γραμμές τῶν ρώσων πριγκήπων καί εὐγενῶν. Δέν μπορῶ νά θεωρήσω αὐτούς τούς παράγοντες τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἐχθρούς τῆς ΕΣΣΔ. Ὅμως εἶναι χειρότεροι κι ἀπό τούς ἐχθρούς.

Εἶναι χειρότεροι κι ἀπό τούς ἐχθρούς γιατί, ἐνῶ ὀνομάζουν τούς ἑαυτούς τους φίλους τῆς ΕΣΣΔ, διευκολύνουν ὡστόσο μέ τή διαμαρτυρία τους τούς ρώσους τσιφλικάδες καί τούς ἄγγλους χαφιέδες νά ὀργανώνουν καί στό μέλλον δολοφονίες τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΕΣΣΔ.

Εἶναι χειρότεροι κι ἀπό τούς ἐχθρούς, γιατί μέ τή διαμαρτυρία τους ὁδηγοῦν στόν ἀφοπλισμό τῶν ἐργατῶν τῆς ΕΣΣΔ ἀπέναντι στούς ἄσπονδους ἐχθρούς τους.

Εἶναι χειρότεροι κι ἀπό τούς ἐχθρούς, γιατί δέ θέλουν νά καταλάβουν ὅτι ὁ τουφεκισμός τῶν εἴκοσι «ἐκλαμπρότατων» εἶναι ἕνα ἀπαραίτητο μέτρο αὐτοάμυνας τῆς ἐπανάστασης.

Δέ λένε ἄδικα: «ἄς μᾶς φυλάει ὁ θεός ἀπό τέτιους φίλους, κι ὅσο γιά τούς ἐχθρούς, μ' αὐτούς θά τά καταφέρουμε μόνοι μας».

Σχετικά μέ τόν τουφεκισμό τῶν εἴκοσι «ἐκλαμπρότατων», ἄς ξέρουν καί οἱ ἐσωτερικοί καί οἱ ἐξωτερικοί ἐχθροί τῆς ΕΣΣΔ, ὅτι ἡ προλεταριακή διχτατορία ζεῖ στήν ΕΣΣΔ καί ἔχει σκληρό χέρι.

Τί νά ποῦμε ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά γιά τήν κακότυχη ἀντιπολίτευσή μας, γιά τίς νέες ἐπιθέσεις της ἐνάντια στό κόμμα τή στιγμή πού ἀντικρίζουμε τήν ἀπειλή ἑνός νέου πολέμου; Τί νά ποῦμε γιά τό γεγονός ὅτι αὐτή ἡ ἴδια ἡ ἀντιπολίτευση βρίσκει κατάλληλη τή στιγμή μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀπειλῆς τοῦ πολέμου νά δυναμώσει τίς ἐπιθέσεις της ἐνάντια στό κόμμα; Τί τό καλό μπορεῖ νά ὑπάρχει στό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση, ἀντί νά συσπειρωθεῖ γύρω ἀπό τό κόμμα ἐνάντια στήν ἐξωτερική ἀπειλή, βρίσκει κατάλληλη τή στιγμή γιά νά ἐκμεταλλευτεῖ τίς δυσκολίες πού παρουσιάζει ἡ θέση τῆς ΕΣΣΔ γιά νέες ἐπιθέσεις ἐνάντια στό κόμμα; Εἶναι λοιπόν δυνατό ἡ ἀντιπολίτευση νά εἶναι ἐνάντια στή νίκη τῆς ΕΣΣΔ στίς ἐπερχόμενες μάχες μέ τόν ἰμπεριαλισμό, νά εἶναι ἐνάντια στήν ἐνίσχυση τῆς ἀμυντικῆς ἱκανότητας τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, ἐνάντια στό δυνάμωμα τῶν μετόπισθέν μας; Ἤ μήπως πρόκειται γιά δείλιασμα μπροστά στίς νέες δυσκολίες, γιά λιποταξία, γιά ἐπιθυμία ν' ἀποφύγουν τίς εὐθύνες, πού τίς σκεπάζουν μέ τό θόρυβο τῶν ἀριστερῶν φράσεων;...

II

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΙΝΑ

Τώρα πού ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα μπῆκε σέ μιά νέα φάση ἀνάπτυξης μποροῦμε νά βγάλουμε μερικά συμπεράσματα ἀπό τό δρόμο πού πέρασε καί νά ἐξετάσουμε τό ζήτημα τοῦ ἐλέγχου τῆς γραμμῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στήν Κίνα.

Ὑπάρχουν ὁρισμένες ἀρχές ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ, πού ἄν δέν τίς πάρουμε ὑπόψη δέν εἶναι δυνατό νά ὑπάρξει οὔτε σωστή καθοδήγηση τῆς ἐπανάστασης οὔτε ἔλεγχος τῆς γραμμῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στήν Κίνα. Αὐτές τίς ἀρχές τίς ξέχασαν ἀπό καιρό οἱ ἀντιπολιτευόμενοί μας. Ἀκριβῶς ὅμως, ἐπειδή ἡ ἀντιπολίτευση πάσχει ἀπό ἀμνησία, εἶναι ἀπαραίτητο νά τῆς θυμίζουμε διαρκῶς αὐτές τίς ἀρχές.

Ἔχω ὑπόψη μου τέτιες ἀρχές ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ ὅπως εἶναι:

α) ἡ ἀρχή νά ὑπολογίζεται ὑποχρεωτικά τό ἐθνικά ἰδιαίτερο καί τό ἐθνικά εἰδικό κάθε ξεχωριστῆς χώρας στήν ἐπεξεργασία τῶν καθοδηγητικῶν ἐντολῶν τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τό ἐργατικό κίνημα αὐτῶν τῶν χωρῶν·

β) ἡ ἀρχή νά χρησιμοποιεῖ ὑποχρεωτικά τό κομμουνιστικό κόμμα κάθε χώρας καί τήν παραμικρότερη δυνατότητα, γιά νά ἐξασφαλίσει στό προλεταριάτο ἕνα μαζικό σύμμαχο, ἔστω καί προσωρινό, ἔστω καί ταλαντευόμενο, ἀσταθῆ, ὄχι σίγουρο·

γ) ἡ ἀρχή νά ὑπολογίζεται ὑποχρεωτικά ἡ ἀλήθεια ὅτι γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν ἑκατομμυρίων τῶν μαζῶν δέ φτάνει μόνο ἡ προπαγάνδα καί ἡ ζύμωση, ὅτι γι' αὐτό τό σκοπό εἶναι ἀπαραίτητη καί ἡ πολιτική πείρα τῶν ἴδιων τῶν μαζῶν.

Νομίζω ὅτι ὁ ὑπολογισμός αὐτῶν τῶν ἀρχῶν ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος, πού χωρίς αὐτόν εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρξει μαρξιστικός ἔλεγχος τῆς γραμμῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στήν κινέζικη ἐπανάσταση.

Ἄς ἐξετάσουμε τά ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης στό φῶς αὐτῶν τῶν ἀρχῶν ταχτικῆς.

Παρά τήν ἰδεολογική ἀνάπτυξη τοῦ κόμματός μας, ὑπάρχει δυστυχῶς ἀκόμα στό κόμμα μας ἕνα ὁρισμένο εἶδος «καθοδηγητῶν» πού πιστεύουν εἰλικρινά ὅτι μπορεῖ νά καθοδηγεῖ κανείς τήν ἐπανάσταση στήν Κίνα, σά νά λέμε, μέ τόν τηλέγραφο, μέ βάση τίς γνωστές, τίς αναγνωρισμένες ἀπ' ὅλους γενικές θέσεις τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, *χωρίς νά παίρνονται* ὑπόψη οἱ ἐθνικές ἰδιομορφίες τῆς κινέζικης οἰκονομίας, τοῦ κινέζικου πολιτικοῦ καθεστῶτος, τοῦ κινέζικου πολιτισμοῦ, τῶν κινέζικων ἐθίμων καί παραδόσεων. Οἱ «καθοδηγητές» αὐτοί διαφέρουν ἀπό τούς πραγματικούς καθοδηγητές ἀκριβῶς κατά τοῦτο, ὅτι ἔχουν πάντα στήν τσέπη τους δυό-τρεῖς ἕτοιμους τύπους «κατάλληλους» γιά ὅλες τίς χῶρες καί «ὑποχρεωτικούς» κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες. Γι' αὐτούς δέν ὑπάρχει ζήτημα ὑπολογισμοῦ τοῦ ἐθνικά ἰδιαίτερου καί τοῦ ἐθνικά εἰδικοῦ τῆς καθεμιᾶς χώρας. Γι' αὐτούς δέν ὑπάρχει ζήτημα ἐναρμονισμοῦ τῶν γενικῶν θέσεων τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς μέ τίς ἐθνικές ἰδιομορφίες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς καθεμιᾶς χώρας καί προσαρμογῆς τῶν γενικῶν θέσεων τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στίς ἐθνικές-κρατικές ἰδιομορφίες τῶν διάφορων χωρῶν.

Αὐτοί δέν καταλαβαίνουν ὅτι τό κύριο καθῆκον τῆς καθοδήγησης τώρα πού τά κομμουνιστικά κόμματα ἀντρώθηκαν καί ἔγιναν μαζικά κόμματα, εἶναι νά βροῦν, νά πιάσουν καί νά συνδυάσουν ἐπιδέξια τά ἐθνικά ἰδιαίτερα γνωρίσματα τοῦ κινήματος τῆς καθεμιᾶς χώρας μέ τίς γενικές θέσεις τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, γιά νά διευκολύνουν καί νά κάνουν πραχτικά πραγματοποιήσιμους τούς βασικούς σκοπούς τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Ἀπό δῶ πηγάζουν καί οἱ ἀπόπειρες νά καλουπιαστεῖ ἡ καθοδήγηση γιά ὅλες τίς χῶρες. Ἀπό δῶ καί οἱ ἀπόπειρες νά μεταφυτευτοῦν μηχανικά ὁρισμένοι γενικοί τύποι, χωρίς νά παίρνονται ὑπόψη οἱ συγκεκριμένες συνθῆκες τοῦ κινήματος στίς διάφορες χῶρες. Ἀπό δῶ καί οἱ αἰώνιες συγκρούσεις ἀνάμεσα στούς τύπους καί στό ἐπαναστατικό κίνημα στίς διάφορες χῶρες σάν βασικό ἀποτέλεσμα τῆς καθοδήγησης αὐτῶν τῶν καθοδηγητῶν τῆς κακῆς ὥρας.

Οἱ ἀντιπολιτευόμενοί μας ἀνήκουν στήν κατηγορία αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν καθοδηγητῶν τῆς κακῆς ὥρας.

Ἡ ἀντιπολίτευση ἄκουσε ὅτι στήν Κίνα γίνεται ἀστική ἐπανάσταση. Ξέρει συνάμα ὅτι ἡ ἀστική ἐπανάσταση στή Ρωσία ἔγινε ἐνάντια στήν ἀστική τάξη. Ἔτσι ἔβγαλε ἕτοιμο τόν τύπο γιά τήν Κίνα: κάτω κάθε κοινή δράση μέ τήν ἀστική τάξη, ζήτω ἡ ἄμεση ἀποχώρηση τῶν κομμουνιστῶν ἀπό τό Κουόμινταγκ (Ἀπρίλης 1926).

Ὅμως ἡ ἀντιπολίτευση ξέχασε ὅτι ἡ Κίνα, σέ διάκριση ἀπό τή Ρωσία τοῦ 1905, ἀποτελεῖ μιά μισοαποικιακή χώρα πού καταπιέζεται ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό, ὅτι ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα γι' αὐτό τό λόγο δέν εἶναι ἁπλή ἀστική ἐπανάσταση, ἀλλά ἀστική ἐπανάσταση ἀντιιμπεριαλιστικοῦ τύπου, ὅτι ὁ ἰμπεριαλισμός στήν Κίνα κρατάει στά χέρια του τά βασικά νήματα τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καί τῶν μεταφορῶν, ὅτι ὁ ζυγός τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ δέ χτυπάει μόνο τίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς Κίνας ἀλλά καί ὁρισμένα στρώματα τῆς κινέζικης ἀστικῆς τάξης, ὅτι ἡ κινέζικη ἀστική τάξη μπορεῖ γιά τό λόγο αὐτό κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες καί γιά ἕνα ὁρισμένο χρονικό διάστημα νά ὑποστηρίξει τήν κινέζικη ἐπανάσταση.

Ὅπως εἶναι γνωστό, αὐτό ἀκριβῶς ἔγινε στήν πραγματικότητα. Ἄν πάρουμε τήν περίοδο τῆς Καντώνας τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, τήν περίοδο πού τά ἐθνικά στρατεύματα ἔφτασαν στό Γιανγκτσέ, τήν περίοδο πρίν ἀπό τή διάσπαση τοῦ Κουόμινταγκ, δέν μποροῦμε παρά νά παραδεχτοῦμε ὅτι ἡ κινέζικη ἀστική τάξη ὑποστήριζε τήν ἐπανάσταση στήν Κίνα καί ὅτι ἀποδείχτηκε ἀπόλυτα σωστή ἡ γραμμή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πώς ἐπιτρέπεται κοινή δράση μ' αὐτή τήν ἀστική τάξη γιά ἕνα ὁρισμένο χρονικό διάστημα καί κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες.

Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ ἀντιπολίτευση νά ἐγκαταλείψει τόν παλιό της τύπο καί νά διακηρύξει ἕνα «νέο» τύπο: εἶναι ἀπαραίτητη ἡ κοινή δράση μέ τήν κινέζικη ἀστική τάξη, οἱ κομμουνιστές δέν πρέπει νά ἀποχωρήσουν ἀπό τό Κουόμινταγκ (Ἀπρίλης 1927).

Αὐτή ἦταν ἡ πρώτη τιμωρία τῆς ἀντιπολίτευσης, γιατί δέ θέλει νά ὑπολογίζει τίς ἐθνικές ἰδιομορφίες τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ἡ ἀντιπολίτευση ἄκουσε ὅτι ἡ κυβέρνηση τοῦ Πεκίνου τσακώνεται μέ τούς ἐκπροσώπους τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν στό ζήτημα τῆς τελωνειακῆς αὐτονομίας τῆς Κίνας. Ἡ ἀντιπολίτευση ξέρει ὅτι ἡ τελωνειακή αὐτονομία χρειάζεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα στούς κινέζους κεφαλαιοκράτες. Ἔτσι ἔβγαλε ἕτοιμο τόν τύπο: ἡ κινέζικη ἐπανάσταση εἶναι ἐθνική, ἀντιιμπεριαλιστική, γιατί ἔχει γιά κύριο σκοπό της τήν κατάχτηση τῆς τελωνειακῆς αὐτονομίας τῆς Κίνας.

Ὅμως ἡ ἀντιπολίτευση ξέχασε ὅτι ἡ δύναμη τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στήν Κίνα δέ βρίσκεται κυρίως στούς τελωνειακούς περιορισμούς τῆς Κίνας, ἀλλά στό γεγονός ὅτι κατέχει ἐκεῖ φάμπρικες, ἐργοστάσια, ὀρυχεῖα, σιδηροδρομικές γραμμές, ἀτμόπλοια, τράπεζες καί ἐμπορικά γραφεῖα πού ἀπομυζοῦν τό αἷμα τῶν ἑκατομμυρίων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν τῆς Κίνας.

Ἡ ἀντιπολίτευση ξέχασε ὅτι ὁ ἐπαναστατικός ἀγώνας τοῦ κινέζικου λαοῦ ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό ἐξηγιέται πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί κυρίως μέ τό γεγονός ὅτι ὁ ἰμπεριαλισμός στήν Κίνα εἶναι ἡ δύναμη πού ὑποστηρίζει καί ἐμπνέει τούς ἄμεσους ἐκμεταλλευτές τοῦ κινέζικου λαοῦ, τούς φεουδάρχες, τούς στρατοκράτες, τούς κεφαλαιοκράτες, τούς γραφειοκράτες κλπ., ὅτι οἱ κινέζοι ἐργάτες καί ἀγρότες δέν μποροῦν νά κατανικήσουν αὐτούς τούς ἐκμε-

ταλλευτές τους, χωρίς νά διεξάγουν ταυτόχρονα καί ἐπαναστατικό ἀγώνα ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό.

Ἡ ἀντιπολίτευση ξεχνάει ὅτι ἴσα-ἴσα αὐτό τό περιστατικό εἶναι ἕνας ἀπό τούς σπουδαιότατους παράγοντες πού κάνουν δυνατή τή μετεξέλιξη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική.

Ἡ ἀντιπολίτευση ξεχνάει ὅτι ὅποιος διακηρύχνει ὅτι ἡ κινέζικη ἀντιιμπεριαλιστική ἐπανάσταση εἶναι ἐπανάσταση γιά τήν τελωνειακή αὐτονομία, ἀρνιέται τή δυνατότητα τῆς μετεξέλιξης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική, γιατί ἐγκαταλείπει τήν κινέζικη ἐπανάσταση στήν καθοδήγηση τῆς κινέζικης ἀστικῆς τάξης.

Καί πραγματικά, τά γεγονότα ἔδειξαν κατοπινά ὅτι ἡ τελωνειακή αὐτονομία εἶναι οὐσιαστικά πλατφόρμα τῆς κινέζικης ἀστικῆς τάξης, γιατί ἀκόμα καί τέτιοι φανατικοί ἀντιδραστικοί σάν τόν Τσάγκ Τσό-Λίν καί τόν Τσάγκ Κάι-Σέκ τάσσονται τώρα ὑπέρ τῆς ἀκύρωσης τῶν ἑτεροβαρῶν συμφώνων καί τῆς ἀποκατάστασης τῆς τελωνειακῆς αὐτονομίας στήν Κίνα.

Ἔτσι ἐξηγιέται ὁ διχασμός τῆς ἀντιπολίτευσης, οἱ ἀπόπειρες νά ξεφύγει ἀπό τόν ἴδιο της τόν τύπο γιά τελωνειακή αὐτονομία, οἱ ἀπόπειρες νά τόν ἀπαρνηθεῖ σιωπηρά καί νά καταφύγει στήν ἄποψη τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τή δυνατότητα μετεξέλιξης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα σέ ἐπανάσταση σοσιαλιστική.

Αὐτή ἦταν ἡ δεύτερη τιμωρία τῆς ἀντιπολίτευσης, γιατί δέ θέλει νά μελετᾶ σοβαρά τίς ἐθνικές ἰδιομορφίες τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Ἡ ἀντιπολίτευση ἄκουσε ὅτι στό κινέζικο χωριό διείσδυσε ἡ ἐμπορική ἀστική τάξη πού νοικιάζει γῆ στούς ἀχτήμονες ἀγρότες. Ἡ ἀντιπολίτευση ξέρει ὅτι ὁ ἔμπορος δέν εἶναι φεουδάρχης. Ἔτσι ἔβγαλε τόν ἕτοιμο τύπο: τά ὑπολείμματα τῆς φεουδαρχίας, συνεπῶς καί ὁ ἀγώνας τῆς ἀγροτιᾶς ἐνάντια στίς ἐπιβιώσεις τῆς φεουδαρχίας, δέν ἔχουν σοβαρή σημασία στήν κινέζικη ἐπανάσταση, ὅτι τό βασικό τώρα στήν Κίνα δέν εἶναι ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση, μά τό ζήτημα τῆς κρατικῆς-τελωνειακῆς ἐξάρτησης τῆς Κίνας ἀπό τίς χῶρες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ὅμως ἡ ἀντιπολίτευση δέ βλέπει ὅτι ἡ ἰδιομορφία τῆς κινέζικης οἰκονομίας δέ βρίσκεται στή διείσδυση τοῦ ἐμπορικοῦ κεφαλαίου στό χωριό, ἀλλά στό συνδυασμό τῆς **κυριαρχίας** τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων μέ τήν ὕπαρξη τοῦ ἐμπορικοῦ κεφαλαίου στό κινέζικο χωριό, **μέ ταυτόχρονη διατήρηση** τῶν φεουδαρχικῶν-μεσαιωνικῶν μεθόδων ἐκμετάλλευσης καί καταπίεσης τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἡ ἀντιπολίτευση δέν καταλαβαίνει ὅτι ὅλη ἡ σημερινή στρατιωτική-γραφειοκρατική μηχανή στήν Κίνα, πού ληστεύει καί καταπιέζει ἀπάνθρωπα τήν κινέζικη ἀγροτιά, εἶναι οὐσιαστικά τό πολιτικό ἐποικοδόμημα πάνω σ' αὐτό τό συνδυασμό τῆς **κυριαρχίας** τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων καί τῶν φεουδαρχικῶν μεθόδων ἐκμετάλλευσης μέ τήν ὕπαρξη τοῦ ἐμπορικοῦ κεφαλαίου στό χωριό.

Καί πραγματικά, τά γεγονότα ἔδειξαν κατοπινά ὅτι στήν Κίνα ξετυλίχθηκε μιά μεγαλειώδικη ἀγροτική ἐπανάσταση, πού στρέφεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί κυρίως ἐνάντια στούς μικρούς καί μεγάλους φεουδάρχες τῆς Κίνας.

Τά γεγονότα ἔδειξαν ὅτι ἡ ἐπανάσταση αὐτή ἀγκάλιασε δεκάδες ἑκατομμύρια ἀγρότες καί ἔχει τήν τάση νά ἐπεκταθεῖ σ' ὅλη τήν Κίνα.

Τά γεγονότα ἔδειξαν ὅτι οἱ φεουδάρχες, οἱ πραγματικοί φεουδάρχες, μέ σάρκα καί ὀστά, ὄχι μόνο ὑπάρχουν στήν Κίνα, μά καί κρατοῦν στά χέρια τους τήν ἐξουσία σέ ὁλόκληρη σειρά ἐπαρχίες, ὑποτάσσουν στή θέλησή τους

τό διοικητικό προσωπικό τοῦ στρατοῦ, ὑποτάσσουν στήν ἐπιρροή τους τήν καθοδήγηση τοῦ Κουόμιντανγκ καί καταφέρουν στήν κινέζικη ἐπανάσταση τό ἕνα χτύπημα πάνω στό ἄλλο.

Ἄν ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά ἀρνιόμασταν τήν ὕπαρξη τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων καί τοῦ φεουδαρχικοῦ συστήματος ἐκμετάλλευσης σάν τή βασική μορφή καταπίεσης στό κινέζικο χωριό, ἄν ὕστερα ἀπ' αὐτά δέν παραδεχόμασταν τήν ἀγροτική ἐπανάσταση σάν τό βασικό γεγονός τοῦ κινέζικου ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή σημερινή στιγμή, θά σήμαινε ὅτι ἐναντιωνόμαστε στά ολοφάνερα γεγονότα.

Ἔτσι ἐξηγιέται καί ἡ ὑποχώρηση τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό τόν παλιό της τύπο στό ζήτημα τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων καί τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης. Ἔτσι ἐξηγοῦνται καί οἱ ἀπόπειρες τῆς ἀντιπολίτευσης νά ἐγκαταλείψει ἕρποντας τήν παλιά της διατύπωση καί νά ἀναγνωρίσει σιωπηρά τήν ὀρθότητα τῆς θέσης τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Αὐτή εἶναι ἡ τρίτη τιμωρία τῆς ἀντιπολίτευσης γιά τήν ἀπροθυμία της νά ὑπολογίζει τίς ἐθνικές ἰδιομορφίες τῆς κινέζικης οἰκονομίας.

Κτλ., κτλ.

Διάσταση ἀνάμεσα στούς τύπους καί στήν πραγματικότητα—αὐτή εἶναι ἡ μοίρα τῶν ἀντιπολιτευομένων καθοδηγητῶν τῆς κακῆς ὥρας.

Καί ἡ διάσταση αὐτή εἶναι τό ἄμεσο ἀποτέλεσμα τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ξέκοψε ἀπό τή γνωστή ἀρχή ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ, πού λέει ὅτι πρέπει ὑποχρεωτικά νά παίρνεται ὑπόψη τό ἐθνικά ἰδιαίτερο καί τό ἐθνικά εἰδικό στό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς κάθε ξεχωριστῆς χώρας.

Νά πῶς διατυπώνει ὁ Λένιν αὐτή τήν ἀρχή:

«Ὅλο τό ζήτημα τώρα εἶναι οἱ κομμουνιστές κάθε χώρας νά ὑπολογίσουν ἀπόλυτα συνειδητά τόσο τά βασικά καθήκοντα ἀρχῶν τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί τόν „ἀριστερό" δογματισμό, ὅσο καί τίς συγκεκριμένες ἰδιομορφίες πού παίρνει καί ἀναπόφευχτα θά παίρνει αὐτός ὁ ἀγώνας σέ κάθε ξεχωριστή χώρα ἀνάλογα μέ τά εἰδικά χαρακτηριστικά τῆς οἰκονομίας, τῆς πολιτικῆς καί τοῦ πολιτισμοῦ της, τῆς ἐθνικῆς της σύνθεσης (Ἰρλανδία κλπ.), τῶν ἀποικιῶν της, τῶν θρησκευτικῶν της διαιρέσεων κτλ., κτλ. Παντοῦ εἶναι αἰσθητή, πλαταίνει καί μεγαλώνει ἡ δυσαρέσκεια μέ τή 2η Διεθνή, καί γιά τόν ὀπορτουνισμό της, καί γιά τήν ἀδεξιότητα ἤ τήν ἀνικανότητά της νά δημιουργήσει ἕνα πραγματικά συγκεντρωτικό, πραγματικά καθοδηγητικό κέντρο, ἱκανό νά κατευθύνει τή διεθνή ταχτική τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου στόν ἀγώνα του γιά τήν παγκόσμια σοβιετική δημοκρατία. Εἶναι ἀνάγκη νά ξεκαθαρίσουμε γιά τόν ἑαυτό μας ὅτι σέ καμιά περίπτωση δέν ἐπιτρέπεται νά οἰκοδομήσουμε ἕνα τέτιο καθοδηγητικό κέντρο πάνω σέ καλούπια, πάνω στή μηχανική ἰσοπέδωση καί συνταύτιση τῶν κανόνων ταχτικῆς τοῦ ἀγώνα*. Ὅσο θά ὑπάρχουν ἐθνικές καί κρατικές διαφορές ἀνάμεσα στούς λαούς καί στίς χῶρες—καί οἱ διαφορές αὐτές θά διατηρηθοῦν ἀκόμα πολύ, πάρα πολύν καιρό, ἀκόμα καί ὕστερα ἀπό τήν πραγματοποίηση τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου σέ παγκόσμια κλίμακα—ἡ ἑνότητα τῆς διεθνοῦς ταχτικῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ὅλων τῶν χωρῶν ἀπαιτεῖ ὄχι τήν κατάργηση κάθε ποικιλομορφίας, ὄχι τήν ἐξάλειψη τῶν ἐθνικῶν διαφορῶν (αὐτό γιά τή σημερινή στιγμή εἶναι ἕνα ἀνόητο ὄνειρο), ἀλλά μιά τέτια ἐφαρμογή τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ κομμουνισμοῦ (Σοβιετική ἐξουσία καί διχτατορία τοῦ προλεταριάτου) πού σ' αὐτήν θά ποίκιλλαν σωστά αὐτές οἱ ἀρχές στίς λεπτομέρειές τους, θά προσαρμόζονταν καί θά ἐφαρμόζονταν σωστά στίς ἐθνικές καί ἐθνικές-κρατικές διαφορές. Τό βασικό καθῆκον τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς πού ζοῦν ὅλες οἱ προχωρημένες (καί ὄχι μόνο οἱ προχωρημένες) χῶρες εἶναι νά ἐρευνήσουν, νά μελετή-

---

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

σουν, ν' ἀναζητήσουν, νά μαντέψουν, νά συλλάβουν τό ἐθνικά ἰδιαίτερο, τό ἐθνικά εἰδικό στίς συγκεκριμένες μέθοδες κάθε χώρας γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ ἑνιαίου διεθνοῦς καθήκοντος, γιά τή νίκη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί τόν ἀριστερό δογματισμό μέσα στό ἐργατικό κίνημα, γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας καί τῆς προλεταριακῆς διχτατορίας*» (βλ. «Ὁ „ἀριστερισμός", παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ», 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 227—228).

Ἡ γραμμή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς εἶναι γραμμή πού ὑπολογίζει ὑποχρεωτικά αὐτή τήν ἀρχή ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ.

Ἡ γραμμή τῆς ἀντιπολίτευσης, ἀντίθετα, εἶναι ἡ γραμμή πού ξεκόβει ἀπ' αὐτή τήν ἀρχή ταχτικῆς.

Σ' αὐτό ἀκριβῶς τό ξέκομμα βρίσκεται ἡ ρίζα τῶν ἀτυχημάτων τῆς ἀντιπολίτευσης στά ζητήματα τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

* * *

Ἄς περάσουμε στή δεύτερη ἀρχή ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ.

Ἀπό τό χαρακτήρα καί τίς προοπτικές τῆς κινέζικης ἐπανάστασης ἀπορέει τό ζήτημα τῶν συμμάχων τοῦ προλεταριάτου στόν ἀγώνα του γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης.

Τό ζήτημα τῶν συμμάχων τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἕνα ἀπό τά βασικά ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Τό κινέζικο προλεταριάτο ἔχει ἀπέναντί του ἰσχυρούς ἀντιπάλους: τούς μικρούς καί μεγάλους φεουδάρχες, τή στρατιωτική-γραφειοκρατική μηχανή τῶν παλιῶν καί νέων στρατοκρατῶν, τήν ἀντεπαναστατική ἐθνική ἀστική τάξη,

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τούς ἰμπεριαλιστές τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Δύσης, πού ἅρπαξαν στά χέρια τους τά βασικά νήματα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς Κίνας καί κατοχυρώνουν μέ τό στρατό καί τό στόλο τό δικαίωμά τους στήν ἐκμετάλλευση τοῦ κινέζικου λαοῦ.

Γιά νά τσακιστοῦν οἱ ἰσχυροί αὐτοί ἀντίπαλοι, εἶναι ἀπαραίτητη ἐκτός ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα μιά εὐλύγιστη καί μελετημένη πολιτική τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἱκανότητα νά ἐκμεταλλεύεται κάθε ρωγμή στό στρατόπεδο τῶν ἀντιπάλων του, ἡ ἱκανότητα νά βρίσκει συμμάχους, ἀκόμα κι ἄν οἱ σύμμαχοι αὐτοί εἶναι ταλαντευόμενοι, ἀσταθεῖς σύμμαχοι, μέ τόν ὅρο ὅτι οἱ σύμμαχοι αὐτοί θά εἶναι μαζικοί σύμμαχοι, ὅτι δέ θά περιορίζουν τήν ἐπαναστατική προπαγάνδα καί ζύμωση τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου, δέ θά περιορίζουν τή δουλειά αὐτοῦ τοῦ κόμματος γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν ἐργαζομένων μαζῶν.

Ἡ πολιτική αὐτή εἶναι ἡ βασική ἀπαίτηση τῆς δεύτερης ἀρχῆς ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ. Χωρίς μιά τέτια πολιτική εἶναι ἀδύνατο νά νικήσει τό προλεταριάτο.

Ἡ ἀντιπολίτευση θεωρεῖ αὐτή τήν πολιτική λαθεμένη, μή λενινιστική. Ὅμως αὐτό δείχνει μόνο ἕνα πράγμα: ὅτι ἔχασε καί τά τελευταῖα ὑπολείμματα λενινισμοῦ, ὅτι εἶναι τόσο μακριά ἀπό τό λενινισμό, ὅσο ὁ οὐρανός ἀπό τή γῆ.

Εἶχε ἄραγε τό κινέζικο προλεταριάτο τέτιους συμμάχους στό κοντινό παρελθόν;

Μάλιστα, εἶχε.

Στήν περίοδο τοῦ πρώτου σταδίου τῆς ἐπανάστασης, ὅταν ἡ ἐπανάσταση ἦταν ἐπανάσταση τοῦ πανεθνικοῦ ἑνωμένου μετώπου (περίοδος τῆς Καντώνας), σύμμαχοι τοῦ

προλεταριάτου ἦταν ἡ ἀγροτιά, ἡ φτωχολογιά τῆς πόλης, ἡ μικροαστική διανόηση καί ἡ ἐθνική ἀστική τάξη.

Μιά ἀπό τίς ἰδιομορφίες τοῦ κινέζικου ἐπαναστατικοῦ κινήματος βρίσκεται στό γεγονός ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι αὐτῶν τῶν τάξεων συνεργάζονταν μέ τούς κομμουνιστές στά πλαίσια μιᾶς ἀστικῆς-ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης πού ὀνομαζόταν Κουόμιντανγκ. Οἱ σύμμαχοι αὐτοί δέν ἦταν καί δέν μποροῦσαν νά εἶναι ἐξίσου σίγουροι. Ἄλλοι ἀπ' αὐτούς ἦταν λίγο-πολύ σίγουροι σύμμαχοι (ἡ ἀγροτιά, ἡ φτωχολογιά τῆς πόλης), ἄλλοι ἦταν λιγότερο σίγουροι καί ταλαντεύονταν (ἡ μικροαστική διανόηση), ἄλλοι πάλι δέν ἦταν καθόλου σίγουροι (ἡ ἐθνική ἀστική τάξη).

Τό Κουόμιντανγκ ἦταν τότε ἀναμφισβήτητα μιά λίγο-πολύ μαζική ὀργάνωση. Ἡ πολιτική τῶν κομμουνιστῶν μέσα στό Κουόμιντανγκ ἦταν ν' ἀπομονώνουν τούς ἐκπρόσωπους τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης (τούς δεξιούς) χρησιμοποιώντας τους πρός τό συμφέρον τῆς ἐπανάστασης, νά σπρώχνουν πρός τ' ἀριστερά τή μικροαστική διανόηση (τούς ἀριστερούς), νά συσπειρώνουν γύρω στό προλεταριάτο τήν ἀγροτιά καί τή φτωχολογιά τῆς πόλης.

Ἦταν ἄραγε τότε ἡ Καντώνα κέντρο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῆς Κίνας; Δέ χωράει συζήτηση ὅτι ἦταν. Αὐτό μποροῦν ἴσως νά τό ἀρνοῦνται τώρα μόνο τρελοί.

Ποιές ἦταν οἱ καταχτήσεις τῶν κομμουνιστῶν σ' αὐτή τήν περίοδο; Ἡ ἐπέκταση τῆς περιοχῆς τῆς ἐπανάστασης, ἐφόσον τά στρατεύματα τῆς Καντώνας εἶχαν φτάσει στό Γιανγκτσέ· ἡ δυνατότητα ἐλεύθερης ὀργάνωσης τοῦ προλεταριάτου (συνδικάτα, ἀπεργιακές ἐπιτροπές)· ἡ συγκρότηση τῶν κομμουνιστικῶν ὀργανώσεων σέ κόμμα· ἡ δημιουργία τῶν πρώτων πυρήνων τῶν ἀγροτικῶν ὀργανώσεων (ἀγροτικές ἑνώσεις)· ἡ διείσδυση τῶν κομμουνιστῶν στό στρατό.

Ὥστε ἡ καθοδήγηση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἦταν ἀπόλυτα σωστή σ' αὐτή τήν περίοδο.

Στήν περίοδο τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς ἐπανάστασης, ὅταν ὁ Τσάγκ Κάι-Σέκ καί ἡ ἐθνική ἀστική τάξη πέρασαν στό στρατόπεδο τῆς ἀντεπανάστασης καί τό κέντρο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος μετατοπίστηκε ἀπό τήν Καντώνα στό Βουχάν, σύμμαχοι τοῦ προλεταριάτου ἦταν ἡ ἀγροτιά, ἡ φτωχολογιά τῆς πόλης καί ἡ μικροαστική διανόηση.

Πῶς ἐξηγιέται τό πέρασμα τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης στό στρατόπεδο τῆς ἀντεπανάστασης; Πρῶτο, μέ τό φόβο τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης μπρός στήν ἔκταση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ἐργατῶν, καί δεύτερο, μέ τήν πίεση τῶν ἰμπεριαλιστῶν πάνω στήν ἐθνική ἀστική τάξη στή Σαγκάη.

Ἡ ἐπανάσταση ἔχασε ἔτσι τήν ἐθνική ἀστική τάξη. Αὐτή ἦταν μιά μερική ἀπώλεια γιά τήν ἐπανάσταση. Σάν ἀντιστάθμισμα ὅμως μπῆκε σέ μιά ἀνώτερη φάση τῆς ἀνάπτυξής της, στή φάση τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης, συγκεντρώνοντας πιό κοντά της τίς πλατιές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς. Αὐτό ἦταν κέρδος γιά τήν ἐπανάσταση.

Ἦταν τότε τό Κουόμιντανγκ στήν περίοδο τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς ἐπανάστασης μιά μαζική ὀργάνωση; Δέ χωράει συζήτηση ὅτι ἦταν. Ἦταν ἀναμφίβολα πιό μαζική ὀργάνωση ἀπό τό Κουόμιντανγκ τῆς περιόδου τῆς Καντώνας.

Ἦταν τότε τό Βουχάν κέντρο τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος; Δέ χωράει συζήτηση ὅτι ἦταν. Αὐτό μποροῦν ἴσως νά τό ἀρνοῦνται τώρα μόνο οἱ τυφλοί. Σ' ἀντίθετη περίπτωση ἡ περιοχή τοῦ Βουχάν (Χοπέι, Χουνάν) δέ θ' ἀποτελοῦσε βάση ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστα-

σης στόν ἀνώτατο βαθμό, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Ἡ πολιτική τῶν κομμουνιστῶν ἀπέναντι στό Κουόμινταγκ ἦταν τότε νά τό σπρώχνουν πρός τ' ἀριστερά καί νά τό μετατρέπουν σέ πυρήνα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὑπῆρχε τότε ἡ δυνατότητα γιά μιά τέτια μετατροπή; Μάλιστα ὑπῆρχε. Πάντως δέν ὑπῆρχε λόγος νά ἀποκλείσουμε μιά τέτια δυνατότητα. Ἐμεῖς λέγαμε τότε ἀνοιχτά ὅτι γιά τή μετατροπή τοῦ Κουόμινταγκ τοῦ Βουχάν σέ πυρήνα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι ἀπαραίτητοι τουλάχιστο δυό ὅροι: ὁ ριζικός ἐκδημοκρατισμός τοῦ Κουόμινταγκ καί ἡ ἄμεση ὑποστήριξη τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης ἀπό τό Κουόμινταγκ. Θά ἦταν ἀνόητο ἀπό μέρους τῶν κομμουνιστῶν νά παραιτηθοῦν ἀπό τίς προσπάθειες γιά μιά τέτια μετατροπή.

Ποιές εἶναι οἱ καταχτήσεις τῶν κομμουνιστῶν σ' αὐτή τήν περίοδο;

Τό κομμουνιστικό κόμμα ἀναπτύχθηκε σ' αὐτή τήν περίοδο καί ἀπό ἕνα μικρό κόμμα μέ 5—6 χιλιάδες ἄτομα ἔγινε ἕνα μεγάλο μαζικό κόμμα μέ 50—60 χιλιάδες μέλη.

Τά συνδικάτα τῶν ἐργατῶν ἀναπτύχθηκαν καί ἔγιναν μιά τεράστια πανκινεζική ἕνωση πού ἀριθμεῖ περίπου 3 ἑκατομμύρια μέλη.

Οἱ ἀρχικές ὀργανώσεις τῶν ἀγροτῶν μεγάλωσαν κι ἔγιναν τεράστιες ἑνώσεις πού ἀγκαλιάζουν κάμποσες δεκάδες ἑκατομμύρια ἄτομα. Τό ἀγροτικό κίνημα τῶν χωρικῶν πῆρε τεράστιες διαστάσεις καί κατέλαβε τήν κεντρική θέση στό κινέζικο ἐπαναστατικό κίνημα. Τό κομμουνιστικό κόμμα κατάχτησε τή δυνατότητα νά ὀργανώνει ἀνοιχτά τήν ἐπανάσταση. Τό κομμουνιστικό κόμμα γίνεται ὁ καθοδηγητής τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου ἀρχίζει νά μετατρέπεται ἀπό ἐπιθυμία σέ γεγονός.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας δέν κατόρθωσε νά ἐκμεταλλευτεῖ ὅλες τίς δυνατότητες αὐτῆς τῆς περιόδου. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κίνας ἔκανε σ' αὐτή τήν περίοδο μιά σειρά πολύ μεγάλα λάθη. Ὅμως θά ἦταν γελοῖο νά νομίζουμε ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Κίνας μπορεῖ νά γίνει πραγματικό μπολσεβίκικο κόμμα, σά νά λέμε, μονομιᾶς, μέ βάση τίς ὁδηγίες τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Φτάνει μόνο νά θυμηθοῦμε τήν ἱστορία τοῦ κόμματός μας, πού πέρασε ἀπό μιά σειρά διασπάσεις, ἀποσκιρτήσεις, ἀποστασίες, προδοσίες κλπ., γιά νά καταλάβουμε ὅτι τά πραγματικά μπολσεβίκικα κόμματα δέ γεννιοῦνται μονομιᾶς.

Βγαίνει ἔτσι τό συμπέρασμα ὅτι καί σ' αὐτή τήν περίοδο ἡ καθοδήγηση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἦταν ἀπόλυτα σωστή.

Ἔχει ἄραγε τώρα συμμάχους τό κινέζικο προλεταριάτο;

Μάλιστα, ἔχει.

Οἱ σύμμαχοι αὐτοί εἶναι ἡ ἀγροτιά καί ἡ φτωχολογιά τῆς πόλης.

Ἡ σημερινή περίοδος χαρακτηρίζεται ἀπό τό πέρασμα τῆς καθοδήγησης τοῦ Κουόμινταγκ τοῦ Βουχάν στό στρατόπεδο τῆς ἀντεπανάστασης, ἀπό τήν ἀπομάκρυνση τῆς μικροαστικῆς διανόησης ἀπό τήν ἐπανάσταση.

Ἡ ἀποχώρηση αὐτή ἐξηγιέται, πρῶτο, μέ τό φόβο τῆς μικροαστικῆς διανόησης μπροστά στήν ἀγροτική ἐπα-

νάσταση πού φουντώνει καί μέ τήν πίεση τῶν φεουδαρχῶν στήν καθοδήγηση τοῦ Βουχάν, καί δεύτερο, μέ τήν πίεση πού ἐξασκήθηκε ἀπό τούς ἰμπεριαλιστές στήν περιοχή τοῦ Τιέν-Τσίν, πού ἀπαιτοῦν ἀπό τό Κουέμιντανγκ νά ξεκόψει ἀπό τούς κομμουνιστές σάν τίμημα γιά νά τό ἀφήσουν νά περάσει στό Βορρᾶ.

Ἡ ἀντιπολίτευση ἀμφιβάλλει γιά τήν ὕπαρξη φεουδαρχικῶν ἐπιβιώσεων στήν Κίνα. Ὅμως τώρα εἶναι ξεκάθαρο γιά τόν καθένα ὅτι οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις ὄχι μόνο ὑπάρχουν στήν Κίνα, ἀλλά ἀποδείχτηκαν καί πιό ἰσχυρές ἀπό τήν ὁρμή τῆς ἐπανάστασης στή σημερινή στιγμή. Καί ἀκριβῶς ἐπειδή οἱ ἰμπεριαλιστές καί φεουδάρχες στήν Κίνα ἀποδείχτηκαν γιά τήν ὥρα πιό ἰσχυροί, ἡ ἐπανάσταση ἡττήθηκε προσωρινά.

Ἡ ἐπανάσταση ἔχασε αὐτή τή φορά τή μικροαστική διανόηση.

Αὐτό ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τό γνώρισμα τῆς προσωρινῆς ἥττας τῆς ἐπανάστασης.

Σέ ἀντιστάθμισμα ὅμως συσπείρωσε πιό στενά γύρω ἀπό τό προλεταριάτο τίς πλατιές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς καί τῆς φτωχολογιᾶς τῆς πόλης, δημιουργώντας ἔτσι τό ἔδαφος γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου.

Αὐτό εἶναι κέρδος γιά τήν ἐπανάσταση.

Ἡ ἀντιπολίτευση ἐξηγεῖ τήν προσωρινή ἥττα τῆς ἐπανάστασης μέ τήν πολιτική τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ὅμως ἔτσι μποροῦν νά μιλᾶνε μόνο ἄνθρωποι πού ξέκοψαν ἀπό τό μαρξισμό. Μόνο ἄνθρωποι πού ξέκοψαν ἀπό τό μαρξισμό μποροῦν νά ἔχουν τήν ἀπαίτηση ἡ σωστή πολιτική νά ὁδηγεῖ π ά ν τ α καί ὑποχρεωτικά σ έ ἄ μ ε σ η νίκη ἐνάντια στόν ἀντίπαλο.

Ἦταν σωστή ἡ πολιτική τῶν μπολσεβίκων στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905; Μάλιστα, ἦταν. Γιατί λοιπόν ἡττήθηκε ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905, παρά τό γεγονός ὅτι ὑπῆρχαν Σοβιέτ καί παρά τή σωστή πολιτική τῶν μπολσεβίκων; Γιατί οἱ φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις καί ἡ ἀπολυταρχία ἀποδείχτηκαν τότε πιό ἰσχυρές ἀπό τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν ἐργατῶν.

Ἦταν σωστή ἡ πολιτική τῶν μπολσεβίκων τόν Ἰούλη τοῦ 1917; Μάλιστα, ἦταν. Γιατί λοιπόν οἱ μπολσεβίκοι ἡττήθηκαν, παρά τό γεγονός ὅτι ὑπῆρχαν πάλι Σοβιέτ, πού πρόδοσαν τότε τούς μπολσεβίκους, καί παρά τή σωστή πολιτική τῶν μπολσεβίκων; Γιατί ὁ ρωσικός ἰμπεριαλισμός ἀποδείχτηκε τότε πιό ἰσχυρός ἀπό τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν ἐργατῶν.

Δέν εἶναι καθόλου ὑποχρεωτικό ἡ σωστή πολιτική νά ὁδηγεῖ πάντα καί ὑποχρεωτικά στήν ἄμεση νίκη ἐνάντια στόν ἀντίπαλο. Ἡ ἄμεση νίκη ἐνάντια στόν ἀντίπαλο δέν καθορίζεται μόνο ἀπό τή σωστή πολιτική, ἀλλά πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί κυρίως καί ἀπό τό συσχετισμό τῶν ταξικῶν δυνάμεων, ἀπό τή φανερή ὑπεροχή τῶν δυνάμεων ὑπέρ τῆς ἐπανάστασης, ἀπό τήν ἀποσύνθεση στό στρατόπεδο τοῦ ἀντίπαλου, ἀπό τήν εὐνοϊκή διεθνῆ κατάσταση.

Μόνο κάτω ἀπ' αὐτούς τούς ὅρους ἡ σωστή πολιτική τοῦ προλεταριάτου μπορεῖ νά ὁδηγήσει στήν ἄμεση νίκη.

Ὑπάρχει ὅμως μιά ὑποχρεωτική ἀπαίτηση, πού ἡ σωστή πολιτική πρέπει νά τήν ἱκανοποιεῖ πάντα καί κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες. Ἡ ἀπαίτηση αὐτή εἶναι ἡ πολιτική τοῦ κόμματος ν' ἀνεβάζει τή μαχητική ἱκανότητα τοῦ προλεταριάτου, νά πολλαπλασιάζει τούς δεσμούς του μέ τίς ἐργαζόμενες μάζες, ν' ἀνεβάζει τό κῦρος τοῦ προλεταριάτου μέσα σ' αὐτές τίς μάζες καί νά μετατρέπει τό προλεταριάτο σέ ἡγεμόνα τῆς ἐπανάστασης.

Μποροῦμε νά ἰσχυριζόμαστε ὅτι ἡ περίοδος πού πέρασε ἀποτελοῦσε τό ἀνώτατο ὅριο τῶν εὐνοϊκῶν ὅρων γιά

τήν ἄμεση νίκη τῆς ἐπανάστασης στήν Κίνα; Εἶναι φανερό ὅτι δέν μποροῦμε.

Μποροῦμε νά ἰσχυριζόμαστε ὅτι ἡ πολιτική τῶν κομμουνιστῶν στήν Κίνα δέν ἀνέβασε τή μαχητική ἱκανότητα τοῦ προλεταριάτου, δέν πολλαπλασίασε τούς δεσμούς του μέ τίς πλατιές μάζες καί δέν ἀνέβασε τό κύρος τοῦ προλεταριάτου μέσα σ' αὐτές τίς μάζες; Εἶναι φανερό ὅτι δέν μποροῦμε.

Μόνο τυφλοί μποροῦν νά μή βλέπουν ὅτι τό κινέζικο προλεταριάτο κατόρθωσε ν' ἀποσπάσει σ' αὐτό τό διάστημα τίς πλατιές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, καί ἀπό τήν ἐθνική ἀστική τάξη, καί ἀπό τή μικροαστική διανόηση, γιά νά τίς συσπειρώσει γύρω ἀπό τή σημαία του.

Στό πρῶτο στάδιο τῆς ἐπανάστασης τό κομμουνιστικό κόμμα πέρασε στήν Καντώνα μέσα ἀπό τό συνασπισμό μέ τήν ἐθνική ἀστική τάξη, γιά νά πλατύνει τήν περιοχή τῆς ἐπανάστασης, γιά νά διαμορφωθεῖ σέ μαζικό κόμμα, γιά νά δημιουργήσει τή δυνατότητα νά ὀργανώνει ἐλεύθερα τό προλεταριάτο καί νά ἀνοίξει τό δρόμο του πρός τήν ἀγροτιά.

Στό δεύτερο στάδιο τῆς ἐπανάστασης τό κομμουνιστικό κόμμα πέρασε στό Βουχάν μέσα ἀπό τό συνασπισμό μέ τή μικροαστική διανόηση τοῦ Κουόμιντανγκ, γιά νά πολλαπλασιάσει τίς δυνάμεις του, γιά νά πλατύνει τήν ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου, γιά ν' ἀποσπάσει ἀπό τήν κουομιντανγκική καθοδήγηση τίς πλατιές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς καί νά δημιουργήσει τούς ὅρους γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου.

Ἡ ἐθνική ἀστική τάξη πέρασε στό στρατόπεδο τῆς ἀντεπανάστασης χάνοντας τούς δεσμούς της μέ τίς πλατιές λαϊκές μάζες.

Πίσω ἀπό τήν ἐθνική ἀστική τάξη σύρθηκε καί ἡ μικροαστική διανόηση τοῦ Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν, πού φοβήθηκε τήν ἀγροτική ἐπανάσταση καί χρεωκόπησε ὁριστικά μπροστά στά μάτια τῶν μαζῶν τῶν ἑκατομμυρίων ἀγροτῶν.

Σάν ἀντιστάθμισμα ὅμως συσπειρώθηκαν πιό σφιχτά γύρω ἀπό τό προλεταριάτο οἱ μάζες τῶν ἑκατομμυρίων ἀγροτῶν βλέποντας σ' αὐτό τό μοναδικό τους σίγουρο ἀρχηγό καί καθοδηγητή.

Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι μόνο μιά σωστή πολιτική μποροῦσε νά ὁδηγήσει σέ τέτια ἀποτελέσματα;

Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι μόνο μιά τέτια πολιτική μποροῦσε ν' ἀνεβάσει τή μαχητική ἱκανότητα τοῦ προλεταριάτου;

Ποιός λοιπόν ἐκτός ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς κακῆς ὥρας τῆς ἀντιπολίτευσής μας μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ τήν ὀρθότητα καί τήν ἐπαναστατικότητα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς;

Ἡ ἀντιπολίτευση ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ στροφή τῆς κουομιντανγκικῆς καθοδήγησης τοῦ Βουχάν πρός τήν ἀντεπανάσταση δείχνει πώς ἦταν λαθεμένη ἡ πολιτική τοῦ συνασπισμοῦ μέ τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν στό δεύτερο στάδιο τῆς ἐπανάστασης.

Ὅμως ἔτσι μποροῦν νά μιλᾶνε μόνο ἄνθρωποι πού ξέχασαν τήν ἱστορία τοῦ μπολσεβικισμοῦ καί ἔχασαν καί τά τελευταῖα ὑπολείμματα λενινισμοῦ.

Ἦταν σωστή ἡ μπολσεβίκικη πολιτική τοῦ ἐπαναστατικοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλεπαναστάτες τόν Ὀχτώβρη καί μετά τόν Ὀχτώβρη, ὥς τήν ἄνοιξη τοῦ 1918; Νομίζω ὅτι δέν τόλμησε κανένας ἀκόμα ν' ἀρνηθεῖ ὅτι ὁ συνασπισμός αὐτός ἦταν σωστός. Ποιό ἦταν τό τέλος αὐτοῦ τοῦ συνασπισμοῦ; Ἡ ἐξέγερση τῶν ἀριστερῶν σοσιαλεπαναστατῶν ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Μποροῦμε λοιπόν μέ βάση αὐτό νά

ἰσχυριζόμαστε ὅτι ἡ πολιτική τοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς σοσιαλεπαναστάτες ἦταν λαθεμένη; Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι δέν μποροῦμε.

Ἦταν σωστή ἡ πολιτική τοῦ ἐπαναστατικοῦ συνασπισμοῦ μέ τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν στό δεύτερο στάδιο τῆς κινέζικης ἐπανάστασης; Νομίζω ὅτι δέν τόλμησε κανένας ἀκόμα ν' ἀρνηθεῖ ὅτι ὁ συνασπισμός αὐτός ἦταν σωστός τόν καιρό τοῦ δεύτερου σταδίου τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἴδια ἡ ἀντιπολίτευση ὑποστήριζε τότε (τόν Ἀπρίλη τοῦ 1927) ὅτι ὁ συνασπισμός αὐτός ἦταν σωστός. Πῶς μποροῦμε τώρα, ὕστερα ἀπό τήν ἀποχώρηση τῆς κουομιντανγκικῆς καθοδήγησης τοῦ Βουχάν ἀπό τήν ἐπανάσταση καί μέ βάση αὐτή τήν ἀποχώρηση νά ἰσχυριζόμαστε ὅτι ὁ ἐπαναστατικός συνασπισμός μέ τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν ἦταν λαθεμένος;

Μήπως δέν εἶναι φανερό ὅτι μόνο ἄνθρωποι χωρίς χαρακτήρα μποροῦν νά χρησιμοποιοῦν τέτια «ἐπιχειρήματα»;

Μήπως ἰσχυρίστηκε κανένας ὅτι ὁ συνασπισμός μέ τό Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν εἶναι ἕνας αἰώνιος καί χωρίς τέλος συνασπισμός; Μήπως ὑπάρχουν στόν κόσμο αἰώνιοι καί χωρίς τέλος συνασπισμοί; Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δέν κατάλαβε τίποτα, ἀπολύτως τίποτα ἀπό τή δεύτερη ἀρχή τῆς ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ γιά τόν ἐπαναστατικό συνασπισμό τοῦ προλεταριάτου μέ τίς μή προλεταριακές τάξεις καί ὁμάδες;

Νά πῶς διατυπώνει ὁ Λένιν αὐτή τήν ἀρχή τῆς ταχτικῆς:

«Μπορεῖς νά νικήσεις ἕναν πιό ἰσχυρό ἀντίπαλο μόνο μέ τήν πιό μεγάλη ἔνταση τῶν δυνάμεων καί μέ τόν ὅρο ὅτι θά χρησιμοποιήσεις *ὑποχρεωτικά* μέ τόν πιό ἐπιμελημένο, φροντισμένο, προσεχτικό καί ἐπιδέξιο τρόπο τόσο κάθε „ρωγμή", ἀκόμα καί τήν παραμικρότερη, ἀνάμεσα στούς ἐχθρούς, κάθε ἀντίθεση συμφερόντων ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη τῶν διαφόρων χωρῶν, ἀνάμεσα στίς διάφορες ὁμάδες ἤ κατηγορίες τῆς ἀστικῆς τάξης στό ἐσωτερικό τῶν διαφόρων χωρῶν—*ὅπως ἐπίσης καί τήν παραμικρότερη δυνατότητα ν' ἀποχτήσεις ἕνα μαζικό σύμμαχο, ἔστω καί προσωρινό, ταλαντευόμενο, ἀσταθῆ, ὄχι σίγουρο, καί μέ ὅρους. Ὅποιος δέν τό κατάλαβε αὐτό, δέν κατάλαβε οὔτε κουκούτσι ἀπό τό μαρξισμό καί ἀπό τόν ἐπιστημονικό σύγχρονο σοσιαλισμό γενικά**. Ὅποιος δέν ἀπόδειξε *πραχτικά* γιά ἕνα ἀρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα καί σέ ἀρκετά διαφορετικές πολιτικές καταστάσεις τήν ἱκανότητά του νά ἐφαρμόζει αὐτή τήν ἀλήθεια στήν πράξη, αὐτός δέν ἔμαθε ἀκόμα νά βοηθάει τήν ἐπαναστατική τάξη στόν ἀγώνα της γιά τήν ἀπελευθέρωση ὅλης τῆς ἐργαζόμενης ἀνθρωπότητας ἀπό τούς ἐκμεταλλευτές. Καί αὐτά πού εἴπαμε ἀφοροῦν ἐξίσου καί τήν περίοδο πρίν, καί τήν περίοδο ὕστερα ἀπό τήν κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο» (βλ. «Ὁ „ἀριστερισμός", παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ», 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 210—211).

Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ἡ γραμμή τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι γραμμή πού ξεκόβει ἀπ' αὐτή τήν ἀρχή ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ;

Μήπως δέν εἶναι ξεκάθαρο ὅτι ἀντίθετα ἡ γραμμή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς εἶναι γραμμή πού ὑπολογίζει ὑποχρεωτικά αὐτή τήν ἀρχή ταχτικῆς;

* * *

Ἄς περάσουμε στήν τρίτη ἀρχή ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ.

Αὐτή ἡ ἀρχή ταχτικῆς ἀφορᾶ τό ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς τῶν συνθημάτων, τοῦ τρόπου καί τῶν μεθόδων αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς. Ἀφορᾶ τό ζήτημα, μέ ποιόν τρόπο πρέπει νά μετατρέπουμε τά συνθήματα γιά τό κόμμα σέ συνθήματα γιά τίς μάζες, τό ζήτημα, πῶς καί μέ ποιό

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τρόπο πρέπει νά φέρνουμε τίς μάζες στίς έπαναστατικές θέσεις, γιά νά πειστοῦν μόνες τους οἱ μάζες μέ τήν ἴδια τήν πολιτική τους πείρα γιά τήν ὀρθότητα τῶν κομματικῶν συνθημάτων.

Καί τίς μάζες δέν μποροῦμε νά τίς πείθουμε μόνο μέ τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση. Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητη ἡ πολιτική πείρα τῶν ἴδιων τῶν μαζῶν. Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο οἱ πλατιές μάζες νά δοκιμάσουν οἱ ἴδιες στή δική τους τήν πλάτη τό ἀναπόφευχτο λχ. τῆς ἀνατροπῆς τοῦ δοσμένου καθεστῶτος, τό ἀναπόφευχτο τῆς ἐγκαθίδρυσης τοῦ νέου πολιτικοῦ καί κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

Καλό ἦταν πού ἡ πρωτοπόρα ὁμάδα, τό κόμμα, εἶχε πιά πειστεῖ γιά τό ἀναπόφευχτο τῆς ἀνατροπῆς λχ. τῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης τῶν Μιλιουκόφ-Κερένσκι τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917. Ὅμως αὐτό δέν ἦταν ἀκόμα ἀρκετό, γιά νά δράσουμε γιά τήν ἀνατροπή αὐτῆς τῆς κυβέρνησης, γιά νά ρίξουμε τό σύνθημα τῆς ἀνατροπῆς τῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης καί τῆς ἐγκαθίδρυσης τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας σάν σύνθημα τῆς ἡμέρας. Γιά νά μετατρέψουμε τή διατύπωση «ὅλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ» ἀπό προοπτική γιά τήν ἀμέσως μελλοντική περίοδο σέ σύνθημα τῆς ἡμέρας, σέ σύνθημα ἄμεσης δράσης, γι' αὐτό τό σκοπό χρειαζόταν ἕνα ἀκόμα ἀποφασιστικό περιστατικό, καί συγκεκριμένα, νά πειστοῦν οἱ ἴδιες οἱ μάζες γιά τήν ὀρθότητα αὐτοῦ τοῦ συνθήματος καί νά ὑποστηρίξουν τό κόμμα μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο στήν ἐφαρμογή του στή ζωή.

Πρέπει νά κάνουμε αὐστηρή διάκριση ἀνάμεσα σέ μιά διατύπωση σάν προοπτική γιά τό ἄμεσο μέλλον καί στήν ἴδια διατύπωση σάν σύνθημα τῆς ἡμέρας. Ἐδῶ ἀκριβῶς τά μούσκεψε μιά ὁμάδα μπολσεβίκων στήν Πετρούπολη μ' ἐπικεφαλῆς τό Μπαγκντάτιεφ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917, ὅταν ἔριξε πρόωρα τό σύνθημα «κάτω ἡ Προσωρινή Κυβέρνηση, ὅλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ». Ὁ Λένιν χαρακτήρισε τότε αὐτή τήν ἀπόπειρα τῆς ὁμάδας Μπαγκντάτιεφ ἐπικίνδυνο τυχοδιωχτισμό καί τή στιγμάτισε δημόσια[69].

Γιατί;

Γιατί οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων στά μετόπισθεν καί στό μέτωπο δέν ἦταν ἀκόμα ἕτοιμες γιά νά δεχτοῦν αὐτό τό σύνθημα. Γιατί ἡ ὁμάδα αὐτή μπέρδεψε τή διατύπωση «ὅλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ» σάν προοπτική, μέ τό σύνθημα «ὅλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ» σάν σύνθημα τῆς ἡμέρας. Γιατί προέτρεξε, βάζοντας τό κόμμα μπροστά στήν ἀπειλή τῆς πλέριας ἀπομόνωσής του ἀπό τίς πλατιές μάζες, ἀπό τά Σοβιέτ, πού τότε ἀκόμα πίστευαν στήν ἐπαναστατικότητα τῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης.

Ἔπρεπε ἄραγε οἱ κινέζοι κομμουνιστές λχ. πρίν ἀπό ἔξι μῆνες νά ρίξουν τό σύνθημα «κάτω ἡ κουομιντανγκική καθοδήγηση τοῦ Βουχάν»; Ὄχι, δέν ἔπρεπε.

Δέν ἔπρεπε, γιατί αὐτό θά σήμαινε ὅτι προτρέχαν ἐπικίνδυνα, θά δυσκόλευε τούς κομμουνιστές νά πλησιάσουν τίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων πού πίστευαν ἀκόμα στήν κουομιντανγκική καθοδήγηση καί θά ἀπομόνωνε τό κομμουνιστικό κόμμα ἀπό τίς πλατιές ἀγροτικές μάζες.

Δέν ἔπρεπε, γιατί ἡ κουομιντανγκική καθοδήγηση τοῦ Βουχάν, ἡ ΚΕ τοῦ Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν δέν εἶχε προλάβει ἀκόμα νά ἐξαντλήσει τό ρόλο της σάν ἀστική-ἐπαναστατική κυβέρνηση, δέν εἶχε προλάβει ἀκόμα νά ρεζιλευτεῖ καί νά ξεπέσει στά μάτια τῶν πλατιῶν μαζῶν τῶν ἐργαζομένων μέ τόν ἀγώνα της ἐνάντια στήν ἀγρο-

τική ἐπανάσταση, μέ τόν ἀγώνα της ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη, μέ τή στροφή της πρός τήν ἀντεπανάσταση.

Ἐμεῖς πάντα λέγαμε ὅτι δέν πρέπει ν' ἀκολουθοῦμε πολιτική ἐξευτελισμοῦ καί ἀντικατάστασης τῆς κουομιντανγκικῆς καθοδήγησης τοῦ Βουχάν, ἐφόσον δέν πρόλαβε ἀκόμα νά ἐξαντλήσει τό ρόλο της σάν ἀστική-ἐπαναστατική κυβέρνηση, ὅτι πρέπει νά τήν ἀφήσουμε πρῶτα νά ἐξαντλήσει τό ρόλο της, γιά νά βάλουμε ὕστερα πρακτικά τό ζήτημα τῆς ἀντικατάστασής της.

Πρέπει ἄραγε τώρα οἱ κινέζοι κομμουνιστές νά ρίξουν τό σύνθημα «κάτω ἡ κουομιντανγκική καθοδήγηση τοῦ Βουχάν»; Ναί, πρέπει, πρέπει ὁπωσδήποτε.

Τώρα πού ἡ κουομιντανγκική καθοδήγηση ρεζιλεύτηκε πιά μέ τόν ἀγώνα της ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, δημιουργώντας ἐχθρικές σχέσεις μέ τίς πλατιές ἐργατο-ἀγροτικές μάζες, τό σύνθημα αὐτό θά βρεῖ ἰσχυρή ἀπήχηση μέσα στίς λαϊκές μάζες.

Τώρα κάθε ἐργάτης καί κάθε ἀγρότης θά καταλάβει ὅτι οἱ κομμουνιστές ἐνέργησαν σωστά, ἀποχωρώντας ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Βουχάν καί ἀπό τήν ΚΕ τοῦ Κουόμιντανγκ τοῦ Βουχάν καί ρίχνοντας τό σύνθημα «κάτω ἡ κουομιντανγκική καθοδήγηση τοῦ Βουχάν».

Γιατί τώρα μπροστά στίς ἀγροτικές καί τίς ἐργατικές μάζες μπαίνει τό ζήτημα νά διαλέξουν: *εἴτε* τή σημερινή καθοδήγηση τοῦ Κουόμιντανγκ, καί τότε πρέπει νά παραιτηθοῦν ἀπό τήν ἱκανοποίηση τῶν ζωτικῶν ἀναγκῶν τους, νά παραιτηθοῦν ἀπό τήν ἀγροτική ἐπανάσταση· *εἴτε* τήν ἀγροτική ἐπανάσταση καί τή ριζική καλυτέρεψη τῆς κατάστασης τῆς ἐργατικῆς τάξης, καί τότε ἡ ἀλλαγή τῆς κουομιντανγκικῆς καθοδήγησης τοῦ Βουχάν γίνεται σύνθημα τῆς ἡμέρας γιά τίς μάζες.

Αὐτές εἶναι οἱ ἀπαιτήσεις τῆς τρίτης ἀρχῆς τακτι-

κῆς τοῦ λενινισμοῦ στό ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς τῶν συνθημάτων, στό ζήτημα τῶν τρόπων καί τῶν δρόμων πού φέρνουν τίς πλατιές μάζες στίς νέες ἐπαναστατικές θέσεις, στό ζήτημα τοῦ πῶς μέ τήν πολιτική μας, μέ τή δράση μας, μέ τήν *ἔγκαιρη* ἀντικατάσταση ὁρισμένων συνθημάτων μας μέ ἄλλα συνθήματα θά βοηθήσουμε τίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων νά διαπιστώσουν μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα τήν ὀρθότητα τῆς γραμμῆς τοῦ κόμματος.

Νά πῶς διατυπώνει ὁ Λένιν αὐτή τήν ἀρχή τακτικῆς:

«Μόνο μέ τήν πρωτοπορία δέν μποροῦμε νά νικήσουμε. Θά ἦταν ὄχι ἁπλῶς ἀνοησία, ἀλλά καί ἔγκλημα νά ρίξουμε μόνη τήν πρωτοπορία στήν ἀποφασιστική μάχη, ὅσο ὅλη ἡ τάξη, ὅσο οἱ πλατιές μάζες δέν ἔχουν πάρει θέση εἴτε ἄμεσης ὑποστήριξης τῆς πρωτοπορίας, εἴτε τουλάχιστο εὐμενοῦς οὐδετερότητας ἀπέναντί της καί δέν ἔχουν ἐκδηλώσει πλέρια ἀνικανότητα νά ὑποστηρίξουν τόν ἀντίπαλό της. *Γιά νά φτάσει ὅμως πραγματικά ὅλη ἡ τάξη, γιά νά φτάσουν πραγματικά στό σημεῖο νά πάρουν τέτια θέση οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων καί καταπιεζομένων ἀπό τό κεφάλαιο, δέ φτάνει μόνο ἡ προπαγάνδα, μόνο ἡ ζύμωση. Γιά νά γίνει αὐτό χρειάζεται ἡ ἴδια ἡ πολιτική πείρα αὐτῶν τῶν μαζῶν**. Αὐτός εἶναι ὁ βασικός νόμος ὅλων τῶν μεγάλων ἐπαναστάσεων, πού τόν ἐπιβεβαίωσε τώρα μέ καταπληχτική δύναμη καί ἀνάγλυφα ὄχι μόνο ἡ Ρωσία, ἀλλά καί ἡ Γερμανία. Ὄχι μόνο οἱ ἀπολίτιστες, συχνά ἀναλφάβητες μάζες τῆς Ρωσίας, ἀλλά καί οἱ μάζες τῆς Γερμανίας, πού ἔχουν ψηλό ἐπίπεδο πολιτισμοῦ καί πού ὅλες εἶναι ἐγγράμματες, χρειάστηκε νά δοκιμάσουν στήν ἴδια τήν πλάτη τους ὅλη τήν ἀνημποριά, ὅλη τήν ἔλλειψη χαρακτήρα, ὅλη τήν ἀνικανότητα, ὅλο τό λακεδισμό μπροστά στήν ἀστική τάξη, ὅλη τήν προστυχιά τῆς κυβέρνησης τῶν ἱπποτῶν τῆς 2ης Διεθνοῦς καί ὅλο τό ἀναπόφευχτο τῆς διχτατορίας τῶν ἄκρων ἀντιδραστικῶν (τοῦ Κορνίλοφ στή Ρωσία, τοῦ Κάππ καί Σία στή Γερμανία), σάν τή μοναδική ἄλλη λύση ἔξω ἀπό τή διχτατορία τοῦ προλεταριάτου, γιά νά στραφοῦν ἀποφασιστικά πρός

* Ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου. Ι. Στ.

τόν κομμουνισμό. Τό ἄμεσο καθῆκον τῆς συνειδητῆς πρωτοπορίας τοῦ παγκόσμιου ἐργατικοῦ κινήματος, δηλαδή τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων, ὁμάδων καί ρευμάτων, εἶναι νά ξέρουν νά *ὁδηγήσουν* τίς πλατιές μάζες (πού τώρα ἀκόμα στίς περισσότερες περιπτώσεις εἶναι κοιμισμένες, ἀπαθεῖς, ρουτινιασμένες, ἀδρανεῖς καί δέν ἔχουν ἀκόμα ξυπνήσει) σ' αὐτή τους τήν καινούργια θέση, ἤ καλύτερα, νά ξέρουν νά καθοδηγοῦν *ὄχι μόνο* τό κόμμα τους, μά καί τίς μάζες αὐτές στό διάστημα πού ζυγώνουν, πού περνοῦν στήν καινούργια θέση» (βλ. «Ὁ „ἀριστερισμός", παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ», 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 228).

Τό βασικό λάθος τῆς ἀντιπολίτευσης εἶναι ὅτι δέν καταλαβαίνει τό νόημα καί τή σημασία αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ, δέν τήν ἀναγνωρίζει καί τήν παραβιάζει συστηματικά.

Ἡ ἀντιπολίτευση (οἱ τροτσκιστές) παραβίαζε αὐτή τήν ἀρχή ταχτικῆς στίς ἀρχές τοῦ 1917, ὅταν ἐπιχειροῦσε νά «ὑπερπηδήσει» τό ἀγροτικό κίνημα πού δέν εἶχε ἀκόμα ὁλοκληρωθεῖ (βλ. Λένιν).

Ἡ ἀντιπολίτευση (Τρότσκι-Ζηνόβιεφ) παραβίαζε αὐτή τήν ἀρχή ὅταν ἐπιχειροῦσε νά «ὑπερπηδήσει» τήν ἀντιδραστικότητα τῶν συνδικάτων, μή παραδεχόμενη τή σκοπιμότητα τῆς δουλιᾶς τῶν κομμουνιστῶν μέσα στά ἀντιδραστικά συνδικάτα καί ἀρνούμενη τήν ἀνάγκη τῶν προσωρινῶν συνασπισμῶν μαζί τους.

Ἡ ἀντιπολίτευση (Τρότσκι-Ζηνόβιεφ-Ράντεκ) παραβίαζε αὐτή τήν ἀρχή ὅταν ἐπιχειροῦσε νά «ὑπερπηδήσει» τίς ἐθνικές ἰδιομορφίες τοῦ κινέζικου ἐπαναστατικοῦ κινήματος (Κουόμιντανγκ) καί τήν καθυστέρηση τῶν κινέζικων λαϊκῶν μαζῶν, ἀπαιτώντας τόν Ἀπρίλη τοῦ 1926 τήν ἄμεση ἀποχώρηση τῶν κομμουνιστῶν ἀπό τό Κουόμιντανγκ καί ρίχνοντας τόν Ἀπρίλη τοῦ 1927 τό σύνθημα τῆς ἄμεσης ὀργάνωσης Σοβιέτ σέ συνθῆκες πού δέν εἶχε

ἀκόμα ὁλοκληρωθεῖ, δέν εἶχε ξεπεραστεῖ ἡ κουομιντανγκική φάση ἀνάπτυξης.

Ἡ ἀντιπολίτευση νομίζει πώς μιά καί κατανόησε καί διάγνωσε ὅτι ἡ κουομιντανγκική καθοδήγηση εἶναι μεσοβέζικη, ὅτι ταλαντεύεται, ὅτι δέν εἶναι σίγουρη, μιά καί διάγνωσε τόν προσωρινό καί συμβατικό χαραχτήρα τοῦ συνασπισμοῦ μέ τό Κουόμιντανγκ (καί αὐτό δέν εἶναι δύσκολο νά τό διαγνώσει κάθε καταρτισμένο πολιτικό στέλεχος), αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα ἀρκετό, γιά νά ἀρχίσουν «ἀποφασιστικές ἐνέργειες» ἐνάντια στό Κουόμιντανγκ, ἐνάντια στήν ἐξουσία τοῦ Κουόμιντανγκ, πώς εἶναι πέρα γιά πέρα ἀρκετό γιά νά ὑποστηρίξουν «ἀμέσως» οἱ μάζες, οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, «ἐμᾶς» καί τίς «ἀποφασιστικές ἐνέργειές» «μας».

Ἡ ἀντιπολίτευση ξεχνάει ὅτι ἐδῶ δέ φτάνει καθόλου μόνο ἡ κατανόηση «ἀπό μέρους μας», γιά νά μποροῦν οἱ κινέζοι κομμουνιστές νά πάρουν μαζί τους τίς μάζες. Ἡ ἀντιπολίτευση ξεχνάει ὅτι γιά νά γίνει αὐτό, εἶναι ἀνάγκη ἀκόμα καί οἱ μάζες νά διαγνώσουν μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα ὅτι ἡ κουομιντανγκική καθοδήγηση δέν εἶναι σίγουρη, ὅτι εἶναι ἀντιδραστική, ἀντεπαναστατική.

Ἡ ἀντιπολίτευση ξεχνάει ὅτι τήν ἐπανάσταση δέν τήν «κάνουν» μόνο ἡ πρωτοπόρα ὁμάδα, μόνο τό κόμμα, μόνο ὁρισμένες, ἔστω καί «ψηλές», «προσωπικότητες», μά πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί κυρίως τά ἑκατομμύρια τῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Εἶναι περίεργο ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση ξεχνάει τήν κατάσταση, τήν κατανόηση, τήν προθυμία τῶν ἑκατομμυρίων τῶν λαϊκῶν μαζῶν γιά ἀποφασιστικές ἐνέργειες.

Ξέραμε ἄραγε ἐμεῖς, τό κόμμα, ὁ Λένιν, τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917, ὅτι θά χρειαστεῖ ν' ἀνατρέψουμε τήν Προσωρινή Κυβέρνηση τῶν Μιλιουκόφ-Κερένσκι, ὅτι ἡ ὕπαρξη τῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης δέ συμβιβάζεται μέ τή δρά-

ση τῶν Σοβιέτ, ὅτι ἡ ἐξουσία πρέπει νά περάσει στά χέρια τῶν Σοβιέτ; Μάλιστα, τό ξέραμε.

Γιατί λοιπόν τότε ὁ Λένιν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 στιγμάτιζε σάν τυχοδιῶχτες τή γνωστή ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης μέ ἐπικεφαλῆς τό Μπαγκντάτιεφ, ὅταν ἡ ὁμάδα αὐτή ἔριξε τό σύνθημα «κάτω ἡ Προσωρινή Κυβέρνηση, ὅλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ» καί ὅταν ἀποπειράθηκε ν' ἀνατρέψει τήν Προσωρινή Κυβέρνηση;

Γιατί οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων, μιά ὁρισμένη μερίδα τῶν ἐργατῶν, τά ἑκατομμύρια τῆς ἀγροτιᾶς, οἱ πλατιές μάζες τοῦ στρατοῦ, τέλος τά ἴδια τά Σοβιέτ δέν ἦταν ἀκόμα ἕτοιμα νά νιώσουν αὐτό τό σύνθημα σάν σύνθημα τῆς ἡμέρας.

Γιατί ἡ Προσωρινή Κυβέρνηση καί τά μικροαστικά κόμματα τῶν σοσιαλεπαναστατῶν καί τῶν μενσεβίκων δέν εἶχαν προλάβει ἀκόμα νά φθαροῦν, δέν εἶχαν προλάβει ἀκόμα νά χρεωκοπήσουν ἀρκετά μπροστά στά μάτια τῶν μαζῶν τῶν ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων.

Γιατί ὁ Λένιν ἤξερε ὅτι, γιά ν' ἀνατραπεῖ ἡ Προσωρινή Κυβέρνηση καί νά ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ Σοβιετική ἐξουσία, δέν ἀρκεῖ νά τόχουν κατανοήσει αὐτό καί νά τόχουν κάνει συνείδησή τους ἡ πρωτοπόρα ὁμάδα τοῦ προλεταριάτου καί τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Γιά τό σκοπό αὐτό εἶναι ἀνάγκη ἀκόμα νά πειστοῦν οἱ μάζες μέ τήν ἴδια τους τήν πείρα γιά τήν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς γραμμῆς.

Γιατί ἦταν ἀπαραίτητο νά περάσουμε ἀπ' ὅλα τά βακχειακά ὄργια τῶν συνασπισμῶν, ἀπό τήν ἀποστασία καί τήν προδοσία τῶν μικροαστικῶν κομμάτων τόν Ἰούνη, τόν Ἰούλη καί τόν Αὔγουστο τοῦ 1917, ἦταν ἀπαραίτητο νά περάσουμε ἀπό τήν ἐπαίσχυντη ἐπίθεση στό μέτωπο τόν Ἰούνη τοῦ 1917, ἀπό τόν «ἔντιμο» συνασπισμό τῶν μικροαστικῶν κομμάτων μέ τούς Κορνίλοφ καί Μιλιουκόφ, ἀπό τήν ἐξέγερση τοῦ Κορνίλοφ κλπ. γιά νά πειστοῦν οἱ μάζες τῶν ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων ὅτι εἶναι ἀναπόφευχτη ἡ ἀνατροπή τῆς Προσωρινῆς Κυβέρνησης καί ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Γιατί μόνο κάτω ἀπ' αὐτούς τούς ὅρους μποροῦσε τό σύνθημα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας σάν *προοπτική* νά μετατραπεῖ σέ σύνθημα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας σάν *σύνθημα τῆς ἡμέρας*.

Τό κακό γιά τήν ἀντιπολίτευση εἶναι ὅτι κάνει συνήθως τό ἴδιο λάθος πού ἔκανε κάποτε καί ἡ ὁμάδα τοῦ Μπαγκντάτιεφ, ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση, ἐγκαταλείποντας τό δρόμο τοῦ Λένιν, προτιμάει νά «πορεύεται» στό δρόμο τοῦ Μπαγκντάτιεφ.

Ξέραμε ἄραγε ἐμεῖς, τό κόμμα, ὁ Λένιν, ὅτι ἡ Συνταχτική Συνέλευση δέ συμβιβάζεται μέ τό σύστημα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ὅταν παίρναμε μέρος στίς ἐκλογές γιά τή Συνταχτική Συνέλευση καί ὅταν τή συγκαλούσαμε στήν Πετρούπολη; Μάλιστα, τό ξέραμε.

Τότε γιατί τή συγκαλέσαμε; Πῶς ἔγινε καί οἱ μπολσεβίκοι, οἱ ἐχθροί τοῦ ἀστικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ἀφοῦ ὀργάνωσαν τή Σοβιετική ἐξουσία, ὄχι μόνο πῆραν μέρος στίς ἐκλογές, μά καί συγκαλέσανε οἱ ἴδιοι τή Συνταχτική Συνέλευση; Μήπως αὐτό ἦταν «χβοστισμός», καθυστέρηση ἀπό τά γεγονότα, «ἀναχαίτιση τῶν μαζῶν», παράβαση τῆς ταχτικῆς τῆς «μακρινῆς σκόπευσης»; Φυσικά, ὄχι.

Οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν αὐτό τό βῆμα γιά νά διευκολύνουν τίς καθυστερημένες μάζες τοῦ λαοῦ νά πειστοῦν μέ τά ἴδια τους τά μάτια ὅτι ἡ Συνταχτική Συνέλευση ἦταν ἀκατάλληλη, ὅτι ἦταν ἀντιδραστική καί ἀντεπαναστατική. Μόνο ἀπ' αὐτό τό δρόμο θά μπορούσαμε νά φέρουμε κοντά μας τά πολλά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν τῆς

ἀγροτιᾶς καί νά διευκολύνουμε τή διάλυση τῆς Συνταχτικῆς Συνέλευσης ἀπό μέρους μας.

Νά τί γράφει σχετικά μ' αὐτό ὁ Λένιν:

«'Εμεῖς πήραμε μέρος στίς ἐκλογές γιά τήν ἀστική βουλή τῆς Ρωσίας, γιά τή Συνταχτική Συνέλευση, τό Σεπτέμβρη—Νοέμβρη τοῦ 1917. Ἦταν ἄραγε σωστή ἡ ταχτική μας ἤ ὄχι;... Δέν εἴχαμε μήπως τό Σεπτέμβρη—Νοέμβρη τοῦ 1917 περισσότερο ἀπ' ὅλους τούς ἄλλους κομμουνιστές τῆς Δύσης ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι μπολσεβίκοι, τό δικαίωμα νά πιστεύουμε ὅτι στή Ρωσία ὁ κοινοβουλευτισμός εἶχε ξεπεραστεῖ πολιτικά; Βέβαια τό εἴχαμε αὐτό τό δικαίωμα, γιατί τό ζήτημα δέν εἶναι ἄν ὑπάρχουν ἀπό καιρό ἤ ὄχι τά ἀστικά κοινοβούλια, ἀλλά κατά πόσο εἶναι ἕ τ ο ι μ ε ς (ἰδεολογικά, πολιτικά, πραχτικά) οἱ πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων νά δεχτοῦν τό σοβιετικό καθεστώς καί νά διαλύσουν (ἤ νά ἐπιτρέψουν νά διαλυθεῖ) τήν ἀστικοδημοκρατική βουλή. Καί εἶναι ἱστορικό γεγονός ἀπόλυτα ἀδιαφιλονίκητο καί πέρα γιά πέρα διαπιστωμένο ὅτι τό Σεπτέμβρη—Νοέμβρη τοῦ 1917 ἡ ἐργατική τάξη τῶν πόλεων, οἱ φαντάροι καί οἱ ἀγρότες τῆς Ρωσίας ἦταν, χάρη σέ μιά σειρά εἰδικές συνθῆκες, ἐξαιρετικά προετοιμασμένοι νά δεχτοῦν τό σοβιετικό καθεστώς καί νά διαλύσουν καί τό πιό δημοκρατικό ἀστικό κοινοβούλιο. Κι ὡστόσο οἱ μπολσεβίκοι δ έ ν κήρυξαν ἀποχή ἀπό τή Συνταχτική Συνέλευση, ἀλλά πῆραν μέρος στίς ἐκλογές καί πρίν καί ὕ σ τ ε ρ α ἀπό τήν κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο...

'Από δῶ βγαίνει ἕνα ἀπόλυτα ἀδιαφιλονίκητο συμπέρασμα: ἀποδείχτηκε πώς ἀκόμα καί μερικές βδομάδες πρίν ἀπό τή νίκη τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας, ἀκόμα καί ὕ σ τ ε ρ α ἀπ' αὐτή τή νίκη, ἡ συμμετοχή στήν ἀστικοδημοκρατική βουλή ὄχι μόνο δέ βλάφτει τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο, ἀλλά τό διευκολύνει ν' ἀ π ο δ ε ί ξ ε ι στίς καθυστερημένες μάζες, γιατί τά κοινοβούλια αὐτοῦ τοῦ εἴδους πρέπει νά διαλυθοῦν, κ ά ν ε ι π ι ό ε ὔ κ ο λ η τήν ἐπιτυχία τῆς διάλυσής τους, κ ά ν ε ι π ι ό ε ὔ κ ο λ ο τό „πολιτικό ξεπέρασμα" τοῦ ἀστικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ» (βλ. «Ὁ „ἀριστερισμός", παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ», 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 201—202).

Νά πῶς ἐφάρμοζαν οἱ μπολσεβίκοι στήν πράξη τήν τρίτη ἀρχή ταχτικῆς τοῦ λενινισμοῦ.

Νά πῶς πρέπει νά ἐφαρμόζουμε τήν ταχτική τοῦ μπολσεβικισμοῦ στήν Κίνα, ἀδιάφορο ἄν πρόκειται γιά τήν ἀγροτική ἐπανάσταση, γιά τό Κουόμιντανγκ ἤ γιά τό σύνθημα τῶν Σοβιέτ.

Ἡ ἀντιπολίτευση, ὅπως φαίνεται, τείνει νά παραδεχτεῖ ὅτι ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα ἀπότυχε κιόλας πέρα γιά πέρα. Αὐτό βέβαια δέν εἶναι σωστό. Δέ χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα ἡττήθηκε προσωρινά. Ὅμως τί λογῆς καί πόσο βαθιά εἶναι αὐτή ἡ ἥττα—νά ποιό εἶναι τώρα τό ζήτημα.

Πιθανόν νά εἶναι μιά τέτια περίπου μακρόχρονη ἥττα, ὅπως συνέβηκε καί στή Ρωσία τό 1905, ὅταν ἡ ἐπανάσταση διακόπηκε γιά δώδεκα ὁλόκληρα χρόνια, γιά νά ξεσπάσει ὕστερα, τό Φλεβάρη τοῦ 1917, μέ καινούργια δύναμη, γιά νά σαρώσει τήν ἀπολυταρχία καί νά καθαρίσει τό δρόμο γιά τή νέα, τή σοβιετική ἐπανάσταση.

Τήν προοπτική αὐτή δέν πρέπει νά τήν ἀποκλείουμε. Δέν πρόκειται καθόλου γιά πλέρια ἥττα τῆς ἐπανάστασης, ὅπως καί τήν ἥττα τοῦ 1905 δέν μπορούσαμε νά τή θεωροῦμε τελική ἥττα. Δέν πρόκειται γιά πλέρια ἥττα, γιατί τά βασικά καθήκοντα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης στή σημερινή φάση τῆς ἀνάπτυξής της—ἡ ἀγροτική ἐπανάσταση, ἡ ἐπαναστατική ἕνωση τῆς Κίνας, ἡ ἀπελευθέρωση ἀπό τό ζυγό τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ—περιμένουν ἀκόμα τή λύση τους. Κι ἄν ἡ προοπτική αὐτή γίνει πραγματικότητα, τότε φυσικά δέν μπορεῖ καί νά μιλᾶμε γιά ἄμεση δημιουργία Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν, γιατί τά Σοβιέτ δημιουργοῦνται καί ἀκμάζουν μόνο σέ συνθῆκες ἐπαναστατικῆς ἀνόδου.

Ζήτημα ὅμως εἶναι ἄν μποροῦμε νά θεωροῦμε τήν προοπτική αὐτή πιθανή. Πάντως γιά τήν ὥρα δέν ὑπάρχουν λόγοι νά τή θεωρήσουμε πιθανή. Δέν ὑπάρχουν λό-

γοι, γιατί ἡ ἀντεπανάσταση δέν ἑνώθηκε ἀκόμα καί δέ θά ἑνωθεῖ γρήγορα, ἄν γενικά τῆς εἶναι γραφτό κάποτε νά ἑνωθεῖ.

Γιατί ὁ πόλεμος ἀνάμεσα στούς παλιούς καί τούς νέους στρατοκράτες φουντώνει μέ καινούργια δύναμη καί δέν μπορεῖ παρά νά ἐξασθενίζει τή δύναμη τῆς ἀντεπανάστασης καταστρέφοντας καί ἐξοργίζοντας ταυτόχρονα τήν ἀγροτιά.

Γιατί δέν ὑπάρχει ἀκόμα στήν Κίνα μιά τέτια ὁμάδα ἤ μιά τέτια κυβέρνηση πού θά ἦταν ἱκανή νά κάνει κάτι παρόμοιο μέ τή μεταρύθμιση τοῦ Στολίπιν, πού θά μποροῦσε νά χρησιμεύσει σάν ἀλεξικέραυνο στά χέρια τῶν ὁμάδων πού κυβερνοῦν.

Γιατί τά ἑκατομμύρια τῆς ἀγροτιᾶς, πού πῆραν κιόλας τήν τσιφλικάδικη γῆ, δέν εἶναι εὔκολο νά τά χαλιναγωγήσεις καί νά τά καταβάλεις.

Γιατί τό κύρος τοῦ προλεταριάτου στά μάτια τῶν ἐργαζομένων μαζῶν μεγαλώνει ἀπό μέρα σέ μέρα καί οἱ δυνάμεις του δέν τσακίστηκαν καθόλου ἀκόμα.

Πιθανόν ὁ βαθμός τῆς ἥττας τῆς κινέζικης ἐπανάστασης νά εἶναι ἀνάλογος μέ τήν ἥττα τῶν μπολσεβίκων τόν Ἰούλη τοῦ 1917, ὅταν τούς πρόδοσαν τά μενσεβίκικα-σοσιαλεπαναστατικά Σοβιέτ, ὅταν ὑποχρεώθηκαν νά περάσουν στήν παρανομία καί ὅταν ὕστερα ἀπό μερικούς μῆνες ἡ ἐπανάσταση βγῆκε πάλι στούς δρόμους γιά νά σαρώσει τήν ἰμπεριαλιστική κυβέρνηση τῆς Ρωσίας.

Ἡ ἀναλογία ἐδῶ εἶναι βέβαια συμβατική. Τή δέχομαι, ἀλλά μόνο μέ ὅλες τίς ἐπιφυλάξεις πού ἐπιβάλλονται, ὅταν πάρουμε ὑπόψη τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν κατάσταση τῆς Κίνας τῶν ἡμερῶν μας καί τῆς Ρωσίας τοῦ 1917. Καταφεύγω σ' αὐτή τήν ἀναλογία μόνο καί μόνο γιά νά σκιαγραφήσω κατά προσέγγιση τό βαθμό τῆς ἥττας τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

Νομίζω ὅτι αὐτή ἡ προοπτική εἶναι περισσότερο πιθανή. Κι ἄν αὐτή ἡ προοπτική γίνει πραγματικότητα, ἄν στό ἄμεσο μέλλον—δέν εἶναι ὑποχρεωτικό μέσα σέ δυό μῆνες, ἀλλά μέσα σέ ἕξι μῆνες, μέσα σ' ἕνα χρόνο—ἡ ν έ α ἄ ν ο δ ο ς τ ῆ ς ἐ π α ν ά σ τ α σ η ς γίνει γεγονός, τότε τό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν μπορεῖ νά μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη σάν σύνθημα τῆς ἡμέρας καί σάν ἀντίβαρο στήν αστική κυβέρνηση.

Γιατί;

Γιατί στίς συνθῆκες τῆς ν έ α ς ἀ ν ό δ ο υ τ ῆ ς ἐ π α ν ά σ τ α σ η ς, στή δοσμένη φάση τῆς ἀνάπτυξής της, ὁ σχηματισμός Σοβιέτ θά εἶναι ἕνα ζήτημα πού θά ἔχει ὡριμάσει πέρα γιά πέρα.

Χθές, πρίν ἀπό μερικούς μῆνες, οἱ κομμουνιστές τῆς Κίνας δέν ἔπρεπε νά ρίχνουν σύνθημα σχηματισμοῦ Σοβιέτ, γιατί αὐτό θά ἦταν τυχοδιωχτισμός πού χαρακτηρίζει τήν ἀντιπολίτευσή μας, γιατί ἡ κουομινταγγκική καθοδήγηση δέν εἶχε προλάβει ἀκόμα νά ἐκτεθεῖ σάν ἐχθρός τῆς ἐπανάστασης.

Τώρα, ἀντίθετα, τό σύνθημα σχηματισμοῦ Σοβιέτ μπορεῖ νά γίνει πραγματικά ἐπαναστατικό σύνθημα, ἄν (ἄν!) στό ἄμεσο μέλλον θά ξεσπάσει μιά καινούργια καί ἰσχυρή ἐπαναστατική ἄνοδος.

Γι' αὐτό ἀπό τώρα κιόλας, πρίν ἀκόμα ἀρχίσει ἡ ἄνοδος, παράλληλα μέ τόν ἀγώνα γιά τήν ἀντικατάσταση τῆς σημερινῆς κουομινταγγκικῆς καθοδήγησης μέ μιά ἐπαναστατική καθοδήγηση, πρέπει νά κάνουμε τήν πιό πλατιά προπαγάνδα μέσα στίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων ὑπέρ τῆς ἰδέας τῶν Σοβιέτ, χωρίς νά προτρέχουμε καί χω-

ρίς νά σχηματίζουμε ἀπό τώρα κιόλας Σοβιέτ, χωρίς νά ξεχνᾶμε ὅτι τά Σοβιέτ μποροῦν νά ἀκμάσουν μόνο σέ συνθῆκες ἰσχυρῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου.

Ἡ ἀντιπολίτευση μπορεῖ νά πεῖ ὅτι αὐτό τό εἶπε αὐτή «πρώτη» καί ὅτι εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού ὀνομάζει ταχτική «μακρινῆς σκόπευσης».

Αὐτό δέν εἶναι σωστό, φίλτατοι. Δέν εἶναι καθόλου σωστό! Αὐτό δέν εἶναι ταχτική «μακρινῆς σκόπευσης», ἀλλά ταχτική περιπλανήσεων, ταχτική πού ξεπερνάει ἤ δέ φτάνει συνεχῶς τό στόχο.

Ὅταν ἡ ἀντιπολίτευση ἀπαιτοῦσε τήν ἄμεση ἀποχώρηση τῶν κομμουνιστῶν ἀπό τό Κουόμινταγκ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1926, αὐτό ἦταν ταχτική πού ξεπερνάει τό στόχο, γιατί ἡ ἴδια ἡ ἀντιπολίτευση ἀναγκάστηκε νά παραδεχτεῖ ἔπειτα ὅτι οἱ κομμουνιστές ἔπρεπε νά παραμείνουν στό Κουόμινταγκ.

Ὅταν ἡ ἀντιπολίτευση κήρυχνε ὅτι ἡ κινέζικη ἐπανάσταση εἶναι ἐπανάσταση γιά τήν τελωνειακή αὐτονομία, αὐτό ἦταν ταχτική πού δέ φτάνει τό στόχο, γιατί ἡ ἴδια ἡ ἀντιπολίτευση ἀναγκάστηκε ἔπειτα νά ἐγκαταλείψει ἕρποντας τή διατύπωσή της.

Ὅταν ἡ ἀντιπολίτευση τόν Ἀπρίλη τοῦ 1927 κήρυχνε ὅτι ὅσα λέγονται γιά φεουδαρχικές ἐπιβιώσεις στήν Κίνα εἶναι ὑπερβολές, ξεχνώντας τό γεγονός ὅτι ὑπάρχει ἕνα μαζικό ἀγροτικό κίνημα, αὐτό ἦταν ταχτική πού δέ φτάνει τό στόχο, γιατί ἡ ἴδια ἡ ἀντιπολίτευση ἀναγκάστηκε ἔπειτα νά παραδεχτεῖ σιωπηρά τό λάθος της.

Ὅταν ἡ ἀντιπολίτευση τόν Ἀπρίλη τοῦ 1927 ἔριξε τό σύνθημα τοῦ ἄμεσου σχηματισμοῦ Σοβιέτ, αὐτό ἦταν ταχτική πού ξεπερνάει τό στόχο, γιατί οἱ ἴδιοι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἀναγκάστηκαν νά παραδεχτοῦν τότε τίς ἀντιθέσεις πού ὑπῆρχαν μέσα στό στρατόπεδό τους: ὁ ἕνας

ἀπ' αὐτούς (ὁ Τρότσκι) ζητοῦσε ν' ἀκολουθηθεῖ ἡ γραμμή τῆς ἀνατροπῆς τῆς κυβέρνησης τοῦ Βουχάν, ἐνῶ ὁ ἄλλος (ὁ Ζηνόβιεφ), ἀντίθετα, ζητοῦσε νά βοηθηθεῖ «μ' ὅλα τά μέσα» αὐτή ἡ ἴδια ἡ κυβέρνηση τοῦ Βουχάν.

Ὅμως ἀπό πότε ἀρχίσαμε νά ὀνομάζουμε ταχτική «μακρινῆς σκόπευσης» τήν ταχτική τῶν περιπλανήσεων, τήν ταχτική πού αἰωνίως ξεπερνάει ἤ δέ φτάνει τό στόχο;

Σχετικά μέ τά Σοβιέτ εἶναι ἀπαραίτητο νά ποῦμε ὅτι ἡ Κομμουνιστική Διεθνής πολύ πρίν ἀπό τήν ἀντιπολίτευση μίλησε στά ντοκουμέντα της γιά τά Σοβιέτ τῆς Κίνας σάν προοπτική. Ὅσο γιά τά Σοβιέτ σάν σύνθημα τῆς ἡμέρας, πού τό ἔριξε ἡ ἀντιπολίτευση φέτος τήν ἄνοιξη σάν ἀντίβαρο στό ἐπαναστατικό Κουόμινταγκ (τό Κουόμινταγκ ἦταν τότε ἐπαναστατικό, διαφορετικά δέ θά ὑπῆρχε λόγος νά φωνάζει ὁ Ζηνόβιεφ ὅτι πρέπει «νά βοηθηθεῖ μέ ὅλα τά μέσα» τό Κουόμινταγκ), αὐτό ἦταν τυχοδιωχτισμός, φωνακλάδικο προτρέξιμο, τυχοδιωχτισμός καί προτρέξιμο σάν κι αὐτά ἀκριβῶς πού ἔκανε ὁ Μπαγκντάτιεφ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917.

Ἀπό τό γεγονός ὅτι τό σύνθημα τῶν Σοβιέτ μπορεῖ στό ἄμεσο μέλλον νά γίνει στήν Κίνα σύνθημα τῆς ἡμέρας, δέ βγαίνει καθόλου τό συμπέρασμα ὅτι τό σύνθημα τῶν Σοβιέτ, πού ἔριξε ἡ ἀντιπολίτευση φέτος τήν ἄνοιξη, δέν ἦταν ἕνας ἐπικίνδυνος καί ἐπιζήμιος τυχοδιωχτισμός.

Ἀκριβῶς ὅπως καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ Λένιν ἀναγνώρισε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1917 σάν ἀπαραίτητο καί ἐπίκαιρο τό σύνθημα «ὅλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ» (ἡ γνωστή ἀπόφαση τῆς ΚΕ γιά τήν ἐξέγερση)[70], δέ βγαίνει καθόλου τό συμπέρασμα ὅτι δέν ἦταν ἐπιζήμιος καί ἐπικίνδυνος τυχοδιωχτισμός, ὅταν τό ἴδιο σύνθημα τό ἔριξε ὁ Μπαγκντάτιεφ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917.

Καί ὁ Μπαγκντάτιεφ θά μποροῦσε νά πεῖ τό Σεπτέμβρη τοῦ 1917 ὅτι μίλησε «πρῶτος» γιά τήν ἐξουσία τῶν Σοβιέτ ἀκόμα ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917. Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Μπαγκντάτιεφ εἶχε δίκιο, ἐνῶ ὁ Λένιν εἶχε ἄδικο ὅταν χαρακτήριζε τυχοδιωχτισμό τήν πράξη του τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1917;

Φαίνεται ὅτι οἱ «δάφνες» τοῦ Μπαγκντάτιεφ δέν ἀφήνουν τήν ἀντιπολίτευσή μας νά κοιμηθεῖ.

Ἡ ἀντιπολίτευση δέν καταλαβαίνει ὅτι τό ζήτημα δέν εἶναι καθόλου ἄν θά μιλήσει κανείς «πρῶτος», προτρέχοντας καί χαλώντας τήν ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης, ἀλλά ἄν θά μιλήσει ἔγκαιρα καί μάλιστα ἔτσι πού αὐτό πού θά πεῖ νά τό ἁρπάξουν οἱ μάζες καί νά τό μετατρέψουν σέ πράξη.

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα.

Ἀπομάκρυνση τῆς ἀντιπολίτευσης ἀπό τή λενινιστική ταχτική, «ὑπεραριστερός» τυχοδιωχτισμός τῆς πολιτικῆς της—αὐτό εἶναι τό συμπέρασμα.

«Πράβντα», ἀρ. φύλλου 169,
28 τοῦ Ἰούλη 1927.
Ὑπογραφή: Ι. Στάλιν

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ἡ 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς συνῆλθε στή Μόσχα ἀπό τίς 22 τοῦ Νοέμβρη ὥς τίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1926. Ἡ Ὁλομέλεια συζήτησε πάνω στίς εἰσηγήσεις: γιά τή διεθνῆ κατάσταση καί τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, γιά τό κινέζικο ζήτημα καί τό ἀγγλικό ζήτημα, γιά τήν τραστοποίηση, τήν ὀρθολογιστική ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς καί τά καθήκοντα τῶν κομμουνιστῶν στά συνδικάτα, γιά τά ἐσωκομματικά ζητήματα τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, γιά τό γερμανικό καί τό ολλανδικό ζήτημα. Ἡ Ὁλομέλεια ἐξέτασε ἐπίσης τήν ὑπόθεση Μάσλοφ—Ρούτ Φίσερ, τήν ὑπόθεση Μπράντλερ καί Τάλχαϊμερ καί τήν ὑπόθεση Σουβαρίν. Στήν Ὁλομέλεια συγκροτήθηκαν οἱ παρακάτω ἐπιτροπές: πολιτική, κινέζικη, ἀγγλική, γερμανική καί ἄλλες. Ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέχτηκε μέλος τῆς πολιτικῆς, τῆς κινέζικης καί τῆς γερμανικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ὁλομέλειας. Ἡ Ὁλομέλεια, ἀφοῦ συζήτησε τήν εἰσήγηση τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἐσωκομματικά ζητήματα τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ», στιγμάτισε τόν τροτσκιστικό-ζηνοβιεφικό ἀντιπολιτευτικό συνασπισμό στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ σάν συνασπισμό διασπαστῶν, πού στήν πλατφόρμα τους κατρακύλησαν σέ μενσεβίκικες θέσεις. Ἡ Ὁλομέλεια ὑποχρέωσε τά τμήματα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς νά διεξάγουν ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σέ κάθε ἀπόπειρα τῆς ἀντιπολίτευσης στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν ὀπαδῶν της στά ἄλλα κομμουνιστικά κόμματα νά παραβιάσουν τήν ἰδεολογική καί ὀργανωτική ἑνότητα τῶν γραμμῶν τῆς Κομ-

μουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ κόμματος τοῦ Λένιν πού καθοδηγεῖ τό πρῶτο στόν κόσμο προλεταριακό κράτος. Ἡ Ὁλομέλεια ἐπικύρωσε τήν ἀπόφαση τῆς 15ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ «Γιά τό συνασπισμό τῆς ἀντιπολίτευσης στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ» καί ἀποφάσισε νά ἐπισυναφθεῖ στίς ἀποφάσεις τῆς Ὁλομέλειας σάν δική της ἀπόφαση. Ἡ εἰσήγηση τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἐσωκομματικά ζητήματα τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ» καί ὁ τελικός του λόγος πάνω στήν εἰσήγηση ἐκδόθηκαν τό Δεκέμβρη τοῦ 1926 σέ χωριστή μπροσούρα μέ τόν τίτλο «Ἀκόμα μιά φορά γιά τή σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στό κόμμα μας».—*Σελ. 3.*

2 Ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάντια στούς σοσιαλιστές ἐκδόθηκε στή Γερμανία τό 1878 ἀπό τήν κυβέρνηση Βίσμαρκ. Μέ τό νόμο αὐτό ἀπαγορεύτηκαν ὅλες οἱ ὀργανώσεις τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, οἱ μαζικές ἐργατικές ὀργανώσεις καί ὁ ἐργατικός τύπος. Μέ βάση αὐτό τό νόμο κατάσχονταν τά σοσιαλιστικά ἔντυπα καί οἱ σοσιαλδημοκράτες ὑποβάλλονταν σέ διωγμούς. Τό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ἀναγκάστηκε νά περάσει στήν παρανομία. Κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τό 1890 ὁ νόμος αὐτός καταργήθηκε.—*Σελ. 11.*

3 «Ὁ Σοσιαλδημοκράτης» («Der Sozialdemokrat»)—παράνομη ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἐκδιδόταν ἀπ' τό Σεπτέμβρη τοῦ 1879 ὥς τό Σεπτέμβρη τοῦ 1890, στίς ἀρχές στή Ζυρίχη (Ἐλβετία) καί ἀπ' τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1888 στό Λονδίνο.—*Σελ. 11.*

4 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Διαλεχτά γράμματα», 1947, σελ. 358—359.—*Σελ. 11.*

5 Πρόκειται γιά μιά ἀντικομματική ὁμάδα στό ΚΚΡ (Μπ.) πού αὐτονομαζόταν ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ». Ἡ ὁμάδα αὐτή σχηματίστηκε στήν περίοδο τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ καί εἶχε ἐπικεφαλῆς της τό Σαπρόνοφ καί τόν Ὀσίνσκι. Οἱ «δημοκρατικοί συγκεντρωτιστές» ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος στά Σοβιέτ, τάσσονταν ἐνάντια στήν ἀρχή τῆς μονοπρόσωπης διεύθυνσης καί τῆς προσωπικῆς εὐθύνης τῶν διευθυντῶν στή βιομηχανία, ἐνάντια στή λενινιστική γραμμή στά ὀργανωτικά ζητήματα καί ἀπαιτοῦσαν

ἐλευθερία γιά τίς φράξιες καί τίς παρατάξεις μέσα στό κόμμα. Τό 9ο καί τό 10ο Συνέδριο τοῦ κόμματος καταδίκασαν ἀποφασιστικά τούς «δημοκρατικούς συγκεντρωτιστές». Στά 1927 τό 15ο Συνέδριο τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ διέγραψε ἀπό τό κόμμα τήν ὁμάδα τῶν «δημοκρατικῶν συγκεντρωτιστῶν» μαζί μέ τούς δραστήριους παράγοντες τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης.—*Σελ. 16.*

6 «Ἐργατική ἀντιπολίτευση»—ἀντικομματική ἀναρχο-συνδικαλιστική ὁμάδα στό ΚΚΡ (Μπ.). Εἶχε ἐπικεφαλῆς της τό Σλιάπνικοφ, τό Μεντβέντιεφ κ.ἄ. Ἡ ὁμάδα σχηματίστηκε τό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1920 καί πάλαιβε ἐνάντια στή λενινιστική γραμμή τοῦ κόμματος. Τό 10ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) καταδίκασε τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση» καί χαρακτήρισε τήν προπαγάνδα τῶν ἰδεῶν τῆς ἀναρχο-συνδικαλιστικῆς παρέκκλισης ἀσυμβίβαστη μέ τήν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἀργότερα τά ὑπολείμματα τῆς συντριμμένης «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» ἔσμιξαν μέ τόν ἀντεπαναστατικό τροτσκισμό καί τσακίστηκαν σάν ἐχθροί τοῦ κόμματος καί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.—*Σελ. 16.*

7 Τό 5ο Παγκόσμιο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, πού συνῆλθε στή Μόσχα ἀπό τίς 17 τοῦ Ἰούνη ὥς τίς 8 τοῦ Ἰούλη 1924, συζήτησε τό ζήτημα «Ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς ΕΣΣΔ καί ἡ συζήτηση στό ΚΚΡ (Μπ.)» καί ὑποστήριξε ὁμόθυμα τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων στήν πάλη του [ἐνάντια στόν τροτσκισμό. Τό Συνέδριο ἐπικύρωσε τήν ἀπόφαση τῆς 13ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης καί ἡ μικροαστική παρέκκλιση στό κόμμα», πού εἶχε ἐγκριθεῖ ἀπό τό 13ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) καί ἀποφάσισε νά τή δημοσιεύσει σάν δική της ἀπόφαση.—*Σελ. 18.*

8 Ἡ 15η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ συνῆλθε ἀπό τίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη ὥς τίς 3 τοῦ Νοέμβρη 1926. Οἱ θέσεις «Γιά τόν ἀντιπολιτευτικό συνασπισμό στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ» γράφτηκαν ἀπ' τόν Ι. Β. Στάλιν μέ ἐντολή τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Στίς 3 τοῦ Νοέμβρη οἱ θέσεις αὐτές ἐγκρίθηκαν ὁμόφωνα ἀπό τή Συνδιάσκεψη σάν ἀπόφαση τῆς Συνδιάσκεψης. Τήν ἴδια μέρα ἡ ἀπόφαση ἐπικυρώθηκε ἀπ' τήν κοινή Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τῆς ΚΕΕ

τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ (βλ. Ι. Β. Στάλιν, "Απαντα, τόμ. 8ος, σελ. 214—233), (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 243—264. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 20.*

9 Γενικό Συμβούλιο—ἐκτελεστικό ὄργανο τοῦ συνεδρίου τῶν ἀγγλικῶν τρέιντ-γιούνιονς. Ἐκλέχτηκε γιά πρώτη φορά τό 1921. —*Σελ. 23.*

10 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς 14ης Συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) «Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) σέ σχέση μέ τήν Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ» (βλ. «Ἀποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί τῶν Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος ΙΙ, 1941, σελ. 25—31).—*Σελ. 28.*

11 **«Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ»** («Ὁ Σοσιαλδημοκράτης»)—παράνομη ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἐκδιδόταν ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1908 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1917, κυκλοφόρησαν 58 φύλλα. Τό πρῶτο φύλλο τυπώθηκε στή Ρωσία καί σέ συνέχεια ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας μεταφέρθηκε στό ἐξωτερικό, ἀρχικά στό Παρίσι, μετά στή Γενεύη. Ἡ σύνταξη τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη» συγκροτήθηκε σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν μπολσεβίκων, τῶν μενσεβίκων καί τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἡ ἀνειρήνευτη πάλη τοῦ Λένιν μέσα στή σύνταξη τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη» γιά τή συνεπῆ μπολσεβίκικη γραμμή ὁδήγησε στήν ἀποχώρηση τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μενσεβίκων καί τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπό τή σύνταξη. Ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1911 ἡ ἐφημερίδα «Σοσιαλδημοκράτης» διευθυνόταν ἀπό τό Β. Ι. Λένιν. Στήν ἐφημερίδα δημοσιεύτηκαν μιά σειρά ἄρθρα τοῦ Ι.Β. Στάλιν. Τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης» δημοσιεύτηκε στό «Σοσιαλδημοκράτη», ἀρ. φύλλου 44, 23 τοῦ Αὐγούστου 1915 (βλ. Β. Ι. Λένιν, "Απαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 230—233).—*Σελ. 35.*

12 **«Νάσε Σλόβο»** («Ὁ λόγος μας»)—μενσεβίκικη-τροτσκιστική ἐφημερίδα. Ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1915 ὥς τό Σεπτέμβρη τοῦ 1916.—*Σελ. 35.*

13 Βλ. Β. Ι. Λένιν, «Γιά τό φόρο σέ εἶδος» ("Απαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 317—352).—*Σελ. 38.*

14 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, «Γιά τή σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στό κόμμα μας» ("Απαντα, τόμ. 8ος, σελ. 234—297), (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 265—336. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 44.*

15 Πρόκειται γιά τή γενική ἀπεργία τῶν ἄγγλων ἐργατῶν πού κράτησε ἀπό τίς 3 ὥς τίς 12 τοῦ Μάη 1926. Στήν ἀπεργία πῆραν μέρος πάνω ἀπό πέντε ἑκατομμύρια ὀργανωμένοι ἐργάτες ὅλων τῶν σπουδαιότερων κλάδων τῆς βιομηχανίας καί τῶν μεταφορῶν. Γιά τίς αἰτίες τοῦ ξεσπάσματος καί τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀπεργίας βλ. Ι. Β. Στάλιν, "Απαντα, τόμ. 8ος, σελ. 155—168, (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 177—191. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 53.*

16 Βλ. Β. Ι. Λένιν, "Απαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 312. —*Σελ. 53.*

17 Ἡ ὁμάδα τοῦ Βέντινγκ ἦταν μιά ἀπό τίς «ὑπεραριστερές» ὁμάδες μέσα στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας. Βρισκόταν στήν κομματική ὀργάνωση τῆς βορειοδυτικῆς περιοχῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ Βερολίνου—Βέντινγκ. Οἱ καθοδηγητές τῆς «ἀντιπολίτευσης τοῦ Βέντινγκ» τάσσονταν ἀλληλέγγυοι μέ τόν τροτσκιστικό-ζηνοβιεφικό ἀντιπολιτευτικό συνασπισμό στό ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Ἡ 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ καταδίκασε ἀποφασιστικά τήν «ἀντιπολίτευση τοῦ Βέντινγκ», ἀπαίτησε ἀπ' αὐτή νά σταματήσει ὁλοκληρωτικά τή φραξιονιστική της δράση, νά διακόψει κάθε σχέση μέ τά διαγραμμένα ἀπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας καί ἐχθρικά σ' αὐτό στοιχεῖα καί νά πειθαρχεῖ ἀπόλυτα στίς ἀποφάσεις τοῦ ΚΚ τῆς Γερμανίας καί τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. —*Σελ. 59.*

18 **«Ποσλέντνιε Νόβοστι»** («Τελευταῖα Νέα»)—καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ ἀστικοῦ κόμματος τοῦ Μιλιουκόφ. Ἐκδιδόταν ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1920 ὥς τόν Ἰούλη τοῦ 1940 στό Παρίσι.—*Σελ. 63.*

19 Βλ. Β. Ι. Λένιν, «Γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή ἐπανάσταση» ("Απαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 87—90).—*Σελ. 74.*

20 Ἡ ἀριστερά τοῦ Τσίμερβαλντ, ὁμάδα τῶν ἀριστερῶν διεθνιστῶν, σχηματίστηκε ἀπό τό Β. Ι. Λένιν στήν πρώτη διεθνῆ συνδιάσκεψη τῶν διεθνιστῶν πού ἔγινε στίς 23—26 τοῦ Αὐγού-

στου (5—8 τοῦ Σεπτέμβρη) τοῦ 1915 στό Τσίμερβαλντ ('Ελβετία). Τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων μέ ἐπικεφαλῆς τό Β. Ι. Λένιν κρατοῦσε στήν ἀριστερή ὁμάδα τοῦ Τσίμερβαλντ τή μοναδικά σωστή, ὥς τό τέλος συνεπῆ θέση ἐνάντια στόν πόλεμο. Γιά τήν ἀριστερά τοῦ Τσίμερβαλντ βλ. «Ἱστορία τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, 'Επιτομή», σελ. 160, (βλ. καί 3η ἑλλ. ἔκδ., σελ. 174—175. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 75.*

21 Σμενοβεχοφικός—ὀπαδός ἀστικοῦ πολιτικοῦ ρεύματος πού ἐμφανίστηκε τό 1921 στό ἐξωτερικό ἀνάμεσα στούς ρώσους ἀστούς ἐμιγκρέδες καί πού πῆρε τό ὄνομά του ἀπό τό περιοδικό «Σμένα Βέχ». Ὁ σμενοβεχοφισμός ἦταν ἡ ἀντανάκλαση τῶν ἀπόψεων τῆς νέας ἀστικῆς τάξης καί τῆς ἀστικῆς διανόησης τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, πού μέ τήν ἐφαρμογή τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, παραιτήθηκαν ἀπό τόν ἀνοιχτό ἔνοπλο ἀγώνα ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία καί ὑπολόγιζαν ὅτι τό σοβιετικό καθεστώς θά ἐκφυλιστεῖ βαθμιαῖα σέ μιά συνηθισμένη ἀστική δημοκρατία. Ὁ Οὐστριάλοφ ἦταν θεωρητικός τοῦ σμενοβεχοφισμοῦ.—*Σελ. 80.*

22 Νετσαγεφισμός—ταχτική συνωμοσιῶν καί τρομοκρατίας. Πῆρε τήν ὀνομασία του ἀπό τό ὄνομα τοῦ ρώσου ἀναρχικοῦ-μπακουνικοῦ Σ. Γ. Νετσάγεφ. Στά τέλη τῆς ἕβδομης δεκαετίας τοῦ 19ου αἰώνα ὁ Νετσάγεφ δημιούργησε στή Ρωσία μιά στενή, ἀποσπασμένη ἀπό τίς μάζες, συνωμοτική ὀργάνωση, ὅπου πνίγονταν ὁλότελα ἡ θέληση καί ἡ γνώμη τῶν μελῶν της. —*Σελ. 92.*

23 'Αρακτσεγεφισμός—καθεστώς ἀπεριόριστου ἀστυνομικοῦ δεσποτισμοῦ, αὐθαιρεσίας τῶν στρατοκρατῶν καί βίας ἐνάντια στό λαό. Ὑπῆρχε στή Ρωσία στό πρῶτο τέταρτο τοῦ 19ου αἰώνα. Πῆρε τήν ὀνομασία του ἀπό τό ὄνομα τοῦ ἀντιδραστικοῦ παράγοντα κόμη 'Αρακτσέγεφ.—*Σελ. 92.*

24 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. 8ος, 1931, σελ. 71.—*Σελ. 99.*

25 Βλ. ἐπίσης Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. 22ος, 1931, σελ. 362.—*Σελ. 99.*

26 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος», Παράρτημα, 1939, σελ. 75—97.—*Σελ. 102.*

27 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, 1930, σελ. 103.—*Σελ. 111.*

28 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 3ος, σελ. 1—477 καί 4η ἔκδ., τόμ. 3ος, σελ. 1—535, (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 3ος, σελ. 1—625. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 121.*

29 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 365—455. —*Σελ. 129.*

30 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος II, 1941, σελ. 25—31.—*Σελ. 142.*

31 Ἔχει ὑπόψη τό «Σχεδιάγραμμα καί σημειώσεις τῆς μπροσούρας „Γιά τό φόρο σέ εἶδος"» (Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 310—316).—*Σελ. 145.*

32 Βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1941, σελ. 281—295.—*Σελ. 148.*

33 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση «Τά ἀποτελέσματα τῆς συζήτησης καί ἡ μικροαστική παρέκκλιση στό κόμμα», πού ψηφίστηκε στή 13η Συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» (βλ. «'Αποφάσεις τῶν Συνεδρίων καί Συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν Ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1941, σελ. 540—545).—*Σελ. 164.*

34 Τό βιβλίο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Γιά τό Λένιν καί τό λενινισμό» εἶδε τό φῶς τό Μάη τοῦ 1924. Τό βιβλίο περιλάβαινε δυό ἔργα: «Γιά τό Λένιν. Λόγος στή βραδιά πού ὀργάνωσαν οἱ μαθητές τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τοῦ Κρεμλίνου στίς 28 τοῦ Γενάρη 1924» καί «Οἱ βάσεις τοῦ λενινισμοῦ. Διαλέξεις πού ἔγιναν στό Πανεπιστήμιο Σβερντλόφ» (βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 6ος, σελ. 52—64 καί 69—188), (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 60—73 καί 79—214. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 172.*

35 Ἡ 15η Συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου Μόσχας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ἔγινε στίς 8—15 τοῦ Γενάρη 1927. Ἡ συνδιάσκεψη συζήτησε τά ζητήματα τῆς διεθνοῦς καί ἐσωτερικῆς κατάστασης τῆς ΕΣΣΔ, τήν εἰσήγηση γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς ΚΕΕ καί τῆς Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης, τήν ἔκθεση δράσης τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί ἄλλα ζητήματα. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μίλησε στίς 14 τοῦ Γενάρη στήν ἀπογευματινή συνεδρίαση τῆς συνδιάσκεψης. Ἡ συνδιάσκεψη ἐνέκρινε τήν πολιτική τῆς λενινιστικῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.—*Σελ. 175.*

36 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 255—259. —*Σελ. 178.*

37 «*Μπορμπά*» («Ἀγώνας»)—ἐφημερίδα πού ἔβγαινε ἀπό τό Μάη τοῦ 1917 σάν ὄργανο τῆς ἐπιτροπῆς Τσαρίτσιν τοῦ ΣΔΕΚΡ (Μπ.) καί ἀπό τά τέλη τοῦ 1917 σάν ὄργανο τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, στρατιωτῶν, ἀγροτῶν καί κοζάκων βουλευτῶν τοῦ Τσαρίτσιν. Ὕστερα ἀπό τή μετονομασία τοῦ Τσαρίτσιν σέ Στάλινγκραντ ἡ ἐφημερίδα ἦταν ὄργανο τῶν κομματικῶν καί σοβιετικῶν ὀργανώσεων τοῦ κυβερνείου καί τῆς πόλης τοῦ Στάλινγκραντ. Τό τελευταῖο φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Μπορμπά», ἀρ. 58 (4670), ἐκδόθηκε στίς 14 τοῦ Μάρτη 1933.—*Σελ. 191.*

38 Πρόκειται γιά τήν εἰσήγηση τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ κόμματος στό ἐθνικό ζήτημα» στό 10ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) στίς 10 τοῦ Μάρτη 1921 (βλ. Ἅπαντα, τόμ. 5ος, σελ. 33—44), (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 35—47. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 199.*

39 Πρόκειται γιά τίς θέσεις τοῦ Ι. Β. Στάλιν γιά τό 10ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (Μπ.) «Τά ἄμεσα καθήκοντα τοῦ κόμματος στό ἐθνικό ζήτημα» (βλ. Ἅπαντα, τόμ. 5ος, σελ. 15—29), (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 17—32. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 199.*

40 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 5ος, σελ. 34, (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 36. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 200.*

41 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 5ος, σελ. 15—16, (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 17—18. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 200.*

42 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 156—211 (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 172—233. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 203.*

43 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 26ος, σελ. 405 καί τόμ. 27ος, σελ. 262.—*Σελ. 215.*

44 Ἡ διεθνής οἰκονομική συνδιάσκεψη τῆς Γένουας (Ἰταλία) κράτησε ἀπό τίς 10 τοῦ Ἀπρίλη ὥς τίς 19 τοῦ Μάη 1922. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος ἀπό τή μιά μεριά ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰαπωνία καί ἄλλα καπιταλιστικά κράτη, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἡ Σοβιετική Ρωσία. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν πρόβαλαν στή σοβιετική ἀντιπροσωπεία ἀξιώσεις, πού ἡ πραγματοποίησή τους θά σήμαινε τή μετατροπή τῆς Σοβιετικῆς χώρας σέ ἀποικία τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ κεφαλαίου (ἀξίωση νά πληρωθοῦν ὅλα τά πολεμικά καί τά προπολεμικά χρέη, νά ἐπιστραφεῖ στούς ξένους κατόχους ἡ ἐθνικοποιημένη ἰδιοχτησία τους κλπ.). Ἡ σοβιετική ἀντιπροσωπεία ἀπόριψε τίς ἀξιώσεις τῶν ξένων καπιταλιστῶν. Γιά τή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 168—179 καί 225—227.—*Σελ. 215.*

45 Ἡ 5η Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη τῆς ΛΟΚΝ τῆς ΕΣΣΔ ἔγινε στή Μόσχα στίς 24—31 τοῦ Μάρτη 1927. Ἡ συνδιάσκεψη συζήτησε πάνω στίς εἰσηγήσεις: γιά τή δουλειά τῆς ΚΕ τῆς ΛΟΚΝ τῆς ΕΣΣΔ, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τήν πολιτική τοῦ κόμματος, γιά τή συμμετοχή τῆς νεολαίας στήν παραγωγική ζωή καί τά καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς δουλειᾶς τῆς ΛΟΚΝ τῆς ΕΣΣΔ, γιά τή συμμετοχή τῆς Κομσομόλ στό ἀνέβασμα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί τῆς συνεταιριστικῆς ὀργάνωσης τοῦ χωριοῦ καί ἄλλες. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μίλησε στίς 29 τοῦ Μάρτη στή βραδινή συνεδρίαση τῆς συνδιάσκεψης. Στίς ἀποφάσεις της ἡ συνδιάσκεψη διαβεβαίωσε τό κόμμα ὅτι ἡ λενινιστική Κομσομόλ θά παραμείνει καί στό μέλλον πιστός βοηθός τοῦ κόμματος στό ἔργο τῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ.—*Σελ. 218.*

46 Στήν πορεία τῶν μαχῶν πού δόθηκαν μ' ἐπιτυχία ἐνάντια στούς βόρειους στρατοκράτες γιά τήν ἕνωση τῆς Κίνας, τά τμήματα τοῦ ἐθνικοῦ-ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ κατέλαβαν στίς 23 τοῦ Μάρτη 1927 τήν πόλη Νανκίν. Οἱ ἰμπεριαλιστικές Δυνάμεις,

προσπαθώντας νά πνίξουν τήν ἐπανάσταση, πέρασαν ἀπό τή βοήθεια πρός τούς κινέζους στρατοκράτες σέ ἀνοιχτή ἐπέμβαση στήν Κίνα—στίς 24 τοῦ Μάρτη τά ἀγγλικά καί τά ἀμερικάνικα πολεμικά πλοῖα βομβάρδισαν τό Νανκίν.—*Σελ. 218.*

47 Ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ «Τά ζητήματα τῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργάνωσης τῆς παραγωγῆς» τῆς 24 τοῦ Μάρτη 1927 δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 68, 25 τοῦ Μάρτη 1927.—*Σελ. 222.*

48 Κουόμιντανγκ—πολιτικό κόμμα τῆς Κίνας πού ἱδρύθηκε ἀπό τό Σούν Γιάτ-Σέν τό 1912 μέ σκοπό τόν ἀγώνα γιά τή δημοκρατία καί τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία τῆς χώρας. Ἡ προσχώρηση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κίνας στό Κουόμιντανγκ (1924) συνετέλεσε στή μετατροπή του σέ μαζικό λαϊκο-επαναστατικό κόμμα. Στό πρῶτο στάδιο ἀνάπτυξης τῆς κινέζικης ἐπανάστασης τό 1925—1927, ὅταν ἦταν ἐπανάσταση ἀντιιμπεριαλιστική τοῦ ἑνωμένου πανεθνικοῦ μετώπου, τό Κουόμιντανγκ ἦταν κόμμα συνασπισμοῦ τοῦ προλεταριάτου, τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ καί μιᾶς μερίδας τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης. Στό δεύτερο στάδιο, στήν περίοδο τῆς ἀγροτικῆς, ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, μετά τό πέρασμα τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης στό στρατόπεδο τῆς ἀντεπανάστασης, τό Κουόμιντανγκ ἀποτελοῦσε συνασπισμό τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης καί ἐφάρμοζε ἀντιιμπεριαλιστική ἐπαναστατική πολιτική. Ἀπό τή μιά μεριά, τό φούντωμα τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης καί ἡ πίεση τῶν φεουδαρχῶν στό Κουόμιντανγκ, καί ἀπό τήν ἄλλη ἡ πίεση τῶν ἰμπεριαλιστῶν πού ἀπαιτοῦσαν ἀπό τό Κουόμιντανγκ νά ξεκόψει ἀπό τούς κομμουνιστές, τρόμαξαν τή μικροαστική διανόηση (τούς ἀριστερούς τοῦ Κουόμιντανγκ), πού ἔκανε στροφή πρός τήν ἀντεπανάσταση. Ὅταν ἄρχισε ἡ ἀποχώρηση τῶν ἀριστερῶν κουομιντανγκικῶν ἀπό τήν ἐπανάσταση (καλοκαίρι τοῦ 1927) οἱ κομμουνιστές ἀποχώρησαν ἀπό τό Κουόμιντανγκ καί τό τελευταῖο μετατράπηκε σέ κέντρο πάλης ἐνάντια στήν ἐπανάσταση.—*Σελ. 227.*

49 Βλ. Β. Ι. Λένιν, «Ἡ δημοκρατία καί ὁ ναροντνικισμός στήν Κίνα» (Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 26—31 καί 4η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 143—149).—*Σελ. 228.*

50 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 293—294 (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 322—323. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 229.*

51 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, «Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους», τόμ. 2ος, 1948, σελ. 434 (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., σελ. 532).—*Σελ. 236.*

52 Πρόκειται γιά τήν ἀντεπαναστατική ἀνταρσία τῶν «ἀριστερῶν» σοσιαλεπαναστατῶν στή Μόσχα στίς 6—7 τοῦ Ἰούλη 1918. Ἡ ἀνταρσία καταπνίχτηκε μέσα σέ λίγες ὧρες.—*Σελ. 241.*

53 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 266—278.—*Σελ. 245.*

54 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 325—333 (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 357—367. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 247.*

55 Κομπραντόροι—μεσίτες ἀνάμεσα στό ξένο κεφάλαιο καί τή ντόπια ἀγορά, πού ἀποτελοῦν μιά μερίδα τῆς ντόπιας ἐμπορικῆς μεγαλοαστικῆς τάξης στίς ἀποικίες καί στίς ἐξαρτημένες χῶρες. Ἡ κομπραντόρικη ἀστική τάξη τῆς Κίνας ἔδρασε σάν πραχτορεῖο τοῦ ξένου ἰμπεριαλισμοῦ καί ἄσπονδος ἐχθρός τῆς κινέζικης ἐπανάστασης τό 1925—1927.—*Σελ. 251.*

56 Πρόκειται γιά τήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, πού συνῆλθε στίς 13—16 τοῦ Ἀπρίλη 1927. Ἡ Ὁλομέλεια συζήτησε μιά σειρά ζητήματα σχετικά μέ τά συνέδρια τῶν Σοβιέτ τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς ΣΟΣΔΡ καί πῆρε ἀπόφαση γιά τήν ἡμερομηνία σύγκλησης τοῦ 15ου Συνεδρίου τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Στίς 13 τοῦ Ἀπρίλη ὁ Ι. Β. Στάλιν μίλησε πάνω στό ζήτημα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς Ὁλομέλειας καί πῆρε μέρος στή συζήτηση πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ Μ. Ι. Καλίνιν «Ζητήματα τῶν συνεδρίων τῶν Σοβιέτ τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς ΣΟΣΔΡ». Ἡ Ὁλομέλεια, ἀφοῦ συζήτησε τήν ἀνακοίνωση τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ γιά τίς ἀποφάσεις πού πῆρε σέ σχέση μέ τά διεθνῆ γεγονότα (τά γεγονότα στήν Κίνα κλπ.), ἐνέκρινε τήν πολιτική τοῦ ΠΓ τῆς ΚΕ στά διεθνῆ ζητήματα καί ἀπόριψε ἀποφασιστικά τήν ἀντικομματική

πλατφόρμα τῆς τροτσκιστικῆς-ζηνοβιεφικῆς ἀντιπολίτευσης.—*Σελ. 260.*

57 «Ντερεβένσκι Κομμουνίστ» (Ὁ «Κομμουνιστής τοῦ Χωριοῦ»)—δεκαπενθήμερο περιοδικό γιά τό κομματικό ἀχτίφ τοῦ χωριοῦ, ὄργανο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Τό περιοδικό ἐκδιδόταν ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1924 ὥς τόν Αὔγουστο τοῦ 1930. Διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1927 ἦταν ὁ Β. Μ. Μόλοτοφ.—*Σελ. 262.*

58 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 285—290, 351—355.—*Σελ. 262.*

59 Πρόκειται γιά τή Δημοκρατική Ἑταιρία τῆς Κολωνίας, πού ἐμφανίστηκε στή Γερμανία στήν περίοδο τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848. Στήν ἑταιρία αὐτή μαζί μέ τά ἀστικοδημοκρατικά στοιχεῖα ἀνῆκαν καί ἐργάτες. Ὁ Κ. Μάρξ ἐκλέχτηκε στήν περιφερειακή ἐπιτροπή τῶν δημοκρατικῶν ἑταιριῶν τῆς περιοχῆς τοῦ Ρήνου καί τῆς Βεστφαλίας καί ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές της.—*Σελ. 274.*

60 Ἡ «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» («Neue Rheinische Zeitung»)—ἐκδιδόταν στήν Κολωνία ἀπό τήν 1 τοῦ Ἰούνη 1848 ὥς τίς 19 τοῦ Μάη 1849. Καθοδηγητές τῆς ἐφημερίδας ἦταν οἱ Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, διευθυντής ἦταν ὁ Κ. Μάρξ. Γιά τή «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. 16ος, μέρος Ι, 1937, σελ. 165—173.—*Σελ. 274.*

61 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 147 (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 161—162. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 278.*

62 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στό ζήτημα τῆς κατάστασης στήν Κίνα, πού ψηφίστηκε στίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1926. Τήν ἀπόφαση τῆς Ὁλομέλειας βλ. στό βιβλίο «Θέσεις καί ἀποφάσεις τῆς ἕβδομης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς», Μόσχα-Λένινγκραντ, 1927.—*Σελ. 279.*

63 «Κόκκινες λόγχες»—ἔνοπλα τμήματα αὐτοάμυνας στό κινέζικο χωριό πού ἀγωνίζονταν ἐνάντια στό ζυγό τῶν τσιφλικάδων καί τῶν στρατοκρατῶν. Στήν περίοδο τῆς κινέζικης ἐπανάστασης τοῦ 1925—1927 οἱ «κόκκινες λόγχες» καί οἱ ἄλλες παρόμοιες ἀγροτικές ὀργανώσεις («κίτρινες λόγχες», «μαῦρες λόγχες», «μεγάλα μαχαίρια», «ἄδεια στομάχια», κλπ.) ἔδιναν σημαντική βοήθεια στόν ἐθνικοεπαναστατικό στρατό στόν ἀγώνα γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς Κίνας.—*Σελ. 297.*

64 «Νόβαγια Ζίζν» («Νέα Ζωή»)—μενσεβίκικη ἐφημερίδα. Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 ὥς τόν Ἰούλη τοῦ 1918.—*Σελ. 310.*

65 Ἡ 8η Ὁλομέλεια τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς συνῆλθε στίς 18—30 τοῦ Μάη 1927 στή Μόσχα. Ἡ Ὁλομέλεια συζήτησε τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στόν ἀγώνα ἐνάντια στόν πόλεμο καί τόν κίνδυνο πολέμου, τά καθήκοντα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ἀγγλίας, τά ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης κλπ. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μίλησε στίς 24 τοῦ Μάη στή δέκατη συνεδρίαση τῆς Ὁλομέλειας μέ θέμα: «Ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα καί τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς». Ἡ Ὁλομέλεια ἔκανε τήν ἐκτίμηση τῆς διεθνοῦς κατάστασης, χάραξε τό πρόγραμμα τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀπειλή τοῦ πολέμου καί ψήφισε ὕστερα ἀπό τή διακοπή ἀπό μέρους τῆς Ἀγγλίας τῶν διπλωματικῶν καί ἐμπορικῶν σχέσεων μέ τήν ΕΣΣΔ, τήν ἔκκληση «Πρός τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες ὅλου τοῦ κόσμου. Πρός ὅλους τούς καταπιεζόμενους λαούς. Πρός τούς στρατιῶτες καί τούς ναῦτες». Οἱ ἡγέτες τοῦ ἀντικομματικοῦ τροτσκιστικοῦ-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ ἐπωφελήθηκαν ἀπό τήν ἐπιδείνωση τῆς διεθνοῦς θέσης τῆς ΕΣΣΔ καί ἔκαναν στήν Ὁλομέλεια συκοφαντικές ἐπιθέσεις ἐνάντια στήν καθοδήγηση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ. Μέ εἰδική ἀπόφασή της ἡ Ὁλομέλεια καταδίκασε αὐστηρά τή διασπαστική στάση τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντιπολίτευσης καί τούς προειδοποίησε ὅτι, σέ περίπτωση πού θά συνεχίσουν τή φραξιονιστική τους πάλη, θά καθαιρεθοῦν ἀπό τήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.—*Σελ. 319.*

66 Πρόκειται γιά τήν ἔκκληση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τῆς 14 τοῦ Ἀπρίλη 1927 «Πρός τούς

προλετάριους καί τούς άγρότες δλου τοῦ κόσμου. Πρός δλους τούς καταπιεζόμενους λαούς». Ἡ ἔκκληση δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», άρ. φύλλου 85, 15 τοῦ Ἀπρίλη 1927. —*Σελ. 322.*

67 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, τόμ. 15ος, 1935, σελ. 105—124.—*Σελ. 347.*

68 Βλ. Ι. Β. Στάλιν, «Τά πολιτικά καθήκοντα τοῦ Πανεπιστημίου τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς», Ἅπαντα, τόμ. 7ος, σελ. 133. —152 (βλ. καί ἑλλ. ἔκδ., σελ. 146—167. Σημ. Μετ.).—*Σελ. 353.*

69 Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 20ος, σελ. 224—225. —*Σελ. 395.*

70 Ὁ Β. Ι. Λένιν στά ἄρθρα καί στά γράμματά του πού ἔστελνε ἀπό τήν παρανομία στήν Κεντρική Ἐπιτροπή καί τίς μπολσεβίκικες ὀργανώσεις τό Σεπτέμβρη τοῦ 1917 ἔριξε τό σύνθημα «Ὅλη ἡ ἐξουσία στά Σοβιέτ» σάν ἄμεσο καθῆκον τῆς ὀργάνωσης τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης (βλ. Ἅπαντα, 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 137—148, 193—199). Κατά τή συζήτηση τῶν γραμμάτων τοῦ Β. Ι. Λένιν στή συνεδρίαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος στίς 15 τοῦ Σεπτέμβρη ὁ Ι. Β. Στάλιν ἀντέκρουσε ἀποφασιστικά τό συνθηκολόγο Κάμενεφ, πού ζητοῦσε τήν καταστροφή αὐτῶν τῶν ντοκουμέντων, καί πρότεινε νά σταλοῦν τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά συζήτηση στίς μεγαλύτερες κομματικές ὀργανώσεις. Στίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη 1917 μέ τή συμμετοχή τοῦ Β. Ι. Λένιν, τοῦ Ι. Β. Στάλιν, τοῦ Γ. Μ. Σβερντλόφ, τοῦ Φ. Ε. Τζερζίνσκι καί τοῦ Μ. Σ. Οὐρίτσκι ἔγινε ἡ ἱστορική συνεδρίαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων, ὅπου ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, πού εἶχε γραφεῖ ἀπό τό Β. Ι. Λένιν (βλ. Β. Ι. Λένιν, 3η ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 330). —*Σελ. 407.*

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

(Δεκέμβρης 1926—Ἰούλης 1927)

1926

22 τοῦ Νοέμβρη—16 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς (ΕΕ τῆς ΚΔ).

2 τοῦ Δεκέμβρη. Σέ συνεδρίαση τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται μέλος τῆς γερμανικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ὁλομέλειας.

4 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συζητάει μέ ἀντιπρόσωπο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῶν Ἰνδιῶν.

7 τοῦ Δεκέμβρη. Σέ συνεδρίαση τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ὁ Ι. Β. Στάλιν κάνει εἰσήγηση γιά τά ἐσωκομματικά ζητήματα τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

13 τοῦ Δεκέμβρη. Σέ συνεδρίαση τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο πάνω στήν εἰσήγηση γιά τά ἐσωκομματικά ζητήματα τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

17 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συζητάει μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Βουλγαρίας Ντιμιτρόφ, Κολάροφ καί ἄλλους.

18 τοῦ Δεκέμβρη. Σέ συνεδρίαση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

22 τοῦ Δεκέμβρη. Σέ κοινή συνεδρίαση τῶν ἀντιπροσωπειῶν τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γερμανίας, πού πῆραν μέρος στίς ἐργασίες τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς πάλης ἐνάντια στούς «ὑπεραριστερούς» τῆς Γερμανίας.

23 τοῦ Δεκέμβρη. Στήν 7η κομματική Συνδιάσκεψη τῆς ἀχτίδας Κράσναγια Πρέσνια τῆς Μόσχας ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται πρῶτος ἀντιπρόσωπος γιά τή 15η Συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου Μόσχας τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

24 τοῦ Δεκέμβρη. Σέ κοινή συνεδρίαση τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἀντιπροσωπειῶν τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῶν ΕΠΑ, πού πῆραν μέρος στίς ἐργασίες τῆς 7ης Εὐρείας Ὁλομέλειας τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ, ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει γιά τήν κατάσταση στό Κομμουνιστικό Κόμμα τῶν ΕΠΑ.

Κυκλοφόρησε ἡ μπροσούρα τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Ἀκόμα μιά φορά γιά τή σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στό κόμμα μας»—εἰσήγηση καί τελικός λόγος πάνω στήν εἰσήγηση στήν 7η Εὐρεία Ὁλομέλεια τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

29 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συζητάει μέ ἀντιπροσωπεία τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργοστασίου παραγωγῆς τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ (ἀρματούρας) τῆς Μόσχας.

30 τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στόν Ξενοφόντοφ.

1927

7 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συζητάει μέ ἀντιπρόσωπο τῶν ἀγροτῶν τοῦ χωριοῦ Γιούργεφκα τῆς περιοχῆς Σεμιρέτσιε σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς γῆς.

8 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συζητάει μέ ἀντιπροσωπεία τῶν ἐργατῶν τῆς ἀχτίδας Σοκόλνικι τῆς Μόσχας.

14 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στή συνεδρίαση τῆς 15ης κομματικῆς Συνδιάσκεψης τοῦ κυβερνείου τῆς Μόσχας.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν συζητάει μέ ἀντιπροσώπους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Πολωνίας.

21 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παραβρίσκεται στό Μεγάλο Θέατρο τῆς Μόσχας στήν πένθιμη συνεδρίαση γιά τήν τρίτη ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ Β. Ι. Λένιν.

28 τοῦ Γενάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στό σ. Ζάιτσεφ.

29 τοῦ Γενάρη. Ἡ 24η κομματική Συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ ἐκλέγει τόν Ι. Β. Στάλιν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ.

7—12 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τίς ἐργασίες τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

22 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στούς ἐργάτες τῶν χρυσορυχείων τοῦ Λένα ἀπ' ἀφορμή τά δεκαπεντάχρονα τῶν σφαγῶν τοῦ Λένα.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει χαιρετισμό στήν ἐφημερίδα «Μπορμπά» τοῦ Στάλινγκραντ ἀπ' ἀφορμή τά δεκάχρονά της.

23 τοῦ Φλεβάρη. Σέ συνεδρίαση τῆς γαλλικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει γιά τά ζητήματα ταχτικῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας.

Ὁ Ι. Β. Στάλιν παραβρίσκεται στό Μεγάλο Θέατρο τῆς Μόσχας στήν πανηγυρική συνεδρίαση γιά τήν ἔνατη ἐπέτειο τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ.

25 τοῦ Φλεβάρη. Σέ σύσκεψη τῶν στελεχῶν τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας πού συγκάλεσε ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει γιά τίς μέθοδες τῆς μπολσεβίκικης καθοδήγησης καί γιά τούς δρόμους τῆς παραπέρα ἀνάπτυξης τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης.

28 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συζητάει μέ ἀντιπροσωπεία τῶν ἐργατῶν τῶν μηχανουργείων «Στάλιν» τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς «Ὀχτώβρης».

1 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει σέ συγκέντρωση τῶν ἐργατῶν τῶν μηχανουργείων «Στάλιν» τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς «Ὀχτώβρης».

Στή συνέλευση τῶν ἐργατῶν τῶν μηχανουργείων «Στάλιν» τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς «Ὀχτώβρης» ὁ Ι. Β. Στάλιν ἐκλέγεται βουλευτής τοῦ Σοβιέτ τῆς Μόσχας.

7 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στούς σ. σ. Τσφετκόφ καί Ἀλίποφ.

9 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει σέ συνεδρίαση τῆς γαλλικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Προεδρείου τῆς ΕΕ τῆς ΚΔ.

15 τοῦ Μάρτη. Στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», ἀρ. τεύχους 6, 1927, δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Γιά τό ζήτημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης. Ἀπάντηση στό Ντμίτριεφ».

20 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στόν Σίνκεβιτς.

29 τοῦ Μάρτη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει στήν 5η Πανενωσιακή Συνδιάσκεψη τῆς ΛΟΚΝ τῆς ΕΣΣΔ στή Μόσχα.

2 τοῦ Ἀπρίλη. Τό 8ο Συνέδριο τῶν Σοβιέτ τοῦ κυβερνείου τῆς Μόσχας ἐκλέγει τόν Ι. Β. Στάλιν ἀντιπρόσωπο γιά τό 13ο Πανρωσικό Συνέδριο τῶν Σοβιέτ.

5 τοῦ Ἀπρίλη. Σέ ἀχτίφ τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης Μόσχας ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει γιά τό χαρακτήρα καί τίς προοπτικές τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

8 τοῦ Ἀπρίλη. Τό 16ο Συνέδριο τῶν Σοβιέτ τοῦ κυβερνείου τοῦ Λένινγκραντ ἐκλέγει τόν Ι. Β. Στάλιν ἀντιπρόσωπο γιά τό 13ο Πανρωσικό Συνέδριο τῶν Σοβιέτ.

9 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γράμμα στόν Τσουγκουνόφ.

10—16 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ 13ου Πανρωσικοῦ Συνεδρίου τῶν Σοβιέτ.

13—16 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν καθοδηγεῖ τίς ἐργασίες τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ.

13 τοῦ Ἀπρίλη. Σέ συνεδρίαση τῆς Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει πάνω στό ζήτημα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς Ὁλομέλειας καί παίρνει μέρος στή συζήτηση πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ Μ. Ι. Καλίνιν «Ζητήματα τῶν συνεδρίων τῶν Σοβιέτ τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς ΣΟΣΔΡ».

15 τοῦ Ἀπρίλη. Στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», ἀρ. τεύχους 7—8, 1927, δημοσιεύεται τό ἄρθρο τοῦ Ι. Β. Στάλιν «Γιά τά τρία βασικά συνθήματα τοῦ κόμματος στό ἀγροτικό ζήτημα. Ἀπάντηση στό Γιάν-σκι».

16 τοῦ Ἀπρίλη. Τό 13ο Πανρωσικό Συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἐκλέγει τόν Ι. Β. Στάλιν μέλος τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς.

18—26 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παίρνει μέρος στίς ἐργάσίες τοῦ 4ου Συνεδρίου τῶν Σοβιέτ τῆς ΕΣΣΔ.

19—20 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει γιά τούς προπαγανδιστές τίς θέσεις: «Ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης». Οἱ θέσεις, ἀφοῦ ἐγκρίθηκαν ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚ (Μπ.) τῆς ΕΣΣΔ, δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 90, 21 τοῦ Ἀπρίλη 1927.

26 τοῦ Ἀπρίλη. Τό 4ο Συνέδριο τῶν Σοβιέτ τῆς ΕΣΣΔ ἐκλέγει τόν Ι. Β. Στάλιν μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΕΣΣΔ.

1 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν παραβρίσκεται στήν πρωτομαγιάτικη παρέλαση τῶν στρατευμάτων τῆς φρουρᾶς τῆς Μόσχας καί στή διαδήλωση τῶν ἐργαζομένων τῆς πρωτεύουσας στήν Κόκκινη Πλατεία.

5 τοῦ Μάη. Στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 99, δημοσιεύεται ὁ χαιρετισμός τοῦ Ι. Β. Στάλιν πρός τήν «Πράβντα» μέ τήν εὐκαιρία τῶν δεκαπεντάχρονών της.

9 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τό ἄρθρο «Γιά τά ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης. Ἀπάντηση στό σ. Μαρτσούλιν». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Ντρεβένσκι Κομμουνίστ», ἀρ. τεύχους 10, 15 τοῦ Μάη 1927.

13 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν συζητάει μέ τούς φοιτητές τοῦ Πανεπιστημίου «Σούν Γιάτ-Σέν» γιά τά ζητήματα τῆς κινέζικης ἐπανάστασης.

20 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τό ἄρθρο «Γιά τό σύνθημα τῆς διχτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς φτωχῆς ἀγροτιᾶς στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας τοῦ Ὀχτώβρη. Ἀπάντηση στό Σ. Ποκρόφσκι». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1928 στό βιβλίο: Ι. Στάλιν, «Ζητήματα λενινισμοῦ».

24 τοῦ Μάη. Σέ συνεδρίαση τῆς 8ης Ὁλομέλειας τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ὁ Ι. Β. Στάλιν μιλάει μέ θέμα: «Ἡ ἐπανάσταση στήν Κίνα καί τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς».

30 τοῦ Μάη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει χαιρετισμό στούς ἀπόφοιτους τῆς τέταρτης σειρᾶς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Πανεπιστημίου τῶν ἐργαζομένων τῆς Ἀνατολῆς.

23 τοῦ Ἰούνη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τήν ἀπάντηση στό Σ. Ποκρόφσκι.

24—27 τοῦ Ἰούλη. Ὁ Ι. Β. Στάλιν γράφει τό ἄρθρο «Σημειώσεις πάνω σέ ἐπίκαιρα θέματα». Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλλου 169, 28 τοῦ Ἰούλη 1927.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τυπώθηκε τό Μάρτη τοῦ 1953
σέ 5000 ἀντίτυπα στά τυπογραφεία
τοῦ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ „ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ"

ΕΚΔΟΤΙΚΟ „ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ"

ΕΛΕΓΧΤΗΣ ΑΡ. 2

Σέ περίπτωση πού θά βρεῖτε βλάβες στό βιβλίο, παρακαλοῦμε νά μᾶς τό ἐπιστρέψετε μαζί μ' αὐτό τό δελτίο.